Н. Марръ

СБОРНИКИ ПРИТЧЪ ВАРДАНА

МАТЕРІАЛЫ ДЛЯ ИСТОРІИ СРЕДНЕВѢКОВОЙ АРМЯНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

—

ЧАСТЬ II

—

ТЕКСТЪ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Типографія И. Н. Скороходова (Надеждинская, 43).
1894.

[illegible]435-230

Цѣна за три части пять рублей.

Ն. ՄԱՌ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅՔ ԱՌԱԿԱՑ ՎԱՐԴԱՆԱՅ

ՆԻՒԹՔ ԵՒ Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵԱՑ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

—

ՄԱՍՆ Ա

—

ԲՆԱԳԻՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ
ՏՊԱՐԱՆ Ի. Ն. ՍԿՈՐՈԽՈԴՈՎԻ
ՌՅԽԳ

Յերից մասանց երկոցուն միջին ծանիր զա-
գի առաջինն անկ ի քննութիւն, այլ զոր յետին
է՝ մանր բնագիրք Հայերէն, մասամբ ի ռուս
թարգմանեալք, և Հատուածք յԱղուեսագրոց
արաբերէն Հանդերձ մանրախոյզ ցուցակաւ ատա-
սանց ձեռագրացն սրբոյ Էջմիածնի, կալ իբրև
զյաւելուած. ընդ որում միահետ տուեալ ի
տպագրութիւն՝ առաջիկայդ յամեաց աւուրսիլ։

Աստ ի 49 իջէն անտի զարմասցիս ի վե-
րայ այլայլութեան տառից ոմանց. քանզի բուռն
Հարեալ զտպագրութենէ մասինս ի տեղւոջ ու-
րեք շուտափոյթ եղէ անցուցանել զգործն ան-
դուստ յայլ տեղի, որպէս Հարկ ինչ ստիպէր։

Արդ զբնագիրս բաց ի մեծաց վերնագրու-
թեանց յինէն ի ներքս մուծելոց եղեալ է իմ
ի տիպ ոչ և ի մի տառ անգամ ընթանալով
ընդդէմ ընթերցուածոց աւրինակացն. զի և
զամէկարանութիւնս և զորս առ Հասարակ
եղծմունս լեզուի յընդաւրինակաւղաց կամ
ուղիղ գրութեան սախն, զամենեսեան ի մէջ

առաք

տառք անփոփոխ։ Սակայն զյաւէտ դիտելով զի՛ ի գործ արկելոց ձեռագրացս, զաւսարի և զորպէսն, ոմ վերծանաւղ ուշիմագոյնդ, խնդրեմ ի բուն ուսումնասիրութեանն, որ է մասն առաջինն՝ ի լեզու ռուսաց այժմէն իսկ արկանելի ընդ դրոշմաւ և յուսով դրոշմեալ արդէն, իբրև հասցէ սա ի ձեռս։ Գտցես անդանաւր և ազգի ազգի տեսութիւնս ի նուաստէս աբարեալս և ծանուցութիւնս զանձնէ Վարդանայ Այգեկցւոյ և զորոց նմին ընծային զունակ զունակ ժողովածոյք առակաց, այլ և լուր զառ սոյն երկրորդ մասն ցուցակ սխալանացն, զորս աստէն ի կրկին ընթեռնուլ նկատեցուք. և սոքին երանի թէ բնաւ ոչ եղանիցեն ի զեմսս, բայց աւա՜ղ տեսանեմ ահա ուրեք ուրեք զեղուզակս՝ զոյգս զնենգաւոր կապս աչացն, թէպէտ և յոյժ փոքունս թուով։ Իսկ կար իմ այսչափ էր։

Ս. Պետերբուրգ 26 մայիսի 1895

Ն. Մ.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ԱՌԱԿԱՑ ՎԱՐԴԱՆԱՑ

A = Ձեռագիրն Մայր Աթոռոյ սրբոյ Էջմիածնի, թիւ 2180 (մ. ց. 2146)
B = » » » » » » 453 (մ. ց. 445)
C = » » » » » » 1694 (մ. ց. 1642)
C[a] = » » » » » » 1711 (մ. ց. 1669)
D = » » » » » » 12
E = » » » » » » 2189, 90—95 բ
F = » » » » » » 2281 (մ. ց. 2237)
G = » » » » » » 0 [illegible] Ձ
G[a] = » » » » » » 0 » » »
H = » » » » » » 2282 (մ. ց. 2238)
I = » » » » » » 0 [illegible] Ձ
K = » » » » » » 1636
L = » » » » » » 11
Եջմ. 86 = » » » » » » 86
V = » ազգային Մատենադարանի ի Պարիզ anc. fonds թիւ 126
Բեռլ. 90 = Ձեռագիրն Թագաւորական Մատենադարանի ի Բեռլին, թիւ 90
Բեռլ. 96 = » » » » » 96
S. Laz. Ա.Դ. = Ձեռագիրն Մխիթարեան վանաց ի Վենետիկ, պահ. Ա.Դ.
S. Laz. Ե.Բ. = » » » » պահ. Ե.Բ.
Մխ. ի Վ.Ռ. 31 = » » » ի Վիեննա, թիւ 31
Մխ. ի Վ.Ռ. 146 = » » » » » 146
ag = [illegible] տպագրեալ յԱմստերդամ 1668.
ag E = » » յԷջմիածին 1698.

ՑԱՆԿ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԻՆ

Ը· ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԵՆ Օ. . . . . 320—328

Գ. ԱՌԱԿ ԽԻ ԱՐՋԱՌԻ

(3 V=3 I)

Առիւծ քարշէ զագին և խառնէ զհետս իւր որսորդաց։ Ցուցանէ առակս, թէ Քրիստոս մարմնով իւր ծածկեաց զաստուածութիւնն իւր, զի մի գիտասցէ բանսարկուն։ Ննջեաց որպէս և դու, ո՛վ մարդ, և մի տար թոյլ, որ սատանայ հալածողացուցանէ զհետ ի բարի գործս քո. որպէս և Քրիստոս եդ հրամայէ թէ մի գիտասցէ ձախ քո, թէ զինչ գործէ աջ քո։

1 I առիւծն.—I [illegible].—I [illegible].—I որսորդացն. [illegible] 2 [illegible].] I [illegible].—3 I [illegible].—I [illegible].—5 և [illegible]] I Քրիստոս.—6 I [illegible]

Դ. ԱՌԱԿ ՍՈՒՏ ՀԻՒԱՆԴԱՑՈՂԻ

(4 V=4 I)

Առիւծն ծերացաւ և ոչ կարէր որսալ կերակուր. և եղև սուտ հիւանդ և եմուտ ի այր մի և կոչեաց զամենայն գազանս. և աղբեաց ամեն պատուական, թէ հիւանդացայ. Թագաւորն եկայք ամենայն երթայք ի տես. և ընկրան ի գուլ. և որ մտանէր, այլ ոչ ելանէր. զի կեր լինէր առիւծոյն։ Եկն և աղուէսն ի տեսանել զառիւծն. և բնութեամբ խորն ի վեր հայի և տեսանէ զհետսն, որ զինչ մտեալ էր, այլ չէր ելեալ. և ասէր առիւծն, թէ մտանել խորն. ասա մտանեմ և ոչ մտանեմ. զի զինչ մտեալ է, այլ չէ ելեալ. և բարկացաւ գազանացն և եհար զնոյ. և խորն բարձրացուց զգլուխն և եհար ժանեաւքն. և յ. բ. կարեաց զնոյ և սպէս յանդիմանեաց զգաւաթիւն նորա։

Ցուցանէ առակս, թէ առիւծն մահն է և քարայրն գերեզմանն է և մեք անասունք, որ քան զխորն չեմք, որ անձեմք զմտաւ, թէ որք մտան, այլ ոչ ելեալ, և հանապազ ապաշխարելք։

1 I ծերացաւ.—2 I [illegible].—I [illegible].—I գազանացն.—3 [illegible]] I [illegible].—3—4 [illegible]] I [illegible].—4 և ընկրան] I [illegible].—[illegible]] I [illegible].—[illegible]] I [illegible].—5 I [illegible].—I ի [illegible]] I [illegible].—6 և բնութեամբ խորն] I [illegible].—I ի [illegible].—I [illegible].—[illegible]] I [illegible].—7 որ զինչ] I և զինչ [illegible].—[illegible]] I [illegible].—[illegible]] I [illegible].—8 և ոչ] I [illegible].—[illegible]] I [illegible].—9 I գազանացն.—I [illegible].—9—10 I [illegible].—10 I [illegible]] I [illegible].—10—11 I [illegible].—11 I նորա 12 [illegible]] I [illegible].—13—15 [illegible]... ...ապաշխարելք] I [illegible]

Գլու. 110 աջ Միայնակն մի 'ի քարայր մի մտաւ և ասաց. ամենայն կենդանիք 'ի յինքն 'ի սոս գան. և զօրքն զանազան եկ 'ի գուան քարայրին. գազանք և երէք, որք մտանէին առ առխնն, որ առաւ հնազանդեցաւ էր, նա զամենն ասէր. և այլ ոչ երկնչէին: Այլ խոզն. քանզի բնութեամբ 'ի վերայ հայեցող է, խնդրեցաւ 'ի գրանն և ոչ մտանէր: Այլ ասէ զըղջացեալն. մտաւ 'ի ներս. և ասէ. ոչ մտանեմ, քանզի որ մտեալ է, այլ չէ ելեալ. ահա երկէր հետն: Այլ եհար զանազանն զխոզն. և խոզն բարկացեալ զօրշն լափեաց և եղարկ զօրքն և ընդ երկուս կէս արար. և մեռաւ. և անմիթալից արար:

Յայտնէ, թէ քարայրն զմտածեն է. և առխնն սատանայ է. և օրքն իւր զօրքն է: Այլ մեղաւոր, որ անզգայն է մեռեալ և 'ի զմտածեն է անկեալ. այլ ոչ կարէ ողջանալ: Այլ խոզն, որ զարմա և ոչ մտաւ, նա այն մեղաւորն է, որ զմեղսն եթող և զարմաւ և ոչ մտաւ 'ի զմտածեն. որպէս խոզն այն ոչ մտաւ 'ի քարայրն: Առաջնորդաց մեղաւորն և ելաց. և այլ ոչ գործեաց մեղս. և անմիթ արար զսատանայ. որպէս արար խոզն զօրքն:

1 ալE առխն.

Գիր. 9 C Միայնակն ներքացեալ էր և ոչ կարէր արտալ. և եղև առա հիւանդ և գնաց եմտա 'ի յայր մի և խնդրեաց զինքն զանազան և աղաչեցին զաւազանն, թէ առխնն' զաղանդ Թագաւորն' հիւանդ է. եկայք անձն երէք ի տես. և ոգտան անձնեչեաննն զալ ի տես. և որ մտանէր, գայր ինձն ի մէկ զիհէն և ասանն ի մէկ այլ զիհէն պատառէին և ուտէին. եկեալ, խոզն, որ տեսանէր զատանն, եառ զզաղանդ յետոյն. զարմացեալ էր. այլ ի գուրս չէր ելեալ. զի խոզ բնութիւն հանց է, որ ի վերայ հայի. ասէ ինձն. հրամայէ և մտա առ Թագաւորն. և ասէ խոզն. ասա մեռանիմ և ոչ մտանեմ. զի խոստանանեմ. ով որ տեսեալ, չէ ելեալ. և բարկացաւ ինձն և եհար ժանիւքն զինքն և զերկուս բաժին կարեաց և զաղէցան ի վերայ Թափեցաւ և փախաւ:

9C=9C²=36D. 1 D [illegible]. Արք յառաջագոյն թէ—առանձն] C², D առ առխնն—արտալ և] C², D արտալ—2 եմտա] D մտաւ—D խնդրեաց—D զինքն—D զաղանդաւորն—2—3C², D աղաչեցին—4 C², D երէք—4—5 ի տես եւ ոգտան... այլ զիհէն] C² [illegible]—4 մտանէր] D մտանէին—D ինձն—5 D առխնն—ի մէկ այլ զիհէն] D 'ի մէ կողմն—6—9 խոզն, որ տեսանէր... մտանեմ] C² [illegible]—6 D զատանն—D զզաղանդ—զարմ. էր] D [illegible] զի որ մտեալ էր.—8 D ինձն—և ասէ] D ասէ.—9 D մտանեմ [illegible]—C² խոս. տեսանեմ—որ] D որ—տեսեալ] C² մտեալ է, D մտեալ է, այլ—ելեալ] C² ելեալ D [illegible] 'ի գուրս—10 C², D բարկա.—D ինձն—C², D ժանիւքն—D զինքն—C² երկուս, D յերկուս—11 C² զաղէն. D զաղէցն—C² թափեց, D թափեցաւ—C², D փախեաւ:

Յայտնի առակս, թէ առիւծն՝ մահն է եւ քաղաքայքն գերեզմանն, որ զնեն զմեզ. խողն միայ ամէր. եւ մեք քան խողն անմիտ եղեալ եւ ոչ խորհիմք եւ ոչ քննեմք, թէ այդ մեռանի, այլ ոչ զարթնեն յետոյ. եւ ոչ խորհեմք, թէ մեք են նորայ եւ կամ զի՞նչ պատասխան տացուք. մեք ընկերքն մեռան եւ մեք խաղամք եւ ուտեմք զմեղս հանց, թէ չեմք մեռանելոց։

---

12 քաղաքայքն] C¹ քաղաքն. D քաղաքայքն—D գերեզմանն է—13 որ] C¹ որ—D այլ անմիտ—եղ. եւ] C¹ եղալ եւ. D եղալ զի—15 C¹. D խորհիմք—C¹. D նորա—եւ կամ զ. պ. տացուք] D չիք—16 եւ ուտեմք] D ու—հանց] C¹ հանցս

Այլ. 70 F ԱՌԱԿՍ ՍԻ ԱՂՈՒԵՍՈՅ Նմանեցեալ է հիւանդացեալ առիւծն. եւ խնդիր արարեալ անասնոցն գալ 'ի տեսութիւն. եւ ամենեքեան գային եւ ոչ եղանէին. եկն աղուէսն եւ կանգնեցաւ 'ի վերայ վիմին. եւ ասէ առիւծն. ով ննջառատ աղուէս. եկ 'ի վայր. եւ ասաց. ոչ գամ, վասն զի զհետս մտելոցն կատարածեմ եւ զելն ոչ. վասն զի զամենայն կատարեցուցանէր առիւծն։

Այսպէս են մարդիկ 'ի մեղս ընթանալով ընդ սատանայի անընդբաղդալս եւ ատապեալ 'ի սատանայէ։

Ե. ԱՌԻՒԾ ՀԻՒԱՆԴԱՑԵԱԼ ԵՒ ԷՇ ԱՌԱՆՑ ՍՐՏԻ ԵՒ ԱԿԱՆՋԻՑ

(5 V=5 I)

Առիւծն հիւանդացաւ եւ եկեալ բժշկացն ու ասեն, թէ այս ցաւուս դեղն այն է, որ եփեն զսիրտ եւ զականջ իշոյն եւ զջուրն տան, որ խմէ առիւծն՝ ողջանայ. կոչեցին աղուէսն եւ ասեն. արայ հնար եւ բեր էշ մի. ասէ. այոյ. իմ եղբայր էշ մի կայ յայս անտառն հանգչի՝ ատաղիկ դէր. գայ աղուէսն եւ ասէ ի յէշն. ով բարի եղբայր, երանի է քեզ. զի գայ զքեզ աւագ եղբայրն. եւ ցանկայ տեսանել զքեզ. եւ է նոյ թագաւոր, եւ գաւ ընդ նմայ թա-

---

1 ու] I չիք—թէ] I ցաւիւծն—2 I ցաւոյս—I զեփեալ եւ զականջն իշուն—3 տան, որ խմէ] I խմեցնեն—ա. ողջ.] I առողջ ողջանայ—կոչ. աղ.] I յայնժամ կոչեցին զաղուէսն.—3—4 ասեն. արայ...բեր էշ մի] I ա. ջնա. ով, եղբայր աղուէս, արա մեզ թագաւորին եւ բեր հնարիւք էշ մի. զի այն է դեղ թագաւորին. եւ ոչ մեռանի.—4 այոյ.] I աղուէսն. այոյ. է.—կայ յայս] I այս—5 գայ] I գայն բերեալ զա...—եւ ասէ ի յէշն] I ու էշն եւ ասէ.—5—6 ...է եղբայր] I եղբայր էշ—6 գայ ... եղբ.] I գա ... աւագ եղբայրն—7 I նա—I նմա.

զաւրքն․ և հաւատացեալ էշն և եկ ի համբուրել զառիւծն․ և խաղաց առիւծն խածանել զէշն․ և էշն փախեաւ․ և հասեալ նմայ աղուէսն և ասէ․ ընդէ՞ր փախչիս․ և ասէ էշն․ ցանկացայ ի համբուրելն զփողոցն իմ․ և ասէ աղուէսն․ այն ի սաստիկ սիրոյն է․ ասացեալ թէ զառ զնայ համբուրես, ուրախ լինիս․ և դարձաւ էշն ի համբուրել զառիւծն․ և խածեալ զփողոց նորա մեռուց զէշն և գնաց ի հանգչել․ և աղուէսն հանեալ սիրտն և զականջն և կերաւ․ և ասէ․ թէ գէշ է, նայ լաւ է ինձ քան առիւծուն․ և գնաց առ բժիշկն և առիւծն և ասէ, թէ մեծ զարմանք է․ զի էշն այն ոչ սիրտ ունի և ոչ ականջ․ խորհ․ եկին տեսին․ զի ոչ ունէր, զարմացան և ասէ աղուէսն․ մի զարմանայք․ զի թէ գայ սիրտն ունէր կամ ականջ, յէր լսեց զձայն գոռալն և գերծաւ ի ձեռաց քոց, նայ չէր կրկին յետս դառնալ և անկանել ի ձեռս քո և մեռանել․ յիրաւանցաւ զբանն։

Յուցանէ առակս, թէ այսպէս անմիտ և յիմար եղաք անձնեքեան և կամաւ մատնեցաք զմեզ սատանա[յ]ի, որ սպանանէ զհոգիս մեր․ և գերծանիմք խոստովանութեամբ և դարձեալ մեղանչեմք․ ապայ ոչ սիրտ ունիմք և ոչ ականջ և ոչ լսեմք զբան գրոց և վարդապետական զմաւրոց։

—8 I հաստատեց.—I եկն.—8—9 և խած. առ. խնդրել] I խաղաց զէշն և կ. խնդրել.—9 փախեաւ] I գերծաւ և փախեաւ.—I 9—10 նմա աղուէսն.—10 ընդէր] I մի եղբայր. ընդէր.—10—11 ցանկացայ...իմ. և] I ի համբուրելն ցանկա[յա] զփողոցս իմ.—12 ասացի թէ] I ասաց.—զնայ համբուրես] I զնա համբուրել.—13 և խածեալ... մեռուց] I [illegible] —14 ի հանգչ.] I ի հանգիստ իւր.—և աղ. հան.] I [illegible] աղուէսն.—14—15 և կերաւ] I է.—15 նայ լաւ] I նա լաւ—քան առիւծուն] I [illegible] —16 և առիւծն] I [illegible]—թէ] I [illegible].—16—21 և... յիրաւացաւ զբանն] I [illegible]
22 թէ] I [illegible].—22—23 [illegible] և] I զի—23 [illegible]] I ի ձեռն [illegible].—I [illegible].—24—25 I [illegible].—25 ապայ] I [illegible].—26 վարդապետական] I ի [illegible] վարդապետացն։

Առ. 107 ag Առիւծն հիւանդացաւ՝ և ուղարկեաց բժշկաց խնդրել․ Թերևս տեսցեն զեղ ցաւոյն։ Եւ եկեալ բժշկապետացն և ասեն ընդ առիւծն, թէ

107ag=108B=167D. 1 ուղարկեաց] D յուղարկեաց—բժշկաց խնդրել] D առ բժիշկն—1—2 Թերևս... ցաւոյն] B թերևս զեղ տեսցեն ցաւոյն, D թէ զան բժշկեսցեն զնա 'ի ցաւոց.—2 բժշկ. և ասեն] B բժշկապետքն ասէ.—D ընդ առիւծն.—

քո ցանկալդ այլ գեղ չկայ քան, որ զիշխան անասնոց կարես և զկերան հանես և տաս, որ ուտես և ազնէնաս։ Ասէ առիւծն ընդ աղուեսն. Եթէ կարես էշ մի զատանել և բերել։ Եւ ասէ աղուեսն. խիստ չարաւող կատարեմ զհրամանս քո, քանզի ունիմ ինձ եղբայր էշ մի. և է խիստ առատի գէր. և է յայս անուն Հովհաս և արանի։ Եւ գնաց աղուեսն առ էշն և ասէ. ո՞ բարի և հեզ էշ, այժմ գիտացիր, զի մեծ փառաց կամիմ հասուցանել զքեզ. քանզի առիւծն, որ է թագաւոր գազանաց, հիւանդացեալ է և մօտ 'ի մահ է. և ասէ, որ տեսանէ զքեզ և զթագաւորութիւնն 'ի քեզ տայ։ Եւ հաւատաց էշն խաբողական բանիցն և եկն առ առիւծն. և 'ի համբուրել զառիւծն՝ առիւծն զերեսն էառ և կամէր խեղդել զէշն. և էշուն փրթեալ փախեաւ։ Եւ հասեալ աղուեսն էշուն և ասէ. ո՞ անմիտ, ընդէ՞ր փախեար. և ասէ, եթէ 'ի համբուրելն կսկծեցոյց զիս. և ասէ աղուեսն, եթէ այն 'ի սաստիկ սիրոյն էր. դարձիր և մի փախչիր. և եկն էշն առ առիւծն. և աղուեսն կալեալ զփողս էշուն. Հանեալ զսիրտ էշուն և զականջն կարեալ կերաւ։ Եւ ասէ. Թէ գեղ է, նայ լաւ է ինձ, քան առիւծուն։ Եւ գնաց աղուեսն առ բժշկապետն և առ առիւծն և ասէ, եթէ եկեք՝ զարմացք և հիացման իրք տեսէք, զի այն էշն ոչ ականջ ունէր և ոչ սիրտ։ Եւ եկեալ տեսին. և ասէ աղուեսն ցբժիշկն, եթէ ընդէ՞ր զարմանայք, եթէ սիրտ և ականջ չունի. Թէ գա սիրտ և ականջ էր ունեցել, զի երբ յառաջին առ առիւծն եկն և զմահչայն լսել էր, նայ կրկնակի չէր դարձեալ։ Եւ արդարացուցին զբանն աղուեսուն։

---

3 B [illegible]] B [illegible], D [illegible]] B [illegible], D [illegible]] B. D [illegible] —3—4 [illegible]] D [illegible] —4 [illegible]] D [illegible] —4—5 D [illegible] —5 [illegible]] D [illegible]] B [illegible] D [illegible] —6 [illegible]] D [illegible]] B [illegible] —7 B. D [illegible] B. D [illegible] —B [illegible] —agE [illegible] —8 [illegible]] B [illegible] D [illegible]] B. D [illegible] —9 [illegible]] B [illegible] —B [illegible] —10 [illegible]] B. D [illegible]] B [illegible], D [illegible]] B. D թագաւորութիւն.—10—11 'ի քեզ տայ] B [illegible] —11 B [illegible], D [illegible] —11—12 [illegible]] B [illegible], D [illegible] —12 [illegible]] B [illegible], D [illegible] —13 էշուն] D [illegible]] agE [illegible], B [illegible], D [illegible]] D [illegible]] B [illegible] D [illegible]] B. D [illegible] —14 եթէ 'ի համբուրելն] B [illegible], D [illegible] —15 եթէ այն] B թէ, D թէ [illegible]] B [illegible] —[illegible]] B [illegible], D [illegible] —15—16 [illegible]] B [illegible] —16 [illegible]] agE [illegible], B [illegible], D [illegible]] B [illegible], D [illegible] —17 էշուն] B [illegible], D [illegible]] B [illegible], D [illegible]] B [illegible] —17—18 [illegible]] D [illegible] —18 [illegible]] D [illegible] —19 եթէ] D թէ.—[illegible]] D [illegible] —20 [illegible]] D [illegible] —21 եթէ] D [illegible]] D [illegible]] D [illegible] —23 [illegible]] agE [illegible] —21—23 [illegible]] D [illegible] —23 D [illegible] —D [illegible]

Մ՚այս մեզ՝ զի սիրեմք ասիցեն՝ և ոչ լսեմք դաստանալեաց գեղեցկաց. և սիրս ասիցեն՝ և ոչ իմանամք զհարկաւորութիւն ստամանայի։ Նմանայն մարդ, որ զմիտս թողու և այլուր յայն մեծքն զատանեն, նա մնանի 'ի ձեան ստամանայի, որպէս մնաց էջն 'ի ձեան ապխտան. ապխտն և աղանդն են ստամանեայ. և էջն անզարդ մեղաւորն, որ ոչ զատանեայ 'ի մեղաց։

24 զի] D [illegible]] D [illegible] —25 D [illegible] —26 D [illegible]] D [illegible] —28 են ա] D [illegible] է.—D [illegible]

Զ. ԿՌՈՒՆԿ՝ ԹԱԳԱՒՈՐ ԹՌՉՆՈՑ ԵՒ ԷՇ

(6 V=6 I)

Ժողովեցան թռչունքն և ասացին, թէ որպէս ձայն զուարթ է, զայն զիցուք մեզ թագաւոր, որ կոչէ զմեզ ի ժամ պատերազմին. և բարձրացաւ կռունկն յերկինս և գոչեաց. և հաճեցան և ասացին թագաւոր. զայս էշն և ասէ. ով թէ զիս ի նորա տեղն հանէք և ասիցէ տեղ չինէք, որ վերանամ, զուք լսէք, թէ յում ձայն է զուարթոր։

Յուցանէ առակս, թէ որչափ սկար լինի մարդն և աղքատ, և ժողովուրդքն և զաւրքն հաւանին և զնեն թագաւոր կամ առաջնորդ, նա կարէ վարել զիշխանութիւնն, զինչ ի վերայ գայ։

2 թագաւոր] I [illegible] —3 բարձրացաւ] I [illegible]] I [illegible] —3—4 հաճեցան և ասացին] I [illegible] —4 թագաւոր] I [illegible] —I [illegible] —5 յում] I [illegible] —6 I [illegible]
8 I [illegible] —9 I [illegible]] I [illegible]

Է. ԾՈՎԱՅԻՆ ԳԱԶԱՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԲՈՒՍԱՆՆ

(7 V=7 I=45 ag)

Գազան մի կայ ի ծովն. յորժամ քաղցնեայ, բանայ զբերան և հոտ անուշ գայ ի բերանէն. և զան ձկունք և մտանեն ի բերան նորա, և նա փակէ զբերան իւր. և այն է կերակուր նորա։

Յուցանէ առակս, թէ այսպէս բացեալ է սատանայ զբերան

1 ag [illegible]] I [illegible] —I [illegible]] I [illegible] ag [illegible] —2 [illegible]] I [illegible] —ag [illegible]] I [illegible] —ag [illegible]] I [illegible] —3 [illegible]] I [illegible]] I [illegible]
4 [illegible]] ag [illegible] —թէ [illegible]] I [illegible] —I [illegible] —

խուց, որպէս զմեղուք. եւ հոտ մեղաց գայ ի բերանէն. եւ քաղցրանայ ի քիմքս մարդկան. եւ մեր կամիմք երթալ զհետ մեղաց եւ ոչ զատանեմք ի չարէն։

5 արպէս] ag [illegible] — [illegible]] I մեղաց հոտ, ag հոտ [illegible] մեղաց.—I [illegible]—ag 'ի բերանոյ [illegible].—5—6 քաղցրանայ] I [illegible], ag [illegible] եւ [illegible].—6 ի քիմքս մարդկան] I ի քիմս [illegible], ag 'ի քիմս եւ 'ի [illegible] [illegible] [illegible].—I [illegible].—6—7 զհետ... ի չարէն] ag զհետ [illegible] [illegible] մեղաց. 'ի զարթնուլ [illegible] [illegible] 'ի բերանն եւ 'ի [illegible] [illegible]. եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի վերայ [illegible]. եւ մեր [illegible] 'ի [illegible] եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ը. ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ ԵՒ ԳԱՄԲՌ ՇՈՒՆ

(8 V=8 I=46 ag)

Էր միանձնեայ մի ի սահման գեղջի միոյ. եւ սովորական չարին անկեալ ի շնութիւն ուղղ ժամանակս. եւ սնուցանէր մի երէց շուն մի գամբռ. եւ սաստիկ ուժեղ, որ բոլոր գիշերն զգեղն բոլոր պահէր ի գողանոց. զայր միայնակեացն ի գիշերի շնալ եւ պատահեցաւ նմայ շունն այն յեզր գեղջին. գամփռաց ի վերայ եւ էխած եւ վարեաց զնայ մինչեւ ի խուցն իւր եւ բազում վէրս հասուց ի նայ ի նեղութիւն. եւ նայ եմուտ ի խուցն իւր եւ փակեաց զդուռն. եւ զղջացաւ միայնակեացն եւ սաէ լալով եւ հառաչանօք. տէր իմ եւ աստուած իմ, որ այս բազում ժամանակ է, որ ոչ երկեայ եւ ոչ զարհուրեցայ ի քէն՝ ի սպառնալեաց եւ ի տանջանաց գեհենոյ եւ այս աւր ի գամբռ շանէն փախեայ եւ երկեայ եւ փախուցեալ ոչ կարացի շնալ. արդ ողորմեայ ինձ Քրիս-

1 էր] I [illegible].—միանձնեայ] I, ag [illegible].—I, ag ի [illegible].—ag [illegible].—I [illegible] ag [illegible].—2 I, ag [illegible].—[illegible]] I [illegible] [illegible] [illegible].—3 I, ag [illegible].—I [illegible].— որ բոլոր] I, ag որ [illegible].—3—4 [illegible] [illegible]] I [illegible] ag [illegible] [illegible] 'ի [illegible], [illegible] [illegible].—4 զայր] I [illegible], ag եւ [illegible].—I, ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible] 'ի [illegible] [illegible].—4—5 I [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].—5—6 գամփռաց 'ի վերայ եւ [illegible] [illegible]] I [illegible] [illegible] եւ [illegible], ag [illegible] 'ի [illegible] [illegible] եւ [illegible].—6 I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible] [illegible]. եւ [illegible].—6—7 I, ag [illegible].—7 ի նայ] I, ag [illegible].—[illegible]] I եւ [illegible], ag [illegible].—I, ag [illegible].—7—8 եւ փակեաց] ag [illegible].—8 [illegible]] I [illegible].—եւ [illegible]] I, ag [illegible].—[illegible]] I, ag [illegible].—8—9 [illegible]] I [illegible], ag [illegible] [illegible].—9 [illegible] [illegible]] ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—[illegible]] I [illegible] ի բազում [illegible] [illegible] ag [illegible].—բազում] I [illegible].—10 I [illegible].—I [illegible].—[illegible] եւ] I [illegible], ag եւ [illegible].—11 [illegible] եւ] I [illegible] ag [illegible] եւ.—ag 'ի [illegible] (agE [illegible]) [illegible] [illegible].—[illegible] եւ] I [illegible], ag [illegible].—12 I [illegible].—[illegible]] I եւ [illegible] եւ.—[illegible]] I [illegible] [illegible].—I [illegible], ag [illegible], agE [illegible].—[illegible]] I [illegible] [illegible] [illegible], ag [illegible].—

տոսն. և խլեաց զնա ի ձեռաց սատանայի. և 'ի նոյն ժամու եԹող զնոյ զնէն ապաշխարուԹեան, որ զզենցաւ և աստուածայնոց:
Յաւելանէ առաւել, Թէ շատ մարդիկ տղքին ի մեղաց և 'ի գժոխոց ի յանհէ [ուրբ]նոց և յանմուԹեան և ի նախատանաց:

---

13 I խլեաց, ag խլեաց, agE խլեաց—նոյն] ag չիք.—L ag եԹող.—14 I զնա, ag զնա—զնէն որ] ag սատանայ. 'ի ապաշխարուԹենէն—որ] I զի աղխը արար. ag չիք.—L ag աստուածայնոց.—15 առաւել, Թէ] ag չիք—մարդիկ] L ag մարդիկ—ag աղօրեաց.—15–16 եւ 'ի գժոխոց.... նախատանաց] I եւ ի անէ գժոխոց եւ յանմուԹեան նախատանաց, որպէս ի վերջնականացն ի շահեն, ag եւ 'ի գժոխոցն, յանհէ եւ յանմուԹեան աստուածայնոց Թագաւորաց եւ իշխանաց եւ առաւելոցաց եւ զատաւորաց եւ յանմուԹեան մարդկան եւ ի նախատանաց. զի այս 'ի ձեռս է. եւ կան 'ի յանխոս եւ յաստուածոյն համառ րեալ եւ 'ի հանդերձելումն:

Լ՝ա. 11 C Նշր ժամկէց մի բնակեալ ի սահմանս՝ ի շէն գեղջ մի. և ի աղգմանէ չարին սատանայի սիրեաց աղջիկ մի ի շէնն և բաղում ժամանակս շնայր զառնկուԹեամբ. և ունէր առանուտեր մի ի գեղն զամենա շան մի. և էր պաշտօղ սատանի. զոսլոր գեղն պաշէր. եկաց ժամկէցն, որ շնայր գեշերին յետ այն կնոջն. և պատահեցա նմայ շունն ի յեղը գեղջին և զամկռեաց ի վերայ նորայ և եկած զնա և արիւնն ճապաղ արար և բաղում վէրք արար ի նմայ և նեղուԹիւն և վայրեաց զինքն. և նմայ զարձօ աբանդայԹաԹախ և լալով եմուտ ի խուցն. վաճեաց զզաան. զզենցօ և ամեն առաջի սրբուԹեանց սատանայ. լայր և յասայէր և կոծէր զզարծքըն և վայ տայր անձին և ասէր. այս բաղում ժամանակ է, որ շնացայ և շերթեայ ի յատուծոյ զատատատանացն և ոչ զարհուրեցայ ի զառն գժոխոցն և յայնեներելի տանջանացն. և այսօր ի գամենա շանէ մի զարհուրեցայ և ոչ կարացի շնալ. արդ աղօրմեայ ինձ Քրիստոս. և խլեաց զնա ի ձեռաց սատանայի վասն քո ասատուածուԹեանդ. և ի նոյն ժամայն եԹող զնա զէն ապաշխարուԹեան. զի զզենցաւ և զարձօ յաստուած:

11C=11C²=38D. 1 ժամկէց] C² ժամկէց, D ժամանակեաց.—ի շէն] D շէն.—D գեղջ մի.—1—2 ի աղ գմանէ.] C² յաստուծանէ, D յաղ գմանէ.—2 չարին] D չիք.—C² սատանայի.—3 C² ապաշխարուԹեամբ.—առանուտեր մի] D առանուտեր.—զամենա] D զամենա.—4 C², D պաշտօղ սատ. D չիք. որ.—D ժամանակեացն.—5 յետ] C² հետ.—C², D կնոջն—C², D պատահեցաւ.—C² նմա.—ի յեղ ը] C² յեղ ը.—5—6 եւ զամկռեաց] C² զամկռեաց, D եւ զամկռեաց.—6 C², D նորա.—եկած] D խածեաց.—արիւն ճապաղ] C² արիւնաճապաղ, D արիւն ճապաղ—արար] D չիք. զնա.—7 ի նմայ] C² ի նմա, D չիք.—նեղուԹիւն] D չիք. 'ի նեղութ.—եւ վայրեաց զինքն] C² եւ վայրեաց զինքն, D չիք.—C², D նա զարձաւ.—7—8 աբանդայԹաԹախ] C² աբանդաԹաԹախ, D աբանդաԹաԹախ.—8—9 C², D զզենցաւ եւ ամենայն.—9 սրբուԹեանց] C², D սրբուԹեանցն. [illegible] D [illegible]—յասայէր] C² հասայէր.—9—10 զզարծքն] C² զ կուրծս [զ կուրծս]—10 C² վայ.—11 C² ոչ երկեայ.—12 C² յանհնարելի.—12—13 զարհուրեցայ] C² չիք. եւ վախեցայ.—13 C² աղօրմեա.—14 C² ի նոյն ժամ.—15 զէն] C² սատանայ ապաշխարուԹեան.—C² զարձաւ։

Հրամանէ տաճարս, թէ չառ մարդիկ կայցեն ի հետ մեղաց և ի գծուծաց՝ յաւէտ և պղտորեսցեն թագաւորաց և առաջնորդաց և յանիրաւ մարդկան և ի նախատանաց. զի տաճարի [illegible] ամենայն է և տառապեալ ամէն անուն է ի մարդկաց աշխարհ. զի մարդան ամէն ծառայէ զաւ[illegible]։

16 կայցեն] C² [illegible]—[illegible]] C² [illegible].—17 C² և ի պղտորեսցեն.—18 [illegible]] C² [illegible]—C² [illegible].—19 C² մարդկն։

Թ.

[illegible] այս տաղերաց V ձեռագրի խառնարանք է՝ [illegible] [illegible]. այլ ընդօրինակութիւն [illegible] նոր [illegible] ԺԱV [illegible], [illegible] [illegible] I ՈՃ երթար [illegible] ի [illegible] և [illegible] և [illegible], [illegible] [illegible] [[illegible]]ներ [illegible] և [illegible], որ է [illegible] ԺԿԱV [illegible], [illegible] և [illegible] ՚ի [illegible]։

Ժ. ԴԻՒԱՑԻ ԵՒ ԼՈՒՍՈՒԱՀԱՏ ԱԶՆ

(10 V=95 ag=111 B=3 D)

Այր մի էհաս որով զլեզու հորթոյ զդրացնոյն զաղաղակրութ. և յարժամ եզև եղն, գնաց առ զատաւորն և ասաց, թէ իմ է եզն այն ի աղայութենէ. և եկեալ ոսկրն և մնացածոցն մնան յիրաւունք. և նոյ ասաց, թէ իմ հորթոյն լեզուն հատած էր, զոր հորուտ. և բացեալ զբերայն եզինն և ետեսին զնշանն. և էառ զեզն. և միւս աւուրն գնաց լծեաց և սկըսաւ վարել. և խառած եզինքն. և նոյ անկաւ առաջի խոփոյն և ցրցեցաւ խոփն ի փոր

1 D [illegible].—[illegible]] ag. B 2ի-Բ.—ag [illegible], B [illegible] մի ես ՅԵՐ. [illegible]. D [illegible].—[illegible]] ag. D [illegible], B [illegible].—ag. D [illegible], B [illegible].—2 և] D 2ի-Բ.—առ [illegible]] ag առ [illegible], B. D [illegible] ՚ի (D առ) [illegible].—թէ] D 2ի-Բ.—3 այն] ag 2ի-Բ.—B. D ՚ի [illegible].—[illegible] և. մն.] ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—[illegible]] D և [illegible].—4 ag [illegible], D [illegible].—ag [illegible], B [illegible], D [illegible] ([illegible] 2ի-Բ).—իմ հորթոյն լեզուն] ag [illegible], D իմ [illegible]. B [illegible] իմ է և ՚ի [illegible] [illegible] [illegible], [illegible].—[illegible]] D [illegible].—5 [illegible]] ag [illegible], B. D [illegible].—[illegible]] ag [illegible], B. D 2ի-Բ.—և] D 2ի-Բ.—[illegible]] B [illegible].—[illegible]] ag. D [illegible], B [illegible] ես ՅԵՐ. և [illegible].—[illegible]] B [illegible].—6 [illegible]] B ՅԵՐ. ՚ի [illegible].—[illegible]] ag. D ՚ի [illegible], B ՚ի [illegible] ես ՅԵՐ. [illegible].—[illegible]] ag. B 2ի-Բ.—[illegible]] ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—6—7 [illegible]... [illegible]] ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—7 [illegible]] B ՚ի [illegible].—[illegible]] D [illegible].—[illegible]] ag. D [illegible], B [illegible].—[illegible]] ag. B. D 2ի-Բ.—D [illegible]։

նորա Թադէոսեանցին. և եղև առ մեզ և եկն ի գաւառն անուան Խորոյ. և ընդ առաջ ելեալ բազումք և ասէին, թէ գայ և բերէ սիրամն Հայրապետին։

Տեսցանէ աստի, թէ չարս արդար իրաւունք առնէ Գրիգորոս յառաջ քան զդատաստանն. որպէս յիմանայն մարդիք, թէ կայ հատուցումն գործոց մարդկան յաւուրն վերջին։

—6 Թադէոսեանցին] ag [illegible] Թադ. ընդ Թադ. B [illegible], D Թադէոսեանցին.—B եղ [illegible] [illegible]. D եղ [illegible] [illegible]—ag. B. D [illegible]—եւ եկն] B [illegible] [illegible] [illegible] մինչեւ, D եւ եկն—անուան] B [illegible], D [illegible].—D [illegible].—9—10 եւ ընդ առաջ... Հայրապետին] ag ընդ առ. ելին բազումք եւ ասէին. գայ սիրամն եւ բերէ զՀայրապետն, B. D [illegible].

11 աստի] ag [illegible].—չարս արդար] B [illegible] [illegible].—B իրաւունս առնէ.—Գրիգորոս] ag. D [illegible], B [illegible].—12 զդատաստանն] ag. D զդատաստանն, B զդատաստանն.—որպէս] ag որ. B զի. D որպէս զի—ag իմանան մարդիկք, B մարդիկ իմանային. D իմանային մարդիկք.—12—13 թէ կայ... վերջին] B որ կա [illegible] եւ [illegible] եւ 'ի Հանդերձեալն եւ (ՏԵՍԳԵՍ). D թէ կայ հատուցումն յաւուրն վերջին։

Քա. 10 | Յայր մի եհաս առով՝ ըլեզու Հորթայ դրացւոյ խուրոց գաղտարար, զի տէրն ոչ իմացաւ. և այնպէս մնաց ի տան անուան խորոյ, մինչև մեծացաւ և եղև եղն կատարեալ. յայնժամ եսես Հաստատեալն ըեզուին, զի Հաւատալ ի չար Հատակի եղն. գնաց առ դրացին, որ էր եղն խուրաց նմա, թէ առ զիմ եղն, որ գողացերես, այդչափ ժամանակ ի տան քում պահերես. և արարին կագ և կռիւ բազում, մինչև գնացին առ դատաւորն. և ասաց. ո՛վ իշխան, այս դրացիս զիմ Հորթն գողացաւ ի տղայութեան և այժմ զամ ի մեան և ունիմ նշան ի յինքն. բերել տուր. թէ չես Հաւատար. ապա եղան տէրն ոչ գիտէր զնշանն զայն քան ժամանակ, զի գաղտարար էր արարեալ. և յորժամ բերին զեղն, և ասաց ննդաւոր դրացին, թէ տէր, Հայեաց ի լեզուն, քանզի կարեր եմ ի նորա ժամանակին. և երբ անսաւ դատաւորն, զի աստացեալն առոյք է. նա՝ վճիռ երետ, թէ քո է եղնին. և այնպէս ննդաւոր առեալ տարաւ զեղն դրացւոյ խուրոյ, և տէրն յամօթով՝ ել ի դատաւորէն անիրաւ. յայն ժամ եղան անուան զեղն մեռ որն գնաց և ըեեալ սկսաւ վարել ըստ. յայն ժամ ի յաղգմանէ դատաւորին Գրիգորոսի խորան եղինքն. և այն եղն անկաւ առաջի խոփոյն և ցրցեցաւ խոփն ի փոր նորա Թադէոսեանցին. և եղն եառ զնա, և եկն ի գաւառն մեռուցող անուան խորոյ. զայն տեսեալ բազում մարդիկ և ասէին, թէ գայ բերէ սիր ամն Հայրապետն։

Տեսցանէ աստի, թէ արդար իրաւունք առնէ Գրիգորոս յառաջ քան զդատաստանն, որպէս իմանան մարդիկքն, թէ կա՛ հատուցումն գործոց մարդկան յաւուրն վերջին։

ԺԹ. ԱՂՎԵՍ ՄԵՂԱՒՈՐԵԱԼ ԵՒ ԱՌԻՒԾ

(11 V=9 I=96 ag=112 B)

Այր մի աղքատ խորովէր ասխուռ մի միս յանդաստակի ուրե-մեն. և ահա արծիւն յանկարծակի եկն 'ի վերուստ և եառ զմիսն և վերացաւ։ Իսկ աղքատն խնամարարը էր, անկաւ 'ի վերայ մա-բենոյն և ձայնեաց առեալ. Թէ այր ես և ունիս կարողութիւն, զու՛ ընթացիր, ուր ես եմ. զնոյն բանս և այժմ ասեն մարդիկ 'ի կախուս խորհրդոց։ Յարաւ արծիւն զմիսն և եդ 'ի բոյն իւր առա-ջի ձագուց իւրոց և ինքն գնաց։ Եւ կայծ մի փակեալ էր 'ի մի-սին, այրեաց զբոյնն և զձագս արծուոյն։

Ցուցանէ առակս, թէ որ զրկէ զմարդն յանմեղութեան՝ զմեղքն 'ի հեռ զրկանացն յինքն առնու, որպէս ասէ Սողոմոն, թէ այն այրէ ի հուրն անշէջ ըստ յաւէ, որ առէ, թէ առնէ ակր յիրա-ւունս զրկելոց։

1—2 Այր մի... ահա] I [illegible] B [illegible] ag [illegible] — 2 ահա] ag [illegible] — 3 և վերացաւ] B [illegible] — 3—4 B [illegible] — 4 և ձայնեաց] ag [illegible] — 5 ընթացիր... եմ] ag [illegible] — 5—6 'ի կախուս խորհրդոց] ag [illegible] — 6 ag [illegible] — 'ի բոյն իւր] I, ag, B [illegible] — 7 ձագուց իւրոց] B [illegible] — 8 I, ag, B [illegible] — զձագս արծուոյն] I [illegible] ag [illegible] B [illegible]

9 առակս] ag [illegible] — թէ որ] ag [illegible] B [illegible] — զմարդն յանմեղութեան] I [illegible] B [illegible] — 10 'ի հեռ] ag [illegible] — B [illegible] — յինքն առնու] ag [illegible] B [illegible] — որպէս ասէ Սողոմոն թէ] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] — 11 այրէ] I, ag, B [illegible] — [illegible]] I, ag [illegible] B [illegible] — որ առէ] ag, B [illegible] — [illegible]] I [illegible] — 11—12 ag [illegible] — 12 I [illegible] ag, B [illegible]

ԺԲ. ԱՌԱԿ ԻՆ ԳՈՂ ՏՂԱՅՆ

(12 V=38 ag)

Ապրի կին մի ունէր զաղջի մի. և սիրոտ գողանալ միրգ և բանջար. և մայր նորա ուրախութեամբ ճաշակէր և ոչ խրատէր ՚ի կամս սատանայ. և սակայն աղջիկն և փոքր փոքր աճեցաւ ՚ի գողութիւն. և բերէր անասունս և այլ անօթս, և աճեալ եղև աւազակ ի լերինս և բազում չարիս առնէր. և կալեալ տարան ՚ի կախել։ Եւ նայ ասէ, թէ բերէք զմայր իմ, զի համբուրեցից զնայ։ Եւ երբև բերին և նա խածեալ եհատ զբերթն մօրն։ Եւ զայն խնդրեաց թագաւորն և հրամայեաց արձակել և ասէ. ձմ՞ զու, զինչ արարեր։ Եւ նա ասէ. յիրաւի արարի. զի ոչ խրատեաց զիս ՚ի աղայութենէս ՚ի կամս սատանայ. որ չէի յայս փորձանս անկեալ։ Եւ թագաւորն հրամայեաց արձակել զնա. և կախեաց զմայր նորա. զի ոչ էր խրատ[ե]ալ զնա։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն ծնող, որ ոչ խրատէ զորդին իւր ճշմարիտ ՚ի կամս սատանայ, նայ մեղք որդւոյն ի գլուխս ծնողացն յաւուր դատաստանին։

1 ag [illegible].—[illegible]] ag ՏԱՒ. [illegible].—ag [illegible].—2 մայր նորա ուրախութեամբ] ag [illegible].—[illegible]] ag ՏԱՒ. [illegible].—3 սակայն աղջիկն] ag ՁՒԶ.—3—4 և փոքր... գողութիւն] ag [illegible] գողութիւնն.—4 և բերէր] ag [illegible]. այլ] ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—5 ag [illegible].—6 ag [illegible].—[illegible]] ag ՁՒԶ.—թէ] ag ՁՒԶ.—ag [illegible].—7 ag [illegible].—[illegible]] [illegible].—և նա] ag ՁՒԶ.—ag եհատ զբերթն.—8 [illegible]... [illegible]] ag ՁՒԶ.—9 ձմ... արարեր] ag թագաւորն. [illegible].—9—11 յիրաւի... անկեալ] ag [illegible] զի ոչ խրատեաց [illegible].—10 ag ՚ի [illegible].—11 ag զնա արձակել.—11—12 կախեաց... զնա] ag զմայրն կախել։

13 առակս] ag ՁՒԶ.—ag [illegible].—ag խրատէն.—13—14 զորդին իւր [illegible].—14 ճշմարիտ] ag ՁՒԶ.—ag նա.—ag ՚ի գլուխ.—15 ag է յաւուր դատաստանին

Կմ՝նս. 111 Ա՛ռնուլ մի տղայ անհայր առնէր գողութիւն փոքր փոքր միրգ և բանջար և այլ ինչ. և մայր նորա ուրախութեամբ ընդունէր և ճաշակէր և ոչ խրատէր զասնաւ ի կամսն սատանայ և սակայն աղայն ի մեծամեծս բանս և անօթս և եղև անուանի գող և աւազակ ի լերինս և բազում չարիս առնէր։ Յաւուր միում ըմբռնեցաւ ի գողութեանն և կալեալ տարան զնա ի չարչարանս սպանանել. և նայ եա կոչել զմայր իւր. իբրև բերին զմայրն, ասէ ցնա. ած մօտ եկ, որ համբուրեցից զքեզ։ զի կարօտ չեմ սիրոյ. և յորժամ մերձեցաւ մայրն առ ի համբուրել, խածեաց զբերթն և եհատ մօրն. յայնժամ ասացեալ նմա, թէ ընդէ՞ր արարեր զայդպիսի անարժանութիւնդ ընդդէմ ծնողի քո. ասաց մանուկն, թէ դայ է տուեալ զիս ի գողութիւն. զի զոր ինչ բերէի ի մանուկ ժամանակիս, ուրախութեամբ ընդունէր և ճաշակէր խնդութեամբ. և զի ոչ

խրատէր զնա ի կամս ստամոքսոյ գնալ՝ ի բարեգործութիւն, յորժամ փոքր գողութիւն առնէր. վասն այսորիկ արդար է զայս. զի ընդ իս առնիցեցի և այլոց խրատ լիցի. զի ես առի վճիռ մահուան լուր գործոց իմոց։ Իսկ և իմացաւ դատաւորն զայն, կոչեաց զհայր մանկանն և վճիռ ետ կախել և զի մանուկն արձակեաց խաղաղութեամբ։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն ծնողք, որ ոչ խրատէ զորդին իւր գնալ ուղիղն ստամոքսոյ. նա մեղքն որդւոց նոցա ի գլուխ ծնողացն է յաւուրն դատաստանին. Եւ առաւել հոգևոր առաջնորդաց, որք հայր են. զմեղաւորս զփաշշատակերան և զշահատայն և զբռնաւորն և զարբեցողն, այլ առնուն կաշառ ի նոցանէ և Թողուն զնոսա ի կամս նոցա գնալ. նա այնպիսի առաջնորդքն ընդ նոսա տանջեսցին, որպէս ասէ Պօղոս ի Հռոմ Թղթին, թէ ոչ միայն, որ զայն առնեն, այլ և որ կամակից լինին գործոց նոցա։ .

ԺՎՆր. 124 D Լուի ՚ի պատմութեանց, թէ մանուկ մի առնէր գողութիւն փոքր. և հայր նորա ոչ խրատէր զնա, այլ առնոյր յինքն զգողութիւն. և ապա վաստակեցաւ ՚ի մեծութեանն եւ սնուանելոյ գող. և յաւուր միում ըմբռնեցաւ ՚ի գողութեան. և ասացին արկանել ՚ի կախաղան. և նա ետ կոչել զհայր իւր. և նա ասէ. եկ համբուրեցից զբերան հայր իմ, զի կարօտեալ ոչ մեռանիմ. և յորժամ մերձեցաւ ՚ի նայ հայրն իւր, եհատ զբերան հօրն և կործեաց. և յորժամ ասացին նմայ, թէ ընդէ՞ր արարեր զայսպիսի խայտառակութիւն հօրդ քո. և նա ասաց, թէ դա ուսոյց զիս ՚ի գողութիւն. զի ոչ խրատեաց զիս, յորժամ փոքր գողութիւն առնէի. և խնդրեն կախել զհայրն և կախեցին։

Նշանակէ խրատս, թէ ամենայն ոք, որ չար որդեակ լինին, այլ և առաջնորդք, որ հոգևոր հայր են ժողովրդեանն և [ոչ] խրատեն զմոլորեալս և զփաշա(ռա)կերսն և զշահատայս և զբռնաւորս և զարբեցողս, այլ առնուն կաշառ ՚ի նոցանէ և Թողուն զնոսա ՚ի մեղս իւրեանց. այնպիսի առաջնորդք ընդ նոսա տանջեսցին, որպէս ասէ Պօղոս ՚ի Հռովմայեցոց Թղթին. թէ ոչ միայն զայն առնեն, այլ և որ կամակիցք լինին գործոց նոցա։

ԺԴ. ԱՐՋ ՁՄԵՌՆԱՆԻՆՋ

(13 V=12 I)

Արջն լուանայ պղտորմայն իւր և երթեալ ննջէ ի ծերպս վիմաց մինչև ի մուտս գարնանային ժամանակին. և թէ սա-

---

1 I լուանա.—I զպորավայն.—I երթա.—2 I ի մուտն.—ժամանակին] I 2Ի-Ե ևն ԾԵՒ. ընդու զիտութեր ասացն մինչև ասէր. զ ի մարմէ զմնացեալ կերակուրն. բանդ ի.—և] I 2Ի-Ե.

կաւ մի կերակուր ձկաց ի փոր նորայ, այն ապականէ զնա։

Ցուցանէ առակս, թէ որ պահէ զմեղս և ոչ խոստովանի և անապաշխարհ իջանէ ի գերեզմանն, նա այն մեղքն առ վերջի[ն] ատենի զնա հուրն անշէջ։

—3 մի] I չիք.—I թիշ ձկ.—ի փոր նորայ] I ի փորն

4—6 Ցուցանէ եւն] V ՉՈՒՆԻ ՓՈԽ ԱՅՍՄԱՆԱՆՆ ԻՄԱՍ, ԱՐ ԼՐԻՒ ԱՌԱԿԱ, Է Ի ՏԵՍՈՒԹԻՆ].

Վ․Կ․ 155ag Նախ յատակաց՝ թէ կայ կենդանի մի, որ լուսնոյ զօրանալոյն և երթայ ննջէ 'ի ներքս վիմաց մինչև 'ի մուտ զարնանային ժամանակաց. և թէ առեալ կերակուր ձկայ, ննջի և ապականէ զինքն։

Ցուցանէ առակս, թէ մարդ որ թէ առեալ մեղք ձկայ առ քեզ առանց խոստովանութեան և ապաշխարութեան և ընդ քեզ իջանէ 'ի գերեզմանն, նա յորն վերջին 'ի հուրն ատաղէ զքեզ՝ և անշէջ։

155 ag=113 B=24 D. 1 նախ յատակաց թէ] B չիք.—կայ] B է. D չիք.—B լուսնոյ, D լուսնոյ.—2 երթայ] B երթ[ե]ալ.—B. D մտանէ.—3 առեալ] B առեալ մի.—B ձկայ.—զինքն] B զնա.

4 մարդ որ] B ով մարդ չլինի. D ով մարդ.—առեալ] B առեալ կամ փոքր.—ձկայ] B թաքուս, D ձկ.—առ] B 'ի.—5 առանց... ապաշխարութեան] B և չխոստովանիս և ոչ ապաշխարես, D անխոստովանութեան և անապաշխարանօք.—և ընդ քեզ] ընդ քեզ այն.—5—6 'ի գերեզմանն] B յատակս գեհենոյ են է ՏԵՍ ԱՌԱՔԵԼՈՑՆ ԱՌԱԿԱՑ ԲԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ B. D 'ի գերեզման.—զքեզ] D զեզ։

Վ․Կ․ 204/192 D Նրհէն 'ի Ձկանն. խ. որ ի յարգելանոցն մտանէ. յառաջ կերթայ և խմէ շատ ջուր, որ կնայ. և որչափ որ կերակուր կայ 'ի փորն, զամէնն արտաքս ընկենու և սրբէ զփորն 'ի կերակրոյ և երթայ մտանէ յարգելանոցն և զթաթն ծծէ և կերակուր ոչ առնէ այն. խ. օրն. ապա թէ մնալ լինի 'ի փորն կերակուր, քան զգարգ հատ մի, նա ապականէ զինքն։

Ցուցանէ, թէ մարդն, որ երթայ առ խոստովանահայրն և խոստովանի զյանցանսն և առեալ մի մեղք պահէ և ոչ յայտնէ, նա մեռանէ զհոգին յաւիտենական մահուամբ. քանզի Դաւիթ մարգարէն ասէ, թէ խոստովանութիւն մեծ վայելչութիւն է. ապա մարդն, որ զմեղքն փոքր համարի և ոչ խոստովանի, նա յաւուրն դատաստանի պատասխան տայ և խայտառակի 'ի մէջ հանդերձ հրեշտակացն. զոր օրինակ կրակ ձգեն 'ի յարդն, որ այրի. նոյնպէս մեղաւոր մարդն առանց խոստովանութեան 'ի հուրն անշէջ անկանի. ապա թէ ուղիղ խոստովանի և ոչ թաքուցանէ, նա խոստովանութիւնն այն զմեղքն այրէ, որպէս հուր զյարդն, և մարդն ձկա մաքուր. և լինի որդի Թագաւորութեան. զի յորժամ զմարմինն ընդ լուսնոյ և սրբի, նա շուտով քամակի և մաքրի յաղտէն մարմինն. ապա պարտ է, որ զհոգին լուանալ արտասուօք և խոստովանութեամբ. զի մաքրի հոգին 'ի մեղաց և արդարանայ. և լինի որդի լուսոյ և ժառանգ յարքայութեան։

ԺԴ. ԽՈՒԱՑՈՒՆ ԱՌԱԿՔ

(14 V=13 I)

Էշք բազումք կրթոյին ի գործ արքունի. և էր ի մէջ նոցա էշ մի առաջ՝ իմաստուն և ծանօթագոյն քան զայլ էշսն. ամենեքեան որպէս զհայր և զառաջնորդ պատուէին զնա. և ահայ ելանէին ի տար մի. և նայ խառնեցաւ և գնալ առաւել ահագին և յետոյ կողմանէն ճաթմունս մեծամեծս արձակէր. գան այլ էշքն և ասեն. ով պատուական հայր, առաջին ձայնդ հասարակաց էր. այժմ այդ ահագին ճաթմունքդ, որ յետոյ կողմանէ քոյդ ելանէր, զի՞նչ էր. ասա մեզ, աղաչեմք զքեզ. և նա ասէ. ով որդեակ իմ. առաջի ձեր ասեմ ոչ երդուեալ ձեզ և ճշմարիտ ասեմ. զի առաջի ձայնիս զօրութեան բնաւ ոչ կարեմ յիմանալ, թէ այլ ինչ ձայն և ճաթմունք ելանէ յետոյ կողմանէ իմ։

Ցուցանէ առակս, թէ այնպէս յիմարեցաք և անմտացաք ամենայն ազգ մարդկան և արբեցաք ի մեղաց և ի սիրոյ աշխարհիս, որ առաւել ցանկութեան և սիրոյ մեղաց և ի փառասիրութեան և ագահութեան և այլ մեղաց, զոր առաջի աչաց կակեալ եմք և գործեմք փափաքանաւք. զայն, որ յետոյ յայս կեանցս կայ մեզ պահեալ՝ զահաւորն տանջանս զժոխոցն բնաւ ոչ յիշեմք և ոչ անսեմք մտաւ։

2 l մնոացն.—էշքն] l էշքն. զ ի.—3 որպէս] l իբրև.—l առաջնորդ.—3—4 և ահայ] l իբրև.—4 և նայ խառնեցին] l նա խառնեցաւ.—5 l ահագին ձայնիւ.—l ճաթմունս մեծամեծս.—6 այլ] l ւէր.—l ասեն զնա.—առաջինն] l յառաջն.—7 այժմ այդ] l այն ահագ այժմ.—l ճաթմունք.—8 l քոյոց.—9 l որդեակք իմ սիրելիք.—l երդուեալ.—ձեզ և] l այլ.—l ճշմարիտ.—10 l զօրութեանն.—11 ինչ] l մի.—l ճաթմունք.—յետոյ... իմ] l ի յետոյ

12 l յիմարացաք.—14 որ] l և ի.—14—15 սիրոյ... ագահութեան] l ի սէր մեղաց փառասիրութեան և ագահութեան.—15—16 l աչաց կախեալ.—16 զայն, որ] l և զայլս.—l կենաց հանդերձեալ զտանջանս.—17 պահեալ] l մեզ.

ԺԵ. ԷՇ ԱՌԻՒԾ

(15 V)

Էշ մի էր ի Ներքին Հնդիկս և ունէր ձայն՝ զուարթար նմանն փողոյն Գաբրիէլի. և գտեալ մեռեալ առիւծ մի և հանեալ զմորթ առիւծոյն զգեցաւ. և երևեցաւ առիւծայնման կերպարանաւք. և ելեալ գայ անդի ի միջնաշխարհն աշխարհի մեր հպարտ մտաւք՝ յաղթել զինքն աշխարհին. և ել համբաւ նորա ի բազում տեղիս, թէ գայ ահեղ նոր զարմանալի գազան մի, որ կոչի

իշխանին. զի կերպարանքն առիւծն է և ձայն իշու է. և լուան զՀամբաւ նորա ամենայն կենդանիքն և փախուցեալ թագեան ի ծերպս վիմաց և ի խորայնս. և եւ նոյ 'ի վերայ բարձր լերին ձիոյ և խառնեցեալ սրտատրոփ նման ամպոյ. և զարհուրեցան ամբարձր. և ահա եւ յանկարծակի Հողմ սաստիկ. և կործեալ եհան ի նմանէ զմորթ առիւծին. և երեւեցաւ էշ բնութեամբ և կերպարանօք. և զայն տեսեալ ամենայն կենդանեացն եկեալ ժողովեցան ի վերայ նորա և չար չար Հարին զնոյ և սատակեցին և ասեն. այս ի մեծն քեզ Համարձակութիւն. զոր ոչ էիր դու, ձեւացար և զարՀուրեցուցեր զմեզ։

Ցուցանէ առակս յայտնապէս զմեծութիւն իւր. զի ահա եւ Համբաւ իմ ի բաղում գաւառս. և բաղումք երանեն զինձ և ցանկան տեսանել զիս. զի գոչեմ, որպէս զառիւծ, այլ ինքն կորգովս և անուամբս. և եմ կեղծաւոր և խաբեմ զաղքատ մարդիկ. [illegible] յարժամ զայն ահեղին՝ սաստիկ Հողմ արդար իրաւանց, նոյ ի բաց կորզէ յինէն զկարգս և զգիտութիւն. և լինիմ խայտառակ զլխապատուել և պատպանձին ամօթով։

[illegible] F ԻՇԽՈՅՆ ԵՒ ԱՌԻՒԾԻՆ Էշ մի գտեալ 'ի ճանապարհն սատակեալ առիւծ մի և առեալ զմորթն զգեցաւ և էլեալ յանապատ գոչէր. և երեւեցն տեսեալ զարմացան. և առայցէն առիւծն, թէ կենդանի մ(մ՞է) էլկեալ. որ մորթն առիւծու է և ձայն իշու. և կոչէ, թէ ես եմ թագաւոր անասնոցն. և էկեալ առիւծուն և տեսեալ իշուն փախչել. և Հողմ եկեալ մերկացուց զառիւծենին. և Հասեալ առիւծուն սատակեաց զնոյ։

Այսպէս և ամենայն որ, որ առիւծ ձեւանայ։

ԺԶ. ԳԱՌՆ ԵՒ ՓՈՂԱՀԱՐ ԳԱՅԼ

(16 V=14 L=8 A)

Գառն մի ցանկալի կայր ի փարախ մի. և ահա էմուտ գայլն, առ զնոյ, զի կերիցէ. և նոյ անկաւ յոտս նորա [և] ասէ. տառապեալ եմ զես ի Հրամանս քո. այլոյ ողորմեայ ինձ և Հար

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԳՐԵԱՆՆ A [illegible] 'Ի [illegible] 'ի մէջ [illegible] ՈՐ ԷՆ [illegible]

1 I գառն.—L A կայր.—I ի փարախն.—L A եմուտ գայլն.—2 առ զնոյ] I [illegible]. A եւ [illegible]—յոտս] I առ. A առ յոտս.—ասէ] L A առ [illegible].—3 զես] I [illegible]

զփողս քոյ. և լուեալ զի լցցի ցանկութիւնս իմ. քանզի լուայ ի հարց իմոց, թէ սաստիկ փողահարքն են այդն զօրաց. և նոյն հասատատոյ անդէմ բանիւն և ճնճղկացն և մի բերան զօրաց. և ահեղ զարթեալ շունչն և խռնամակցին. և փախեալ են եկեալ նստաւ. նոյն ի բլուր մի. լուեալ կոծէր զանձն իւր և ասէր, թէ արժան էմ ես այս վէշտացս. և արդ ո՞յ տայր զիս փողահար. զի ես հանապազ մայրքարծ էի։

Ցուցանէ առակս, թէ շատ իմաստուն մարդիկ խաբուքին և լսեն անդէմ բանից և յետոյ ապաշաւեն, որպէս զայն, և շատ ձեռն արկեն ի գործ և ի բան, որ չէ իւրեանց նման՝ պատաշած: և անկանին 'ի նեղութիւն։

—4 զփ. քոյ] I զփողս քո. A զփողն քո.—և լուեալ զի լցցի] L A զի լուեալ և լցցի.—ցանկութիւնս իմ] I ցանկութիւն սրտի իմոյ. A ցանկութիւն իմ.—5 փողահարքն] I փողահարք. A փողահար.—6 անդէմ բանիւն] A անդէմ բանիցն.—և ճնճղկացն] I և ճնճղկացն. A ճնճղկացն.—մի բ. զ.] A մին մի բերան.—7 ահեղ զարթեալ] I ընդ զարթեալ իւր զարթեան. A առ հա զարթեան.—A շունչն.—խռնամակցին] I ի. զխիթն. A հասեալ վերառաքեցին խռնամակցին զօրացն.—փախեալ] I փախեալ ի շանէն փախեաւ. A նա փախեաւ.—եւ եկեալ] I եկեալ A և եկ.—8 նոյն ի բլուր մի] I ի բլուր մի. A ի վերայ բլուր մի և.—9 այս վէշտացս] I այս վշտացս. A այսմ վշտին.—զ] I զբ. A ով.—L A փողահար.—10 հանապազ] I ի մեկրամն. A մեկրամն.—մայրքարծ էի] I մաւկէր էի. A մայրքարծ էի և մայրքարծի արդի.
11 շատ] I չէ.—L A մարդիկ.—I խաբուքին. A խաբուքն.—12 անդէմ] I անդէմամբ. A անդէմս.—I եւոյ.—L A ապաշաւեն.—որպէս զայն] I ո. զայն. A չէ.—A շատոյ.—13 A արկանեն.—իւրեանց] A չէ.—նման] L A չէ.—պատաշած] A ԱԸԻ. և. զայն.

ԺԷ. ԺԻԺԻՌՆ ԵՒ ՄՈՂՈՒՌՆ ԵՒ ՄՐՋԻՄՆ

(17 V=15 I)

Ժիժիռն գան առ մեղուքն և առ մրջիւնս ի ժամանակս ձմրան և ասեն. տուք մեզ կերակուր, զի մեռանիմք ի սովոյ։ Եւ նոքա ասեն. զուք ինչ գործէիք յամառն. և նոքա ասեն, թէ ի վարսաւոր ծառս հանգչէաք և անուշ երգով զճանապարհորդս ուղարկէաք. և նոքա ասեն. այժմ յերգոյդ սատակիք ի սովոյ և ոչ էր պարտ առնել ձեզ ողորմութիւն։

1 Ժիժիռն] I վիժոյն.—I մրջիւն.—2 ձմրան] I ձմերայնի.—3 I թէ զուք.—գործէիք յամառն] I գործիք ամառն ի բան.—4 I հանգչէաք.—I զճանապարհորդն.—5 ասեն] I չէ.—յերգոյ ատամակից ի սովոյ] I ի ստամբ սովու.—6 I տանելոյ

Ցուցանէ առակս, թէ յիմար կուսանքն խնդրին և խնդրեսցուք ոչ առն. զի ժամանակն ոչ է ողորմելոյ, այլ իրաւանց առնելոյ։ Արդ պարտ է յայս կեանքս ժողովել, որ է ամենայն, խնամութեամբ և աշխատութեամբ զՀոգևոր կերակուր, զի զաստուածային առքն առնուցուք ի գժոխս ոչ առնեն զմեզ։

7 I խնդրեսցուք.—8 ժամանակն ոչ է] I ժամանակ չէ.—9 I պարտ այս կեանքս ժողովել.—10 աշխատութեամբ] I աշխատութեամբ.—I կերակուրն.—11 ի գժոխս... զմեզ] I գժոխս ոչ գրեան։

Ժիժն. $^{190}_{190}$D Ժիժին առ մրջիւն գնաց և ասէ. տուր ինձ կերակուր, զի մեռանիմ՝ ՚ի սովոյ. և ասէ մրջիւնն, թէ ինչ գործ առնէիր, որ կերակուր չունիս. և ասէ ժիժին. թէ ՚ի վարսաւոր ծառս և ՚ի սերկ նստէի և քաղցրաձայն երգէի. և զճանապարհորդս զուարճացուցանէի. և ասէ մրջիւնն. յիրաւի մեռանիս ՚ի սովուն. զի կերակուր ոչ վաստակեցար քեզ. այլ ձայն վայրապար աներ, ուստի ոչ շահեցար. և ոչ ետ մրջիւնն կերակուր. և ժիժին մեռեր ՚ի սովոյն։

Ցուցանէ, որ ժիժին մեղաւորքն են և մրջիւնն արդարքն. զի յաւուր դատաստանին երթան մեղաւորքն առ արդարքն և խնդրեն կերակուր և հանգիստ. և ոչ տան արդարքն. և մեղաւորն հալի և մաշի իւր չար գործովքն. զի արդարութիւն ոչ վաստակեցաւ. և ոչ բարի գործովք. այլ աշխարհիս քաղցրութիւնն շահեցաւ, որ է մեղք և անօրէնութիւնք. որպէս ասէ Սողոմոն, թէ ո՛վ վատ, գնա առ մրջիւն և տես, զի կերակուր վաստակի. և դու ոչ վաստակես արդարութեամբ։

ԺԲ. ԿՈՉՆՈՒՆ ԵՒ ՑԱԽԱՆԱԿ ԵՒ ԽՈԶՔ

(18 V=16 I)

Դուքան ուղտոյ և ատանակին իշուն լային ասելով և ասէին առ ծնողսն իւրեանց, թէ վայ մեզ ասելովս. զի հերձեալք ի նախանձու. զի բաղդում զարիս առն խողեցն. և զմեզ ի բաց վարեն. և ասեն ծնողքն նոցա. թէ համբերեցէք. զի գայ ժամանակ, որ ողորմիք նոցա և հասան ժամանակ ձմեռնային և սպանան զնոսա զխոզսն. և նոքա լսեն զաղաղակն ծնծղան և զզօղալ նոցա և

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ [ԶԱՏԿԻՆ] I [illegible]—2 [illegible]—3 [illegible]—4 [illegible]—5 [illegible]—6 [illegible]

Հարցին առ. ծնողսն, թէ զինչ է աղաղակ նոցա. և նոքա ասացին նուցին նոցա զմարթեալ խօսքն. և նոքա վերացուցին զփղձուկս իւրեանց և ասեն. վայ, ասէք և ի բաց առէք, թէ հատ զարդ փակեալ է ի յատս մեր։

Ցուցանէ սաակս, թէ նախանձեն արդարքն և աղքատքն ընդ փարթամութիւն և ընդ հանգիստ մեծատանցն և մեղաւորացն. որպէս Դաւիթ ասէ, թէ նախանձեցայ ես ընդ խաղաղութիւն մեղաւորաց. և սուրբ գիրք քաջալերեն և ասեն, թէ համբերեցէք սակաւիկ մի և տզարմիք ամենայն հեշտաակէր մեղաւորացն և մեծատանցն, որ զմարմինս բաեն կերակուր որդանցն. և յորժամ գայ աւր դատաստանին, տեսանեն սուրբքն զմեղաւորքն տանջեալ. յանժամ ասեն. աւաղ, ընդէ՞ր ոչ խաւէցաք վասն Քրիստոսի և տպանեաք զմարմինս մեր այլ խատայգոյն, որ վարձս առնէաք ի յատասածոյ։

—7 ծնաւղսն.—նոցա] զոցա.—8 ցուցին.—զփղձուկս] զփղձուկս.—10 է] կայ.
11 նախանձին.—և աղքատքն] չիք.—ընդ] ի.—12 մեծատանցն.—14 քաջալերեն.—15 սակաւ.—հեշտաակէր] չիք.—15—16 մեծատանցն.—17 զմեղաւորքն] չիք.—18 յայնժամ.—աւաղ—խաւէցաք.—19 խատագոյն.—քաղում վարձս.—19—20 ի յատածոյ] աստուծոյ.

Ժմ՝ա. 36 C Յեղանակաւոր մի արկ ի բաւթ. Հ. խաղ. զի գերեցին. և կայրն ի մէջ նոցայ քուռակ մի իշու և կոզեան մի ոսխայ և ոչ տային նոցայ ապառաւորքն ի կերակրոցն նոցայ. ծեծէին նոցայ և ի բաց վարէին. և զայրն ծնողք ի տուն ի նոյն սրահ, ուր բաւթէին զխօզսն, երեկուն ի գործոյն, ուր և լինէին. և նոքայ լալով զայրն ընդդէմ առաջի մարց իւրեանց և ասեն. վայ մեզ, ով բարի ծնողք մեր. զի չարչարեն զմեզ ի գործ և ի վաստակ և մեք ամենայնմաւ հարնչեմք և ի կերակրոցն խօզուցն արգելեն զմեզ. և մայրքն ամէկէին զնոսայ ասելով. համբերեցէք որդեակք մեր, զի գայ ժամանակ, որ վայ առք խօզէցն, յորժամ զվճարն առնեն ի նոցանէ. և նոքայ ասեն, թէ ի մեռ երթամք. հաա մի զարի ոչ տան մեզ, այլ հարկանեն. և ի բաց վարեն և մարքն զարձեալ միխթարէին զնոսայ. և ահա եկն ժամանակ զենման նոցայ. և սկսան գոռալ և ճչել ահագին ձայնիւ. և ասեն ծնողքն նոցա ցնոսայ. լսէ՞ք զայն ձայնն. և նոքայ ասեն. այո. զի՞նչ է այն. և նոքայ ասեն. զզարին և զաւթն կուզեն. և նոքայ վայ գոչեցին և սկսան ա-

ՅՈՐՈՒՐՈՒԹԻՒՆՔ ; ՐՍՑ C° ՏԵՍԱՆԻՐՆ 1 [illegible].—2 [illegible].—նոցա.—[illegible].—2—3 [illegible] նոցա.—3 ի կերակրոյ նոցա.—նոցայ] զնոսա.—4 զայրն—ծնողքն նոցա.—[illegible].—5 երեկուն ի գործոցն.—նոցա.—զայրն.—6 մարց.—ծնողք.—7 զմեզ] զմեզ.—ամենայնմաւ հարնչեմք.—8 կերակրոյ խօզիցն արգելուն.—զմեզ] [illegible].—զնոսա.—9 զա.—[illegible].—10 նոցա.—ի մեռ.—10—11 երթամք.—12 մարքն.—զնոսա.—13 ծնողքն.—14 ցնոսա.—նոցա.—նոցա.—15 զգարին կամ աւթն.—նոցա.—[illegible].

առջի մարդն և անձն. ասեսցէ վասն սառանդայ, Թէ հասա մի գարի կամ կո-րեկ կոչեալ է յասա մեր մի ,ասէք ի զատ, որ զմեզ շատնեն զքան զնոցայ։

Նշմարեա արդարք և սուրբք ընտրեալք սառանդայ. յաղագս որոյ մինչև որ վերջին զարմացեալ ընդ համբերութիւն սառանդայ. զի գտար մեղաւորացն հանգչին առնելով և ըմբռնելով և փափկանան ի յայս կեանս. և գտար արդարոցն ամենայն չարչարանս և նեղին մեծաւ տառապանօք. և վշտաց և անձանց սառանդայ առնլոյ գիրք խորանն զմեզ և անձն. համբերեցէք. մի նախանձիք ընդ չարս. զի այս կեանքս անհաւատիցն է և անդարձ մեղաւորացն է անցք հանգստեան. իսկ արդարոցն և հաւատացելոցն անցք չարչարանաց և մահուան է. զի այն կեանքն է հանգիստ նոցա. և ասէ ահաւորին յաւէտ առնելն արդարքն ըստ զչարչարանս և զեան և զաղաղակ և զգուշամն նոյնից նախահայրն և զարհուրին և զօղն յաւէն և քննեն զխորհուրդս խորհրդոց և անձն. վա Թէ մեղեալ է մեզ սակաւ մեզք, որ գան և անձին զմեզ ի մեղաւորաց զաղքն և հրեշտակք զօղան յորն ահաւորին. Թող Թէ մարդիկ. վասն որոյ աղաչեմ զձեզ, ով սրբեալք իմ, յայս կեանս, որ մարմնով ի կամս ձեր կայք, մտէք ի խորհուրդս ձեր և ի լոյս բերէք զխոստովանութիւն մեղս ձեր զփառքն և զմեծն և ձգեցէք զձեզ յերկուս սառանդայն և զերծիք ի սառանդայէ և ի Տրիստոս Թագու. զի քաղցր է. սակայ Թէ անդեղ և անդարձ մնանիք, զոր նման խաղեցն էք. գոչէք և աղաղակէք և զառեալք ընդ ամբարիշտսն, որպէս և քաղ գիւղք և լոկք ի պատուհրանաց սառանդայ։

—17 կոչել.—ի յասա—զնոցայ] զնոցա։
18 յաղագս.—յաղագն.—19 համբերութիւնն.—20 հանգչին առնելով եւ ըմբռնելով.—կեանսն.—21 տառապանօք.—22 սառանդայշունչ.—23 կեանքն.—24 մեղաւորացն.—հանգիստ.—25 հանգիստ.—յասէն.—27 նախահայրն.—28 առ մեզ.—29 ի մեղաւ[որ]աց.—ան յասէն.—30 որս.—32 զխոստովանութիւն.—զփառքն.—33 զձեզ.—սառանդայ.—ի սառանդայէ.—34 սակայ.—35 էք] ընտրք.—35—36 եւ զառեալք... գիւղք] չիք։

Ժէ՛ր. Ոնոց Ա՛յր ոմն հարցաք խօսք եամ ’ի մի անգամ՝ և զզարմաց եամ շուրջ. և իշխք կորեկ և գարի բերէին և բակէին զհացան։ Նա իշխ-անքն ’ի բանէն երբ գային. և քաւանինն երԹային մեզ ’ի խոզերն. Թէ սանձն ’ի կորեկէն կամ ’ի գարւոյն. և պահապանքն ոչ Թողուին, այլ ’ի կառափն հարկանէին։ Նա յարժամ իշխանքն գային, նա քաւանինն զանկատէին մարմնոյն և ասէին. Թէ խոզերուն անիծեալ կուտան, Թէ կերէք. և մեք ամենայն կա լինիմք։ Նա ասեն իշխանքն ընդ քաւանինն, Թէ համբերեցէք. այն խոզերն, որ կուտեն, նա պիտի՝ որ վճարեն զա-մէն. զինչ կերեալ են։ Նա անցին աւուրք ինչ. և ահա եկն Թագաւորն՝ նստաւ ի վերայ աթոռոյն. և հրամայեաց, որ զամէն խոզերն կապեն և ընդ մէջ կորեն։ Նա սկսան կապել և կորել ընդ մէջ։ Նա սկսան խոզ-քըն բողոք հարկանել և ճիչ բառնալ. և ճչէին սաստել քան զայլ կեն-դանիս. և ասեն քաւանինն ընդ իշխանսն. Թէ այն ինչ նոյն է. և ա-

ան, թէ կա վճարումն 'ի խաչերայն, զոր կերեւալ են. և ասեւալ քաղաքենոյն զառանցանս խաղերն գաղայինն։ Այս կանչեցին և անկան յառա իշոցն և առին, թէ վասն առաւնայ ասեւք, թէ զարէ Հասրին ճգնաժիմերս է կոչեալ կամ կարծէ Հաս 'ի կանածիս. և առեն մայրերն ընդ քաղաքինն, թէ մի վախեք. ով կերեւալ է, նոյն այն վճարէ. զայց մի հոգայք։

Հնազանէ, որ խաղքն մարմնաւոր մարդիկքն են և փափկասերք և անզերծ և անդարձ մեղաւորքն և իշխանքն. և քաղաքինն ազգաքն։ Այս այն, որ ծնծէքն և ոչ տայքն թայլ ասելոյ. որ և մեղաւորն հարկանէ զաղքատն և ոչ առնէ զողորմութիւն և ընդ անձն առէ, թէ կեր'և խմէ, որ չհիւանդանաս։ Այս թագաւորն առաւած է, որ և յառաջ զառատառանքն առէ վասն մեղաւորացն, թէ կարեցէք ընդ մեզ և հանէք 'ի խաւարն արտաքին. ուր լալ աչացն է և կրճել ատամանցն։

Ժ՛Գ. 127Ը Նոր յոլովիրական, թէ այր մի երէր զբառաով մի զարի 'ի կալէն 'ի տանն. և քաւորի խոր հեռ մօրն գնայր և զաւնայր։ Նոր 'ի տանն, յորում զզարի երէին, կապեալ կայր խոզ մի 'ի բաղց. և զարին անդարկոս 'ի մտան էր, զի ուտէր և գիրանայր. և առէ քաւորին ցմայր իւր. զի՞ է, զի խոզն այն առանց աշխատանաց զզարին ուտէ. և զոր մեք մեծ աշխատանօք կրեցաք. և մեզ, յոր չարչարեալ եմք, յարն մի անգամ կուտան։ Նաէ մայրն. լուր որդեակ. և շարաթ մի այլ համբերեա. ապա թէ տաց քեզ պատասխանի. և քո աչքդ տեսանես. և յետ շաբաթուն գային էշն և քաւորին բեռամբ 'ի տան. և քաւորին յառաջ երթայր քան զմայրն. և լուա ձայն աճապին խանչելոյ. զի զխոզըն զենուին. և խրտաւ քաւորին և յետ փախեաւ գնաց 'ի մայրն. և ասէ մայրն. զի՞ է քեզ որդեակ. զի սոսկաս. մի երկնչիր 'ի խոզէն. բանզի զարդ հասարն կու խնդրեն յիւրմէ. և զարձեալ ենին 'ի կալն. կրէին զզարին. և յորժամ բարձեալ զարձան 'ի տուն, կալեալ 'ի վերայ քաւորին ոմանին տարց և առէ ցմայրն. ո՞վ մայր, տես. զի զարդ հաս փակեալ չլինի 'ի յառա. որ զհաշիւն խնդրեն յինէն, որպէս 'ի խոզէն։

Հնազանէ առակս, թէ իւրաքանչիւր ոք, որ ուտէ ձրի զայլոց վաստակն, որպէս զխոզն, և գիրանա, նա առա մարմնաւոր զատաւորաց վճարի մահուամբ, յետոյ 'ի հանդերձելումն աճապին տանջին հոգով և մարմնով պատասխան տայ։

ԺԹ. ԵՐԿՈՒ ԱՔԼՈՐ

(19 V=17 I=159a=9 A=1 C=1C²)

Երկու աքլորք կռուէին ի մէջ փողոցին. և մին յաղթեաց ընկերին և ընկեց զնա և հպարտացեալ թըռաւ. և ելեալ բարձրագոյն անկիւն և սկսաւ ճչել և գոռգոռել և բարձրաձայնել վասն յաղթութեան նորա ի պարծանս անձին համարելով իւրն: Եւ ահա արծուի մի ի վերուստ յանկարծակի և առեալ վերացոյց զնոյն յաղթն:

Ցուցանէ առակս, թէ որ խնդայ ի կործանումն թշնամւոյն կամ ուրախանայ հպարտութեամբ, թէ յաղթեցի թշնամւոյն, գայ ի վերայ նորա յանկարծակի նեղութիւն և չարչարանք, որ վայ այս անձին իւրոյ. և ուրն ահագին հուրն է բաժին. զի՝ յայտնապէս գրեաց Դաւիթ և Սողոմոն, թէ փորեցին առաջի իմ խորխորատ և անկան ինքեանք ի նոյն:

1 ag ի ՄԵՍՐՈՊԱՆ ԳՐՔՈՒՆ. Առակ յաղթողաց թէ.—1 Երկու աքլորք] ag աքլորք երկու, C աքլորք C² աքլորք երկու.—1 կռուէին] ag, C² ... [illegible] 1 ... ag. C. C² ...—C ...—2 ընկերին] 1 ... ag. C. C² ...—C² ...—C. C² հպարտացաւ և.—թըռաւ] 1 ... ag. C. C² չիք—և] ag չիք—ելեալ] 1. ag. C² ել C ել—2—3 բարձրագոյն անկիւն] 1 ... ag. C ..., C² ...—3 C ...—... և] ag. C. C² չիք—գոռգոռել և բարձրաձայնել] 1 ... ag. C² ... և ... C ... [illegible]—3—4 վասն յաղթութեան... իւրն] ag. C. C² որ յաղթեաց (C հաղթեաց) ընկերին և հպարտացաւ ... —4 1 ... C ...—5 1 ..., ag ...—C² ... ag ... C. C² և ... —C ...] 1. ag. C. C² չիք—6 յաղթն] 1 ..., ag. C. C² ... (C² ...) ...

7 ag թշնամւոյն իւրոյ. C² թշնամւոյն իւրոյ.—կամ] ag և, C. C² և կամ—8 թշնամւոյն] ag. C. C² ընկերին—9 յանկարծակի] 1. ag. C. C² չիք—1 նեղութիւնք.—և չարչարանք] ag չիք ... 1. ag. C² յանկարծակի. C հանկարծակի—10 անձին իւրոյ] ag իւր անձին. C անձին իւրոյ—10—12 և ուրն... ի նոյն] 1 և ... [illegible] ... ag ... Դաւիթ ... C. C² ... [C Դաւիթ]. [C² թէ] ... [illegible]

Ի. ԽՆԱՄԵԱՑ ԱՌԱԿ

(20 V=18 I)

Աղջիկն մկան ի անձուկ թագաւորին և եկեր բազում բարիս և հպարտացաւ ի զիրութենէն. և գնաց առ ձին և առ ուղտն և առ զամբիկն կարգաւ և առ լուսաւորս երկնից, թէ լերուք ինձ

ՍԵՐՄԵՏՐՈՅԵԱՆ ԳԻՐ 1 ԱՌԱԿՆ 1 ...—ի անձուկ] ի անձուկ.—և գնաց — ձին 4] գնաց առ ձին.—3 զամբիկն.—[illegible]

խնամի. զի զաւրաւոր իմ կարգեցաւ է. և նորա չիմացան զՀզօրութիւն նորա. և աստուծեղէն զնոյն գնալ ի յամպն. և ամպն ասաց. ես ի Հող[մ]ոյն Հալածիմ. գնաց առ Հողմն. և Հողմն ասաց, թէ կայ աշտարակ մի ի վերայ լերին միոյ յարեալ, որ զօրաւոր է քան զիս. ես զնոյ Հարկանեմ. և նոյ կայ անխախտ. և գնաց ուրիշն առ աշտարակն այն և ասէ. արի՛ որ խնամենանք. և նոյ ասէ. ես ասեմ եմ. զի առ Հրս կան ի Հիմունս իմ կենդանիք, որ ծակոտեալ պատառեն զիս. և ես ոչ կարացի յաղթել նոցա. և գնա երթ առ նոսա. և նոյ գնաց. նոյ ասէր մարդ մկունք էին՝ իւր նմանի, որպէս զինքն. և ասաց նոցա, թէ եկայք խնամենանք. և խնամեցան։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն մարդ շրջի, մինչև գացէ իւր նմանի, որն բարի և որն չար. իսկ աւրն ահագին ատենին մեղաւորքն երթան և գտանեն զնմանիս իւրեանց՝ զդևքն և զամենայն չարագործսն. և արդարքն գտանեն զՀրեշտակսն և զդասս բարեգործացն սրբոցն, որ կան առաջի աստուծոյ. և զիս զմեղաւորս յիշեայ առ Քրիստոս աստուածն մեր։

—4 խնամեան.—5 գնաց... յամպն] առ. յամպն.—ամպն] յամպն.—6 թէ ես ի Հողմոյն.—և Հ. ասաց] ասաց Հողմն.—7 կայ] չիք.—միոյ] իմիյ.—զաւրաւոր.—8 գնայ] գնա անշարժ.—8—9 և գնաց ուրիշն] գնաց ուրին.—9 արիէ] արի եկ.—10 կենդանիք] չիք.—11 պատառեն զիս] պատ առնեն.—12 նոյ ասէր մարդ մկունք] և տեսեալ զի այն կենդանիքն մկունքն.—13 թէ] ոչ միաբանիք.—խնամենանք.—խնամեցան] եղեն. 16 նմանին.—16—17 մեղաւորն երթալ.—17 զդևսն.—18 չարագործս.—գտանեն] չիք.—զՀրեշտակս.—18—19 զբարեգործաց դասն սրբոց. որք.—19—20 և զիս... մեր] չիք։

ԻԱ. ՄՈՒԿՆ ԵՒ ՈՒՂՏ

(21 V=19 I)

Մուկ մի Հպարտացաւ. և էմուտ Հպարտութիւն ի սիրտ նորա. և բարձաւ ի նմանէ խոնարհութիւնն. գայ առ ուղտն և ասէ. տուր ինձ Հրաման, որ ի կէսն աւուր քոց զինեմ զզոյն իմ և մատնեմ ին[ձ] զագաղութ. և ասէ ուղտն. արիւն քո ի գլուխ քո. մի խարհել զմահու զործդ գլխոյ. և նոյ ասէ. կախաղ է անդամ քո և ոչ թռանէ զիս. և եփ զզուն ի Հետս ուրին ըղտան. և յաւուր միոյ գնաց ուղտն ծանդր բեռամբ և կոխեաց զնոյ. և նոյ ճշմու եղև

ՁԵՌԱԳՐԱՑ ԸՆԹ I ՁԵՌԳՐՆ 1 և էմուտ Հպ.] չիք.—2 նորա] իւր.—3 կէսուն.—4—5 մի խարհել] մի խորհիր.—5 մահուն.—6 նա] եղ.—զոյն իւր ի Հետ.—ըղտան] զուղտն.—7 գնաց] երթայր.—ծանր.—ճշմու.

և փախչող հրապոյն ընդ յետոյս նորա. և զան ոտնեալ աղուէսն և ասէ. ահա եղբար՝ այդ նեղէր զքեզ, մինչև ելաւ ի քէնէ։

Ցուցանէ առակս, թէ շատ ի հարստութենէ հպարտանայն. և այլ ի փառաց աշխարհիս, որ գայ նոցա, և այ[լ]ք ի գիտութենէ. իսկ որ խելք ունի, նայ յորժամ որ փառք աշխարհիս գայ, նայ յանժամ խոնարհի և հեզ լինի, որ գովէ ի յատուածոյ և ի մարդկանէ։

—8 զմրազդն.—նորա] չիք.—զայն.—8—9 և ասէ] —ու ասէ ցնա.—եղբայր ահա այսր

10 շատ.—10—12 ի հարստութենէ... ի գիտութենէ] ի հարստութենէ և փառաց աշխարհիս հպարտանան և այլք ի գիտութենէ.—12 իսկ որ խելացին է և.—12—14 փառաց... ի մարդկանէ] փառաց աշխարհիս հասանի, նա պարտի, որ խոնարհ և հեզ լինի. զի փառս առնու յատուածոյ և գովի ի մարդկանէ։

ԻԱ.ա. $^{206}_{186}$D Մուկ մի բռնէին ձետ զընկոյզ և ասէ ցնա. տուր ինձ հրաման, որ տեղ որ գաս անցնիս, ես ի քո առաջ ներքեն բայն գնամ։ և ասէ աղուէսն. ինչ լինի քեզ. քանզի յանկարծակի կոխեմ զքեզ և մեռանիս. ասէ մուկն. կոկուզ է սմպակց. ասէ աղուէսն. արիւն քո ի գլուխ քո. և չինեաց մուկն բայն, որ աղուէսն անցանէր. և եկեալ ընկոյզն և էր բարձան յայդ. յանկարծակի կոխեաց զմուկն, որ փախեցաւ. և հայեցաւ աղուէսն և ետես, զի հրապոյ մկանն ելեր էր ի փորեն ի գուրս. զի էր գէր. և ասէ աղուէսն. այդ կայր ի փորս, ո՛վ եղկելի, որ նեղէր զքեզ։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն մարդ, [որ] հպարտանայ, նման է մկան. և աղուէսն սատանայ է, որ կոխէ զհպարտն. զի այն հպարտութիւնն և գիտութիւնն յորովայն մտանէ. և անկանի ի խորս անդնդոց, որպէս անկեալ սատանայ։

ԻԲ. ՃՈՃԻ

(22 V=20 I=152 D)

Ճոճի մի ծառը առնէր և ալրախացուցանէր զմարդիկ. և ահայ մեծապղի այր մի և փարթամ փաղձանեցաւ. և կոչեցին զնոյ քահանայքն և տանուտէրքն և ասեն. Ճոճի, տանք քեզ. մ.

1 Ճոճի մի] I ճուճի մ. D [ը]ուճին.—զմարդիկ] I զմարդիկս, D զամենեսեան.—2 այր մի] D չիք.—D փարթամ մարդ մի.—I փախճանեցաւ.—և կոչեցին] I և կոչեն, D կոչեն.—3 քահանայքն և տանուտէրքն] I քահանայքն և տաւլխաթուացքն, D քահանայքն և տանուտէրքն.—Ճոճի] I Ճուճի, D չիք.—I, D ասեն.—քեզի] I, D քեզ.

մաթ ցորեն. մի զայր ի ժողովն ծառք ամենք. և ասէ Ճանճին. Ձեր հրամանքն է. խոկ իբրև ժողովեցան ի հանդէս բազում ժողովուրդքն. և Ճնճղին կարեաց փոքրիկ կատուէ մնանիք մի և ձգեաց ի վերայ քրձոյ միոյ. զոր յառաջանն և ասէ. եւ այլ ձեզ ժողով չեմ կարեր զատանել. և արդ զուք (դուք) զցորեան իմ, զոր խոստացայք. եւ առաւել ծիծաղեցաւ զնոսա:

Ապա զատախս, յորժամ կարեբ ինչ կենայ քեզ. և ապայ զառ ի ժողովն. և ապայ թէ զու քարոզել կամիս, ապա ի ժողովն զատախս զայս:

[illegible]

Խմբ. 27C Այսր խիստ չէն զօղ մի, և կայր ի յայն գեղն թուհի մի և խիստ ծառք ամէնք զայն գեղացիքն և աղախնայքն խոժոռ։ Յանդիմանեցաւ՝ առ մի մեռաւ ի յայն գեղն խիստ աղտաւատ ստատուկ մի. ժողովեցան քահանայք և ստատուկն առ թուհին և ասեն. հաւաքր վառքն աստուծոյ. այս օր մեզ յերկան մի զալ. այս օր մեռն երկիրս առ մեզ պիտի զայն. մի զմեզ այս օր խաղք ամենք. ծիծաղեցիր և ամաթ չինիմք ի ժողովրդենէն. մեք ասեմք քեզ .Ժ. մաթ ցորեան։ Խոկ իբրև ժողովեցան երկիրն ամէն ի հանդէսն բազումք ժողովուրդք և կայրն նստան զլխիրայց. զնաց թուհին կարեց կատէ մանդրիկ մի փոքրիկ և ձգեաց ի վերայ զախս և կայր չան մի և էառ զնաց ի հանդէսն, մնաց յառաջանն. եւ եւս զնա հարկէար ստատուկ մի, ընդ զեմ վազեաց և ասէ. մի զայր վասն ստատուկ. և նա դնդեց զառն ի մեջն և ասէ. ո՛վ եղբայրք, Եր էր յիմար մարդիկ. եւ այլ յետ մեռած զձեզ ի մեկ տեղ, որ զիմ ցորեան առնուլ. առք զիմ ցորեանն և ապայ երթամ ի ձեզնէ. ծիծաղեցայց զամենքն և խաղք արար. ոչ եղ, մինչև էառ զցորեանն:

27C=27C² [illegible]

ԻԹ. ԿՐԻԱՅՔ ԵՒ ԽԵՑԳԵՏԻՆՔ ԵՒ ԱՐԾԻՒ

(22V=21 I)

Ժողովեցան կրիայքն եւ խեցգետինքն. եւ գնացին առ արծիւն եւ ասեն. [լե]ր մեզ թագաւոր. ապա թէ ոչ՝ մեռանիմք առաջի քո. եւ ասէ. ընդէ՞ր է, որ կէսք թագաւոր էք, կէսք որբութեամբ. եւ մեք տկարք եւ ողորմելիք. եւ ասէ արծիւն. արիւն ձեր ի գլուխ ձեր. զի ես ասեմ, զոր հարցէք. զի յիմացայ, որ հպարտութիւն տարաւ զխելս նոցա. նոյն արար արծիւն. եւ ժողովեցան առ նոյ ամենայն թռչունքն. եւ նոյ տարաւ զնոսա ի ծայրս վիմի մի բարձրացգունի, որ էր ողորկ. եւ ի յատս նորա խորաձոր եւ քարայ-կառկառ եւ շարեաց. առ ընդ մէջ կրիայն եւ զթռչունսն. արծիւ-վերացաւ եւ արար ձայն՝ գնչան թռչելոյն, զոր յառաջ պատմեան էր եդեալ նոցա. եւ ահա վերացան թռչունքն յաւէտ ըստ սովորու-թեան իւրեանց. եւ զան ասեալ կրիայիցն՝ նոյն եւտուն մեծեաց. եւ ամենայնք զոչեցին զաւրութեամբ եւ ամենայն կարողութեամբ վազեցին զ՚հետ թռչնոցն. եւ ահա մեծաւ աղաղակաւ եւ արագ-մամբ իջին յառաջս վիմին եւ մանգրեալ փշրեցան ի քարայկառ-կառ խորաձորն եւ եղեն կեր թռչնոցն։

Ցուցանէ առակս. բ. միտս. ա. այս է, զի ամենայն մարդ, որ հպարտանայ եւ յան բանն եւ գործն ձեռն արկանէ, որ չէ իւր լայեխ եւ յարմար եւ ի վեր է քան զիւր կարողութիւնն, նոյ սա-տակի որպէս զկրիայքն. եւ ա. այս է, զի յաւուրն գատաստանին ահղբոս ծանրացմարմինք անօրէնք մեղաւորքն իջանեն ի գժոխս, որպէս կապարն իջանէ յատակս ծովուն. եւ արդարքն եւ ապաշ-խարեալ մեղաւորքն վերանայն ի հանդիպումն տեառն Քրիստոսի եւ մնանեն ի յառաջնական հայրենիսն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ [ՁԵՌԱԳՐԻՆ 1 կրիայքն.—2 ով ... մեզ ... թագւոր—ապա թէ ոչ մեռանիմք] ... թէ ... —3 եւ ասէն] չիք.—ընդէր է, որ կեսք... որբութեամբ] [illegible] —4 ողորմելիք [illegible] —եւ] չիք.—5 հարցէք. [illegible] արծիւն, չիք.—6 տարաւ զխելս նոցա] [illegible] —արար] [illegible] —7 նոյ տարաւ] չիք.—զնոսա] [illegible] —ծայրս] [illegible] —8 բարձրացգունի.—8—9 խորաձոր եւ քարի կառկառ.—9 շարեաց] [illegible] —9—10 առ ընդ մէջ... վերացաւ] [illegible] —10 արար ձայն] [illegible] —10—11 գնչան... ահա] չիք.—11 վերացան.—[illegible] —12 զան—կրիայիցն] կրիայքն եւ խեցգետինքն եւ նոքա.—13 ամենեքեան.—կարողութեամբ] [illegible] —15 իջին.—մանգրեալ.—16 խորաձորն] [illegible] —թռչնոցն] չիք։

17 ա.] միտս—որ] չիք.—18 ի յան.—ոչ է.—իւր] չիք.—19 լայեխ] [illegible] —20 զկրիայքն—ա.] միտս.—գատաստանին] [illegible] —21 ծանրացմարմինք.—22 ի գժոխս.—22—23 ապաշխարեալքն.—23 մեղաւորքն] չիք.—վերանան.—Քրիստոսի] [illegible] —24 ի յառաջնական հայրենիս։

ԻԴ. ԳԱՅԼԱԳՌԱՒՆ ՊԱՆԻՐ Ի ԿՏՈՒՑՆ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍ

(24 V=22 I)

Գայլագռաւն քաղցեալ մերձ ի մահ և գնաց գողացաւ կտոր մի պանիր ի հողագործի միոյ և առեալ զայն նստի ի վերայ բարձրագոյն փետի միոյ, զի կերիցէ զնա. և ահայ եկն յանտառ մէջին աղուէս մի և ետես զագռաւն և զպանիրն ի բերանն. սկսաւ գովել զագռաւն և ասել, թէ փառք յաստուածոյ կենդանեաց, ուստի զայդ պայծառ արեգակն, այս, որ գեղեցիկ է և է նման լուսնի. ամէն սուրբ և փետուր գորոյ փայլէն որպէս զաստեղս. և թէ գիտէի զձայն սորայ՝ զուարթարար էր, ես թագաւոր աւծէի զդայ ամենեցուն. և ագռաւուն խելքն գնաց և հպարտացաւ ի սուտ գովութիւնն. մոռացաւ զպանիրն. և ասէ ընդ միտս իւր. թէ այսպէս գեղեցիկ եմ ես, և է ձայն իմ զուարթարար. և տարածեալ զթեւս իւր. և եհան մի բարձր ձայնեաց. և զերծեալ պանիրն և անկաւ առաջի աղուէսուն. ասէ աղուէսն ընդ ագռաւն, թէ ձայնդ աղէկ է՝ այդ. զամենայն անգէտք յաւել ունիս թագաւորութեան. այսպէս խելք բնաւ ոչ ունիս դու. ա. չէրա պանիր ոչ կարացիր պահել դու, զի որպէս կարես պահել զթագաւորութիւն։

Ցուցանէ առակս, թէ զամենայն կերպ թագաւորութեան ետ մեզ աստուած իւր զալստեամբն. այսպէս խելաց զուարթութիւն բնաւ ոչ ունիմք. զի հանապազ լսեմք և հաւանիմք սուտ և խաբող բանից սատանայի, որ զսատութիւն կենցաղոյս տայ մեզ սիրել. և հպարտանամք ի փառս և ի սուտ գովութիւնս. և զայլ մեզ ցանկալիս մեզ երևեցուցանէ. և զոր ունիմք առ մեզ շնորհք սուրբ աւազանին և զպատուիրան Քրիստոսի, զայն ի բաց հանէ ի մէնջ պատրանաւք և զմեզ ողորմելիս առնէ և աղքատ ի սուրբ մեծութենէն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ [illegible] 3 բարձրագոյն] բարձր.—ահայ] չիք.—կար յասա.—4 աղուէս.—և զպանիրն ի բերանն] զի ունէր զպանիրն.—6 այս, որ] այսու որ.—է և է] չիք.—7 փետուրք.—8 զձայն] թէ ձայն.—զորս զօրաւոր է.—ես զդա—զդայ] չիք.—9 ագռաւուն] ագռաւն մտքն գնէր գովասանքին աղուէսուն և.—գնաց] յղացաւ.—հպարտացաւ ընդ միտս.—10 գովութիւնն] գովեստիցն և.—զպանիրն ի բերանն.—11 գեղեցիկ եմ ես] գեղեցկութիւն [illegible].—իմ] չիք.—տարածեաց.—12 իւրն] չիք.—մի] որչափ որ կարողութիւն ունէր.—բարձրաձայնեաց.—և զերծեալ] յանկարծ զերծաւ.—պանիրն] ա. ՚ի բերանոյն.—13 աղուէսուն] աղուէսն ([illegible]) և.—աղուէսն.—14 աղէկ.—15 խելք... ունիս] խելքդ ծաւր է-մեկ չէրգ.—16 դու] չիք.—զթագաւորութիւն.

17 թագաւորութեանն.—19 ունիմք.—20 բանից.—կենցաղոյս.—23 զպատուիրանն.—24 զմեզ] չիք.—24—25 մեծութեան.

Խ՚լեա. 33ag Նոյնա մի սրանիք ածեր ՚ի բերանն և : ... ի բարձրաւանդակ տեղւոյ։ Խաչ աղաւեաւ փառն ասանդըր ՚ի Նոնան ... սրանիքն։ Նա մեռուցեալ մեռ անդր և զաւին ՚ի նա Հարեալ։ եւ ... այր բեաթեանն. զի ահաթայր զանձավ և գիշերոյ մանուկ և վայր ... քեզ ծառային ՚ի զանդոյ. այլ և զօրութիւնդ քո ՚ի քեզ։ որչափ ոչ ... մ, բայց և իմաստութիւնդ. և ոչինչ եա արգել ածեր զԹագաւորութ...ն, զարծանավ զանձ արարեալ ամենեքին. և Թագաւոր Հաւաց, եթէ նոյն զայր և ոչ ամենեքին կարօ զանել էիր յիրեկ։ Պարգաւեցա ՚ի զօրութենէն աղաւն և զհնազանդութիւն ցուցանել կանգնեալ՝ եւրոց զերբանն և զաչեաց յայս մեն. և սրանիքն ՚ի վայր անկեալ՝ որս լինէր աղաւեաւն։ Նա նա ապրեալ կերակրաքն՝ նոյն քո ՚ի քեզ, ասէ, կարի քաղ. ո՞վ աղաւ, բայց ՚ի մեռաց արկան եա։

Ձայս ասացեալս գիտելով մի եղբէր պատրիցիս ՚ի սուսակապաս զօրութենէ։

2 agF. [illegible]

Խ՚լեր. 38C Նշանաւն զասա կոչա մի Թարխնայ և ի խնդամոլոյն ածնելով զնոյ ի կառւցն նամէր յայրոր յանար. և էր օրն կէրակի. և կանգր ճաշակել. և էր այգացն. և յայնժամ արձակ չէր ի ճաշակել. և տեսեալ աղաւեան՝ ընթացեալ զՏեա նորայ և Հասեալ աղաւաւն. ասա մի ծառաց Հանդչէր ի ճաշակել. և մեռուցեալ աղաւեան՝ ասէ. տէրս ուրբաթ է և չէ պատեհ ուտել քեզ զԹարխինայդ. կամելով խարել զնոյ, զի խաեացի, մինթէ բանայ զերբանն և ընկնի Թարխնայն ի նմա. և նոյ պատասխանի ոչ ետուր. և զարձեալ յայլ Տեար մտեալ աղաւեաւն և ասէ. ո՞վ զեղեցիկ ի Հաւերս, երնիկ ականջքն, որ լսէ զբարի բարբառ քո, զի լսեալ եմ ՚ի Հարցն մերոց, թէ անտառնելի նոյն է աղգս ձեր. և աղաչեմ զքեզ՝ Հայես ի պաղատանս իմ և մէկ բերան զոչես այս աղւոր ձայնիւդ. և խարեաց զազան իսա բանեւ նորա. զոչեաց մեն ձայնիւկաւ և անկաւ Թարխինայն ի բերանէն ի վայր. և եառ աղաւեան. և ասէ. խարեցեր զիս և ասիր զկերակուրս իմ. զա. զիանես ա [illegible]. ասէ աղաւեան. նոյն աղէկ ածիս, այսպէս ի խելացը պակաս ես։

Նշանեան ասաանայի աւրինակի, որպէս բաղում ասացաք և ագրան մարգաւն, որ ունի ասկա ասաթինութիւն ի յանձն իւր. և ասաանայի մտեալ յանձնայն Տեար ննդութեան, մինչև խաբեալ և Հանեալ ի նմանէ զայն ասկա աստթինութիւն. բայց որ իմաստունքն և զգաստքն՝ ոչ

38C=38C' [illegible] C' [illegible] 1 Թարխինա.—2 [illegible].—3 [illegible].—4 [illegible].—5 ի ճաշակել] [illegible].—6 [illegible].—7 [illegible].—10 [illegible].—11 [illegible].—13 ի բերնէն.—[illegible].—14 [illegible].—15 [illegible].

16 [illegible].—17 [illegible].—18 [illegible].—19 [illegible].

խարբն, որպէս բաղանձ անասնոց․ զի պոռնկաց և աղտեղութեանց յաղթեցին բանսարկուին․ որոց և զենլ արժանի արարեալ երկն[ա]որ Թագաւորն Հեծեալ ընդ շողշողց որբոցն և լինել զարդարան, որ ասէ․ եկայք աւրհնեալք Հաւր իմոյ՝ ժառանգեցէք զարքայութիւն։

—20 աղտեղութեանց.—21 երկնաւոր.—շողշողց.—23 իմս—ժառանգեցէք.

Խմբ. 66 F ԱԳՌԱՒՈՒՆ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍՈՒՆ Ագռաւ մի 'ի ծառն էր և կար մի պանիր 'ի բերանն. և տեսեալ աղուէսն և ասաց. զարմացեալ եմ, ո՜վ ագռաւ, թէ Հանց գեղեցիկ գլուխ և ծիրանաւորք և փետուր և երանգ գոյն, թէ ինչ է պատճառն, որ Հաւուց Թագաւոր չես դրած. լինի թէ ձայն չունիս. և Հպարտացեալ էթող զպանիրն և ձայնեաց. և անկաւ պանիրն. և առեալ աղուէսն և ասաց, թէ ձայնս այլ աղուոր է, բայց 'ի խելացս պակաս ես։

Այսպէս և մարդ, որ Հպարտ լինի։

Խմբ. $\frac{202}{183}$ D Ագռաւ օգտակարագոյն։

Կար և ագռաւ մի այլ սաւ
Ասած աշխարհյ մի անմըտի։
Զոր էր քաղցեալ անպատմելի,
Մինչ զի Հաւքն էր կենդանի
Ողբեալ զընայր մէջ օրէի.
Տարաշըլէր վասն կերակրի։
Աւրկա պանրի նա պատահի.
Որ էր անկեալ անդ 'ի յերկրի.
Ուրախութեամբ առեալ տանի.
'Ի բարձըր ծառ մի նա բազմի։
Զառկաւ պանիրն ճաշել կամի.
Խորհես այնու առաջ ճաշի։
Այլ նենգաւոր աղուէսակ մի
Խաբեզ ագռաւուն Հեռամըտի.
Կանգնեալ ներքև ծառոյն կանգնի.
Զնորա պանիրն առնուլ խորհի։
Սկսաւ գովել ազգի ազգի
Զխելքն ագռաւուն ողորմելի։
Թէ ասէր գո՛ այս գովելի
Թռչնոց ներման Թագաւորի.
փետուրք սորա փայլեալ լինի.
Զերթ ճառագայթն արեգակի.
Թէ ձայն սորա քաղցըր լինի.
Զսա Թագաւոր ես կարգէի։
Իսկ ագռաւուն ողորմելի
Հպարտանայ 'ի յիւր մըտի։
Գովք աղուեսուն զխելքն տանի.
Թողեալ զպանիրն՝ զա՛ռ զա՛ռ Հընչէ։
Աղուէսն առեալ զպանիրն տանի.
Ուրախութեամբ նա ճաշակի.
Մ՛ի ագռաւուկ, ասէ գերի.
Ձայնդ աղէկ է․ խելք նուազի։

203D Մեկնութիւն առակիս։

Աղուէսն է նման սատանայի
Եւ Թամայ նենգաւորի.
Որ միշտ ընդ մարդ պատերազմի.
Պէսպէս Հընարիւք խաբել խաբի։
Հպարտութեամբ զխելքն տանի.
Զմեր աշխարհիս նման յուսացանի.
Զպարիսն առէն, մարդ զոր ունի.
Կորուսանել ջանալ կամի։
Իսկ որ մըտաչն զգաստ լինի,
Զսատանն 'ի միտն առեալ պահի.
Անտի իւրոց ոչ Հեռանի.
Կա՛ս բանաւոր բարեաց լինի։

ԻԵ. ԽՈՍՏՈՒՄՆ ԲԺՇԿԻ ՄԻ ԱԳԻ ԽՆՈՑ

(25 V=23 I=10 A)

Խոստացաւ բժիշկ մի ի քաղաքք մի հրապարակաւ և հարկաւ զփողն իւր և ժողովեցան բազմութիւնք առ նա. և նա ասէր բարձրաձայն ձայնիւ, թէ գիտեմ ես զ[դ]ա[ր]մանս ամենայն ցաւոց. և առնել եմ զդեղ և զապաքանիս նոցա. գայ այր մի և ասէ. ով բարի հարիմ, զալկա իշխ զեղ գիտես. և նա ասէ. այո. գնայ՝ խարի քաղ. բեր, որ առատանեմ և գնեմ ազգի ազգի մզհամ և այլազանեմ գնայ. և նա եհան ի ծոցուն ազգի մի իշու, որ չորացեալ էր, և ասէ. ողջացոյ զայս. զի կամիմ ծառայ առնել զհարիւր. և ասէ հարիւր. ով գու, այր փառաւոր, անհնարին է, թէ ողջանայ զայդ ի բժշկաց. զի իշուն ազգին միայն կայ. այլայ թէ առասացեալ խոստարհ և յանձն առնել. նա միայն է կարող և բժշկել և ողջացուցանել զայս՝ ամենակարող զաւրութեամբն իւրով, լինել և կատարել զպատկառութիւն անդամնոց զորոյ՝ զգլուխ և զփորոտին և զամենայն անդամքն ոսկերաւքն և մսաւքն և մորթաւքն և ջլաւքն.

Ցուցանէ առակս, թէ կայ մեզ ամենեցուն, ով եղբարք, յայտնապէս, թէ այս ազէս եղաք ամենայնք. զի առ մեզ միայն անուն կարգիս Տեառ և գիտութիւնս և շհաւատս և յայլ բարեաց ուսարացաք, և այս. ոչ է մեզ աւգուտ առաւելի առատուծոյ. զի ասէ Կրիստոս. ոչ ճանաչեմ զձեզ ներգաւոր մշակք. ի բաց կացէք յինէն. զի առ ձեզ միայն Տեառ անուն քրիստոնէութեան. և ամենայն մեղք բազմացան ի մէջ մարդկան և հաւատք առանց գործոց մեռեալ

---

1 I. A բժիշկ—I. A ի քաղաքի—A հրչակաւոր—և] I չիք.—2 իւր և] A իւր.—2—3 բարձրաձայն] I չիք. A բարձրաձայն.—3 ձայնիւ] I ձայն. A չիք.—զդարմանս] I զդարմանս ացն. A զդարմանս.—4 եմ—I. A զապաքանիս—զայ] I. A զայր.—I. A ասէր.—ով] I ով.—5 զալկա] I զալկաւան. A զալկա.—I իշու.—գնայ] I չիք.—6 քաղ] I. A քաղ գիտեմ ես I ՏԵՐ. գնա—I առատանեմ. A առատանեմ գնա.—6—7 այլազանեմ] I բժշկեմ.—7 և նա] I չիք—I ի ծոցեն. A ի ծոցոյն.—մի իշու] I իշուն. A մի իշոյ—7—8 I. A էր չորացեալ.—8 I ողջացոյ. A ողջացո—A զդա.—զի] A եւս—զհարիւր] I զնա.—9 հարիւր] I բժիշկ—այր] A [illegible]—I. A փառաւոր—I. A անհնար—I. A ողջանա.—10 ի բժշկաց] I ՏԷՐ. [illegible] զայդ նա միայն է կարող բժշկել և ողջացնել—[illegible]] I չիք.—11 I. A յանձն առնել եւ I ՏԷՐ.' [illegible] և բժշկել] I. A բժշկել—11—12 ողջացնել—12 ամենակարող... իւրով] A չիք.—լինել] A չիք—13—14 անդամոց զորոյ... զամենայն] I չիք—14 անդամքն] I զորս անդամ.—14—15 ոսկերաւքն եւ [illegible]] I ջլօք ոսկերօք և մորթօք. A ոսկերքն և մսոյն և մորթոյն և ջլոյն

16 ով եղբարք] I եղբայրք.—17 I. A ամենեցուն.—18 A կարգիս Տեառն.—I գիտութեանց.—I. A հաւատոյ.—I. A այլ.—19 ոչ է] չէ.—20 I. A թէ ոչ—ներգաւոր մշակք] A ներգաւորակք—21 I. A անուն միայն Տեառ.—22 I. A ի մէջ—և] I զի.

եւ Աստոյ գիտասջիք՝ զի ասացինք եւ ուրիշք ոչ կարեն բժշկել զմեզ եւ զձեզ. այպայ թէ տառապեալ յանձն առնուլ եւ զայլ երկին մեզ ի խնդիր, նոյ կարող է բժշկել եւ նորոգել եւ ազատել զմեզ

—23 է] I կամ. A են.—ասացինք] A ԶԱՅՍ ԲԱՆՍ ասեր.—24 այպայթէ] որպէս թէպետ—A յանձն առնէ ե զա.—24—25 տառապեալ... նոյ] I հզօր աղաչանօք թիւն եւ ասաց մարգարէութիւն տառապեալ.—25 A է կարող.—I նորոգել ի մեղաց ապաշխարութեամբ

Խլյա. 108 ag Նշխել բժշկարան մի 'ի քաղաք մի. ձայնէր. եւ ասէր ընդ մարդիկք. թէ խիստ բժիշկ եմ. եւ ամենայն ցաւոց դեղ ունիմ. եւ զհիւանդս ողջ առնեմ. Նոյ այր մի կամէր ծաղր առնել զհարբին. եւ առնել իշու ագի մի. եւ պահեաց զնա ընդ հանդերձօքն, եւ ասէ ընդ հարբին. ով խնամոտ բժիշկ, զայլն խօսեալ է զիմ իշունին. կարես զիմ իշուն դեղ առնել՝ որ ողջանայ. Նա ասէ հարբին. խիստ քաջ. զնա բեր զեկեան մի, որ առամ ու մղհամի եւ աղխառք, որ ողջանայ. եւ այրն զիշու ագին եցոյց եւ ասէ. այսոր կարես դեղ առնել. եւ նա ասէ՝ մի այր, այգոր տառապեալ կարէ դեղ առնել՝ որ առողջիշ է, եւ զի որդ կարեմ իշուն ագին, որ է նշան իշուն, դէշ առնել.

Այս մեզ զի նշան է ճանաչել 'ի մեզ քրիստոնէութեան, որպէս այն ի շուն ագին. ամենայն մեղին եւ քրիստոնեայք՝ եւ ոչ գործովք. Նաէ՝ հաւատք առանց գործոց մեռեալ են. եւ հաւատ առանց գործոց զարդէ է. մարմին առանց հոգւոյ մեռեալ է, նոյնպէս եւ հաւատ առանց գործոց.

ԻԶ. ԱՐՏԱՔԻՆ ԹԱԳԱԽՈՐ ԹՈՒՉՆՈՑ

(26 V=24 I=156 ag=92B=114B=2C=2C²=25D)

Ծաղկեցան թաղանթն եւ ամէն զարատեալ խորհեաց թագաւորք. զի չէ գիշերք. եւ է արթուն եւ տաղմատաղ կարգաւորք. եւ ամենմեծ ամպրաշութիւն եւ կարգեալ զիշխանս եւ զաւրաց-

1 Ի ԾԱՂԿԵՑԱՆ ag. D ԾԱՂԿԵՑԱՆ՝ առք յաւանկաց. թէ—92 B թաղանթ. C² թէղա-շանթ.—ամէն] ag. D ընտրեցին եւ եղին զարատեալ եւ ամէն, 92 B ընտրեցին զարատեալ եւ ամէն, B ընտրեցին եւ եղին, C. C² զերն.—1—2 զարատեալ խորհեաց թագաւոր] ag. 92 B. D խորհեաց թագաւոր, B. C. C² խորհեաց թագաւոր զարատեալ (C զարատեալ)-—2 զի] I յանդի. C. C² եւ առնն (C թէ) զաւ եւ.—չէ գիշերք] B գիշերքն չէ. C. C² չէ.—եւ է] 92 B այլ է. C. C² չէ.—D տաղմատաղ եւ արթուն.—կարգաւոր] ag. B. D. չէ. C. C² եւ կարգաւոր.—3—4 եւ ամենմեծ... զաւրացխորս] I եւ ամենմեծ ամպրաշու-թիւն եւ կ. իշխանս եւ զօրաւորս, ag. B. D չէ. 92 B ամենմեծեցին իշխանս եւ կարգեցին զօրաւորս, C. C² եւ ամենմեծ արատեալ (C արատեալ) խորհեաց (C խորհեն) կարգեցին եւ իշխանս.

փիւրն և սիրան զնալ և զան ի զեղչի՝ զի նուաճեսցէ և ողորմեսցի նզովեալն էին սրբութեան վասն ձեռաց. և պատուհասեցաւ սրբութիւն տաճարին արարուածին. և նոյ եւս զհասա ցորենոյն. և քահանայքն անկան ի պատերազմ նորա. և նոյ անշնչացան. և նեխեալ զաւրացն հանեին զքահանայքն ի պատերազմեն և սատն. ով բարի Թագաւոր և իմաստուն կարգաւոր՝ ամենաշնորհ արքայն. զի այս՝ որ պատահեցաւ քեզ՝ ինչ էր. և նոյ ասէ. ով բարի զաւրք իմ, որ աղաչութիւն և յարաժամեայմալութիւնն ասարա զենելքս իմ և զիմաստութիւնս. զի խորհեցայ ծածկագոյն ասաել զհասա ցորենոյն վասն սովոս իմոյ. զի մի անկցէ ով ի զաւրաց իմոց։

Ցուցանէ ասացի, թէ բաղում սուրբ կարգաւորք և աստինորդք կորընջին ի գծալսս վասն ապաշխարութեան և յարաժամեայմա-

—4 C. C² [illegible] ag. D [illegible] C. C² [illegible] [illegible] B. D [illegible] C [illegible] C² [illegible] 92 B [illegible] B. C. C² [illegible] B [illegible] D [illegible] ag. B [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] C² [illegible]—5 I ag. B [illegible] D [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] B. D [illegible] ag. [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] C² [illegible] C. C² [illegible] C. C² [illegible] ag. B. D [illegible] ag. B. D [illegible] 92 B [illegible]—6 [illegible] ag. B D. C. C² [illegible] ag. B. D [illegible] (D [illegible]) [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] ag. D [illegible] B [illegible] 92 B [illegible] C. C² [illegible]—6—7 [illegible] ag. D [illegible] B [illegible] 92 B [illegible]—7 [illegible] ag. D [illegible] B [illegible] 92 B [illegible] C. C² [illegible] ag. B. 92 B. D [illegible] 92 B [illegible] ag. B. D [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] C² [illegible]—8 [illegible] 92 B [illegible] ag. B. D [illegible] 92 B. C [illegible] ag. B. 92 B. D [illegible] C. C² [illegible]—9 [illegible] ag. B. 92 B. D [illegible] ag. B. D [illegible] 92 B [illegible] C. C² [illegible] D [illegible] C. C² [illegible] ag. B. 92 B. C. C². D [illegible] ag. B. D [illegible] 92 B. C. C² [illegible] 92 B. C. C² [illegible]—9—10 [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] C² [illegible]—10 C [illegible] C² [illegible] ag. B. 92 B. D. C. C² [illegible] ag. B. 92 B. D [illegible] C. C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible] ag. C² [illegible] B [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] D [illegible]—10—11 C [illegible]—11 [illegible] ag. B. C. C². D [illegible] 92 B [illegible] ag. 92 B [illegible] C. C² [illegible] C. C² [illegible]—11—12 [illegible] ag. B. D [illegible]—12 [illegible] ag. B. 92 B. C. C². D [illegible] 92 B [illegible] 92 B. C² [illegible] C [illegible] ag. D [illegible] B [illegible] C. C² [illegible] (C [illegible]) [illegible]—13 [illegible] ag. B. D [illegible] 92 B [illegible] C [illegible] C² [illegible] B [illegible] 92 B [illegible] C. C² [illegible] ag. D [illegible] B. C. C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (C² [illegible])
14 [illegible] B. 92 B [illegible] C. C² [illegible] 92 B. C. C² [illegible] D [illegible]—14—15 92 B [illegible]—15 [illegible] ag. B. D [illegible] ag. B. 92 B. D. C [illegible] C² [illegible]

լութեան, որով զայթակղեցուցանեն զայլեամն և լինին ողորմելիք ամենեցուն Քրիստոսի:

—15—16 և յարգարգեանմելութեան] I և արժանանալութեան, ag. B. D 2ի-Թ, 92 B յարգարգեանմելութեան, C արժա[ն]ացնելութեան.—16 որով] ag. D և, որով. B և որով, C³ որ.—I. ag զայթագղեցուցանեն, B զայթագղեն, D զայթագղեն, 92 B. C. C³ զայթակղեցուցանեն—զայլեամն] ag. D զմեզ ամենայն, B զանկար և զանգեռ, 92 B. C զայլեամ.—և լինին ողորմելիք] B 2ի-Թ, C. C³ լինի ողորմելի.—17 ամենեցուն Քրիստոսի] ag. B. 92 B. D 2ի-Թ, C որպէս և ես, C³ որպես (=որպէս ես)

ԻԷ. ՍԻՐԱՄԱՐԳ՝ ԹԱԳԱՒՈՐ ԹՌՉՆՈՑ

(27 V=25 I=97 ag=93 B)

Ժողովեցան թռչունք և ընտրեցին զսիրամարգն վասն գեղեցկութեան իւրոյ. ամենքն զնա թագաւոր. զայս ագռաւնին և ասէ, ով բարի թագաւոր, եթէ նեղեն զմեզ արծուիքն, զու զինչ առաջնորդութիւն կարես առնել մեզ:

Յուցանէ առակս, թէ թագաւորին ոչ միայն գեղեցկութիւն (վայելէ), այլ և քաջութիւն և պատերազմական զօրութիւն և բազմահնար իմաստութիւն յամենայն կողմանց:

1 Թռչունք] I. ag Թռչունքն.—ԺՂՐԴՆ ընտրեցին.—1 զսիրամարգն. ag. B զսիրամարգն.—2 ամենքն] I և ամենքն, ag. B և ազգաց (B ազգն) իւրեանց.—զնա] ag. B չիք.—3 ag մեզ արծուիքն.—3—4 առաջն. կարես առնել] ag առնես մեզ զօրութիւն, B արասցես մեզ յաղթութիւն.—4 մեզ] I զմեզ. ag. B չիք։

5 առակս] ag. B չիք.—6 վայելէ] ag պիտոյ է, B պիտի.—այլ և] ag. B այլ.—ԺՂՐԴՆ քաջութիւն.—և պատ. զօրութիւն] ag. B չիք.—7 յամենայն կողմանց] I զօրութ առնել ամենայն կողմանց, B չիք։

ԻԸ. ԱՒՏԱՐԱՓԵՏՈՒՐ ՃԱՅԵԿ

(28 V=26 I)

Ժողովեցան արագահողք թռչունքն և լուսակնեան յեղեր. ճգէր փառն, զի զինչ զգեղեցիկն իւրեանց թագաւոր. և ճայեկն սևագոյն է. բազմաց զարդարեալ փետուրն, որ թափեցաւ ի լուսանցն,

ԱՒՏԱՐԱՓԵՏՈՒՐ ՃԱՅ I ՃԱՅԵԿՆ I արագահող.—յեղը.—1—2 ծովին—3 զեղեցկա—ւոր լուսանկարեան այլ թռչնոյն.

և յինքն շարեաց և պայծառ երևեցաւ. և զամ ստանալ տարամազդքն աստծին ընդ թագաւոր. խոյ յարժամ թագին, յանժամ թափեցան ի նմանէ ամառ փետուրքն. և Յեզ ոկ, որպէս էին բնութեամբն։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն մարդ, որ կեղծաւորի և ձևանայ, որ չէ, և զամառ իրքն ժողովէ և ստանայ, յաւուրն զատաստանին առյ ի ակրն և ինքն Յեզ, որպէս. և է. և ամառ իրքն թափին ի նմանէ և երթան առ ակրն իւրեանց, որպէս և թափեցան փետուրքն 'ի ճայեկէն։

—4 յինքն շարեաց և] շարեաց առ իւր [illegible] —4—5 [illegible] —7 և էին բնութեամբ] [illegible]

8 [illegible] —9 [illegible] —10 Յեզ [illegible] —11 թափի.—11—12 որպէս և թափեցան... 'ի ճայեկէն] որպէս ճայեկն։

Խ՛ա. 67 F ՃԱՅՆ ԵՒ ՀԱՒՈՒՑ Խաւանա շատուածն ասաց, թէ հաւքս ամենայն եկեալ 'ի յայս անուն ով լաւերէ (լի՞ ցիք) և ստեղծեսցէ. և ես զամ ալարանեմ. և որն որ գեղեցիկ թւի, զայն հաւանց թագաւոր դնեմ. և եկեալ ամենեքեան զարդարեալքն. եկեալ յետոյ ճայն և յամենեցան փետրէն առեալ զանձամբն շարեալ և զարդարեալ առաւել քան զամենայն. և տեսեալ հաւքն զարմացան և ասացին, թէ այլ այնպէս գեղեցիկ հաւ չեմք ի տեսել. և առքն էր արթուն հաւ. եկեալ 'ի մօտ ակնեալ զիւր փետուրն ճանաչեաց և ամենեքեան զիւրեանց առին. և Յեզ ճան (այսպէս) սևաթոր (այսպէս) մի։

Առակս է ամենայն մարդ, որ այլոց ընչիւք և կամ գիտութեամբ պարծենայ։

ԽԲ. ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ ԽՈՑԴԵՑԻՆ

(29 V=27 I=39 ag=101 B)

Աղուեսն և խեցգետինն եղբարք եղան, ցանեցին և քաղեցին արտս և կալսեցին և շեղջեցին. և ասէ աղուէսն. եկայք ի բլուրքն. և որ շուտ գայ ի կալն, առցէ զցորենն. և իբրև ելին ի բլուրն,

1 ԱՂՈՒԵՍՆ խեցգետինն.—եղբայր եղեն, ag. B եղեն եղբարք.—1—2 ցանեցին և քաղեցին արտս] ag. B և արտերն [illegible] [B և] [illegible] —2 կալսեցին և շեղջեցին] I [illegible] ag. B [illegible] —3 ag ի բլուրս [illegible] B ի բլուր [illegible] —3 որ] ag. B [illegible] —B [illegible] ag [illegible] B [illegible] —ag. B [illegible] —I, ag [illegible] B [illegible] ag. B [illegible] ag. B [illegible]

ասէ խեցգետնին. ապայ ինձ ակր և յոր ժամ կամիս փակել զաւղարկ զաղերդ քո ի վերայ իմ, որ յիմանամ և զամ զհետ քո. և նրաց խեցգետնին զձկրան իւր. և իբրև եղարկ աղուէսն զագին և վաղեաց. խեցգետնին փակեալ յագին աղ[ու]էսուն. և իբրև հասաւ աղուէսն ի շեղջն և դարձաւ հետս տեսանել, թէ ուր իցէ խեցգետնին. և խեցգետնին անկաւ ի վերայ շեղջին և ասէ. յանուն աստուծոյ, այս ինձ. գ. ժամ և կէս. զարմացաւ աղուէսն և ասէ. ով գու չար, եր եկիր աստ։

[Ց]ուցանէ առակս. շատ բան և գործ անանեն նենգաւոր մարդիկք, որ ի կորուստ լինին անձանց նոցա. և տկարքն յաղթեն նոցա։ Դարձեալ զայս ցուցանէ առակս, թէ շատ մեղաւորք այս տկար և ողորմելի մարմնովս ջանայն և յաղթեն սատանայի ի ձեռն իմաստութեան և խոնարհութեան և հեզութեան և արտասուաւք գան ի մեղայ և ապաշխարութիւն։

—4 I և ասէ.—I, ag խեցգետնին.—ինձ] B չիք.—և յոր] I յոր.—ag [illegible]—փակել] B [illegible]—զաւ] ag, B չիք.—5 զաղերդ քո] I զաղերս քո, ag զաղերդ, B զաղերս.—ի վերայ] ag, B [illegible]—ag, B որ ես.—զհետ] ag զհետ.—6 նրաց իւ. զձկրան (I ձկրան) իւր. և իբրև (I յորժամ)] ag, B չիք.—ag, B եղարկ.—ՄԱՐՐ աղուէսն.—7 B վաղեաց.—խեցգետնին] I խեցգետնին, ag և խոչափառն, B և խեցգետնին.—ՄԱՐՐ փակաւ (I փակս).—յագին] I զագին, ag չիք, B ագին.—աղ[ու]էսուն] I, ag աղուէսուն, B աղուէսոյն.—իբրև] ag, B յորժամ.—ag էհաս.—8 I, ag E, B աղուէսն.—I ի շեղջն.—և դարձաւ] I հայեցաւ, B դարձաւ.—ՄԱՐՐ [illegible] տեսանել] ag, B չիք.—8—9 թէ ուր իցէ խեցգետնին] I թէ ուր իցէ, ag թէ յուր է խեցգետնին, B թէ խեցգետնին զայ թէ ոչ.—9 և] I չիք.—ՄԱՐՐ խեցգետնին.—ag, B [illegible] [illegible]—I շեղջին.—ag ասաց, B ասացն.—10 [illegible]] I չիք.—ag [illegible]—ag [illegible]—ՄԱՐՐ աղուէսն.—11 գու] B չիք.—եր] ՄԱՐՐ երբ.—ag, B եկիր գու.—[illegible]] ag, [illegible]

12 B ցուցանեն.—առակս] ag, B չիք.—շատ] ag, B չիք եւ ՄԱՐՐ ՏԵՍԱՆԵՆ թէ.—12—13 I, B մարդիկ, ag մարդիկք.—13 անձանց նոցա] ag իւրեանց անձ., B նոցա անձանց.—ag, B տկարքն.—14 զայս (I ևս այս) ցուցանէ առակս, թէ] ag, B չիք.—ag, B մեղաւոր.—15 I տկարքն.—և ողորմելի] ag, B չիք.—ջանայն] ag, B ջանայ (B ջանան) իմաստութեամբ.—յաղթեն սատանայի (B զսատանայ)] ag չիք.—15—16 ի ձեռն իմաստութեան] ag, B չիք եւ B ԱԾԻ. [illegible].—և խոնարհութեան և հեզութեան] ՄԱՐՐ չիք.—16—17 արտասուաւք… ապաշխարութիւն] ag, B արտասուաւք յանեն զմեզ եւ սեր լինի (որ Լինին) երկնից հացին

Խխա. 37C Աղուէսն և խեչափառն բարեկամացան միմ միմիս և եղան [եղբարք] և սկսան և արին ցանք ի միասին և ի ժամ հնձելոյ աշխատեցան ի միմ, որպէս աւրէն է հողագործացն. և արարին շեղջ ցորենոյ. և ասէ աղուէսն խեչափառին. չափեսցուք և ի գեղջեւ տանուտէրքն

37 C=87 C²=45 D 1 C², D աղուէսն.—խեչափառն] C² խեչիփառն, D խեցգետն.—միմ միմիս] D չիք.—1—2 և եղան եղբարք (C² եղբայրք) և սկսան] D չիք.—2 D արարին.—C² ցան.—ի միասին] C² միասին.—հնձելոյ] C², D հնձելն.—3 D ի միմ անգ.—D արին եր.—4 C² աղուէսն խեչիփառին, D աղուէսն գխեցգետն.—D չափեմ.—ի գեղջեւ տանուտէրքն] C² [illegible], D տանուտէր գեղջեւ

պատճառ եթէ առնուցու ոք զնա, մին բաժին առնուցու, և ես երկուս. և խնդրեաց անցեալ խեչափառն ի վերայ բանիցն և յերկարեցաւ. կոխէր ի միջին և ասէր. առնուլ և բերել և ապարանջան կայսեր։ Նոյն խեչափառն ընդ աղուէսին. արդ՝ երթիցուք ի Հնդստան ամենայն և վաճառեսցուք. և ով յառաջ հասանի ի շուկայ քան զընկերն, նոյ առնու զերկու բաժինն ի ցորենոյն. և զայն լուեալ՝ աղուէսն յոյժ ուրախացաւ. և գնացին Հնդստան ի կողմն. խեչափառն յառաջ կացեալ զաղուէսն և ասէ. վազէ յառաջ քան զիս. և խեչափառն բռնեց ի աղուէսուն ի ծայրի ագեացն. գնաց զբեա նորա, զոր ի բաղդում խորդութենէն աղուէսն ոչ կարաց իմանալ. իբրև եհաս ատողի կայսերն, ասէ աղուէսն ի միտս իւր. գտանեմ և առնեմ զխեչափառն, թէ ի գալն է. և ի դառնալ հասու ի ծայր ագեացն ի վերայ շուկային. և առնուլ խեչափառն զլարին սկսաւ չափել և առնուլ ի յարարդ լեզուէն. «ընդերկրեայ աղունեթ» որ թարգմանի Հայերէն «մէկ». և անկանել խեչափառն աղուէսն ի վերայ շուկին զարմացաւ և ասէ. զարդ ընթացութիւնդ թող գիտացիր. զարարդ լեզուս ով ասաց քեզ. և այսպէս իմաստութեամբ յաղթ[ե]աց խեչափառն աղուէսուն և եառ զերկու բաժին ցորենոյն։

Առակս ցուցանէ զմեզ իմաստութեամբ խորհել առ Հոգևորսն և Հրամայէ Աստուծոյ, թէ իմաստութիւն յետ ճանապարհաց գոլ է և իմաստութեամբ գիտացիք առ Հոգևորսն, առաքեալն Հրամայէ. և աղուէս իբրև աղուէսն խաբէ է և իմաստուն կենդանի և Հնարութեամբն առաւելեալ ատրինակի. բայց խեչափառն յաղթեաց իմաստութեամբ աղուէսուն. այսպէս զարդ է մեզ իմաստութեամբ զգարի ճանապարհն բարձր Հարկանել խորհելով զաստուծոյ մնանեն առաքելութիւն ատաւածոյ և ամենայն զվարձս ի ստանանէ և ստանան, զոր խեչափառն եառ. և երանին յանդաստանի ուրախութիւնն։

—5 C², D պատճառ.—D առնուլ.—զնա մին (C² ա.) բաժին... երկուս] D եւ ք. առնեմ և զան մին.—6 C² խեչխփարն, D խեցգետն.—D յերկարեցաւ.—ի միջին] D 'ի մէջ խոսելոյ.—7 և բերել] D չիք.—C² խեչխփարն, D խեցգետն.—7—8 C² աղուէսն թէ, D աղուէսն թէ.—8 C², D Հնդստան.—ով յառաջ] C², D որ յառաջ.—8—9 D Հասանի.—9 D ընկերն.—C², D նա.—D զ. բ.—C² բաժին.—10 C² աղուէսն, D աղուէսն.—C², D ուրախացաւ.—11 C² խեչխփարն, D խեցգետն.—C², D կացուցեալ.—C² աղուէսն, D աղուէսն.—D վազիր.—C² յառաջն.—12 C² խաչխփարն, D խեցգետն.—D բռնեաց.—C² ի յաղուէսուն, D յաղուէսուցն.—D ի ծայրս.—C² ագուն.—C², D զնա.—13 C² աղուէսն, D աղուէսն.—14 C², D կայսրն.—C² աղուէսն, D աղուէսն.—D առնեմ.—C² զխէչխփարն, D զխեցգետն.—15 թէ] D չիք.—C², D ի դառնալն.—ի ծայր] C², D ծայրս.—C² ագուն, D ագուն 'ի անգին.—C², D շուկին.—16 D խեցգետին.—D չափելն.—C², D լեզուն.—17 C² ըղարեայ աղուն, D արարեալ ակնեա.—C² թարգմանի.—D յանուն ասաւոյ մէկ.—17—18 C² զխէչխփարն աղուէսն, D զխեցգետն աղուէսն.—18 զարդ] D զայդ.—19 D գիտացիր.—D լեզուս.—C² ասաց.—20 D խեցգետն յաղթեաց.—C² աղուէսուն, D զաղուէսն.

22 D առ Հոգևորս.—23 D Աստուծոյ ասէ.—24 իմաստութեամբ] ԱՅՍ ԲԱՆՔՍ ՉԿԱՆ ՅԱՅՍ D ԳՐՉԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹՆ ԹԱՐԳՄ ԱՌԱԿՍ.—25 C² յիրաւի աղուէսն.—C² էր.—26 C² խեչխփարն.—C² աղուէսուն.—29 C² խեչխփարն.—29—30 C² յանդաստանի ուրախութիւնն։

Լ. ՄԵՏԱՍՈՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

(30 V=28 I=98 ag=8 C=8 C²=161 D)

Էր մեծատուն մի, որ ունէր ժառանգ մանուկ իւրոյ. զորդին քուրոյ իւր. Հիւանդացաւ և կոչեաց զծառայսն, զի խրատեսցէ զնոսա. և եկեալ նոքա և եդ զգլուխն ի ծոց իւր և ասէ մեծատունն. Ով որդեակ, Հանեալ ի բարիս և մի Հեշտանար ի ունայն Քեանքս յայս զի անցաւոր է. Համարեալ լիցի զաւր մահուան և զաՀալիքն դատաստանին. խոնարհ և անոխակալ լեր. և զմեղս քո մի պաՀէր առ քեզ. և ձանդրացուս ի խրատէն. ասէ. որդեակ լուարք, զոր ասացի քեզ, և կամ ուսուցանիցէք ինչ. և նոյ Հանեալ զգլուխըն ի ծոցոյն և ասէ. այլ քեզ, ինչ Հրամայեցեր. աստայ զաւ լուէ, որպէս պատուիրեն ինձ քեզ գործ մի զարմանալի. զի ահեայ կայ ի փորի խոնաւ երաշ. մր. ասէ ի պարտս եղբայ և իջեալ միայնա-

---

1 էր] D Ա(ՌԱԿԳԻՏ).—C [illegible] ag. D [illegible] C. C² [illegible] (C [illegible])—I. ag. D [illegible]. C. C² [illegible] (I. D [illegible]) [illegible] C. C² [illegible] —2—3 [illegible]

[illegible]

նմա ի յարտաքս իմ և ասէ Աստուածն. վայ քեզ, ժառանգ ան-մահ և հայրենակարգութեան. զի ես քեզ զաւրէնս աստուածոյ քարո-զեմ և դու զերանի փառացդ ի Թիւ արկանես. յաւտնական եղլես ի ժառանգութենէ իմէ։

Ցուցանէ ասելով, թէ այսպէս անմտացաք և ի բաց թողաք զպատուիրան աստուծոյ և զպատահեալսն զմահացն. և թողեցաք զգլուխս մեր, որ է միտ մեր ի մէնջ ծագյ մեղաց և աղանդու-թեանն. և թաւեմք զերանի փառաւս մեր՝ զչնութիւն և զարբեցու-թիւն և զայլ ախտսն մեղաց և զան խորհրդս անզգաբար, թէ որ-պէս զեղծեմք և արբենամք և չնամք. և զայլ մեղս գործեմք. այս են երանի փառացն և այս հանէ զմեզ յաստուծոյ ժառանգութենէն և ողորմելի առնէ։

—12 [illegible] 'ի յարտաքս (I ի յարտաքս) իմ] I [illegible]. և [illegible] ag. D [illegible] C. C² [illegible] — 12 [illegible]] I [illegible] ag. D [illegible] (D [illegible]) [illegible] C. C² [illegible].—12—13 ժառանգ. —[illegible]] C [illegible].—12 I [illegible] ժառանգ.—12—13 [illegible]] ag. D [illegible].—13 ag [illegible] C² [illegible] D [illegible].—13—14 [illegible]] I [illegible] C. C² [illegible] և [illegible].—14 և դու] ag [illegible] դու. C. C² [illegible] (C² [illegible]) դու —զերանի փառացդ] I [illegible] ag. D [illegible] C. C² [illegible] ի [illegible]—ի Թիւ արկանես] C. C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (C² [illegible]) [illegible]—[illegible]] C. C². D [illegible].—եղլես] I [illegible] ag [illegible] դու. C. C². D [illegible].—14—15 ի... իմէ] I ի... [illegible] ag ի... [illegible] C. C². D [illegible].

16 ասելով] ag [illegible].—անմտացաք] ag. D [illegible] C. C² [illegible] (C [illegible]).—C ի բաց—17 զպատուիրան] I [illegible] ag. C. C². D [illegible].—և] I [illegible].—C. C² [illegible] (C [illegible]) [illegible].—C. ag. D [illegible].—թողեցաք] C. C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible].—18 զգլուխս] ag [illegible] C. C² [illegible] D ի [illegible].—մեր] C. C² ի մեր [illegible].—է] D [illegible].—միտ մեր] I [illegible] ag. D [illegible] C [illegible] C² [illegible].—ի մէնջ ծագյ] I 'ի [illegible] ag. D 'ի [illegible] C. C² ի [illegible].—մեղաց] ag. D [illegible].—18—19 և աղանդութեան] I և [illegible] ag. D [illegible].—19 և թաւեմք] I [illegible] ag [illegible] C. C² և [illegible] D [illegible].—I. D [illegible] C [illegible].—փառաւս մեր] ag 'ի [illegible] C. C² [illegible] D [illegible].—զչնութիւն] I [illegible] C. C² [illegible] (C² [illegible]) D [illegible].—19—20 և զարբեցութիւն] I և [illegible] ag. C [illegible] D [illegible].—20 ախտսն մեղաց] [illegible] մեղաց [illegible].—I. C [illegible].—20—21 որպէս] D [illegible].—21 զեղծեմք և] I [illegible] ag [illegible] D [illegible] և [illegible].—[illegible]] ag. D [illegible].—ag. D [illegible].—I [illegible].—այս] I [illegible] C. C² [illegible].—22 են] C. C² [illegible].—երանի փառացն] ag [illegible] C. C² [illegible] D [illegible].—և այս] I. D [illegible] ag [illegible] C. C² և.—I հանէն.—22 ժառանգութենէն] C [illegible] [illegible]. և [illegible] ([illegible]).—23 ողորմելի առնէ] C. C² [illegible] D [illegible] 'ի [illegible]

ԼԱ. ԱՅԾՔ ԵՒ ԳԱՅԼՔ

(31 V=29 I=11 A=169 D)

Ժողովեցան այծք ամենայն և առաքեցին պատգամս առ առաջին գայլոց և ասացին, թէ ընդէ՞ր ունիք [ընդ] մեզ անհաշտ խռովութիւն և աղաչեմք զձեզ, որ առնէք խաղաղութիւն ընդ մեզ, որպէս և առնեն թագաւորք ազգաց. և գայլքն ժողովեցան. և ուրախացան ուրախութիւն մեծ. և առաքեցին պատգամս մեծ նամակաւ և բազում ընծայիւք առ ազգս այծեաց. և ասեն. լուաք զբարի խորհուրդս ձեր և գոհացաք զաստուծոյ. զի մեծ խնդութիւն է և խաղաղութիւն. և գիտացեմք ձեր իմաստութեանդ. զի պատ[ճ]առան և զախորն խռովութեան և կռուոյ մերոյ հովիւն է և շուն է. և թէ զան[զի՞ս=զնոսա] բառնայք ի միջոյ, փութով լինի հաշտութիւն. և զայս լուան այծքն. և ի բաց վարեցին զհովիւքն և զշունն. և արարին թուխտ երդման և հաստատութեան. և եկեալ այծքն առարածեցան անհոգք ի լերինս և ի խորայձորս և սկսան արածել և գոհանալ զաստուծոյ և համբերեցին գայլքն զաւրս. Ժ. և ժողովեցան ի վերայ նոցա և հեղձուցին զամս զամենայնս

1 L D այծքն.—A պատգամս, D գեսպանս.—1—2 A առ ազգս գայլոց. D 'ի գայլոց երամակն—2 եւ ասացին] I չիք.—թէ] L A չիք.—ունիք] D արարիք.—3 եւ] I այլ. D չիք.—I խաղաղութիւն առ մեզ, D ընդ մեզ խաղաղութիւն եւ սէր.—4 որպէս եւ] I եւ որպէս.—A թագաւորքն.—ազգաց] A չիք, D որդոց մարդկան.—եւ գայլքն ժողովեցան] L A չիք, D եւ ժողովեցան գայլքն.—4—5 եւ ուրախացան ուրախութիւն մեծ] I յայնժամ գայլքն ուրախացան ուրախութեամբ մեծաւ, A եւ գայլքն ուրախացեալքն ուրախ. մեծ, D եւ ուրախանայցին ընդ խնդութեան աւետեաց, որ եկն առ իւրեանս.—5 առաքեցին պատգամս] A առաքեն պա[տ]գամս, D առաք. գեսպանս.—մեծ] I չիք, A մեծ, D մեծամեծ.—5—6 նամակաւ] A ամենակաւ ([illegible]).—6 բազում ընծայիւք] I բ. ընծայիւք, A ընծայիւք բազում. D չիք.—առ ազգս այծեաց] I առ ազգն այծից, D չիք.—ասեն] D բազում աւետիս այծիցն առնելով.—7 A խորհուրդ.—A յաստուծոյ.—զի] D չիք.—7—8 մեծ խնդութիւն է] D մեծաւ ուրախութեամբ.—8 եւ խաղաղութիւն] I ընդ. խ. աշխարհիս, D խաղաղութեամբ.—եւ գիտացեմք] D գիտացեմ.—9 եւ զախորն] L A եւ սկիզբն, D չիք.—խռովութեան եւ] I խռովութեան եւ, A խռովութիւն եւ, D չիք.—I կռուոյ, A կռուոյ.—մերոյ] I մերոց, D չիք եւ ՄՆՐ. եւ խաղաղութեան.—I հովիւքն.—10 է] I են.—շուն է] I շունք, A շունն, D շունքն.—եւ թէ] D թէ.—զան բառնայք] L D զնոսա բառնայցէք, A բառնայք զնոսա.—D ի միջոյ մերմէ.—10—11 փութով ... հաշտութիւն] I ՄՆՐ. ի մէջ մեր, D նա բառնա ի մէջ խռովութիւն մեր.—11 եւ զայս] I յայնժամ, D զայն.—լուան] I լուան զայս, D լուեալք.—11—12 եւ ի բաց վարեցին զհովիւքն (D զհովիւսն) եւ զշուն (զշունսն)] L A չիք.—12 թուխտ] D գիր.—հաստատութեան] D հաստատուն.—13 այծքն] D չիք.—առարածեցան] D արածէին.—անհոգք] I անհոգ, A, D անհոգս.—D 'ի լերինն.—14 սկսան] L A սկսան, D չիք.—արածել եւ] D չիք.—D գոհացան զաստուծոյ. զի բարձաւ 'ի միջէ ոխն եւ չարիքն.—D գայլքն համբերեցին.—15 զաւրս] L D զաւուրս, A աւուրս.—եւ ժող.] D ապա ժող.—15 I հեղձուցին զայծսն, A հեղձ. զայծս զայծսն, D խեղդեցին զայծսն.—15—16 ՄՆՐՔՆ ամենայն.

Ցուցանէ առաքեալ բս միայն. ու. այս է, որ բնութեամբ ամ-բացեալ է ամբողջ մարդկյն ի Թշնամութենէ՝ ի յանդգնութենէ ան-դի առ ազգ և առհեղի առ առն և մարդոյ առ մարդ. Նոյն պան-քառ կարէ հաստատել սէր և խաղաղութիւն 'ի մէջ նոցա. որ-պէս առաւնեմք ի մեծապատւն և յաղքատն։ Եւ միւս միայն այս է, զի ի բաց վարեցաք այսուր ի յանձանց մերոց յամենայն ազգ մարդ-կան զՀոգիւն, որ է Քրիստոս և սուրբք նորա, և շունն, որ է արխութիւն ի մեղ և բարկութիւն ընդ մեզաց. և արարաք խաղաղութիւն և սէր ընդ աստուծոյ և ընդ գեւ նորա. զի ա-մենայն մարդ, որ սխալեալ է և հպարտ, արբեցող և գրկող, լեզուանի և կախարդ և կամ այլ մեղաց գործաւոր. Նոյն իւր կամաւն սէր և հաշտութիւն ունի առ աստուծոյ և ոչ կարէ յիմանալ։

17 ցուցանէ.... այս] D երկու միայ ցուցանէ. զայս.—է] I. D չիք.—որ] D Թէ.—D բնութիւն.—17—18 ամբացեալ է] I ամբացել է. D ամբարառաւանեալ է.—18 ամբողջ] I ի ամբողջ. D զամբողջ.—D մարդոյ.—ի Թշնամութենէ՝ ի յանդգնութենէ] I. D Թշնամութենէ եւ անդգնութենէ. A 'ի Թշնամութենէ եւ անդգնութենէ.—18—19 ազգի] D չիք.—19 D առ ազգս եւ կամ առ մերձաւորս.—եւ առհեղի] D չիք ՆՆ ՕՐՆ. կամ մեծատունքն եւ Թէ աղքատն.—առ առն] I. A առ առնն. D չիք.—եւ մարդոյ առ մարդ] I եւ մ. առ մարդկան, D չիք.—19—20 ՕՐԻՆ նա զհաւատս.—20 A հաստատել.—խաղաղութիւն] D հաստատութիւն եւ երկի խաղաղութիւն.—'ի մէջ] ՕՐԻՆ 'ի մէջ.—21 ի մեծապատւն եւ] D չիք.—յաղքատն] I աղքատն. A աղքատս. D չիք.—միւս] մ.—22 զի] D Թէ.—այսուր] A չիք.—ի յանձանց] I յանձանց. A ի անձանց D անձանց.—յամենայն] I չիք. A. D ամենայն.—23 զհոգին] D կարգաւոր եւ աշխարհական՝ զհոգիւն.—I. D շունն. A զշուն.—24 A 'ի մեզ արխութիւն.—եւ բարկութիւն] A չիք.—ընդ] I. D ընդդէմ. A զէմ.—եւ արարաք] I արարաք.—25 D սէր եւ խաղաղութիւն.—ընդ գեւ նորա] A ընդ գիւտս. D ընդ գիւտս նորա.—26 սխալեալ է եւ] D սխալ է.—I եւ արբեցող. D եւ արբեցող եւ լեզուող.—27 լեզուանի] I եւ լեզուանի. A լեզուանի. D կամ լեզուանի.—եւ կախարդ] I. D կամ կ.. A և կամ կ.—եւ կամ] I. D կամ. A չիք.—28 ՕՐԻՆ կամաւ.—սէր] D սիրէ.—ՕՐԻՆ իմանալ։

Ա.Ս. ա. 30 C Միանգամայն այժմ ժողովեցան ի միասին և գրեցին Թուղթ առ սոսա գալլոց. Թէ արարէք ընդ մեզ և ընդ ձեզ խաղաղութիւն և կարեցէք ի վերայ մեր ձեզ հարկ ի տարին. ռ. լիտր եղ և ռ. լիտր պղինձ անձայլալ. ժողովեցան գալլքն ի միասին, կարդացին Թուղթն և ուրախացան ընդ այն ասէն զբուցն և գրեցին ագևոր պատասխանի. Թէ երանի է ձեզ, ով իմաստուն այժմ. զի գուք ուրախ առնէք զմար-դիկ բազում բարութեամբ ձերով և սուրբ առ ձեզ կատարեցաւ բանն առաքելային, որ ասէ. երանի խաղաղարարաց. զի նոքայ որդիք աստու-ծոյ կոչեսցին. և մեք ի ձեզնէ հայրի վասն յաստուծոյ առնեմք. զի

30 C=30 C² ՍԿԶԲՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՍՏ C² ՁԵՌԳՐԻՆ 1 ժողովեցան... գրեցին] ՁԵՌՆ.—2 առ սոսա... ձեզ] ՁԵՌՆ.—2—3 և կարեցէք... մեր] ՁԵՌՆ.—3—4 և ռ. լիտր պղինձ... ժողովեցան] ՁԵՌՆ.—4 գալլքն.—4—5 ի միասին, կարդացին... ուրախ] ՁԵՌՆ.—5 այն... ագևոր պատ] ՁԵՌՆ.—6 երանի... գուք] ՁԵՌՆ.—6—7 առնէք զմարդիկ... ձերով և] ՁԵՌՆ.—7 սուրբ.—7—8 ձեզ... որ ասէ] ՁԵՌՆ.—8—9 խաղաղարարաց. զի... կոչեսցին և] ՁԵՌՆ.—9 հայրի.—վասն] ՁԻԹ.—առ ածոյ.

վկայութեան զսէրն և զմիայրանութիւն պատուիրելոց աւանդեցաւ. ապայ երբ մի այլ եւս, որ լսէք ի մէնջ. քանզի առաջիննքն մեզ առաջին և պատուիրեցին, թէ չաւն հոգւոյն հաստատուն զանհաշտ խաղաղութիւն [ընդ] մեզ և ընդ ձեզ. և լսել զայս այնպէս հաստատեցին նոցայ և աւետն. ապայ երանի են զայլքն, որ զմեզ ապաւանեն. զի հոգւոյն և շունչն զերբանքն ի մեզանէ հալածեն. և երգնուն և արարին զայլ, որ. ն. տարի անխափանելի սիրով լինէին. և այնքն ցրուեցան ի լերինս և զաշտս և սիսան ուրախ լինել և ցնծալ և խաղալ. զի արածէին յամն աղօր անգէր և աղէկ խոտէր և ի պաղ ջրէր խմէին և խնդային և վաղվաղէին և այլին փառս տատոնոյ. որ բարի ժամանակ հասան. և զայլքն համբերեցին. ն. ամ. ն. տարուն և ժողովեցան զաս զաս, անկան ի վերայ այնոցն և կերան. աՀա խաղաղութիւն, որ չար է քան զխառվութիւն։

Նմանապէս քահանայք և ժողովուրդք, որ նման են յիմար այծիցն. սէր և խաղաղութիւն ասնեմք ընդ չար գէլքն և ընդ կատաղի իշխանս նոցայ և թուլոյ միայրանութեան գրեմք նոցա ի ձեռն անաւրէն և չար գործոցն, զոր գործեմք. վասն զի զմեզ գործել թզթին գրեալ է. զի գէք իբրև զթուխթ առնել զմեզ մեր առնին առ Նեռնար. որ է շուն կատաղի. և նոյ պաՀէ իւր զանձատուննն, որպէս և պաՀեաց զմեզ Ադամայ. զոր առեն, թէ ի ձեռայգիր եզ Ադամ սատանայի, իսկ յարժամ նախատանաք և արեամբն իւրով բանն ատտուած ի վերայ խաչին Ճղեաց զձեռագրիրս և զմեզ Ադամայ լուաց, այն կատաղին, որ է Նեռն, կոչեաց զչար իշխանն և զվատկերպ գէքն և ասէ. եկայք լացէք և վայ տուք անձին իմոյ. զի նշան մեծ սիրոյ և միայրանութեան ունէի յԱդամայ առ աստուած և պաՀեմ զնա, որպէս զամէնդիր թուխթ ի վերայ արար իմոյ. և աՀա կորեաւ հանկարծակի նշան և պայման սիրոյ. և ոչ գիտեմ, ար եղի զնայ. զի մէնջ հրեշտակք և մարգարէք ջանացան առնել և ոչ կարացին ի ձեռաց իմոց. և աս է զարմանք, որ իսկ զկերպ և զնմանութիւն նշանին չկարեմ յիշել, որ ես ցիս Ադամ և ոչ կարեմ առնել զմիսա, թէ որպէս. աՀայ քրիստոնեայք և աստուածայայրաՀ ժողովուրդք, յարժամ

—10 զմիայրանութիւն.—ապա.—12 ա. հոգ[...].—ընդ մեզ.—13 հաստատեցին նոցա.—13—14 ապա յերանի—14 զայլքն.—հոգ[...].—15 ի մեզանէ.—երգնուն.—16—17 զան ի լերինս և զաշտս և] ՃԵՂՆ.—17 և խաղալ... յամն աղօր] ՃԵՂՆ.—18 յաղ[էկ].—խոտէր... խնդային և] ՃԵՂՆ.—19 այլին... ժամանակ հա] ՃԵՂՆ.—20 համբերեցին... և ժո] ՃԵՂՆ.—20—21 զաս անկան... աՀա խ] ՃԵՂՆ.—21—22 որ չար... զխառվութիւն] ՃԵՂՆ.

23 Նմանապէս] ՃԵՂՆ.—ուրդք. որ նման են յիմար այծի] ՃԵՂՆ.—24 խաղաղութիւն... գէլքն և] ՃԵՂՆ.—24—25 ի իշխանս... միայրանութեան գ] ՃԵՂՆ.—25—26 ձեռն... զոր գո] ՃԵՂՆ.—26—27 զմեզ... էի գէք ի] ՃԵՂՆ.—27 զթուխթ.—առնել... որ] ՃԵՂՆ.—28 նոյ.—[illegible].—29 ի ձեռագրիր եզ] ձեռագիր եա.—30 զձեռագիրս.—31 Նեռն.] Նեռն.—32 եկայք.—33—34 առ աստուած և պաՀեմ] աստուած (ԱՍՏՈՒԾ) և պաՀեմ.—34 թուղթ.—35 յանկարծակի.—սիրոյն.—36 զնա զի ի մէնջ.—37 աս է] այս է.—իսկ.—39 որպէս եւ. աՀա.—աստուածայայրաՀ.

զմիտս մեր խռովականացն և ապաշխարութեանց. նոյ յայնժամ լինի և լոյս և աստուածոյ ճառագայթ և չ'սփռել զմիտս մեր և աստուած ուրախանայ. խոկ յորժամ զայս լսէք, խնայեք, որ աստուածոյ զմեր մեղքն կամք ունի և պահէ. վասն որոյ աղաչեմք զձեզ, ով եղբայրք, լերուք սիրողք աստուծոյ և խոր բանքին հանէք [զհօգին] ձեր և զմարմին. զի դուք քաղ զինուք և լուէք զամենայն, զոր կրեաց վասն մեր. եղերուք բարի գործոց. զի առնցէ զմեզ. զի փառս տացուք նմայ և թշնամութիւն գրեցէք յետ աստուածոյ պահոց և աղօթոց և արտասուաց։

—40 նա արձա.—41 պահէ.—42—43 և պահէ] որ պահէ.—43 եղբարք.
—44 զհօգիս—45 լուէք նր.—գործոց.—46 նմա.—զնա.—47 պահոց—աղօթից և արտասուաց.

Ա.Սր. 146 Ասէր առակաց, թէ գայլերն յա[ւ]զարկեցին առ ուխտարք պատգամս և առին, թէ ով ուխտարք, մինչ բնակեալք եղբայրք եմք և-զեալ. նա ասէր մի կալեր էն մեր հարքն ընդ ձեր հարքն. և խառնեալ գնացին ի լերինս չքնել և ի շատ ի գուրս կենալեան մեր բարքն խոչընդեր է և մաղ է դարձեր։ Նա ի զգյն մեր ի արեգական այրոյն և ի շողոյն և ի ցրտոյն այլ աղդ է դարձեր. և զայս ամենայն թշնամութիւնս ի մեր միջս և ի ձերդ այդ շներդ և մարդիկ կան առնեն, որ ասրին ի բան ձեզ մորթեն և կթեն և ձեր բուրթն կտրեն և ձեր զառներն խորովեն. թէ կուզէք, որ այս ամէն չարչարանաց ազատիք, նա այդ մարդկանցդ և հօրդ և շներդ պատասխանի առնէք, որ երթան իրենց բանն, և մենք և դուք զառաջին եղբայրութեան սէրն լինինք և երթամք ի մէկ տեղ կենամք. և հետ իրաց արածեմք, որ այլ ոչ մարդիկ զձեզ կթեն, և ոչ շներն զմեզ խածնեն. և այլ չար կամ մեր և ձեր միջն չի մնայ։ Նա հաւատացին ուխտարք, վարեցին հովիւք և շներն, և խորեանք միացեալ մակաղեցան ի լերինն և անհոգ արածէին. և զայն տեսեալ գայլոցն, զի ոչ ունէին հովիւ և ոչ շուն, յար ազատացնէր, յարձակեալ ի վերայ ուխտարացն՝ կոտորեցին զամենեսեան անխնայ։

Ա.Սր. 136 Ասէր առակաց, թէ գայլն ծերացաւ և այլ ոչ կարէր որս առնել. գնաց առ ուխտարքն և ասաց, թէ՝ ով ուխտարք, ես ծերացայ և շատ մեղանչեր հետ ձեզ, զորն պատառեր եմ, զորն կերեր եմ, զորոյ զմանկն եմ քաշեր, զորոյ զառներն եմ կերեր. հիմա ի դուռ մահու եմ հասեր, ձեզ մեղայ, ինձ թողութիւն արարէք, և զինչ ի ձեզանէ կերեր եմ, ինձ հալալ արէք. յաստից ի վեր երդուիմ, որ զայս սակաւ ժամանակս, որ ապրիմ, նա ծառա կենամ և ձեր զառներն արածեմ. և այլ ոչ թողում որ մարդիկ զձեզ կթեն, կամ ձեր զառն զենեն. և չթո-

զամս, որ այլ գայլք գան զձեզ նեղացնեն. և գիշեր ցերեկ զձեզ ի լեռներն՝ ի մարգերն և յագարակատեղսն պաշտեմ. և ինձ կերակուր, որ տայք՝ միայն լաշ լինի ամսին հեղ մի կամ զերկու՝ հեղ մի. այնպէս տայիք և գնամք ի միասին կենամք: Նա հաւատացեալ ի նա ոչխարք, յորժամ զգաստինան ծնան, ապաշխարեցին ի գայլն. և նա տարեալ արածէր և բազում հաւատարմութեամբ ի շուրջ ածէր. յորժամ սկսան ծնանել գառինքն, սկսաւ ընդդրել մեծագլխոն և մէկ մէկ ուտէր. և յորժամ գային մայրքն և խնդրէին զիւրեանց գառինս և ոչ գտանէին, հարցին զգայլն, թէ ուր է մեր գառինքն. և ասէ գայլն. գնամ՝ ի շուրջ գամ, լինի թէ քարք կանեն՝ եղէլք գառներուն զանամ և բերեմ. և այնպէս գնացեալ ոչ դարձաւ:

ԼԲ. ՀՊԱՐՏ ՀԱՒԱՏՒՈՐ

(32 V=31 I=99 ag=163 D)

Բուն հաւատաւոր մի 'ի քաղաքի մի և հպարտացաւ ի միտս իւր ի վերայ զաւրութեանցն. և ելեալ ի հրապարակս քաղաքին՝ ձայնեաց և ասէ, թէ լուիցէք ազգ և ազինք. զի տաճարս միայն է յերկինս անառակ և սուրբ և ես յերկրի. այլքդ խոստովանեցարուք աստուածոյ. և աՀա շնորհութեան և պատժիսութեան զեն ի նոյն ժամու լքեալ զնա և ընկեց ի շնութիւն և ի պատժիսութիւն. և յղացաւ հաւատաւորն և ելեալ ի բարձրայգաւն տանիս մի՝ գոչեաց ասելով, թէ լուարուք ազգ մարդկան. զի տաճարս միայն Աստուծոյ անմեղ և անառակ. զի ես ընդ պատն վաղեցի, նայ պատառեցաւ բնատարաս մինչև յըստինքս:

Ծուցանէ առակս, թէ որ հպարտանայ, նայ զէն պատժէս կործանէ զնայ. և թէ անսանձեալ որ մարդ հպարտանայ ի վերայ

1 ԲԱՐԻՆ կայ.—ag. D մի հաւատաւոր (D հաւատոր).—մի] I մի եր. ag. D կայր.—I. D 'ի քաղաքի.—և] ag չիք.—ag հպարտանայր.—I ընդ միտս.—2 ag զաւրութեանն.—I ելեալ յատուր միում.—3 ձայնեաց և ասէ] I ասէ ձայնելով. ag. D ձայնէր և ասէր.—թէ] ag. D չիք.—ag. D ազինք ամենայն.—3—4 I զի անառակ միայն տանուտն է և սուրբ.—և յերկրի] I. D և գոյ. ag և այլքդ.—I խոստովանիք. ag խոստովանեցայք.—5 ԲԱՐԻՆ յաստուածոյ.—և աՀա] I նոյն ժամայն. ag չիք.—շնորհութեան և] I. ag չիք. D շն. զեն.—պատժիսութեան զեն] I զեն պատժութեան. ag. D չիք.—'ի նոյն ժամու] ԲԱՐԻՆ չիք.—6 լքեալ] I լքեալ. ag չիք. D լ քեցայ.—ընկեց] I. D ընկէց. ag անկաւ.—և ի պատժիսութիւն] ԲԱՐԻՆ չիք.—6—7 և յղացաւ հաւատաւորն] I և յղացաւ. ag. D խորհ (D հանց որ) յղացաւ ապա լինին.—7 և ելեալ] ag ել.—D բարձ[ր].—տանիս] ag տեղ. D տան.—7—8 ասելով] D թէ աղաղակելով.—8 թէ] I չիք.—լուարուք] ag. D լուիցէք.—ԲԱՐԻՆ Աստուծոյ.—9 ընդ պատն] I ընդ պատնՀն.—D փախեայ.—10 ԲԱՐԻՆ բնատարաս.—յըստինքս] I ստինքս. ag. D 'ի ստինս

11 առակս] ag. D չիք.—ag. D պարտիւք.—12 կործանէ զնայ] ag. D գործէ.—և] ag չիք.—D մարդն.

ընկերքն և խաւարի հաղորդութիւն և զանձն աւուրք համարի, զու- յանձնամն աստղ զաւաւիս զոյս։

—13 I խաւար—I հաղորդութեան, ag. D հաղորդութեանն—ag. D զանձն իւր—13–14 I զա. ասն, ag յայն[ժամ] զա. ասն, D յայնժամ ասա զա.

ԼԳ. ԾԱՌ Ի ՀՆԴԻԿՍ

(33 V=32 I)

Ծառ մի կայ ի Հնդիկս, որ կոչի Պերիդաքսիոն. և է ծառն այն մեծ և բաղմաճիւղ. և ամենայն թռչունք երթան և բնակին ի նմայ և ի հովանի նորա և կերակրին ի պտղոյ նորա. այսպէս որ յարատեւեն եղանել ի հովանւոյ նորա, նոյ ունիք խարդաւանանք հարկանել օձանցն զնոյ։

Ծանուցանէ առաքեալ, [Թ]է Քրիստոս է ծառն կենաց, անդէ և հանգիստ ամենայն հաւատացելոց ի նոյ և կերակուր և ըմպելի հոգւոյ է, հովիւ և մխիթարիչ ամենայն մեղաւորաց. այսպէս ով եղանել ի հովանւոյ նորա՝ ի պատուիրանացն և զգուշէ միտս և անդէնը մնայ, ստանանյ՝ ունին հարկանել օձանցն զնոյ և կորընչի։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I ՁԵՌԱԳՐԻ 1 Պերդաքսան.—2 բաղմաճիւղ.—3 և. ի] ի—որ] ով—4 յարատեւ.—նոյ] չիք.—խարդաւանք.—5 օձանցն.

7 ըմպելի—8 հոգւոյ նա է.—հովիւ] չիք.—ով որ.—9 նորա. այս իսկ.—10 ունին] նա ունի.—օձանն զնոյ.—կորընչե կորուսանել։

Յ Պետ. 114 ag Ի: Ծառ մի 'ի Հնդկաց աշխարհն և ունի պտուղ գե-ղեցիկ և քաղցր. և է անբաւելից. և ունի շուրջ գեղեցիկ։ Նա է 'ի տերև-ման նորա իմ ամ բաղում. եթէ օձն 'ի մերձենալ որ 'ի ծառին առին զաւանէ, չխայթէ. ապա թէ 'ի զատ զաւանէ 'ի ծառէն, խայթէ։

Ճշմարտէ։ Ծառն աստուած, և պտուղն և շուքն պատուիրանն աստուծոյ. և օձն սատանայ. եթէ զոք զաւանէ 'ի զաւրս 'ի պատուիրանէն աստուծոյ, նա խայթէ, որպէս օձն այն։

114 ag=172 D ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D ՁԵՌԱԳՐԻ 1 Է] չիք.—մի կայր.—2 անբաւելից] անբաւ ալի.—շուք] շուք.—3 բաղում] մի.—օձն] չիք.—'ի մերձենալ] 'ի մերձենալն աղբե.—որ] չիք.—4 ոչ խայթէ.—նա խայթէ։

5 ճշմարտէ. թէ.—աստուած է.—6 սատանայ է.—6—7 'ի զաւր.] պատուիրանէն.—7 խայթէ իւր շուք Տեառնն.—օձն այն] օձն

ԼԴ. ԿԱՔԱՒ ԵՒ ԱՒՏԱՐ ՁՈՒ

(34 V=38 I)

Կաքաւն գողացաւ զձու միւս կաքաւին և դնէ ի բուն իւր. և ելեալ հանէ զձագերն իւր. և լսէ ստոյգ հաւկիթին ձագն զձայն մօրն իւր, թողու զնա, որ գողացաւ, և երթայ առ մայրն իւր։

Ցուցանէ առակս, թէ սատանայ գողանայ զմարդն մեղաւք յաստուածոյ ի տղայութիւն կամ ի ծերութիւն ուրացութեամբ կամ շնութեամբ կամ ամենայն չարչարայ մեղաւք և տանի ի դժոխս. իսկ յորժամ լսէ մեղաւորն զձայն Քրիստոսի արարչին իւրոյ, որ կոչէ զնայ ի յապաշխարութիւն. նա թողու զմեղս և զսատանայ և զդժոխս. և երթայ ցնծութեամբ և ուրախութեամբ առ Քրիստոս յաւաղ, ապաշխարութեամբն և արտասուաւք և Քրիստոսի փառք յաւիտեանս ամէն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I ՁԵՌԱԳՐԻՆ 1 դնէր ի բուն.—2 եւ ելեալ] ելեալ.—իւր] չկա.—հաւկիթին.—3 զնայ] նա.—մայրն։

5 յաստուածոյ] չկա.—թէ ի տղայութեան կամ ծերութեան ուրացութեամբ.—6 կամ շն.] շն.—չարաչար.—8 որ] զի.—ի յապաշխ.] ապաշխարութեան.—8—9 եւ զսատանայ եւ զդժոխս] չկա.—10 ապաշխարութեամբ.—արտասուաւք եւ ստանայ յաւիտենից [illegible]—11 յաւիտեանս] չկա։

ԼԵ. ՄԵԾԱՏՈՒՆ ԽԱՉԵՆԱՑԻ ԵՒ ՈՐԴԻՆ՝ ՔԱՀԱՆԱՅ ՔՐԻՍՏՈՍԱՏԵՍ

(35 V=34 I=164 D)

Ահայ այն փառայորոյգոյն էր ի Վերին Խաչէնք. և որդի նորա ուսեալ եղև քահանայ սուրբ. և յաւուր միում ասէ ցհայրն իւր. ո՜վ ծեր փառաւորեալ, գիտացիր. զի ես յամենայն պատարագ զՔրիստոս տեսանեմ և զհոգին սուրբ. և ասէ հայրն. ողորմեայ ինձ, որդեակ և ցոյց ինձ այդ, որ ես ալ տեսանեմ։ Եւ առեալ զհայրն կացոյց ի բեմ ընդ աջմէ իւրմէ և եդ նշան. զի տեսցէ հայրն իւր զհոգին սուրբ. կատարեաց զպատարագն իւր. և երթային ի տուն. զի արտաքոյ գեղջին էր եկեղեցին. և ասէ հայրն.

1 ահայ] D քահանայ.—փառայորոյգն (I փառաւորագոյն) էր] D չկա.—I Խաչէնք. D Խաչէնց էր փառաւորագոյն և ունէր որդի մ.—1—2 և որդի նորա] D նա.—2 ուսեալ] D պարկեշտութեամբ զամենայն փոյթ կարդացեալ [illegible] և.—եղև] I չկա.—ք. սուրբ] I քահանայութիւն. D ընտիր քահանայ.—I ցհայր.—3 D փառաւորեալ ծեր.—գիտացիր] I չկա.—պատարագ] I ժամ պատարագ. D ժամ.—4 սուրբ և] D սուրբ տեսանեմ.—I ասէր.—5 որդեակ իմ.—և ցոյց] I և ցոյց. D ցոյց և.—այդ որ] I տեսցի. D չկա.—ալ] I այլ D չկա.—տեսանեմ] D յորժամ տեսանես զա.—առեալ] D յորժամ պատարագէր.—6 I. D կացոյց զհայրն (I զհայրն).—I. D 'ի բեմ.—իւրմէ] I իւրմէ.—D եդ նշան.—6—7 զի... հայրն իւր] D զի յորժամ փոխեսցէ 'ի բեմէն զս. յայնժամ տեսանես.—7 I իւրն կատ. որդին. D իւրն կատ.—իւր] I. D չկա.—8 I ի տունն իւրեանց. D 'ի տունն.—I. D գեղջին էր.—D յեկեղեցին.—և ասէ] I ասէ հայրն ցորդին իւր. D ասէ հայրն.

Ով որդեակ իմ, ընդէ՞ր ոչ ցուցեր ինձ զհոգին սուրբ. և որդին ասէ, թէ յորժամ ձեռամբս խեթեցի ի թիկունս քո, եկն հոգին՝ սուրբ. քանզի զայն նշան էր հաւրն տեսեալ. և ասէ հայրն. ով որդեակ, այդպէս լուէ, թէ յանժամ ուր էի մեռուցն. զի գնացեալ էի պա-զարն՝ ի վաճառ և քոյ մաւրն ծիրանի գլխոցիր սիմի կոմի գնել. և ասէ[ի], թէ զառաւստեանն զմեծ ուղտն, զոր Պաւղոսի կոչէն, թէ պաշարումն ակնոր քարշէին զմորթ նորա, նոյ զիտել պարտ էր ինձ, թէ քանի լիտր գինի տանէր նոյ. և ասէ որդին. ով հայր, զարմանացումն է, զի հաւրն ոչ կիզեց զմեզ վասն քո անգէտ խորհրդոցդ. և սուրբ հոգին զխորգ երևէր քեզ։

Ցուցանէ տեսակս, թէ սուրբ հոգւոյն շնորհքն ոչ կարէ մարդ տեսանել ցուցանելով, այլ բարի գործովք։ Եւ զարձեալ ցուցանէ տեսակս, թէ ուղտն անսուրբ է և ակնորն որբնութիւն և զըլ-խոյգիրն ցանկութիւն է և շնութիւն և պաղարն բազմայատն է. և գիտացիք, զի այսաւր [միայր] մեր զայս խորհուրդն և ազատեցին զհոգիս մեր. զի ամենեքեան որբնոյն և շնոյն և պղծեն ի չարէն և զայս մեզ համբարձեալ տանեմք, վասն որոյ և ոչ կարեմք տե-սանել զհոգին սուրբ, որպէս և ոչ տեսաւ քնհն սուրբ։

—9 I որդեակք.—իմ] D չիք.—ինձ] I չիք.—I զսուրբ հոգին.—և] D չիք.—D ասէ որդին.—10 թէ] I ով հայր. D չիք.—յորժամ] I յայնժամ.—ձեռամբս խեթեցի] I ձեռամբ բեթեցի. D ձեռօք ձեռօք.—I զթիկունս.—եկն] I ոչ տեսեր. D յայն ժամ եկն.—I զհոգին.—11 քանզի... էր] D չիք.—հաւրն տեսեալ] I տեսեալ հօրն. D չիք.—և] I. D չիք.—D թէ ով.—I որդեակք իմ.—12 այդպէս լուէ. թէ] I. D յայնժամ.—I մեռուցն. D մեռցն.—D է (ՆԵՐԳՐՍ)—12—13 պազարն] I չիք. D 'ի պազարն.—13 ի վաճառ] I ի վաճառանոցն. D չիք.—և քոյ] I չիք. D և քեզ.—մաւրն] I մայր. D չիք.—D ծիրանի սաղրիչափ.—I գլխոցիրս.—սիմի] I չիք. D բարձ.—14 և ասէի] I և ի գլխել ի վեր ասէի.—I զառաւստեանն. D զաւստեանն.—I. D մեծ.—D ուր.—I Պաւղոսի. D Պաւղի.—D կոչի.—15 թէ] I չիք—պաշարումն ակնոր] I պաշարման ակնոր. D պաշարմանն... նորա.—D քարշէին—նոյ զիտել] D գիտենալ.—16 ինձ] չիք.—I տանել.—և] I նա—ասէ որդին] D չիք.—16—17 ով հայր] D սար.—17 է] I չիք. D էր.—զի] D որ—ոչ կիզեց] I ոչ կիզեաց. D շարժեաց—անգէտ] I չար. D հանդէպ.—18 I խորհրդոցդ. D բանիցդ—և... քեզ] I զխորգ երևէր քեզ սուրբ հոգին. D զի որդ կարէիր տեսանել զհոգին սուրբ

19 տեսակս] D չիք.—ս. հոգւոյն (I հոգւոյն) շնորհքն] D զշնորհսն.—D մարդ չ կարէ.—20 D գործով.—և] D չիք.—21 թէ] D զի.—անսուրբ] I. D սուրբ.—I որբնութիւնն է. D յորբնութիւն է և շնութիւն.—22 I ցանկութեան.—է] I չիք.—և շնութիւն] և շնութեան. D չիք.—պաղարն բազմայատն] I վաճառանոցն բազմատեսն. D պաղարն բազմատեսն.—23 և գիտացիք, զի] I ԱՅՆՉԱՓ Ոմանն որոյ (25) չիք. D և գիտացէք զի.—D միայր մեր այսօր.—D զայդ.—D պատմագրացն.—24 D ամենեքեան որբնոյ և շնոյ.—և պղծեն ի չարէն] D ի պղծոյ չարէ.—25 համբարձեալ] D համարձակ.—վասն որոյ և] I ի վերայ այս երեց ոչ կարեմք մտանել յարքայութիւնն. քանզի պատարագաց չարին զգուշացեալ եմք ի չար խորհրդոց և զաւրութեամբ նորին գործեմք զանաւրէնութիւն վասն այսր. D վասն այսորիկ.—26 և] I չիք.—D որպէս և ոչ տեսաք որպէս.—քնհն սուրբ] I հոգին յաւիտենից. D այլն փառաւոր.

ԼԶ. ՄԻՄՈՍ ԱՅՐ ԵՒ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ

(36 V=35 I=165 D)

Մ'իմոս մի էր բնակեալ ի գաւառ քաղաքի մի. որ ասի Խորոզ. և խաբէր զմարդիկ, որ ոչ ժամանէին մտանել ի քաղաքն՝ ի մուտս արևու. և ահեղ էր փախստական մի. և փակեալ էր գաւառն. և նայ արտաքսեցաւ. և ասէ միմոսն. մի հոգար. զի ամենայն բարի պատրաստեալ կայ առ իս. և առեալ զփախստականն ի պատուարայտան խցի և ուրախացուց զնայ. և ուրախացեալ փախստականն էհարց, թէ զինչ է անուն քո, որ թէ գաս 'ի սահմանքս մեր, ես հատուցանեմ քեզ փոխարէն. և ասէ միմոսն. ինձ Ոփս անուն. և նայ ասէ. քոյ աղէկին ինչ անուն. ասէ միմոսն. իմ աղէկին Ոկրդքանդելս անուն. և նայ ասէ. քոյ կնոջն ինչ անուն. և ասէ միմոսն, թէ իմ կնոջն Նայյատակքանդելս. և միմոսն արբեցուց զնայ և մաքրեաց զմարուս և ա[և]ացուց զերես նորա. և առեալ զինչն նորա՝ էմուտ ի քաղաքն ընդ գաղտ ննջ գաւառն. և նայ ի ծագել արևուն զարթեաւ. և էր առանձացեալ զի էր ձեռն. և գոգալով էմուտ ի քաղաքն. և կուտեցան մարդիկ ի վերայ նորա. և նայ հայեալ տեսանէր զմիմոսն

---

1 միմոս] I միմոս, որ կոչի խորոզ. D այր մ.—էր] I, D չիք.—I բնակեալ էր.—I, D մից.—ասի] I չիք. D կոչի.—1—2 խորոզ] I չիք. D միմոս. այս ինչն խորոզ.—2 և] I չիք.—I զմարդիկ.—որ] I զի.—ժամանէին] I կարէին.—2—3 I ի մուտն. D և 'ի մուտս.—3 I, D արևուն.—և ահեղ] D չիք.—I, D էին.—I եւսև, զի մ. էին գրաւեր քաղաքին.—4 նայ] I, D չիք.—և] I յայժ.—միմոսն] D խորոզն, թէ.—I ով ասէր մի հոգալ, D մի հոգար պատրաստ.—I քանզի.—D բարիք—5 I կան. D է.—առ իս] D ընդ.—առեալ զ փախ.] D եւն զնայ.—ի պատուարայտան խցի] I ի պատուհան խցին, D 'ի բլուն տուն մի.—6—7 ուրախացուց... զինչ] I և յարժամ էմուտ փախստականն, խոս[ա] ուրախացաւ և էհարց ի միմոսն՝ թէ, D առաւել մեծարեաց զնա. և ասէ.—7 որ թէ] D զի եթե.—I, D 'ի սահմանս.—D որ ես.—7—8 D ընդ հատուցանեմ առնեմ.—8 քեզ փոխարէն] I զ փոխարէնս քո, D փ. բարեաց քոց.—միմոսն] խորոզն.—ինձ] I ով ասէր իմ, D թէ ինձ.—զ իս] I զ ի.—և նայ ասէ] I ասէ փախստականն, D փոխ. չիմ (9) չիք.—9 I ասաց քո աղէկին զինչ.—իմ] I զ իմ, D և իմ—I անուն ին, B աղջկին.—D Ձեռքդ իս.—10 և նայ ասէ] D չիք.—քոյ կնոջն ինչ անուն] I քո կնոջն անունն, D չիք.—և ասէ միմոսն, թէ] I չիք, D և.—իմ կնոջն] I չիք, D իմ կնոջն.—11 և միմոսն] I յայն ժամ միմոսն եկիր ածքան և բերեր առատ զինի, ուրախացուցին զնա և, D չիք.—I արբեցուց, D յարբեցոյց.—զնայ] I չիք, D զփախստականն.—մաքրեաց] D ներկեաց և կարմրեաց.—11—12 զմարուս] I զմորուսն, D զմօրուսն.—12 I ածացոյց, D պղծեաց և ածացոյց.—I զերեսս նորա, D զերեսն.—առեալ] I եառ, D առաւ.—I, D էմուտ.—12—13 ի քաղաքն] D չիք.—13 D գաղտ ընդ.—ննջ] D չիք.—D գաւառ քաղաքին.—նայ] I փախստականն, D խոցն.—ի ծագել արևուն (I արևուն)] D չիք.—I զարթեաւ, D զարթեաւ փախստականն 'ի ծագել արևուն. եւսև.—14 և էր առանձացեալ] D զի յայժ առանձացեալ էր և գոգալ.—I, D ձեռն էր և յանկուստ I եւսև. զի հոգայ չանէր չէր բարեր. D ժամանեաց. և ոչ գտաւ զոր 'ի մտին իւր և ոչ զինչն.—և գոգալով] I մտաւ և անդ փակեցաւ և գ. D այլ փաթեաց.—I, D էմուտ.—D 'ի քաղաքն՝ առաւ և անդ կու չրէր հարցանելով. զայն խաւ—15 I մարդիկ. D քաղաքամ մարդիկք.—15—

և ասէր ընդ մարդկերն. Թէ Զփս անուն էք. և նոքա ասեն. ահայ անուաք զքեզ. և նոյ եւ զադին անուն՝ Պանդգես անուն էք. և նոքա ասեն քան զքեզ այ խաղք մարդ այլ ոչ ենք անուն. և նոյ ասէ. Նախապատկերանգես անուն էք՝ զինաջ անուն. և նոքա ասեն. քան զքեզ այլ առաւել մարդ չենք անուն. ի. զմարդաւոց. և ա. զըդլուխդ մարդդամ է և երեսդ սև է քամծ. և զայ շահացայելոս քաղաքին և ասէ. ես ընդ աժեզերս շրջեալ եմ և չեմ անեալ երբէ զքեզ կամ քան զքեզ կամ աւելաւոր քան զքեզ։

Յաւգանէ ասախա, թէ քաղաքն աշխարհս է և մեծամ սատանայ և գիր նորա վաճառականն մարդս է. և սատանայ արբեցուցանէ զմեզ ամենայն մեղաւք և խաբէ և տարայ զործեալ զաղանութիւն և զայլ մեղս և. ասնել զմեզ մերկ և խայտառակ ի լուսեղէն փառացն. և այս է մեծ առաւել, որ յաստուծոյ փաղչիմք և առ սատանայ երթամք, որ կորուսանէ զմեզ։ Նադենեայ մեզ Քրիստոս։

16 նոյ... զփման և] I նո [illegible] զփման և, D [illegible] 'ի մարգիկքն [illegible] — 16 I ընդ մարգիկերն, D [illegible] — 16—21 Թէ [illegible] սև է քամծ] D [illegible] [Նախ-] [illegible] — անուն էք] I [illegible] — և նոքա ասեն] I չիք. — 17 I [illegible] — 18 I [illegible] — 19 Նախապատկերանգես [illegible] ասեն] I չիք. — 19—21 քան զքեզ... քամծ] I այլ առաւել քան զքեզ մարդ ոչ [illegible] մարդդամ է և [illegible] — 21 և զայ] I ընդ այն [illegible] — 22 ես ընդ] D ընդ [illegible] — I [illegible], D [illegible] — 22—23 երբէ զքեզ կամ քան զքեզ] D չիք. — 23 կամ] I, D չիք. — [illegible] I չիք. D այլ — քան զքեզ] I չիք.

24 [illegible] D չիք — I [illegible] — D [illegible] — 25 D մարգիկ [illegible] — 26 [illegible] I [illegible], D չիք — I խաբէ զմեզ — [illegible] I, D [illegible] — 26—27 զաղանութիւն և զայլ մեղս] I [illegible] մեղս, D [illegible] — 27—28 և ասնէ... փառացն] D [illegible] և խայտառակէ զմեզ 'ի փառաց լուսոյն. — 28 առաւել] I [illegible], D [illegible] — I [illegible] — 28—29 առ սատանայ երթամք] I [illegible] — 29 որ կորուսանէ (I [illegible]) զմեզ] D չիք և [illegible] 'ի [illegible] նորա. — [illegible] մեզ Ք.] I, D չիք.

Ի Զա. 29 C Մշտնջենական ամե զնացեալ ի քաղաք մի՝ բարուժ բեռինք ունէր և շատ գանձ և ոսկի և արծաթ. ոչ ժամանեաց ի քաղաքն մտանել. զի արեան ի մուսս էր և գրունքն փակեալ էին. և նստեալ էր Զենուն առաւ մարդ մի ի դուռն քաղաքին՝ առ ի խաբել զկանայս զմարդիկան և երեալ ընդ յառաջ վաճառականին և եա ողջոյն նմայ և ուրախացուց զնայ սուտ բանիւ. մի արամիր. լինի. զինչ քեզ պիտի. և եկց զնայ ուրախութեամբ և երեր զամենայն բարութեան առաջի նորայ. և

29 C=29 C². [illegible] C² [illegible] 4—5 մարգիկքն. — 5 ընդ [illegible] — [illegible] — 5—6 [illegible] — 6 [illegible] — [illegible]] [illegible] և [illegible] — [illegible] — 7 [illegible] — նորա. —

ախտս առնել և ըմպել և սաստ խորտակն և որ ընդ նմա էին և արգելոյց զնա Հին գինով. և ասէ վանականացն. տայ ինձ զանուն քո և զորդւոյ քո և զկնոջ քո, որ քեզ աղէկի աղէկ առնեմ. զի դու ինձ [արարեր]. և ասէ խորտակն. ինձ Զոխս անուն և իմ որդւոյն Զերգիս և իմ կնոջն Ալլասաէքսանդրիս. և վանականացն խորհրդոյ և ինքն հաւհաւակր զանունս նոցայ Զոխս և [Զ]երթգիս և Ալլասաէքսանդրիս. և նմլեաց վանականացն. և եղև իբրև զմեռեալ: և ելեալ այն սաստ մարդն ի գիշերի և առեալ զնայ իբրև զմեռեալ, մերկացուց զնայ. և զօք որ յետոն կայր, կարեաց զմազն և զմօրուսն, այրեաց և խառնեաց ի ձէԹն և օծեաց այնով զէրեսն և զամենայն մարմինն. և եղև սև, զերթ Հնդիկ. և եառ զգանձն և զզուամաշն և մտաւ գաղտագողի ի քաղաքն. և ձեռան է. ցուցան նեղեր զմարմինն. և չգիտէր. ուրէք է ի զօրութենէ գինոյն. բացին զգուռն քաղաքին և եմուտ զգանձն. զի չէր ի մտաւն. չէր ի գիտել, Թէ մերկիկ խատատակ էր, և յարուցեալ եմուտ ի քաղաքն. զի անասնիցէ զայն սաստ մարդն, որ խաբեաց զինքն. առեալ զնայ այնպէս ձեռքն քաղաքն ամենայն, ժողովեցան և ասէն մէկ մէկի զնորայ արմացքն. եկէք տեսէք. զի սատանայ, որ խաբեաց զԱդամ եկեալ ի քաղաքս մեր. և տեսին ամենեքեան և հիացան. և հայեցեալ այն գերէվայրն ի դասս արանցն և Հարցանէր զանուն միմոսին. ով եղբարք, Զոխս անուանք Թէ ոչ. ասեն. ըէր Թէ չէայք տեսեալ զքեզ. դու ես սատանայ, որ խաբեցեր զԱդամ: Հայեցօ 'ի դասս մանկանցն և ասէ. այ աղէկ մանկունք. զորդին միմոսին Զերթգիս տեսեալ էք. և նոքայ ասեն. մարդ քան զքեզ այլանդակ չենք տեսել. զի այլակէկ ես խիստ. և դարձեալ ի դասս կանանցն և ասէ. ով բարի կայնայք, Զայլասաէքսանդրիս տեսեալ էք. և նոքայ ասեն. չէ է սաստ և ոչ այլանդակն քան զքեզ:

Այս սատանայ ասպէս խաբէ զմեզ և մերկացուցանէ ի լուսանն.

---

8 ըմպել—խորտակն—ընդ նմայն—[illegible] — 10 զորդւ.—աղէկի աղէկ. — 11 արարեր—խորտակն—որդւոյն—12 կնոջ—խորհրդոյ] խորհեցաւ.—12—13 հաւհաւակր] հաւհաւեր.—13 զանուանս նոցա.—Զերթգիս.—14 վանականացն.—15 զմեռեալ, մերկացոյց [illegible]—ի յետոն—16 կարեց.—այրեց—խառնեց.—17 օծեաց] օծեց ([illegible])—զՀնդիկ.—18 [illegible]—գաղտագողի.—19 է] էր.—21 խատատակ.—22 սաստ մարդն] սատանն.—23 ընդոյ արմացքն] [illegible]—24 սատանայ.—եկեալ է.—25 ամենայնքն.—Հայեցեալ.—գերէվայրն.—26 Հարցանէր] [illegible]—եղբարք.—տեսեալ—27 լու.—չէայք տեսել.—[illegible]—28 Հայեցօ.—աղէկ] աղէկ.—մանկունք] [illegible]—29 Զերթգիս տեսել.—նոքա.—30 [illegible]—դարձեալ նա.—31 [illegible]—31—32 [illegible] չէ] փոխ.—32—33 [illegible]] փոխ.—33 մերկացուցանէ ի լուսանն] փոխ.

ԼԵ. ՆՇԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑ ՆՈՐ [illegible]

(37 V=36 I=100 ag=94 B=4 C=4 C²=31 D)

Ահայ երթային բր անդեկեան ի վախճան. և առ յիմացուած, որ չարչարանութեամբ հայեր ի յիշ մնանկեան վասն սուրբսն. զամենեցուն, որ ունէին և եհաս ութիւ նոցա ի փոփոխմանէ անդէ նոցա. և նոյ երկինքն. և յարեաւ ի գերեզմանն զօրաց ի յերկիրսն և նա փոխեաց ի մահիճս իւր և զօրութի ի տեղէ զլերոյն և ծածկեաց. և թիւն ի զատ նոսա. և ի մէջ գերեզմանին յարեաւ ընկերն և էառ մեծ գէտ և եհար ի վերայ զօրացն՝ զգլուխ հարծեալ նոյ. և զօրութիւն փշրեցաւ. մեծ ժամանակ. և ձայնէ ընկերն. ահայ ներավաց, զհաւատս քա ի զօրութեան փարձեցեր. և փոխեաւ ի նմանէ։

---

1 D [illegible] I [illegible] — C. C² [illegible], D [illegible], B. I. ag [illegible] (B [illegible]) [illegible] — [illegible] I [illegible], ag. B [illegible], C. C², D [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (C [illegible]) [illegible] — 2 C. C², D [illegible] — I [illegible] I [illegible], ag. B [illegible], C. C², D [illegible] (D [illegible]) [illegible] (C [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] I [illegible], ag. B. C. C². D [illegible] — 2—3 [illegible] (ag [illegible]) [illegible] C. C², D [illegible] — 3 [illegible] C. C² [illegible] — 3—4 [illegible] I [illegible], ag [illegible] B [illegible] C. C², D [illegible] (C [illegible]) [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] — 4 [illegible] I [illegible], ag. B [illegible] (B [illegible]) [illegible], C. C², D [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] — [illegible] I. ag. B. C², D [illegible] B [illegible] C. C², D [illegible] I [illegible] I [illegible], B [illegible], C. C², D [illegible] — 4—5 [illegible] C. C², D [illegible] (C² [illegible]) [illegible] — ag [illegible], B [illegible] ag [illegible], B [illegible] — 1 [illegible], ag. B [illegible] I [illegible] ag [illegible]. B [illegible] ag. B [illegible] — 6 [illegible] C. C², D [illegible] ag. C. C². D [illegible] B [illegible] (ag [illegible]) [illegible] B [illegible] C. C². D [illegible] (D [illegible]) [illegible] C. C². D [illegible] — 7 [illegible] I [illegible], ag [illegible], B. C. C², D [illegible] I [illegible], ag [illegible], B [illegible]. C. C², D [illegible] — ag [illegible], B [illegible] C², D [illegible] — [illegible], ag. B [illegible], C. C² [illegible], D [illegible] — 7—8 [illegible] (I [illegible]) ag. B [illegible] (B [illegible]) [illegible], C. C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible], D [illegible] C. C², D [illegible] — B [illegible] ag. B [illegible], C. D [illegible], C² [illegible] — 8—9 [illegible] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], C. C², D [illegible] (D [illegible]) [illegible] — 9 [illegible] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], C [illegible], C². D [illegible] — 1 [illegible], ag [illegible], B [illegible], C. D [illegible] — B [illegible] — C [illegible] C. C², D [illegible]

Նուաճանէ առակս, թէ աստուած ամենակալն է. բայց պատարագ-ն [illegible] զի աստուած խոնարհութիւն ես ի միտս մարդկան զարմանալ ցուցանէ, թէ զմարդն, որ փորձեալ ես, որ ի [illegible] ի բանն և ի գործն կատարեալ է և հնազանդ, զոր գանձիւք քո մի վաստակաւոր ի նոյն։

10 առակս] ag չիք.—ag, B թէ [illegible]] I չիք.—է] I է [illegible], C է [illegible], C² է [illegible], D է [illegible]—[illegible] բայց.—10—11 պատարագ[illegible]] I [illegible] ag, B, C, C², D [illegible].—11 [illegible] I չիք, ag [illegible] է, B [illegible] է, C [illegible], C², D [illegible] է.—11—12 [illegible] D չիք.—11 զի] I [illegible]—ag [illegible].—ես] C, C² է [illegible] (C² [illegible]).—ի [illegible]] I, B, C, C² չիք, ag ի [illegible].—[illegible]] I [illegible], C, C² [illegible].—11—12 ag, B և [illegible], C, C² [illegible].—12 ցուցանէ] I [illegible], C, C² չիք.—թէ] ag, B, C, C² չիք.—զմարդն] I, ag [illegible], B չիք.—որ] ag, B, C [illegible].—B, C², D [illegible] որ ի [illegible]] I [illegible], ag, C, C² 'ի [illegible], B [illegible] 'ի [illegible], D չիք.—13 ի բանն և ի գործն (ag [illegible])] B, D չիք, C, C² ի [illegible] ի [illegible].—[illegible] է և հնազանդ] ag [illegible] և [illegible], B չիք, C, C² որ [illegible] է և հնազանդ (C է] և [illegible], D որ [illegible] և [illegible] է.—13—14 զոր գանձիւք (I, ag գանձն) քո մի վաստակաւոր (ag [illegible]) ի նոյն] B [illegible] մի [illegible] գանձն քո 'ի նոյն զի [illegible] և [illegible], C, C², D զոր [illegible] [illegible]։

ԼԸ. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ԾՈՎ ԳՆԵԼԸ ԻՒՂԻ

(38 V=101 ag=166 D)

Նման է այր մի առ թագաւորն և նա ձ. գանձիւք և ընծայ զամենայն խնդրս, որ էին ի գանձս նորին. զի նման տացեն զհարկն. իբրև եկ ի թագաւորն, նախ այր մի ծառայ և միայնակ և քիթոյհարթ և խուլ և քարդ և [illegible] և [illegible] և ա. ամեն կարած. գործս. առ թագաւորն և ասէ. ով բարեպաշտ թագաւոր, զամենայն գանձս խնդր տուր զայդ ես. և հրամայեաց թագաւորն բերել զնոյն. և իբրև նախ զնոյն, զարմացաւ և փառս ետ աստուծոյ։

Նուաճանէ առակս, թէ որ ունի խնդրութիւն ի հոգին իւր, որ է մեղքն, զնել էր զնոյն աստուածոյ. այս ինչն խորհի է. իսկ որ բազում խնդրութիւնս ունի. բազում մեղս ունի յանձն իւր՝ զախոյկալութիւն, զհպարտութիւն, զչնութիւն, զքինախնդիրն, զարբե-

1 ag, D [illegible].—ag առ թագաւոր [illegible].—2 ag [illegible].—էին] D [illegible].—'ի գանձս նորին] ag 'ի նորա գանձսն, D 'ի [illegible].—D [illegible].—3 ag [illegible]] D [illegible].—[illegible]] ag, D (ag և) [illegible].—4 ag, D [illegible] խուլ և [illegible] (D և) [illegible] և [illegible].—5 կարած] D [illegible].—D [illegible].—բարեպաշտ] ag, D [illegible].—6 [illegible]] ag [illegible].—ես և) ag, D չիք.—7 և իբրև] ag, D իբրև.—զնոյն] D թագաւոր.—և] ag չիք.—7—8 փառս ետ] ag, D [illegible] փառս։

9 առակս] ag, D չիք.—որ] D չիք.—խնդրութիւն] ag [illegible].—իւր] ag, D չիք.—10 զնել էր] ag [illegible] է, D [illegible].—[illegible] խորհի է] ag, D և [illegible] (=D զի [illegible]) [illegible].—11 բազում խնդրութիւնս ունի] ag, D չիք.—ag, D [illegible].—12 զհպարտութիւն] ag, D [illegible].—ag [illegible].—12—

ցանկութեան և զգալ ամենայն մարդ և ոչ գիտէ առ Վերինոս և ոչ զգուշանայ, նոյն է. հաստատուն ծառայ աստուածոյ և առաքինի արժանի իրաւն քան զգալ ամենայն մարդկանէ։

13 ag, D և [illegible].—13 [illegible]] ag, D [illegible].—[illegible]] ag, D [illegible] [illegible] ի [illegible].—14 է] ag, D [illegible].—ag, D [illegible].—[illegible]] D [illegible].—[illegible]] D [illegible] ([illegible] D).—15 [illegible]] ag [illegible].—զգալ [illegible]] ag [illegible].—ag [illegible]։

ԼԲ. ԱՌԻՒԾ ԻՆ ԳԱՅԼ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

(89 V=37 I=102 ag)

Առիւծն և գայլն և աղուէսն եկին երդմամբ և եկեալ յորս և գտանէն ա. խոյ. ա. ոչխար, որ է մաքի. և ա. գառն. և ի ժամ ճաշուն ասէ առիւծն ընդ գայլն, թէ բաժանեա զորսկանըս ի միջոյ մեր՝ փորձելով զնոյ։ Ն[ա] գայլն ասէ. ով թագաւոր, զայդ աստուած է բաժանեալ. խոյդ քեզ և մաքիդ ինձ և գառն աղուէսուն։ Եւ առիւծն բարկացեալ և էհար ապտակ ի ծնօտս գայլուն. և երկոքեան աչք նորա. և նոյն նստեալ լար զառանցէր. և դարձեալ ասէ առիւծն ընդ աղուէսուն, թէ բաժանեա զորսկանըս ի միջոյ մեր. և ասէ աղուէսն. ով թագաւոր, զայդ աստուած է բաժանեալ. խոյդ քեզ ճաշու. մաքիդ հացկերոյթ. և գառդ ընթրիս. և ասէ առիւծն. ով զքեզ ուսուցանէ, ով ուսոյց զայդ արդար բաժանելդ. և ասէ աղուէսն, թէ աչք գայլուն ուսոյց զիս, որ յարտաքս կործանեցան։

1 I, ag [illegible].—I [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—2 ag [illegible].—[illegible] և ա. գառն և] I [illegible], ag [illegible].—3 I [illegible].—ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—4 փորձելով զնոյ] ag [illegible].—ag [illegible].—ով թագաւոր] I [illegible], ag [illegible].—4—5 զայդ... բաժանեալ] ag [illegible].—5 I [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].—I, ag [illegible].—6 բարկացեալ] ag [illegible].—և էհար] I [illegible], ag [illegible].—ապտակ ի ծնօտս] ag [illegible].—6—7 և երկոքեան աչք նորա] ag [illegible].—7 և նոյն (I [illegible]) նստեալ լար (I [illegible]) զառանցէր] ag [illegible].—7—8 և դարձեալ] I [illegible], ag և.—8 առիւծն] ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—բաժանէ] I [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].—9 և] I, ag [illegible].—I, ag [illegible].—I, ag [illegible] և ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—9—10 ag [illegible].—10 ճաշու] I ճաշ ու, ag ճաշ և.—I [illegible], ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—I [illegible].—և] I, ag [illegible].—11 [illegible], ag [illegible].—I, ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—11—12 բաժանելդ] ag [illegible].—12 և] I, ag [illegible].—I, ag [illegible].—աչք գայլուն (I [illegible])] ag [illegible].—I, ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—12—13 I, ag [illegible].—13 I [illegible], ag [illegible]։

Ցուցանէ առակս, թէ բազում չարչարանօք խրատոյն և թագուն գլխոյն, յորժամ թագաւորք և իշխանք կախեն զզօրս և զանհնազանդս Նազովրեցւոց և շատ մեղաւորք զղջանան և թողուն զմեղս և երթան առ Քրիստոս աստուածպաշտութեամբն, յորժամ լսեն, թէ մեծագոյնն ի գեհենն ի հուրն և յիմար կուսանքն լոյսն անշահ և ի հուրն անշէջ տանջեցան։

14 առակս] ag չիք.—l չարչարանօք.—15 ag գլխոյն.—կախեն] l չիք, ag կ. և խրատեն.—ag զզօրսն.—16 զանհնազանդս] ag զանհնազանդսն.—և շատ] l և, ag շատ.—զղջանան] l որ զղջանան, ag զղջանան.—16–17 և թողուն զմեղս] ag չիք.—17 երթան] l գնան.—առ Քրիստոս] ag չիք.—l, ag աստուածպաշտութեամբ.—18 l մեծագոյնն, ag մեծագոյնքն.—ի գեհենն ի հուրն] l չիք, ag յաւիտենական ի հուրն.—l կուսանքն.—18–19 լոյսն (ag լոյսն) անշահ... տանջեցան] l տանջեցին անշէջ հուրն. լոյսն անշահեցին։

Լուծմն. 31 C Առուծն և գայլն և աղուէսն երդուան մէկ մէկի և ելան երդորք և գնացին ի լեառն մի և գտան խոյ մի և մաքի մի և գառնիկ մի. իբրև եղև ճաշք, ասէ առուծն ցգայլն. թէ՝ քեռ ի. բաժան[ե]այ զսոսա. զի կերիցուք. և ասէ գայլն. բարի թագաւոր, զայդ աստուած է բաժանել. խոյս քեզ և մաքիս ինձ և գառն աղուէսուն. և բարկացեալ առուծն ած ապտակ յերեսս գայլուն. և երկու աչքն հոսեցով ի դուրս վազեաց. և նայ ոչ իշխեաց վայելել և անկաւ մեռաւ. դարձեալ ասէ առուծն ցաղուէսն. բաժանեայ զսոսա, զի կերիցուք. աղուէսն ասէ. ով բարի թագաւոր, զայդ աստուած է բաժանել. զխոյն ճաշ քեզ և զմաքին հրամանաց և զգառն երեկոյն և զակնաչս որքէ. և ասէ առուծն. ով ներգոր աղուէս, ով ուսոյց քեզ այդպէս ուղիղ բաժնել. և նայ ասէ. ո՛վ փառաւոր առուծ, գայլու աչքն ուսոյց, որ ի դուրս վազեաց. վախեցայ, որ զիս այլ հանց չանես և մեռայ գերիս.

Այդ որդեակք. ի մեր առէք զբանն առակիս, զի ոչ յիշեմք զատեանն ահեղին և ոչ զմեծայասունն, որ այրէր ի հուրն և ոչ զԱբրահամ, որ չարար նորա ողորմութիւն. և ոչ ածեն զմտաւ զյիմար կուսանսն, որք զանձայնեն լոյսն և ոչ ողորմեցաւ նոցա Քրիստոս և ոչ եբաց զարքայութիւն. զինչ առնեմք, ոչ յիշեմք զյարութեան օրն՝ զլալ աչացն և զկրճտել ատամանցն ի հանդերձեալ գեհենին և յանքուն որդունս, և մէկ մէկ կապեն ի խաւարն արտաքին և ոչ թէ գայն՝ ազնուացէք ի հուրն ա-

31 C=31 Cᵃ. ԱՌԱԿ ԱՌԻՒԾԻՆ ԵՒ ԳԱՅԼՈՅՆ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍՈՒ Cᵃ 1 առիւծն.—մէկ մէկի.—2 երդուորք.—3 բաժանեա.—4 կերիցուք.—ով բարի.—զայդ.—5 բաժանել.—6 առիւծն.—գայլուն.—հոսեցով] հոսեալ, ի դուրս ելեալ յերես՝ կախեալ.—7 նա.—իշխեաց վայելել և անկաւ.—8 առիւծն.—կերիցուք.—աղուէսն.—9 զայդ.—բաժանել.—10 երեկոյն.—զակնաչ.—10–11 առիւծն.—11 ներգոր աղուէս.—ուսոյց.—12 նա.—առիւծ.—գայլուն.—ուսոյց.—13 վազեաց. վախեցայ.

13 աՀա որդեակ.— զբանն.—15 անՀայցին—զմեծատունն.—16 զմաս.—17 զասանդոյլս.—նոցա.—17–18 զարքայութիւն.—18 աւուրն.—19 զկրճտել.—ի յանշէջ.—20 ի խաւարն արտաքին.—ոչ թէ գայն թէ.—

նենեալքն. զի որպէս ասացին, որ խնդրեաց զերկիրս ժառանգութիւն իւր միան ներքոյինսն, նոյնպէս և աստուած խնդրէ զհոգի և զմարմին և զմիտս անարատ իւր միան և ոչ զինչ. զոր և ասաց զայլ և աղաւնոյ ... զայն պատուական է և յաւիտենական և աղաւնոյն արդարութ և ընդդէմ առ, վասն որոյ աղաչեմ զձեզ՝ ասէ, քան կերակուր աստուծոյ զմիտս ձեր և սրբեցէք զձեզ ի պիղծ և ի զբաղմանէ խորհրդոյն և ասէ աստուծոյ Հանգիստ զհոգիս ձեր և մաքրեցէք ի չար բանից խաւարայ. ի յանձնառութենէ և ի Հպարտութենէ և յայլոց չարութեանց. արարէք աստուծոյ տաճար զմարմինս ձեր և սրբեցէք յամենայն աղտեղի գործոց մեղաց. զի Հրամայեալ է աստուած, թէ ի Հեզս և ի խոնարհս Հանգչեմ և յայնոսիկ, որ ստորին զանձինս խորեանց և զաղան ի պատանեալեաց իմոց. և աստուծոյ ասէ. ես ի նոյ Հանգչեմ, որ Հպարտ է և սիրական և յայն, որ մնայն ի մեղս անդէզ և չաղախէ զանձն իւր մեղաւք պղծութեան. այս յիրաւի գրեցին սուրբ Հարքն, թէ քահանայ և քրիստոնեայ, որ անզգամ մեղանչէն ի Հաւրէ աստուծոյ [է]ն. և որք մեղօք են և խառնականութեամբ սրբին, զարքայութիւն աստուծոյ ժառանգեն։

21 [illegible] —22 [illegible] —23 [illegible] —24 [illegible] —25 [illegible] —26 [illegible] —27 մաքրեցէք [illegible] —29—31 [illegible] —30 [illegible] —31 [illegible] —32 [illegible] —32—33 [illegible] —34 քահանայ և քրիստոնեայ. —34—35 [illegible] —35 [illegible]

Ի. ԴԱՐՁ, ԽԻ ԻԸ

(40 V=38 I=103 ag)

Գոյլն եղիտ եւ մի զէր և կոտորեալ ուտել զնոյ. և ասէ էշն աղաչեմ զքեզ, ով գայլ, Հան զայս խոզս ի յիմ սրանէս և ապա ուտես զիս. զի աստուած ետ զիս ի ձեռս քո կերակուր. քանզի բերեալ չար Հասուց յոտս իմ և ամենէ զիս. նա անցեալ գայլն յէտոյ կոզմանէ, զի Հանցէ զխեւեան. և էշն ամենայն զօրութեամբն իւրով եհար եՀար զգլուխ գայլոյն. և ջախջախեցաւ խամծնկը նորա. և գայլն լալ պատմեալ և ասէ. յի-

1 I, ag [illegible] —ag [illegible]] ag [illegible]] I, ag [illegible] —I [illegible] —2 [illegible] (I [illegible])] ag [illegible] —I [illegible] —3 [illegible]] ag [illegible]] ag [illegible] —I [illegible]] I [illegible] ag [illegible]] ag [illegible] —4 ag [illegible]] ag [illegible] —4—5 [illegible] (I [illegible]) [illegible]] ag [illegible] —5 [illegible]] I [illegible]] I, ag [illegible] —6 [illegible]] ag [illegible] —ag [illegible]] ag [illegible] —6—7 [illegible]

բանսի կերեցի զայս անձնոյն վիշտս. զի ես [ի սկ]զբանէ մեղուցեալ եմ. և արդ ով արար 'զիս պղծութեան.

Ծանուցանէ ատենիս, թէ շատք կան և աղաղչաւոն, որ ձեռնադմնան ի գործ և յարուցանան ինչ, զոր չեն առնել և չէ ի գիրս մամանն ուրբեանց աղգ[ա]ալրկեալ.

8 յերամբն վիշտս] I նոյն ասի զգանոկի զայս, ag թէ արժան եմ ես այս չարիս, որ եմ իմ անձին վնաս.—8 ի սկզբանէ] ag չիք.—I մեղուցեալ արդի և մեղաւոր.—9 և արդ (I այժմ) ո (I ով) արար զիս պղծութեան] ag զիս բազում ով արար.

10 ատենիս] ag չիք.—շատք] I բազում են.—ag որք.—10—11 I ձեռնամուխ և, ag ձեռնարկեն.—11 I, ag յարուցանեն—զոր] I որ.—I յասնել, ag առնել.—11–12 'ի գիրս մամանն (I մամանս)] ag չիք.—12 աղգ[ա]ալրկեալ] I աղգարկեալ, ag յարգեալ.

Խոս. 34 C Պայլն երթայր ընդ լերամբն և ի գնալն եղեւ էշ մի կապեալ ի մարգի. և ասէ էշն. ողորմեա զատուածոյ, որ եբեր զքեզ առ իս. և ես ուրախ եմ. զի կերիցես զիս և զերծուցանես զիս ի յայս ասա կենացս. զի նեղեալ եմ այս չարչարանացս. այսպէս աղաչեմ զքեզ բազում պաղատանօք. ողորմեաց ինձ և հաներ ի յետոյն ատից զգեստն. զի այս տարի մի է ինձ, որ ոչ ի մահն եմ և ոչ ի կենդանեացն ի ձեռաց տարայ. և գայլն հառաչաց իշուն. անդաւ յետև իշուն, կուռսաչէր զգեստն. և էշն էզարկ ոտքացովք և կոտրեաց զատամունսն գայլին՝ բաց գրեցելումն, թէ խորտակ[ե]աց ոսկր զծամելս ատամանց. և ելեալ գնաց գայլն փախստական և նստեալ ի վերայ ըլլոյ մի և սկսաւ ցայնել իւր. ով անմիտ և խե՞, ինչ մտածեր զխարէութիւն և ատաւթիւն իշուն և սովոր խաբել զքեզ. քանզի արժանի ես, զոր կրեցեր, անխել և անբաւխա. զու մսայգործ ես և մսայգործի որդի. ասա ինձ, ո՞վ արար զքեզ նալբանդ.

34 C=34 C²=44 D 1 ի մեծման D յաւ. ասի յասատակաց.—D առ լերամբն.—2 D ի մարգի.—3 D կերիցես.—զիս] D չիք.—զիս] D չիք —4 ասա] C² չիք.—այս] C², D յայս.—C², D այսպ. — 5 C² պաղատանաց — ողորմեաց] C² որ ողորմ[իս]. D որ ողորմիս.—D առ ատից.—6 զի] D ի ատարի] D տարի.—D 'ի մահ.— D 'ի կենդանեաց.—7 C², D ասաց—անդաւ յետև իշուն(C² իշուն)] D հետևն անդաւ.—8 D էզարկ—ոտքացովք] C² ոտքօքն, D ոտիւքն—C² կոտրեաց, D կոտրեաց.—D զատամունսն.—գայլին] C², D չիք.—9 բաց գրեցելումն թէ] D բաց այնմ.—C², D խորտակեաց.—C² ատամանց.—10 և նստեալ] C², D նստեալ (C² նստեալ).—D մեղ.—C², D սկս. ցայնել.—11 և խե] D խե.—12 D սովոր.—C² արժանի էր.—13 C², D մսայգործ.—C², D մսայգործի.—14 նալբանդ] C² բալբանդ, որ է նալբանդ, D փայտառ, որ է նալբանդ.

չնչացանն առաքէ, թէ մարդ, որ ոչ կարէ համանել՝ և ձգանել անփոխելիք է. և արուեստ, զոր չէ ուսեալ՝ և ախտանի առնել. չառ չարչարանք կրէ. զի անմտացաւ, և ինքն զինքն անհաճոյ[ա]ցնէ և անարգէ. վասն զի չէ պատեհ փաթով համատալ անհնայն բանից և քննել և խմանալ զճշմարտութիւն։

15 C² համանել և ձգել, D համանել և ձգել—16 C², D անփոխել—ուսեալ] C² նորա ուսեալ զինչ ասացուցելոյ ուսել—17 կրէ] D յանդգնու՝ և նենգութիւն, որ ետ յափշտակ աստուծոյ D—18 C² փաթով—C² այլ քննել։

ԻԸ. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆ ԵՒ ՁԱԳ

(41 V=39 I)

Երբ վաճառականն մի ի ժամ ընթրեացն և կալաւ էջեալ առ զբանն մի և մաներ, զի առնցէ զպյապղընձակնն. և ուսաղսի մի զաղքա զար զհեա նորա և կապեաց ձագ մի ի վերայ բեռանն և ինքն առեալ զպրաւանն և փախեաւ. և եկեալ վաճառականն եաես զձագն, զի փողէր ի յայս կոյս և յայն կոյս. և ասէ հեղութեամբ առ նա. ո՜վ ողորմելի ձագ, բեռն ազնի ունիս, թէ առնել կարես։

Զնոյյն զառակս. թէ ծանր իրք կամիս առնել կամ ձեռնարկանես զու և կամ այլ մարդ ինչ ի գործ, որ ծանր լինի քան զձեր կարողութիւնդ։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆ ԵՒ ՁԱԳ I ՁԻԳԻՐՆ 1 էջեալ] իջեալ—2 զպյապղընձակնն] զառապնձա կանն—3 զաղքա... նորա և] զայլ զհեա նորա զաղքա—բեռանն—4 և փախեաւ] փախեաւ—և— վաճառականն] եկեալ վաճառականն—5 ձագն ի վերայ բեռանն—ի յայս կոյս և յայն կոյս] յայս կոյս և յայն կոյս—հեղութեամբ] հեշտութեամբ—6 ա]վ—ազնի—ունիս։
7 ձեռազ] զառակս—առակս—ծանր իրք] ծանր զիրք—առել] կարգալ—8 և] զու—ինչ ի գործ] առնել ի գործ ինչ—ծանր—9 զձեր կարողութիւնդ] զիւր կարէր, անպատշաճ է։

ԻԹ. ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԿԱՔԱՒ

(42 V=40 I=101 ag).

Աղուէսն եաես կաքաւ մի ի բերանն և կամէր ուտել զնա. և ասէ կաքաւն. աւրհնեալ է աստուած, որ կոչեաց զիս յիւր արքայութիւնն. զի զերծանիմ ի յայս չարեաց. և ապայ զու, աղուէս, զա- հացիր զաստուածոյ և ապայ ուտես զիս. քեզ մեծ վարձք է. և աղուէսն

I I, ag աղուէսն—I առաւ—ի բերանն] ag կի—1—2 և ասէ] I, ag ասէ—2 I ի յիւր ag իւր—2—3 I յարքայութիւն, ag արքայութիւնն—3 զի զերծանիմ] ag և զերծայց զիս—ի յայս չարեաց] I այս չար կենցաղոյս, ag ի յայս չար ժամանակէս—և] I յառ՝ աղէ ag կի—ապայ զու] I կի—I, ag աղուէս և I յառ. զու—4 I զաստուծոյ յառաջ—ուտես] ag կեր—I զի քեզ—մեծ] I, ag կի—I վարձէ—I, ag աղուէսն—

Կոչեցաւ և հայեցեալ յերկինս և բացեալ զձեռսն՝ ասէ. զօրհնեալ զքեզ, աստուած բարի, որ պատրաստեցեր ինձ անճառն բարութեան. և կոչեաց զերծաւ ի բերանոյն և թռաւ. և ասէ աղուէսն. ով անմիտ և յիմար, յառաջն պարտ էր ինձ ուտել և ապա գոհանալ զաստուծոյ։

Նշանակէ առակս, թէ զխոստացեալ իրքն մի համարիր քեզ և մի շնորհակալ մարդոյ լինիր, մինչև առնուս. և թէ չուր առն քեզ, ի նոյն ժամն ի գործ առ զիրքն, զի շատք առին և ոչ առն զատացեալն իւրեանց, ով եղբարք, և ասա լինին։

5 | կոչեցաւ—և հայեցեալ… զձեռսն (I իւր) ասէ] ag բացեալ զձեռսն հայեցաւ յերկինս և ասէ.—6 բարի] ag [illegible]

[illegible]

ԽԴ. ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ՁԻՑ
(43 V=41 I=105 ag)

Աղուէսն առեալ չէր մի ի բերայն և կամէր ուտել զնա. և ասէ չէրան, թէ շատ աղաւթէ և այսպէս ուսուցանէ զնա. զի ժամ էր ինձ ուտել զու քան զքաղաքն. Հաւկիթ մի է, որ լինի անապատն Աղէք թող որ անկան քեզ. և այսպէս կեր զնա: Նա երգում, որ զամ ի կամս քո. իրք եթող զնա աղուէսն. նայ թաւալ և նստաւ ի ձիգ մի ծառոյ բարձրագոյնն: Նա ասէ աղուէսն. արդ, զոր հրամայեցեր և եկ ի կամս իմ. և ասէ չէրան. այսպէս քո նման անձիս եմ ես, թէ այլ զամ ի կամս քո. և զաւ ընդ Եր ուսուցանէր ինձ, թէ

1 I, ag [illegible]

[illegible]

կարի առաւել քան զմարմնով տանջանս մարդարքին՝ անձել քեզ, որ ամէն մարմնովն չեմ խրթէ քեզդ։ Նոցայ լու, որ առաւ քեզ դու բան խըրատ, որ շատ աւգուտ լինի քեզ. և նոյ ասէ, թէ ասայ. և ասէ չխանն. ամեղեր բանից մի հաւատար և ընդ խաւսուա որսով մի երբե-ջեր և ի չխագրող ծնէ և տառապեալ փախիր։ Նա ասէ աղաւէսն, թէ զառնելոց և զքեզ տառապեած. զի առնեցիր ինձ։ Նաէ չխան. կայ սուտ, որ վարձք կայ. զի սուտ ասելն, որ ի մեղաց և ի մահմանէ և յորոգայթէ ազատել և կամ զայլ մարդ փրկել՝ շատ վարձք առայ Նմայ տառապեած։ Նաէ աղաւէսն. այսպէս ընդ էր ասէ մարգարէն, թէ կորուսանէ ամէր զայծուսն, որ խաւսին սուտ։ Նաէ չխան. ժամանակն և պատճառն գիտէ, թէ սուտ խաւսիս և ի վիշտաց և ի մեղաց փրկիս և զմարդ փրկես, նայ առառուած ու բախտաւոր. և թէ սուտ խաւսիս և զմարդ զայթակղեցուցանես, նայ մեծ չար է։ Նայն ժամ աղաւէսն շողոքորթեցաւ և կարծես թէ՝ մտադրական է համ զխուայ-հար և փրկեցաւ ի վշտաց և ի մահմանէ։

Նուցանէ առակս, թէ իշխան մի բարեկամէր և կամէր աղանանել զծառայն իւր. և ասէ զգանձապան իւր բարեկամաց, թէ ընր զուրն պատրաստ, զոր եառ ի քեզ անցեալ աւրն. և նայ ուրացաւ և ասաց և երդուաւ, թէ չեմ տեսեալ. և առ ժամայն անցաւ բարեկամութիւն իշխանին. և ահայ կայ սուտ, որ իրաւ

—9 փ] ag չխ.—մարմնով... քեզ] l չխ. ag մարմնովս այնպէս մեծ մարդարքս կարէփ բերեւլ քեզ —9—10 որ ամէն... խրթէ քեզդ] l մարմնովս չխամ բան քեզ, ag չխ.—10 որ] ag չխ.—զ.բան] ag չխ.—11—12 և նոյ ասէ (l ասաց). թէ (l չխ) ասայ. և (l չխ) ասէ չխան] ag չխ.—12 ամեղեր] l ամեղեա.—l բանի մի հաւատալ.—և ընդ] l և, ag ընդ.—l յորսով.—13 և ի] l և, ag 'ի—տառապեալ] ag 'ի հարցոյ աղբատէ և 'ի առուխոս թեզուաւ և յառապեալ ի բաց.—և ասէ] ag ասէ.—l, ag աղաւէսն.—14 թէ] ag ահա որ.—l քեզ—կայ սուտ] .l չխ. ag սուտ կայ—15 որ վարձք կայ] l չխ. ag որ վարձք է ասելը—զի սուտ ասելն, որ] l կամ սուտ որ, ag չխ.—ի մեղաց և] l չխ.—l, ag ի մահմանէ.—16 l որոգայթէ.—l ազատել սա.—զայլ] ag չխ. — մարդ] l հոգի, ag զմարդ. — l նմա շատ—l վարձք—առայ] l է.—17 l առաջի առառուծոյ.—l, ag աղաւէսն.—այսպէս] ag թէ.—ասէ] ag է զրեալ.—ag մարգարէն դաւիթ.—18 ag որք.—18—19 ag թէ ժամանակն գիտես և պատճառն.—19 թէ] ag թէպէտ յարժան.—խաւսիս և] l խաւսելով ag խաւսիս—19—20 ի վիշտաց և ի մեղաց] l ի վշտաց և ի նեղութենէ, ag ի մեղաց և ի վշտաց—20 փրկիս և] l չխ.—զմարդ փրկես] l փրկէ զմարդ. զա զքեզ փրկես, ag փրկես զմարդն.—21 և] l չխ.—l, ag զայթակղեցուցանես.—մեծ չար] l այն մեղք.—յայնժամ] ag ապա—22 աղաւէսն] l աղաւէսն, ag դաւիթ—l շողոքորթեցաւ, ag խաղաց ի յափսութեան և յորենքեցաւ.—մտադրական է համ] l թէ, ag թէ մտադրականութեան համ.—22—23 զխուայհար] l զաւհար է.—23 ի վիշտաց և] l ի վշտաց և, ag չխ.—ի մահմանէ] l ի նեղութենէ, ag 'ի մահուանէ։

ag զամէն զխրատերն առակն և ԱՌԱԿՆԵՐԻՆ ՆՈՅԱ ՇԱՏ l 24 իշխան.—24—25 աղանանել... իւր. և] l զծառայն աղանանել.—25 զգանձապան.—26 պատրաստ] պատուզում.—ի քեզ] քեզ—28 և ահայ] ահա.—

արժէ։ Նա աղաւաղեալ զօգոս ի մնացեալ զօրս եւ ի վերայ վաղելոց, զի մայցէ զչեպան. եւ չխօսի ծիրանեաց ի յաջողն ապաւինան եւ ասէ. այսպիսիս, լսէ, որ այլ խրատ տամ քեզ. ուր ոչ հատանիս, մի ձիաւորիր, եւ ի մէջ տան եւ կնոջ եւ ի մէջ եղբարց ահէկ մի խառնիր, որ չէ ամենչեան։

29 արժէ] կանէ.—աղաւաղեալ—ի մնացեալ զօրս—30 ի յաջող—այ] ով.—31 այլ] չիք.—տամ քեզ խրատ—ուր ոչ... ձիաւորիր] որ ոչ հատանիս, մի ձիաւորիր.—32 կնոջ.—ահէկ] չիք.—32—33 որ չէ ամենչեան] զի փախչիցին եւ չամենչեն ասէ զատունս

Խ՛Կա. 26 C Աղուեսն առեալ զճնճղուկն ի բերանն եւ կամէր ուտել զնա. եւ ճնճղուկն ի խօսս եղեալ յաստուծոյ հրամանաւն եւ ասէ. ո՛վ աղուէս, թէ ուտես զիս. զի՞ ժամէր ինձ, որ ասէի լուսատու մարգարիտս մի՝ քան զձագս. ձու մի, որ ամէն արարածս զին չէ իւրն. ասէ աղուեսն. թէ թողում զքեզ, հու վախեմ, թէ այլ չգաս ի յիմ կամքս. եւ ասէ ճնճղուկն. երդնում քեզ, որ գամ ի քո կամքդ. իբրեւ եթող զնա, թռաւ ճնճղուկն եւ նստաւ ի բարձր ծառ մի. եւ ասէ աղուեսն. Լաւ եւ ած եւ արեկ առ իս. եւ ասէ ճնճղուկն. աղայ քո նման անմիտ լինիմ, թէ գամ առ քեզ. Է՛ ողորմելի եւ ի խելաց զատուորի. յերբ իմ անուանս ճնճղուկ է. ըղալաղու(-մնա)ձուն, ուր պարունակէր փորս, զու հաւատայիր ինձ, որ ես այնպէս ձու ասէի. ապա թէ լսես ինձ, տամ քեզ խրատ, որքան ապրիս՝ չքաղցնես. անհաւատ բանին մի հաւատալ եւ ընդ ի խախուռ որմով մի նայիր, ի չնայցող ծերէ եւ ի հպարտ աղքատէ եւ ի սուտյիմս տառապեալ եւ թագաւորէ ի բաց փախիր. ասէ աղուեսն. զատի զքեզ տառեալ. որ առեցիր ինձ. ասէ ճնճղուկն. հայ ասա, որ վարձք է. զի ուսա ասել եւ ի մեղաց եւ ի մահուանէ եւ յաղագաթէ ապրել կամ զմարդ փրկել, շատ վարձք է առ աստուած. ասէ աղուեսն. ապա ընդէ՞ր մարգարէն Դաւիթ ասէ. հարուստներ զայնոսիկ, որ

---

26 C=26 C²=43 D 1 զճնճղուկն] C², D զչիսն (D զչիթսն)—2 C², D փա—ճնճղուկն] C², D չիսն.—C² ի խօսս եղ.—եղեալ] D եղաւ.—C², D աստուծոյ.—3 D հաւատ.—C², D ամէն ետ.—4 C² զլալամս, D զլալպ.—D արարածս ամէն.—D չէր.—5 D քեզ.—C², D չգաս.—ի յիմ] D յիմ.—6 և] D չիք.—ճնճղուկն] C², D չիսն.—C² կամքս.—7 C², D գնա, թռաւ.—ճնճղուկն] C², D չիսն.—ծառ] C² ծղի, D ծիւղ.—8 արեկ] D եկ.—ճնճղուկն] C², D չիսն.—C², D աղա.—D քեզ նման.—9 C², D երբ—10 ճնճղուկ] C², D չիս.—C² պարունակէր 'ի, D պարունակէր ի.—D որ զու.—10—11 C² զու հաւատայիր, D հաւատացիր.—11 թէ] D չիք.—12 որքան] C², D որ քանի.—C² անհաւատ բանի.—13 C², D ընդ խախուռ.—D մի նայիր.—C², D ի չնայցող.—14 C² աղքատէ, D աղքատէ.—D 'ի թագաւորէ.—C², D փախիր.—15 D զատէ.—ճնճղուկն] C², D չիսն.—16 և ի մեղաց և] D 'ի մեղաց.—16—17 C², D յաղագաթէ.—17 D ապրել.—D փրկել.— 18 ապա] D թէ.—զայնոսիկ] D զամեն[ան]ական.—

խօսքն առաւ առ Ճնճղուկն. ժամանակն գիտէ. զի թէ առաւ խօսքս ազատս ի մեղ ի մեղաց և զայլս փրկեա, նայ առաջնան 'ուրախանայ. և թէ առաւ խօսս և զընկերն զայթագղեցուցանես, այն է մեծ չար. յայնժամ առաջանեան զաղա ի մեռա զայր և ի վեր վաղեց, որ ասենք զՃնճղուկն. և նայ ծառեց ի զաւեշն յազուերն. և Ճնճղուկն թռօ և ասէ. այ անմիտ, բաէ այլ երթա ի մեռ. ուր չ'հասանիս, մի ձկտել. և զանցեալ իրաց մի աղաչաներ և ի մէջ այր և կնոջ և եղբարց անտուգութ բան մի խօսիր, որ յետև չամաչես։

19 որ խօսքն (C² խօսելոյն)] D այս խօսէին—Ճնճղուկն] C², D չիքն—C², D ժամանակն—խօսքս] C², D խօսեսցես (D խօսքս) և.—19—20 ի մեղ] C², D չիք.—20 D զայլոցն—նայ] D չիք.—թէ] D չիք.—21 C² խօսեսցես.—D ընկերն.—D զայթագղեցուցանես.—22 ի մեռա] C² ի մեռա, D 'ի մեռ.—D վաղեր.—զՃնճղուկն] C² զչիքն, D չիք.—22—23 և նայ (C² նա) ծառեց (C² նստեց) ի զաւեշն յազուերն (C² ի յազուեսան) և] D չիք.—23 Ճնճղուկն] C², D չիքն.—C², D թռաւ.—24 ի մեռ] C², D և 'ի մեռ առ.—D չհասանես, մի ձգտեր.—D իրացն.—25 C², D աղաչանեղ—ի մէջ այր և (D առ) կնոջ (D կնոջն)] C² ի մէջ այր և ի մէջ կնոջ.—C², D ի մէջ եղբարց.—D անտուգութ.—D խօսիլ.—26 C², D յետոյ չամաչես ես յաւելուած՝ C² [illegible], D [illegible], զաւ ընդ խմաստուն [illegible] և [illegible]. [illegible] և [illegible] և զարդ է մեղաց. վայ ընդ։

ԽԴ. ԵՐԷՑ ԱՌԱԿՔ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ

(44 V=42 I=106 ag)

Նման էր մի այսորիկ բարի և խմաստուն և այր մի Հայ կաւեցան վաճառ իրաց ինչ և ասէր երիտասարդն ընդ յերէցն, թէ քարահն առաւ ի բերանդ. որ ըր. աստուածայնքդ ի բերանդ ելուիս. և երէցն զարմացաւ և գնաց փութով ի տուն իւր և ասէ ի կինն իւր. ասացաւ վաճառ աստուծոյ վաճառեցայ մեծ և են առեն զաստուածութիւն թէ որ չար է. և նայ թուեաց և ասէ. ըր. են ըստուգայպէս. և նայ զայս փութացպէս առ երիտասարդն և ասէ. ուստի գիտացէր զթիւ աստուծոյ իմոց. և կամ ով ասաց քեզ. և նայ ասաց. ասէր յիմ աստուծոյն գքսյդ գիտացի։

1 I. ag [illegible].—ag խմաստուն և բարի.—1—2 ag կաւեցին ընդ իրեարս.—2 ag վաճառ հաշուոյ ինչ—և] ag չիք.—I. ag ասէ.—երիտասարդն] I հայն, ag այրն.—ընդ յերէցն] I ընդ երէցն, ag չիք.—2—3 քարահն (I քարով) առաւ ի բերանդ. որ ըր. աստուածայնքդ (I աստուծոյ) ի (I չիք) բերան ելուիս] ag այն բարն 'ի քո երեսդ և 'ի քո երեսան և երկու աստուածացդ.—4 I երէցն.—և գնաց] ag գնաց.—փութով] ag չարա մի.—ի տուն իւր և] ag 'ի տունն.—ի կինն] ag ընդ երեսներին.—5 ասէլաւ] ag [illegible].—վաճառեցայ] ag առ.—ag զմեծ.—են] ag չիք—զաստուածութիւն] ag թէ չանեի են աստուծոյն իմ.—6 թէ որչափ է] ag չիք.—նայ] ag կինն.—ag երեսան և երկու.—են ըստուգայպէս] I չիք, ag են ստուգապէս.—7 և նայ] I և երբ խմացը երէցն՝ ասացր ասաց հայն.—փութացպէս] I, ag չիք.—երիտասարդն] I նա փութով. ag այն մարդն.—և ասէ] I չիք.—7—8 I գիտացիր զաւ.—8 աստուծոյ իմոց] I աստուծոյ.—նայ ասաց] ag նա ասէ.—9 I ով ասէր.—I աստուծոյ, ag աստուծոյս.—ag գիտեմ զայդ։

Ուսուցանէ տառակս, թէ յիմ ցասուն զնիր ցան զիտեմ. որդեակ իմ. զի Հասարակաց է մեղքն և պատերազմն սատանայի և միայակէս կարօտանէ զմեզ և զմարդոց սանէ զամենայն մեղաւորս։

10 ուսուցանէ] ag ասացի. ի՞նչ ինչ է՝ ասա—ag տառակս այս, յորժամ կամենաս մարդոյ կարենալ լինել—յիմ] 1 իմ. ag իմ—ցասուն] ag մարմնոյ—զնիր ցան (1 ցան) զիտեմ] ag զիտեմ և զննեց—11 զի Հասարակաց] 1 Հասարակ—մեղքն և] ag զի—ag պատերազմ—11—12 և միայակէս] 1 և մի պայմանս, ag միապէս—12 զմարդոց (1 յաւիտենական) սանէ զամենայն մեղաւորս] ag սանէ ՚ի զմարդս և սանէ որդի գեհենին

Խ[...]ս. 5 C Լսէ՛ց մի սուրբ բարի և իմաստուն և մարդ մի Հայ կուսէին ի Հաշիւն, որ կայր ի մէջ իւրեանց. ասէ Հայն. անուամ ղքարն և կոտրեմ զ. լր. ատամունսդ. որ կայ ի բերանդ. զայրմանս այն երեքն ընդ նորա ասէլն. գնաց առ իրեցիքն. պարեկցս բարդ վէր և ասէ. օղտակս, առ մեծեղէն, առ եկ ակս ի բերանս. Թէ քանի ակռայ կայ ինձ. եառ երեքիքին զլուան ու Համբեց. նայ այն էր. զոր նայէր ասացէր. լր. ակռայ. զոր նայէր ասացեալ. գայ շուտ մի առ Հայն և ասէ. փառք աստուծոյ, կամ յիմաստուն մարդ ես զուն կամ սուրբ Հոգին ի քեզ բնակեալ է. զու զինչ գիտացէր, թէ իմ ատամունքս. լր. էր. և նայ ասէ. յիմ ատամանցս գիտացի. և շուտ Հաշուեցան։

Ուսուցանէ տառակս, թէ յիմ մարմնոյն զննիրս գիտացի. որդեակք իմ. զի Հասարակաց է մեղքն և պատերազմ սատանայի և միապէս կարօտանէ զամենայն մարդ՝ զմարդոյն սանէ։

5 C=5 C[2]=32 D. 1 D ՚ի սկզբանն յաւ. սաբ յատակաց թէ.— 2 D ՚ի քարեն.— C[2]. D ի մէջ իւրեանց.—3 C[2]. D կոտրեմ.—C[2] կա.—C[2]. D զայրմացա.—այն] C[2]. D չէ.—4 C[2] նորաց.—C[2] գնաց շուտ. D գ. շուտով.—C[2] եր[եցի]քն. D երեցիքն.—C[2] պատռեցաւ պորտ ՚ի վայր. D պարեկցաւ պորտ ՚ի վեր.—5 C[2] ուղտակս. D ուղտի.—առ եկ] C[2]. D արեկ.—C[2] ակռա կա. D ակռայ կայ.—6 C[2] երեցիքն.—C[2]. D զլուան.—C[2] ու Համբեց. D և Համարեաց.—նայ այն] D այն նա.—D նա.—7 C[2] ակռա. D ակռայ.—զոր] C[2] ասէ ընդ երեքն. ասացին չգիտէլ. այս է լր. ակռայ, զոր.—C[2] նա.—C[2] ասացեալ.—D շուտով.—8 C[2]. D իմաստուն.—C[2]. D զու.—9 C[2]. D ինչ.—D գիտացիր.—ատամունքս.—C[2]. D նա.— 10 D ի յիմ.—D շուտով

11 D իմ.—C[2]. D զննեց.—D որդեակ.—իմ] չէ.—12 C[2]. D Հասարակաց.—D մեղք.—D ՚ի միապէս.—13 C[2] և զմարդոյն. D և զմարդոյ։

ԽԵ ԱՌԱԿ ԽԵ ՄԵՂՈՒԻ

(45 V=43 I=49 ag=58 B)

Պատմեն փիղն կամ ի վերայն և եղև կարգաւոր. և պատուաւորեալ մեծանցն և ամենայն, թէ սիրելի է արքունեացն. և նա այլ արքին ոչ հնազանդ, զի կարող առաջ. և ամենն մեծամեծքն, թէ զօրավոր կարդն Մեծանձն փառաւորեալ ի վերայ քո և զօրաց Մարկոսի, այլ մեզ քեզ ոչ հնազանդեալ և կեղծաւոր բարեաց քոց: Նա կա [illegible] սէր այնորիկ եղև գերին և անկաւ ի յանլուբառսն զան մեծամեծքն և ամենն ով զու չար, քո հնազանդ զու գերին եւ Նա յետ այսորիկ եղև մեծահալ յանգս մեծանցն. զան մեծամեծքն և ամենն. ո՞ նենգաւոր, թէ պարի լինի մարթ քո, ոչ հնազանդեալ քեզ. թէ թողու զու զավարական չարութիւնդ քո:

1 կամ ի վերայն (I [illegible])] ag. B [illegible]—կարգաւոր] ag [illegible]— 1—2 և պատուաւորեալ մեծանցն] ag. B չիք.—2 և ամենայն] I չիք. ag. B և [illegible]—թէ] B չիք—սիրելի (I [illegible]) է արքունեացն (I [illegible]) և նա] ag. B չիք.—3 արքին ոչ հնազանդ] ag [illegible]. B [illegible].—կարող առաջ. և] ag. B [illegible] (B [illegible]) ի [illegible].—B [illegible].—3—5 թէ զօրավոր կարդն [illegible] ի վերայ քո և (I չիք) զօրաց (I [illegible]) Մարկոսի, [illegible] (I [illegible]) ag. B թէ քեզ (B չիք) ոչ հնազանդեալ (B [illegible]) կեղծաւոր. թէ (B [illegible]) [illegible]—5 և [illegible]] ag. B չիք.—[illegible]] I [illegible]—6 և. ag. B այնորիկ—եղև գերին (I [illegible]) և անկաւ ի (I չիք) յանլուբառսն (I [illegible])] ag [illegible]. թէ նա գերին [illegible], B [illegible] թէ նա գերին [illegible].—ag. B [illegible] և [illegible].—7 քո հնազանդ (I [illegible]) զու գերին եւ] ag ոչ հնազանդ, թէ զու գերին [illegible]. B թէ հնազանդ [illegible], մեք քեզ ոչ հնազանդ[illegible]—և] I. ag. չիք.—B այսորիկ.—ag [illegible] եղև. B եղև [illegible].—8 I. ag. B [illegible].—ag և յանգս, B և ի յանգս.—մեծանցն] I [illegible]. ag [illegible]. B [illegible]—նենգաւոր] ag ով. զու [illegible]. B ով [illegible].—թէ] ag. B թէ և.—9 B [illegible] քո պարի լինի.—մարթ] ag [illegible].—I և ոչ—քեզ] ag. B չիք.—թէ] ag [illegible]. B զի չ.—9—10 զավարական] I [illegible]—չարութիւնդ] I չիք. B [illegible]

ag և B [illegible]՝ ag [illegible], որ [illegible] չար [illegible] [illegible]. B [illegible], թէ չար [illegible] և [illegible] [illegible].

ԽԵա. ԱՌԱԿ ԽԵ ԱՔԼՈՐ

(45a V=43a I=50ag=59 B)

Դարձեալ զկատուն լուսակաւ զքին թագաւորին ի վերայ ոսկեկար բարձին Ներկեալ և արարին զալքին. և տեսին նոցա ի կարակերս թագաւորին և ասացին նոցա, թէ թողէք զշտապ ձեր. և նորա ասեն թէ ոսկով և մարգարտով ծածկէք զմեզ. մեք ոչ կարեմք թո-

1 B [illegible]—[illegible]] B [illegible].—1—2 ոսկեկար] I ոսկի [illegible] և [illegible]. ag. B [illegible].—2 B բարձի.—Ներկեալ և] I. B չիք. ag և.—արարին] B չիք —զալքին] I [illegible]. B չիք.—նոցա] B [illegible].—2—3 ի կարակերս] I [illegible].—3 թագաւորին] I չիք.—B [illegible].—[illegible] ag. B չիք.—[illegible]] ag. B [illegible]] B չիք.—[illegible]] B [illegible].—4 ag [illegible], B [illegible].—[illegible]] ag [illegible] ծածկէք զմեզ [illegible]. B [illegible] [illegible] [illegible] զմեզ [illegible]—մեք] I. ag չիք. B [illegible].—

զուլ զամփոփական բարս մեր. զի կատուին բնութիւն է. որ թէ տեսանէ զմուկն, նայ զաղայ և ոչ կարէ համբերել նմինեքս և առ-քինն ոչ կարէ թողուլ զբթմթալն։

Նոյնպէս ասաց, թէ զոր փորձեալ եմ, որ չէ բարքն անսա-րասու ալ ննջաւոյ և չար է, թէպէտ և կեղծաւորի բարի գործել րաց զա մի հաստատ նմայ. զի ոչ կարէ թողուլ զամփոփական բարս. զի խիստ բարի մարդ պիտի և ապայ անձնայհարել կարէ զկամս և զբարս իւր։

5 բարս] ag. B [illegible] կատուին բնու-թիւն (I բնութիւնն այն) է] ag. B չիք—որ թէ] I որ. ag զի կատուին բնութիւնն յարժամ. B զի կատուն.—5—6 B [illegible]—6 նայ] I. ag չիք. B [illegible]—6—7 ոչ կարէ համբերել-նմինեքս և [illegible] (I [illegible], B ոչ [illegible])] ag չիք.—7 ոչ կարէ] I չիք. B կարէ.—զբթմթա-լն.] I [illegible], ag [illegible], B [illegible]

8 ասաց] ag. B չիք.—թէ] I չիք.—փորձեալ եմ] I ag փորձեա, B փորձել են.—8—9 որ... անսարասու] I բարքն անսարասու չէ.—9 I. ag. B ալ.—B ննջաւոր.—չար է] I չիք. ag. B չար.—թէպէտ... գործել] I թէպէտ չար է և կեղծաւորի բ. գ. ag. B թէպէտ կեղ-ծաւորի և բարի առնէ (B [illegible]).—10 րաց (I [illegible]) զա] ag. B չիք.—11 բարս] I [illegible]. ag. B բարս իւր և [illegible] B.—մարդ] I չիք.—11—12 և ապայ... զբարս իւր] I ոչ կարէ անձնայհարել զկամս և զբարս իւր. ag որ [illegible] զկամս իւր և [illegible]. զի [illegible], թէ [illegible] [illegible] և [illegible]։

———

Խոշա. 6 C [Կ]ասաւն էառ փիլոն և եղև կարքսոր և ասաց ընդ մինեարն. թէ առաւաւոտ զզարձնկած զմեզօրին. այլ չմնաց թէ այլ արուեն հեղեմք. քան զի իմացայ, որ զաաաաաան կայ յիմ շլնքիս. առացին մինեարն. թէ զրոլոր կարքն Լ.նատնի անմնումք ի վերայ քո, ոչ հաստատմք քեզ. զնաց եղև հիւանդ, յղարկեաց առ մինեարն, թէ վասն ասուծոյ եկայք. որ խոստովանիմ զիմ անցանքս յառաջ. որ չմեռանիմ. ասացին մինեարն, թէ չ'հաստատմք քո կեղծաւորութեանդ. և գնաց ի խաչք ճանապարհի մի և եղև մեռեալ. զան մինեարն և տեսն. ով'ննդաւոր, թէ պարկ լինիս լի ալյով. ոչ հաստատմք քեզ. թէ քո բարքդ յիատակ է ի հետ մեզ։

Խմացաւ զկատուի ալեքսանդրն թագաւոր մի. ապարմեցնմայ և էառ արար

6 C=6 C¹=33 D. 1 D ի [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] թէ.—C². D փիլոն.—C². D կարքսոր.—2 D միներ.—C². D զմեզօրին.—C¹. D արին.—3 յիմ շլնքիս] C¹. D և [illegible] [illegible] (D [illegible]. է) [illegible], թէ [illegible] [illegible] [illegible] (D չիք) յիմ [illegible] (D [illegible])—4 C¹. D կարքն.—C² [illegible], D [illegible].—C¹ [illegible].—ի վերայ քո] D 'ի վերայ. քեզ.—5 քեզ] D չիք.—D եղաւ.—C² [illegible] յուղարկեաց, D հ. և [illegible].—6 զիմ անցանքս] D [illegible].—7 D չմեռ հաստատուլ.—D կեղծաւորութեան.—8 D [illegible] [illegible].—C². D ննդաւոր.—թէ] D չիք.—9 ալյով] C¹ [illegible].—C¹ [illegible], D [illegible].—D [illegible].—ի հետ] D հետ.—10 C¹ զկատուին.—C². D [illegible].—C¹ [illegible].—արար] D չիք.—

զհատան իւրն լուսաւորական և կերակրիր զնոյ իւր աղքատացն. ասր մի յանհրաժեշտ մանկն մի եր ի նոցին. եսես կատուն և գողոց և չ՚կարաց համբերել. ձգեաց զլուսաւորական ի վերայ Թագաւորին. և երեց ամենայն երեսն. ասէ Թագաւորն. անհաւատ, քաղցած չեմ պահել զքեզ. զայս էր գործեցեր. ասէ կատուն. ով յիմար Թագաւոր, Թէ ասել կամ մարդարուած կաղձո զխ, զիմ բարքս չկամիմ Թողուլ։

Ցուցանէ առակս. անօրէնն մարդն, որ իւր բարքն չէ անդաւառ, այլ նենգաւոր և չար. Թէ պէտ և օրհնել լինի քեզ, զու մի հաւատալ նմայ. զի կարէ Թագուլ զավորական բարս իւր. զի խիստ բարի մարդ կու զինուի, և այս կարէ Թագուլ զավորական բարս իւր. զի ասէ աստուածայինն, Թէ ավորական բնուԹիւն լինի և ամրանայ ի մարդն և կորուսանէ զմարդն. վ̃յ հօղոր ընդան։

11 D [illegible]—C³ [illegible], D [illegible]—C¹, D [illegible] —12 C³ [illegible]—C¹ [illegible]—C¹, D [illegible]—13 C¹, D [illegible]—C³ [illegible]] C³ [illegible], D [illegible]—14 [illegible]] C³ [illegible]—C¹, D [illegible]—15 D [illegible]— C³ [illegible]—[illegible]] C¹, D [illegible]—16 [illegible]] D [illegible]
17 [illegible]] D [illegible]—D [illegible]—C¹, D [illegible]—18 [illegible]] C³ [illegible], D [illegible]—C¹, D [illegible]—19—20 [illegible]… [illegible]] D [illegible]—20 C¹, D [illegible]—[illegible]] D [illegible]—21 C¹ [illegible]—[illegible]] D [illegible]—21—22 [illegible]… [illegible]] D [illegible]

ԻԶ. ՄԱՆԿԱՆ ԵՒ ՁՈՒԿԻ

(46 V=44 I=53ag=62 B=134 D)

Այն մի գնաց ի գրախտն իւր փոան մրգոյ և աչէ զմանուկն իւր. ով որդեակ, ամն կալ ի վերայ և պահէ զմանդր ձագերն մինչև զամ կես. և յարբեաւ մանուկն զհաւուն ձագերն ընդ միմեանս չուաւոր. և կապեաց զծառ չուանին յաստ հաւուն և ինքն ընդ խաղալ

1 I [illegible] ag. B. D [illegible]—[illegible]] I [illegible] ag. B [illegible] — [illegible]] I [illegible] —ag [illegible]—[illegible]] ag. B. D [illegible]—2 [illegible]] B [illegible] — [illegible]] I [illegible] ag [illegible]—ag. B. D [illegible]—I [illegible], ag [illegible], B [illegible]—[illegible]] I [illegible] ag [illegible], B. D [illegible]—[illegible]] I [illegible]—3 I. D [illegible]—[illegible]] I [illegible], ag. B. D [illegible] (ag [illegible])—[illegible]] I [illegible], ag. B [illegible] (B [illegible]) [illegible], D [illegible]—3—4 [illegible]] ag. B [illegible]. D [illegible]—4 [illegible] (ag [illegible]. B. D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (ag. D [illegible])] I [illegible]—[illegible]] ag. B. D [illegible]—[illegible]] D [illegible]—

եղև. և ահեղ ձայն ի վերուստ զին այն, որ է սրբոյն, և վերացոյց զմին ի ձորացն. և զնոյ ի հեռ մայրն և ձորքն ամենայն։

Ցուցանէ տեսիլս, թէ Քրիստոս յարեամբ յերկինս համբարձաւ. նոյն վկայութեան զմարդ[ոյ]ութիւն ի թագաւորքն և յառաջնորդքն. և նորա զբարեկցան ի հարս և ի մեզս աշխարհիս և աշտարանեալ հաւատին Քրիստոսի, և առաւելեաց զամենեսեան [ը]նդդէմ մեզաւք առ հաւատոյն և ելեալ ի մէջ գթագաւոր և զիշխան և զառաջնորդ և զժողովուրդ. զի ամենայնք խոստովանեցաք ի միասին և անդրանիկեցաք. քանզի ժողովրդեան կանգնեալ կայ առ առաջնորդքն և առաջնորդքն ի թագաւորին։

5 եղև] 1 եղեւ, ag, B եղաւ, D զնաց. — ահեղ] ag, I ահա.B, D ահա.—ձայն] I, D ձա՛, B ձենալ.—I, B սրբոյն (I սրբոն) ի վերուստ.—զին այն, որ է] I, ag, B, D չիք.—սրբոյն] I, B չիք.—և] ag, B չիք.—I վերացոյց, ag, B, D վերացոյց. — 6 զմին ի ձորացն] I զմի ձորոյ, ag զմինն ձորերուն, B զձորերն, D զհամն ձորերուն.— զնոյ ի հեռ մայրն և (ag յառ՝ այլ) ձորերն ամենայն (ag չիք)] I առաջ զմայրն և զձորերն զամենայն, B զմայրն զհեռ ձորերուն, D չիք։

7 տեսիլս] ag, B, D չիք.—յարեամբ] I, ag, B, D չիք.—7—8 I ի յերկինս հ., ag, B, D համբարձաւ յերկինս.—8 նոյ] I նա, ag, B, D և.—B, D վկայութեան.—ag զմարդոյութեան, B զամենեսեան զմեզ.—ի թագաւորքն] I ի թագաւորն, ag 'ի թագաւորն և իշխանս, B չիք, D ի թագաւորսն և իշխանսն.—8—9 և յառաջնորդքն] I, B չիք, ag և յառաջնորդսն, D և առաջնորդսն.—9 և] B խաչ, D չիք.—նորա] I չիք, B մեր.—I արարեցան նորա, B զբարեկցան, D սրբանեցան.—I, B, D ի հարս, ag 'ի հարս.—ի մեզս] ag ի մնացն[?], B, D ի մնացն[?].—ag, B, D աշխարհի.—9—10 աշտարանեալ] ag չառանին, B չի տանի տանի, D խնամ չառանին.—10 խնամ] ag, B խնամի, D չիք.—հաւատին Քրիստոսի] B չիք.—B չանց առաւելեաց.—զամենեսեան] ag, B, D չիք.—[ը]ցուց] I, ag, D ըսցուց, B չիք.—11 I, ag, B, D ինչս.—11—12 զթագաւոր... զժողովուրդ] I զթագաւորն, զիշխանսն և զառաջնորդսն և ժողովուրդսն, ag մեզաւ թագաւորն և իշխանն և առաջնորդն և ժողովուրդս. B մեզաւ թագաւորն, առաջնորդն և իշխանն և ժողովուրդն, D մեզաւ թագաւորն և իշխանսն. առաջնորդսն և ժողովուրդսն.—12 ամենայնք] I, ag, B, D ամենեքեան.—I, ag, B, D խոստովանեցաք.—12—13 ի միասին] ag, D չիք.—13 I, ag, B, D անդրանիկեցան.—քանզի] I զի.—I, D ժողովրդեան.—կայ] I չիք, ag է.—13—14 առ (I ի) առաջնորդսն և առաջնորդսն ի թագաւորին] ag, B, D 'ի թագաւորն և առաջնորդսն (ag յառաջնորդսն)։

ԻԷ. ՀԱՐՍՆ ԵՒ ՍԿԵՍՐԱՅՐ ԵՒ ՍԿԵՍՈՒՐՆ

(47 V=45 I=5 Iag=63 B=135 D)

Նոր հարս մի եղև խոնարհ և համբերող. և կամեցան փորձել զնայ սկեսուրն և սկեսրայր նորա. ասէ մին, թէ զդուռն փակէ. և միւսն ասէ. բաց. մին ասէ. ել փակէ զդուռն. հողմ է. և

1 ի օրինակն յառակսն ag, B Ա՞. D ... —ag, D հարսն.—եղև] I, ag, B, D չիք.—խոնարհ] I հեզ և խ..., ag, D հեզ, B չիք. — B համբերող և հեզ.—2 D սկեսուրն. — I սկեսրայր, B սկեսրայրն, D սկեսրայրն.—նորա] B չիք.—մին] I, ag, B, D մինն.—թէ զդուռն (I դուռն) փակէ] ag, B, D չիք.—3 և միւսն... մին ասէ] I, ag, B, D չիք.—ել] I, B, D չիք, ag արի.—փակէ զդուռն] I չիք, ag փակեա զդուռն.—հողմ է] I զի սաստիկ հողմ կայ, ag, B, D չիք.—3--

խորհ. գնաց և փախեաց զգուշան և միւսն սուտ. եւ բաց զգուշան. զի ծուլ է. և ակրատն սուտ. փախէ և բաց. և նոյ սխալ փախել և բանալ կարգաւ. և սուտ. քեզ փախիմ և զորոյ բանամ. և յերկ[ա]րեաց և ոչ բարկացաւ։

Ուսուցանէ սատակս, թէ առաքելոյքն և մարգարէքն մեծ համբերութեամբ և հեզութեամբ քարոզեցին աշխարհի և մեծ սպառնալեաց փախեցին զզօրութիւն. զի մի մնասցեն ի նոյն. և բացին զարքայութիւն ողորմութեամբ աստուծոյ և չարչարանօք. զի մեղաւորք զիմեն և մնասցեն ի նոյն յաւուրս աշխարհակալութեամբ. այս է փախիչն և բանալն։

4 և խորհ գնաց և (I չիք) փախեաց զգուշան] ag. B. D չիք.—4 և միւսն] I չիք. ag [illegible] B և միւսն [illegible].—սուտ] I. ag. B չիք.—եւ] I. ag. B. D չիք.—բաց] I չիք.—զգուշան] I. B չիք.—5 զի (I [illegible]) ծուլ է] ag. B. D [illegible] [illegible] I [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և ակրատն սուտ] I [illegible] ag [illegible] B. D [illegible] ag [illegible] I չիք.—6 կարգաւ] ag. B. D չիք.—և սուտ. քեզ փախիմ և զորոյ (I [illegible]) բանամ] ag. B. D չիք.—6—7 ag [illegible].—7 D բարկացաւ համբերեաց.

8 սատակս] ag. B չիք.—ag. D մարգարէքն և [illegible].—[illegible]] ag. B. D չիք.—8—9 B [illegible] և համբերութեամբ.—9 քարոզեցին աշխարհի] B [illegible] D [illegible] [illegible] [illegible] ag. B. D.—10 I զզօրութիւն.—I ի [illegible] [illegible].—I [illegible].—10—11 I [illegible].—11 զիմեն և] I չիք.—12 I աշխարհակալութեան.—I բանալն և փախիչն.

ԽԶ. ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԱՑ ՃԱՌՆ ԵՒ ՍԱՂՄՈՍԱՑ ԵՒ ՍՐԲՈՑՆ

(48 V=46 I=47ag=28 C=28 C²)

Այր միանձնեայ մի, որ սորա չնութիւն յոյժ ժամանակս. և ունէր ստորութիւն մի բարի. զի յեր զար ի չնութիւնէն ի խուցն իւր, նոյ ձգէր զինիւքն և համբերեաց մեծ ի վերայ գլխոյն իւր և ակրատներ սոզմուկ և ծունգք զնելով լար համաջանաւք և ջերմ արտասուօք. համբէրէր զերեան և զիւրեան և ծնէր զմարաւան և թքանէր ի նոյ. Յանդուգաւ սատանայ յագութիւց նորա. զայ սատանայ ի զիշերի մի և սուտ ցնոյ. մի զարջելը սյեղծ, քանի սո-

1 I [illegible]. ag. C² [illegible]. C [illegible]] I [illegible]. C. C² [illegible].—[illegible]] I. C. C² [illegible] ag չիք.—1—2 ժամանակս... բարի] ag չիք.—2—3 զի (I չիք) յեր (I յերբ. C. C² երբ) զար (I. C. C² [illegible]) ի չնութիւնէն (I ի չնութիւն [illegible]. I. C. C² [illegible])] ag չիք.—3 իւր] C. C² չիք.—նոյ] I չիք. C. C² և.—ag զինիւքն իւր. C [illegible]] I [illegible]. C. C² չիք.—[illegible] ի վերայ գլխոյն] ag. C. C² չիք.—իւր] I. ag. C. C² չիք.—4 և ակրատներ (ag [illegible]) սոզմուկ] I. C. C² չիք.—ծունգք զնելով] I չիք. ag [illegible]. C. C² [illegible].—I. ag. C. C² [illegible].—I և [illegible]. ag [illegible]. C և [illegible]. C² [illegible].—և] I. C. C² չիք.—5 ջերմ արտասուօք] I. ag ջ. արտասուօք (ag—ag). C. C² չիք.—համբէրէր... զիւրեան (I [illegible])] C. C² չիք.—[illegible]] C. C² [illegible].—5—6 C. C² [illegible].—6 ի նոյ] C. C² ի [illegible].—Յանդուգաւ] I [illegible]. ag. C. C² և [illegible].—յագութիւց] I [illegible]. C [illegible]. C² [illegible].—C [illegible].—I [illegible].—7 սատանայ] I. ag. C. C² չիք.—ag ի զիշերի.—մի] I [illegible].—ag չիք.—I. ag. C² [illegible]. C և [illegible].—7—

հանդերձեալս զմեզ և ննջեցելոցն. զի զատ ամենեցուն զկամս մեր և զծաս և ուրախ առնես զմեզ. և զարձակեալ արանձինս զենէն. և առ աստուած լաւ և հաստատես և ապր[ա]ժեցնես զմեզ. և առնէ միաբանութիւնսն. ով զու նզովեալդ շունդ, որ մեղուք ոչ յաղթես այս խռովս զարդնոյ է. զատ զու. և կատարոյ հարկանես զգլուխ քո. և ես յիմարիմ և զարծեմ զմեզ. քաջ յարժամ զարթուցեալ և խնդրք քո զայ. ես մեկ կաան քեզ հարկանեմ. զի աստուած օգնական է և ոչ թողու զես 'ի ձեռս քո. և յանժամ շնորհաւքն աստուծոյ հալածեցաւ զեն պատերազմութեան ի նմանէ։

Նուազանէ առակս, թէ կատն զիւթն բարքաքաղ և զաւրաւթիւն. զի անսպս լինելով հնարիւք որպէս զազդս մարդկան և առ զործել զմեզ և այնու անապաշխարհ մարդկի առնէ ի զժոխս և անշէջ հուրն։ Իսկ կատն միաբանեցին, թէ զեղջ զալով ապաշաւել լալով և ապաշխարութեամբ և հաւատովամբ ջախջախել զգլուխն սատանայի զերծանե[լ] ի ձեռաց սատանայի և լինի որդի արքայութեան և ժառանգ աստուծոյ

8 I անհանդերձ առնս, ag անհանդերձանս, C, C² անհանդերձ (C² անհանդերձս) [illegible]—8 զմեզ] ag. C. C² զ [illegible]—ննջեցելոցն] I. ag. C. C² [illegible]—զի] ag չիք. C չիք—զատ] C [illegible] (=զի [illegible])—ամենս] C. C² [illegible]—մեր] ag. C. C² [illegible]—և] ag չիք.—9 և] I չիք—զմեզ] ag. C. C² [illegible]—և] I չիք—արանձինս] I [illegible], ag [illegible]—զենէն] I [illegible]. ag. C. C² [illegible]—10 լաւ] ag [illegible]—I. ag. C. C² [illegible]—զմեզ] ag. C. C² [illegible]—I միաբանութիւնսն, ag [illegible], C [illegible], C² [illegible].—11 շունդ] I. C. C² չիք.—ոչ յաղթես] I ոչ յաղթես, ag [illegible], C ոչ հաղթեսս, C² ոչ յաղթեսս.—այս] ag 'ի այս.—խռովս] I. C. C² [illegible] — [illegible] է] ag [illegible].—12 և] ag չիք.—կատարոյ] I [illegible], ag [illegible]—զգլուխ քո] C. C² զ [illegible]—ես] ag չիք.—յիմարիմ և] ag. C. C² յիմարեալ.—I 13 զմեզ] I չիք. C. C² [illegible] և [illegible]—C. C² [illegible]—քո] I. C. C² չիք—զայ] I ի [illegible] ag ի [illegible] C. C² ի [illegible] և [illegible]—ես մեկ (I մեկ) կաան] ag և ես [illegible]. C. C² ես կաան մի.—14 ag [illegible].—C. C² հարկանեմ ի [illegible].—ag. C. C² աստուած քո.—[illegible]] I չիք.—'ի ձեռս] I զձեռս (=զես ի ձեռս).—15 և] ag չիք.—յանժամ] I. ag [illegible]. C. C² չիք.—ag հալածեցաւ 'ի նմանէ.—զեն] C զեն.—15—16 I. ag. C. C² [illegible]—16 ի նմանէ] I. ag. C. C² չիք

17—23 Մեկնութիւնս չիք I. ag և առնէ չաս ֆ և ֆայծոյ

ԽԹ. [illegible]

(49 V - 47 I = 48ag = 12 C = 12 C²)

Նշյ միայնեցակաց մի ալ և արար շնութիւն զ. առ. և հայր փախուցն հովէտանս էր և ոչ կարեր խնամալ. և յառաջ միաւմ յիմա-

1 I. ag. C² միակեց, C միակեց.—ալ] I այլ. ag. C. C² չիք.—և] ag. C. C² [illegible]] ag. C. C² [illegible].—7 հայրն.—2 I [illegible].—հովէտանս (ag հովէտանս) էր] C. C² հա[illegible] [illegible] էր [illegible].—ոչ կարէր խնամալ] C. C² [illegible] (C [illegible]) [illegible].—C. C² [illegible].—2—

ցաւ. Հայրն պէսք գործս նորա կոչեաց զնա և ասէ. ասաց ինձ, թէ յաւր կեր յայսմ գիշերի. և ընդ է՞ր բարկացուցեր զաստուած. և անկաւ աս յոտս նորա և ասէ. Արդ, տաղջի աստուծոյ և այս դ-ամ է. որ ընդ այլ. և ասէ հայրն. զինչ գործ անձնէր, որ աստուած յինէն ծածկէր զչարն քո. և նա ասէ, թէ իմ ամբարշտութիւն այն էր, որ յամէն գիշեր երթայի ի շնալ՝ զութ կանանց աստվածոն և զապաշխարութեան շարականն բոլոր ասէի և հասարակաց ի գնալն. և յայսմ գիշերի ծուլացոյց զիս չար դեւն և անխուասուցի, թէ չէ քո աղաւթքն ընդունելի և աւգուտ. և ես բնաւ զաստուած ոչ յիշեցի և ոչ աստվածոս ասացի. և ասէ. աւրհնեալ է և աւրհնեալ է ողորմութիւն աստուծոյ և քաղցրութիւն և ոչ կամի զկորուստ մարդոյ. և այդ որովհետև աստուած ոչ յիշէր զչնութիւն քո. նոյնպէս և ես թողում յայսմ գիշերիս ողորմութեամբ աստուծոյ. և նոյ դարձաւ յաստուած և եղև այր կատարեալ ապաշխարութեամբ և բարեգործութեամբ։

3 I. ag. C. C² խնայաւ.—3 Հայրն] I, C. C² չիք.—պէսք գործս] I զչարագործութիւն. ag զչ. գործ. C զչ. գործն. C² զչ. գործս.—ասաց] I ա՞յ եղկելի. ասէ. C չիք.—ինձ] C չիք.—թէ] ag. C չիք.—4 յաւր] I. ag. C աւր — I գիշերիս.—ընդ էր] C. C² էր.—I զաստուած ի վերայ քո.—I և նա.—5 աս յոտս նորա] ag աս ոտս հօրն. C աս ոտս նորայ.—տաղջի] I տաղջի քո և. ag չիք.—5—6 դ. ամ (ag. C. C² ամք) է] I ամ է. դ.—6 և] I չիք.—անձնէր] ag անձնէր զա. C. C² անձնէր զա.—7 յինէն ծածկէր (I ծածկեաց)] C ծածկէր յինէն.—զչարն քո] I զչար գործս քո. ag զքո չարն. C. C² զքո չար չնութիւնդ.—իմ] I. C. C² չիք.—I ամբարշտութիւնս.—այն] ag. C. C² չիք.—8 էր] I է.—յամէն] I ամենայն. ag ամէն. C. C² չիք.—գիշեր] I գիշերի. C. C² չիք.—8—9 երթայի ի շնալ՝ զութ կանանց աստվածոն և զապաշխարութեան (I ապաշխարութեան) շարականն (I շարական. ag շարականսն) բոլոր ասէի և հասարակաց ի գնալն (I ի գնալն և ի գալն. ag 'ի գալն)] C. C² յերբ (C² երբ) երթայի շնալ և գայի ի խուցն. զամենայն գիշերն ասէի աղաւթէի աստուծոյ և արտասուաց լայի և ասէի ապաշխարութեան (C² զապաշխարութեան) շարականներն (C² շարականներն).—9 և] I խակ.—10 I ծուլացոյց. ag. C² ծուլացոյց.—չար զէն] I. C չարն. ag աստուծոյ.—անխուասուցի] I անխուասուցի. ag. C² անխուասուցի. C անհնասուցի. և C. C² յաւ՞. և առաց զիս (C զսխս).—չէ] I քո աղաւթքն չէ. C չէր.—քո] I. ag չիք.—10—11 աղաւթքն] I. ag չիք. C աղաւթքդ.—11 ընդունելի և] ag. C. C² չիք.—աւգուտ] I անաւգուտ. C. C² յաւգուտ և ոչ աղաւթեցի.—և] ag չիք.—ես] C. C² չիք.—11—12 և ոչ աստվածոս ասացի (ag աստվածասացի)] C. C² չիք.—12 և] ag չիք.—I. ag. C. C² ասէ հայրն.—աւրհնեալ է և աւրհնեալ է] I աւրհնեալ է աստուած և աւրհնեալ է. ag. C. C² օրհնեալ է աստուած և.—12—13 ողորմութիւն աստուծոյ] I ողորմութիւն նորա. ag ողորմութիւն. C. C² իւր ողորմութիւն.—13 ag. C. C² քաղցրութիւն նորա.—և ոչ] I. ag. C. C² որ ոչ.—C. C² մարդոյն.—և] ag չիք.—այդ] ag. C. C² չիք.—13—14 որովհետև] C. C² թէ.—14—15 աստուած ոչ յիշէր (ag յիշեաց զայն) զչնութիւն (ag չնութիւն) քո (C. C² զքո չնութիւնդ), նոյնպէս (C նմանպէս) և ես թողում (ag թողում քեզ. C. C² քեզ թողում զքո չնութիւնդ) յայսմ գիշերիս (C զայս գիշերուս. C² զայս գիշերս) ողորմութեամբ (ag. C ողորմութեամբն) աստուծոյ] I զաստուած բարկացուցանէր յայսմ գիշերի ոչ յիշելով զանձանց սուրբ նորա, այլ զչնութիւն քո. երթ ապաշխարեա. և ես աղաչեցից զաստուած փոխն քո. զի թողցէ քեզ զմեղս քո ողորմութեամբն իւրով.—15 դարձաւ] I դնաց ապաշխարեաց.—յաստուած] I չիք. ag առ աստուած. C աստուած.—16 ապաշխարութեամբ] I ի մեծն ապաշխարութեան.—և բարեգործութեամբ] I չիք. ag. C և բարեգործութեամբ.

Ծ. ԵՐԿՈՒ ԸՆԿԵՐՔ ԵՒ ԿԱՐԱՍ

(50 V=48 I=57 B)

Մարդ երկու երթային ի ճանապարհ և գտան կարասիս մի. և միւն խաւայրաբարոյ էր և ճոխացեալ. զի կարասիսն իւր միայն լինել ասէ ընկերին իւրում. եկ զատ, որ բաժանեսցուք զկարասիսն. և նոյ ասէ. մեզ զատ և նոյ ասէ. առաք յիս. բ. զենսն և առ զկարասիսն, որ զբանս ազօրք լինի. և ընկերն զարմացեալ մնաց. և ապայ եկն ի միտս իւր և պատասխանեաց և ասէ. ով եղբայր, ես զինչ պարտէի քեզ, յոր չէաք զանել զկարասիս։

Յուցանէ առակս, թէ որ զնէ զրպարտութիւն ի վերայ քո և ջանայ խարել զքեզ և յաւել իւրք ասնէ ի քէն, զոր ոչ պարտիս, մի նեղանաս. զոր ասնեն միմեանց։

1 Մարդ երկու] B երկու մարդ.—ի ճանապարհ] B չիք.—B գտին.—և] I. B չիք.—2 մին] I մի ընկերն, B միւն. — I խաւայրաբարոյ, B խաւայրաբար. — և ճոխացեալ] B նա առաւելեաց.—I միայն իւր.—3 B և ասէ.—յընկերն իւր] I ընկերն առ նա, B ընկերին.—եկ զատ] I եկ եղբայր. առէք.—որ] I չիք.—I զկարասիսս.—և նոյ] B չիք.—4 մեզ զատ] B քո է կրամանք.—և նոյ ասէ] B ասէ խաւայրաբարն, թէ ընկեր.—յիս] I յիմ, B յիմ կարասիսդ և.— B երկու զենսն 'ի ճետ.—և առ զկարասիսն (I զկարասիսս)] B չիք.—որ] B և.—5 զբանս ազօրք լինի] I բան լինի զօրս, B այս և զօրս բաժինս.—B ընկերն.—մնաց] I մնաց մի. B չիք.—5—6 և ապայ եկն ի միտս իւր և պատասխանեաց (I պատասխանեաց)] B չիք.—6 ես] B չիք.—զինչ] I. B ինչ.—7 յոր] B զեա զկարասիսն.—B զանել.—զկարասիսս] I զկարասիսն և ես զկարասիսն ի նեղութեան եղբայրն. B չիք և առ կարեւոր առաջին բաժ B.

8 և] I չիք.—9 I առեալ իւրն առնել.—9—10 I զոր մի նեղանայք.—10 I միմեանց.

ԾԱ. ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՄԵՆԱՒՈՐՆ ԵՒ ԴԵՒՍ

(51 V=49 I=56ag.=65 B=136 D)

Այր մի մենաւորն գնաց ի խնամակալութեանց որդւոյ իւրում ընդ առաջնորդութեան մարդկան. և զոր կուռն, զոր ուղէր, նստաւ մերձ և ասէ. ով հայր, աւրհնեալ է զալուստ քո. ապայ թէ զատ, որ ի մատն երթայք, բարիոք առնես. և անդի զառանսն յՃրուտացէմ և ապայ եկանեսցէ ի Խոր Վիրապն. և ասէ այրն. ով որդեակ, ես եկի, որ զքեզ ի յիմ առուն առնիմ. և զու կամիս զիս զրկել ի առնէ իմս։

1 I. ag. B. D մենաւորն.—ի խնամակալութեանց] I. D խնամակալութեան, ag խնամակալութեան, B ի խնամակալութիւն.—որդւոյ] ag որդւոյ. B չիք. D որդւոյն.—իւրում] I. ag իւրոյ. B. D չիք.—2 առաջնորդութեան] D առաջնորդութեան.—մարդկան] B չիք.—և] ag. B. D չիք.—զոր] I. ag. B զայր. D եկայր. I. ag. B. D եկաւ. զուղէր] ag. D զոր խնդրէր. B զոր խնդրէր զնան առաջն.—նստաւ] I նա նստաւ. ag. D և նստաւ. B չիք.—մերձ] I մերձ առ նա. ag 'ի մօտն. B չիք. D մերձ 'ի մօտն.—3 ag ասէ առնն. B ասէ ցնա. D ասէ առն.—B քո առ մեզ.—թէ զատ] D եկ.—որ] I չիք.—3—4 B ի հանգիստ. D երթայք ի հանգիստ.—4 երթայք] I. D չիք. ag. B երթայք.—ag. B. D բարիոք.—5 եկանեսցէ] I զատանեցէ.—Խոր] I. ag. B. D չիք.—և] ag. B չիք.—ով որդեակ] ag փոյ որդեակ. B չիք. D փոյթ է ինձ. որդեակ.—6 իմ յիմ առուն առնիմ] I իմ առուն առնիմ. ag առնիմ. B առնիմ ի առն. D առնիմ հարցանել զնմ.—և] ag. B. D զու.—կամիս] ag. B. D չիք.—զրկել] ag. B հանել. D հան հանել —6—7 ի առնէ իմս] I իմ առնէ. ag. B. D 'ի առնէ իմմս.

Յայտնեաց առակս, թէ Քրիստոս եկն ի խնդիր մարդկան, նոյն ամենայն որ ընդ իւր կամացն երթայ և ոչ լսէ հրամանն Քրիստոսի։ Նա է զառաքեալ վարդապետեան. յորժամ երթայ քարոզէ. և ոչ որ գայ ի քարոզն։

8 առակս] ag. B. D չիք.—9 ամենայն... հրամանն Քրիստոսի] I ամենեքին ոչ. լսեցին ընդ նմա կամաց զձայն Քրիստոսի. ag. B երթայ (B երթա) ամենայն որ. ընդ որ իւր կամացն է. (B յաւ՝ և) ոչ լսեն հրամանն Քրիստոսի (B յաւ՝. և ոչ քարոզից վարդապետաց). D երթայ ամենայն որ. որ ընդ իւր, կամացն է և ոչ լսեն հրամանն Քրիստոսի.—10—11 Նա է (ag որ է) զառաքեալ (ag առակս և, D զառաքեալն և) վարդապետեան. յորժամ երթայ քարոզէ (ag, D քարոզել) և ոչ գայ (ag չգայ որ, D ոչ գայ որ) ի քարոզն] B չիք։

ԾԲ. ԵՂՋԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՂՏ ՄԵՐՁ Ի ՄԱՀ

(52 V=50 I=57ag=66 B)

Եղջերուն եղիւ ուղտ մի մերձ ի մահ և նստաւ առ նմայ և ասէ ուղտն ի յաղուէսն, թէ յինչ պէտս եկիր այսր. և ասէ առ ուղտն, թէ մեռանիս. որ ես ուտեմ զմիս քո. և ասէ ուղտն. այլ զերի ազդեսցես, ոչ կարես համբերել զի պարտական իմ յերկայն է և համբեր իմ յոյժ երկայն. ասէ աղուէսն. բայց ես կարեմ համբերել իմ ազգաւ. թէ և ի. խ. ամ ուլ յաջողեցաւ ի մեռանելն։

Յայտնեաց առակս, թէ պարտ է համբերել վարդապետին և հեզութեամբ ուսուցանել ժողովրդեան. և քաղցրութեամբ կոչել զմեղաւորս և զհեթանոսս յաստուածպաշտութիւն. քան զի այլ ոչ կայ մեծ բարութիւն, քան զհամբերութիւն. զի առաքեալքն և մարգարէքն և հայրապետքն համբերութեամբ լուսաւորեցին զաշխարհս։

1 I, ag, B աղուէսն.—ag, B առ նա.—2 ի յաղուէսն] I յաղուէսն, ag, B չիք.—թէ] ag, B չիք.—յինչ] I, ag, B ինչ.—պէտս] I չիք.—եկիր այսր] I ես եկիր առս, ag եկեալ առս զու, ով աղուէսդ, B զու առս եկեալ, ով աղուէսդ.—և] I, ag, B չիք.—2—3 I, ag, B աղուէսն.—3 թէ] ag, B զի թէ.—որ] ag, B չիք.—ուտեմ զմիս քո] ag, B փնտռեմ 'ի մեռ քոյին.—և] I չիք.—այլ] I, ag, B ով.—4 զերի] I զերթ.—ազդեսցես] I աղուէս, ag, B աղուէսդ.—ոչ կարես համբերել] ag չկարես մեռնել, B չի կարես մեռնել.—ag, B պարտական.—իմ] B չիք.—I երկան.—5 յոյժ.—իմ] I, ag, B չիք.—I ուր.—B երկան.—I աղուէսն, ag, B աղուէսն.—բայց] I, B չիք, ag թէ.—կարեմ] I կարեմ յոյժ, ag, B առաւել.—6 թէ և] I որ թէ ամիս, ag թէ.—ի] ag, B չիք.—խ.] I. ե., ag քառասուն.—I, ag, B ամ.—ուլ] I, ag, B չիք.—յաջողեցաւ ի մեռանելն] ag ապա մեռնես, ես առա մեռնիմ; B մեռանիս, ես համբերեմ։

7 առակս] ag, B չիք.—B վարդապետաց համբերել.—և] ag չիք.—8 I, ag, B ուսուցանել ժողովրդեան.—9 B զմեղաւորս.—և զհեթանոսս] I և հեթանոսս, ag, B չիք.—յաստուածպաշտութիւն] I, B աստուածպաշտութիւն, ag չիք.—9—10 քան զի... զհամբերութիւն] I չիք.—9 քան] ag, B չիք.—այլ ոչ] ag չ. B չի.—10 B մեծ.—բարութիւն] B համբերութիւն. և ամէն կարեմ քան B.—զի] I, ag չիք.—11 և] I չիք.—I, ag հայրապետքն.—11—12 ag համբերութեամբ և երկայնմտութեամբ զաշխարհս լուսաւորեցին և առաւել եւս։

ԾԳ. ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ ԵՒ ՕՁԻՆ ԻՇԽԱՆ

(53 V=51 I=67 B)

Միայնակեաց մի էր ի գիւղ մի քաղցեալ, և ոչ անկեալ նորա հաց. և ել ի շէնէն և գտաւ զատամնիկ իշխանին ձին, որ էր ի գիւղն. և տանէր զնոյն և առնէր ի միւս գիւղն. եւ և էառ հաց մի. Հա-ւ. իշխայն և ասէ. ով միայնակեաց, ընդ է՞ր կարէ տալ տանէր զձ ձագարացն ձին խմ ի մէկ հաց, իբրև զիմար. և նոյն ասէ. ով բարի իշխան, մի ընդ վայր շատապարաներ. զի Քրիստոս հրամայեաց, թէ ձրի առէք և ձրի տուէք.

Ցուցանէ առակս, թէ պարտ է զայս առնել առաջնորդին և վարդապետացն առ ժողովրդեանն, թէ հաւանեցէք և մեք տամք զա-րէն աստուծոյ։

1 I, B փախեաւ—եկ] I եկեալ.—I ի գեղ.—I- 2 B անկաւ հաց նմա.—2 B ելեալ.—ի շէնէն] I ի գեղէն, B 'ի գեղջէն.—և] B չիք.—I գտեալ, B եգիտ.—I, B ատամնիկ.—I իշխանին ձին, B ձի իշխանին.—էր] I և.—ի գիւղն] I ի գեղն և, B գեղջն առեր.—3 և] I չիք.—B տանել.—զնոյ և] B զձին.—B առաւ.—I գեւղն, B գեղ.—և] I չիք.—I եառ, B առ.—մի] B յառ'. և Հայեցեալ.—3—4 Հասաւ իշխայն և ասէ] I ընթացաւ զհետ իշխանին և հասաւ նմա և ասէ իշխանն, B իբրև հասաւ իշխանն, ասէ.—4 I փախեա, B փախչեիցես.—կարէ տալոյ] B տաաաագոյն.—I առեր, B եառր.—5 ձագարացն] I զղաաացին, B չիք.—B զձին իմ ձագարին.—ի մէկ հաց] I ա. հացի, B չիք.—I, B զիմար.—6 մի ընդ վայր (I վայր)] B ընդ վայր մի.—I շատաբանես, B շատաբանեն.—7 I, B տայք։

8 առակս] B չիք.—B զայս պարտ է.—առնել] I անել.—8—9 I, B առաջնորդին և վարդապետին.—9 I առ ժողովրդեան, B ժողովրդեանն և ուխտն կարծեաց քան B.—զաւրէն] I աւ-րէնս մեզ.—9—10 զաւրէնս։

ԾԴ. ԹԱԳ. ՓԵՀԼԵՒԱՆԻՑ ԵՒ ԱՌԻՒ

(54 V=52 I=58 ag—12 A=68 B)

Թագաւորայ մի զաղացաւ զեղն այրի կնոջ մի և եած ի յախոռն. և կին յիմացաւ. և ասէ առ թագաւորն. տէր, ժամ է մահուան իմ։ Եկ յախոռն, որ խոստովանեմ. և յայն ժամ անցաւ զկովն ի նորա տուն և անդի ի ժամատունն և անդի յեկեղեցին. և ասէ

1 A թագաւորի.—I զեղն, B կով.—I, ag, A, B կնոջ.—ag, A, B մի.—ի] ag, A, B չիք.—I յախոռն իւր, B ախոռն.—2 I, ag, B կին.—I, A, B իմացաւ, ag իմացեալ.—և] ag չիք.—ag, B ով տէր.—ժամ է] I հասեալ է ժամ, ag, B յառ'. իմ.—ag, A, B մահուն.—2—3 իմոյ] ag, B չիք, A իմ.—3 եկ յախոռն (I ի յախոռն)] ag, B չիք.—որ] B և.—ag խոստովանիմ յախոռս քո, B կամիմ խոստովանել ախոռն քո.—յայն ժամ] I եկեալ, ag, B եկեալ.—անցաւց] I եհան, ag, A, B անցոյց.—3—4 ի նորա տուն] I նորա տունն, ag 'ի նորայն տունն, A, B 'ի նորա (B ի նորայ) 'ի տունն.—4 և անդի ի ժամատունն] I, A և անդի ի ժամատունն, ag, B չիք.—I, ag, A, B անդի.—I եկեղեցին, B եկեղեցին.—ag, B կինն ասէ.—

կին ասէր. աստուծոյ բանին պարտ է առնել զմահու խոստովանութիւն. և հանդերձ զկերն ի բանն և քարոզեցին զխոստովանութիւն ի գէմ երկրէ. մնան յեկեղեցին և նոսա յանձնառ կին ի վեր կացեալ զխոստովանութիւն և առէ ընդ նոսին. Ով զարշելի, գէթ կով զխոտել. և այդ զէթ պատարագաւ ով տարր. այդ ինձ։

Նոյնպէս աստուածպաշտ, թէ այսպէս համբերութեամբ և խնամակալութեամբ պարտ է աստուածասէրքն և վարդապետքն զանձինս իւր քննել. և առաւել անձանց քահանայս և յիմարական զխարսն նոցա. և որ չէ արժանի պատուհասի, ծածկապէս յանդիմանել և ոչ տալ թոյլ կրկին խոտել զորդին աստուծոյ անարժան պատարագաւն և հաղորդութեամբն, որ չէ բարի անարժանութիւն։

---

5 կին] l, A կինն, ag, B չիք.—ag, B ով ասէր—աստուծոյ բանին (A աստուծոյ բանիցն) պարտ է առնել զմահու խոստովանութիւն (A խոստովանութիւնն)] ag զմահու խոստովանութիւնն պարտ է, որ (B չիք) յեկեղեցին առնէ (B եկեղեցին առնել). — 6 հանդերձ] l երկեալ եհան, ag, B երկեալ եհան (B եհան).—A ի բանն.—քարոզեցին] l քարոզեաց, ag, B չիք. A քարոզեցին.—l, ag, B զխոստովանութիւն, A զխոստովանութիւնն.—ի գէմ] l վերայ, ag ի գէմ քարոզեց. A չիք. B 'ի բանն քարոզեց.—A, B և երկրէ.—7 l, B եկեղեցին.—ag, A, B յանձնառ.—l, ag, A, B կինն.—l զխոստովանութիւն, ag, B զխոստովանութիւնն (B զխոստովանութիւն) 'ի վեր կալեալ, A զխոստովանութիւնն.—8 ընդ նոսին] ag, B չիք.—l, A, B ես զէթ.—և] ag, B չիք.—8—9 զէթ (ag, B չիք) պատարագաւ ով տարր (B [illegible]. զէթ)] l ով տարր զէթ պատարագաւ.—9 այդ ինձ] l չիք, ag, A, B աստ ինձ.

10 A նոյնպէս.—աստուած] ag, A, B չիք.—այսպէս] l չիք.—10—11 B խնամակալութեամբ և համբերութեամբ.—11 և վարդապետքն] ag, B չիք—զանձինս իւր] ag, B չիք.—12 անձանց] l չիք, ag, A, B զանձանց.—l զքահանայս.—l, ag, A B, յիմարել.—B զանձանց վարդա—պետքն] ag. B չիք.—որ] l ով որ.—13 l, ag, A, B արժան.—l, ag, A, B ծածկապէս.— B յանդիմանել. — l ոչ տալ, ag չտալ, A ոչ տալ, B մի տալ. — l, ag, A, B թոյլ. — 14 կրկին] ag, B չիք.—խոտել] A խոտէ—ag, B պատարագաւ.—14—15 հաղորդութեամբն] ag, B հաղորդութեամբ և ոչ [illegible] ag, B.—15 l անարժանութիւնն, A անարժանութիւն.

ԽԵ. ԱՌԱԿ ՄԱՐԳԱՐՏԱՑՆ

(55 V=53 l=59ag—60 B)

Ծառ այր մի մարգարտաքաղ փախուցեալ և գնաց անցանել ընդ զծովն, որ կոչի Ովկիանոս. և անտանալ յերր զեսոյն սաբուծ մի և փախուցեալ եղ ի ծոց մի մեծ. և կար անդ բնակեալ ահագին վիշապ մի. և նոյ յանհէն ի ծովէն ի վեր ունէր. և ահա եղ ի գետէն կոկորդիլոսն և եկուլ զնոյ։

---

1 Ծառ] l, ag, B չիք.—այր] l մարդ.—B մարգարտան.—ag գնացեալ.—ag, B անցա-նել.—1—2 l ընդ զծովն.—2 ag զարուծ.—2—3 l փախուցեալ եղ, ag փախուցեալ եղաւ, B փախուցեալ և եղեալ.—3 կար] l կայր, ag, B անդ կայր.—անդ] ag 'ի ծոցն, B 'ի ծոցն.—բնակեալ] l բանկեալ, ag, B չիք.—4 և նոյ (ag, B նա) յանհէն (B ահէն)] l երկու նոսա զվիշապն, ահ կալեալ զնա և.—ի ծովէն ի վեր ունէր] l ունէր ի ծովէն, ag, B 'ի վեր ունէր 'ի ծովէն.—ահա] l չիք.

Ցուցանէ առակս, թէ ոչ եղև հնար, որ կարէ փախչել մեղաւորն ի ձեռաց աստուածոյ այն, որ ոչ զզղ[ջա]յ և զղջէ ի Կրկնատոս, խոստովանիլ և ապաշխարել արտասուաւք զմեղս իւր և զանցանս քաւել և որբի և մարբի ի չար գործոցն, զոր գործեալ է զամենայն մեղս, և աղքատի ի մեղացն, նորա յայս կեանքս և յաւիտեան կեանսն առնուն զհատուցումն գործոց իւրեանց, որպէս ասէ Յոբ, թէ որ չարն է, մի յաստուծոյ անպարտ լինել, եւս առաւել մարդասպանութեանք և զրկողք, որ զրկեն և առնեն զինչ մարդոյ։

6 առակս] ag, B չկ.—ոչ եղև (I եղ) հնար] ag, B չկ.—որ] I, ag, B չկ.—կարէ] I չկ, ag, B չկարէ.—6—7 փախչել (ag փախչիլ) մեղաւորն] I մեղաւորին փախչել.—7 այն] I, ag, B չկ.—7–10 և զղջէ... մեղս] ag, B չկ.—7 ի Կրկնատոս] I առ Կրկնատոս.—8 I խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ արտասուաւք.—9 I որբէ և մարբէ.—9—10 զոր գործեալ է զամենայն մեղս] I չկ.—10 աղքատի] ag նորանէ, B նորնէ.—ի մեղացն] I ի [illegible], B ի մեղաց.—նորա] I [illegible] մեղաւոր մարդիկք, ag [illegible] B [illegible] և [illegible].—B ի յայս կեանս.—և] ag, B չկ.—կեանս] I չկ.—ag յայն, I ի յայն.—կեանսն] I յաւ. հատուցումն, B չկ.—11 ag, B առնու.—զհատուցումն] առ ի [illegible] B.—12 ag չար.—ag լինել.—ևս] ag և.—12—13 I, ag մարդասպանքն և զրկողքն (ag զրկողքն) և այլ [illegible] ag.—13 I ինչս մարդկան։

ՆԶ. ԵՐԻՆՋՆ ԵՒ ԵԶՆ

(56 V=54 I=60 ag)

Երինջ խայտայր և զեզն նախատէր, թէ ոչ զադարես ի հոլանածանաց և յաշխատելոյ. և ահա եկն թագաւոր զատուածս և ժողովեալ զերինջն և սկսան զենուլ զնոսա. զի ձուշ կալեալ էին թագաւորին և զաւրաց նորա. և առին եզինքն. ահա որդեակ մեր, վասն ասուրս այս պարապորդ հանգչէիր և զիրանայիր։

Ցուցանէ առակս, թէ այս այնս առին ամենայն աւուրքն ընդ զասս ձախողկողմանն, թէ ահա որդեակ, այս եղև ձեզ պահած,

1 I երինջք, ag երինջքն.—ag զեզինն.—I նախ[ատ]էին, ag խրատէին.—ag ենէ.—ag զադարիք.—1—2 ի հոլանածանաց և] ag չկ.—2 I աշխատելոյ.—և ահա] I յանկարծ, ag ահա.—թագաւոր] I եկեալ.—3 I զերինջսն, ag զերինջսն.—սկսան զենուլ] I հրամայեաց զենել, ag սկսան զենուլ.—զնոսա] I, ag չկ.—I կալեալքն, ag կալեալքն.—4 զաւրաց նորա] ag զաւրացն.—և առին եզինքն] I յայնժամ ընդ երինջսն, ag չկ.—I, ag որդեակք.—մեր] I չկ.—5 վասն աւուրս այս] I վասն յաւուրս մեր, ag վասն աւուրս.—I պարապորդք.—I, ag հանգչէիք.—զիրանայիք] I պարարտանայիք, ag գիրանայիք։

6 առակս] ag չկ.—թէ այսպէս] ag չկ.—I առ.—ամենայն] I չկ.—I աւուրքն յախողկողմանն, ag աւուրքն.—7 զասս] I չկ.—I ձախողկողմանցն, ag ձախողկողմանցն.—ահա] ag ահա.—I որդեակք և եղբարք, ag որդեակք.—այս] ag այդ.—եղև (ag եղեր) ձեզ պահած (ag պահեալ)] I էր պատրաստեալ ձեզ.—

որ ի Հօրէն երեւեցայք. զի ի յոյժ կեանքն բանէիր զհամբաւն նոր հանդերձելոցն և անձանց մեղաւք, և զարդարսն, որ աշխատէին, զայնս նախատէիք և ծաղր և այպն առնէիք։

8 երեւեցայք] ag աւրէնք.—ի յոյժ] I, ag այժմ.—8—9 բանէիր զհամբաւն նոր հանդերձելոցն (ag հանդերձեալսն)] I հանդերձեալսն աշխատէիք մարմնոյ ձեռաց զաւրութեամբ — 9 զարդարսն] I չիք, ag զարդարսն — որ] I որք, ag չիք—աշխատէին] ag չիք—10 նախատէիք] ag այժմ նախատէիք և ծաղր [illegible]—և այպն] I չիք—I առնէիք ընդդէմ.

ԾԷ. ՎԱՐԱԶ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

(57 V=56 I=61ag=70 B)

Վարազն սրէր զատամունսն իւր մեծաւ աշխատանօք և ջանիւ. և զայս տեսեալ աղուէսն և ասէ. ընդէ՞ր աշխատիս. ... ժամս ոչ կայ կռուոյ կռուոյ և պատերազմի. և ասէ վարազն ... աղուէսն, թէ լսելոյ զու զորշելի աղուէսուն. զի զու չես ... պատերազմի, և արդ ո՛չ կարէ յանժամն պատրաստիլ և զէն սրել. զէն յանժամն սրել պիտոյ, որ պատրաստ է։

Նշանակէ առակս, թէ յայս կեանքս պարտ է ջանալ և զգուշանալ և ապաշխարել զմեղս. զի յաւուր դատաստանին ոչ կայ հնար ննջելոյ և կամ ապաշխարելոյ, որպէս նշանակէ մեծատունն և ի յիմար կուսանքն։

1 I, ag, B զատամունս.—ag, B մեծ.—2 ջանիւ] ag ջանիւ.—զայս] B չիք.—I, ag, B աղուէսն.—և] ag, B չիք.—ընդ է՞ր աշխատիս] I յառ. ով պարոն, B աշխատիս եւ.—առ ժամս] I, ag առ ժամանակս.—3 ag չկայ, B չէ.—կռուած] ag, B չիք.—I կռուոյ, ag, B կռուոյ բանս.—և պատերազմի] I և ոչ պատերազմի, ag, B չիք.—3—4 ընդ աղուէսն, թէ] I, ag, B չիք.—4 ըմբոյ] I ըմբոյ, ag կռուիք, B կռուոյ է.—I, B ով զու.—B զարշելի.—աղուէսուկ] I աղուէս, ag, B չիք.—զու չես Հնարս] ag, B եւ Հնարս եմ.—5 և արդ] I զի ի ժամ կռուոյ.—ոչ] I ոչ, ag, B չիք.—կարէ] B չիք.—յանժամն] I, ag, B չիք.—պատրաստիլ] ag պատրաստել, B չիք.—և զէն] ag զէնս իւր, B չիք.—6 սրել] I սրել և սրել, ag, B չիք.—5—6 զէն... պատրաստ է] I զի յանժամն ժամ պարտ է զէն սրելոյ, պատրաստ լինի, ag չիք, B այժմ պատրաստեմ զէն իմ.

7 առակս] ag, B չիք.—ag ի յայս, B այս.—ag կեանս.—ջանալ] ag չիք.—և] I, ag, B չիք.—7—8 զգուշանալ և] I զգուշանալով,—8 I առ, B առաւօտ.—դատաստանին.—ag, B չկայ.—ննջելոյ] ag, B ննջ.—9 և կամ] I և, ag, B կամ.—որպէս նշանակէ] I զի անհնար ապաշխարել, ag որպէս նշանակեն, B որպէս նշանէ.—9—10 I մեծատունն և զյիմար կուսանքն, ag մեծատունն և յիմար կուսանքն, B մեծատուն և յիմար կուսանքն.

Յուցանէ առակս, թէ ոչ եղև հնար, որ եղանէ փոխելն մեղաւորն ի ձեռաց առաւածոյ այն, որ ոչ զգչ[ան]այ և զեղէ ի Կորնթոս, խառնակեանի և աղաչխարէ սրտառուսաւք զմեղս իւր և զանցանս քաւէ և սրբի և մաքրի ի չար գործոցն, զոր գործեալ է զանձնոյն մեղս, և ազատի ի մեղացն, նորա յայս կեանքս և հանդերձեալ կեանքն անմահ զհատուցումն գործոց իւրեանց, որպէս առէ Յոր, թէ որ չարն է, մի յուսասցի անդարձ լինել, եւ առաւել մարդասիրութեանք և զգիրքն, որ զօղին և աստն զինչ մարդոյս։

6 [illegible]] ag, B չիք.—[illegible] ([illegible]) [illegible]] ag, B չիք.—[illegible]] I, ag, B չիք.—[illegible]] I չիք, ag, B [illegible].—6—7 [illegible] (ag [illegible]) [illegible]] I [illegible] [illegible].— 7 [illegible]] I, ag, B չիք.—7–10 [illegible]… [illegible]] ag, B չիք.—7 ի [illegible]] I [illegible].— 8 I [illegible] [illegible].—9 I [illegible] [illegible].—9—10 [illegible]] I չիք.—10 [illegible]] ag [illegible], B [illegible].—[illegible]] I ի [illegible], B ի [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag [illegible]; B [illegible].—B [illegible].—[illegible]] ag, B չիք.—[illegible]] I չիք.— ag [illegible], I ի [illegible].—[illegible]] I [illegible], B չիք.—11 ag, B [illegible].—[illegible]] [illegible] B.—12 ag [illegible].—ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—12—13 I, ag [illegible] (ag [illegible]) [illegible] ag.—13 I [illegible]։

ԾԶ. ԽՐԻՆՁԻ ԵՒ ԽԶԻՆԻ

(56 V=54 I=60 ag)

Արբենչ խայտայքն և զեղչնա նախատակնք, թէ ոչ զաղարեր ի հալածանաց և յաշխատելոյ. և ահայ եկն թագաւոր զաւառին. և ժողովեալ զերկիրն և սկսան զնոսալ զնասս. զի ձուլ կալմեացն թագաւորին և զաւրաց նորա. և առեն եղնիքն. ահայ որդեաւ մեր, վասն առաւրս այս պարապորդ հանգչեսցի և զիրանագեր։

Յուցանէ առակս, թէ այս զեւ առեն աժանդ առաջքս ընդ զասս ձախողկողմանն, թէ ահայ որդեար, այս եղր ձեզ պահան,

1 I [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].— ag [illegible].—1—2 ի [illegible]] ag չիք.—2 I [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] I [illegible].—3 I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] I, ag չիք.—I [illegible], ag [illegible].—4 [illegible]] ag [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag չիք.—I, ag [illegible].— [illegible]] I չիք.—5 [illegible]] I [illegible], ag [illegible].—I [illegible].— I, ag [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag [illegible]։

6 [illegible]] ag չիք.—թէ [illegible]] ag չիք.—I [illegible].—[illegible]] I չիք.—I [illegible], ag [illegible].—7 [illegible]] I չիք.—I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—[illegible] (ag [illegible]) [illegible] (ag [illegible])] I [illegible].—

որ ի Հօրն երկնաւորէ, զի ի յոյն [illegible] բանէից [illegible] մեր Հանդերձեալ [illegible] եւ [illegible] մեղաւք եւ [illegible], որ աշխատէին, զուր տանջանէից եւ [illegible] եւ [illegible] [illegible]։

8 [illegible]] ag [illegible] — ի [illegible]] I, ag [illegible] — 8—9 [illegible] մեր Հանդերձեալ (ag [illegible])] I [illegible] — 9 [illegible]] I [illegible], ag [illegible] — որ] I [illegible], ag [illegible]] ag [illegible] — 10 [illegible]] ag [illegible] — եւ [illegible]] I [illegible] — I [illegible]

ԾԷ. ՎԱՐԱԶ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍ

(57 V=55 I=61ag=70 B)

Վարազն սրէր զատամունսն իւր մեծաւ աշխատութեամբ եւ ջանիւ. եւ գայլ [illegible] եւ ասէ. ընդէ՞ր աշխատիս [illegible] ոչ կայ [illegible] եւ պատերազմ. եւ ասէ [illegible] թէ [illegible] զու [illegible] [illegible] զի զու չես [illegible] պատերազմ, եւ [illegible] ոչ կարէ [illegible] պատրաստել եւ զէն սրել, զէն [illegible] սրել պիտոյ, որ պատրաստ է։

Նմանեն սոսա, թէ յայս ժամանակս պարտ է ջանալ եւ զգուշանալ եւ պատրաստել զանձն. զի յաւուր [illegible] ոչ կայ ժամ [illegible] եւ [illegible], որպէս ցուցանէ մեծաւսան եւ ի յիմար կուսանացն։

1 I, ag, B [illegible] — ag, B [illegible] — 2 [illegible]] ag [illegible] — [illegible]] B [illegible] — I, ag, B [illegible] — եւ] ag, B [illegible] — [illegible]] I [illegible], B [illegible]] I, ag [illegible] — 3 ag [illegible], B [illegible] — [illegible]] ag, B [illegible] — I [illegible], ag, B [illegible] — եւ [illegible]] I եւ [illegible], ag, B [illegible] — 3—4 [illegible]] I, ag, B [illegible] — 4 [illegible]] I [illegible], ag [illegible], B [illegible] — I, B [illegible] — B [illegible] — [illegible]] I [illegible], ag, B [illegible]] ag, B [illegible] — 5 եւ [illegible]] I [illegible] — [illegible]] I [illegible], ag, B [illegible]] B [illegible]] I, ag, B [illegible]] ag [illegible], B [illegible] — եւ [illegible]] ag [illegible], B [illegible] — 6 [illegible]] I [illegible] ag, B [illegible] — 5—6 [illegible]] I [illegible], ag [illegible], B [illegible]

7 [illegible]] ag, B [illegible] — ag [illegible], B [illegible] — ag [illegible]] ag [illegible] — եւ] I, ag, B [illegible] — 7—8 [illegible]] I [illegible] — 8 I [illegible], B [illegible] — ag, B [illegible] — [illegible]] ag, B [illegible] — 9 եւ [illegible]] I եւ, ag, B [illegible] — [illegible]] I [illegible], ag [illegible], B [illegible] — 9—10 I [illegible] եւ [illegible], ag [illegible] եւ [illegible], B [illegible] եւ [illegible]

[illegible]

(58 V=56 I=121ag)

[illegible]

[illegible]

1 [illegible] I, ag [illegible] —I [illegible] —I, ag [illegible] —2 I, ag [illegible]] I [illegible] ag [illegible] —3 [illegible]] I [illegible] —4 [illegible]] I [illegible] —5 I, ag [illegible]

6 I, ag [illegible] —ag [illegible] —7 [illegible]] ag [illegible]] I [illegible] ag [illegible] —ag [illegible]] I, ag [illegible] —7—8 I [illegible] —8 ag [illegible] —I, ag [illegible] —9 I [illegible]] ag [illegible] —10 [illegible]] I [illegible] ag [illegible] —ag [illegible] —I [illegible]

[illegible]

(59 V=57 I=* 75ag=86 B)

[illegible]

1 I, B [illegible] —I [illegible] B [illegible] —I [illegible]] I [illegible] —4] B [illegible] —2 [illegible]] B [illegible]] B [illegible] —B [illegible] —3 B [illegible] —I, B [illegible]] I [illegible] B [illegible]] I [illegible] B [illegible] —I [illegible] —4 [illegible]] I [illegible] —I [illegible] B [illegible] —B [illegible]] I [illegible] B —I [illegible] B [illegible]] I [illegible] B [illegible] —B [illegible] —5 I, B [illegible] —B [illegible] —I, B [illegible]] I [illegible] —I [illegible] —6 [illegible]] B [illegible] (I [illegible]) [illegible]] B [illegible]] I [illegible] B [illegible] —7 I [illegible] B [illegible] —I, B [illegible] —I [illegible] B [illegible] —I, B [illegible]] I [illegible] —7—

*) [illegible]

վէր. զի տացէ զհացն յաւղտէն, և նոյ զգլուխ էառ ի ծիպյնէն. և սկսաւ զայն կողկողենայ. նոյ ազուէան ի շուրջ գոյր. ասէր նոյ. նիս. նզոնանոսու սաստիկ բարձր է Նազան կողենայ Մարկան Մարկան և շուրջ զոյ Թորան։

Յաւզանէ, ասաց, թէ չէ պայքա ազգաւորին ընդ մեծատան ձեռին և ոչ ի կալու. մասանեւ զի ոչ կարեն ի գլուխ ելանել. որպէս սար ի բան աստ, թէ խնդրեոյն ի հետ աւձին ծայրլիակացու. նոյ կարեցաւ. և թէ զրաստ. որ զանձ է բարձնալ ի տեղն ոչ անկանի. սապայ սւրն վերջին լինի արդար իրաւունք և զատաստա.

8 ի վէր] I ի վերայ աղտան, B չիք.—8 յաւզտէն] C չիք.— և] B չիք.—I էառ զգլուխն, B զգլուխ էառ.—ի ծիպյնէն] I ի ծնկան մէջն, B ', ծնկանցն մէջն և բարձրացոյց.—9 I սկսաւ զայլն, B զայլն սկսաւ.—I կողկողենալ, B կոծկալ.—նոյ] I և.—I, B ազուէսն.—ի շուրջ գոյր] I շուրջ գալ զգլխոյն բոլոր և, B շուրջ անցանէր և.— I ասէ.—9—10 նոյնիս նզոնանոսու սաստիկ (I սաստնել)] B չիք.—10 բարձր է] B անուլ ընդ.—B Նազան.—կողենայ] I կողենայր, B զու կծկաս.—B Մարկան.—10—11 Մարկան] I, B չիք.—11 և] I, B չիք.—I Թորգա, B անցանի.—B Դորան։

12 ասաց] ag, B չիք.—B ոչ է պայքա ձեռին.—I ընդ մեծատանն, ag ընդ մեծատանն.— 13 ձեռին] I ձգան, B չիք.—ոչ] ag, B չիք.—ի] I, B չիք.—B մանուլ.—I, ag, B ոչ կարէ.— ի գլուխ ելանել] I ընդդէմ կալ.—13—14 սար ի բան աստաւածաց] I չիք, ag, B ասեն աստուածոյն (B աստուածոց).—14 թէ] I, ag չիք.—ի հետ] I ընդ, ag, B հետ.—ծայրլիակացու] I ծայրակեցաւ, ag, B ձեռնեցաւ.—նոյ] I նա, ag, B և.—15 և] I կամ.— թէ] I, B չիք—ag եր բարձնալ, B երբոր.—ի տեղն] I որ տեղն, ag 'ի տեղի B 'ի տեղին.—16 սապայ] I զի. ag բայց. B սակայ.—I յաւուր. ag, B սրն.—և զատաստան] I և զատաստանի, ag, B չիք։

Առակ. 60 B Սիւզ և գայլ և աղուէսն եղբարք եղեն և 'ի ճանապարհին գտան. գ. ասւրք հաց. և առեն յեփեռանս. որ ասաց է, նա կերիցէ. սկսան ասել զատրիքս իւրեանց. ասէ աղուէսն. ես այն աղուէսն եմ, որ Նոյամ տնաւն եզ ինձ. և գայլն ասէ. ես այն եմ, որ զխոյ Նոյ կերայ 'ի տապանն։ Իշն սկսաւ բղաւել. որ նոքա ասաց եղան քան զնա. և հացն կերէ մեացն. առեալ զհացն ի բերան յարգոյ և բարձրացոյ ասելով. զի թէ ես երեկեայն աւուր աղայ եմ, որ այսչափ այս եմ մեծացեալ. և սկսաւ ուտել զհացն. և աղուէսն լայր և աղաղակէր հառաչելով. մինչև կախեալ սատակեաց գազուեսն։

Ցուցանէ, թէ մեծատունք և առաւելորդք ուտեն զալչեղս ժողովրդեան. և շատք այնոքն, որ աղքատանան։

Առակ. 39 C Սիւզ մի. գայլ մի և աղուէս մի գնացին ի միհ ճանապարհ և գտին բլիթ մի հաց, որ անկեալ էր ճանապարհորդացն.

39 C—39 C¹=75 ag. 1 ի միջմանն ag յու՛. ...—C¹ և գայլ, ag ու գայլ—C¹. ag աղուէս. — 2 և] ag չիք. — C¹ ի ճանապարհորդացն, ag ի ճանապարհորդաց. —

ԾԸ. ԾԱՌ ԵՒ ՄԵՂՐԱՀՈՍ ԾԱՌ

(58 V=56 I=121ag)

Ծառ մի բարձր կայր և տերևքն նորա մեղր կաթեցուցանէին. և այր մի ելեալ ի նմա լիզէր զտերևն. և մկունք բ· հատանէին զծառն. և կայր առաջի ծառոյն գուբ մի սոսկալի և ահագին վիշապ մի ի նմա. և այրն այն ոչ երկնչէր և ոչ զգուշանէր ի լիզելոյ զտերևն։

Նշանակէ առակս, թէ ծառն ժամանակս է և մեղրն ի նմայ մեղքն է կամ հեշտութիւն, զոր գործեմք լեզուաւս. և մկունքն տիւն է և գիշերն, որ հատանեն զժամանակս մարդոյ. գուբն գերեզմանն է. և վիշապն մահն է. վայ մեզ՝ որ հեշտացեալ եմք ի մեղս և ոչ վախեմք յաւիտենականէն, որ կան առաջի մեր։

1 [illegible]] I, ag [illegible]—I [illegible]—I, ag [illegible]—2 I, ag [illegible]—[illegible]] I [illegible], ag [illegible]—3 [illegible]] I [illegible]—4 [illegible]] I [illegible]—ոչ [illegible]] I [illegible]—4—5 I, ag [illegible]

6 I, ag [illegible]—ag [illegible]—7 [illegible]] ag [illegible]] I [illegible], ag [illegible]—ag [illegible]—[illegible]] I, ag [illegible]—7—8 I [illegible]—8 ag [illegible]—I, ag [illegible]—9 I [illegible]] ag [illegible]—10 [illegible]] I [illegible], ag [illegible]—ag [illegible]—I [illegible]

ԾԹ. ԱՌԻՒԾ ԵՒ ԳԱՅԼ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍ

(59 V=57 I=* 75ag=86 B)

Առիւծն և գայլն և աղուէսն եղեն եղբարք և գնացին և գտան հաւս մի մարդուք. և ասեն. որ ի մէջ մեր աւագն է. նա կերիցէ զհաւսն. ասէ գայլն. ես այն գայլուն որդին եմ, որ Նոյ ի տապանն էառ. և ասէ աղուէսն. ով ողորմելիք, զու իմ կայր թոռին ընկերին եմ. աւագն առաւել զհաւսն կանխեցաւ. և ասէ. ով որդեակք, ասացէք այս ցեղերս յայտնի է եղանն։ Եւ յառաջն ... զրեն աւագացն Ռուբէն և զայլոցն Մարկոս աղուէսուն Սիմոն և կամեցաւ զայլն Հեթել ի

1 I, B [illegible]—I [illegible], B [illegible]—I [illegible]] I [illegible]—[illegible]] B [illegible]—2 [illegible]] B [illegible]] B [illegible]—B [illegible]—3 B [illegible]—I, B [illegible]] I [illegible], B [illegible]] I [illegible] B [illegible]—I [illegible]—4 [illegible]] I [illegible]—I [illegible], B [illegible]—B [illegible]] I [illegible], B [illegible]—I [illegible], B [illegible]] I [illegible], B [illegible]—B [illegible]—5 I, B [illegible]—B [illegible]—I, B [illegible]] I [illegible]—I [illegible]—6 [illegible]] B [illegible] (I [illegible]) [illegible]] B [illegible]] I [illegible], B [illegible]—7 I [illegible], B [illegible]—I, B [illegible]—I [illegible], B [illegible]—I, B [illegible]] I [illegible]—7—

*) [illegible]

մեր. զի ասացէ զհոգին յաւզարէն, և նոյ զգլուխ եառ ի ձեռացն. և ափսոս զայն հրեղէնեանս. նոյ աղաւէած ի շուրջ զորս ասէր նոյնիւ եղանակաւ ասացեալ. բարձր է Իսրայէլն կրելենոյ Մարիամն Մովսէսի և շուրջ զայս Ահարոնի։

Յաւելանէ ասելով, թէ չէ պարտ աղքատին ընդ մեծատան մտանել և ոչ ի կալս. մտանել. զի ոչ կարեն ի գլուխ ելանել. որպէս ասէ ի բան առակաւոր, թէ խնդրեսցին ի հեռ աւձին ճանճիկանցաւ. նոյ կարէնցաւ. և թէ զըստ որ զանձ է բարձնալ, ի սիրտ ոչ մնեալ. ապա ասէ մերձին լինի արդար խրատ ... և զաստատ.

8 ի մեր] l ի մերոյ աղաւան, B չիք.—8 յաւզարէն] [illegible] չիք.—
և] B չիք.—l եառ զգլուխն, B զգլուխ եառ—ի ձեռացն] l ի ձեռացն մերոց, B '. ձեռացն մերոց և [illegible]—9 l ափսոս զայն, B զայն ափսոս.—l [illegible], B [illegible].— նոյ]
l և.—l, B աղաւէած—ի շուրջ զոր] l շուրջ զոր [illegible] և, B շուրջ [illegible] և.—
l ասէ.—9—10 նոյնիւ եղանակաւ ասացեալ (l [illegible])] B չիք.—10 բարձր է] B [illegible]
[illegible]—B [illegible]—[illegible]] l [illegible], B [illegible]—B Մարիամ.—10—11 Մովսէսի]
l, B չիք.—11 և] l, B չիք.—l [illegible], B [illegible]—B [illegible].

12 ասելով] ag, B չիք.—B ոչ է պարտ [illegible]—l ընդ մեծատան, ag ընդ մեծատանն.—
13 մտանել] l [illegible], B չիք.—ոչ] ag, B չիք.—ի] l. B չիք.—B [illegible]—l, ag, B ոչ [illegible].—
ի գլուխ ելանել] l [illegible] [illegible]—13—14 ասէ ի բան առակաւոր] l չիք, ag. B [illegible] [illegible] (B [illegible]).—14 թէ] l, ag չիք—ի հեռ] l [illegible], ag, B [illegible].—[illegible]] l [illegible], ag, B [illegible].—նոյ] l [illegible], ag, B և.—15 և] l [illegible] — թէ] l, B
չիք—ag [illegible], B [illegible]—ի սիրտ] l որ [illegible], ag 'ի [illegible] B 'ի [illegible]—16 [illegible]] l [illegible] ag [illegible] B [illegible]—l [illegible] ag, B [illegible]—և զաստատ] l և [illegible], ag,
B չիք։

Նորին. 60 B Սերգա և զայլ և աղուէսն եղբարք եղեն և 'ի Ճանապարհին զնան. զ. աւուրս հաց. և սոսն ցամաքանս. որ ասաց է, նա կերիցէ. ափսոսն սովել զատրէա իւրեանց. ասէ աղուէսն. ես այն աղուէսն եմ, որ Եզովբ մեռաւ եղ ինձ. և գայլն ասէ. ես այն եմ, որ զիս 'Եսայ եմոյն 'ի տապանն։ Նշա ասեսալ բղսայն. որ նոցա ասաց եղան քան զնա. և հացն կերէ ձեռացն. սասալ զհացն ի բերան յարգյց և բարձրացայց սակլով. մի թէ ես երեկեայն աւուր աղայ եմ, որ այսչափ զայ եմ մեծացեալ. և ափսոս ասաել զհացն. և աղուէսն լայր և աղաղակէր ծաղթեբլով. մինչև կախեալ սատակեաց զաղուէսն։

Յուցանէ, թէ մեծատունք և սաստկորդք ծնեն զյղեր մաղամբ զեան. և շատ այնէն, որ աղքատանան։

Նորին. 39 C Սերգա մի. զայլ մի և աղուէս մի զնացին ի մի Ճանապարհ և գտին բլիթ մի հաց, որ անկեալ էր Ճանապարհորդացն.

39 C—39 C^1=75 ag. 1 [illegible] ag [illegible].—C^1 և զայլ, ag [illegible]—
C^1, ag [illegible] — 2 և] ag չիք — C^1 ի Ճանապարհորդացն, ag ի Ճանապարհորդաց —

և ասէն ընդ միմեանս. զի՞նչ արասցուք զդայ. զի չէ բաւական միջամտեցան. ասէ աղուէսն. այդ մեկի կերակուր է. և որ աւագն է ի մէնջ և աւագագոյն հզօր, նայ կերիցէ զդայ. և հաւանեցան երեքեան բանին. հարցին զգայլն. ասա՞ զթիւ ամաց քոց. և նայ ասէ. ես այն գայլն եմ, որ յաւուրս Ջրհեղեղին 'Նոյ ի տապանն էառ զիս. և ասէ աղուէսն. իմ թուոյն ընկեր եմ ես այն աղուէսն եմ, որ առեալ զիս տարաւ և տարաւ առաջի Ադամայ, որ անուանեաց զիս աղուէս։ Իշխ. ասաց. ուղտն զերբանն և էառ զոլլիթն և վերացուց ի յաւգն, սկսաւ ծամել և ասէ. երբ դուք այդ չափ էք, զայդ կեր ասէք. ապայ այս որ նոքա, որ ես ունիմ, չէ յերեկի ապայ եղած. գայլն ու աղուէսն սկսան շուրջ զնովաւ գալ. չ'կարացին միաւսել նմայ և ի բաց կացին ի նմանէ և փախան։

Ուղտն [նման է] ուղորդ մարդոյ և աղուէսն ու գայլն անիրաւաց. որ կամեցան խաբել զուղտն որպէս խաբեբայ մարդիքն զայնմեզան. այսպէս և սատանայ հնարք խաբել զարդարսն և զամբիծսն. բայց որ աստուածութեան և արդարութեան բարձրեն քան զկարծիս սատանայի, ոչ հաղթին ի նմանէ որպէս ուղտն ոչ հաղթեցաւ ի ննդաւոր գաղտնացն' ի գայլոց և յաղուեսէն. որքեն զաւարթութիւնք սատանայի. զի աղուէսն քննու և խորագ և գայլն չար է և պատառող. որդին սատանայ կարծանէ զաւարթութեամբ իւրով։

---

3 C², ag ասէն.—C² զայ, ag զդայ.—4 C² աղւէսն, ag աղուէսն.—5 ag երեքեանն.—6 C², ag ասա.—7 ag աղուէսն և յաւելում C², ag ուրհնեալ է աստուած.—8 C² թուոյն. — C² աղւէսն, ag աղուէսն.—9 առաջի Ադամայ] ag առ Ադամ.—C² աղւէս, ag աղուէս.—10 C², ag վերացոյց.—ի յաւգն] ag յաւգն.—11 այդ չափ (C² չափդ) էք] ag էք.—C² զայդ—ապայ] ag էք.—C² որոնքս, ag որոնքս.—12 յերեկի] C² յերեկ [[illegible]], ag յերեկին.—ապայ եղած] C² [illegible], ag եղած ապայ.—12—13 գայլն և աղուէսն (C² աղւէսն) սկսան .. նմայ (C² նմա) և (C² [illegible]) ի բաց կացին ի նմանէ և (C² [illegible]) փախան (C² [illegible])] ag [illegible] յամօթ անուն եղին ընդ ուղտն [illegible] և գայլոյն [illegible] և աղուէսուն [illegible]. և [illegible] գայլն [illegible]: զի [illegible] [illegible] յոգւոյն նա զջրհեղեղին էառ 'ի ննդամէջն և սկսաւ գայլն [illegible]. [illegible] աղուէսն շուրջ [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] է [illegible]. [illegible] [illegible]. շուրջ [illegible] [illegible]։

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ C² (48. [illegible]) 14 նման է.—աղւէսն—և գայլն.—15 զամենեզան.—17 յաղթին.—18 յաղթեցաւ.—18—19 ի գայլոյն.—19 յաղւեսէն.—զաւարթութիւնք.—աղւէսն.—20 քննի է.—21 զաւրութեամբ.

Կ. ԹԷ ՈՐՊԷՍ ՆԵՐԳԻՆ ԸՐՈՒԻ

(60 V=58 I=*70 B=*13C=*13C²)

Մրջիւն յորժամ ծերանայ, յանժամ բարձրանայ մերձ ի յարեւ-գակն և ջերմանայ և գայ ի վերայ մեծաւ զաւրութեամբ և

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 յորժամ.—2 և գայ.—

---

*) Մրջիւն բառ մեկնութեան. հմմ. ընդ առակերութեանս կա. առաջին։

իջանէ ի ջուրս և ի սուրբ աղբիւր մկրտի և ելեալ թօթափի. և թափին ի նմանէ հնացեալ փետուրքն. և մանկանայ և նորոգի ամենայնիւ։

Նոյնպէս առակս, թէ ով մարդ՝ որ ծերացար անօրէնէն և չար գործովք, բարձրացիր հոգովդ առ Քրիստոս և ջերմացիր հոգով սիրոյ նորա և մկրտեա զանձն քո ի ջերմ արտասուս և լուայ արտասուօք և հառաչանօք զղջութեամբ մեղաց քոց մեծայուսով և ապաշխարութեամբ. և ողորմութեամբ աստուծոյ թափին ի քէն հնացեալ փետուրք մեղաց քոց. և ազատիս ի զմեղացն և հասանես բարեացն աստուծոյ. որպէս ասէ մարգարէն, թէ լնու աստուած ի բարութենէ զցանկութիւն քո. նորոգեսցի որպէս արծուոյ զմանկութիւն քո։

---

3 իջանէ.—ի ջուրս] ի ջուրն.—աղբիւրն—ելեալ ի յետ թօթափի.—4 թափի.—4—5 նորոգի ամենայնիւ] սրբէ [illegible] [illegible] ի բնէ [illegible] նորոգի փետուրքն։

6 առակս] B չիք.—թէ] C չիք.—ով մարդ] B չիք.—որ] B երբ որ.—B ծերացար և [illegible].—անօրէնէն և (C, C² չիք) չար] I չար և անօրէնէն, B անօրէնութեամբ և չար.—7 C գործովք.—C հոգովդ.—B առ աստուած.—հոգով] C, C² հոգովդ.—8 մկրտեա զանձն քո] B մկրտիր.—ի ջերմ արտասուս] I ջերմ արտասուօք, B ջերմ արտասուօք. C, C² [illegible].—լուայ] I չիք.—8—9 արտասուօք և] I, B, C, C² չիք.—9 հառաչանօք] հառաչանօք, C աղաչանօք, C² աղաչանօք.—զղջութ.] C, C² չիք.—C, C² զմեղս քո և.—I մեծա յուսով, B, C, C² մեծ յուսով.—9—10 ապաշխարութեամբ] B, C, C² չիք.—10 I, B, C, C² ողորմութեամբն.—B և թափին, C, C² թափէ.—I հնացեալք, C, C² զհնացեալ.—11 փետուրք] I փետուրքն, B չիք.—B մեղք քո.—C, C² և դու ազատիս.—I ի մեղաց զմեղացն, B ի զմեղաց և առ [illegible] բան B.—12 որպէս] C որ.—մարգարէն] I չիք, C, C² մ. դաւիթ.—I լնու.—աստուած] C, C² չիք.—12—13 ի բարութենէ զցանկութիւն քո. նորոգեսցի] I չիք.—13 I արծուոյ, C, C² արծուի.—I զմանկութիւն։

Սա. 62ag Արծուին յորժամ ծերանայ. ծանրանայ թեւքն 'ի սաստ արեգականն. և ջերմանայ և գայ 'ի վերայ մեծ լուսութեամբ։ Էջ իջեալ 'ի սուրբ աղբիւր մկրտի և ելեալ թօթափի. և թափի 'ի նմանէ հնացեալ փետուրն նորա. և նա մանկանայ և նորոգի ամենևին։

---

62 ag=70a B=13 C=13 C². 1 արծուին (B արծիւն) յորժ. ծ.] C, C² յորժ. ծ. արծիւ (C² արծիւն) որ է թռչնոց թագաւոր. յայն ժամ—C ծանրանայ.—մինչև] C, C² չիք.—2 ջերմանայ] C, C² յառ. թուչանայ (C² թուչանի) անմեղն փետուրն. որ [illegible] (C² [illegible]) [illegible]—լուսութեամբ] B, C² սաստութեամբ, C զօրութեամբն.—3 ի սուրբ] B 'ի ջուրս և 'ի սուրբ, C, C² ի ջուրս.—C աղբեր մ., C² աղբիւր մ.—թօթափի] C թօթափի, C² թօթափի.—C, C² թափին.—'ի նմանէ] C, C² ի բոլոր.—4 նորա] B, C, C² չիք.—ամենևին] B ամենևեան (այսպէս) բան նմա, թէ նորոգեսցի որպէս արծուոյ մանկութիւն քո. C վերջանին, C² վերջանին.

ԿԲ. ԲԱԺԻՆ ԹՌՉՆՈՅՆ
(61 V=59 I)

Թռչուն մի սուրբ և ցանկալի, որ կոչի քառադրիոն․ որ թէ հիւան-դանայ մարդն մահու, բնաւ ոչ հայի ի նա․ ապա թէ հիւանդն ոչ է մահու, նայ երթայ մերձ հիւանդին ցնծալով և բերանով շա-շափէ զնայ և հարկանէ խեւութն և զցաւն քարշէ և զհիւանդն ողջացուցանէ։

Ցուցանէ տառս, թէ որ[ս]մն Քրիստոս, յորժամ տեսանէ զմե-ղաւորն, որ չունի կամք դառնալոյ ի մեղաց, և յանժամ դարձուցանէ զերեսն իւր ի նմանէ․ ապայ որ զղջայ և զիմէ առ ի նայ, նայ ցնծայ Քրիստոս ի վերայ նորա և համբուրէ զնայ․ և թէպ սուրբ հոգոյն հովանի լինի նմայ և պահէ զնայ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՑ A 1 քառադր·—2—3 ոչ է] որ չէ·—3 բերանով] ֆանա-ցեն—3—4 շաւշափէ·—4 և զցաւն] զսն·—քաշէ·—4—5 ողջացուցանէ զհիւանդն։
6 արսմն·—7 ի մեղաց] չիք·—յորժամ·—8 զերեսս·—զղջի—առ նա—նայ] չիք·—8—9 Քրիստոս ցնծայ·—9 թէպ սուրբ] սուրբ թեւօք·—հոգոյն] չիք·—10 լինի—զնայ] չիք։

ԿԱ՛ա. 112ag Է՛ թռչուն հաւ մի ’ի թագաւորաց տանն. և յոր-ժամ մարդն հիւանդանայ, նա բերեն զհաւն մօտ ’ի հիւանդն։ Թէ մե-ռնիցի հիւանդն զարձ, որ առողջանայ, նա հաւն քաղցրութեամբ հայի ’ի հիւանդն և զիրկ արկանէ և զհով հարու թեւօքն։ Իսկ թէ մահու լինի, հաւն խոլոր հայի և դարձուցանէ զերեսն ’ի հիւանդէն և փախչի. և այն հաւուքն կարեն գիտել մարդիկք զմեռանիլն և զապրիլն։

Նշանակէ։ Հաւն աստուածայ օրինակէ՝ և հիւանդն մեղաւորին. առաքէշն աստուած հայի ’ի մեղաւորն, որպէս հայի հաւն ’ի հիւանդն. եթէ կամք ունի, որ դառնայ և զղջանայ, նայ աստուած քաղցրութեամբ ’ի մեղաւորն հայի և զիրկ անկանէ և համբուրէ. զի ոչ կամի զմահ մեղաւորին՝ այլ զդառնալն ’ի չար ճանապարհէն։ Իսկ թէ չունենայ կամք մեղաւորն դառնալ ’ի մեղաց, նա աստուած դարձուցանէ զերեսն ’ի մեղաւորէն։ Որպէս ասէ մարգարէն. դարձուցից զերեսս իմ ’ի նոցանէ՝ և ցուցից նոցա։

112 ag=97 B. ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՑ B 1 է] կայ·—’ի տանն թագաւորաց·—2 մարդն] այ·—նա] չիք·—զհաւն] բեր·—մօտ ’ի] մերձ·—2—3 ստնիցի… առողջանայ] լաւ լինի հիւանդն·—3 հաւն] չիք·—4 հիւանդն] նա—և զիրկ… թեւօքն] չիք·—5 հաւն] նա. — խոո լաւ·—6 կարեն գիտել] գիտեն·—մարդիկք·—զապրելն և զմեռանիլն։
7 նշանակէ] չիք·—7—8 առաքէշն… ’ի մեղաւորն] չիք·—8 և որպէս—հայի հաւն] հաւն քաղցրութեամբ հայի·—8—9 եթէ… զղջանայ] չիք·—9 նայ աստուած քաղցրութեամբ ’ի մեղաւորն հայի] նոյնպէս և Քրիստոս ’ի զղջացեալսն·—9—10 և զիրկ… համբուրէ] չիք. —10—11 զի ոչ կամի… ճանապարհէն] քան նմա, թէ ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին·—11—12 չունենայ… ’ի մեղաց] ոչ զղջանայ մեղաւորն·—12 ’ի մեղաւորէն] չիք·—12—13 որպէս ասէ մարգարէն] քան նմա թէ·—13 զերեսս—նոցա] զիս, լինելոց իցէ ապա ժամանակի։

ԿԲ. ԼՈՒՍԻՆ ԵՒ ԱՐԵԳԱԿՆ

(62 V=60 I=90 ag=156 D)

Լուսին խաւարի և թերացեալ պակասի լոյս նորա. և գայ հանդէպ արեգականն և առնու ի նմանէ կրկին զլոյս իւր։

Նոյնպէս առաքեալ, թէ՝ ով մարդ, մեղար և խաւարեցաւ լուսն աւուրք աւազանին, որ կայր ի հոգի քո. և պակասեաց ի քէն շնորհքն. դարձ մի երկրաւորի թերահաւատութեամբ. այլ յուսայ ի Քրիստոս հաստատուն հաւատով և գիտէ առ նոյն զզջ[մ]ամբ և արտասուաւք. և նոյն ծագէ ի լուսոյ իւրոյ ի հոգի քո և սրբէ զանաւրէնութիւնս քո ապաշխարութեամբ։

1 I, ag. D լուսին.—թերացեալ] ag, D [illegible] —I, ag, D լոյս.—2 հանդէպ] ag, D 'ի [illegible].—I, ag, D արեգականն.—I իւր լոյս, ag զլոյսն իւր, D զլոյս իւր։
3 առաքեալ] ag, D [illegible] (D [illegible])—մարդ] D չիք.—մեղար և] ag, D մեղաւ.— I, ag, D խաւարեցաւ.—I լուսն, ag, D լոյս.—4 աւուրք] D չիք.—I, ag, D կայր—ag պակասեցաւ.—ի քէն] I [illegible].—I շնորհքն, D շնորհքն.—5 ag, D և դարձ.—I մի երկրաւոր, D մի երկրաւորք.—ag, D թերահաւատութեամբ.—6 I [illegible] և [illegible]-թեամբ.—7 ի լուսոյ իւրոյ] I լոյս իւր, ag, D չիք.—քո] ag յանդէպ 'ի լուսոյ իւրոյ.—8 I, ag ապաշխարութեամբն իւրով, D ապաշխարութեամբ իւրով։

ԿԳ. ՄԻՋԱՄՆԱՒՈՐՆ

(63 V=61 I=93 ag=14 C=14 C²=159 D)

Ամենամարգագարեան լեառն մի կայ մէջիրի, մեծայգոյն քան զայլ-խարհ մի. զայ առիւծն և խառնակէ ընդ նմայ. և ծնանի նոցա զա-ւակ, որ կէս անձին առիւծ է և կէսն միջնմուն. և կոչեն զնայ միջինմա-արիւծ. և յորժամ ծնանի գիտէ առ մայրն. զի կերիցէ հունդ. և ոչ կարէ ուտել. զի հայրն մսակեր է. և գիտէ առ հայրն. զի կերիցէ միս. և ոչ կարէ ուտել. զի մայրն հնդակեր է. և այնպէս երթայ և գայ առ հայրն և առ մայրն. և ի սովոյն սատակի։

1 I. D [illegible], ag, C² [illegible] և C, C² [illegible] մի [illegible].—լեառն մի] C, C² [illegible] (C² [illegible]) մի [illegible].—ag, D կայր, C, C² և կայ [illegible].—[illegible]] I [illegible] մի, ag, D [illegible] մի, C² [illegible].—I, ag, D [illegible], C, C² [illegible].—2 ag, C, C² և զայ.—և] ag չիք.—I, ag, C, C² D [illegible].—C, C² ընդ նմայ (C² նմա).—նոցա] C, C² չիք.—2—3 զաւակ] I [illegible] ([illegible]), C, C² [illegible] իւր.—3 որ] I չիք, C, C² և.—կէս անձին] ag է կէս անձինն, C, C² ընդ կէս անձինն, D կէս անձինն.—I, C² առիւծու, C [illegible], D [illegible].—է] I, ag, C, C², D չիք.—I [illegible], ag չիք, C, C², D [illegible].—և կոչեն զնայ] ag, D չիք, C, C² և իւր անունն կոչի.—3—4 [illegible]] I [illegible], ag [illegible], C [illegible], C² [illegible].—4 ծնանի] I ծնու, D [illegible].—I առ մայրն իւր.—D հունդ, C, C² [illegible].—5 հայրն նորա, C² հայր նորա.—I, ag, C², D [illegible].—C, C² և [illegible] գիտէ.—զի] I չիք.—6 C մայրն նորայ, C² մայր նորա.—I, D [illegible], C [illegible], C² [illegible].—և] ag, C, C², D չիք.—ag, C, C², D [illegible].—7 և առ մայրն. և] I չիք.—I, D ի սովոյն, C ի սովէն.—C սատակի։

Ուսուցանէ առաքեալս, թէ յայտնապէս վա՜յ ինձ չարաչար անձինս մե-ղաւորացն. զի ծնանիլ են աստուածոյ որդեգրութեամբ և սուրբ աւազա-նաւն. և դարձեալ ծնանին ի սատանայէ մեղօք և անօրէնու-թեամբ. զիմն առ աստուած և հաւատոցն, որ կայ աստուած. և զիտեն, որ զատուցեալն կայ. և ոչ կարեն ուսանել զհետագլուխն աստուածոյ զորդու-թիւն և զապաշխարութիւն և զամենայն գործս բարեաց. զի մեղօք կապեալ կան ի սատանայէ. և զիմն ի սատանայ մեղօք. և ոչ կարեն ուրանալ զաստուած. և միաբանեալ են ի սատանայ անհա-ւատութեամբ և զիտեն, որ աստուած կայ և յարութիւն. և այս այնս են կապեալ յաստուած հաւատով և են կապեալ ի սատանայ չար գործով. և ոչ են կատարեալ բաժին սատանայի և ոչ աստուածոյ. և այս-պէս երթան առ աստուած հաւատով և առ սատանայ մեղօք և հեշտասիրութեամբ. և կան .Բ. միտ և անհաստատ. և զայս մահն յանկարծակի և հանէ զնոսա յաշխարհէս. և լինին բաժին դժոխոցս։

---

8 ի [illegible] ag. D [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]). C. C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible] թէ յայտնապէս] I. յայտնապէս թէ. ag. C. C². D չիք.—վա՜յ ինձ] I վա՜յ. ag. C². D չիք.—[illegible] I չիք.—8—9 D մեղաւորացն.—9 ծնանիլ են] L. D ծնան. ag [illegible].—9—10 աստուածոյ որդեգրութեամբ (L. D որդեգրութեամբն. C. C² որդեգրութեան) և սուրբ աւազանաւն] ag սուրբ աւազանին են աստուածոյ որդեգրութեանն.—10 դարձեալ] ag. C. C². B չիք.—ag. D ծնանին.—ag սատանայ.—C մեղաւքն.—11 և հաւատոցն] ag. C. C² զի [illegible].—C. C² աստուած կայ.—զիտեն] I չիք.—12 որ] I չիք. ag. D զի.—կայ] I չիք.—12—13 I զորդութիւնն և զապաշխարութիւնն.—13 և] ag. D չիք.—զամենայն գործս] ag. D զգործս. C. C² զգործ.—14 կան] ag. C. C² են.—C ի սատանայ. C² ի սատանա.—15 և միաբանեալ] I և [illegible]. ag [illegible] C [illegible]. C² [illegible].—են] ag. C. C² չիք.—ի սատանայ] I սատանայի. ag չիք. D ընդ սատանայի.—15—16 անհաւատութեամբ և] ag չիք. C. C² [illegible]. D [illegible].—16 ag. D [illegible].—աստուած կայ և յարութիւն] I յարութիւն կայ և [illegible].—և] ag. D չիք.—I [illegible].—17 են կապեալ] ag. D են կապեալք. C. C² կապեալ են.—D աստուած.—D հաւատով.—են] L. D չիք.—կապեալ] I չիք.—L. D ի սատանայէ.—18 ag գործոց. D գործովք.—և ոչ են] I և ոչ. ag ոչ կարեն [illegible]. D ոչ կարեն [illegible]. C. C² ոչ են.—կատարեալ բաժին] I բաժին կատարեալ. ag. C. C² բաժին. D [illegible].—ag. D ի սատանայէ.—D յաստուածոյ.—և] L. ag. D չիք.—18—19 այսպէս երթան... առ սատանայ] I չիք.—19—20 մեղօք և հեշտասիրութեամբ] I չիք և [illegible]. ոչ [illegible] են և ոչ [illegible]. C. C² չար գործով.—20 Բ. միտ] I. ag. C. C². D երկմիտ.—21 յանկարծակի և] I և յանկարծակի.—C զնոսա.—յաշխարհէ] I. ag յաշխարհէս. C. C² չիք.—և լինին] ag. C. C². D չիք.—22 դժոխոցս] I դժոխոցն. C² դժոխոցն [illegible] C [illegible]. C² [illegible]

ԿԴ. ՍՐՏ ԵՒ ԻՄԱՍՏ.

(64 V=62 I)

Կոչանք և երգք ամենայն ի մի ժողովեալ վասն խնդրոյ ինչ իրաց և առեն ի պատառութոցն իւրեանց. զնայցէք ի խնդիր կերակ-

---

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ը.ՑՑ [1 երգք] երգք.—ի մի վայր—2 իւէ զնայցէք—

բայց յամենայն ազգէ․ զինչ և առհմանեալ է կերակուր նոցա․ և յաւուր նշխարլ աղքատաց․ վասն առաւօտու, որ ոչ մնացական, որ երթայ ի մի ամի յայգին վասն խաղողի․ և առնէ գործակալսն, թէ զու երթ․ զի հնձուոր են գործոյն․ և նոյ սպասընկեր և ասէր զգեստ տանել, որ զիս միայն առաքեն։

Նոյնպէս ասաց, թէ՝ ով մարդիկ, թէ զինչ գործէք և կամ զինչ խորհիք․ թէ չար և թէ բարի, թէ փարթամանանք և թէ աղքատանանք․ զայգին Աստուծոյ մի մոռանայք՝ զայսն և զապաշխարութիւն և զզղջումն արտասուաց, որ է ողջոյն քաղցրալուծութեան․ որով առատացեալ կերակրի և ցնծայ և ուրախանայ հանապազ։ Նորձեալ ցուցանէ ասելով այլ միայն, թէ պատահի, որ բան և գործն և խելք մարդոյն ի պէտս լինի․ բայց պատահել չէ, որ շուտով յանձն առնու, մինչև յոլով աղաչէն զնայ։

3 առհմա նեալ] առհման․—4 աղքն] չիք․—թէ վասն․—որ] չիք․—մնացական․—որ երթայ] երթայց․—4—5 ի մի ամի] մի ամի ի․—5 և] չիք․—6 գործոյ․—սպասընկեր․—զգեստ] զգեստ

8 մարդիկք․—թէ] չիք․—և] չիք․—9 թէ չար] չար․—փարթամանանք] փարթամանք․—9—10 աղքատանանք] աղքատանք․—10 մոռանայք․—11 արտասուաց․—12 և ուրախանայ] ուրախանայ․—13 պատահէ․—բանն․—գործն․—14 բայց․—պատահել է] պատահի

ԿԵ․ ՁԿՆՈՐՍ ԴՌՕՂ ԵՒ ՈՂՈՐՆ

(65 V=63 I=65 ag=73 B=138 D)

Գնաց և ագռաւն եգիտ եղբայրք և գնացին առաջ ձուկն․ և ասէ ագռաւն ցձուկն․ արի զաղէ քո ի գետոյ և ընկղմեսցուք ձկունս և կր ժամանակին ձկնորսին․ և երբև արի զայն զաղէն ի ջուրն, նոյ պատրեցաւ և փախեաւ ագին զալուն․ և ասէ ագռաւն․ ահայ եղբարք, ամենայն զաւրութեամբ քո ցանձ առաւ և քարշէ զաղէ քո․ զի բազում ձկունք ընկղմեցան․ երբև ցանցեաց, հատաւ ագին և նոյ

1 I. ag. B. D [illegible]—I. ag. D [illegible], B [illegible]—I [illegible], B [illegible]—ag [illegible], D [illegible]—և] I. ag. B. D չիք․—2 I. B. D [illegible]—I [illegible] ag. B. D [illegible]—[illegible]] D [illegible]—I [illegible] ag [illegible], B [illegible]—և] ag [illegible]—ag [illegible], B [illegible], D [illegible]—3 և եր] I եր—B. D [illegible]—I [illegible]—և] I. ag. D չիք․—ag [illegible], B [illegible], D [illegible]—I. ag. B. D [illegible]—I [illegible]—4 [illegible]] I [illegible], ag չիք․ B [illegible], D [illegible]—ag. D [illegible]—և [illegible]] I [illegible], ag. D և [illegible], B [illegible]—և] I. ag. B. D չիք․—[illegible] (I. D [illegible])] B չիք և [illegible]—[illegible]] I [illegible] B [illegible]—5 եղբարք] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], D [illegible] ([illegible])—D [illegible]—I [illegible] ag. B. D [illegible]—[illegible]] I [illegible] ag. D [illegible] B [illegible]—[illegible]] ag. D [illegible] (D [illegible]) [illegible] — և] ag. B. D չիք․—[illegible] (I. ag [illegible]) [illegible] (I [illegible] ag. D [illegible]) [illegible]] B չիք — զի] I [illegible]—6 [illegible] ([illegible]) [illegible]] ag [illegible] B [illegible], D [illegible]—B և [illegible]—[illegible]] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]—[illegible]] I [illegible] ag. D [illegible] ի [illegible] B [illegible] ի [illegible]—[illegible]] I չիք—

երկիւղալ վայրէր զանձն իւր և լալով ասէր. վայ է ինձ, Թափեցայ յազգս և ձուկն ոչ ըմբռնեցի։

Առակս ցուցանէ, թէ այսպէս կարէ զմեզ սատանայ մերկացուցանել ի մեղս և թափէ յայս կենաց ու յայն կենացն. փրկեա ու Տ. Տէր

---

7 ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] B չիք [illegible]] ag. B չիք] B. D չիք [illegible]] I. B չիք. ag [illegible] D [illegible]] I. ag [illegible] B [illegible]] I. ag. B. D չիք [illegible]] I [illegible] ag. B [illegible] D [illegible] —8 I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] B չիք [illegible]] I [illegible] B չիք. D [illegible]] B չիք [illegible]] I [illegible] B չիք. D [illegible]

9 [illegible]] ag. B չիք [illegible]] B [illegible] D [illegible]] ag. D չիք. B [illegible]] B. D չիք—9—10 [illegible]] B [illegible] —10 [illegible]] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] B չիք. D [illegible]] I [illegible] B չիք [illegible]] I [illegible] ag. D [illegible] B չիք [illegible]] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible] —10—11 [illegible] (I [illegible]) [illegible]] ag. B. D չիք

ԿԶ. ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ ԹՂԹԱԾՈՐ ԴԱՍԱՆ

(66 V=61 I=67 ag=74 B=139 D)

Աղուէսն խաբեաց զգառն և ետ նմա թուխտ ասելով զի տարցէ ի գեղջն ամենատէրըն. և բերել կերակուր. և երթև գնաց գառն ի գիւղն, Թափեցան ի վերայ նորա շունքն և խածատեալ մերկացուցին զնա. և երթև եկն աղուէսն կենաւք, ասէ աղուէսն. ընդ էր ոչ ցուցեր զԹուխտն. ասէ. այդ՞ ցուցի. բայց Ա՞. շուն կայր, որ ոչ գիտէր զգիրն։

Առակս ցուցանէ, թէ մի վստահիր և մի անհնարին ի մէջ վտան-

---

1 I, B, D [illegible] —I [illegible] ag, B [illegible] —I, ag, B, D [illegible] — [illegible]] ag, B, D [illegible] —I. ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] I չիք. ag, B [illegible] D [illegible]] ag, B, D չիք.—2 ի [illegible]] I [illegible] ag ի [illegible] B [illegible] D ի [illegible]] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] I, ag. B. D չիք—I, ag. B, D [illegible] —2—3 I ի [illegible] B ի [illegible] D ի [illegible] —3 I, ag. B, D [illegible] (D չիք).—3—4 [illegible]] I [illegible] ag, B [illegible] (B [illegible]), D [illegible] —4 [illegible]] I, D չիք.—[illegible]] I [illegible] —ag, B, D [illegible] —I, B, D [illegible]] I [illegible]] I [illegible] —5 I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] ag, B չիք—[illegible]] ag, B, D չիք—[illegible]] I [illegible] ag, B, D [illegible]] I [illegible] ag, B, D [illegible] (ag [illegible])—5—6 [illegible]] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]

7 [illegible]] ag, B, D չիք—[illegible]] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]] ag [illegible] B չիք, D [illegible]] B չիք—7—8 [illegible]] ag, D չիք, B [illegible]

զաց և բաղում ազգաց և անհեթեթաց. այլ իմաստութեամբ փա-նիր ի գիտաց. և ի նոցին կամակատարաց և յանկերածաց։

8 I ի բաղում—B ազգաց—I, ag, D անհեթեթաց, B [illegible] [illegible]—9 ի գիտաց] B ի նոցանէ. զի մի [illegible] [illegible] և [illegible], D ի [illegible]—և ի նոցին կամակատարաց] I և ի [illegible] [illegible] և [illegible], ag ի նոցին [illegible], B [illegible], D ի [illegible] նոցին.—և յանկերածաց] I, ag, B, D չիք

Կարգ. 66ag Մատ յասաքաց, թէ աղուեսն գտեալ թուղթ մի գըրեալ. և տարաւ առ գայլն և ասաց. Այս չափ ժամանակս աշխատեալ եմ և զմարգիկ բարեխօս եմ ձգեալ և 'ի պարոնէն գիր և հաւքմ եմ հանեալ. որ յամէն գեղ և յամէն գեհ՝ ուր հանդիպիս, աշխար մի քեզ առն և յամէն առուն հաւ մի քեզ բաժին հանեն։ Այլ ոչ չուն և ոչ մարդ քեզ զահմաթ չտան։ Եւ այնպէս խօսեալ գայլուն գնաց ընդ աղուեսուն։ Եւ յորժամ գնացին, ինքն աղուեսն եկաց ի վար բլրի միոյ՝ յեզր գեղջն. և յուղարկեաց զգայլն ի գեղն, թէ գնա, առ զքո ոչխարն. և ես զթուղթս պահեմ. ով որ չտայ, նա ես ցուցանեմ, որ տան։ Եւ գայլին հաւատացեալ. մինչդեռ երթայր յեզր գեղջն. յայնժամ մարդիկք և շներն ի մէջ առեալ կամէին սպանել. իսկ գայլն ձայնեաց առ աղուեսն, թէ բեր զպարոնի հաւքմն. որ տեսանեն այս մարդիկս և հաւատան. որ պարոնի հրամանաւն եմ եկեալ. իսկ աղուեսն պատասխանի տուեալ ասէ՝ ով գայլ. 'ի գեղջս կարդացող չկայ՝ լաւ չկայ՝ ինչ կայ, որ թուղթ բերեմ. և այնպէս խօսեալ սպանեցին զգայլն։

66 ag—5 D. [illegible] D 1 յասաքաց] ի յասաքաց—գտեալ] [illegible]—2 [illegible]] թէ [illegible]—ժամանակս—3 զմարգիկն—ձգել—ի պարոնէն.—հաւքմ] [illegible]—4 հանել—[illegible]—որ] որ և.—5 այլ] և այլ—չանց—6 մարդիկ—[illegible]—խօսեաց գայլուն] [illegible]—գնաց] և [illegible] գնաց.—[illegible]—7 ի վար բլրի միոյ] բլրի մի—8 գեղջն—[illegible]—8—9 [illegible].—9 ով որ] որ ով որ—10 գայլն—մինչդեռ երթայր] [illegible] և [illegible].—գեղջն—11 [illegible] [illegible].—12 զպարոնին—13 պարոնին.—14 և ասէ.—ի գեղջ.—կարդացող.—չկայ] կայ.—լաւ.—15 չկայ] կայ.—զթուղթն—[illegible]

ԿԷ. ԱՔԱՂԱՂ, ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՇՈՒՆ

(67 V=65 I)

Աքաղաղն աղաղակելով աղօթէր ի ծառ մի. գայ աղուէսն և ասէ, թէ հրամայէ և էջ առ մեզ. զի փիլիսոփայ քուրմերը. զի այսօր մեծ Վարդապետին տօնն է Սողոմոնի. որ իմաստնոյն տօնն են. և նոյ ասէ. տակաւին մի համբերէ. մինչև եկեսցէ քեռայն իմ, որ հանդիպիս տօն-

[illegible] I 1 [illegible].—աղաղակելով աղօթէր] [illegible].—ի ծառ [illegible] մի.—աղուէսն.—2 թէ] չիք.—[illegible].—[illegible].—[illegible].—զի] և.—3 [illegible] և մեծ Վարդապետին Սողոմոնի.—և նոյ] և [illegible].—4 [illegible].—

ն՛մ զասանս Տէրն ասացուածոց, զայ քերծն և առնու ի փող աղաւէ- և բաղամ այլ ընդ այլս հոյնս ատարածէր աղաւէսանն։ Նաև իս ասէն վայ ինձ, թէ այսպիսի զարշելի հոյնիւ կամէիր կատարել զտօն մեծ Կարապետին Յովհաննու։

Յուցանէ առակս, թէ որ նենգել ջանայ ընկերին իւր, ինքն անկցի ի յորոգայթն, զոր գործեաց. որպէս Պիղատոս Համանէ և Դ՝աւիթ և Սաւուղն։

5 իբրև] և.—[illegible] [illegible]] [illegible] [illegible]—[illegible]] [illegible].—5—6 փող աղաւէսան.—6 աղաւէսն.—7 [illegible].—8 զտօն
10 Համանէ] Համանայ

Առակ. 160ag Ասէ յաղագս՝ թէ աքլորն նստէր էր 'ի ծառ մի. և ի մէջ ճիւղերին սկսաւ փառաբանել զաստուած և աղաղակէր անանձնելի հոյնիւ. լուեալ աղուեսն և գայ առ աքլորն և ասէ. սուրբ քահանայ, էջ 'ի ծառէդ 'ի վայր. զի այսօր տօն է մեծի սուրբ Կարապետին. և փիլիսոփայ չունիմք, որ կատարեմք զտօնս։ Ասէ աքլորն. առկայ մի համբերեա, մինչև գայ քեռին իմ, որ հանգիսիւ տօն առնեմք. և իբրև առ աստ եղև, գայր շուն մի քերց յանկարծակի և բռնեց զաղուեսն. և նա այլ ընդ այլ հոյնէր և գոռայր։ Ասէ խօսողն. վայ ինձ, թէ այդպիսի զարշելի հոյնիւք կամէիր կատարել զտօն մեծի սուրբ Կարապետին։

Յուցանէ առակս, թէ որ ջանայ նենգել ընկերին իւրոյ, ինքն անկցի յորոգայթն, որպէս Մրդքեայ Համանայ և Սողոմոն. որ փորէ։

---

160 ag=16 C=16 C²=30 D—1 [illegible] յաղագս՝ թէ] C, C² չիք.—C² [illegible], D [illegible].—C, C² [illegible].—C, C², D [illegible] ծառ մի.—2 և] C չիք.—ի մէջ] D մէջ.—3 [illegible]] C, C², D [illegible].—C [illegible], C² [illegible].—C² [illegible], D [illegible].—4 C² [illegible].—մեծի] C, C², D մեծ.—սուրբ] C, C², D չիք.—5 C [illegible].—C որ մեծ.—C, C² [illegible], D [illegible].—C, D [illegible].—C, C², D և ասէ.—C² [illegible], D [illegible].—5—6 C, C², D [illegible].—6 D [illegible].—C, C², D [illegible].—C² [illegible], D [illegible] (*).—և] C, C², D չիք.—7 C, C², D գայ.—քերց] C, D [illegible], C² [illegible].—C [illegible].—C [illegible], D [illegible].—C [illegible], C² [illegible].—8 C, D ընդ այլս, C² ընդ այլս.—C, C², D [illegible].—C [illegible], D [illegible].—8—9 այդպիսի] C² [illegible], D [illegible].—9 C² [illegible].

10 նենգել] D չիք.—C, C² ընկերի իւր, D ընկերին իւր.—11 C յորոգայթ, C² յորոգայթ, D ի յորոգայթն.—որպէս] C որ.—D [illegible]. [illegible] ընկերին [illegible] [illegible].—Սողոմոն] C [illegible] (*), C², D Սողոմոն.—որ փորէ] C, C² չիք, D [illegible]. [որ] փորէ [illegible] ընկերին, ինքն անկցի և այլն։

ԿԸ. ԱՂԱՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՒԼ

(68 V=66 I=68 ag=77 B=15 C=15 C²)

Աղաւթեան եւս զգանձիւքն յորդորմամբ, երբեմն առ. գովն և ասէ. ով եղբարք, եկ առ զգանձիւքն և կեր. զի ուրախութ է. և ես ի պարտ եմ և եկն գովն և Քանաւր առնուլ զգանձիւքն. և անկո երգութն և թատու պանիքն և էառ աղաւթեան և սկսաւ ասելը. Ասէ գովն. վայ եղբարք, մի ա անէր. ուրախութ է ասրա, որ չէ բարեկամաց քեզ աստուածն. և ասէ աղաւեան ցգովն. թէ ուրախութն այդ է, որ ի պարտեզդ ան- կաւ. և այս է բարեկութեան աստուածոյ. և սկսաւ գովն ցանձել յայս կուա և յան կուա. և աղաւեան ասէ. ընդ նդյնդ և ես ցանդեցի եր- բեմն և ոչ զերծայ. և ասէ գովն. վայ է ինձ զի նեղիմ չարայլեաք. և ասաւ աղաւթեան. ով եղբարք, զա չես վայր մինչև զայդ անէր արգայթեր.

---

1 C, C² [illegible] (C [illegible]) [illegible] (C² [illegible]).—[illegible] (I, ag, B [illegible]) [illegible] (ag [illegible])] C, C² [illegible] (C² [illegible]).—[illegible] (ag [illegible]) [illegible] (I, B [illegible], ag [illegible])] C, C² [illegible] (C [illegible]) [illegible] I, ag, B [illegible], C, [illegible], C² [illegible].—2 I [illegible], ag, B, C [illegible].—[illegible] (ag [illegible]) [illegible] (C [illegible]) [illegible] I [illegible], B, C, C² [illegible] I [illegible], ag [illegible].—2—3 [illegible] B [illegible], C² [illegible].—3 [illegible] C, C² [illegible] ag, B [illegible], C, C² [illegible] ag, B [illegible], C, C² [illegible].—[illegible] I [illegible], ag, B [illegible], C, C² [illegible] C, C² [illegible].—3—4 [illegible] (ag [illegible]) [illegible] (I, ag [illegible] —ag [illegible]) [illegible] (ag [illegible]) C, C² [illegible] C [illegible])] B [illegible].—4 [illegible] ag, C, C² [illegible].—[illegible] I [illegible], B [illegible].—I, ag [illegible], B [illegible], C² [illegible] B, C, C² [illegible].—[illegible] ag, B, C, C² [illegible] (C² [illegible])] B [illegible].—I, ag, B, C, C² [illegible] I [illegible] ag [illegible], B [illegible].—5 I, ag, B, C, C² [illegible] (C [illegible]) (I [illegible]) [illegible] (C, C² [illegible])] ag, I [illegible] (B [illegible]) [illegible] (B [illegible]) [illegible] (B [illegible]).—C, C² [illegible] C, C², ag, B [illegible] C, C² [illegible] I, ag, B, C, C² [illegible].—6 I, ag [illegible], B [illegible], C² [illegible] C, C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible] I, ag, B, C, C² [illegible] I, ag [illegible], B [illegible] ag [illegible], B [illegible] ag, B, C, C² [illegible] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], C, C² [illegible].—6—7 [illegible] B, C² [illegible], C [illegible].—7 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I, ag [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible] B [illegible], C, C² [illegible], I [illegible].—I, ag, B, C, C² [illegible] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], C, C² [illegible] (C² [illegible]).—7—8 [illegible] I, ag [illegible], B [illegible], C, C² [illegible].—8 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible])] ag [illegible] B, C, C² [illegible] ag [illegible], B [illegible], C, C² [illegible] B [illegible].—8—9 [illegible] ag [illegible], B [illegible], C, C² [illegible].—9 [illegible] I [illegible] ag, B, C, C² [illegible] I, B [illegible] C, C² [illegible] I, ag, B [illegible], C, C² [illegible] I [illegible] I, ag, B, C, C² [illegible].—C, C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible].—I, ag, B, C² [illegible] I, ag, B, C, C² [illegible].—10 I, ag, B [illegible], C [illegible], C² [illegible] C, C² [illegible] I, ag [illegible], B [illegible], C, C² [illegible] I, ag, B [illegible], C, C² [illegible] B, C, C² [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible], ag [illegible])] B [illegible], C, C² [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (C² [illegible]). [illegible] (C² [illegible]) [illegible]

Ցուցանէ առակս, թէ զգոյշ լեր, որ չէ խաբիս ի սատանայէ և ի նենգող մարդկանէ. զի կարէ սատանայ զմարդ ի մեղս և ի հեշտութիւն, և յանձնամատն առնէ վասն անձին քո, որ զայդ Պիղատոս ի դատաստանի։

---

11 [illegible]] ag, B չիք—[illegible]] ag, B [illegible], C, C[3] [illegible]—[illegible]] C, C[3] [illegible]—[illegible]] I, C, C[3] չիք—չէ խաբիս] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], C, C[3] չիք—12 և ի նենգող մարդկանէ] I, ag չիք, B և ի [illegible], C, C[3] և ի [illegible] (C[3] [illegible]) [illegible] (C[3] [illegible])—[illegible]] I չիք—[illegible]] I չիք, B [illegible] ի [illegible] և [illegible] [illegible]—[illegible]] I, B չիք, ag, C, C[3] [illegible]—12—13 ի մեղս և ի հեշտութիւն] ag ի մեղս և ի հեշտութիւնս, B չիք—13 և] I չիք—յանձնամատն] I, B [illegible], ag [illegible], C, C[3] [illegible] (C[3] [illegible]) [illegible]—C, C[3] [illegible]—անձին քո] B անձինք, C, C[3] անձին [illegible]—որ] I, ag, C, C[3] [illegible], B [illegible]—13—14 ի դատաստանի] I ի [illegible], ag ի [illegible], B ի [illegible], C, C[3] և [illegible] [illegible]։

Այլ. 75 F Տեսանել աղվեսուն հաւ մի և ՚ի վերայ ծառոյն և կայր մի պանիր ՚ի վերայ և սկսաւ աղուեսուն բարբառ և ասաց ՚ի զառանն սուտ, թէ կաւսեմ. և եկեալ զանգուն ամենայն և ասաց. ի՞նչ կու արնես. և ասաց, թէ հաւ մի պանիր զայդ և առի. կայր մի կաւսեմ. և գնաց գայլն, թէ ես այլ կու սանամ. և անկաւ ՚ի հորն. և պանիրն ՚ի ջրոյն ընկաւ. և սկսաւ աղուեսուն պանիրն և գնայր ՚ի գարձ ի վեր. և ասէր գայլն. վայ զանտէրս. և ասաց աղուեսն, թէ ես եմ յանտէր, որ ՚ի գորս ՚ի վեր կուերթամ, թէ չէ քեզ հիմա հազար անէր գայ։

ԿԲ. ՕՂԱՁԻՆ ԵՒ ԱԳՌԱՒ

(69 V=67 I)

Աղուեսն էմուտ առ ագռաւն ասաց փառաց և նորա բնութիւն է, որ ազատ ձայնիւ. և ասէ աղուեսն, թէ զուք սուտ էք, նայ ես կարծի սուտ եմ և սուտ։

Ցուցանէ առակս, թէ մարդոյ որ կարծէ լինել, նայ ոչ խաւսի յառաջն. և ընդ քեզ ասէ, թէ մի խաւսիր վասն իմ, զու մի խաւսիր, որպէս աղուեսն և ագռաւն։

[illegible] ԸՆԴ I 1 աղուեսն էմուտ—ասաց.—2 աղուեսն.—սուտ] [illegible].—2—3 նայ ես կարծի] նա ես այլ կարծեմ—3 սուտ եմ և սուտ] [illegible]։

4—6 ցուցանէ... ագռաւն] չիք։

Հ. ՕՁՆ ԵՒ ՀՈՂԱԳՈՐԾ

(70 V=68 I=71 ag=142 D)

Օձն եկն ընկերեցաւ Հողագործի միոյ. և նստեալ ի գետ ինչ առեալ ի ծոց իւր զօձն անցանէր ընդ գետն և օձն ոչ կամեցաւ ելանել ի ծոցոյ նորա. և գնացին ի դատաստան թագաւոր գազանաց. և ոչ արարին դատ ի մէջ նոցա. և եկեալ առ աղուէսն ասեն. արայ մեզ դատաստան. խնդրեաց աղուէսն զպատճառն և ասէ. միայնակի դատաստան ես ոչ կարեմ առնել. ել դու ի ծոցոյդ և երես յերես ասացէք ինձ զբանս ձեր. և իբրև ել օձն ի ծոցոյ նորա և գնաց կանգնեցաւ, ասէ արդ աղուէսն Հողագործին, թէ Հար զգլուխ [illegible], որ ի ձեռս է, և սպան. և նա հարեալ սատակեաց զօձն և սիրով գալարեալ. զայդ աղուէսն և խաբէութեան ազդէ զօձն և ասէ, թէ անմեղեալ ես, դու այդպէս ուղորդ կացիր։

Նշանակէ առակս, թէ ոչ պատրաստ կացցէ ի ննջակաւոր մարդոյ. և մի շահել միաւորութիւն առնել ընդ նոսա Պարծեալ

---

1 եկն ընկերեցաւ] I եկն [illegible], ag [illegible], D [illegible] —Հողագործի միոյ] ag հողագործ մարդոյ միոյ. D [illegible] —2 ի ծոց իւր զօձն] ag ի ծոցն զօձն. D [illegible] —3 [illegible] —3—4 [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —5—6 [illegible] —6 [illegible] —6—7 [illegible] —7 [illegible] —8 [illegible] —9 [illegible] —10 [illegible] —11 [illegible] —ag [illegible]

12 [illegible] —12—13 D [illegible] —13 [illegible]

և տեսիլս այս ցուցանէ, թէ զլարն և զհնձողսն մարդն առցէ զատաւորն և թագաւորն և ամենայն ազգ, որ ի վերայ երկրի լինին. և առնուանքն և մեծամեծքն։

14 և] I. ag. D [illegible]] I. ag. D [illegible]] I [illegible] ag. D [illegible], թէ] I [illegible] ag [illegible] D [illegible] ag. D [illegible] ag [illegible] D [illegible] —15—16 և թագաւորն... մեծամեծքն] ag. D [illegible] —15 I [illegible] —16 I [illegible]

Հար. 19 C Այր չինական մի էառ զլուծքն ու գնաց հեծեալ զարմն. եհան զչուխայն ու զհացն ու եդիր ի վերայ և տարաւ զկեր բանն, մինչև քաղցեաւ և լուաց զերեսն և եկն առնուլ զհացն. երբոց զհացն և եհաս ած մի կոտորել, եթող և փախեաւ. ձայնեաց ածն և ասէ առ նայ. ո՞վ եղբայր, մի վախենայր. արեկ առ իս, որ լինինք սնգիկնաս, որ երդնում քեզ ու գու ինձ, որ նենգութիւն չ'լինի ի մէր մէջս. հաւատաց այրն. և երդուան մէկ մէկի հետ. ասէ այն մարդն, թէ հրամայեցէք. սնգիկնաս. որ երթամք ի մեր տունն. ասա զիմ աղայքն և պառաւիմ զքեզ կաթամբ. և գնացին. հանդիպեցաւ գետ մի. մտաւ մարդն. որ անցանէր. ասէ օձն. սնգիկնաս, առ ի գիրկս զիս. զարձս էառ զինքն ի գիրկն. ասհեցաւ և մտաւ ի ծոցն, պատատեցաւ զամնամբն և եառ ի յիրար. և այն մարդն մերձ է մեռանել. եհաց բաղումն ժամանակս և գնաց մարդն առ բաղումս. և ոչ արարին դատաստանս. և եկեալ առ աղուէսն և ասէ. արայ դատաստան. խնդրեց աղուէսն զդատաստան և առեաց զմարդն և թողեաց զօձն և ասէ. միակնի դատաստան ոչ կարեմ առնել. ել ի ծոցոյդ և երես ընդ երես առաջէք ինձ զբանս ձեր. իբրև ելաւ օձն ի ծոցոյն և կանգնեցաւ, աչաւք արար աղուէսն մարդոյն. և նայ եհար և սպան զօձն մատուանիւ, որ կայր ի ձեռին. և սկսաւ օձն գալարել. զայս աղուէսն և թաթաջն մինեաց զօձն և ասէ. եթէ սնգիկնաս լինես, գու այսպէս ըղորդ կացիր։

Ցուցանէ առակս, թէ նենգաւոր և անիրաւ մարդէ ի զատ կաց և պատրաստ կաց. և այլ ցուցանէ, թէ մարդն բանի մանուկ է, ի հետ մեղաց չրլի. և յորժամ նեղանայ և յաւժայ պակասի, ոչ պահոց է և ոչ աղօթից, յայնժամ կաւզորգի հետ սատանայ։

19 C=19 C². [illegible] C² 1 այր] [illegible] —2 ի [illegible]] ի [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —7 հետ] [illegible] —7—8 հրամայեցէք—8 [illegible] —10 [illegible] —11 [illegible] —12 եր ի [illegible] —13 [illegible] [illegible] —14 [illegible] —15 [illegible] —[ոչ կարեմ] [illegible] —16 ի [illegible] —17 [illegible] —18 [illegible] —19 [illegible] —թէ. —[illegible] —20 [illegible]

21 ի [illegible] —22 [illegible]] [illegible] —23 [illegible] —24 [illegible]

ԿԸ. ԱՌԱԿ [illegible]

(71 V=69 I=60 ag=149 D)

Աղուէսս յաղքեաւ և եանկ ի հոր մի բաղդբար և խորունկ, թէ [illegible] եւ անկաւ ի հորն և [illegible] և ասէ. վայ ինձ, զի ոչ հայեցայ [illegible] և ոչ հասու։

Առակս ցուցանէ, թէ՝ ով մարդ, մի անխորհուրդ ի գործ մտցես. զի անչափ [illegible] է [illegible] և [illegible] և յետոյ շատ ապաշխարես։

1 I, ag [illegible] D [illegible] ag. D [illegible]—ag [illegible]—2 ի [illegible] ag ի [illegible], D ի [illegible]—3 [illegible] ag, D [illegible]
4 [illegible] ag, D [illegible]—ի [illegible] ag ի [illegible], D [illegible]—5 [illegible] I, D [illegible]—I [illegible] ag, D [illegible]—և] I, ag, D [illegible] I [illegible] I ոչ [illegible] ag [illegible], D [illegible]

ԿԹ. ԱՌԱԿ [illegible]

(72 V=70 I=81 ag=82 D)

Աղուէսն ի գետն անկաւ և եգև գետացուար և խառնացաւ տատասկաց մարդագայն մի խուէր. զի եկանէ ի գետէն. և զերծաւ և եկաւ ի գետոյն. և ասաւ [illegible] և մոռացաւ զմարդագայն խուէր, զոր խառնացո տատասկաց. խաղացաւ ի յեզր գետոյն և ասէր, թէ տատասկն ինչ կարէր առնել. [illegible], որ [illegible] ցնցի. և ահայ շարժեցաւ զարտաքին գետոյն. և ասա աղուէսն զայլ ի զարտաքին ի վեր ի գետն. և նայ լալով գոչեաց և ասէ. ով տատասկ, եւ ի [illegible] մարդկան [illegible] որ [illegible] զոր [illegible]։

Առակս ցուցանէ, թէ ոչ է պարտ մոռանալ [illegible] տատասկաց,

1 I, ag, D [illegible]—[illegible]] ag, D [illegible]—I, ag, D [illegible]—2 [illegible] I, ag. D [illegible]—I; ag, D [illegible]—[illegible] I [illegible] ag [illegible], D [illegible]—ի [illegible] D [illegible]—և] I [illegible] I, D [illegible] ag [illegible]—և (I [illegible]) [illegible] ag, D [illegible]—3 ի [illegible] I, ag, D [illegible]—և [illegible] D [illegible] ag ի [illegible] D [illegible]—և] D [illegible] I [illegible], ag, D [illegible] D [illegible] I [illegible], ag [illegible]—4 [illegible] ag [illegible] և [illegible], D և [illegible]—ի, [illegible] I, ag, D [illegible]—ag, D [illegible]—թէ] I, D [illegible]—4—5 [illegible] (ag [illegible]) [illegible] I [illegible], D [illegible]—5 [illegible] I [illegible], ag, D ի [illegible]—[illegible] D [illegible]—և [illegible] I [illegible] D և [illegible] I [illegible], D [illegible]—6 [illegible] I [illegible], ag [illegible], D [illegible] ի [illegible] ի վեր ի գետն] I [illegible] և [illegible] ի գետն ի վեր, ag [illegible] ի [illegible], D [illegible] ի [illegible]—և [illegible] D [illegible]—7 [illegible] D [illegible] ag, D [illegible] ag [illegible]—[illegible] I, D [illegible]—[illegible] I [illegible], ag [illegible], D [illegible]—8 [illegible] ag [illegible] D [illegible] և [illegible]—[illegible] (ag [illegible]) [illegible] D [illegible]
8 [illegible] ag [illegible] D [illegible]—թէ] I թէ [illegible]—[illegible] D [illegible]—

զոր ի նեղութեանն քո ունիս. այլ հաւատալ եւ խոստովանել եւ յիշել զնն զօրութիւն քո եւ զհանդերձեալ նեղութիւն քո մի մոռանալ։

---

9 — 10 զօրինն մտաւոր. զոր... ունիս (I ունիմ ևս)] AG զօրինն, զոր ունիմ որ մտաւոր ի նեղութեան իմում; D ունիմ եւ նախկին խոստովան մտաւոր և անցեալ մեղաց.—10—11 այլ հաւատ և խոստովան և յիշել զնեղութիւն (զնեղութիւնս) քո] AG չիք. D այլ հաւատ և խոստովանել և յիշել զնեղութիւնն, որ դիմեալ մտաւոր. և զհամբերել զառաջնոյ. անմոռանալ մարդ ունի[illegible] է, որ յորժամ մտաւոր ոչ եղանէ և ի մեղաց ի դառն կենաց. և թէ ան-կանի, զարմանալ աղաչանօք.—11 և զհանդերձեալ (I յաւ. քոյ. AG զհանդերձեալ) նեղութիւն (I յաւ. նորա, AG նեղութիւնն) մի մոռանալ] D և յիշէ զոր զառաջադրեալն.

Ա. 104 B Եղեւ մի 'ի գետն յանցանէր եւ ընկաւ 'ի պաղպան. կանչէր եւ ասէր. Ե՞ սուրբ Գէորգ, Ե՞ սուրբ Գէորգ, հասիր ինձ եւ հան զիս այս յարկէս. ես քեզ մէկ մոմըն խունկ բերեմ. հասաւ իսկ սուրբ Գէորգ եւ եհան զինքն. ազատեցաւ ի գետոյն եւ ի յահէն եւ երթայր հետ գործիչոց մի. նստաւ արտասէր եւ ասէր. զգեստ եւ զառակս ունէաք. որ քանի յաշխարհս մարմնով կային սուրբքն, նա ի վերայ կառաց եւ ի վերայ ձիոց կային եւ զաշխարհս լուսուցանել էին. Ա. որ մի մարտիրոսացան, ստացեալ սիրելի եղեն. առ հիմա կոչեր կանոնն եւ ապա հուսկիլն զմարդն ի նեղութենէ. ասաւ եւ աղուեսն զայս ասէր. յանկարծակի շարժեցաւ փուչ գետն եւ 'ի վրան հուրլէր. կանչեց աղուեսն եւ ասէր. հասիր սուրբ Գէորգ. ես մոմըն ու կէս բերեմ քեզ խունկ. ազատեցաւ եւ հասաւ. օգնեց սուրբն Գէորգ եւ ազատեց զնա. չի կեցաւ աղուեսն ի լուր. երթայր անհոգ անտանէր եւ ասէր. ահա պլպլակ անունք. ո՞ւր է ինձ խունկ, որ քեզ բերեմ, սուրբ Գէորգ. ո՞վ եմ ես, պէղերկան եմ թէ խանութպան. ո՞ւր է ինձ խունկս. ոչ ես ունիմ, ոչ քեզ բերեմ. մինչդեռ զայս ասէր եւ արտանէր, յանկարծակի հանդիպեցան նմա որսորդք եւ թողին 'ի վերայ զերծնեքն. նա աղուեսն վազէր եւ կանչէր. վա՜յ, վա՜յ որրոց պարտականիս. Ե՞ սուրբ Գէորգ, հասիր ինձ յօգնութիւն. ես ի խնդիր մաղմանին եմ ելեալ. որ ասէի քեզ զխունկս. եւ գնան մի այլ բերեմ քեզ. նա չի հասաւ. հալան զնա շներն եւ 'ի տարէ ասր սաննէին. նա գայթէր եւ ասէր, թէ վա՜յ որրոց պարտականիս. եւ կալեալ զնա կենդանի քերթեցին եւ թողին. ապա երեւեցաւ նմա սուրբն Գէորգ եւ ասէ. է՛ շուն խորամանկ, արժանի ես ներկեալ, քանզի մարտիրոս ոչ լինիս. այլ պարտաւոր մեռանիս։

Նայս այն մարդ է, որ ստացեալ խոստանայ կամ խաչի կամ եկեղեցւոյ կամ սրբոց կամ մարդոյ եւ յետոյ խաբէ եւ չի տայ. նա ինքն տեսնու, թէ ինչ բերէ վրան Յիսուս Քրիստոս կամ սուրբք նորա. վասն

[illegible]

[illegible] 23 C [illegible]

[illegible]

---

23 C=23 C². [illegible] C² 1—2 [illegible]—3 [illegible]—4 [illegible]—5 [illegible]—5—6 [illegible]—6 [illegible]
10 [illegible]

[illegible]

(73 V=71 I=36 ag=82 ag=99 B=150 D)

[illegible]

---

1 I [illegible], 36 և 82 ag, B [illegible], D [illegible]—I, 36 և 82 ag, B, D [illegible] 36 ag, B [illegible], 82 ag [illegible], D [illegible] I [illegible], 36 ag, B [illegible], 82 ag [illegible], D [illegible] I, 36 ag, B, D [illegible], 82 ag [illegible]—1—2 [illegible] I [illegible], 36 ag, B [illegible], 82 ag [illegible], D [illegible] 36 ag, B [illegible] (B [illegible]) [illegible], 82 ag [illegible], D [illegible] 36 ag, D [illegible]—3 [illegible] I [illegible], 36 ag [illegible], B [illegible], 82 ag [illegible], D [illegible] 36 և 82 ag, B, D [illegible]—B [illegible]—4] I, 36 և 82 ag, B, D [illegible] I [illegible], 36 ag [illegible], B [illegible] I, D [illegible], 36 ag, B [illegible] I, 36 ag, B [illegible] 36 ag [illegible], B [illegible] 36 ag, D [illegible] I, 36 ag, B, D [illegible] 36 ag, B [illegible] 82 ag, D [illegible] 36 ag, B [illegible]

Յուսացանէ սատանայ, թէ փառք և մեծութիւն աշխարհիս միայն զաղաղակին ունի և բղխաղաղումն և յետոյ ոչ երևին ուրեք. զի սուտ է և անցաւոր և խաբող և չէ օգուտ:

5 սատանայ] 36 և 82 ag, B, D չիք.—թէ] 36 ag չիք, 82 ag եթէ.—աշխարհիս] 36 և 82 ag յաւել. զերդ երազ է և, B զերթ երազ և, D երազ է և.—6 82 ag, D ունին.—I, B, D զբաղաղումն, 36 ag զգբաղաղումն, 82 ag զբաղաղումն.—B յետոյ.—B չ'.—I երևին. D երևին.—ուրեք] 36 ag չիք, 82 ag ուրեք, B ուրեք.—6—7 սուտ է և] 36 ag, B չիք.—7 I, 36 և 82 ag, B, D անցաւոր.—և] B է.—խաբող] 36 ag խաբող է, B յաւել. և սուտ, D չիք.—և չէ օգուտ (I օգուտ)] 36 և 82 ag, B, D չիք:

ՀԴ. ԸՂՏԵՒՆ ԵՒ ՁՐՒՀ

(74 V=72 I=63 ag=98 B=63 D)

Նզովելեան եղջեր գրեհ մի և կարծեաց, թէ Նզովեալ պատառմունքայն է, զոր կորուսու. զի զրկեալ էր, թէ լուաուրեր. և զգեցաւ զնոյն յամառնայնոյն ժամանակին. և զդրեհն չերմանցեալ այրեր զնոյ. և զգեցաւ զնոյ ի ձմեռնայնոյն ժամանակին. և մեռաւ. և հասնեալ կանեբեաց զնոյ և սկսաւ ջուր արկանել ի նմայ. զի կարծեաց, թէ ջրոյ ամանն է. և ոչ լուաւ ջրով. և բարկացեալ եհարկ զնոյ ի ծով խորս և ասէ, թէ երթ ի կորուստ. զի կարի անպիտան ես. ոչ ես զգեստ ամառան և ոչ ձմեռան և ոչ ամանն ջրոյ. այպէս կարծեմ, թէ փոր ես յորովայնոյն և արբեցող մարդոյ, որ անկուշտ լինի:

1 I, ag, B, D [illegible].—I, ag, B, D [illegible].—I, B, D [illegible]. ag [illegible].—կարծեաց] B [illegible], D [illegible].—թէ] D չիք.—1—2 [illegible] ([illegible])] ag, D [illegible] (D յաւել. [illegible]) [illegible], B [illegible].—2 I, ag, B [illegible].—զի զրկեալ էր (I, ag, B է), թէ (ag չիք) լուաուրեր (I [illegible])] D չիք.—2—3 զգեցաւ] I [illegible].—3 յամառնայնոյն] I [illegible], ag, B չիք.—3—4 ժամանակին և զդրեհն (I [illegible], D չիք) չերմանցեալ (D [illegible] և) այրեր զնոյ] I յաւել. և [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible], ag, B չիք.—4 ի ձմեռնայնոյն ժամանակին] I չիք, ag, B ի (ag չիք) ձմեռնայնոյն [illegible], D [illegible] ժամանակին.—և մեռաւ] I և [illegible] [illegible] ի [illegible], ag, B [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] և (B չիք) մեռաւ, և B յաւել. և [illegible]. ոչ է [illegible] [illegible] [illegible], այլ [illegible]. և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], D և [illegible] [illegible] [illegible].—4—5 և հասնեալ կանեբեաց (I [illegible], ag [illegible]) զնոյ] B չիք, D [illegible] [illegible].—5—6 սկսաւ ջուր արկանել ի նմայ. զի (B չիք) կարծեաց, թէ ջրոյ ամանն է (ag. յաւել. [illegible])] D [illegible] [illegible] ի [illegible].—6 ոչ լուաւ ջրով] ag [illegible] ոչ [illegible], B ոչ [illegible] [illegible], D [illegible] [illegible] [illegible]. ի [illegible] [illegible].—և] ag [illegible] և.—I [illegible], ag, B, D [illegible].—6—7 ի ծով խորս] I ի [illegible], ag, B, D ի [illegible] [illegible].—7 թէ] I, ag, B, D չիք.—անպիտան] ag [illegible] [illegible], D [illegible] [illegible].—D [illegible] [illegible].—8 ես զգեստ] I [illegible] [illegible], ag, B, D [illegible] [illegible].—I [illegible], B [illegible], D [illegible].—I [illegible], ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—ոչ] B չիք.—B ջրոյ [illegible], D [illegible] [illegible].—9 ag ես [illegible].—յորովայնոյն] I, B [illegible] ag [illegible], D [illegible].—և] B չիք.—արբեցող... լինի] D [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

Ուսուցանէ առակս, թէ պարտէս անարգանք է փառաց աշխարհիս. զի ոչ է առաւ ազնուանք և ոչ ունել. զի է առաւ մեծին խորհուրդ. և ոչ ունել՝ նոր արարածք ընկեց է, այլ մեծ չար է մեղաւորաց։

10 առակս] ag, B չիք.—թէ] D չիք.—1 անարգանս ag, B, D անարգանս.—B յաշխարհիս.—11 է առաւ] I առաւ, B ունել է, D առաւ է.—I պիտոյ ag, B, D պիտանացու.—խորհուրդ] I խորհուրդ, ag, B խորհուրդ—ոչ] ag, B, D չիք.—12 D արարած.—ընկեց է] I ոչ ընկեց է, D ընկեց—այլ— մեղաւորաց (I մեղաւորաց)] ag, B, D չիք։

ԿԸ. ՄԵԾԱՀԱՒԱՏ ԿԻՆ ՄԵՐԿ ԱՂՕԹՈՂ

(75 V=78 I)

Այր մի մեծահաւատ և առատի գերման և գէր մերկացաւ ի տան իւր և ոչ ունէր ծածկել զինքն և աղօթել մեծահաւատաբար և լալով. եկեալ որդի նորա տեսանէ զնայ մերկ հիւրացաւ և ասէ. ով մայր իմ, յիմարեցար, խելագարեցար. զի՞նչ է այդ խայտառակութիւնդ քո անմտ[ու]թեամբ. և նայ ասէ. ով որդեակ, բնաւ մի խռովիր ընդ իս. զի յայտնեցին ինձ, որ սերովբէքն և քերովբէքն մերկ աղօթեն առաջի աստուածութեան. և ես ընդ նոսա նմանեցայ և աղօթեմ առ տէր աստուած. և ասէ որդին. այո՛, մայր իմ, նմանեաց զաւակ քո ի սերովբէից կամ ի քերովբէիցն։

Նոյն զառակս, յորժամ ոք հաղարամտեայ և կամ պարծեցեայ կամ ձգել ի վեր քան զխորագութիւն իւր։

ՄԵԾԱՀԱՒԱՏ ԿԻՆ ՄԵՐԿ ԱՂՕԹՈՂ ԸՍՏ 1 I մեծահաւատ.—մերկացեալ.—2 ի տան.—ծածկել.—2—3 մեծահաւատաբար.—3 լալով —լալ.—եկեալ] և եկեալ.—զնա.—4 խելագարեցար] և խելագարեցար.—այդ.—4—5 խայտառակութիւնդ] —ութիւնդ.—5 նա—ով] չիք.—բնաւ] բնա.—6 խռովիր—սերովբէքն—քերովբէքն.—7 աղօթեն.—7—8 նմանեցայ.—8 աղօթեմ.—և ասէ] ասէ.—9 ի սերովբէիցն] սերովբէից.—ի քերովբէիցն] քերովբէիցն.

10 Նոյն] Նոյնց.—հաղարամտեայ.—պարծեցեայ.—կամ] և կամ.—11 ձգել] ձգել.—զխորագ.

Հմմտ. 86 D Այր մի մեծահաւատ և գէր մերկացաւ զհանդերձն իւր՝ և աղօթէր 'ի տան. և եկեալ որդին տեսանէ զնա մերկ. ասէ. ո՜վ յիմար մայր իմ, յիմարեցար. զի՞նչ է խայտառակութիւնդ քո. և ասէ. ո՜վ որդեակ, յայտնեաց ինձ աստուած, որ սերովբէքն և քերովբէքն մերկ աղօթեն առաջի աստուծոյ և ընդ նոցա նմանեցայց. ասէ որդին. այո՛, մայր իմ. նման է գաւակդ և անմիտ սերովբէից և քերովբէիցն։

Յորժամ հիւրընկալ ոք և անպատեհ բան ասէ, քան զիւր կարողութիւն 'ի վեր, առա զայս. և թէ մերկանան, զմեղս պիտի մերկանալ և ոչ զհանդերձն, զխամապաշտութիւնն և զանձնայն չար բան և գայլն։

ՀԶ. ԵՐԿ ՍՆՆԴՈՅ

(76 V=74 I=88 ag=87 D)

Մ...էջն մեծարեսցին և կոչեսցին ի հարսանիս որդւոյ թագաւորին. և առեալ եկին. եւ ոչ փութային եմ և ոչ խօսեցայց. այսպ վայ ինձ զիամեմ, որ ծանեայ բեռ կայ ինձ պահեամ: և կամ ջուր եկեալ ի հարսանիսն։

Նոյնպէս զառաքես, յարժամ կոչին զքեզ ի բան կամ ի գործ առաջեալ և անձնանս, որ ի վեր է քան զկարողութիւն քո։

1 I եջն, D եչ փ.—D ի հարսանիսն.—ag [illegible].—2 առէ եջն] ag, D եա [illegible].—եւ] ag, D չիք.—[illegible]] I [illegible].—[illegible] ինձ] ag չիք.—3 I [illegible].—ծանեայ (I, D [illegible]) բեռ (I, D [illegible]) կայ (D է)] ag չիք.—ինձ պահեամ] ag չիք, D [illegible] ինձ.—և կամ] I, D չիք, ag կամ.—3-4 ջուր [illegible] ի հարսանիսն] I [illegible]. կամ [illegible], ag կամ [illegible] [illegible] կամ ջուր. զի իմ [illegible] է, D չիք.

5 Նոյնպէս զառաքես] I [illegible], ag [illegible], D ի [illegible].—5—6 [illegible]] ag [illegible] է.—6 որ ի վեր է] ag և ի վեր.—I զկարողութիւնն.—քո] ag [illegible].

ՀԷ. ԻՐԱՑ ՆՈՒԻ ԹԵՐՈՒ

(77 V=75 I=87 ag=25 C=25 C²)

Իշխան ուսեալս մատուցին, թէ ցնծայ և ուրախ լեր և առ ր... մեղ ... զի թէ ... և եկն առեալ. վայ ինձ, ... զի թէ հարուստ թուան լինի յերանեաց իմոց, զծանրութիւն բեռանցն ոչ թեթևացուցանեն ի թիկնաց իմոց։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն որ ընդ յանձն առնու ... Նմանապէս ցուցանէ առակս, թէ մի վստահանար յորդիս քո և մի յորդիս որդւոց քոց, թէ քանզի զմեղս քո այլ ոք ոչ ջանայ, որ քան որ կարես՝ ապաշխարութեամբ և արտասուօք։

1 C, C² [illegible].—[illegible]] ag, C, C² [illegible].—2 [illegible]] I [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag [illegible], C, C² [illegible].—ag, C, C² [illegible].—[illegible]] ag [illegible], C, C² [illegible].—[illegible]] ag [illegible], C եւ [illegible].—ag, C, C² թէ [illegible].—I, C [illegible], ag [illegible].—3 հարուստ] I, C, C² [illegible], D [illegible].—[illegible]] ag, C, C² [illegible].—[illegible]] I [illegible].—I, ag, C, C² [illegible].—3-4 [illegible]] ag [illegible].—4 թեթևացուցանեն] I [illegible], ag [illegible].—ի թիկնաց] I ի [illegible], ag ի [illegible], C, C² [illegible] և ի [illegible].—իմոց] I չիք.

5 առակս] ag չիք.—որ] C, C² [illegible].—[illegible]] I, ag [illegible], C, C² [illegible].—5—6 [illegible] (I [illegible]) [illegible]] C, C² [illegible].—6 C [illegible]] C, C² [illegible] (C² [illegible]) ի [illegible], [illegible] (C² [illegible]) [illegible].—7 առակս] I, ag չիք.—թէ] ag չիք.—մի յորդիս] I մի [illegible].—I, ag [illegible].—8 թէ] ag զի [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—9 ապաշխարութեամբ և արտասուօք (I [illegible])] ag և ապաշխարելով արտասուօք.

Ասաց․ 88 D իշխան ամենայն մտաւորին, թէ քեզ արդէ եղաւ․ և ասէ․ ո՞վ բարեկամք իմ, թէ․ Ո՛․ արդէ լինել, զիմ բնան ի վերինս ուչ վերադարձուցանէ։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն մարդ զիւր մեղաց ծանրութիւնն թիւքն բառնայ․ և թէ ոչ, բայց կոչէն զնա 'ի գծտալքն և գծանր չար֊չարանքն նմա բառնան։ Պատճառ ցուցանէ․ մի վստահանար յարգեն քո, թէ քաւէ զմեղս քո․ այլ դու լանայ և քաւէ և ապաշխարես արտա֊սուօք․ զի դու գգոյն չես քաւեր, զքո հոգին ո՞նց կու քաւես։

ՀԸ․ ԸՂՋԻՒՆ ԱՐՄԲ, ՆՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱՑ ԵՒ ԴՐԱՑ

(78 V=76 I=40 ag=85 B=22 C=22 C²)

Առիւծն կալաւ պատառաւոր զաղաւնեակն․ և ետ նշան աղաւ֊նեակն, թէ յորժամ տեսանես յաչս իմ արիւն, դու ինձ յիմացուսցես․ զի այն է իմ որսոյն նշանն․ և աղաւնեակն պիտի ասէր զնշայն։ Նա որսար առիւծն և ուրախանայր և ուտէր երկոտասանն զօրսն, և հպարտացաւ աղաւնեակն և ել ի յառաւօտին և ասաց պատառա֊ւոր իւր զգալըն․ և ասէ աղաւնեակն զգալըն, թէ յիրր որ լինի յաչս իմ արիւն և թէ ոչ, յորժամ հարցանեմ, դու ասէ․ այո՛, բազում արիւն կայ յաչս քո․ և յորժամ ասաց աղաւնեակն ցգալըն, թէ հայեաց

1 C առակն.—կալաւ] B զաղաւնեակն իւր պատառաւոր եպիր, C, C² եառ.—պատառաւոր] ag, C² իւր որս․ B չիք, C իւրան պատառաւորն.—զաղաւնեակն] I, C զաղաւնեակն, ag զաղաւնեակն, B չիք, C² զաղաւնեակն.—և] D եւ.—1—2 աղաւնեկանն] I նմա, ag, B չիք, C աղաւնեկանն, C² աղաւնեկանն.—2 տեսանես յաչս իմ արիւն] I, B, C, C² տեսանես (B տեսանես) արիւն (C աչքումն) յաչս (C, C² ի յաչս) իմ, ag արիւն տեսանես յաչս իմ.—դու] ag, B չիք.—ինձ] ag չիք.—2—3 յիմաց արայ] ag իմացիր.—3 զի] ag որ.—այն է] ag չիք, B այս.—իմ] B ինձ.— I, ag, B որսոյ, C որսուն, C² որսու.—նշայն] I, C, C² նշանն, ag ժամն այն է, B նշան է.—աղաւնեակն պիտի ասէր զնշայն] I, ag չիք, B նա ասէր ինձ նա զնշանն, C, C² աղաւնեակն (C² աղաւնակն) ասէր զնշանն.—4 որսար (I որսայր) առիւծն] ag չիք, B, C, C² նա որսայր.— և ուրախանայր և ուտէր երկոտասանն (I զերկոտասանն) զօրսն (I զօրս)] ag առիւծն և ուտէր ուրախ լինէր, B և ուրախ լինէր, C, C² և ուտէր և ուրախ լինէր.—5 և հպարտացաւ] I և հպարտանայր, ag, B և հպարտացեալ, C և հպարտացաւ.—I, C աղաւնեակն, ag աղաւնեակն, B առիւծին աղաւնին, C² աղաւնեակն և յառաւօտն C, C² և ասէ․ ես ե՞ր կու հնազանդ զիմ սեռայ (C սեռս).—և] ag, B, C, C² չիք.—ag, C² ելաւ, C ելաւ.—ի յառաւօտին] I առիւծն, ag յառիւծին, B ի նմանէ, C ի յառաւօտուն, C² ի յառաւօտուն.—5—6 ասաց պատառաւոր իւր (I չիք) զգալըն (I զգալըն)] ag զնաց առ գայլն և որսար իւր պատառաւոր, B եառ իւր պատառաւոր զգայլն, C, C² երթեր զգայլն կանգնեցուց (C² կանգնեաց) իւր պատառաւոր.—6 աղաւնեակն] I աղաւնեակն, ag, B, C, C² չիք.—զգալըն] I զգայլն, ag զգայլն, B զնա, C, C² ընդ գայլն.—թէ] ag, B չիք.—յիրր որ] ag, B յորժամ, C, C² չիք.—6—7 լինի յաչս իմ արիւն] I արիւն լինի յաչս իմ, B լինի արիւն յաչս իմ, C, C² տեսանես ի յաչս իմ արիւն (C² արիւն).—7 և թէ ոչ] I, B չիք, ag յաս՞․ լինի, C թէ ոչ տեսանես, C² ու թէ ոչ տեսանես.—յորժամ] I և, ag, C² երբ, B չիք, C յերբ.—հարցանեմ] I յաս՞․ զրեզ, C յաս՞․ զքեզ, թէ յաչքս իմ արիւն կայ, C² քեզ․ թէ ի յաչքս արիւն կա.—դու ասէ] I, ag դու ասա, C դու ասայ, B [illegible] ինձ.—7—8 այո՛, բազում արիւն կայ յաչս (I կայ յաչս քո)] ag պատասխա֊ B չիք և յաս՞․ զի այն ինձ որսոյ նշան է, C, C² թէ հայ (C² հա), որ ես որսամ և ուտեմ.—8—

յայս իմ, թէ արիւն կայ, զոր ուտեալ էր ի յատրուշէն. և ասէ զայն. այդ՞ր բաղձամ արիւն է յայս քո և թանձրացեալ է. և աղուեսն ուրախացաւ և նստաւ յանցս եղանցն. և եկեալ եղունքն ի վերայ աղուէսուն և նոյն վաղեալ յառաջ նացա, որպէս ուտեալ էր յատրուշէն. և հարին եղու[ն]քն կղճանփիթ զգլուխն աղուէսուն, որ ջախջախեցաւ և անկաւ խեղդամբ. գայ գայլն և ասէ. յառն կայ, զի այժմ տեսանայցե՞ս թանձրացեալ արիւն ի յայս քո

Ցուցանէ առակս, թէ ոչ վայել է մարդոյ յաւելի ձգտել քան զչափն և զկարն իւր հպարտութեամբ՝ ոչ ի հոգևորն և ոչ ի մարմնաւորն. եթէ ձգտի, ոչ աջողէ, որպէս եղև աղուէսուն. հայեաց ի յԱստուած և ի տասնանդ. զի աստուածանալ ջանացին և զոր ունէին, զան ալ կորուսին և անկան ի փառաց:

9 և [illegible]] I, ag [illegible] B [illegible] C, C² [illegible] [illegible]

16 [illegible]] ag, B [illegible] [illegible]

ՀԹ. ԲՈՂՈՔՈՒՄՆ ՕՁԻՆ

(79 V=77 I)

Լուսոյն աղուէսան, թէ քանի ցեղ արուեստ գիտես. և ասէ աղուէսն. Ռ. ցեղ արուեստ աղուես ասնեմ առաջի շանն. այլ մեծ արուեստս այն է, որ ոչ ես զշունն տեսանեմ և ոչ շունն զիս։

Նմանեցանէ առակս, թէ անթիւք են, որ աշխարհին զմեզս և տառածոյ հանդոյ լինին. այլ այն է մարդ կատարեալ, որ ոչ մեղանչէ և պահէ զպատուիրան տառածոյ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 Լուսոյն] Հարցին.—աղուէսան.—արուեստ—և] չիք.—2 արուեստ.—ցեղ] չիք.—արուեստ.—աղուես.—ասնեմ.—3 արուեստն.—որ ոչ ես] զոր ես.—զշունն ոչ—շունն։
4 անթիւք] թիւք են.—աշխարհին.—5 հանդոյ լինին տառածոյ.—այն.—6 զպատուիրանն։

Այլ. 37ag Հարցին ընդ աղուէսն, թէ քանի ցեղ արուեստ գիտես. զնաց կեղեցա և ասէ. հազար ցեղ արուեստ գիտեմ. երեսուն աղուեսի առաջի շանն՝ թող թէ քանի անձամբս. բայց մեծ արուեստս այն է, որ ո՛չ ես զշունն տեսանեմ և ո՛չ նա զիս։

Հնչեցանէ, թէ անթիւք են, որք աշխարհին զմեզս և տառածոյ լինին. այս նա է կատարեալ մարդ՝ որ ո՛չ մեղանչէ։

37 ag=100 B. ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ B 1 ընդ] ց—ցեղ] չիք.—2 նա զնաց.—Թ.—Լ.—3 աղուես.—բայց] և ասեն. որ է մեծ արուեստն. և ասէ. թէ.—արուեստ.—4 զշունն.—նա] շունն։
5 որ.—զմեզս] չիք.—5—6 լինին տառածոյ։

Ձ. ՊՈՉԱՆ ՕՂԱՅՆԵՐ ԵՂՋԵՐՈՒ

(80 V=78 I=12 ag)

Պոչան մի կայ ի յանձնարգելութեան տեղւոջ. և էին եղջիւրք նորա ողորմելիք. մնացեալ յանտառն և սկսանէր խաղալ եղջիւրովքն ընդ ծառոց ծառոցն. և մարմինքն բարակ պատառեցան և կողքն յեղջիւրս նորա. և ոչ կարէ արձակել և սկսանէր գոչել. լսեն որսորդքն և գան սպանանեն զնայ։

1 ag է պոչան.—կայ] I կա, ag չիք.—I, ag յանձնարգելութեան.—I եղջիւրք.—նորա] ag խոր.—2 ողորմելի] I ողորմելի և, ag որպէս ողոց ե.—յանտառն] I անտառ, ag 'ի մեծ քննարկ.—եղջիւրովքն] I չիք. ag եղջիւրս.—3 ag ծառոց.—մարմինքն] I մարմնոյն, ag ներքին.—ag բարակք.—պատառեցան] I պատառն, ag պատառեցան.—յեղջիւրս] I եղջիւրս.—4 I արձակել.—և] ag չիք.

Ցուցանէ առակս, թէ մարդ որ կապի ի սէր աշխարհիս և ի փառս և հեշտանաց ի մեղս և ի ցանկութիւնս, նոյ զիւրսա-զանանէ զհոգին սատանայ և ապականէ մեղօք:

6 առակս] ag չիք—մարդ որ կապի] ag [illegible]—6—7 ag ի սէր և ի փառս [illegible]—7 ag [illegible]—ag ի [illegible] ցանկութիւնս—նոյ] ag չիք—8 [illegible]] I [illegible], ag [illegible]—[illegible]] I [illegible], ag չիք:

ՁԸ. ՀՐԱՇՔ ԳԵՏՈՅՆ
(81 V=79 I—43 ag)

Գ՚աղան մի կայ ի ծովն, որ հուր կոչի. զան որսորդք նորա և փակեն կրակ և ասեն կայծակունս յարք ծածուկ և թակեսցին թակչեն. և նոյ զայս փախուցանէ և լափէ զկայծակունս. և անկեալ թմրեալ ի զաւրութիւն հրոյն. և եղանեն որսորդքն և առանձնեն և առնուն զնա. և այսմէն բանք նորա, որ թէ զմորթ նորա ի հուր արկանեն, նոյ չէ այրի:

Ցուցանէ առակս, թէ մարդ որ բնակէ ի ծով մեղաց հեշտութեան և անզգեղ սորա [զործէ] զմեղս ի ջերմացեալ հրով ցանկութեան գիւացն և թմրեալ կայ ի մեղս մեծամեծս. որսորդն սատանայ անաշխատ զայս [զտանէ] զհոգի նորա և սպանէ և տանի ի դժոխսն:

1 ag և [illegible]—[illegible]] I [illegible], ag չիք—I ի [illegible]—I [illegible]—I [illegible], ag [illegible]—որսորդ նորա] I որսորդքն—2 և [illegible]] ag չիք—[illegible]] ag [illegible]—3 և նոյ զայ] I և [illegible], ag [illegible]—[illegible] և] ag և [illegible]—ag [illegible]—4 I, ag [illegible]—[illegible]] I [illegible], ag չիք—4—5 և [illegible]] I և [illegible], ag [illegible]—5 և [illegible]] I, ag չիք—[illegible]] I և [illegible], ag և—որ թէ] I [illegible], ag որ [illegible]—[illegible]] I [illegible]—6 ի հուր [illegible]] ag ի [illegible]—նոյ չէ այրի] I և [illegible], ag և [illegible]

7 առակս] ag չիք—որ բնակէ] ag [illegible]—7—8 ag և [illegible]—8 զործէ] I [illegible], ag [illegible]—ի] I, ag չիք—8—9 I [illegible], ag [illegible]—9 I, ag [illegible]—I [illegible], ag [illegible]—I, ag [illegible]—I և որսորդն, ag [illegible] որսորդն—10 ag [illegible]—զտանէ] I զտանէ, ag և [illegible]—զհոգի նորա] I զհոգին, ag զհոգին [illegible] [illegible] ag—I [illegible]—11 I ի դժոխս

ՁԹ. ՁՄԵՌՆ ԵՒ ԳԱՐՈՒՆ
(82 V=80 I=91 ag=157 D)

Ձմեռն չորանայ և տերևք ծառոցն և բոյսք և ատունք. իսկ զարմանալին ժամանակին կերէն զարգարին և պայծառանայն առ-նայն բուսոց և ատունք:

1 և] I, ag, D չիք—ag, D [illegible]—[illegible]] I [illegible], ag, D [illegible]—և [illegible]] ag, D չիք—I, ag, D [illegible]—2 D [illegible]—I, ag, D [illegible]—2—3 [illegible] (I [illegible]) և [illegible]] ag, D չիք

Նմանեալ է առակս բարի և լաւ, թէ՝ մի՛ մարդ, ձեռան մեզաց եղն ի վերայ քո և առաձեռացեալ զքեզ չար հօգեմ հաւատացեալն մեզացն, որ գնացին ընդ կամաց սատանայի և զասացար. և թափեցաւ ի քէն գեղեցկութիւն քո. մի անդրանիկ, մի՛ որոգայթին այլ երթ որսոյ մաւաք առ հօգևոր զարուն Քրիստոս, որ կոչէ զքեզ քաղցրութեամբ. և նոյ լուանալ զորհանք իւրով զանդգամս քո և նորոգէ. զքեզ յառաջին փառս քո։

4 առակս բարի և լաւ] I առակս, ag բարի և լաւ առակ որ ..., D ... — թէ] ag, D չի.—5 առաձեռացեալ] I առաձեռացեալ, ag, D ... —I, ag, D հաւատացեալն.—5—6 D մեզաց.—6 որ (I զի) գնացին (I ...) ընդ կամաց (I կամս)] ag, D չի.—և զասացար] I և զասացար, ag, D չի.—և] I չի.—6—7 թափեցաւ] ag զքեզ անդրանիկ թափեցաւ, D ... թափեցաւ.—7 D 'ի քէն և.—մի (ag և մի) անդրանիկ (I ...) մի՛ որոգայթին] D [illegible] (որոգայթ)—8 երթ] I երթ.—I, ag, D զարունն.—9 քաղցրութեամբ] D չի.—I, ag, D իւրով զանդգամս.—10 I նորոգեսցէ.—զքեզ] D չի.—I, ag առաջին.—փառս] I փառսն, ag պատուականութիւնն, D պատուականութիւն։

ՁԳ. ԱՅՐ ԿԻԼԻԿ ԵՒ ԿԻՆ ԿԻԼԻԿԷ
(83 V=81 I)

Այր մի բանւորիկ, որ կոչէր Կիլիկ. և կին նորա կոչէր Կիլիկէ. և ասէ. մի՛ այր զու, չար կարծի շատ հատուցեր յանուանէ իմէ։

Նմանեալ է առակս, թէ յաւուրն աւհարքն ասելոց է ընդ մեզ սատանայն, թէ՝ մի՛ եղկելեր, կարծի շատ հեռացար յինէն և թողեր զարէնս իմ և չկամիս և գնացեր ի հեռս սատանայի։

ԲՆԱԳԻՐՍ ՄԻԱՅՆ Ի I 1 [illegible] —որ] չի.—կոչէ [illegible] նորա.—կին] կինն.—[illegible] 2 ասէ կինն.—հատուցեր։
3 ասելոց է] ասէ.—5 չկամիս] [illegible] —գնացին.—ի հեռս. ս.] [illegible] և [illegible] նորա։

ՁԴ. ԱՐԾԻՒ ԵՒ ՆԵՏ
(84 V=82 I=63 ag=71, B)

Արծիւն երթայր յերկինս և հարբն զնայ նետաւ. և նոյ զարմացաւ, թէ մի՛ զայս արար. հայեցաւ և ետես զնետն՝ զփետուրն իւր. և ասէ. վա՜յ ինձ. զի յինէն է աւելի պատճառ սպանման իմոյ։

1 արծիւն] ag արծուին.—երթայր] I, ag երթայր. B թռանէր—յերկինս] I յերկինս ի վեր. ag ընդ երկինս, B երկինս.—2 ag ն.—I արար զայս.—I հայեցաւ ի նետն.—B ետես.—2—3 զնետն՝ զփետուրն իւր] I զի իւր փետուրն է, ag ի նետն զթևն իւր, B ի փետրոյ նետին զթեփուրն իւր.—3 յինէն է աւելի] I աւելի յինէն է, ag աւելի յինէն եղև, B աւելի յինէն եղև.—B սպանման։

Ասացանէք առաւօտս, թէ ի մէնջն է նիւթն, որ ասացանէք աստուծոյ զհոգի մեր. զի նայ յորդորէ զմեզ ի չարն և մեք կամիմք և անաւրէնութեամբ երթամք զհետ կամաց նորա:

4 առաւօտս] ag, B չիք—I, ag, B ի մէնջ.—նիւթն] I նիւթ, ag նիւթն, B չիք—որ] ag, B որով:—B [illegible] զմեզ.—5 զհոգի (I [illegible], ag [illegible]) մեր] B չիք—զի (I չիք) նայ (I, ag նա) յորդորէ զմեզ (ag չիք) ի չարն (ag ի չարիս)] B չիք.—I կամիմք.—6 անաւրէնութեամբ] I յանաւրէնութեամբ, ag յանօրէնութեամբ, B յանաւրէնութեամբս [illegible] ի [illegible] նորա և.—զհետ] B [illegible]

ՁԵ· ՃԱՌՔ ԵՒ ՍՈՒՐԲ

(85 V—83 I=64 ag—72 B=137 D)

Գերմանոս մի էր բարգաւաճ ուրեմն և խորամանկին զինուոր, թէ զեղ ի զաւառն քաղաքին. և առաջին մարդն, զոր տեսանէր, ասայ առ նայ, թէ քոյդ ինձ և իմս քեզ. և ահայ զօր ուրուք մի, որ չարասէն երթայր ի յանձնէ նորա. և նայ զայլոց յաղէն և ասաց. Ով եղբայր, Ի. քոյդ քեզ և իմս ինձ. Ն. հայրեաց յասացուած:

Ասացանէք առաւօտս, թէ զայլ առաստաղ և սիրանք անդրանիկ քեզ ի մեզս և հետ այսուցանէք զքեզ յաստուծոյ. որպէս և խնդրեցաք. զայանձնեալ առայ, թէ քո անհնարաւորութիւն քեզ. իսկ եւ թէպէտ մեղաւոր եմ, բայց զաստուած ոչ կարեմ ուրանալ. զի անդրադար կոչէ զես քաղցրութեամբ. և ես խորամ զմեզս իմ և յաւէտ երթամ առ ակն աստուած փրկչին իմ:

1 I, ag, D [illegible].—էր բարգաւաճ ուրեմն] I էր [illegible], ag էր [illegible], B էր [illegible], D երթայր ի [illegible].—[illegible]] ag, B, D երթ.—2 I, ag, B [illegible].—զոր] ag, B որ. D չիք.—2—3 ասայ առ նայ] առ նա [illegible], D նա [illegible].—3 քեզ] ag [illegible] և [illegible], B, D [illegible] և նա [illegible].—ահայ] D [illegible] զի.—I, ag, B, D [illegible].—ուրուք] ag, B [illegible], D [illegible].—ag, B, D չարա.—4 երթայր] I երթայր, ag, B, D էր.—ի յանձնէ] I յանձնէ, ag, B [illegible], D յանձն.—նորա] ag, B, D [illegible] ի [illegible].—և նայ] D [illegible].—ասաց] ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—I, ag, B, D եղբայր.—5 Ի.] I, ag, B, D չիք.—քոյդ քեզ և իմս (I իմս) ինձ. Ն. (I չիք) հայրեաց յասացուած (I [illegible])] ag, D հայրեաց յասացուած (D [illegible]). քոյդ քեզ և իմս ինձ, B հայրեաց [illegible]. [illegible] ինձ և իմս քեզ:

6 առաւօտս] ag, B, D չիք.—զայլ] ag, B, D չիք.—և] ag, B, D չիք.—անդրանիկ] I [illegible], B [illegible].—7 քեզ] I զքեզ. ag, B, D զմեզ.—ag, B, D [illegible].—զքեզ] I, ag, B, D չիք.—B [illegible].—և] B չիք.—ag, B, D և զա.—8 I, ag, B, D [illegible].—առայ] I [illegible], ag, B, D [illegible].—թէ] D թէ [illegible].—I [illegible], ag, B, D անհնարաւորութիւնդ.—D ի քեզ.—ես] I չիք.—թէպէտ] I թէ, ag, B [illegible] և, D [illegible] և.—9 I եմ ես.—I, ag, B, D [illegible].—B զի [illegible].—10 B [illegible]—և ես] ag չիք, B ես.—յաւէտ] ag, B, D չիք. 11 առ ակն աստուած փրկչին (I փրկչի) իմ] ag առ նա յաւէտ, B առ նա, D 'ի նա յաւէտ

ՁԴ. ԱՐԱՄԱԶԴ ԵՒ ՕՁՆ

(86 V=84 I)

Արամազդն արար հարսանիս որդւոյ իւրոյ. և զայլսն ամենայն կենդանիքն և բերէին ընծայս և ձիրս. գայ աւձն և բերէ անուշահոտ ծաղիկ զեղեցիկ՝ զվարդն ծաղկամբ. և նայ ի բաց վարեաց զաւձն և ասաց. ոչ է արժան առնուլ ինչ ի թունալից բերանոյ քումմէ։

Նշանակէ առակս, թէ ոչ է պարտ առնուլ ինչ ի պղծոց և անզգամից, որ ոչ կամին դիմել առ աստուած աղաչաւորութեամբ և արտասուաւք։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՐՁԲ | 1 Արամազդ. — 2 ընծայս. — ձիրս] յառձիրս. — և բերէ] բերէ. — 2—3 անուշահոտ. — 3 ի բաց] բաց. — 4 Թիւնալից.
6 է] էր. — առնել] առնուլ. — ի պղծոց. — 7 անզգամից. — դիմել] գնալ.

ՁԵ. ԹԱԳԱՒՈՐ ԾԱՌՈՑ

(87 V=85 I)

Ժողովեցան ծառքն գնալ խնդրելով թագաւոր, կոչեցին և մեծարեցին կարգաւ ամենեքեան զխնձորին և զնռնենին և զձիթենին և զթզենին և նոքա զայլ գեղեցիկ պտղաբերս. և նոքա ոչ առին յանձն և այլքն յիմարեցան. և կոչեցին թագաւոր զդժնկին. զայս խնդրեին և ասէ. Ով ազատազգիք, հովանի չունիմ. որ զափացուցանէ զղզ, որ մերձին առ նայ. և որ մերձի, խոցէ և վիրաւորէ զնոյ և պտուղ ոչ բերէ։

Նշանակէ առակս, թէ զարդիմիան, զհեզն և զհամբերողն պարտ է կացուցանել առաջնորդ և թագաւոր, իշխան և դատաւոր. և ոչ զանհերքելին և զխիստն և զչարաչարողն և զանզգամն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՐՁԳ | 1 գնալ. — 2 զխնձորն. — զնռնենին. — 2—3 զձիթաւղն. — 3 և զթզենին և նոքա զայլ գեղեցիկ] այլ. — պտղաբերս. — 4 առին. — յիմարեցան] յիմարեցան. — Թագաւոր. — 4—5 զծնիկն. — 5 խնդրեն. — 6 մերձին] մերձենան. — որ] ով. որ. — մերձենայ. — խոցէ և] խոցէ.
8 զարդի միան և. — զհամբերողն. — 10 զանհերքելիսն. — զչարաչարողն և զանզգամն.

ՁԸ. ԹԱԳԱՒՈՐ ՇՆԻՆ Ի ՄԱՐՄՆՈՅ ԵՒ ԱՏԱՄԻՆ

(88 V=86 I=3 ag=141 D)

Թագաւոր մի յարեւմտեան քաղաքեցաւ յաթոռ. եւ եկին քաղաքամ գեղջկունք առաջի նորա. եւ ահայ չեւք ֆիլ կայր ի մարմնոյ նորա. եւ ազատաւոր նորա ասէ. ո՛վ բարի Թագաւոր, ահայ աւտամնեմ զանիկ քաղաքն՝ ի վերայ սոկի ձգեն է. եւ նոյ ոչ խնայաւ զատամին. եւ գնաց տանել զշերտն ի մարմնոյն. եւ նոյ յանկարծ սորայ ընդ զէմ նորա. եւ ազատաւոր նորա յերեսս նորա ասէ. գիտասջիք մեք, եթէ հաւատ ոյր զու ամենայն աշխարհի Թագաւոր ես եւ զու նման տաճիկ կամես լափել զմեզ. զոր քեզ ոչ վայելէ եւ յարմարի։

Ցուցանէ առակս, թէ յանդիմանել պիտի զԹագաւորն եւ զատաւորքն եւ զզաւրաւորն յերեսն, թէ եղանիցեն յիրաւանց եւ Թիւրին յաւրինաց եւ ի կամացն աստուծոյ

1 [illegible] —D [illegible] —2 I [illegible] —ag [illegible] —I, ag, D [illegible] —I [illegible], D [illegible] —[illegible] եւ] I [illegible] —3 [illegible] նորա] I [illegible] եւ, ag [illegible] նորա, D չիք —ag [illegible], B եւ [illegible] —[illegible]] I, ag չիք —ag, D [illegible] —I [illegible]. ag, D [illegible] —4 ag [illegible] —է] I, ag, D չիք —[illegible]] D [illegible] —[illegible]] I [illegible], D [illegible] —5 I ի [illegible], D 'ի [illegible] —[illegible]] ag [illegible], D [illegible] —[illegible]] I [illegible] —[illegible] զէմ նորա] ag [illegible], D [illegible] —6 [illegible] նորա] I, ag, D [illegible] —[illegible]] I [illegible], ag [illegible], D [illegible] —I, ag, D եւ ասէ —ag, D [illegible] —I, D թէ —6—7 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I չիք) [illegible]] ag [illegible], D [illegible] —7 եւ զու] ag [illegible], D [illegible] —I, ag [illegible] —8 [illegible]] ag [illegible], D [illegible] ag, D։

9 [illegible]] ag, D չիք —ag, D թէ [illegible] (I [illegible], D չիք)] ag [illegible] —9—10 [illegible] եւ [illegible] —10 [illegible]] ag, D չիք —ag, D [illegible] —I [illegible], ag, D [illegible] —10—11 I, D [illegible] —11 [illegible] եւ] I [illegible] եւ, ag, D չիք —[illegible]] I, ag, D [illegible]։

ՁԹ. ԱՅՐ ՏԳԷՏ ԵՒ ՁՄԵՐՈՒԿ

(89 V=87 I=70 ag=79 B).

Այր մի անկեալ եւ յիմար ունէր զաւհեկան մի. եւ տանել զայն գնաց ի քաղաքն գնել էշ մի. շրջեցաւ ի քաղաքն եւ ի շուկայն եւ ոչ գտաւ միոյ զաւհեկանի էշ. եւ եկն կրկին ի շուկայն. ետես մեծ ձմերուկ մի եւ ասէ հրապարակաւնդ. զի՞նչ է այդ. եւ յիմարացան վաճառ-

1 [illegible]] B չիք —[illegible] մի] ag [illegible] մի, B չիք —եւ] I, ag, B չիք —[illegible]] ag, B [illegible] —[illegible]] ag [illegible] եւ, B [illegible] մի եւ —2 ի քաղաքն] I [illegible] —[illegible]] ag [illegible] —էշ մի] ag [illegible] —ի քաղաքն] B [illegible] —եւ ի [illegible]] ag, B չիք —3 ag, B [illegible] —[illegible] էշ] ag էշ [illegible]. B էշ մի [illegible] —[illegible]] ag, B [illegible] —[illegible]] I [illegible], ag, B չիք —[illegible]] ag [illegible] —ag, B [illegible] —I B [illegible] —[illegible]] I [illegible], ag, B [illegible] —I —

առակսիր, թէ յիմար է. և ասեն, թէ Հողի իշխան ձու է և հանէ Հնդացի իշխան էջ մեծապատիւ. և նոյն խնդալով եւ զզուանելով և էառ զնոյն. և արդեօքն զնոյն, թէ պատուականն առաջ զնա, որ չէ բնէր և էջն եղեալ փառքն. և ասեալ զմեծութիւն սրտառ զնոյն զառ. ի վաղ Տանուտէրաց. և ամն նորա զայլթանկելեցաւ. և զերծաւ ի նմանէ ձեռբաւքն. և զլորեալ զնոյն ի մէջ թուռ անդատին. և նստատեղի մի վաղեաց ի յանդատէն և սկսաւ փառելեր խրեն նոյն կարծեաց, թէ բնկաւ ձայն և էջն եղեալ փառչէր. և ի հետ մնալ ձայնէր նստատեղիքն. ով էջ Հնդացի, վայ ինձ. մի փառչեր. և ձայնէր. քուռի՛, քուռի՛, աղորմելայ ինձ և զարձիր առ տէրս քո:

Նմանեալ սառակս, թէ այս ավէս յիմարեցան թագաւորքն, քաջաւորքն և ժողովուրդքն. և թափեցաք անձնեաւն ի խելաց և ի մտաց և զհետ մտաց զառա և խառնեց կենաց աշխարհիս այսորիկ. որ նման Հողմոյ և փառչի ի մէջ և նման երազոյ սպառեալ.

---

5 [illegible]] I [illegible], ag, B չիք.—5 թէ] B որ.—ag, B [illegible] — և ասեն] I [illegible], ag [illegible].—թէ] I, ag թէ [illegible], B [illegible]—I, ag, B [illegible].—ձու] I [illegible].—և] ag որ.—5—6 [illegible] (I [illegible], ag [illegible]) իշխ. (I, ag չիք) էջ [illegible] (ag [illegible])] B չիք. [illegible] I [illegible] [illegible]. [illegible] որ [illegible] ինձ. և [illegible] [illegible].—6 I, ag [illegible], B [illegible].—[illegible]] I [illegible].—7 զնոյն] I, ag [illegible], B [illegible].—[illegible] զնոյն] I [illegible], ag [illegible], B [illegible].—թէ] ag թէ [illegible], B [illegible].—B [illegible].—[illegible]] ag, B չիք.—չէ] I [illegible], ag [illegible] B [illegible].—8 էջն] I, ag, B չիք.—եղեալ] I չիք, B [illegible].—I [illegible] ի [illegible], ag, B [illegible].—8—9 ասեալ զմեծութիւն սրտառ (I չիք) զնոյն (I և զնոյն) զառ ի վաղ (I չիք) Տանուտէրաց (I ի [illegible] և [illegible] ի [illegible])] ag 'ի [illegible]. B [illegible] [illegible].—9 ամն (I [illegible] ամն) նորա զայլթանկելեցաւ ([illegible])] ag [illegible] 'ի [illegible], B [illegible] 'ի [illegible].—9—10 ի նմանէ ձեռբաւքն] I [illegible] ի [illegible], ag, B [illegible] (B [illegible]) 'ի [illegible].—10 զլորեալ զնոյն] ag, B [illegible].—ի մէջ (I մէջ) թուռ անդատին (I [illegible])] I [illegible] և բնկաւ [illegible], ag ի [illegible] 'ի [illegible], B 'ի [illegible].—10—11 [illegible]... յանդատէն] I [illegible] [illegible], ag [illegible] [illegible] 'ի [illegible], B [illegible] 'ի [illegible].—11 սկսաւ փառելեր (I [illegible])] ag, B [illegible].—խրեն նոյն կարծեաց, թէ] ag, B չիք.—12 բնկաւ ձայն և էջն եղեալ փառչէր] I [illegible], ag, B չիք.—ի հետ] B [illegible].—մնալ] ag [illegible], B [illegible].—B ձայնէր [illegible].—13 նստատեղիքն] I [illegible], ag [illegible].—B չիք.—I [illegible], ag [illegible], B [illegible].—փառչեր] I [illegible]. ag, B [illegible].—և ձայնէր] ag, B չիք.—13—14 քուռի՛, քուռի՛] I [illegible], ag, B [illegible].—14 ag [illegible], B [illegible].—[illegible]] ag, B չիք.—I, B [illegible].—[illegible]] ag չիք.

15 սառակս] ag, B չիք.—թագաւորքն] I [illegible] և, ag, B չիք.—15—16 I, B, [illegible], ag [illegible].—16 ag ժողովուրդքն, B ժողովուրդք.—I, ag, B [illegible].—անձնեաւն] ag, B չիք.—ի խելաց] I [illegible], ag չիք.—և] ag, B չիք.—16—17 ի մտաց] B չիք.—17 և] ag որ.—զհետ մտաց] I [illegible] զհետ, B [illegible].—I, ag, B [illegible].—17—18 այսորիկ] ag, B չիք.—18 և փառչի] I, ag, B [illegible].—ի մէջ] I ի մէջ [illegible] և [illegible].—I, B [illegible].—սպառեալ] I [illegible], ag [illegible], B [illegible].—

և ջանասցէ ըմբռնել զհեշտութիւն և զճնգս աշխարհիս և զարշելի ախտով և ցանկութեամբ մխալեալսն ի մէջ աշխարհիս և յի- նքեանց ազատեսցէ հոգով և մարմնով։

---

19 զհեշտութիւն և զճնգս (I զաւկ) աշխարհիս] B զաշխարհս և զհեշտութիւն մա- [illegible]—19—20 և զարշելի... մխալեալսն (I մխալեալն) ի մէջ (I ի ակր) աշխարհիս] ag, B չիք—20—21 և յինքեանց] B [illegible]—21 B ազատեսցէ—հոգով և մարմնով] ag, B չիք։

Ղ. ՍԱՐԻ ԵՒ ԱՂՒՆ ԵՒ ԽԱՐԻ ԵՒ ԿՈՎՆ

(90 V=88 I=72 ag=60 B)

Այրն մի այրի ունէր կով մի. և խարթ նորայ ունէր էշ մի. և զինչպակոր կովոյն զազանաց խարթն և ասաց իշուն. և կին սառա- չէր զատատուած. զի մեռցի էշն. և մեռաւ կովն. լաց կին և ասէր. վայ ինձ զի հակառակ եղև աղօթս իմ. ով աստուած, միթէ ոչ կարացեր ընտրել զէշն և զկովն ի միմեանց։

Նշանակէ առակս, թէ մի աղօթիւք ընկերի քում չար հա- ռանել. զի մի դառնասցի քեզ չար։ Դարձեալ ցուցանէ առակս, թէ շատ աղօթք կայ, որ աստուած ընդ հակառակ կատարէ զնոյն. որ ոչ լինի ի կամս աստուծոյ. քանզի նոյ զիտէ զաւգուտ անձանց մերոց։

---

1 խարթ (I խարց) նորայ] ag, B իւր խարթն.—2 զի. կովոյն (B կովուն) զազանաց (ag, B զազանայր) խարթն] I խարթն զազանայր զինչպակոր կովոյն—ասաց (I ասայ) իշուն] ag, B իշուն ասաց—I, ag, B կինն.—2—3 B աղօթէր—3 ag, B կովն մեռաւ—I, ag, B լաց կինն.—4 աղօթս] I [illegible], ag աղօթք. B աղօթքս—իմ] ag [illegible] աստուած, միթէ] ag, B միթէ աստուած.—5 կարացեր ընտրել] I կարացեր ընտրել ag կարաց ընտրել. B ընտրել կարաց—ի միմեանց] I միմեանց, B չիք։

6 առակս] ag, B չիք—աղօթիւք] ag աղօթել. B [illegible]—ընկերի] I [illegible], B ընկերին—քում] B չիք—I չար.—6—7 հառանել] I հանանէ, ag հանանել, B չիք և չար. և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]—7 մի դառնասցի (I դառնասցէ [illegible]) քեզ չար] ag և քեզ դառնասցի չար. B քեզ դառնասցի նոյն չար և [illegible] B.—ցուցանէ] I առ.—առակս] I, ag չիք—8 շատ աղօթք, կայ] ag աղօթն առ աստուած—որ աստուած] ag զի.—I, ag հակառակ—զնոյն] ag աստուած.—9 որ] ag նոյ.—ag [illegible] ի կամաց—նոյ] I չիք։

ՂԱ. ԳՈՒԼ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴ ՇԱՆՆ

(91 V=89 I=143 D)

Գայլն ափշտակեաց անասուն մի. և եկին շունք զհետ նորա և առաստղէին զնոյն. յետոյ զայլ շուն բերանն և առաւօտին նոքէր զնոյս

---

1 I, D զայլն յափշտակեաց.—I շունքն.—2 զնոյն] I զհետ նորա (սղալմաբ) յետոյ] I չիք. D և յետոյ—զայլ... զնոյս] I չիք.—

Դարձաւ զայն և ասէ ցնա. ով, նորոգեալ, քաջաք շուն, ասայ ինձ. թէ քեզ ինչ կայ ասեմ՝ զգեստքդ թէ քեզ եւ թէ զգեստքդ, որ կայ կոփեն զարդարանին։

Առակս ցուցանէ ատակս, թէ ոչ վայել է, որ աՀով խառանին, քանզ որ չարիքս Հաշէս. թէպէտ և յառաջն թշնամի էր քո այլ ինքն. և կամ ընկերն ուղին զՀաշեքն, զոր ունին և զու խաղաղացեալ զնա. որ խաղաղութեամբ Հրաժարեցին ի մեծամ[ա]նց։

3 I, D զայն.—զնայ] I զնա (սրբագիր)—4 քեզ] I քո—ինչ] I զինչ—կա ասեմ] D ասայ.—զգեստքն] I զաւրքն, D զգաւրքն.—զերգն] D զերգն և սա մէջ զգեստքն ...—և թէ զգեստքն] D թէ զգեստքն.—5 D զարդարանին կա կոփեն։

6 ատակս] D չիք.—աՀով] D յառաջ.—խառանին] I խաւարս, D խաւարս.—քանզ] D չիք—7 չարիքս] I չարիքն (սրբագ.), D ասէ.—թէպէտ և] I թէպէտ, D թէպէտ որ.—քո] I չիք—և] I չիք.—8 կամ ընկերն ուղին] I կամ ընկերն իւր ուղղել, D Հաշս ընկեր իւր—զՀաշեքն] D Հաշեքն զոր.—զոր] D որ.—I ունին.—D խաղաղացեալ.—զնա] Հաշ ...ն զոր I և D, որ և ու յաւելում՝ առանձնակ։

ՂԲ. ԹՌՉՈՒՆՔ ԵՒ ԿԱՐԻՃ

(92 V=90 I=144 D)

Խնդրեաց մի Հաւու ի վերջին աղքատութիւն և սով մամնաց ծառայել խնկաւք և ծիրանաւք զինուոր Հաւք քերդ. և աղաչէր զնոյն. զի փրկեսցէ. Բայց նոյ եւ զան զեւ աղքատանալ. և նոյ բարեկացեալ յաւուր միում՝ եՀար ուռամբ զգլուխ կասցն. և Հերձաւ գլուխն. և բացաւ զանձս Հեղաւ ի գլխոյ կասցն, զոր Հաւքն նորա պաՀեալ էր։

Առակս ցուցանէ յայտնապէս. որքան ծառայես զմամոնայ քո Հեշտութեամբ և մեղաւք. զու եւ քան զես աղքատանաս Հոգով և սրբութեան յենիս։ Նայոյ թէ առնչես զմարմինդ քո և չարչարես և ազատեսցես զաւրութիւն բարեգործութեամբ. ապայ կարես փրկութեան Նալ զու Հոգով և փրկես ի գծոյից Հաւր զՀեՀենայն։

I I, D յայով.—1—2 I ծառայեաց, D ծառայեալ.—2 ծառայեաց] I չիք.—խնկաւք (I խնկով) և ծիրանաւք (I ծիրով) զինուոր Հաւր (I Հաւն) քերդ] D զինուոր Հաւ իւր խնկաւք և ծիրանաւք.—և] I, D չիք.—3 զնոյ] I, D զնոսա.—I, D փրկութեան զնա.—3—4 I, D աղքատանայր.—4 բարեկացեալ յաւուր միում] I աւուր միում բարեկացաւ.—D զգլուխն.—5 գլուխն] D չիք.—Հեղաւ] D Հանեցաւ.—I ի գլխոյ.—6 I, D Հաւրն։

7 I ամենայն յառաջ D ում արդեաւ, ժամ ինձ մեղաւորս և աղաւթեցէք. զանց ի սրբութեան յայտնապէս] D չիք.—որքան] I թէ զան, D թէ զանձ.—I ծառայես.—I զմարմինդ.—8 և մեղաւք] D և Հանդստութեամբ և պարարտութեամբ և մեղաւք.—զու] D չիք.—I կազդուրեա.—Հոգով] D մեղաք.—10 ազատեսցես] D ազատես.—I, D բարեգործութեամբ.—կարես] D զարդարել ես.—11 զու] I, D չիք.—Հաւր զՀեՀենայն] I չիք, D չար ասանձնակ և առաջնոյ 'ի զՀեՀեան աւելի Հոգւոյ։

Գ. Ուռ. 4ag Խաղաղութիւն միայն որդի եհաս ՚ի վերջին ամբարտաւանութեան. և յորում ժամանակս ծառայից իմոց և ճրագաց խաւ Հօր իւրոյ։ Նա աղաչէր զնա. զի փառաւորեսցուսցէ զնա. իսկ նա եւ քան զեօ ամբարտաւանեցաւ։ Նա նա բարկացեալ յանար միամ եհար ուսամբ զգլուխ խաղն. և հերձաւ. և բազում զանձն հանեցաւ ՚ի գլխոյ խաղն՝ զոր հայր նորա պահեալ էր։

Ո՞վ որդեակ՝ վայ քեզ աղամեղի միջամուտն. քանզի այսպէս ցաւցանէ ասաւ, թէ որքան ծառայես միամտոյ քոյ հեշտութեամբ և հանդարտութեամբ և պարզամտութեամբ և միջոց. զու եւ քան զեօ ամբարտաւան հոգւով և աղամեղի լինիս։ Նյա թէ ամենես զմարմինդ, չարչարես և [illegible] ամենայն բարեգործութեամբ, այս կարես փառթամանալ հոգւով և փրկել ՚ի գժոխոցն։

4 ag=81 B=40 D. 1 B, D [illegible]—B, D հասաւ.—՚ի վերջին] B չիք.—1—2 B ամբարտաւանութեան.—2 ճրագաց] B [illegible].—B, D [illegible].—3 և աղաչէր զնա] D չիք.—զի] B չիք.—B փառաւորեսցուսցանել.—իսկ] B և.—4 նա] B, D չիք.—B որ [illegible] բարկա-ցեալ, D յանար միամ բարկացեալ.—ուսամբ] D [illegible].—5 B [illegible].—B զանձ.—հանե-ցաւ] B ելաւ, D հեղաւ.—B ՚ի գլխոյն [illegible].—6 հայր նորա] B հայրն.

7 ով (B չիք) որդեակ, վայ քեզ (B չիք) աղամեղի միջամուտն (B [illegible]) քանզի այսպէս (B [illegible])] D չիք.—8 որ քան] D որչափ.—միամտոյ քոյ] B միամտոյ, D և [illegible] քոյ.—B հեշտութեան, հանդարտութեան.—9 և պարզամտութեամբ] B պար-զամտութեան, D չիք.—B միջոց.—զու] D նա.—10 B, D հոգւով.—աղամեղի լինիս] B զերծ լինիս ամբարտաւանութիւն.—[illegible] թէ] B [illegible] ծառայես հոգւոց.—ամենես... չարչարես] D չիք.—11 B [illegible], D [illegible].—B [illegible].—B [illegible] ֆ.] B [illegible].—12 B հոգւով, D հո-գւով [illegible].—B փրկես, D [illegible].—՚ի գժոխոցն] ՚ի գժոխոց և [illegible], D ՚ի [illegible] գժոխոց։

ՂԴ. ԱՐԾՈՒՒ ԵՒ ԿՕՃՕՒ ԵՒ ԲԶԵԶ

(93 V=91 I=102 B)

Արծիւն հալածէր զկաքաւն և նա ի բզէզն ապաւինեցաւ և բերէր բարեխօսս. և արծիւն ոչ լուաւ աղաչանաց բզէզին. և բզէզն ոխացաւ և խորհեցաւ և ոխս մնալ. և գնաց եկաւ ի բունն արծուին և զձուս նորա գլորէր և կոտորէր և բազում ժամանակս անորդիս առնէր զարծիւն. և գնաց արծիւն անկաց զձուն ի գոգն

1 B զկաքաւն.—նա ի] B չիք.—2 I, B երեր բարեխօսս.—արծիւն] I նա.—լուաւ] I [illegible].—աղաչանաց] B չիք.—B բզէզին.—I բզէզն.—3 ոխացաւ և] B չիք.—և խորհեցաւ] I չիք.—և ոխս մնալ] I, B չիք.—գնաց] I, B չիք.—B եկեալ.—I ի բունն, B ՚ի բոյն.—3—4 B արծուոյն.—4 I ձուս, B զձուս.—I գլորէր ի բունէն, B գլորէր և ձգէր ի վայր.—5 I անորդի, B անորդի.—I արար.—B զարծիւն.—արծիւն] I, B չիք.—B եած զձուն իւր—

Թագաւորին. և զ[ն]ոյց բզէզն ի ծոցը երանաց նորա. և նոյ ի վեր վաղեաց ի կոփծոյն. և ամենայն բեկեցաւ ձուն արծուոյն:

Նոյնպէս առաջի, Թէ բնաւ ամենեքին մի առնէք ձեզ թշնամի զոք ի մարդկանէ. Թէպէտ և կարի աղքատ և տկար լինի:

---

6 զձուց բզէզի (I բզեզի)] B խնացեալ բզէզի եմուտ ի մէջ ասից նորա և.—ի ծոցը] I երան զծայրս, B եհան զծայրս—երանաց (B երանաց) նորա] F յերանացն Թագաւորին—նոյ] I Թագաւորին—6—7 ի վեր վաղեաց] I չիք—7 ի կոփծոյն յառն եղաւ, B չիք—ամենայն] I ամենայն ձուն ի գոգն Թագաւորին և—բեկեցաւ] I խորտակեցաւ, B բեկաւ—ձուն] I չիք—արծուոյն] I, B չիք

8 առաջի] B չիք—B Թէ Տէրը խըտ.—ամենեքին] B չիք—B առնել—ձեզ] I չիք, B ընդ.—9 զոք] I զոք—և] I, B չիք—կարի] B չիք—և տկար] I չիք—B լինին

Գ. Վաս. 34ag Եւր յառաւելոյ. արծուին և կաքաւն խիստ չարկամացան. և արծուին անդադար նեղէր զկաքաւն և անհանգիստ պահէր: Վանոյ կաքաւն և երեր խուն բարեխօս, որ չար Թաչունք կայր, առ արծուին. և նա չէառ յանձն՝ և ոչ հաշտեցաւ ընդ կաքաւուն. կաքաւն նամեալ կայր. լայր և հանէր արտասուս դդառս: Ընդ բզէզն՝ և ասաց կաքաւն զիւր գանգատն. և էառ տարաւ զբզէզն առ արծուին բարեխօս: Եւ արծուին ոչ լուաւ աղաչանաց բզեզին. զայրեցաւ բզէզն և սկսաւ ընդ արծուոյն. քանզի արծուին զձուն հանէր. երթեալ բզէզն ելանէր 'ի բոյն արծուոյն և գլորէր և ձգէր 'ի վայր զձուն և կոտորէր: Եւ բազում ժամանակս անորդի առնէր զարծուին: Եւ գնացեալ արծուին էած զձուն իւր 'ի գոգ Թագաւորին. և խնացեալ բզէզն եմուտ 'ի մէջ ասից նորա և եհան զծայր երանաց նորա. և նա 'ի վեր վազեաց. և բեկեցեալ բեկաւ ձուն:

---

34 ag=20 C=20 C^1=42 D. 1 Եւր յառաւելոյ] C, C^1 չիք, D յառ՝. Թէ.—C, C^2, D արծիւն.—C, C^2 ա.—2 C, C^2, D արծիւն.—D նեղնեղէր.—C^2 անհանգիստ.—3 և] C, C^1, D չիք—որ չար] C, C^1 զԹէչ որ, D զԹէչ—D որ կայր—3—4 C, C^2, D արծիւն—4 C, C^2 ի յանձն—C, C^1 ի հետ.—C, D կաքաւին—5 C^2 նզատեալ—C, C^2 և լայր—C, C^2, D եհան.—C բզէզն ագΛm, C^1 բզեզն, D բզեզն—6 C^2, D գանգատն —C բզեզն, C^2 զբզեզն, D զբզեզն—C, C^2, D արծիւն.—7 C, C^2, D արծիւն—C լուեց, D լուեց—C, C^2 բզեզին, D բզեզին—զայրեցաւ բզէզն] C և բզեզն զայրեցաւ, C^2 և բզէզն զայրացաւ, D բարկացաւ բզեզն—8 սկսաւ] C, C^2 ոխ պահեց, D ոխ պահեաց. ընդ] D ընդ.—C, C^1, D արծուին.—C քանզի որ—C, C^2, D արծիւն ձու.—C երթայր, C^1 երթայր—C բզեզն, C^2 բզէզն, D բզեզն—9 C ի բոյնն, D ի բունն—արծուոյն] C, C^2, D չիք—9—10 C, D կոտրէր—10 C, C^2, D զարծիւն—10—11 գնացեալ արծուին] C, C^2, D նա (C նոյ) գնաց.—11 զձուն] C չիք—իւր] C, C^2, D չիք.—C, C^2 ի գոգը,—և] C, C^2, D չիք.—C խնայեց, C^1, D խնայեաց.—C բզեզն, C^2 բզէզն, D բզեզն—եմուտ] C, C^2, D և գաց (C^2 գա, D գա) մտանէ—12 'ի մէջ ասից] C յախտանէն, C^2 յաղտանէն, D յաղտանէն—նորա] C, C^2, D Թագաւորին—եհան] C, C^2, D փնաց.—C, C^2, D զծայրս.—C երանացն—C նոյ—12—13 վազեաց] C, C^2, D յառ՝. ի կոփծոյն.—13 բեկեցեալ բեկաւ] C, C^2, D անկաւ—ձուն] C ձուն արծուոյն ի գետին, C^2 ձուն արծուոյն, D ձուն արծուոյն:

Նշանակէ, որ թէ հնար իցէ, բնաւ մի անցանէր(?) չար. Թշնամի զոր ի մարդկանէ, թեպէտև աղքատ և տկար լինի։

15 որ] C, C², D չիք. C, D յաւ. ասացս.—հնար իցէ. բնաւ] C, C², D չիք.—15—16 մի անցանէր... ի մարդկանէ] C, C², D զմարդ մի հալածել (D հալածել).—16 C, D թեպէտև] D յաւ. զի աստուծոյ արարած զմարդ զայս։

ՂԴ. ՄՐՋԻՒՆ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻ

(94 V=92 I)

Մրջիւն անկաւ ի ջուրն և հեղձնէր. զայս աղաւնի և ձգէ ոստ մի ի ջուրն. և ելեալ մրջիւն ի ցամաք և կենդանացաւ։ Եւ ահայ ի նոյն ժամն հաւորսն կանգ[ն]եաց զխորխն և կամէր առնել զաղաւնին. զայս մտանէ մրջիւն յերանքն նորա և եհար ի ծայր նորա. և նայ ի կսկծոյն յանկարծակի ի վեր թռաւ և մոռացաւ. և շարժեցաւ եղեգն և փախեաւ. և աղաւնին թռաւ և ազատեցաւ։

Նշանակէ առակս, թէ մահու չափ ձգնէ նմայ, որ յառաջ քեզ բարի արար. նոյն և Քրիստոս յուսն մեր՝ և թշնամեաց հրամայէ բարի առնել։ Նորանոր ցուցանէ առակս, թէ այս ազգս ամենայն մարդ բարկանայ ի ցանկութիւն զէշ առնել պատրանութեան և չնութեան և յայլ մեղս և ի չար գործս. և իմացարուք, որ չար զեղջն կապեցին զմեզ մեղաւք ի յաշխարհիս և հանեն ի յանձանց մերոց զկուսոյ զէնն մեր՝ զհամբերութիւն և զխոնարհութիւն և զողորմութիւն և զայլ բարեգործութիւն. և հարեալ սատանայն զհոգիս մեր։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՐԼՏ I 1 մրջիւն.—հեղձնէր] խեղդէր.—աղաւնի մի.—ձգեր.—2 մրջիւն.—3 կանգնեց զխորխն հաւորսն.—4 զա մրջիւն.—յերանք.—ի ծայր նորա] չիք.—5 յանկարծակի] չիք.—6 եղեգն.—փախեաւ] փախեցաւ։

7 ձգնէ] ուզնէ.—8 նոյ արդեօ.—յուսն.—8—9 և թշնամեաց հրամայէ] հրամայէ թշնամեացն.—9—10 այսպէս ամենայն մարդ] ամենեքեան.—10 բարկացեցան.—պատրանութեան.—11 յայլ] այլ.—12 ի մեր աշխարհիս.—13 զխոնարհութիւն և զհամբերութիւն.—14 բարեգործութիւն.—հարեալ] փարամարեալ (այսպ.).—սատանայն։

ՂԵ. ԱՌԻՒԾ ԵՒ ՄԱՐԴ

(95 V=93 I=73 ag=83 B)

Առիւծն եւեւ. զի ահագին փախստ[եայ]նք զայլն ամենայն կենդանիք ահիւ մեծաւ. և ասէ, թէ յուսմ զոր փախստականք. և նորա

1 զի] B չիք.—ահագին] ag ահա զայլն, B չիք.—1 փախստեայք, ag, B փախստական.—զայլն] ag, B չիք.—1 ամենայն, B ամենայն.—1—2 I, ag կենդանիքն, B կենդանիքն.—2 և ասէ] I եհարց զնոսա և ասէ, ag եհարց, B եհարց զնոսա.—յուսմ] I յուսմ պատճառ, ag յուսմ հանց, B ում.—զոր] I չիք, ag, B զայս և B յաւ. պատճառ.—I փախստական էք, ag, B փախստական.—և] B չիք.—

ասեն, թէ ի մարգգյն. զի հայրանին զմեզ. և նոյ ասէ, թէ զինչ է մարգն. կացիք աստ, մինչև ենիցէ մարգն. և ահայ նոր եկեալ մարգն. և ասէ աշխարհն ի պատանեկութեանս, թէ զու ես մարգն, որ նեղես զամենայն քննողանսն. և նոյ ասէ. մի՛. ասէ աշխարհն. և ապայ թէ մարգն զու ես, ապա են որ կառուցիր. ես քեզ պատանեկ մնայի. և ասէ մարգն. չտեսիմ ես աստ նշան կառուցին. ապայ թէ, զաս, որ կարգեմ զքեզ. որ ոչ փոշիս. և ես զնամ առնուլ զնշան կառուցն և զամ առ քեզ. և հաւանեցաւ աշխարհն. և կապեաց զնոյ մարգն. և ոխաւ կարգին մահապաւ հարկանել զնոյ. և աշխարհն ասէ. թէ մարգ ես, նոյ ակար և անխնայ զարկ զու և հար զթիկունս իմ. զի այս խեղոցս պլոպեր փայլել ինձ։

Նուզանել ասակս, թէ չար զազրաւոր մարգկք խարսուքն ի ախպարոց և անդրքն և բիշեանք նախասան զանձինս իւրեանց, որպես աշխարհն եղև։

---

3 թէ] I չիք.—I ի մարգոյ, B ի մարգգէն.—ag. B զի նո.—I, ag. B հայրանէ.—3—4 և նոյ ասէ, թէ (I, B չիք) զինչ է (B էր) մարգն] ag չիք.—4 կացիք (I կացէք) աստ մինչև ենիցէ (I յաւ. այն) մարգն] ag, B չիք.—I, B եհաս.—ag, B մարգ մի.—5 աշխարհն] I չիք, B ցնա աշխարհն.—ի (նոյ)] I, ag, B չիք.—B պատանեկութեանս.—թէ] B չիք.—6 I քննողանսն, ag քննողանացն.—ապայ] ag այս, ես եմ մարգն, D այսպ, ես եմ մարգ.—ag, B և ասէ.—աշխարհն] ag յաւ. քեզ մարգն, B չիք.—և] I, ag, B չիք.—ապայ] ag չիք.—6—7 թէ մարգն զու ես] I թէ զու այն մարգն ես, ag թէ զու ես մարգն.—7 ապի] ag, B չիք.—I կառուցիր ես և զու, B կանգնիր.—ես] I զի, ag, B զի ես.—պատանեկ] ag, B չիք.—և] I, ag չիք.—8 ես] ag, B չիք.—նշան] I զնշ, ag զնշան.—I կառոյ. այլ երթամ բերեմ [illegible] և զամ [illegible] հետ քեզ. ասէ աշխարհն. [illegible]. և ես աստ մնամ քեզ. ասէ մարգն. ոչ, զի ես երթամ, ag կառոյ. B [illegible].—ապայ թէ] I և.—8—9 զաս, որ կարգեմ զքեզ որ] I չիք.—9 ոչ փոշիս] I զու ես փախչիս, ag, B [illegible] և ag յաւ. զի [illegible] եմ քեզ.—և] ag չիք.—ես] ag, B չիք.—ag և առնուլ.—զնշան] I զնա, B զնշանն.—կառուցն] I, B չիք, ag կառոյ.—10 առ քեզ] B [illegible] ընդ քեզ.—և (I չիք) հաւանեցաւ աշխարհն] ag յաւ. որ [illegible], B և [illegible] աշխարհն հաւանեցաւ նմա.—և] B որ—զնոյ մարգն] ag մարգն [illegible] 'ի ձեռն մի, B [illegible] 'ի ձեռն մի.—և] I և [illegible] ի [illegible] կարգին փայտ մի և եկն առ աշխարհն և.—11 I ոխեաւ.—կարգին] I չիք.—մահապաւ] I չիք, ag, B [illegible].—ag, B ասէ աշխարհն.—12 նոյ] ag, B թող ես. ապա.—I, ag, B [illegible].—զարկ զու (I չիք) և] ag, B չիք—B հար զիս և.—13 այս] I չիք.—ինձ] I յաւ. B [illegible], ag, B չիք.

14 ասակս] ag, B չիք.—չար] ag, B չիք.—I, ag մարգիկ.—I խարսքն, ag, B խարսքն.—ի] B չիք.—15 բիշեանք] I [illegible].—15—16 որպես աշխարհն եղև] I, ag, B չիք, և [illegible] ag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 'ի [illegible] [illegible] և ասեն, թէ այս [illegible] [illegible] զի [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible], իսկ B [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 'ի [illegible] [illegible] [illegible], ասեն, թէ այս [illegible] [illegible] զի [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible].

Գ. Նշա. 41 C Մանուկ մի զօրաւոր նստեալ էր յանց ճանապարհին. և գայլն ընդ այն ճանապարհն այլ գազանք գազալով և փախստականք մի մի և անցանէին. և նայ հարցանէր. թէ ընդէ՞ր փախչիք և յամէ զարհուրեալ էք և փախչիք. նոքայ ասեն. թէ. վայ լեիր և դու. զի ահա գայ մարդն. և ասէ առուծն. ո՞վ է մարդն և զի՞նչ է նայ և զի՞նչ է ամ նորայ և կերպարանք նորա, զի փախչիք ի նմանէ. և նոքայ ասեն. թէ գայ անտառ զքեզ, վայ լինի քեզ. և ահայ գայ հողայգործ մարդ մի յանդէ իւրմէ. և ասէ առուծն. միթէ դու ես մարդն, որ փախուցանես զգազանս յանտայպատէ. և նայ ասէ. այոյ, ես եմ. և ասէ առուծն. դու, որ կովենք. և նայ ասէ. այոյ, բայց եկ, նախ կապեցից զքեզ. զի մի փախիցես, մինչև երթայց առից զլուծն իմ և կռուենք. և ասէ առուծն. երդնում, որ գայս, ես լսեմ քեզ. և երդուաւ նմա. և ասէ առուծն. հան կապեայ զիս և գնայ շուտ ու դարձիր. և նայ հանէ զպարանն և կապեաց զառուծ պնդայպէս ընդ ծառայն և կարեց ի ծառէն կողնի բիր մի և սկսաւ զարկանել զառուծն. և առուծն գոչէր. արձակէ զիս կամ առեր զքո լսեմն. և մարդն ասէ. ասայ քո խելքովդ եմ. և նայ գառայր և ասէ. երդնում, որ չփախչեմ. և նայ զարկէր զայս կողս, զայն կողն. և ասէ նայ. զի անմայր գայ ես և ծաղր անձնայն գազանաց։

Աւխաաւկ և հեռս ընդ գեմ՝ առակս ցուցանէ. զի առուծն մարդս է, որ պատկեր աստուծոյ է և կայ ի ճանապարհս աստուծոյ և չարն սատանայ, որ հալածէ զմարդն։

---

41. C=41 C'. ՏԱՌՓԵՐԱԻԻՒԻՒԵՆ ԸՆՏ C' 1 առիւծ.—զօրաւոր և հզաւր [ն]ստեալ.—յանցս.—2 գայլն.—և] չիք.—3 նա.—յամէ ահէ.—4 փաղչիք.—նոքա.—վայլեիր] փախիր.—գա.—5 առիւծ.—և զի՞նչ է նայ] չիք.—6 նորա.—փաղչիք.—նորա.—7 գա անտառ.—ահա գա հողագործ.—8 առիւծն.—9 զգազանսն յանտապատէ.—նա.—այո.—առիւծն.—10 կռուենք.—նա.—այո. բայց եկ.—11 երթայց.—զլուծն.—կռուենք.—առիւծն.—11—12 երդնում.—12 գաս.—առիւծն.—12—13 կապէ.—13 գնա.—նա.—14 զառիւծն պնդապէս.—15 զարկանել զառիւծն.—առիւծն.—կամ] գեմ.—16 առեր.—լսեմն.—թէ ասայ.—խելքովդ.—նա.—17 ասէ. երդնում.—չփախչիմ.—զարկէր.—և զայն.—18 նա ասէ.—անմայր գաս։

19 յետս.—ցուցանէ] չիք.—առիւծ.—20 կա.—20—21 սատանա։

Գ. Ներ. 74 F Առիւծն աղաւաղ զվայրի էրէքն. զի փախչէին. և ասաց. յի՞նչ կու փախչիք. և ասացին, թէ մարդ կու գայ. և ասաց առիւծն, թէ ի՞նչ կենդանի է մարդն. մէկ ասէք, որ գայ, որ տեսանեմ. և եկեալ մարգուն ասաց առիւծն, թէ ի՞նչ կենդանի ես, որ ամէն կենդանիք կուվախեն. արեկ որ զիրար տեսանենք. և ասաց մարդն, թէ քո զէնքդ 'ի հետ են և իմն 'ի տունն է. հրաման տուր, որ երթամ բերեմ և գամ՝ զիրար տեսանենք. ապայ արեկ որ 'ի ծառս կապեմ, որ

չփախչիցես. և ասաց՝ արդ եկ կացէ. և փախեաւ 'ի ծառն 'ի վեր և մնացոյց 'ի մէջն կարկեց գառառաչաց և սպանաւ 'ի յառաջն մինչ 'ի գլուխն լեռ-նեց. և ասաց առիւծն, թէ մարդ ես և քեզ վայել է մարդութիւնն:

ՂԶ. ԱՌԻՒԾ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱՐՋ

(96 V=94 I)

Առիւծն հիւանդացաւ և երկրին ամենայն գազանք ի տես. և աղուէսն յամեցաւ. և արջն չարախօսութեանց զնոյ. և յորժամ եկն աղուէսն, բարեկամք նորա[ս]. ասացին զչարախօսութիւն արջոյն. և գնաց աղուէսն առ առիւծն. ասէ առիւծն ընդ աղուէսն. ոչ բարի գաս, զարշելի. ասաց նմա. ընդէ՞ր յամեցար. և նոյ ասէ. մի բարկանար ինձ, ով բարի թագաւոր. զի ահա երգամ ի գլուխ քո, որ աշխատութեամբ շրջեցայ ես յամենայն բժշկապետս փառն քո և զեղ ուսայ հիւանդութեան քո. և ասէ առիւծն. բարի եկիր, խնամատուն կենդանի. և զի՞նչ է զեղն. և նոյ ասէ. խնամ պիտանի է և զիւրքն ասացին բժշկապետքն, թէ հանել զմորթ արջոյն և տաք տաք արկել ի վերայ առիւծոյն. և նոյ փութով քարշէ զգաւն ի նմանէ. և հրամայեաց առիւծն և կալան զարջն և սպան քարշել զմորթն. և նոյ վայէր և մեծամեծ գայթս արձակէր. և ասէ աղուէսն. այդ ի քոյ երեսաց և ի մորուաց և ի նորայն, որ յեր ի յայրքանիս մտանել, նոյ զայլ որ չարախօսաւէ:

Ցուցանէ առակս, թէ բնաւ ոչ է պարտ չարախօսել զոք և ոչ բամբասել. այլ զքոյ հոգին հոգայ և զքոյ մեղքն տես առաջի քո. այն է բարի և լաւ:

ԱՌԱԿԱՑՈՅՑՔՆ ՐԱԶ | երգոյն] երգոյքն.—գայքն.—1—2 աղուէսն.—2 առջի չարախօսաց.—եկն աղուէսն.—3 զչարախօսութիւն.—4 աղուէսն.—ընդ աղուէսն] ցնա.—5 թէ ընդ է՞ր.—5—6 ասէ. մ'ի բարի թագաւոր. մի բարկանար ինձ.—6 երգամն] երթեալ.—7 ես յամենայն բժշկապետս փառն քո] չիք.—զեղ] չիք.—8 Հիւանդութեանդ քո զեղ.—և] չիք.—8—9 կենդանի] և սիրելի իմ.—9 նոյ] չիք.—10 բժշկապետացն.—զմորթն արջոյն.—11 ի վերայ—առիւծոյն] առիւծ թագաւորին.—և նոյ] չիք.—12 առեւծն.—և] չիք.—զարջն.—13 մեծամեծ.—ասէր աղուէսն.—14 երեսն.—ի մորուաց.—ի նորա.—յեր] չիք.—ի] չիք.—նոյ] և.—15 չարախօսաւ

16 չարախօսաւել.—17 բամբասել.—այլ զքոյ հոգն հոգայ] այլոց հոգն հոգալ և զքո մեղքն տեսանել.—զքոյ] քո.—18 և լաւ] չիք

Պ.Օ.ա. 74ag Առիւծն հիւանդացաւ. երկեքն գայրին 'ի տես. աղուէսն յամեցաւ. նա արջն չարախօսեաց զնմանէ: Իսկ յորժամ եկն աղ-

74ag=84 B. ԱՌԱԿԱՑՈՅՑՔՆ ՐԱԶ B 1 երկեքն գայրին] և գայքն բազումք.—2 յամեցաւ—առջի չարախօսեաց—զնմանէ] յա՞. թէ ո՞վ թագաւոր, տես զնմնգաւոր աղուէսն, որ մեզ անենց կամք առաջի քո 'ի տրտմութ եւ նա ոչ եկեալ առաւ.—

զուկան. առաջին պաշտպանութեան արքայի թագաւորաց նորա։ Եւ ասէ ատեանն. ո՛չ թողի զառ, զարչելի. ընդէ՞ր յանցար։ Ո՞վ աղաւեան. մի թագաւորաց, Թագաւոր թողի. զի ահա երդնում ի գլուխ քո. զի աշխատութեանն չլինելոյ յանձնայն ընչպատեան և առաւ հիւանդութեան քում զեզ։ Եւ ասէ ատեանն. թողի եկիր, խմտանան կենդանի. զի՞նչ է զեզն. և նա ասէ. զիտանի և գիտրին. հրամայեցին ընչպատեալն՝ թէ հանեք զմորթ արեան ատք ատք և արկեք 'ի վերայ ատեանին. և նա փութով քաշէ զցաւն ի ներանէ։ Եւ հրամայեաց ատեանն. և կոչեալ զարչն ածեալ քարշել զմորթ նորա. և նա վայեր և փուքս մնամնա արձակէր։ Եւ աղաւեան ասէ. այդ յերկուզ քո և 'ի նորա, որ առ թագաւորն զմարգ չարախօսէ. և հանին զմորթն՝ և առաքեցաւ արքն։

Յուցանէ, թէ չէ պարտ՝ որ մարդ 'ի թագաւորաց առն և 'ի դատաւորաց մեռանէ, նա զայլ ոք չարախօսէ կամ մեռանէ. այլ մարդ զիւր հոգն հոգայ և զիւր մեղքն սեւանու աաւղէ իւր։

---

3 առաջին... նորա] նա [illegible] — 3—4 և ասէ ատեանն] [illegible] — 4 ո՛չ [illegible] — 5 թնձ [illegible] — 5—6 զի աշխատութեանն] [illegible] — 6 [illegible] — 7 ասէ ատեանն] [illegible] — և զի՞նչ. — 8 [illegible] — 9 [illegible] — 10 [illegible] — 11 [illegible] — 12 ասէ աղաւեան. — 12—13 [illegible] — 13 զմորթն ի ներանէ. և նա. — արքն] [illegible]

14—15 որ մարդ... մեռանէ] [illegible] — 15 նա զայլ ոք] [illegible] — մարդ] [illegible] — 16 հոգն] [illegible] — զիւր... իւր] [illegible]

Դ. Օր. 21 Ը Ո՛ւրբն հիւանդացաւ, ամեն էրէքն զնային ի տեղութեան. երեկ արքն ու չարախօսէր զաղաւեան. աղաւեան ի զանդամուան լնեց և անկաւ աաւղի առաւօտին ու թագւէր ու զլեզուն թափէր. առաց առաւօտն. ոչ թողի եկիր, ներդաւր և զարչելի չուն. զքեզ ասէ թնձ. ընդ է՞ր յանցար. և նայ ասէ. ո՞վ թողի թագաւոր, մի թարկանար թնձ. երդնում ի գլուխ քո, որպէս քանի որ է աշխատել եմ ու չուրբն եկել ու զոր խիստ աղէկ հաքիմ մի և խմտանան և հարցայ, թէ մեր թագաւորն ի խիստ ներքան է. առաւօտեայ համար մեզ զեզ առայ. թէ ատաղ-

---

21 C=21 C². ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ C² [illegible] — 1—2 ի [illegible] — 2 [illegible] — 2—3 ի [illegible] — 3 [illegible] — 4 [illegible] — 6 [illegible] — և ի [illegible] — 7—8 թագաւոր — 8 ի [illegible] — 8 —

լանայ. մեք քեզ աղէկ չիմլաւ մի բերենք. և ասէ առիւծն. բարի եկիր, իմաստուն կենդանի. և զի՞նչ առաջ քեզ. ասէ աղուէսն. հրամայեաց և առաջ, թէ բանեցէք զգայլն կենդանի և հանէք զմորթն և յայն զգեցն առաջ առաջ հագուցէք առիւծուն. և նոյ քրանի և չուա փարատի ցաւն յիւրմէն. և հրամայեաց առիւծն. կալան զգայլն և սպան ամենեքեան քարշել զմորթն ազուն. և նոյ վայել և զոռայր և փցլինքն փրփրայր ի կոչենոյն և ի գուրս վազէր. ասէ աղուէսն. այս ի քո յերեսգ և յայն մարգուն, որ երբ ի դատաստան մտանէ, զայլ ոք զչարախօսէ։

Ցուցանէ առակս, թէ չէ պարտ չարախօսել զոք և ոչ բամբասել. այլ զքեզ հոգալ և զքո մեղքդ։

9 առաջ խնդա—9 չիմլաւ] եշպա—9 առիւծն.—10 աղուէսն.—հրամայեաց—11 զգայլն—զմորթին ի յայն.—12 առիւծուն.—նա.—փարատի—12—13 ի յիւրմէն—13 առիւծն.—և կալան զգայլն—ամենայնք—14 արծան.—նա.—փցլինքն—15 այս—15—16 մարդոյն.—16 մտանէ] կոանէ.—զչարախօսէ։
17 չարախօսել։

Գ. Ծ. Գ. 71 F ԱՌԱԿՆ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆ Առիւծն հիւանդացաւ. և զայլ արջառն սկսանէր և չարախօսել զաղուէսն. նոյնպէս և ամենեքեան գայլքն 'ի սեւ. և ասէր առիւծն ցաղուէսն, թէ ամենեքեան կոկին 'ի սեռ զիս և զու ոչ եկիր. և ասաց աղուէսն. վասն այն չեկի. զի որոնէի լեալ զհիւանդութիւն քո. 'ի հարիւր շրջեալ կուգայի և զեզ հարցանէի. և ասացին, թէ զարջառն մորթն քերթել մինչ 'ի ծնկլին և մինչ 'ի շլնիքն և արկանեն 'ի վերայ թագաւորին. և լաւնայ. և արարեալ այնպէս և խայտառակեալ արջառն՝ եկեալ գնայր. և ասէր աղուէսն. ո՞վ գաղտա զառեկ եղբայր, որ գուրպանիս մինչ ի ծնկունս է. յորժամ ի թագաւորն ի մօտ երթաս, զքո զանկատն մեն հաւեցու։

Այնպէս լինին մարդիկ խայտառակ առաջի իշխանաց և յանձ է գատաստանին Քրիստոսի, որ զեղբայր իւր չարախօսեցէ։

ՂԵ. ԱՌԱԿ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿ
(97 V=95 I)

Առիւծ մի կորիւն ծնաւ. և ժողովեցան կենդանիքն ի տես և յաղթութիւն. զայս ասացէին ի մէջ բազմամարդութիւն և մեծայահանդիսուն նախանձեալ զառիւծն յառաջն բարձր ձայնիւ և անարգեաց,

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՆ I 1 առիւծն մի.—ժողովեցան. կենդանիք ամենայն.—2 ապախտանաց—ի մէջ.—2—3 ի մեծ հանդիսին.—

թէ մեծ է քեզ խորագիտութիւնդ. զի մի կորիւն ծնանիս և ոչ բազում. պատասխանի ետ առիւծն հանդարտութեամբ և ասէ. այո, մի կորիւն ծնանիմ, բայց առիւծ ծնանիմ և ոչ աղուէս քան զքեզ։

Ցուցանէ առակս, թէ առաջի աստուծոյ լաւ է մի այր բարեգործ քան հազար անօգուտ մեղաւորք. և լաւ է մի աղքատ տնանկ, որ չէ զծախօղ, քան .Ռ. թագաւորք, որ զծախօղ լինին. և լաւ է մի որդի բարի քան .Ճ. որդի անառակն և չար։

4 [illegible]—ծնանես—5 հանդարտութեամբ.—6 [illegible] [illegible]

7 բարեգործ և [illegible].—8 քանզի հազար] քան զ. Ռ.—է] չիք.—[illegible]] չիք.—9 զծախօղ [illegible].—զ. Ռ. թագաւոր և [illegible].—[illegible].—մի] Ա.—10 Ճ. որդի] [illegible]

ՂԸ. ԱՂՔԱՏ ԵՒ ՀԱՐՈՒՍՏ

(98 V=96 I)

Այր մի աղքատ ունէր բազում որդիս և պատրաստէր նոցա ստացուած հաւ մի հնդկի, որ յամէն աւր ածէր նոցա ձու մի ոսկի, որ յաւուրն բաւական լինէր նոցա յամենայն պէտս. և նոյն ագահացաւ և ասէ. զենեցից զհաւն և առից զոսկի իշխանութեամբ նորա և փարթամացայց. երբև եզէն զհաւն, գտաւ ի փորն նորա երբև զայլ հաւու և զրկեցաւ ի փոքր շահէն։

Ցուցանէ առակս, թէ որ ցանկայ անդէպ մեծութեան և անձնման և ագահութեան ձեռն արկանէ, նոյն և զոր ունի, զան կորուսանէ, որպէս պատահեցաւ Անանիայ [և] Սափիրայ։

[illegible] | 1 [illegible].—2 [illegible].—3 [illegible]] [illegible].—[illegible].—4 [illegible]] [illegible].—[illegible]] [illegible].—[illegible]] [illegible].—5 [illegible].—և [illegible].—ի [illegible]] [illegible] 6 [illegible].—մեծութեանն.—8 նոյ] [illegible].—[illegible]

ՂԹ. ՈՐՍՈՐԴ ԵՒ ԿԱՔԱՒ

(99 V=97 I=35 ag=87 B[l]=46 D)

Որսորդ մի էառ կաքաւ մի և կամէր զենուլ զնայ. և ասէր կաքաւն լալով. մի զենուր զիս. և ես բախեցից քեզ բազում կաքաւս և ածից ի կամս քո. և ասէ որսորդն. այժմ մեռցիս ի ձեռաց իմոց. զի զսիրելիս քո և զազգս մատնես ի մահ։

1 [illegible] մի] B, D որսորդն.—էառ] ag, B, D [illegible].—B [illegible].—և] B չիք.—զենուլ զնայ (ag չիք)] I [illegible] զենուլ.—2—3 I կաքաւն ասէ, ag, D ասէ կաքաւն, B ասէ.—2 լալով] ag, B, D չիք.—զենուր] I զենուլ, ag, B, D [illegible].—և] ag չի. B չիք.—ես] I, B չիք.—բախեցից քեզ] I, ag, D [illegible], B [illegible].—ag [illegible].—B [illegible].—3 ածից] 3 [illegible].—ի կամս] ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—և] I, B, D չիք.—I այժմ, ag և այժմ [illegible], B այժմ [illegible], D թէ այժմ [illegible].—B [illegible].—4 B զի [illegible].—I, B [illegible].—քո] I, B չիք.—[illegible]] I [illegible], ag [illegible], B [illegible], D [illegible]—մատնես] B չիք.—ի մահ] B ի [illegible] ի [illegible]

Նմանեցուցանէ առակս, թէ կաղնեա պտղոյքն աղքի քո և ոփրկեց. և ոչ հանդի աստուած 'ի գործս քո և ընդ պատուհասէ նոյն։

5 առակս] ag, B, D չիք — կաղնեա] I փ կաղնեայ, ag փ կաղնի, B, D փ կաղնեայ — ag պտղոյքն, B յպտղոյքն. — աղքի քո (I չիք) և] ag, B, D չիք — ոփրկեց] I, B [illegible] քո, ag [illegible], D [illegible] քո. — 6 և ոչ] I, ag, B, D զի ոչ — հանդի աստուած] B է հանդերձ աստուծոյ. — ի գործս քո] B չիք — և] I զի և, ag, D և [illegible] — ընդ] B չիք — պատուհասէ] I ոչ պատուհասէ, B զաւ [illegible] — նոյն] I զնոյն, ag զնա, B [ս]նոյն, D զոր և [illegible]

Ժ· ԽԸ. ԽԻ[illegible]ՈՒԹԻՒՆ

(100 V=98 I=84 ag)

Էշ մի էառ զաւանակին իւր և գնաց արածել ի մայրաց մի ցանկալի յանձնարդացուցիչ անեղի. և ուհայ զայ էշ մի որձ և համատեաց ի յետոյս նորա. և նոյ կոչեա էհան զաւրութեամբ և եհար զնոյ ի խամծեղքն և ջախջախեաց. և նոյ փախեաւ և գնաց անդի. և ասէ աւանակին, որ է քաւաւոքն, լալով. վայ մայր իմ. զի աստաղեկք այսա մայրն. զի բաղդում աւհ կայ ի զաղամաց. ասայ ինձ. ընդ է՞ր հարեր և վիրաւորեցեր զէշն, որ եկն առ մեզ. և ասէ մայրն. ո՜վ որդեակ իմ, մի երկնչիր. զի չէ յանձնելոց. քանզի յան անեղն որ հատաաց, որ թէ մինչև ի Ներքին Հնդկին երթայ և կամ ի Խորասան, նոյ փախթով զամեայ առ մեզ։

Նմանեցուցանէ առակս, թէ մարդ որ չնայ կամ զրկէ կամ զաղամեայ կամ աղանանէ և կամ զայլ մեղս որ գործէ, ոչ կարէ զիւրաւ զերծանիլ ի մեղաց. զի ցանկութիւն և հաւ մեղացն կարէ զնոյ և քարշէ զնոյ որպէս աւանակն. զի մեղքն անձն է, որ ի ծածուկ մնանէ և ոչ կարես ի յետս քարշել։

---

1 I էառ. — I զաւանակին — արածել] I չիք, ag արածել. — I ի մայրացն փ, ag ի մայրս փ. — 2 I արածէր անձնարդացուցիչ, ag յանձնարդացուցիչ — 2—3 ag համատեցաւ. — 3 ի յետոյս] ag 'ի յետոյ ի [illegible]. — ag կոչ. — էհան] I եհան, ag եհար. — I և մեծ զաւրութեամբ, ag զաւրութեամբն. — և] I չիք. — ag եհար. — 4 զնոյ] ag չիք. — I ի խամծեղքն, ag զխամծեղ նորա. — և նոյ] ag նոյ. — ag փախեաւ էշն. — I, ag անդի. — 5 և ասէ] I չիք — աւանակին] I յաւանակին, ag չիք — որ է] I, ag չիք — քաւաւոքն] I չիք — I, ag վայ ինձ — 5—6 ag [illegible] են. — 6 I, ag [illegible] — զի] ag և — աւհ] ag [illegible]. — 7 և ասէ] I, ag ասէ. — 8 I որդեակս. — յան անեղն] I յայն անեղն, ag յայն անեղին — որ] ag չիք — 8—9 հատաաց] ag յաս. և զայն համն էառ. — 9 մինչև] I չիք, ag մինչ. — I Հնդիկս, ag Հնդիկսն. — և կամ] I կամ. — 10 նոյ] I, ag չիք — ag փախթեայ զամեայս։

11 առակս] ag չիք — մարդ] ag չիք — կամ] ag և — կամ] I և կամ. — 12 կամ աղանանէ] ag չիք — և] ag չիք — որ] I, ag չիք — 12—13 I զերծանել. — 14 զնոյ] I, ag չիք — I, ag որպէս զաւանակն — մեղքն աւանդ (I առ է) է] ag ոչ է մեղքն — որ] ag չիք — I ի ծածուկ իւր. — ag զսա մնանէ. — 15 կարես (ag կարէ) ի յետս (ag ոչ յետս) քարշել] յաւելուած I զնա, իսկ ag զնոյ. զի խորհին ընդ զեմ են։

Ձ՛ա. 84 D Լյշ մի եառ զառաւօտն իւր՝ և արածեր յանմարդ ամէջ մի. և եկն այծ եւ մի և եառ հառ՝ 'ի յէտաւցն. քանզի կիցս եհան և եհար աչքն զեամնեաք կզակ այծ իշուան և ծարգեաց և փախեաւ զնաց. և ասէ մարդուքն. ընդ է՞ր զարկիր զինայ. զի մեղ ընկեր եր. այժմ զայլն զմեղ կուտէ. և ասէ. ո՛վ որդեակ. մի վախիր. 'ի հանց անզաց հաս աշնանաւ. որ թէ մէկ ատար ճանապարհ երթայ, զարնեալ զատնայ և զայ:

Ցուցանէ առակս, թէ մարդ որ չնայ կամ զրկէ կամ զողանայ. յինչ մեղք որ առնէ, որպէս շատ տառամի քարշեն. ամենայն մեղք զմարդն յիւքն կու քարշեն, որպէս ասէ. տառաւնք մեղաց պատեցան զինե. և այն նման է մեղքն, որ 'ի ծախն ասեր կուսմատնէ. և զայս չեն կարել քարշել:

ՃԶ· ԹՌՉՆՈՐՍԱՑՆ ՕՁԻ ԵՒ ԼՈՒ

(101 V=99 I=5 ag=88 B=79 D)

Այր մի թռչնաւորսն ատասէկ նեղացաւ ի լուէ և արտաւտեաւ կալաւ զնայ. և լուն ասէ. աղաչեմ զքեզ. մի սպանաներ զիս. զի փոքր է վնասդ, զոր արարի քեզ. և նայ ասէ. զոր կարացիր, արարիր:

Ցուցանէ առակս, թէ բնաւ մի առներ չար ումեք ի կեանս քո: Վարդանայ ցուցանէ առակս, թէ պարտ է իշխանաց և թագաւորաց և դատաւորաց՝ զփոքր չարագործն հալածել և սատակել. որ երկիցեն մեծագործ չարագործքն:

---

1 այր մի թռչնաւորսն] ag թռչնաւոր մի, B մարդ մի, D [illegible] —ag, B 'ի լուէն.—1—2 I [illegible] ag, B [illegible]—2 D և [illegible]] D [illegible]—և] ag, B չիք.—I, ag, B, D [illegible]—մի սպանաներ զիս] D մի [illegible]—3 վնասդ] I [illegible] ag [illegible] B [illegible] D [illegible]—զոր արարի քեզ] B [illegible] D չիք.—և նայ ասէ] D [illegible]—զոր կարացիր] I [illegible] ag, B [illegible] (B [illegible]) [illegible] (B [illegible]) D [illegible]—4 արարիր] I, ag [illegible] (ag չիք) [illegible] (ag [illegible]), B [illegible] D [illegible]

5 առակս] ag, B չիք, D [illegible]] I չիք.—մի առներ] I մի [illegible], ag, B չիք.—չար ումեք] ag, B չիք.—6 քո] ag, B [illegible] (B չիք) մի [illegible] (B [illegible])—[illegible]] I, ag, B և [illegible] D [illegible]] I, D չիք. ag, B [illegible]—[illegible]] I, ag, B, D չիք.—6—7 իշխանաց և թագաւորաց (ag, B չիք)] I [illegible]—7 և դատաւորաց] I չիք.—D [illegible]—հալածել և] D չիք.—B [illegible]—որ] I, ag, C [illegible]—8 երկիցեն մեծագործ չարագործքն] I [illegible], B [illegible] D [illegible]

ՃԲ. ԿԱՊԻԿ ԵՒ ՁԿՆՈՐՍ
(102 V=100 I=76 ag=147 D)

Կապիկն, որ է աղուեսն, այն ազգութիւն ունի. զոր ինչ և տեսանէ ի մարդկն, զոր առնէ, զնոյն և ինքն առնէ. և տեսեալ, զի ձկնորսն ձգել զուռկանն ի վերայ ձկանցն և գնաց ի հաց. և իջեալ ի ծառէն կապիկն և կամ զուռկանն և նման ձկնորսի ձգել ի վերայ ձկանցն կամեցաւ. և ինքն ըմբռնեցաւ ի նմին և ասէ. յիրաւի ըմբռնեցայ. զի յայն ձեռն արկի, որ չէի հմուտ։

Նոյնպէս է առակս, թէ մի ձեռն արկցէք և մի ցանկար զործոյ, որ չես հմուտ. չէ քեզ ի զէպ թէ մարթասցես, թէ հաղթես աստիճան, զի կորուսանես լիցի և ոչ շահս քեզ հասանի. և ոչ ինչ լինիս։

ՃԳ. ԱԳՌԱՒ ԵՒ ՁԱԳԵՐՆ
(103 V=101 I=78 ag=148 D)

Ագռաւն ժողովեաց զձագս և խրատեաց զնոսա և ասէ. որդեակք իմ, մի լսէք. պատուիրեմ ձեզ ի մարդկանէ և առաւել ի յայն ժամ, որ խոնարհի ի քար առնելն. և ասեն ձագերն նորա. ո՜վ մայր մեր, զինչ արասցուք, թէ յառաջագոյն մարդն առնուլ լինի զքարն ի ձեռին իւր. ասէ մայրն. այդմ զիտասցիս, որ ապիկեղց էք դուք։

Ցուցանէ առակս, թէ պարտ է անդադար պատրաստակալ ի հին պատերազմէն սատանայից եւ ի նոր պատրաստանաց եւ նենգութեանց նորայ:

I չիք բնաւ իմաստասիրութիւն.—7 առակս] ag, D չիք—անդադար] ag, D չիք— ag, D պատրաստակալ:—ի] D չիք—8 ag պատերազմէն.—ag, D սատանայի.—եւ] ag չիք—ag ի նորա պատրաստանացն:

ՃԴ· ԵՂԵԳՆ ԵՒ ԾԱՌՔ
(104 V=102 I=24 C=24 C²)

Թագաւորն Հնդկաց եղ ի զբօսանս շրջէր ի լերինս եւ ի հովիտս. եւ ահայ ծառք մեծամեծք բեկեալ եւ մանրեալ են. եւ ահայ եղեգ մի կայր ի կանգնեալ անվթար. եւ ասէ թագաւորն. ով եղեգն, ասա ինձ. զի զարմանամ, թէ որպէս կաս հաստատուն եւ մեծամեծ ծառքն մանրեալ են. եւ նա ասէ. ով բարի թագաւոր, ի գալ սաստիկ հողմոյ ծառքն հպարտութեամբ հակառակին ընդ դէմ նորայ, նա բեկէ եւ ձգէ զնոսա. եւ ես խոնարհիմ ի կամս հողմոյն. նա ոչ բեկանէ զիս:

Ցուցանէ առակս, թէ պարտ է սիրել զխոնարհութիւն եւ զհեզութիւն եւ զհամբերութիւն եւ հաւանիլ. եւ շատք սատակեցան հպարտութեամբ:

1 I Հնդկաց.—C, C² եղեւ.—ի զբօսանս] I ի բուսանս, C, C² ի յարս.—շրջէր] C, C² եւ շրջէր.—I ի լերինն.—3 ահայ] I ետես զի.—I, C² մեծամեծք.—բեկեալ եւ մանրեալ են (I մանրեալ էին)] C, C² որք կային (C² կային) այ[նդ] (C² անդ) բեկեալ, կային (C² կային) եւ որ սաստիկ խլեալ կայր եւ կործանեալ.—ահայ] I չիք.—3 եղեգ մի (C, C² յաւ. եղեգն) կայր (C, C² կայր) ի կանգնեալ (C կանգուն, եւ յաւ. C, C² միայն ի գաղջին) անվթար] I կայր անդ կանգնեալ եղեգ մի.—եւ (I չիք) ասէ թագաւորն (I յաւ. ընդ եղեգն)] C, C² ետես թագաւորն (C² թագաւոր) զարմացաւ եւ ասէ.—I եղեգն, C եղեգին.—4 զի] I զարմացեալ կամ.—թէ (C, C² յաւ. զու) որպէս կաս] I ընդ կալ դու.—հաստատուն] C, C² հ. փրկեալ—4—5 եւ մեծամեծք ծառքն մանրեալ են] I եւ մեծամեծ ծառքս փշրեալ եւ մանրեալ.—5 եւ նա ասէ] I ասէ եղեգն, C, C² պատասխանի (C² պատասխանեաց) նա եղեգն եւ ասէ.—C, C² թագաւոր բարի.—6 I ծառք, C ամեն ծառք, C² ամեն ծառք.—6—7 հպարտութեամբ—բեկէ] C, C² բեկին. զի հպարտութեամբ հակառակին ընդդէմ հողմոյն եւ ոչ կարեն ծառա-կալել, բեկանին եւ ի վայր անկանին.—7 եւ ձգէ զնոսա] C, C² կոտորէ ձգէ զնոսայ (C զնոսա) ի վայր.—եւ] I, C, C² չիք—խոնարհիմ] I, C, C² յաւ. յայս կողմ եւ յայն կողմ եւ ապրիմ.—7—8 ի կամս հողմոյն] I ի կամս նորա գնամ, C, C² գնամ ի կամս հողմոյ.—8 նա] I եւ, C, նա.—I բեկեմ

9 եւ] I չիք.—10 I հաւանիլ նորա.—եւ] I բանդք, C, C² զի.—շատք] I բազումք, C, C² յաւ. սատակեցան խոնարհութեամբ եւ շատք.—11 I ի հպարտութենէ:

ՃԵ· ՕՁԻՆՆ ԵՒ ՍԱՐԻԿՆ

(105 V=103 I=151 D)

Ծղրուկացն տատրակէին եւ նեղէին զորորդսն ի ձեան շանց. եւ նոյ գարձաւ. եւ ասէ. աղաչեմ զձեզ, ասացէք ինձ, թէ յինչ պատճառս նեղէք զձեզ. եւ ասեն որորդքն. զի հանդուր զմարթն քո. եւ նոյ կանչեցաւ. եւ ասէ. ակք տատաւած, զոհանամք զքէն, որ այս է խնդիր սոցա. այսպէս կա զիտելի, թէ զատուածս հաւր եկայ կամէին զնել կամ ձիասանոցի հայրապետաւ։

Նմանապէս առակս, թէ ոչ կարէ հողայնոցն բարի առնել, ամենացանեանյայտ է եւ վանից հոգւոյն ոչ է ի վանքն եւ ոչ ի գեղն, ոչ ի ներս եւ ոչ ի դուրս, լուր՝ ի ասենլանս կայ .Ի՞. մարդով յերկիր կայ։

---

1 Ծղրուկացն] I ... D [ա]... —I ... —ի ձեան (I ի ձեանց) շանց] D ... —1—2 եւ նոյ գարձաւ] I չիք. D ... եւ ... —2 D ... —ինձ] I չիք.—յինչ պատճառս] I ... D ... —3 նեղէք զձեզ] D ... —ի] I չիք.—D ... —...] I ... D ... —...] I չիք.—3—4 ...] I ... D ... —4 ...] D չիք.—D ... —I, D ... —...] D չիք.—...] D ... —...] D ... —...] I ... D ... —5—6 ...] I ... D ...

7 առակս] D չիք.—կարէ] I ... —I ... D ... —8 ... եւ վանից] D եւ ... —է] D չիք.—D ՚ի ... —9 D ի ... —ի ...] D ի ... —Ի.] I ... D ... —D ... —յերկիր կայ] I ... D չիք.

ՃԳ· ԷՇ ԵՒ ԹԻՒՆ

(103 V=104 I=85 ag)

Էշ մի անկաւ ի գետն եւ սկսաւ խեղդիլ եւ Թրչնոց ի ջուրն. եւ եկն Թռչունն ի վերայ ջրին եւ յառաջեաց քան զէշն. եւ ասէ էշն. ո՜վ ազնիւ եւ չար ի յորովայնէս ելար. ասաց ինձ, թէ զլորդալ ի յո՞ւր ասաւր։

Նմանապէս առակս, թէ կարծի անպատաշաճ է, յորժամ աղաչ խորատ առն ծերոց եւ կամ ազէզացն զխանականաց։

---

1 Էշ մի] I ... —...] I ... եւ ... ag ՚ի ... —ag ... —ի ջուրն] ag չիք.—2 եւ եկն] I ... ag եւ ... —ag ... —...] I չիք.—...] I ... —...] ag ... —3 ... եւ] I ... ag չիք.—I, ag ի ... —ag ... —թէ] I, ag չիք.—I ... ag ... —ի յուր] I, ag ... —4 ասաւր] ag ...

5 I, ag ... —6 կամ] ag չիք.—զխանականաց] I ...

Ճ՚Օ.ա. 85 D 1չ մի անկանի 'ի գետն և Թրքեաց. և շուրջ զայր Թրքեն 'ի վերայ Երգին. և ասէ եշն. ով չար՝ յարակայնէս զնարս ի-չար. զլուգէ [illegible]։

Նմանէ առակս, թէ կարէ [illegible] է, յարժան [illegible] [illegible] նեղոյ՝ և [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible]։

ԿԲ. ՓԱՅՏԱՀԱՐԻ ԵՒ ԾԱՌՈՅ

(107 V=105 I)

Փայտահարքն ասին զփայտահարսն, որ է կաչքիւն. և գնացին մասն ի մայրին և սկսան կատարել զծառսն. և ծառքն ասեն. զի՞նչ է այդ, զոր գործես. և նմին ասէ. վա՜յ ձեզ, եղբարք, զի կացցէն ի մեզան[է] է, որ կատարեն զձեզ։

Նմանէ առակս, թէ՝ մարդ, մի տար զու ի քէն զէն ատանայի. որ գայ և նմա[illegible] [illegible] զքեզ՝ քոյ մեղաւքն և ծուլութեամբ և հեշտութեամբք և հեզգութեամբք։ Որ ասէ առակաւոր բան ի նոյն խորհուրդս, թէ՝

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 փայտահարքն—զփայտաւան.—2 ի մայրին] ի [illegible].— զծառսն. և] ծառս.—2—3 առեն ծառքն.—3 զոր] որ.—գործես զմեզ.—նմին.—վայ է.—եղբարք.—4 կացցէն] կացին ի մեզն է.—որ կ. զմեզ] չիք։

6 քո մեղքն.—և] չիք.—7 հեշտութեամբ, հեզգութեամբ—որ] որպէս։

ԿԳ. ՆԵՑ ԵՒ ԳԵՐԱՆ

(107a V=105a I)

Ի կղզին Հայոց գտեալ ի գերան, նոյ ծանծաղէց, զի յիւրաքէն [էր] քերան. և ասէ. զարմանալ ձեռացս կերիցէ բերանս. և նորանն եմ ես այսօր։

Նոյնպէս և մեք գիտացն ուզնութիւն և նախանձ առաւել զմեր կամքն և զամպարտութիւն և ծուլութիւն և զհեշտութիւն. և նորա առնել զմերն և զմեզ խոցեն և սպանանեն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 ի կղզին.—ի գերան] և զգերանն.—[illegible].—[illegible].—2 բերանն.—[illegible].—3 ես այսօր] այսօր։

4 [illegible]—[illegible]] [illegible].—4—5 մեր [illegible] [illegible], զծուլութիւն և հեշտութիւն. նորա.—6 զմեր.—[illegible]։

[illegible]

([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ՃԸ· ՎԷՄ ԵՒ ՋՈՒՐ
(108 V=106 I=152 D)

Բարակ վիժի մի կաթէր ջուր բազում ժամանակս ի վերայ ապառաժ վիմի միոյ և փոս առնէր զվէմն։

Ցուցանէ առակս, թէ զաւրէնքն աստուծոյ պարտ է լսել մշտապէս անդադար և բնաւ ոչ ձանձրանալ. և զի յորժամ լսէ անդադար, նոյն առակս առակս անգի առնէ և կակղացուցանէ զսիրտն. զի բազումք առաքեցան ի լսելոյն և շատք կարեն. զի ոչ լսեցին. զի որ լսէ և ոչ առնէ, մեղ մեղք է. և որ ոչ կամի լսել, առաւել կորուսեալ է. զի ոչ կամի լսել զաւրէնս աստուծոյ խրատս։

1 բարակ] I ի բարակ, D 'ի բարձր.—մի] D չիք.—D կաթէ ջուր.—1—2 D ի վերայ ապառաժ վիմին.—2 միոյ և փոս առնէր զվէմն (I վէմն)] D չիք

3 առակս] D [illegible].—թէ] D չիք.—I զաւրէնքն և [illegible].—3—4 մշտապէս անդադար] I [illegible] D [illegible].—4 բնաւ] I, D չիք.—I, D [illegible] և D [illegible]. և ոչ [illegible], թէ ոչ [illegible].—և զի] I, զի. D [illegible]] I, D չիք.—նոյն] I նա. D չիք.—5 առակս] I չիք.—անգի առնէ] I [illegible].—I [illegible]. D [illegible].—6 I ի լսելոյ.—6—7 D [illegible].—7 մեղ] I [illegible]. D [illegible].—I [illegible]. D լսել [illegible]] D չիք.—է] I է [illegible] I [illegible]. D է [illegible].—D [illegible].—8 լսել] D չիք

Ճգ. 89 D 'Ի բարձր վիմէ կաթէր ջուր բազում ժամանակս 'ի վերայ ապառաժ քարի և փորացնէր զքարն։

Նոյնպէս և զաւրէնսն աստուծոյ և զքարոզն և զխրատ քահանայից պարտ է հանապազ լսել և ոչ ձանձրանալ և ոչ յուսահատիլ և ոչ վհատիլ, թէ չեմ կարել առնել, զոր ասեն. ապա ոչ է պարտ, որ լսեմ։ Զի այն աստուծոյ 'ի միտսն կաւ ձգէ և յուսահատէ և կորուսանէ. զի յորժամ լսէ անդադար, նա առակս առակս անգի առնէ և կակղէ զսիրտն. քանզի բազում արդիւնք լսելով և կամ շատք կարեն. զի ոչ լսեցին. զի որ լսէ, չառնէ. մեղք մեղք է. և որ ոչ կամի լսել, առաւել կորուսեալ է. զի ոչ կամի լսել զաւրէնքն աստուծոյ։

ՃԹ· [illegible]
(109 V=107 I=88 ag=95 B=153 D)

Ճանապարհորդ մի հանդիպաւ յայգիքար մի և գնաց. և անդ մնա- ասացաւ .Ճ. զաւհեկան. և ի նոյն ժամն զայս ամն խաչք անցանել և էառ

1 [illegible]] I, ag, B, D [illegible].—[illegible] մի] I [illegible] մի և [illegible] ի [illegible] և [illegible] վերայ և [illegible], ag [illegible] մի, B [illegible] մի, D 'ի [illegible] միոյ վերայ.—և գնաց] I [illegible] և գնաց, B [illegible], D [illegible] և գնաց.—և] B չիք.—1—2 [illegible] (I չիք) [illegible]] B, D [illegible].—2 .Ճ. զաւհեկան] I [illegible], ag [illegible], B [illegible].—և] I չիք.—ag, B, D [illegible].—I, D [illegible].—ամն] B ամն մի— խաչք (I խաչքն) անցանել] ag [illegible], B [illegible], D [illegible].—2—

զգանձն և փառօքն զարդու. և ասաց զայս այր ամէ իւր ճանապար-հաւն նոյն կոչեա զնոյ. և նա ի անզգին և առէ, թէ առաջ զգանձն, զոր առա թողն. զի այլ ոչ նա առա. և նոյն երդնուր զանազանեցէս, թէ չեմ առնել. և առաքաւ զնոյ առ զատաւորն արքունի և չար-չարեալ աղանձն զնոյ։

Եւ ի նոյն խորհուրդս միւն այս է և միւն այն է՝

Ցուցանէ առակս, թէ շատ պատահին այսպէս բանք, որ այլ կերպիցն զգանձս այլոց և է որ զողանալով և է որ շահութեամբ և ծնանի ի զաստանաայս առաւ... և այլ ոչ երթան վճարին անմեղութեամբ։

3 և (ag, B, D չիք) եառ զգանձն] I եզիտ զգանձն, եառ զնա, ag, B, D յառնելոյն՝ և գնաց 'ի չեռան. և նա (B առեալ զանձն) յիշեաց զգանձն.— 3 I փ. զարդու յետոյ, B զարդու փառօքն.—3—4 և ասաց զայս այր ամէ իւր ճանապարհաւն] I . ասաց յետոյ զա այլ այր մի և անցանելը ընդ աղբիւրն այն ճանապարհաւն, ag, B, D և (D չիք) —հա այլ ամէ (B մի ամէ այլ, D ամէ այլ մի) զայր զճանապարհաւն.—4 նոյ] I և, ag, B, D չիք.—զնոյ] I զնա առեր զանձին, ասացեր զնա, ag, B, D զնա.—և նա (B նմա) ի անզգին] I չիք.—I առէ.—թէ] I, ag, B, D չիք.—I, B զիմ զանձն.—5 զոր] B որ, D զի—թողն] I յառ՝. և մնացին և զա զայր և առէր.—այլ] I, ag այլ որ, B այլ է որ (որոյ).—ոչ] B չիք, D ոչ որ—նա] ag և նմա, B առնել.—առա] I, ag, B, D ընդ այս.—երդնուր] ag, B, D երդնոյր—զանազանեցէս] I զանանացէս, ag, B, D զանձն և առէր— 6 I ոչ եմ առեր, ag, B, D ես չեմ առնել (D առեալ)—և առաքաւ] ag, D և նա ա., B նա ա.—զնոյ (B, D զնա) առ զատաւորն] I զնա զատաւորն, ag զնա 'ի զատաւորն.—արքունի] B չիք.—և] ag չիք, B զայ.—6—7 չարչարեալ աղանձն] B չարչարէր աանչեցին.— զնոյ] I զնա, ag, B զնա.—8 և] I, ag, B, D չիք.—ի նոյն խորհուրդս] I չիք, ag, B 'ի նոյն խորհուրդ—միւն այս է և միւն այն այսինքն առակն .ևն.] I, ag, B, D չիք

ag, B, D չունին [illegible] [illegible] [illegible] ԸԱՑ [_9 շատ] I բազումք.—այլ] չիք.—10 կերպիցն] [illegible].—զգանձն.—և է որ զողանալով] I չիք.—շահութեամբ] շատ [illegible].—11 ծնանի ի զաստանաայս.—այլ որ] այլք.—[illegible]։

Ռ՛իա. 10 ag Մ՛իայնակեց մի նստեալ 'ի վերայ վիմի միոյ և կայր յառաջեան աղբեւր մի։ Եկին առ աղբիւրն զօրականք մի և նստան ուտել. եկեր զհաց և ըմպեաց զջուր. և հինգ հարիւր ալիսան 'ի անգդ եթող՝ և գնաց։ Եկին մարդ մի այլ խմեաց ջուր՝ և եառ զդրամն և գնաց։ Եւ զօրականն զարձաւ 'ի խնդիր դրամին և չգտաւ զդրամն. և մարդ մի այլ եկեալ էր ի ջուրն։ Եւ խաղաղհին առաջ. տուր զիմ դրամն. և նա ոչ էր առ-

10 ag=5 E=6 F. 1 E միայնակեաց, F միակեց.—F նստեալ էր.—միոյ] E չիք, F մի.—2 E առջեւն, F ի յառջեւն.—աղբիւր մի] յառնելոյն E և հայեր 'ի յաղբիւրն և, F և նայեր ընդ աղբիւրն.—առ աղբիւրն] E յաղբիւրն, F ի յաղբիւրն.—և] E չիք.— 3 ուտել] E, F և.—E հաց կերա[ւ], F կերաւ հաց.—և ըմպեաց զջուր] E, F չիք.— E, F .եռ.—ալիսան] E [illegible].—4 եթող] E, F մոռացաւ.—գնաց] F չիք.—այլ] F չիք.— E, F խմեց.—5 F ոչ զտաւ.—զդրամն] E, F չիք.—մարդ մի] E այլ մարդ.—6 եկեալ (F եկեալ) էր] E եկաւ.—և խաղաղհին] E զօրականն, F և խաղաղհէին.—E թէ տուր.— F նա.—

ռնալ զգրամն եղարդ և ստան զայն մարգ։ Այլ մեղանակեացն զարմացաւ, թէ այս ի՞նչ զարդ էր, որ զարնեցաւ. և 'ի զարմացմանէն 'ի քուն լինալ։ Այլն հրեշտակ ասացեալ և ասաց, թէ այն խաղահաւ հայրն այն մարգոյ հարն հինգ հարիւր ամիսով պատարէր. նա զնա պատարագն եառ և գնաց։ Այլ այն մէկ այլ մարգոյ հայրն այն զորոմանի հայրն ապանեալ էր. նա զնի արիւն եառ և նա զնա պատարագն. զի Քրիստոսոսի զատաստանն ճշմարիտ է առ և 'ի հանդերձեալն։

7 [illegible]] E, F [illegible].—E [illegible].—[illegible] (F [illegible])] E [illegible].—E, F [illegible].—8 [illegible]] F [illegible].—[illegible]] E [illegible] [illegible]] F [illegible].—E 'ի [illegible]. F 'ի [illegible].—'ի [illegible]] E [illegible].—9 [illegible]] E [illegible] E [illegible].—[illegible]] E [illegible] F [illegible] [illegible]] E [illegible]. F [illegible].—10 F [illegible] -E, F [illegible].—F [illegible].—E, F [illegible].—[illegible]] E [illegible] ([illegible]). F [illegible].—[illegible]] F [illegible] E [illegible].—11 [illegible]] E, F [illegible].—F [illegible].—[illegible]] E, F [illegible].—E, F [illegible].—[illegible] (E [illegible]) [illegible]] F [illegible].—12 E [illegible]. F [illegible].—[illegible]] E [illegible]. F [illegible].—E [illegible].—[illegible]] [illegible] E [illegible]. F [illegible].—12—13 [illegible]] F [illegible].—13 'ի հանդերձեալն։] F [illegible] [illegible]

ԽԵ. [illegible]

(110 V=108 I=89 ag=13 A=96 B=154 D)

Վաճառական մի ի քաղաք մի և հանդերձ. և յարեաւ շրջել ի քաղաքին և եկն ի մաղպախանատանցն. և հասաւ նմայ այլ արտաքին մարմնոյ. և էր շրջասան մերձ ի մաղպախանատանցն. և նայ եմուտ ի նմայ վճարել զպէտսն. և զող մի զոր ծածկայրար զհետ նորայ վասն զանձին, զոր ունէր. և եմուտ փութով զհետ նորա

1 [illegible] ag [illegible] A [illegible].—ag [illegible] D [illegible].—I [illegible]] I, ag, B [illegible].—[illegible]] I [illegible], D [illegible].—[illegible]] D [illegible].—I, ag, B, D [illegible].—2 [illegible]] I [illegible], ag, A, B [illegible].—[illegible]] ag, B, D [illegible].—I [illegible], ag, B [illegible], D [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—I, ag, A, B [illegible].—I, ag, B, D [illegible], A [illegible].—2—3 [illegible]] I [illegible], ag, D [illegible] (D [illegible]) [illegible], A [illegible]. B [illegible].—3 [illegible]] I [illegible] ag [illegible], A, B, D [illegible].—ag [illegible], A [illegible], B [illegible]. D [illegible].—[illegible]] I [illegible] ag, A [illegible], B [illegible].—[illegible]] I, A [illegible], ag, B [illegible], D [illegible].—[illegible]] ag [illegible], B [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag, B [illegible], A [illegible]. D [illegible].—[illegible] (A [illegible])] I [illegible] ag, B [illegible]. D [illegible].—4—5 I [illegible].—5 [illegible] (A [illegible]), [illegible]] I [illegible], ag, A [illegible], B [illegible] D [illegible].—[illegible]] I, ag, B, D [illegible].—[illegible] (A [illegible]) [illegible] (A [illegible])] I [illegible] ag, D [illegible], B [illegible].—

և եհաս զգլուխ վանականացն և եհար զգանձն և զնոյն. և շատ էր ապաւինեալ և չէ իմացեալ այդ. և ի նոյն ժամու եկն մարգարէն ի Երուսաղէմ վճարել զգէտս մարմնոյն. և զան աւանդեալ փոյթ գալստեան ընդ անմահութեան իւր. և լուեալ մարգարէն հրաւիրեալ ի վերայ. զի տեսանէր զնոյն խաւար և թաւալէր յարկեանն. զի զկա էր ազգաւն. և տեսանէր զզգածեալ մարգարէին արիւնաթաթաւ ի ձեռն իւր. և եկն զատաւորն ի յաղթաւքն և հատուցին վիճակ մահու ի վերայ մարգարէին և ազգացն նոցա ի զուր։

Նայ.ԺՆ. ասաց մի խորհ և մի մեռցի ունէին. և շարժ խորքն և այլ ընդ յայլ մեծին զաւակն. բայց այս է կատարեալ մեռելն. զի շատ արդար մարգարէ գտանին և մեռանին անիրաւ և ընդդէմ. և զատաւորն առէ ի մեռն իւր և այլ[ը]քն, թէ ուղիղ զատեցաք, զոր ատեսաւ սիրել. և չէ զարմացումն. զի ոչ հրրշտակք է զատաւորն և ոչ մարգարէ. ոչ զայնդայն և զծածուկն գիտէ նոյն։ Նայոյ զա—

6 [illegible]] I, D [illegible], A [illegible], B [illegible] —[illegible]] A [illegible] — [illegible] (I [illegible])] ag, B [illegible] — [illegible]] A [illegible] (…) — [illegible]] I [illegible] ag, A, B, D [illegible] —7 [illegible]] I [illegible] — [illegible] (ag, D [illegible], A [illegible]) [illegible]] I [illegible], B [illegible], D [illegible]. [illegible]] I [illegible], ag [illegible], A [illegible], D [illegible] — [illegible]] I, A [illegible], ag [illegible], B [illegible], D [illegible] —7—8 I, A. B [illegible], ag, D [illegible] —8 ag, B [illegible] —I [illegible] —D [illegible] — [illegible]] I, ag, A, B, D [illegible] — [illegible] (A [illegible]) [illegible]] B [illegible], D [illegible] —9 ag, B, D [illegible], A [illegible] —I [illegible], D [illegible] —I, ag [illegible], A [illegible], B [illegible], D [illegible] —I, ag, A, D [illegible] —10 [illegible]] I, A, B, D [illegible], ag [illegible] — [illegible]] I, ag, B, D [illegible] A [illegible] —I, ag, A, B [illegible], D [illegible] —I [illegible], A [illegible], B, D [illegible] — [illegible]] I, ag, A, B, D [illegible] — [illegible]] I, A [illegible], ag [illegible], B [illegible] (…), D [illegible] —11 [illegible]] ag, B, D [illegible] — [illegible]] ag [illegible], B [illegible] — [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible]] ag, B [illegible], A [illegible], D [illegible] —11—12 [illegible] (A [illegible])] I [illegible], ag, B [illegible], D [illegible] —12—13 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible], A [illegible], D [illegible]) [illegible] (I, A, D [illegible]) [illegible] (I [illegible], A [illegible], D [illegible])] ag, B [illegible] —13 [illegible]] B [illegible] — [illegible] (I [illegible] A [illegible])] ag [illegible], B [illegible], D [illegible] — [illegible]] ag, B, D [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]).

14 [illegible]] I [illegible], ag [illegible], B [illegible] — [illegible] (ag, A, B, D [illegible]) [illegible]] I [illegible] — [illegible]] I [illegible], B [illegible] —14—15 [illegible] (I [illegible], ag, D [illegible], B [illegible]) [illegible] (ag, D [illegible]) [illegible] (ag, D [illegible]) [illegible]] B [illegible] —16 [illegible]] A [illegible], B [illegible] — [illegible]] I [illegible], B [illegible] — [illegible]] I, ag, D [illegible], A, B [illegible] — [illegible]] B [illegible] — [illegible] (A [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (ag, D [illegible])] I [illegible], B [illegible] —16—19 [illegible]] B [illegible] —17 [illegible]] ag, D [illegible] —ag [illegible] —I, D [illegible] —18 [illegible]] I [illegible] —I [illegible] —I [illegible], ag [illegible], A, D [illegible] —I [illegible] —19 I [illegible] — [illegible]] I [illegible], ag [illegible], A [illegible], D [illegible] — [illegible]] D [illegible] — [illegible]] I [illegible], ag, A [illegible], D [illegible] — [illegible]] I, ag, A, D [illegible], B [illegible] —19—

տասներորդին շատ պէտս, որ քննէ զգած և զխնամ և Հաւաքելով բա-զում աւուրս. նոյ ատեաւ ատեաւ յայտնի ճշմարիտն. և միայնակի զատանատան չէ պարտ տանել. զի շատ կեան լինի ի յայտնեանէ. և կաշատ[illegible] ոչ է պարտ թիւրել զերաւանդսն. զի անթողլի մեղք է տանջի աստուծոյ Վասն է ինձ։

20 տասներորդին (A [illegible]) շատ պէտս, որ քննէ զգած և զխնամ] I [illegible] տասներորդին քննել զգածն և զխնամն, ag, D [illegible] (D [illegible]) քննել տասներորդին զգածն և զխնամն, B [illegible] [illegible] [illegible]—20—21 Հաւաքելով (D [illegible]) բազում աւուրս] B [illegible]—21 նոյ (A [illegible] ag զի) ատեաւ ատեաւ յայտնի ճշմարիտն (ag [illegible])] I [illegible] B [illegible] D [illegible]—և] ag [illegible]—21—22 [illegible] (I, A [illegible], ag [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible], ag [illegible])] D չիք—22 և] I, ag, D [illegible], A [illegible]—23 ոչ է] I [illegible], ag, D [illegible]—A [illegible]—ag, A, D [illegible]—23—24 A [illegible] (այսպ.)—[illegible] է ինձ] I, ag, A, D չիք։

ՃԺԱ· ՇԱՆՑ ԵՒ ԿԱՇՒՈՅ ԱՌԱԿ

(111 V=109 I)

Թագաւորն սեն հաղթեալ զաւրաց իւրոց ճաշ վասն զի զհա-սանիք եկեալ էին. և առեալ մարդարձանց ծաղկեալ զմորթն և զկա-շին եզին յաղագոյն ի մէջ շուկային և խնդութեամբ զնացին ի տունս իւրեանց. և ի մէջ գիշերին ծաղկեցան շունք քաղաքին ի վերայ կաշեացն զի կերիցեն. և առէ ասաց շան և մեծն ի նոցանէ, զոր իմաստուն կարծէին, թէ յառաջին զջուր ազգաց արբցուք. զի արիւ-նաթաթաւն է. և ապա կերիցուք զկաշին. և սկսան լափել զջուրն արիւնաթաթաւն և սատակին ուռուցեալ պատառեցան. զի կրպակաւն էր ազգացին ջուրն. և ջուրն ոչ Հատաւ. և կաշին ոչ ժամանեցին։

Նոյնպէս է առակս, թէ այսպէս ազահքն և ջանանք որդիք մարդկան ի զրկել և ի յափշտակել, ի յանդել և ի յղփել, ի յաղա-հել և ի շինել և յայլ մեզս. և պատահէ մահն զմեզ և ոչ կարեմք վայելել զոր ազահութեամբ ժողովեցաք. եւ անեանեմք յանդայն յաշխար-հէս. և զատապարտութիւն մեղաց ի վերայ մեր։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՃԺԱ 1 1 [illegible]] [illegible]—[illegible]—2 էին] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] էին—2—3 [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] և—3 յաղագոյն] [illegible]—[illegible]—[illegible]] չիք [illegible] ի մէջ գիշերին—4 և ի մէջ գիշերին] չիք—[illegible]—5 կաշեացն] [illegible]—[illegible]] չիք—և [illegible]—6 թէ] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] զջուրն—6—7 արիւնաթաթաւն—7—8 և ապա... արիւնաթաթաւն] չիք—[illegible]—9 ջուրն ազգացին—կաշին] [illegible] և [illegible] (այսպ.)։

10 [illegible]—10—11 որդիք մարդկան] չիք—11 զրկել [illegible]—և յափշտակել—ի յանդել—ի յղփել—11—12 ի յաղահել և] չիք—12 և պատահէ մահն զմեզ] չիք—13 և [illegible]—[illegible] և [illegible]—14 [illegible] [illegible] զատապարտութեանն։

ՃԺԷ. 1 աշ Խնդրանօք մի կողմանց սերգած գիտացանաց. և առնուլ մնացորդացն զնաշին եդին յաղագ 'ի մէջ շուկային։ Նա 'ի մէջ գիշերին ժողովեցան շանք քաղաքին յուտել զնաշին։ Նա առէ մի ամն 'ի նոցանէ, որ մեծն էր և խմաստուն. ասէ. եկայք նախ զշորն լափեսցուք՝ և ապա կերիցուք զնաշին. և սկսան լափել՝ և պատառեցան. և ոչ ժամանեցին յուտել զնաշին։

Նոյնպէս զայս մահն 'ի վերայ մեր և հեղձուցանէ զմեզ. զի ոչ կարեմք հասանիլ այն կենաց։

ՃԺԸ. 8 C Խնդրանօք մի արար հարսանիս և շատ զուարակ և ոչխար զենեաց. եկեալ յանկարծակի գեղջան մի և կոչեաց զԹագաւորն և առնուլ մնայցորդեացն զմորթերն և զնաշիքն և եդին յաղագ ի մէջ շուկային և գնացին ի տանս իւրեանց. եկին ի մէջ գիշերի և ժողովեցան շանքն, որ կային ի քաղաքն. զամենա շան մի իւրեանց մեծն և էր կոյր, առաց ընդ այլ շներն, Թէ յառաջ զաղշուրն խմեսք. զի արգանայխառն է և ապայ զնաշիս առնն ուտենք. սկսան ի լափել զշորն արիւնայհամ և խիստ շատք զրին. որ պարապեր. և ուռան ամենն և պատառեցան և կաշիքն ի տեղն մնաց։

Յայտնեցանէ առակս. ապաշխարհիմք զմարդկանց արիւնն և զայս յանկարծակի մահն և պատառէ զմեզ և ոչ կարեմք վայելել, զոր ապաշխարութեամբ ժողովեցայք. եղանեմք զառարկ յաշխարհէս և մարդկանց մեզ և զրկանքն և զատապարտութիւն մնայ ի վերայ մեր։

---

8 C=8 C^1=35 D. 1 ի [illegible] D յաւ. ասէ յառաջագ.—C^1, D հարսանիս.—2 զենեաց] C^2 զ[են]եց.—D և եկեալ.—C^1, D գեղջան.—և] C^1, D չիք.—C^2 կոչ[եաց զ].—3 C^1, D մնացորդացն.—զնաշիքն] C^1 զնաշին, D զնաշիքն.—և] C^1 չիք.—D 'ի յաղագ.—4 գնացին] [illegible] (7) [illegible] C^2 [illegible] C.—D գիշերին.—5 շանքն] D շանք քաղաքին.—ի քաղաքն] D յաւ. ի վերայ [illegible], որ [illegible] և կայր յիւրեանցն.—զամենա շան] D [illegible].—D մեծ.—6 D կայր. և.—D յառաջն.—6—7 D արիւնախառն.—7 ապայ] D ապա յետոյ.—զնաշիս (C² զնաշէս) առնն] D զնաշն.—C² [ի շո] ... —7—8 C¹, D արիւնահամ.—8 C² [որ] պարապէր [և].—C¹ ամենն, D ամենեքեան.—9 C¹ ի տեղ։

10 ապաշխարհիմք] C² Թէ պարապես ապաշխարհիմք և զաղանաց, D եԹէ պարապես ապաշխարհէ և զաղանաց.—C² զմարդ[կանց].—C² [արի]ւն, D արիւն.—և] D չիք.—C² զա.—11—12 C², D ապաշխարուԹեամբ.—12 C¹ ժողովեցաք, D ժողովեցիք և.—D զառարկ.—մեզ].—13 D զատապարտուԹիւնն.—C² մնաց։

ԱՌԱԿ ԱՂՈՒԵՍՈՒ ԵՒ ԱՌԻՒԾ

(112 V=110 I)

Աղուէսն և առիւծն եղեն եղբարք. գնացեալ առին զխաշն մի. և առաջ առիւծն ընդ աղուէսն. ո՜վ եղբայր, զու անցանիս զվտակն. և ես զի՞նչ անցանեմ առաջ աղուէսն. եկ փախուստեաց ի վերայ. և յորժամ ի խորն գետոյն հասին, առիւծ զերեսն ի յետս առաքեաց և կամէր խեղդել զաղուէսն. և աղուէսն յիմացաւ զայն և առաջ ընդ առիւծն. ո՜վ եղբայր. զերեսդ ի յետս ի՞նչ առաքեր յերեսէ. ասէ առիւծն. կամիմ խեղդել զքեզ, որ մեռանիս. ասէ աղուէսն. բեր հաւատարիմ զերեսդ. որ սիրոյ փափագս անցանի հանց, որ խիստ սէր ունիմ ընդ քեզ. և կամեցաւ և եբեր զերեսն. և աղուէսն էառ զքիթն ի բերանն և այլ ձայն ոչ կայր խաղթելոյ. և յորժամ անցաւ աղուէսն յանկուն, սատակեցաւ առիւծն. և ձգեաց զնայ ի գետն և թաթովն աղարգեաց զառիւծն և ասէ. գնա եղար ուղարգ, եղբայր։

Նմանեցանէ առակս, թէ զմարդն փորձել պիտի, որ նենգաւոր չէ լինի առ ձուլեալ և այպս սիրելութիւն զնել ի հետն. զի սատանայ և նենգաւոր մարդն և չարն և անհաւատն և անհերքելին մի է, որ խաբէ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ [ ] 1 աղուեսն. - եղբայրք.—և գնացին առ գետ մի.—2 առէ.—աղուէսն.—եղբայր—անցանես.—3 զի՞նչ անցանեմ] ինչ ասեմ. ջանդք ոչ կարեմ անցանել.—առաջ աղուէսն] ասէ.—փախստեաց] փախի.—4 ի խորն գետոյն հասին] հասան ի մէջ գետոյն.—զերեսն ի յետս] զգլուխն յետս.—4—5 խեղդել զաղուէսն.—5 աղուէսն իմացաւ և ասէ.—ընդ առիւծն] չիք.—6 եղբայր.—ի յետս] յետս.—ի՞նչ] ե՞ր.—յերեսէս] չիք.—6—7 զքեզ խեղդել.—7 աղուէսն.—բեր] ո՜վ իմ եղբայր, չիք ծանօթութիւն իմ հաւատալ է մեռանելոյ, եկ, որ մեռ.—զերեսդ] զքեզ.—8 անցանէ.—հանց որ] զի.—ընդ քեզ] հետ քեզ.—8—9 կամեցաւ] հաւանեցաւ.—9 զերեսն.—աղուէսն եառ.—9—10 ի բերանն... խաղթելոյ] և խեղդեաց զառիւծն.—10 աղուէսն յայն կողմ գետոյն.—11 ձգեաց ի գետն] ձգէ ի վերայ ալիք և առաքէ եւր գետոյն—ըզարգեաց.—զառիւծն] չիք.—12 ասէ. ո՜վ զարշելի—եղեր զարդ, եղբայր։

13 մարդն.—պիտի] կարէ.—14 չէ լինի առձուլեալ և] չլինի, որպէս զառիւծ և աղուէս—ի հետն] հետն.—15 մի է, որ] մի են և.—16 խաբէն զաշխարհս և մարդ։

ԱՌԱԿ ՇԱՆ ԵՒ ԽՈՐՈԶԻ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍՈՒ

(113 V=111 I)

Շուն և խորոզն եղբարք եղեն և գնացին. և իբրև երեկոյ եղև, եղ խուռոզն ի բարձր ծառ մի և թառեցաւ. անդ և շուն ամրացաւ յխոտորոտ վիմի միոյ, որ անդ կայր մօտ ի ծառն. և հաւասխօսութիւն խօսեցաւ խուռոզն. և լուեալ աղուէսն զձայն խուռոզին

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ [ ] 1 շունն.—խառուզն.-եղբայրք.—գնացին և] գնացին ընդ ճանապարհ մի.—երեկոյն.—2 խառուզն եւ.—թառեցաւ. անդ] ամրացաւ անդ.—2—3 ամրացաւ.—3 առորոտ վիմին.—միոյ] չիք.—անդ... ծառն] մօտ կայր ի ծառին.—3—4 հաւասխաւսին.—4 խօսէր խառուզն.—լուեալ—աղուեսն—խառուզին.—

և եւս ի ծառայսն տանն և ոչ կարող ի ծառան երանել. զի զժառանգսն էր. յանժամ հայենաց և առէ. ի վար արեկ՝ զերեկոս կանաչ է. որ յառաջին առաջնու տանելք և այսպէս զորէ ենք ըլնաւոր հայնի առաջ-նորդք. զի այս զերեկոս տանն է. և ասաց ՚նման խոսողն ի ծառայն ի վար, թէ բնձ մեկ ընկեր այլ կայ ի միջին տանն. գնայ զարթոյ զնա. և նա այլ իջանեմ և զանձ միայնան աւրհնեմք զատատուածն. և յանժամ վազեաց ագռաւն կարծելով, թէ այլ խաւսող անդ կայ և անկաւ ի վերայ շանն. և շունն եառ ի փողոցն և խեղդեաց զնա. և ագռաւն ախտաւ այլ ընդ այլ զատալ և պեղծ հայն անէր. և հայնեաց խաւսողն ի ծառայն ի վայր և ասաց. ով ագռաւ, այդ զարչելի հանճարդ. որ զու կոյ համեա, ոչ ի ասպանան կայ և ոչ ի շարասիւյն և ոչ յայլ զիրքս. ասաց տէր աւրհնեկիր զատատուածն. և շունն ոչ եթող զագռաւն, մինչև խեղդեաց զնայ։

Նշանակէ առակս, թէ զազալ մարդն և զխաւսողն և զգաղն և զայլ անմիտսն չար մարդ հանդիպեալց զազան մարդկանց, որ զերկրեանք սատանային և խեղդեն. որպէս շունն [ոչ] եթող զագռաւն, մինչև խեղդեաց։

5 և] չիք.—ի ծառայն տանն] ի ծառատանն.—երանել ի ծառն.—5—6 զի զժառանգսն էր] չիք.—6 և առէ] յանժամ հայենաց առ խաւսողն և առէ.—թէ՝ ձգ ակր.—ի վար արեկ] եկ ի վայր. զի—որ] չիք—6—7 յառաջ.—7 առաջնու տանելք] առաջնաեկք.—ըլթանա.—8 և ասաց ՚նման խոսողն] առէ խաւսողն.—ի վար] չիք.—9 թէ] չիք.—այլ] չիք.—[illegible]—10 և զանձ] զանձն—[illegible].—յանժամ.—11 ագռաւն.—խաւսող.—[illegible].—12 շանն.—եառ] եկեալ.—ի փողոցն] փողոցն.—խեղդեաց.—զնայ] չիք.—ագռաւն.—13 պեղծ.—13—14 խաւսողն.—14 ի վայր] չիք.—առէ.—ագռաւ.—հանճարդ] հայնեաց.—15 զու] չիք.—կայ] [illegible].—ի շարասիւնն.—ի յայլ.—16 ասաց] այդ զարչելի բառով.—տէր] աւրհնեա.—շունն.—եթող.—զագռաւն] զնա.—17 զնայ] չիք.

18 և զխաւսողն] չիք.—զգաղ] այլ.—19 մարդ] չիք.—հանդիպեալց.—մարդկանց.—19—20 որ... խեղդեաց] որպէս շունն և ագռաւն սատանային։

ՃԺԴ. ԳԱՅԼ ԵՒ ՍՂՈՒԵՍ ԵՒ ԱԳՌԱՒ

(114 V—112 I)

Գայլն և ագռաւն և շուրն եղեն եղբարք և գնացին. և յարժամ քաղցեան և որս ոչ հանդիպեցաւ, ասացին. եկայք կերիցուք զայն, որ ի մարէց քեզ է. զայս ասացին զայլն և ագռաւն. զի կամէին զշուրն ուտել. և ասացին ընդ գայլն, թէ որ առաջայ զալ եւ և նայ առէ, թէ ես այն զայլն եմ, որ ՚նայ ի առաջան եառ. Նա զայ

[illegible] [1 գայլն.—ագռաւն.—եղբարք եղեն.—գնացին ընդ [illegible] զարչ ի.—2 ասացին] նոքա. և խորհուրդ արարին ի մէջ իւրեանց.—2—3 եկայք... քեզ է] թէ ով փոքր է առաջ, զերիցն զնա.—3 զայս ասացին] զայն հնարեցան.—զայլն.—ագռաւն.—զի] և.—4 ուտել զշուրն.—և ասացին ընդ գայլն] առէ ագռաւն ընդ գայլն.—թէ] ձգ եղբայր.—զալ] չիք.—ես զու.—5 և նայ առէ, թէ] առէ գայլն.—գայլն.—ի առաջան եառ զնա.—զա.—

աղուէսն յաւազ և ասէ. ու. զաւ. մեծ արդար քան զեւ փոքր եա. և ես ան աղուէսն եմ, որ առաւօտն բանեցի։ Նա զայլ շարքն. և եղ՛ նոր բանանն. և ասէ. իմ թուականն գրեալ կայ ի սմբատս իմ. եկայք կարդացէք և տեսէք, թէ որ չափ ասացի եմ. և կայեալ զաղքն ի վեր. աղուէսն ասէ ընդ գայլն. գիտեմ, զի դու ի դպրոցի կացեալ ես. եկ կարդա զգիրս. և գայլն առաւաց և գնաց ի կարդալ և ջորին սատոյց յատակ, որ էկ. գիրս մանկքն է. և նոյ այլ յատակ գնաց. և նոյ մեծ կարի զաւրութեամբ եհար զճակատն գայլոյն և ջախջախեաց. և երթալ գայլն կենդանեաց։ Նա ասէ աղուէսն ընդ գայլն, թէ եկ մանգր ով կայ՝ առող մի, զան ով կարդաց. ասէ գայլն, թէ ես զգիրս ինչ գիտէի. մեք յաղթէ յաղթ մասցգործ՝ մասցգործի որդիք եմք։

Նուցանէ առակս, թէ ամենայն մարդ զեւր արուեստն թողու, որ ուսեալ է և ուսել, նոյ թողու զայն և երթայ զայն առնէ, որ չէ ուսել և ոչ գիտէ, նոյ ճակատն այնոր ջախջախի քան զգայլոյն. զի ամէն մարդ այնոր. որ զինչ որ ուսել՝ զան առնէ։

6 աղուէսն.—ու. զաւ.] չկ Եզրայ.—և] չիք.—7 այն աղուէսն.—առաւօտն.—7—8 և եղ նոր բանանն] չիք.—8 չկ Եզրայ. իմ թուականն.—ի սմբատս իմ] ի սմբատսն.—9 զաղքն.—10 ասէ աղուէսն.—ընդ գայլն] չկ Եզրայ գայլ.— զի] որ.—ի դպրոց.—11 ես] յառ՝ ․․․—եկ և.—գայլն ․․․ բանեն.—ի կարդալ] կարդալ.—11—12 և ջորին սատոյց] ․․․ ․․․ չկ Եզրայ [գ]այլ.—12 որ] չիք.—զի գիրս.—մանկքն է] ․․․ է գրած.—այլ] չիք.— գնաց] ․․․.—13 նոյ] ․․․.—կարի ․․․.—գայլոյն.—14 գայլն երթալ.—կենդանացաւ.— աղուէսն ընդ գայլն.—15 եկ մանգր ով կայ՝ առող մի] ․․․ ․․․ ․․․ ․․․.—զան ․․․.—գայլն.—16 զգիրս] գիր.—16—17 մեք․․․ եմք] ․․․ ․․․ ․․․ ․․․ ․․․ և ․․․ (․․․)։
18 ամենայն մարդ] մարդ որ.—իւր.—19 որ ուսեալ․․․ զայն և երթայ] որ ուսեալ ․․․ ․․․ և երթայ.—19—20 զայն առնէ] այլ արուեստ ի ․․․ ․․․.—20 չէ ուսել] ոչ ․․․ ․․․] ․․․.—21 զգայլոյն.—ամենայն.—այնոր․․․ առնէ] զինչ որ ․․․ է ի ․․․ ․․․ ․․․ ․․․ ․․․։

ԺԵԶ. ԽՈՒԹԱՂ, ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

(115 V—118 I)

Ափսաւորն առոքն ի դարպասս թագաւորին. զի գիշերին խօսառեցի և յարժամ եանս թագաւորն զխառօղն, առաց նմայ, թէ զինչ պիտոյ է քեզ, ես տամ. դու առոք կացիր ի դարպասս։ Նա եանս թագաւորին, որ երթար զամենայն գէշ խօսէր առեալքն և կառուցեալքն և թագաւորն ասէ. ո՛վ անմիտ, ոչ տացի քեզ՝ առոք

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 Ա. խառօղն.—առոքն.—դարպասս.—2 զխառօղն.— ․․․—2—3 թէ․․․ ի դարպասս] ․․․ ․․․ ․․․ ․․․ ի ․․․ ․․․ և ես ․․․ ․․․ ամենայն ․․․ ․․․ ․․․ խառօղն. ․․․ թագաւոր, ․․․ ի ․․․ ․․․.—3 Նա] ․․․ ընդ ․․․ ․․․.—4—5 որ երթար․․․ կառուցեալք] զխառօղն. զի ․․․ ընդ ․․․ ․․․ և ․․․.—և] չիք.—ասէ թագաւորն.—5—

տուրք կացին. և զու հանապազ աղք խառնես և ի զարդարանս, որ համեղիկ կերես և աղքատս տաս. դժուարին է մարդոյ, որ զաշխարհական զործերն թողու։

Նշանակէ առակս, թէ մարդ յոր գործ սնեալ է՝ թէ չար և թէ բարի, կարի դժուարին է մարդոյն, որ զհայրենական և զմնութիւն և զաշխարհական սովորութիւն թողու, որպէս զխոտակերն։

6 տուրք տուրք] սովորութեամբ— յաղբ.—ի զարդարանս.—սոր որ.—7 համեղիկս.—յաղքատս.—ասէ խառնեք. հի բարի թա- զաւոր, դժուարին.—որ] չիք.—8 թողուլ։

9 որ.—գործ սնեալ է] զնացեալ է.—9—10 թէ բարի և չար.—10 կարի] Ն. —մարդոյն] չիք.—10—11 զհայրենական... սովորութիւն] չիք.—11 որպէս զխոտակերն] չիք և յաւ. չար է սովորական բնութիւն քան թէ ծննդական. զի ծննդական բնութիւն կարէ խափել արդի մարդոյ, այլ սովորական բնութիւն դժուարին է փոխել։

ՃԺԶ. ԱՅՐ ԵՒ ԼԵՂԱՒՈՐԻՆ ԿԻՆ

(116 V=114 I=122 ag)

Այր մի ունէր բարկացող և անզգամ կին մի լեզուանի, որ հանապազ անհանգիստ պահէր և տանջէր զայրն իւր. և յաւուր միում ի միտ եած այրն զան բանն Պօղոսի առաքելոյն, որ ասէ, թէ՝ լաւ է բնակել յանապատի քան ընդ կնոջ անզգամի, լեզուանւոյ և բարկացողի. և ասէ. ո՞վ կին, տուր ինձ պարէն. զի երթայց ի լեառն և բերից տանս փայտ վառելոյ. զայս ասաց. զի երթար ի լեառն և անդ բնակէր. և կինն ադձատեալ և քաղցեալ զայրն. և այրն գնաց բարձրացաւ ի լեառն։ Եւ իջեալ զայր ի լեառն ի շուրջ և եգիտ անդ ի լեառն զարմանալի ջրհոր մի և ասէ ընդ միտս իւր. երթայց բերից զկինն իմ աստ. ի ջրհորս իջեցուցից և թողից աստ։ Եւ գնաց առ կինն և ասաց. ո՞վ կին, ես քեզ բան մի ասեմ և զու զան մարդոյ մի ասեր. և կինն ասէ. ի՞նչ. և ասէ. գնացի ի լեառն և գտայ անդ ջրհոր մի զարմանալի և իջի անդ և տեսի անդ առանձնակ կա-

1 ag էր այր.—ag մի, որ.—ag կին մի բարկացող, I բարկացող.—և] I չիք.—կին մի լեզուանի] I և լեզուանի կին մի, ag և լեզուանի.—2 անհանգիստ պահէր] ag անհանգստէր.—իւր] I չիք.—3 եած] I ած.—այրն] I, ag չիք.—զան բանն] I զբանս, ag զբանն.—Պօղոսի առաքելոյն] I առաքելոյն Պաւղոսի, ag Սողոմոնի.—որ ասէ] I, ag չիք.—4 բնակել յանապատի (I յանապատի)] ag յանապատի բնակել.—I քան թէ.—I, ag կնոջ.—ag լե- զուանւոյ.—5 I, ag բարկացողի.—ասէ] I յաւ. այրն ընդ կին իւր, ag 'ի կինն —ով կին] I չիք.—I պարէն մի.—I, ag երթայց.—6 տանս] I չիք.—I, ag փայտ.—զայս] I զի.—զի] ag և.—I, ag երթայր.—7 և անդ] ag զի անդ.—I ադձատեալ, ag ադձատեալ.—I քաղցեալ ag քաղցեալ.—զայրն] ag չիք.—8 I այրն ելեալ.—I, ag բարձրացաւ.—զայր ի լեառն ի շուրջ] I շուրջ զայր ի լեռինն, ag գնաց 'ի շուրջ.—և] I, ag չիք—9 ի լեառն] I չիք.—I, ag զար- մանալի.—ag ի միտս.—իւր] I չիք.—9—10 I, ag երթայց.—10 զկինն] որ ինչ զնէր այսմ իշա- ակն մինչև ի խորոցն աստիճն զանաւ յաւրինակն I և ասաց առակն ԱՌԱԿԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԲՍՑ ag... իջուցից.—11 առ կինն.—զայն.—12 ասէ կինն.—և ես ասէ.—զտի.—13 զարմանալի ջրհոր մի.—անդ առանձնակ] չիք. —

նոցին զարդ ոսկեղէն և արծաթեղէն՝ ապարանջանս, մատանիս, խա-խանիս, վզնոց և այլ բազում զարդ կանանց։ Եւ ասէ կին ողորմու-թեամբ. երթայք հանէք զան և բերէք ի տեսիս մեր. և մարդ ոչ յիմանայ. և ոչ տեսանէ։ Եւ ելին և գնացին այրն և կինն. և երթև գնացին ի բերան հորոյն, գնաց այրն, թէ իջանեմ ի հորն և դու բանէ զդարպասն. և կինն ասէ. ես իջանեմ. զի դու ոչ գիտես, թէ զինչ առնես. և այրն կալաւ զդարպասն և իջուց զկինն ի հորն. և եհան այրն զդարպասն և թողաց կինն ի հորն. և եբեր մեծ սալ քար մի և եդ ի վերայ հորոյ բերանին և գնաց ի տուն իւր. և եկաց աւուրս ինչ և ասաց, թէ երթամ տեսից զկինն իմ, թէ զինչ եղև։ Եւ յորժամ գնաց ի բերան հորոյն, ետես, զի դև մի կայր անդ. և ասաց դևն առ այրն այն, թէ՝ ո՛վ մարդ, առ տար զայդն յինէն, որ ելանեմ և ես քեզ շատ բարութիւն առնեմ։ այրն ասաց. զի՞նչ է քեզ. և դևն ասաց. կին մի եկն աստ և անկաւ ի ջրհորս աստ. և անարգէր և քարշմէր զայր մի. և ես ասացի, թէ քանի քաղ-մաւէք աստ, մեկ պահ քեզ զաղաչ տուր. և նա եթող զայլն զայն և փիճեցաւ ընդ իս. և փախուցի և եհան ի բերան հորուս զիս. աստ-ուծոյ համար զիս ազատէ. և ասէ այրն. զի՞նչ խոստանաս ինձ. և նայ ասէ. երթամ և մտանեմ ի դուստր թագաւորին, որ քեզ տամ։ Յայնժամ այրն առն երդուեմ եդ գիւղն և ծերպեւոց զայոյն. և ել դևն և ասաց ընդ յայրն, թէ յորժամ գաս և առնես զդուստր թագա-ւորին, ես երթամ և մտանեմ այլ թագաւորի դուստր. և դու անդ մի գար, թէ չէ՝ յայնժամ կեղանեմ և ի քեզ կայ մտանեմ։ Եւ ել դևն և գնաց մտաւ ի դուստր թագաւորին և ապաքանէր ի բերանոյ աղջկայն, թէ զիս այս ինչ մարդոյ տուէք, որ ելանեմ. և յոր ժամ տարան զայրն զայն, ել դևն և բժշկեցաւ. և տուին զնայ անոր և եղև թա-գաւորին փեսայ։ Եւ յորժամ ել դևն անտի, գնաց էմուտ յայլ մեծ

---

14 զարդ.—ոսկեղէն.—14—15 խալխալս.—15 վզնոց] յաւ. [illegible].—բազում] չիք.—զարդս.—կինն.—16 երթայք հանէք զայն և բերէք.—մեր. և] որ.—17 չիմանայ.—ելին և] ելեալ.—17—18 և երթև գնացին] չիք.—18—20 գնաց այրն... առնես] և ասէ. դու բանէ զդարպասն. զի դու ոչ գիտես, զինչ առնես. եւ. կինն ասէ, թէ ես իջանեմ.—20 զդարպասն.—իջոյց զկին.—21 և եհան... ի հորն] չիք.—եբեր] բերեալ.—մեծ] մի.—[illegible].—22 մի և] չիք.—բերանին.—ի տուն իւր] չիք.—23 եկաց.—ինչ] բազում.—ասաց] ասէ.—թէ երթամ] երթայց և.—24 գնաց] եկն 'ի ջրհորն.—ետես 'ի բերան հորոյն.—զդև մի զի կայր.—25 ասէ.—առ այր այն, թէ] չիք.—[illegible]] [illegible].—զայդն 'ի յինէ.—26 որ ես.—ես] չիք.—ասաց այրն.—27 է քեզ. և] չիք.—ասէ դևն.—և] չիք.—աստ] չիք.—28 քարշմէր] [illegible].—28—29 [illegible]] [illegible].—29 մէկ.—քեզ] չիք.—նա.—զայն] իւր.—30 փախուց] փախուցանել.—30—31 և եհան... համար] չիք.—33 Յայն ժամ.—այն.—երդուաւ.—[illegible].—34 ընդ այրն, թէ] դևն.—35 և] չիք.—յայլ.—36 կեղանեմ և] եղեալ.—կայ] չիք.—37 գնացեալ եմուտ.—ապաքանէր և ասէր.—աղջկանն.—38 տուէք] տուր.—39 և ել.—39—40 և բժշկեցաւ... անոր] չիք.—40 և գնացեալ եմուտ.—մեծ] չիք.—

Թագաւորի ազգին մի և լինէր զնոյ չարաչար և անօգուտ առնէր. և Թագաւորն այն լսեր, թէ Թագաւորին փեսայն բժշկութեան էր առնէ և գեղ հանէ։ Յուղարկեաց Թագաւորն բազում ընծայս և աղաչանս, թէ աղաչեմ զքեզ փեսայդ, որ գաս զնա զաւառն բժշկես. և յիշեալ զինչ որ կամիս, տամ քեզ իւրն. և յայն ժամ աղաչեաց Թագաւորն զփեսայն իւր, թէ գնայ. և նա ել և գնաց. և յորժամ որ գնաց առ զաւառ Թագաւորին, ասաց զնա, թէ ոչ տեսանի ինչ, թէ առա մի գայ և զու ընդէ՞ր եկիր։ Յայն ժամ փեսայ Թագաւորին. ես եկի, զի քեզ յիմաց արարից. զի ան կին եղեալ է ի հորոյն և զքեզ կարի խիստ ունէ. և ասէ զնա, թէ ո՞ւր է. ասէ. առա ահայ ի զուրս զարդարանս եկեալ է. և ասաց զնա. աստուծոյ համար և աստուծոյ սիրոյն համար զնայ ի զաւառ արգելէ մեկ պահ մի, որ ես ի յերթեալն ի վեր փախչիմ և քեզ այլ շատ բարութիւն առնեմ. և այսպիսի բանիւ բժշկեաց զզաւառն Թագաւորին. և նա նմա Թագաւորն բազում զանձս. և նայ առեալ գնաց։

Յուցանէ առակս, թէ մարդ ի լեզուանի կնոջ հետ և անզգամի և բարկացողի ոչ եղանէ ի հուն. զի Պօղոս առաքեալն էայ հրամայէ, թէ լաւ է բնակել յանապատի քան ընդ կնոջ անզգամի և բարկացողի և լեզուանոյ։ Վ․այ մեզ։

---

41 ազգին մի] զաւառ.— լինէր զնա չարաչար.—41—42 և անօգուտ առնէր] չիք.—42 այն] չիք—լսեաւ.—փեսայ Թագաւորին բժշկութիւնն.—43 էր] չիք.—չգեղ.—հանէ] հալածէ.—ընծայս] կերակուր.—44 աղաչանս.—զքո.—բժշ.—45 և յիշեալ... իւրն] չիք.—46 գնա.—նա ելեալ գնաց.—որ] չիք.—47 Թագաւորին զաւառն.—թէ] ես քեզ.—ինչ] չիք.—48 Յայն.—48—49 Թագաւորին առէ.—49 եկի.—իմաց.—այն կինն.—50 խաղէ.—զնն] չիք.—և նա ասէ, թէ.—51 ահայ] չիք.—եկեալ է 'ի զուրս զարդարանս.—ասէ.—51—52 աստուծոյ համար և] չիք.—52 սիրոյն.—գնա.—արգելէ մեկ.—53 մի] չիք.—ի յերթեալն] երթամ.—փախչիմ.—քեզ.—այլ] չիք.—54 այնպիսի.—զզաւառն.—55 Թագաւորն ետ նմա.—նայ] չիք

56 թէ] չիք.—ի լեզուանի կնոջ հետ և] հետ լեզուանի կնոջ.—57 Պօղոս առաքեալն] Սողոմոն.—էայ] չիք.—58 անապատի բնակել.—կնոջ—և] չիք.—59 լեզուանոյ և բարկացողի—Վայ մեզ] չիք

[illegible] 89 F Այր մի ունէր կին մի, որ խիստ անզգամ էր և լեզուանի. և աղքատացու և ասաց կնոջն, թէ գնայ առ լուծք և առ քեչ մի կորեկ ցանէ, որ մեզ ապրանք լինի. և գնաց զարան կու վարէր. և հոր մի բացու և շատ ոսկի կայր 'ի ներսանի. ասաց. արեկ զիս կախէ ի ներքս, որ մեջեմ հանեմ. ասաց կինն, թէ ես կու մտնեմ. որ զու չմտնես՝ զիէտն 'ի զաւակս ընուս և զիէտն 'ի ծոցս պահես. և էր 'ի հորն զև մի երկաթան և կու ճչէր, թէ ով որ զիս 'ի հորուս հանէ. ես զինքն հարըստացնեմ. և նայ զգեն կու լսէր, մինչև գնաց այն մարդն ազատեց

զգեն. և ասաց զեն, թէ քո աղէկութ աղէկ. ես կերթամ մահմ ի յայս անուան թագաւորի զաւառն և 'ի բերանդ աղէկան զիտի ասեմ, թէ զայս անուան մարդ բերէք. որ երևեմ. և երբ բերեն, զաւ ա .Գ.. մաղ 'ի գլխան աղէկան և ձգէ 'ի վերայ կրակին և ծխէ յառէկ քթին և ես զիտի փախչիմ. ապայ յայ[լ] մի զալ ի հետ, թէ չէ զիտի երևեմ և 'ի քեզ մահմ. և արար այնպէս. և ողջացաւ. և եղև թագաւորին փեսայ. և գնաց ի յայլ թագաւորի զաւառ մաս. և էկին ասեն, զի հանդէ. և գնաց յաշ կամայ և ախատալ գլուխն ասաց. թէ չաս[ա]ցի. թէ մի զալ. և ա՞յի մի զալ, և ա[ս]ա[ց]. չեմ էկել. որ հանեմ. այլ էկել եմ, թէ ի՞նչ ասենք. այն կինն երեր է 'ի հօրուն և զքեզ կու փնտրէ. էկել եմ՝ խաբար կու ասեմ. ասաց զեն, թէ վաղց ասաւ... բանէ, մինչև ես փախչիմ. և այնպէս զաւառ թագաւորին ազատեցաւ.

ՃԱՌ. ՎԱՍՆ ՔԱՐԻ ՄԻ ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻ ԴՐՆԻ ԵՒ Ի ՎԵՐԱՅ

(117 V=123 ag)

Այր մի բարի զատեալ յամենայն չարէ. և երթայքն ճանապարհորդք և վաճառականք յաշխարհէ յաշխարհ. և այս բարի այրս ի մէջ ճնացաւ և գնացին ի տեղ մի, որ ասէին, թէ .Գ. աւուր ճանապարհ ջուր ոչ կայ. Նա ջրհոր կայ և անդի ընդ այն այլ .Գ. աւուր ջուր ոչ գոյ. և յան ջրհորն բնակեալ կայր .Ա. դև. և զինչ որ մարդ անդ մտանէր, այլ ոչ ելանէր. և գնաց քարվանայն անդ. և ջուրն զոր ունէին, հատեալ էր. յանժամ կարաւան այն ասացին, թէ ով որ առնու զիւր արծաթն զինն և մտանէ ի ջրհորն և ջուր տայ. զի ով մտանէր ի ջրհորն և ջուր տայր ամենայնիւ, յետինն որ զինքն ի վեր քարշէին, զեն հատանէր զպարանն և զմարդն ի ջրհորն կորուսանէր. և առէ ան մարդն, որ բարի էր, թէ ինձ տուէք զիմ արծաթ զինն. որ ես մտանեմ և տամ ջուր ի վեր. և առեալ զարծաթ զինն և մտաւ ի ջրհորն և ետ ջուր հաւասար ամենեցուն. և յորժամ զինքն կապէին, թէ ի վեր քարշեսցեն, զեն էհատ զպարանն. և առեալ տարաւ զմարդն ի մաղաղայն, որ անդ կայր ի ջրհորն. և զի զեն այն էր այլայլեկեալ և գծնիկ սեւացեալ. և առէ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ ag 1 ամենայն չարեաց.—2 վաճառականք քաղաքն.—3 'ի մէջն—3—4 ճանապարհին այլ—4 չկայ.—Ն.] Մէ—անդի.—աւր] աւուր ճանապարհ.—5 ոչ գոյ] ոչ կայ.—յայն.—կայրն երկու դեր.—մարդ որ.—6 քարվանայն] կարաւանն.—ջուր.—7 յանժամ.—կարաւան այն ասացին] ասաց կարաւանն.—թէ] չիք.—8 որ] չիք.—արծաթն.—ջրհորս.—տայ ամենեցուն.—9 ի ջրհորն] չիք.—տայր ամենեցուն.—ի յետինն.—10 հատանէր] կորէր.—11 ան] չիք.—բարի մարդն.—որ բարի էր] չիք.—տուր.—զիմ] չիք.—12 զարծաթ.—ես] չիք.—մտանեմ 'ի հորն.—ջուր տամ.—ի վեր] ամենեցուն.—13 եմուտ.—ետ] տայր.—ամենեցուն հաւասար.—14 կապեցին.—թէ ի վեր քարշեսցեն] չիք.—15 առեալ տարաւ] տարեալ.—անդ կայր] կայր.—16 այլայլեկեալ.—սեւացեալ.—

ընդ մարգն այն, թէ Հռոմայեցիս ինձ թէ ոչ. և ասէ մարգն այն, թէ փառք աստուածոյ, որ զգեղ բառեղծեր է և յաւիտենից՝ զառ քոյ կերպարանակաց, զայգ լուսոյ երեւոց, զայգ ծովաչերգ. և սկսաւ զովել զամենայն անեղէք իւր մի բառ միայն. և էր անդ ժահայհոռ զորս մի. և ասաց գէՆ այն ընդ յայրն յայն, թէ իմ զորան ինչ ասդ է. զի էր զորան այն յայժ ազատեղի. և այրն. սկսաւ և զնայ զովել մի բառ միայն զամենայն անեղիս զորս այն. և յան ժամ եկեալ գէՆ և զորան մարին այլ Նէրսի մազաղայն և փոխեցան յայլ կերպարան լուսոյփայլ և եկին առ յայրն յան և ասեն, թէ Հիմի ինչ անս նէր. զի մէՆն կոչրձի կերպ եր լեալ և միայն ազչեկան. և ասաց այրն այն, թէ զիտէի, որ զուք Հանց զեղեցիկ էիք. նայ ևս առաւր Համար յառաջի զովեցի։ Նւ յանժամ առեալ զէՆ զան և էմուտ ի Նէրսի մազայզան. և էցուց նմայ զմարգիկըն, զոր աղանեալ էր. և ասէ ընդ յայրն յայն, թէ ոչքա ամենայնք ինձ չէ Հաւատեցան վասն այնորիկ աղանի։ Նւ զու ինձ Հաւատեցար և զու առ քեզ, որ չափ որ կարես՝ մարգարիտ և ակունք, ոսկի և արծաթ և գնայ. զի գէՆ ունէր շատ մազաղայն. և ասէ այրն այն, թէ ոչ կարեմ առնուլ զի ջրհորս խոր է և ընկերք իմ գնացին։ Յայն ժամ առեալ զիւրն մազէ առագաստ մի և էլից գնայ ոսկով և արծաթով և մարգարտով և ակնով պատուականաւք և առեալ զինքն և զառագաստն զանձովքն եդ ի Հորոյն բերայն և ասաց. գնայ։ Նւ նայ գնացեալ եհաս կարաւանին. և նոքա ասեն և զարմացան, թէ որպէս ազատեցար ի գէւէՆ այրն այն։

Յուցանէ առակս, թէ բարի և խոնարհ մարդոյն աստուած աւգնական է. և գէք ոչ կարեն չար առնել նմայ. զի ասէ Սողոմոն, թէ արգարն որոգայց փրծանի. և փոխանակ նորա մտանի ամբարիշտն և ինքեանք անկցին։

---

17 ընդ] ի.—թէ ոչ] չիք.—թէ] չիք.—18 աստուածոյ.—զայգ քո.—18—19 կերպարանաց.—19 լուս.—20 իւր] նորա.—միայն.—ժահահոռ.—21 ասէ.—այն] չիք.—ընդ յայրն յայն] ընդ այրն.—իմ] չիք.—22 զի] և.—և գնաց զովել] զովել գնաց.—23 միայն.—զորս այն] զորացն այնորիկ.—յայն.—եւ.—24 յայլ.—25 լուսափայլ.—յան] չիք.—թէ] չիք.—անս] չիք.—նէր.—26 մէնն.—կոչրձի] 'ի կոչրձն.—կերպ եր լեալ] կերպարանեալ էր.—միայն յազչեկ.—27 թէ] չիք.—որ] չիք.—գեղեցիկ էք.—նա.—առաւր.—28 զէՆ յառաջ.—յանժամ.—գէն զան] զնա գէնն.—և] չիք.—էմուտ.—29 մազաղայն.—էցոյց.—նմա.—զոր] նմա զմազաղայն, յոր զմարգիկն.—30 ընդ յայրն այն] 'ի յայրն.—թէ] չիք.—ամենայն.—չէ] ոչ.—31 և զու առ] առ.—32 որ] և.—զանձ և մարգարիտ և ակունս.—գնա.—33 շատ] չիք.—այն] չիք.—ոչ կարեմ] չեմ կարէր.—առնուլ.—34 Հորս.—գէն.—զմազէ.—35 առագաստ.—էլից գնա ոսկւով.—և մարգարտով] չիք.—36 ակնովք.—զառագաստն զանձովք և.—37 'ի Հորոյն բերանն.—գնայ.—նա] չիք.—37—38 կարաւանին.—39 այրն այն] չիք։

40 թէ] չիք.—41 գէն.—կարէ.—նմա.—Սողոմոն.—42 յորոգայթ։

ԺԽԶ· [illegible]

(118 V=115 I=124 ag)

Ի քաղաքի մի աւուր երեկց մի ծեր կանանցաւ. զորդին իւր քահանայ առաջնորդել տայր. և ժողովեցան բազում քահանայք և եպիսկոպոսք և կանչեցան զպէշերն ի Հսկումն. և յորժամ ի յառաջնորդել կանխեցան զնորընծայն, յայն ժամ ի անկեալ առաքան զնորընծայն: Մի էր բարձր սանդուխտ մի և ի սանդղաւոխտին ցցուցին էր զարմանալի զարդարու մի. և էր անդ բազմեալ թագաւոր մի և հեծեալք ամենեքեան ի քահանայ[ոյ]նցն. և բերին զծեր քահանայն ի սանդխոխտին առաջի. և բերին զինչ կերակուր էր ի ժողովրդեան, եղին ի մի տեղ և կապեցին և բարձին ծեր քահանային, թէ առ և եղ ի վերայ և հանգոյր առաջ թագաւորին. և նա ոչ կարէր. զի բեռն ծանր էր և սանդուխտն բարձր. և հրեշտակն հրեղէն մանգաղով մերկ զնոյն ի յետևանց և նա ոչ կարէր ելանել: Նմանեալ մի ի լուսաւոր արանցն ասէ. Թողէ՞ք զծերդ. զի զինչ որ առեալ է ի ժողովրդեան, որդոյն է կերցուցեալ. և ամենայն զեղխ անեն, թէ ով ասաէ, ան վճարէ: Նոյնժամ բերին զնորընծայն և բարձին զբեռն նորընծային. և նա ոչ կարէր հանել ի վերն և զհամբոյն առաջ. և հրեշտակն որ մերկ զնոյն յետևանցն, կարի խիստ ցաւեցուց և նորընծայն ի ցաւուն զարթեաւ և փախեաւ և ոչ եղև քահանայ: Նոյն ժամ առաց եպիսկոպոսն, թէ ի՞նչ պատահեցաւ քեզ, որդեակ, որ չէ լինիս քահանայ. ասէ նորընծայն, թէ այն

---

1 ի քաղաքի մի (I քաղաքի միոյ [illegible]) [illegible] մի ծեր] ag [illegible] մի [illegible] ի քաղաք մի.—I և [illegible].—[illegible]] I չիք.—2 առաջնորդել] ag [illegible].—[illegible]] I, ag չիք.—I [illegible].—քահանայ (ag քահանայք) և եպիսկոպոսք] I եպիսկոպոսունս և քահանայս.—3 և [illegible] զպէշերն ի Հսկումն] I [illegible] ի զպէշերին ի հսկումն, ag չիք.—յորժամ] I չիք.—ի յառաջնորդել] I չիք, ag յառաջնորդել.—[illegible]] I, ag [illegible] և I յաւ՛. ի յառաջնորդութ.—3—4 զնորընծայն] I չիք.—4 I յայնժամ զնորընծայն, ag յայնժամ.—զնորընծայն] I չիք և յաւ՛. և էր [illegible], ag զնորընծայն.—էր] I [illegible].—4—5 ag [illegible].—I ի [illegible], ag [illegible].—և] I և ի [illegible].—6 ag լուսաւոր թագաւոր.—[illegible]] I [illegible].—ի] I, ag չիք.—I, ag քահանայից.—7 I բերին.—ի] I չիք.—I [illegible], ag [illegible].—I զինչ որ.—8 I, ag ի ժողովրդեանէն.—եղին] ag և [illegible].—և [illegible]] ag չիք.—8—9 I առ ծեր քահանայն.—9 առ] I չիք.—առաջ թագաւորին] I [illegible] թագաւորն. [illegible] և եկ.—10 I, ag ծանր.—I է.—I [illegible], ag [illegible].—I Հրեշտակին, ag Հրեշտակ.—11 մանգաղով] I [illegible] և [illegible], ag [illegible].—մերկ] I [illegible], ag [illegible].—ի] ag չիք.—ելանել] I ելանել, ag չիք.—12 I, ag յայնժամ.—ag [illegible].—I [illegible].—I ինչ որ, ag զոր ինչ.—13 ի ժողովրդեան] I, ag ի ժողովրդեանէն.—I որդոց, ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—13—14 [illegible]... թէ (I չիք) ով (I յաւ՛. որ) ասաէ, ան (I [illegible]) վճարէ] ag չիք.—14 I, ag յայնժամ.—15 զբեռն] I չիք.—նորընծային] ag [illegible] ի [illegible].—I, ag ի վեր.—16 I [illegible].—I Հրեշտակին, ag Հրեշտակն.—որ մերկ (I [illegible]) զնոյն (I [illegible]) յետևանցն կարի] ag կարի խիստ [illegible] յետևանց և.—17 I, ag [illegible] և ag յաւ՛. զնորընծայն.—նորընծայն] I նորընծայն, ag չիք.—I ի ցաւոյն.—18 ի՞նչ] I [illegible], զի՞նչ, ag [illegible] զի՞նչ.—19 [illegible]] ag չիք.—19 որդեակ] I, ag չիք.—որ չէ (ag չ)] I [illegible] է՞ր ոչ—ag [illegible]—I, ag նորընծայն.—

որ ինձ պատահեցաւ, թէ քեզ ալ էր պատահեալ յառաջին, զոր ալ դիտէ փախչելոյ յիմաստասիրութենէ։

Սուցանէ ասացի, թէ ով ուտէ, ոն վճարէ և որ փախ առնու, ան առայ ի ասէրն. և զինչ մարդ որ ուտէ և ոչ վճարէ, ինքն աս-լոց է զհասարն առաջի թագաւորին Վարդանայ, յորժամ դայցէ ի դատաստան։

20 թէ] I չիք—ալ] I, ag չիք—էր պատահեալ] I պատահէր—յառաջին] I չիք, յառաջ—զոր ալ] I նա զոր այլ, ag զոտն—21 I, ag փախչելոյ—I իմաստասիրութենէ։

22 I, ag այն—22—23 և որ փախուստ, ան (I նա ագեալ) առայ (I առ) ի ասէրն] ag չիք—23 ag ինչին—24 I, ag հասարն—24—25 ի դատաստան] չիք։

ՃԺԹ. ՆՐԲՆՔ ՔՐՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԻ
(119 V=116 I=125 ag)

Եղբ իմաստասիրողը մի և ուսուցեալ էր զամենայն իմաստութիւն, զոր գիտէր, աշակերտին իւրոյ և .Գ. ոչ ուսոյց. վասն այն զի կարի իմաստուն էր աշակերտն իւր և յորժամ ուսանէր, այլ ոչ կենար ի մտաւոն. զի յայժ սիրէր զնոյ իմաստասիրութեան այն զաշակերտն վասն խոնարհութեան և ասէր. որդեակ, կաց առ իս մինչև ի վերջին աւուրն իմ և զան .Գ. բան խրատն ուսուցանեմ և զնոյ խոնարհութեամբ. այլ քեզ ինչ ոչ պակասեսցի. և նոյ եկաց առ նոյ մինչև ի մահուան աւուրն. և յորժամ հիւանդացաւ դյաւ մահուան և գիտացաւ զմահն իւր, յայն ժամ ասաց աշակերտին, թէ եկ, որ ասեմ քեզ զան .Գ. բան խրատն. և ասաց ցնոյ. Ա. զքու ապէկ աւուրն վաստակ մի ասար. Բ. յետնուցն ի վեր ի ձանապարհի մի երթար. Գ. զինչ որ աչաւքդ տեսանես, զան մարդոյ մի ասէր. և մեռաւ. և թաղեաց զնոյ և ել գնաց ի քաղաք մի և եկեւ անդ բարեր մեծ

1 I իմաստասէր, ag իմաստուն ճարտարապետ—I, ag ուսուցանէր և I յառ. իւրոյ աշակերտին—1—2 ag զիմաստութիւն—2 զոր գիտէր] I իւր—աշակերտին] I չիք—իւրոյ] I, ag չիք—Գ.] I Գ. բանս, ag երիս բանս—ag ուսուցանէր—3 զի] I չիք—իւր] I չիք—I ուսուցանէր—4 զնոյ] I զնա, ag չիք—իմաստասիրութեան] I չիք, ag իմաստասիրութեան—այն] I, ag չիք—4—5 զաշակերտն] I չիք—5 խոնարհութեան] I զի խոնարհէր, ag խոնարհութեան—I ասէ, ag ասէր նմա—I որդեակ, կացիր առա—6 ի վերջին աւուրն] ag վերջին աւուրն—I, ag զայն—ag երիս—I բանն—խրատն] I չիք—I, ag առ քեզ—զնոյ] I երա. ag զնա—7 I և ոչ այլ, ag և այլ—քեզ ինչ ոչ Գ.] ag ոչ ինչ պակասի քեզ—I, ag առ նմա—8 I յաւր մահուան, ag յօր մահուանն—դյաւ մահուան] I, ag չիք—9 I, ag զմահ.—զմահն (ag զմահուանն) իւր] I որ կամեցաւ իմաստասէրն—ag աշակերտին իւր—թէ] I որդեակ, ag չիք—որ] ag չիք—10 քեզ] ag չիք—զան] I այն, ag չիք—ag երիս—բան] ag չիք—I, ag ասէ—I Ա. որ, ag մէկ—զքու ապէկ աւուրն] I ապէկ աւուրն քո, ag զքո ապէկ օրդ—11 I, ag վաստի—ag երկու—I յետնուն, ag յետնուց—ի վեր] I վեր—ի ձանապարհի] I, ag ձանապարհ—երթար] I գնար, ag գնար—Գ.] ag երեք—12 որ] ag չիք—ag տեսանես—զան (ag զայն) մարդոյ] I ասա մարդոյ—և մեռաւ] I և ասաց զխրատն և մեռաւ, ag մեռաւ—13 թաղեաց] I եւ աշակերտն և թաղեաց—բարեր մեծ] I, ag գեղեցիկ—

զաւր մի և տասնաւուրսն աւելեաց զզուած և ջուր ցանկաց և զնոյն և Բ. աւր զայն առաջ. և Գ. աւր. և ի յաւչ կացին և կալան զնոյն և տարան առ զաւն ակրն. զի էր պարան. և առէ պարան. Ցուցէք ես. և նոյ զերեւան առաց. և եւեւ պարան զալզայն. զի կարի գեղեցիկ էր և իմաստուն. և առէ ցնոյ. որդի, մեր Թագաւորն որդի չունի և զու կամիս. զի տարայց զքեզ. զի որդեգիր եղիցես և ժառանգ աթոռոյն. և սաէ. զու գիտես, ակր իմ. և տարաւ առաջաւ զնոյն առ Թագաւորն և Թագուհին. և արարին իւրեանց որդեգիր և եղև որդի Թագաւորին Նա յաւուր միում եւ Թագաւորն զնոյն յորս երեաց. և ունէր Թագաւորն մատանի մի, որ աղջկութեան ակեամ կար ի վերայ ակին զբեալ. և զան մոռացեալ էր Թագաւորն ի վերայ բարձին. և առաց ի յորդեգիրն իւր, թէ զնոյ' ի ներքև բարձին իմոյ մոռացայ զմատանին իմ. զնոյ բեր զմատանին աղջկութեան. և նոյ եւ յիրեվայրն և զնաց. զա զիշեր էր. ի մատանին աանել եւեւ, զի նինջեալ կայր նայիսք մի ի յանկողին Թագուհուն. և նոյ էառ զմատանին և զնաց և ոչ յուսէր յայտնեաց զբանն: Նա յանժամ խորհուրդ արարին նայիսքն և Թագուհին. զի յորժամ զայ Թագաւորն, սպանանել տան զորդի Թագաւորին. և ի զալ Թագաւորին զնաց Թագուհին յառաջ և ի զուր մատնեաց զանմեղ մանուկն, թէ յորժամ եկ զիշերն ի յանկել մատանուն, նոյ զատայպարտեաց զիս, որպէս կինն Պետափրեայ զՅովսէփ. և Թագաւորն յամաչելոյ ոչ սպան զմանուկն յերամեաց բամբասելոյ, այլ ուզար-

14 I զաւան մի, ag զաւան մի.բարեր.—I եւ տասնաւուրսն, ag յաւուրսն.—15 և Բ.] ag երկու.—ag երն.—Գ.] ag երեք.—I, ag երն.—և] I, ag չիք.—ի յաւչ կացին] I իւող կալան, ag աչ կեցան.—15—16 կալան զնոյ և] ag [illegible].—16 I, ag տարան զնա.—I առ [illegible].—զի էր պարան] ag չիք.—16—17 I, ag պարանն.—17 I ես զաւ.—I, ag պարանն.—զի] I չիք.—18 կարի] I իմաստ.—էր] I չիք.—որդի] ag որդեակ.—ag Թագաւորին.—19 I ոչ ունի որդի.—զի] ag և.—I ասնիմ ag [illegible].—I քեզ.—I որդեգիր լինիս. ag եղիցես որդեգիր.—20 I պատանին առէ.—20—21 ag զնա առ Թագաւորն առաջաւ.—21 I Թագուհին, ag առ Թագուհին.—21—22 որդեգիր] ag յորդի.—22 I եղև նա.—23 զնոյ] I և զնոյ, ag չիք.—երեաց] I չիք.—ag զմատանի.—23—24 I, ag յաղջկութեան.—24 կար] I կայր. ag չիք.—ag [illegible].—I, ag [illegible].—էր] ag չիք.—25 ի վերայ] I, ag ի ներքև.—I առ որդեգիրն, ag յորդեգիրն.—իւր] I չիք.—զնոյ] I զնա, ag չիք.—26 I իմ [illegible].—իմ] I, ag չիք.—զնոյ բեր] I [illegible].—26—27 I [illegible].—27 յիրեվայրն] I [illegible].—զնաց] ag [illegible].—զա զիշեր էր] I և զի էր զիշեր. ag չիք.—27—28 ի մատանին աանել] I և զնաց, [illegible].—28 զի նինջեալ կայր] ag չիք.—I [illegible].—ի] ag չիք.—28—29 I Թագուհուն, ag Թագաւորին.—29 I [illegible].—I, ag [illegible].—30 յանժամ.—I, ag [illegible].—31 ի] I չիք.—32 I և զնաց Թագուհին.—I [illegible].—33 ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—նոյ] I նա, ag և.—33—34 I, ag [illegible].—34 I Պետափրեա, ag Պետափրէի.—I զՅովսէփ, ag զՅովսէփ.—35 I [illegible], ag [illegible] (I [illegible]) [illegible]] ag չիք.—

կեաց ընդ յայլում թագաւոր. զի ընդ իշխանութեամբ իւրով էր. և գրեաց առ նոյ գիր այսպէս, թէ յոր ժամ գայ բերող թղթիս առ քեզ, դու զթղթին բերողին զգլուխն կտրեսջիր և առ իս ուղարկեսջիր. և մանկահասակին զԹուխտն արքունական մատանեաւն և կնքեաց յորդեգիր թագաւորին. և նոյ տակաւ զԹուխտն և գնաց. և գրեալ էր ի մէջ թղթին այսպէս. թէ տուն, թէ որդի իմ թագաւորին կամ նոյիւղ իմ կամ հաւատար իմ, մի լսէք՝ հատէք զգլուխ թըղթին բերողին. նա տակաւ զԹուխտն և գնաց. և յորժամ յետինք եղեւ, մուտ եղեւ ի գիւղ մի և յիշեաց զբանն խմաստնոյուղին, թէ յեանուց ի վեր ի ձանապարհ մի գնար. յայն ժամ զատալըյալ եհաս. և էր անդ նայրեայն, որ եաէս յանեղեն թագաւորին, եկն յառաջ և տատ տարաւ զնա ի տուն իւր և ասաց. հանեցէք, կեր, արբ և ուրախ լեր և տուր զԹուխտն ի յիս, որ տանիմ առ ան թագաւորն և քեզ խասպար բերեմ. և նոյ ետ զԹուխտն ի նոյեայն. և նոյ տակաւ գնաց. և հասին զնորա զգլուխն, յորժամ կարդացին զԹուխտն. և եառն յայլում մարդ և եբեր ի գիւղն յայն առ որդի թագաւորին. և որդի թագաւորին տակաւ տարաւ եա ի հայրն. և տեսեալ զան զարմացաւ թագաւորն և գիտաց զբանն, որ յատաուծոյ էր աշխարհն. և որդեակ, ասէ թագաւորն, զի՞նչ գործեալ է

36 | ի յայլում, ag այլում— | թագաւորին, ag թագաւորի.—զի] ag որ.—իւրով էր] | [illegible] ag էր [illegible].—37 առ նոյ (ag նա)] | [illegible].—| բերող թղթիս, ag թղթիս բերողն.—38 առ քեզ (ag [illegible])] | [illegible].—դու] | [illegible] ag [illegible].—զթղթին բերողին] I, ag [illegible].—զգլուխն (ag [illegible]) կտրեսջիր] | [illegible].—առ իս] ag [illegible].—38—39 | ուղարկեսջիր.—39 I [illegible], ag [illegible].—| [illegible], ag [illegible].—40 | ի [illegible] | [illegible] ag [illegible].—41 էր] ag [illegible].— | [illegible], ag [illegible].—[illegible] I, ag [illegible] ag [illegible] | [illegible] ag [illegible].—41—42 [illegible] | [illegible].—42 ag [illegible] | ag [illegible].—ag [illegible].—[illegible] | [illegible] ag [illegible] | [illegible] ag [illegible].—I, ag [illegible].—42—43 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—43 [illegible] | [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].—44 [illegible] ag [illegible].—[illegible] | [illegible].—| [illegible] ag [illegible].—I, ag [illegible].—45 | [illegible] ag [illegible].—ի] | [illegible].—I, ag [illegible].—I [illegible] ag [illegible].—46 [illegible] ag [illegible].—| [illegible].—[illegible] | [illegible] ag [illegible] ag [illegible].—| [illegible].—I, ag [illegible].—I [illegible].—46—47 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—47 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—| I, ag [illegible].—| [illegible].—I, ag [illegible].—48 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—I, ag [illegible].—| [illegible] | [illegible] ag [illegible].—49 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—[illegible] | [illegible].—ag [illegible].—[illegible] ag [illegible].—50 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—50—51 [illegible] (ag [illegible]) | [illegible].—51 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—[illegible] I [illegible] ag [illegible].—I ի [illegible].—51—52 [illegible] | [illegible], ag [illegible].—52 [illegible] | [illegible] ag [illegible].—[illegible] ag [illegible].—53 | [illegible] ag [illegible].—I [illegible].—54 | [illegible] ag [illegible].—I [illegible] ag [illegible].—54—

քոյ զի քեզ էր պատրաստեալ արքայութիւն այս. և առաջ(?). թէ Դաւիթ ասէ. Թագաւորեցին(?) [illegible] արքայութիւն և [illegible] ի նոյն։

[illegible] ասացս, թէ մարդ որ մարդոյ չար առնէ կամ [illegible] [illegible] և [illegible], նոյ ինքն [illegible] [illegible] [illegible]. և չար մարդոյն յինքն [illegible] զայս չարն, որպէս ասէ Դաւիթ մարգարէն, թէ [illegible] [illegible] իւր [illegible] և [illegible] [illegible] ի նոյն։ Եւ [illegible], թէ բարի առաց(?) և չարի մի [illegible]. ասէ Սողոմոն. [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] նորա [illegible] [illegible]. և թէ որ զմարդոյ յայլոյն [illegible], որպէս զորդի թագաւորին, նոյ [illegible] [illegible] բարութեան առէր առնել զնոյ [illegible]. և Հրամայէ [illegible], թէ մի [illegible] և ոչ [illegible] և ոչ [illegible]։

[illegible]

[illegible]

(120 V=31 ag)

Եւ էր թագաւոր մի և ոչ ունէր ժառանգ աթոռոյն իւրոյ՝ ոչ [illegible] և ոչ աղջիկ. բայց քուրոջ որդի միմիայն ունէր և զնա կամեցաւ ժառանգ առնել իւրոյ թագաւորութեան. զի թագաւորն զնա յոյժ սիրէր. զի էր իմաստուն մանուկն այն և կարի յոյժ [illegible] և չարացաւ ընդ թագաւոր լինելոյն և ընդ բարութեան նորա մեծ [illegible] մի և հնարս խնդրեաց, թէ որպէս չարչարեսցէ զքուրոջ որդին առ թագաւորն զի ինքն կալցէ զթագաւորութիւն յետոյ թագաւորին. Եւ [illegible] մի ասէ ընդ քուրոջ որդին թագա-

[illegible]

ւորին, թէ բերան քո հաճեալ է, և դու ոչ գիտես, երթաս նստիս առ թագաւորն. և գէշ հասն երթայ առ թագաւորն. և նոյն բարկանայ ընդ. և քուրոջ որդին ասէ. ապա ի՞նչ անեմ. ասէ նոյինն, թէ յորժամ երթաս նստիս, զերեսդ ի յայլ դի դարձցես. և առաջւոյն. երթայ նոյինն առ թագաւորն և չարախօսեաց է և ասէ առ թագաւորն, թէ քուրոջ որդին չար խորհի ընդ. և ասէ. ի՞նչ գիտես. և նոյն ասէ. յորժամ մտանէ ընդ նստի, զերեսն ի քէն այլուր դարձուցանէ. զի կամի զքոյ թագաւորութիւնդ առնուլ մինչև դեռ կենդանի ես։ Եւ թագաւորն ըստ իւրում սովորութեան կոչեաց զքուրոջ որդին առ ինքն. և նոյն ոչ գնաց վասն բանիցն հօրայն, զոր ասացեալ էր նոյինն. և իւրև խորհեցաւ, գնաց նստաւ առ թագաւորն և զերեսն յայլ դիհ արար. և երկնչէր եղև թագաւորն և կամէր սպանանել զքուրոջ որդին և յայտնի ոչ կամէր. զի քու[ս]րոջ որդի էր. այլ զիր ուղարկեաց առ այն փերայկացւոց, որ երկաթիքանն էր. և գիրն այս էր գրեալ, թէ առաջին մարդն, որ առ ձեզ գայ, ի կրակն ձգեցէք. որ այրի. և ասէ թէ՝ ես թագաւորիս քուրոջ որդին եմ կամ նոյիրդ եմ, մի լսէք՝ ի կրակն ձգեցէք. որ այրի. և ուղարկեցին զթագաւորին քուրոջ որդին ի յերկաթիքանն. զի արկցեն, որ այրի ի քուրայն։ Նա յորժամ երթայր, եհաս երեկոյին ժամն ի մէջ լերինն յանմարդաբնակ տեղի. լսեց ժամայհարի ձայն և ասաց ի միտս, թէ աստուած թագաւոր թագաւորաց է. աստուծոյ հրամայն սպասս է կատարել յառաջին, ապա թէ զիմ քեռայն. և գնացեալ եկաց յաղօթս և եկաց զգիշերն անդ և աղօթեաց առ աստուած. և եկեալ չարախօսն նոյիրդն ձիաւն ի վաղ և գնաց յերկաթիքանն. թէ ոչ է ձգաց, զթագաւորին քուրոջ որդին ի կրակն՝ ի քուրայն նայ ինքն տայ ձգել։ Նոյն ժամ առին զինքն և արկին ի մէջ կրակին. և այրեցաւ. և յորժամ լուսացաւ, եկն քուրոջ որդին թագաւորին և տեսեալ զեղեալ գործն, յիմացաւ զսքանչելիսն աստուծոյ, որ աղաւթքն իւր եղեն պատահարն։

---

9 և նստիս.—10 հաս.—11 քուրոջ.—ի՞նչ անեմ.—12 երթաս] չիք.—ի յայլ դի դարձցես] յայլ դիհ արար.—[illegible] ասէ.—13 չարախօսեաց է] չարախօսէ.—13—14 առ թագաւորն] չիք.—14 քուրոջ որդին ընդ չար կու խորհի.—[illegible] ասէ.—ի՞նչ] զի՞նչ.—15 նոյն] նոյիրդն.—թէ յորժամ—[illegible]] հետ.—15—16 ի քէն այլուր դարձուցանէ] յայլ դիհ այլուր դարձնէ.—16 առնուլ] առնուլ.—17 սովորութեանն.—18 զքուրոջ որդին.—բանիցն] բերանոյ.—19 ասացեալ էր] ասաց.—[illegible] գնաց] գնացեալ.—20 յայլ.—թագաւորն երկեաւ եղև.—21 զքուրոջ.—կամէր.—21—22 քուրոջ.—22 առ այն] նոքա առ.—22—23 փերայկացւոց... էր] փերայկացւոց երկաթիքանն.—24 թէ ասէ, թէ.—25 քուրոջ.—նոյիրդ եմ] նոյիրդն.—ձգեցէք] արկէք.—26 յուղարկեցին զքուրոջ որդի թագաւորին յերկաթիքանն.—27 ի քուրայն, որ այրի.—երթայր] չիք.—եհաս.—անմարդաբնակ.—28—29 լսեց ժամահարի.—29 թագաւորաց թագաւոր.—30 աստուծոյ հրամանն.—յառաջ.—թէ] չիք.—զքեռայն.—32 ձիաւն ի վաղ և] ի ձի.—33 յերկաթիքանն քաղաքն գնաց.—33 ձգաց] ձգած.—33—34 զթագաւորին քուրոջ որդին ի կրակն ի քուրայն նայ] չիք.—35 ի մէջ կրակին] ի կրակն.—և այրեցաւ] չիք.—քուրոջ որդի.—36 գործն.—յիմացաւ] չիք.—զսքանչելիսն] զսքանչելիսն աստուծոյ.—37 որ] զի.—աղօթք.—իւր եղեն] են իւր։

Տեսանեմք արդ, թէ աղօթիւք ազատի ամենայն որ ի չարէ. որպէս եւ երեք մանկունքն ի հնոցին եւ Դանիէլ ի գուբ առիւծուցն. եւ զՅովնան ի մէջ ձկանն եւ զառաքեալն Պետրոս ի մէջ թիւ-նաւորաց ամբոխցն ի վիրապէն. եւ զինչ աղօթարար կայ, խոր ա-ղօթքն զինքն աստուծոյ արժանի առնէ եւ յամենայն փորձանաց ազատէ զինքն Քրիստոս աստուած մեր. ամէն։

38—39 ամենայն որ ի չարէ] [illegible] —39 'ի մէջ հնոցին.—39—40 ի գուբ առիւծուցն] [illegible] —40 [illegible] —40—41 'ի [illegible] 'ի մէջ [illegible] —41 զինչ] [illegible] —42 արժանի աստուծոյ.—43 զինքն] չիք։

ԾԻԸ. ԱՂՕԹԱՍԷՐ ՊԱՏԱՆՒՆ ԵՒ ՏԵՍԻԼՆ

(121 V=117 I=126 ag).

Էր պատանի մի աղօթասէր, որ զամենայն աղօթս իւր յայտնի կատարէր եւ այլ բազում աղօթս առանձին մատուցանէր յաստուածոյ. եւ սատանայ կամեցաւ զմտանելն զայն ի փորձ ձգել. եւ յարուց կախարդ մի, որ առաց ցպատանին, թէ արի եկ ի տուն իմ եւ զոր ինչ խնդրես յինէն, տաց քեզ. եւ նայ գնաց անմեղութեամբ զհետ կախարդին. եւ կախարդն տարեալ զնա ի տուն իւր եւ փակեաց զդուռն. եւ էմուտ զնա այլ նկրտայրաքն տուն եւ ասէ ցպատանին. կաց դու, մինչեւ ես եկից. եւ նայ եկաց անդ. եւ կախարդն եկեալ գնաց եւ յուշացաւ մինչեւ յերեկոյն. եւ պատանին ի յաղօթելոյն ոչ դադարէր. եւ յորժամ եկն կախարդն, գիշեր էր. եւ տուն խաւարեալ էր. երեք .Ժ. ձի եւ առաց. զմէկն դու հեծիր եւ զմէկն ես. եւ հեծան եւ գնացին. եւ պատանին ոչ գիտէր, թէ ուր տանէր զինքն. եւ գնացին յանհուն մեծ դաշտ մի, որ լի էր կենդանացովք. եւ կայր ի դաշտին մէջն սեւ բլուր մի եւ ի վերայ սեւ բլրին սեւ դարպաս մի եւ ի վերայ սեւ դարպասին սեւ չադրան մի, որ սեւով էր զար-

1 I աղօթասէր, ag աղօթարար.—I յաղօթս.—2 յայտնի] ag առանձին.—I յա-ղօթս.—մատուցանէր] ag կատարէր եւ մատուցանէր.—3 I, ag աստուծոյ.—I մտանելն.—ի փորձ] I, ag ի փորձանս.—4 I, ag յարոյց.—I [illegible] կախարդ, ag զկախարդ.—ag ի պատանի [illegible].—թէ] I [illegible] ag չիք.—ag ի տուն.—5 I տաց.—6 I ի տունն իւր.—7 I, ag զդուռն իւր.—I, ag էմուտ.—I նկրտայրաքն, ag նկրտայրաքն.—I տուն մի.—ag առաց.—8 կաց դու] ag դու կացիր եւ I, ag [illegible].—9 եկեալ գնաց եւ] I չիք.—յերեկոյն] ag յերեկոյ.—9—10 եւ (ag իսկ) պատանին ի յաղօթելոյն (ag աղօթելոյ) ոչ դադարէր] I եւ աղօթելոյն ոչ դադարեցաւ պատանին.—10 գիշեր էր. եւ] ag եւ գիշերի.—11 տուն խաւարեալ (ag խաւարե-ցեալ) էր] I չիք.—I, ag եւ երեք.—Ժ.] ag երկու.—զմէկն] I [illegible], ag 'ի մէկն.—I, ag հեծիր.—զմէկն] I .Ա., ag 'ի մէկն.—12 ես. եւ] I, ag ես.—13 I, ag անհունն.—մեծ] I, ag չիք.—որ] ag եւ դաշտն.—I կենդանացովք, ag կենդանացովք.—14 I, ag կայր ի մէջ դաշ-տին.—ag սեւ.—ag բլրին.—14—15 սեւ դարպաս եւ ի վերայ սեւ դարպասին սեւ] ag չիք.—15—

զագաթան այն շարաւանդին. և ի մէջ սև շարաւանդին կայր սև բազմոցական մի և ի վերայ սև բազմոցականին կայր բազմեալ սև Թագաւոր մի. և զնոյն կախարդքն առ Թագաւորն. և յայնժամ ասաց սև Թագաւորն ընդ կախարդսն, թէ իմ շարագործ մշակի, այսաւր ի՞նչ ես արարիք և զի՞նչ ես վաստակիք. և ասաց կախարդքն. զայս պատանի բերի, որ քեզ երկիր պագանէ. և սև Թագաւորն ասէ պատանեացն. ո՞վ պատանի, թէ երկիր պագանես ինձ դու, նայ քեզ Հազարապետս կարգեմ զաւրաց իմոց: Եւ յանժամ ապաւէնքն ի միտքն անկաւ. զի մեռա էր առաւաւտն. յանժամ ասաց պատանին, թէ ես սովորեալ եմ յայսմ ժամու երկիր պագանել Կիպրիանոսի, որ խաւսեցաւ վասն մեր և ազատեաց զմեզ ի ձեռաց սատանա[այ]ի և ի զմախոյ. և անկեալ երկիր եդաք ընդ յարեւելս և աւրհնեաց զաստուած: Յայն ժամ եղև ձայնթմբմունք և որոտմունք և ցոլմունք և թընդմունք ահագին. և պատանին յուշաթափեալ անկաւ անդ և յորժամ յուշաբերեալ էր, ի վեր ոչ զաք հոսես, բայց զինքն միայն ի մէջ անհուն դաշտին. և Կիպրիանոսի ելեալ եղաւ ճանապարհ պատանեացն, որ գնաց ի չէն և ասաց զեղեալ զգործն: Յայն ժամ լուեալ Թագաւորն և տարեալ զպատանին առ ինքն, ասաց Թագաւորն. ո՞վ բարի պատանի, ես յԱնդրաւսզեմ տիրոջ գնամ. եկ առնեմ զքեզ ընդ իս, որ երկիր պագանես Կիպրիանոսի սուրբ գերեզմանին և ամենայն անաւրէնութեանցն Կիպրիանոսի աստուծոյ մերոյ. և գնացեալ Թագաւորն և եառ զպատանին ի Հետ. և յորժամ երկիր պագին սուրբ անաւրէնութեանցն. և յոր ժամ գնացին երկիր պագանել Թագաւորն և ինքն

16 որ սեաւ էր զարդարեալ (l զարդարած) այն շարաւանդն. և] ag չիք.—16 ի մէջ սև] ag 'ի սեաւ.—l, ag կայր.—ag սեաւ.—l բազմոցական, ag թախտ.—17 ag սեաւ թախտին.—բազմեալ (l և բազմեալ) սև (l չիք) թագ. մի] ag սեաւ թագ. մի բազմեալ.—18 ag առ սեաւ թագաւորն.—յայնժամ] ag չիք.—l, ag այն.—ag սեաւ թագաւորն.—18–19 ag զկախարդքն.—19 l, ag շարագործ.—այսաւր ի՞նչ ես արարիք (ag արարեալ)] l ինչ ես արել այսօր.—և զի՞նչ] l և կամ զի՞նչ, ag և կամ ի՞նչ.—20 ag վաստակեալ.—ag ասէ.—l, ag թէ զայս.—19–20 l քեզ երկրպագէ, ag երկիրպագանել քեզ.—21 սև] ag չիք.—ag ասաց ընդ պատանին.—ո՞վ պատանի] l չիք.—22 l երկրպագէ, ag երկրպագես.—ինձ դու (ag չիք)] l դու ինձ.—նայ] ag չիք.—ag զքեզ.—l, ag Հազարապետ.—23 l, ag յայնժամ.—l, ag ի միտն.—24 l մեռաւ... ag առաւաւտն.—l, ag յայնժամ.—ag ասաց.—ag սովոր եմ.—l յայսմ, ag այսմ.—25 l երկիր պագանեմ.—l և որ.—26 զմեզ] ag զհոգիս մեր.—ag 'ի զմախոյ և 'ի ձեռաց սատանայի.—27 l եդաք.—l, ag ընդ արևելս.—l, ag յայնժամ.—28 l, ag ձայնթմբմունք.—և] ag չիք.—և ցոլմունք և թընդմունք (l թնդմունք)] ag չիք.—28–29 ag ահագինք.—29 l, ag յուշաթափեալ.—անկաւ (ag չիք) անդ] l անդ անկաւ.—29–30 l, ag յուշաբերեալ.—30 ag և ոչ ոք.—l, ag բայց.—զինքն] ag չիք.—l անհուն.—31 ag Կիպր-իանոսի.—l ցուցին ճան, ag եղաւ.—l, ag զճանապարհն.—պատանեացն] l պատանեացն, ag չիք.—որ] ag և.—32 l, ag ի չէն.—ասաց] ag պատմեաց.—l զգործն, ag զգործսն.—l, ag յայնժամ.—l լուեալ.—32–33 թագաւորն և տարեալ (ag տարաւ)] l չիք.—33 զպատանին] l պատանին բարի խօսք.—ասաց թագաւորն] l, ag և ասէ.—34 պատանի] l չիք.—l եկ որ.—ընդ իս] l յԱնդրաւսզեմ.—35 ag և սուրբ.—35–36 ag անաւրէնութեան սեղանոյն.—36 l գնաց.—և] ag չիք.—37 l եառ.—l ի Հետ.—պատանին] l պագին, ag պագնել Կիպրիանոսի և.—38 յոր ժամ... պագանել] l չիք.—թագաւորն և ինքն (l առ պատանին)] ag ինքն և թագաւորն.—

պատահերքն Նեբրովթայ, պատահիր խառնեցաւ. և ասէր. Ո՜վ պատանի, միւս անգամ զաղտանան ինչ դեղ լինի Հայոց առ աստուծ փոխանակ այնորիկ, որ առաջի զաւրացն զինուց ինձ եղիցի պարգեւիր անձամբ և զիս ստացեալ զաւանեցիր և հաւատացիր։

Նոյնպէս ասաց, թէ ստացեալ զազատութիւնն յանձնայն չարէ ազատել և յանձնայն փորձանաց զինուց և յամ կեանքն զփախարէն հատուցանել, որպէս հրամայէ աւետարան Նեբրովթայ, թէ [ընդ] միոյ Լ. և ընդ միոյ Կ. և ընդ միոյ. Ճ. որ ունիցի ականջս լսելոյ, լուիցէ։

39 պատահերքն] ag չիք.—I [illegible], ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—40 I, ag ի [illegible].—I [illegible] [illegible]] I չիք, ag [illegible].—Հայոց] I [illegible].—41 I [illegible].—41—42 I [illegible], ag [illegible].—42 I, ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible] [illegible] I [illegible]

43 I [illegible], ag [illegible].—I [illegible].—44 ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—I [illegible].—[illegible]] I [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—45 I [illegible].—ag [illegible].—[illegible]] I չիք.—46 [illegible]] I չիք.—[illegible]] I չիք.

ԺԹ. ԸՆԴԻՐՔ ԹՈՒՂԹԻՆ ԻՆ ԲԱՐԻ ԱՐԻՒՆ ԻՆ ԵԿՆԱՆԻ

(122 V—118 I—32 ag)

Եթէ թագաւոր մի անիրաւ, որ անիրաւութեանանէր և ունէր որդի մի բարի, որ ասէր և խրատէր զհայրն, թէ անիրաւութիւն մի առներ. և նա ոչ լսէր որդւոյ իւրոյ. և որդին ասէր առ հայրն իւր, թէ չէ երկնչի՞ս դու. յատատանց անիրաւ դատաստան առնելոյ. զի աւետարան հրամայէ վասն թագաւորաց, թէ որով դատաստանաւ դատիք, դատեսջիք. և անձնայն ստացուածսչէնչ զինք զայս ասեն Նա յաւուր միում բարկացաւ նա և արտաքսեաց զորդին իւր և զկինորդոյն զնա յաշխարհ աւտար. և ապա եղեւորդի թագաւորին զկին իւր և գնաց ոչ ինչ ունելով զչիք իւր. և երթեալ ի քաղաք մի, եմուտ գնաց [illegible] ինստանութիւն. զի զերեցիկ էր [illegible]։ և ասէ ի միտս իւր, թէ սա թագաւոր է կամ թագաւորի որդի. և գնաց յառաջ

1 էր] ag չիք.—I թագաւորն [illegible].—անիրաւ (I անիրա). որ] ag չիք.—I [illegible] [illegible].—ag [illegible].—2 I [illegible], ag [illegible].—ag [illegible].—3 I [illegible], ag [illegible].—[illegible]] ag չիք.—թէ] I չիք.—չէ] I, ag չ.—4 I [illegible].—ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—4—5 I, ag [illegible].—5—6 [illegible]] I չիք, ag [illegible].—6 I, ag [illegible].—7 նա] I [illegible], ag չիք.—8 I [illegible].—ag [illegible].—[illegible]] I [illegible], ag [illegible].—և [illegible] (ag [illegible]) իւր] I չիք.—9 ag երթեալ.—ag և [illegible].—10 [illegible] (ag [illegible])] I [illegible].—I, ag [illegible].—I [illegible].—11 [illegible]] I [illegible], ag [illegible]. I [illegible].—և] I չիք.—

և մեծարեաց ի տասն իւր. և առէ ցնա. ուստի գաս և ու՞ր երթաս. և նոյ գերան ասաց. և նոյ առաւել նմա մեծ զարդարու միգի կացցէ անդ, մինչև Հայրն խնդիր արասցէ. և ոչ ինչ ունէր արդի թագաւորքն. որ զպեառ ասա իւրոյ գնէր. զի կայր զարդարեալ էր. և եկեալ գնաց ի անդր մշակացն զի կայցէն գնայ ի վարձու. և ոչ կալան գնայ ի վարձու։ Նոյ նոյ գնաց ի Հանդաւացեալ եկեղեցի մի և անդ աղաւթեաց մինչև յերեկոյ և գնաց զարդարեալ ի տասն իւր. և ասաց կին իւր, թէ ուստի գաս. գիտէր, թէ կերակուր ունէր. և նոյ ասաց, թէ այն որ գիս վարձու կալաւ, նոյ ասաց. վաղն ալ առ եկ բանեց. որ զ.Ն. աւուր վարձն մեկ տարցէ ասաց. և նոյ ասաց. բարի է. և գնաց վաղվաղն աւուրն. և ոչ կալան գնայ ի վարձու. և նոյ գնաց յեկեղեցին այն և աղաւթեաց մինչև երեկոյ և յերեկոյն եկն ի տասն իւր զարդարեալ. և կին Հանմարէր, թէ կերակուր ունէր. զի .Ն. աւր անաւթի էր. և ասաց այրն զարմացեալ, թէ այն որ գիս ի վարձու կալաւ, նոյ ասաց, թէ վաղն ալ արեկ բանեց և առ զ.Գ. աւուր վարձն և գնայ. և կին ասաց. բարի է. և վաղվաղն աւուրն ալ ոչ կալան ի վարձու. և նոյ գնաց յեկեղեցին այն և աղաւթեաց մինչև յերեկոյ։ Նոյ յորժամ ձեռչք եղև, եկեալ լուսաւոր այր մի, որ է եկեղեցին այն, և երեք .Գ. գեղեցիկ անին պատառուական առ կին զ.Գ. աւուր վարձն և եա ի կինն և ասաց լուսաւոր այրն այն, թէ զմեկին ծախէ և զառն պեան տես՝ ասաց որդի թագաւորին և զերկուսն պահէ. զի ամէն անին .Ճ. դեկան կարժի[ր] ածէր. և առաւ նայն

12 l [illegible] ի [illegible] իւր.—[illegible]] l [illegible], ag [illegible]—[illegible]] l, ag [illegible]—
13 l [illegible], ag [illegible]—[illegible]] l [illegible], ag [illegible]—l [illegible]—l [illegible], ag [illegible]—[illegible] մի [illegible]—
14 l [illegible] [illegible] [illegible] իւր.—և ոչ] ag և զի ոչ.—14—15 l թագաւորքն [illegible].—15 [illegible] իւրոյ] l [illegible] իւր. ag [illegible].—[illegible]] l [illegible].—l, ag [illegible].—16 ի [illegible] ի [illegible]] ag 'ի [illegible].—ի վարձու] l վարձու.—17 ի վարձու] ag չիք.—[illegible]] l [illegible].—[illegible] մի] ag [illegible].—18 [illegible].—l, ag [illegible].—ի [illegible] իւր] l ի [illegible].—18—24 և ասաց... զարդարեալ] l չիք.—19 ag [illegible] [illegible].—իւր] ag չիք.—ag զի [illegible] [illegible].—19—20 նոյ ասաց] ag ասաց [illegible] թագաւորքն.—20 ag [illegible] [illegible].—վարձու կալաւ] ag ի վարձու [illegible].—վաղն ալ առ] ag թէ [illegible].—21 ag մեկ [illegible].—նոյ ասաց] ag ասաց [illegible].—22 վաղվաղն աւուրն] ag [illegible].—23 յերեկոյն] ag չիք.—24 եկն] ag [illegible].—ի տասն իւր զարդարեալ] ag զարդարեալ ի [illegible].—կին (l կինն) Հանմարէր] ag Հ. կին [illegible].—25 աւր] ag աւր էր, որ.—26 ալ] l, ag [illegible].—[illegible]] l, ag չիք.—l [illegible].—27 գնայ] l չիք.—կին (ag կինն) ասաց] l ասաց կին.—վաղվաղն (l [illegible]) աւուրն ալ (l [illegible])] ag [illegible] [illegible] [illegible] և.—28 l, ag [illegible] [illegible].—l [illegible].—այն] l, ag չիք.—28 մինչև յերեկոյ] l, ag չիք.—[illegible]] l չիք.—լուսաւոր] ag [illegible].—29—30 որ է (ag էր) եկեղեցին այն և] l չիք.—30 երեք] l երեք առ կինն, ag [illegible].—ag [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible].—առ կին] l, ag չիք.—31 զ.Գ. աւուր վարձն] l չիք, ag [illegible] [illegible] վարձն.—ի կինն] l կինն և [illegible] [illegible] թագաւորքն [illegible] [illegible] [illegible].—այն] l, ag չիք և l [illegible] [illegible] Գ. [illegible] Գ. աւուր վարձն և [illegible].—թէ] l չիք.—32 զմեկին] l [illegible], ag [illegible].—և զառն պեան] l [illegible] [illegible].—ասաց որդի թագաւորին] l [illegible] [illegible] ասաց [illegible] [illegible].—32—33 l [illegible], ag [illegible].—33 զի] l որ.—[illegible]] ag [illegible] [illegible].—ag [illegible].—[illegible] [illegible]] l [illegible], ag [illegible], որ է [illegible].—l [illegible] [illegible]—

ոչէս, զոր պատուիրեաց լուսաւոր այրն: Եւ յորժամ եկն ա. ...ի Թագաւորին, եւ նա ասէ. զի՞ Ո՞րն. ասէն երկու ի յԵմոյն և զարմացաւ. հայեաց ընդ և տեսց. այս ի՞նչ է. և նոյ տեսց. զու ուզղարկեալ էիր լուսաւոր այր մի և ասէր. Գ. ասէ զզոու. Գ. ասուր փարքն. և զոր պատուիրեցեր ինձ զու, զայն արարի. և նոյն ժամայն զինեցաւ որդի Թագաւորին զզանչելեան որ եղեն. և ես փառս տաուածոյ ամենայնկալին:

Նուցանէ աստիս, թէ՝ ով որ յաստուածայինս կոչմանէ լինի և համբերէ, նոյ աստուած զնոյ ի բաց ոչ թողու, որպէս զՅովբ բարձրեալ և զԻսահակ և զՅակոբ և զամենայն սուրբս, որք համբերեցին փառս անուան տեառն և պսակեցան ի յաստուածոյ. նոյնպէս և ամենայն մարդ:

34 ag [illegible]] I [illegible].—35 [illegible]] I [illegible].—[illegible]] I [illegible]. ag [illegible].—[illegible]] I [illegible].—[illegible]] I, ag [illegible].—[illegible]] I, ag [illegible].—35—36 [illegible]] ag [illegible].—36 ag [illegible].—ag [illegible].—37 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible]] ag [illegible].—37—38 ag [illegible].—38 [illegible]] ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—ag [illegible].—39 [illegible]] I [illegible]. ag [illegible].—[illegible]] I [illegible].—39—40 [illegible]] I [illegible]. ag [illegible]

41 I, ag [illegible].—42 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible])] ag [illegible].—42—43 I [illegible].—43 [illegible]] I [illegible].—I [illegible]. ag [illegible].—44 I [illegible].—[illegible]] I, ag [illegible].—45 մարդ] I [illegible]. որ համբերէ, նա անանէ:

ՃԻԴ. ԸՂՁՈՒԹՅՈՒՆ ԵՒ ԱՂՕԹՔ

(123 V=119 I=127 ag)

Աղուէսն և արծիւն եղբարք եղեն և միաբանութիւն և երդուան առ արարիչն և պաշտէին զլերն ընդ միմեանս, թէ ի մեկ տեղ բնակին զորսն և ապրեսցին. և յորժամ աղուէսն որսար, զայր արծիւն և ի մեկ տեղ ուտէին. և յորժամ արծիւն որսար, առնէր զորսն և երթար նստէր ի բարձր ծառս և ի բարձր վէմս, որ աղուէսն ոչ կարէր ելանէր անդ. և գիտաց աղուէսն զնենգութիւն արծւոյն և ասէ. ո՜վ եղբայր, նենգաւոր և ագահ երեւիս և ուտես:

1 I, ag [illegible].—ag [illegible].—I [illegible].—1—2 [illegible]... [illegible]] I [illegible]. ag [illegible].—2 ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—2—3 [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible])] ag [illegible].—3 [illegible]] I [illegible]. ag [illegible].—I [illegible]. ag [illegible].—3—4 ag [illegible].—4 [illegible] (ag [illegible]) [illegible]] I [illegible].—I [illegible]. ag [illegible].—4—5 [illegible]] I [illegible]. ag [illegible].—5 [illegible]] I [illegible].—I, ag [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—[illegible]] I [illegible].—[illegible]] ag [illegible].—5—6 I, ag [illegible].—6 I, ag [illegible].—I, ag [illegible].—ag [illegible].—6—7 I [illegible]. ag [illegible].—7 I, ag [illegible].—I [illegible]

Ցուցանէ առակս, թէ մարդ հետ ընկերաց արդարութեամբ պիտոյ կենալ և ոչ նենգութեամբ և խորամանկութեամբ. զի մարդ որ հետ ընկերաց ծուռ լինի, նոյ նման է գողոց և աւազակաց և Յուդայի և Կայենի և մարդասպանին։

8 մարդ] I զամենայն, զոր արար աստուած, մարդ. ag չկ.—8—9 հետ ընկերաց (I ընկերին) արդարութեամբ (I ուղիղ) պիտոյ կենալ (I կենալ) և ոչ նենգութեամբ և խորամ.] ag չկ.—9 զի] ag չկ.—10 որ] ag չկ.—հետ ընկերաց (ag ընկերոջ)] I ընկերին.—նոյ] I, ag չկ.—10—11 I, ag Յուդայի.—11 Կայենի և (I չկ)] ag չկ.—I, ag մարդասպանի.

ՃԻԴ. ԱՅՐ ՄԻ ԵՒ ԸՆԿՈՅԶ ԵՒ ՁՄԵՐՈՒԿ

(124 V=120 I=123 ag)

Այր մի ցանկեալ էր յընկուզի ծառոյ տակին պարտէզ ձմերուկ. և ի ժամ պտղոյն եկն ետես զձմերուկն մեծամեծ. և հայեցաւ ի ծառն՝ ետես, զի ընկոյզն մանրիկ էր, և ասաց. աւա՛ղ աստուած. զամենայն, զոր ստեղծեր, ի կարգի է և նմանութեամբ. բայց այս .Ի. պտուղս անգէտ է և անհեթեթ. Եւ այրն պառկեալ կայր ի ծառին տակն և ի վեր հայէր ի ծառն. և հրամանաւն աստուծոյ ընկոյզ մի անկաւ ի ծառէն և կարի խիստ դիպաւ ի ճակատն. և պատառեցաւ և եր արիւնն. և այրն ելեալ աղաղակէր առ աստուած և ասէր. աէր աստուած, զամենայն, զոր ինչ ստեղծեր և արարեր, ի կարգի է և նմանութեամբ. և որ քոյ ստեղծուածոյն ոչ հաւանի, նոյ ճակատն քան զիմն պիտոյ լինի. և թէ ձմերուկն էր յընկուզին, զիս պիտոյ որ սպանանէր. զի այրն ասաց, թէ ձմերուկն ի ծառն պիտակէր յընկուզոյն տեղն և ընկոյզն ի ձմերկին տեղն պիտակէր։

1 I ընկուզի. ag յընկզի.—2 և ի ժամ պտղոյն (ag պտղոյն) եկն ետես զձմերուկն (ag ձմերուկն)] I չկ.—3 ետես զի (ag չկ)] I զի ետես.—I ընկոյզ. ag զընկուզն.—մանրիկ (I մանր) էր] ag մանրագոյն.—3—4 զամենայն] I չկ.—4 ag զոր ինչ.—I, ag ստեղծեր.—ag նմանութեամբ.—I, ag բայց.—այս] I չկ.—5 I պառուզ.—6 ի ծառն] ag չկ.—6—7 ընկոյզ (I ընկոյզ) մի անկաւ] ag անկաւ ընկոյզ մի.—7 կարի] I չկ.—8 I արիւնն.—9 աէր աստուած] I չկ.—I ստեղծեր ես, ag ստեղծեր.—10 ag նմանութեամբ.—I, ag ով որ.—քոյ] I չկ., ag քոյ.—I, ag ստեղծուածոյն.—10—11 ոչ հաւանի] ag քան ասէ.—11 I նա, ag նա.—I, ag զիմն.—պիտոյ լինի] I կա պատասխ.—11—12 էր յընկուզին] I ի յընկուզին տեղն լինէր. նա, ag էր ընկուզն.—12 որ] I, ag չկ.—12—13 ի ծառն] ag չկ.—13 յընկուզոյն (ag ընկուզի) տեղն] I չկ.—I ընկոյզն.—ag ի ձմերուկին.—14 պիտակէր] I, ag չկ.

Նոյնպէս ասացին, թէ զամենայն, զոր արար աստուած և բարեգործ, բարի է ամենեքին ի կարգին. և նմանութեամբ. և մարդ ոչ պիտոյ աստուծոյ բարեգործութեանն բան առնէ կամ ոչ հաւանի և ասէ, թէ խառան է կամ գէշ։

15 թէ] ag [illegible]

ԺԻԵ. ԹՂԹՈՅՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ՄԽԻԹԱՐԻՉ ԵՊԻՍԿ. Ի ԶԳՕՆՈՒՄՆ

(125 V—121 I—129 ag)

Ո՜վ մի զեօր ժամանակին ի մէջ մեզաց էր կացեալ էր ազգի ազգի չարեաց և բնաւ ոչ էր հեռանդացելը. և զնոյն ննջեաց առ հաւասարս հանդուցեալ եկեղեցւոյ մերոյ. և եկն ի զգլխումն և էլ սխալ գեղեկեցին. չքնեալ և յորժամ կատարեաց, հեռանդացաւ զցաւ մահուն և մեռանէր. և առաջ այսին այն. ասէր աստուած, այսպէս ժամանակ ի մէջ մեզաց և ի մէջ չարեաց էր և ոչ հեռանդացայ. և յորժամ եկեղեցի չքնեցի, հեռանդացայ և մեռանիմ. մի թէ իմ եկեղեցւոյ չքնելն անիրաւութիւն է։ Նա նոյն ժամայն պատասխան հրեշտակըն առաջ նմայ. լինէր աստուծոյ. զի աստուած ողորմեցաւ զամենայն մեզս, զոր գործեալ էիր, զղջացար, քեզ թողութիւն եղև. և քոյ եկեղեցւոյ չքնելն քան զամենայն բարի գործք առաւել է. աստուած քեզ ողորմեցաւ։

Նոյնպէս ասացին, թէ ով որ զղջանայ և ի մեղաց դառնայ, աստուած զնորա մեղքն ոչ յիշէ. և աստուած կամի, որ մարդն բարի գործէ և ապրի մեռանի. զոր իւրքն արժանի լինի. զի աստուած ողորմած է։

1 ի մէջ մեղաց] ag [illegible]

13 թէ] ag [illegible]

ՃԻԶ. ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ՋՐԱԳԱՑ

(126 V=130 ag)

Եկեղեցին պարծեցաւ ի սրբութիւն իւր եւ ասաց, թէ ես եմ տաճար աստուծոյ եւ յիս գան քահանայք եւ ժողովուրդք յաղաւթս մատուցանել աստուծոյ եւ պատարագս. եւ հաշտի աստուած ընդ աշխարհիս. եւ մեղաց թողութիւն լինի։ Նոյն ժամ գայ Ջրագացն եւ ասէ ընդ եկեղեցին, թէ գիտեմ զու ասես, արդար է եւ ճշմարիտ է. բայց զու զիմ երախտիքն մի մոռանար. որ գիշեր ու ցերեկ կաս աշխատիմ եւ կու զատիմ, որ լոյս ունին քահանայքն եւ ժողովուրդքն. եւ ապայ գան առ քեզ աղաւթել եւ երկիր պագանել աստուծոյ։

Սուցանէ առակս, թէ կան աշխարհի մարդիկք, որ հանապազ աշխատին եւ զատին, որպէս մեզու. եւ թագաւորք եւ իշխանք եւ ամենայն մարդիկք զվաստակս նոցա ունին եւ ապայ երթայ յեկեղեցին եւ զաստուած աւրհնեն եւ յիշեն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ ag 1 ի սուրբ իւր.—ես] չիք.—2 տաճար և աւն.—քահանայք.— 2—3 յաղօթս.... և պատարագս] և աղօթեն և մատուցանեն պատարագս.—4 աշխարհի.— 4—5 Ջրագացն.—5 ընդ] ը.—զու] չիք.—5—6 ճշմ. և արդար է.—6 բայց.—գիշեր և ցերեկ.—կաս] չիք.—7 կու] չիք.—կոյ] չիք.—քահանայք և ժողովուրդք.—8 աղօթեն.—պագանեն։
9 մարդիկք.—10 զատին և աշխատին.—և թագաւորք] թագաւորք.—11 ամենայն մարդիկք] քահանայք և ժողովուրդք և այլ մարդիկք ունին.—նոցա ունին] չիք.—երթան.— 12 յիշեն զաստուած և աղօթեն։

ՃԻԷ. ԵԶՆ ԵՒ ՁԻ

(127 V=131 ag)

Եզն եւ Ձին խաւսեցան ընդ միմեանս. ասաց Ձին ընդ Եզին, թէ՝ զու ով ես կամ զի՞նչ պէտս ես. ասէ. ես Ձի եմ, որ թագաւորք եւ իշխանք եւ պարոնայք կազմեն զիս ոսկով եւ արծաթով եւ բազմին ի վերայ իմ։ Ասէ Եզն. ամէն աշխարհիս շէնն եմ ես, որ վաստակիմ եւ չարչարիմ եւ խոնջիմ. եւ ապայ զու եւ քու թագաւորն ուտէք. եւ ամենայն մարդ զվաստակս իմ ունին. եւ թէ ոչ վաստակիմ, զու եւ քու թագաւորն մէկ հետ մեռանիք. եւ զու երախտամոռաց մի լինար։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ ag 1 և ասաց.—2 և կամ.—պէտս —ասէ] չիք.—3 ոսկով և արծաթով] ոսկի զարդով.—4 և ասաց, թէ.—շէն եմ ես] պարծանք ես եմ.—5 խոնջիմ.— 5—6 քու թագաւորն] թագաւորք և ամենայն ժողովուրդն.—6 և ամենայն մարդ] չիք.—զվաստակն.—ունին] չիք.—և թէ] եթէ.—6—7 ոչ վաստակիմ] վաստակն ոչ լինի.—7 քու.—մէկ.—8 երախտամոռաց.—մի լինար] ի՞ր լինիս։

Յայտնի է առակս, թէ մարդ կայ, որ աշխատի քան զէշն. և մարդ կայ, որ հանապազ զէն հեծնի առ ի նա ուտէ անձն աշխարհի. և թէ աշխատաւորն ոչ աշխատի, որպէս զէշն. նոյն մեռանի չին և հեծեալ նորա։

10 կայ մարդ—ից հեծեալ—ու և] չիք—11 ...—...] ...—12 հեծեալ նորա] հեծեալքն.

ՃԻԷ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ ՄԱՐԴԻԿ

(128 V=122 I=132 ag)

Ասացին մի բ[ե]ռնակիրք բարձեալ ունէին լինելն. Ոչ հանին մա-հապետ. և Ոչն ստուերն ստանալին. և գնացեալ էր առ նեղ անձուկ մի ի ճանապարհին և ոչ կարէր անցանել. և յորժամ նեղեալ զինքն, ի մէկ կողմէն ստուերն խոցեալ և ի մէկ կողմէն մահապարտին հեղձա և ստանալ գնաց։

Յայտնի է առակս, թէ բեռնակիրքն մարդն է, որ ըստ զօրա-րին բանին հանապազ ի յոգի իւր, մինչ յաշխարհիս է. նոյն մարդն յիմարեալ է ի ձեռն սատանայի և փոխանակ բարեաց զմեղսն է բար-ձեալ ի յոգի իւր, որպէս ստուերն և մահապարտ ստանալին։ Նոյն բար-ձեալ ցուցանէ առակս, թէ մարդն յիմարեալ է ի ձեռն սատանա[յ]ի և թողէ զբարիսն, որ է զէն կենաց, և բարձեալ ունի յոգին իւր զմեղսն և զչարսն, որ է մահապարտ և ստուեր սատանային իւրոյ։

1 I մի կա—I, ag բեռնակիրք—Ա.] ag ...—I հան.—2 Ո. Ն] I ...‚ ag ...—էր առ նեղ] I էր ...‚ ag ... 'ի նեղ.—3 ի] I չիք—I ճանապարհ. ag ճանապարհին.—4 I ի մի գիշ.—I ի մի գիշն.

6 ag բեռնակիրք— է] ag չիք—7 ի յոգի] I ի յոգւ.—մինչ (I յա... որ) յաշխարհիս (I աշխարհս) է] ag չիք—նոյ] I նա‚ ag և.—8—10 և փոխանակ... սատանայի] I չիք—8 ag բարեացն—ag մեղ.ք.—է] ag չիք—9 ստուեր] ag ստր.—մահապարտ] ... և ... ...ag—11 յոգի] I յոգւ.—12 ստուեր] I ստր.—I իւր։

ՃԻԹ. ԽՐԱՏ ...

(129 V=123 I)

Մարդն ի վերայ աշխարհիս ունի ․Ա․ մանուկ ի յուսն ․Բ․ ան-նէին. զայլոց մեղքն առաջի աչին է ի վերայ կրծոցն և սրտին, որ հանապազ տեսանէ և բամբասէ. և յիւր մեղքն յետի աչին է ի վե-րայ յողին, որ ոչ տեսանէ և ոչ յիշէ և հանապազ զայլ ոք բամ-բասէ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՌԱ6 I, 1 մանուկ.—Բ.] Բ. Բ.—1—2 ...—2 է] չիք—կրծոցն.—3 բամբասէ.—իւր.—ի յետին.—4 ...—հանապազ] չիք.—4—5 բամբասէ հանապազ։

Յայտնեաց առակս, թէ ով ի յինքն մեղք ունի և զայլոց բամբասէ և զիւր մեղքն անտես առնէ, նոյն իւր մեղաց աւերն ինքն է և բամբասելով առնու զայլոց մեղքն և առէ առաջնայն, թէ բամբասողք զարքայութիւնն աստուծոյ ոչ ժառանգեն։

6 ի յինքն] ինքն.—6—7 բամբասէ.—7 իւր—նոյ իւր.—8 և բամբասելովն. մեղքն] նոյ բամբասելով մեղքն առնէ.—9 բամբասողք.

ԽԼ. ԽԼՈՒՐԴՆ

(130 V=124 I=133 ag)

Խլուրդն բնութիւն ունի, որ հանապազ զգետնովն հողն ի վեր առնէ և ի մէկ տեղ ոչ դադարէ. ասեն, թէ ինքն գէշ հոտ ունի և ինքն ի յուր հոտոյն տեղաց ի տեղ փախչի զինէ, թէ հոտն ի տեղացն է. անդ. և անդ զհողն ի վեր առնէ. և գէշ հոտն առ ինքն է։

Յայտնեաց առակս, թէ կան մարդիք յաշխարհիս, որ միշտ և հանապազ տեղաց ի տեղ փոփոխին և անհանգիստ են. և գէշ հոտ մեղացն անհանգստութիւն է։

1 հանապազ] ag յաւ. զայդն ոչ զատանէ և.—ag զ գետնովի—2 ի մէկ (ag մէկ) տեղ] I փ տեղ.—3 և ինքն] I ինքն.—ի յուր] I, ag իւր.—I տեղացն. ag տեղեաց.—ag ի տեղ ի—ag զի զինէ.—3—4 I ի տեղացն. ag 'ի տեղեացն.—4 անդ և] ag առ և.—ag հողն—4—5 I առ ինք. ag յինք.

6 I մարդիկք յաշխարհս.—7 I տեղացն. ag տեղեաց.—ag ի տեղ ի—I փոփոխիլով. ag փոփոխին.—և անհանգիստ] I, ag զի անհանգիստ.—7—8 գէշ հոտ] ag գէշհոտն.—8 մեղացն] I մեղաց նոցա, ag յէ.—անհանգստութիւն է] I անհանգստութեան. ag յանհանգստութեանն և յաւ. Խորհուրդ զուգանէ. որ բնութիւն բարի է, զօրէքն չար մարդոյ նմա անդէն թէպէ և առէ զնա մահու չափ և անհանգիստ պահէ. [որ] իւր զչար ոչ խայտառակին.

ԽԼԱ. ՕՂՈՒՆՔ

(131 V)

Սղոցնին բնութեամբ բարի է և միայնակ որ հանապազ զբուն և զգաղտարքն ի մէկ տեղ գնէ. և թէ՝ զինչ որ ճաշ որ գայ իւրն, նոյ ինքն զանգն ոչ փոխէ վասն միայնութեան, բայց թէ մահու չափ անհանգիստ պահէն, յայլ տեղ ոչ երթայ։

Յայտնեաց առակս, թէ մարդն, որ բարի է բնութեամբ, նոյ զօրէքն չար մարդոյն նմայ անդէն թէպէ. և առէ զնոյ մահու չափ և անհանգիստ պահէ, որ իւր չարն ոչ խայտառակի։

ՃԼԲ. [illegible]

(132 V=125 I=134 ag)

Կենդանիք մի կայ խիստ անախոյական և անճիւղաւոր և խստասիրտ. և մեծ եղջիւր կայ ի ճակատն և ծայրն ի վեր է՝ և ծայրն խոշտանձն է. և յորժամ ծարաւի, երթայ ի ջուրն և եղջիւրովն խառնէ զծովն և ջուրն քաղցրանայ. և ըմպէ ինքն և զինչ որ կենդանիք կան. զի ամէն կենդանիքն նմայ հային, որ ի ծովն երթայ և զջուր խառնէ եղջիւրովն։

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն բարի մարդ չարութիւն ոչ ունի, որպէս այն կենդանին, և բարի մարդիկն, վարդապետացն, հայրապետացն, քահանայքն, ճգնաւորքն և ընտրեալ մարդիկն, որ ոչ ունին չարութիւն, նոքա կարող են զդառն քաղցրացուցանել և զչարն ի բարին դարձուցանել։

1 կայ] I կա. ag յաւ. 'ի ծովն.—I, ag անախոյական.—և խստ] I խստ.—2 I, ag սիրտ.—I մին, ag մեծ.—I եղջեր.—I, ag ի վերայ.—2—3 և ծայրն խոշտանձն (I խոշտանձ) է] ag չիք.—3 յորժամ ծարաւի] ag չիք և յաւ. [illegible] եղջերովն.—ի ջուրն և եղջերովն (I եղջերովն)] ag չիք.—4 ag զծովն խառնէ.—I ըմպէ, ag ըմպէ.—I, ag որ [illegible].—5 կան] ag չիք.—զի ամէն կենդանիքն] I, ag չիք.—I նմա, ag նմա.—ag երթայ ի ծովն.—6 և] I չիք.—I զջուրն խառնէ, ag խառնէ զջուրն.—եղջերովն] I յեղջերովն. ag չիք և յաւ. զի [illegible].

7 բարի] ag չիք.—8 ունի] ag յաւ. [illegible].—մարդիկն, վարդապետացն] I մարդիկ [illegible] վարդապետացն, ag մարդիկ վարդապետացն են.—9 հայրապետացն, (I յաւ. և) քահանայքն] ag չիք.—I և ճգնաւորքն, ag և ճգնաւորք.—I ընտրեալ մարդիկ, ag ընտրեալք մարդիկ են.—որ] ag որք.—10 ag չունին զչարութիւն և.—ag կարող.—11 և] ag չիք.—ag ի բարի.

ՃԼԳ. ԼԾՎՈՐ ԵՒ ՕՁ

(133 V=126 I)

Երթայր ըմփարն ի վաստակս իւր. և ուձ մի սատկել ի վերայ ճանապարհին՝ էառ և արկ ի ծոց իւր և ասէր, թէ յորժամ ջեռնու, արձակեցից զնայ՝ փարձս համարելով. և յորժամ ջեռաւ, պատեցաւ զմէջովն ըմփարին և ասէ ընդ ըմփարին, թէ խայթեմ զքեզ, որ մեռանիս. ասէ ըմփարն. զինչ չար արարի քեզ. ասէ, թէ աղեկին աղէկ ոչ կայ. ասէ ըմփարն. անաստուածութեան մի անեք. հետ մի արիք հետ Սողոմոնի՝ անեծս ընկալար յաստուծոյ, այլ մի անէք. և թէ անես, Ա. վկայ բերից քեզ. Երկիասոս կոյ հրամայէ, թէ Բ. և երից վկայից հաստատի ամենայն բան. և ուձն ասաց. բեր

[illegible] I 1 երթայր.—1—2 ի ճանապարհին վերայ.—2 էառ.—3 ջեռանու.—4 զմէջովն ըմփարին] չիք.—ասէ ընդ ըմփարն.—թէ] չիք.—5 արի.—ասէ ասէ.—6 թէ] չիք.—աղեկին աղէկ ոչ գայ.—7 հետ մի] չիք.—արարիք ընդ Սողոմոն և.—աստուծոյ.—8 Ա.] կայ. որ երկու.—բերեմ.—8—9 բնգ. Երկիասոս... վկայից] չիք.—9 հաստատեսցի.—

վիշապ. և նոյ եհարց ի յերկին, թէ այս եղն, այս քանի տարի է, որ դու յիմ առաջ ես և ի մէջ տեղ աղուհաց նկը կերեր. մեզ զատաստան արայ. և ասաց զպատմածսն. և ասաց եզն. թէ աշխէյն աշխէ կար, նոյ աշխէ եղայն զամեան չէ կար. այսքանի տարի կայ, որ կայ վարեմ և կայ վաստակեմ, զհամն զու կերակս և զարգն ինձի կայ կերցընես. և յորժամ այլ ոչ կարեմ վաստակել, ապաւ որ մորթես և զմիս ուտես. թող խայթէ. և ասէ լծկանն, թէ մեկ վկայ ալ պիտի. և ուՃն ասաց. բեր. և անդ էր աղուէս մի կանկան. եհարց զպատմածսն. և ասէ աղուէսն զաղա ի մարդն, թէ ինձ .Ճ. չերա պանիր բեր. որ քեզ լաւ զատաստան առնեմ. և ասաց լծկանն. ա՜յլ, քեզ տամ պանիր բերեմ: Յայն ժամ ասաց աղուէսկեան ընդ ուՃն, թէ ես միայնանի զատաստան ոչ առնեմ. ել ի ծոցուն և կանեկց անդ՝ զեմ յանկրթնան և ասացէք զպատմածսն. և ես արարից ձեզ զատաստան. և ել ուՃն ի ծոցուն. և ասաց աղուէսն ընդ լծկանն, թէ Հար մատուասն և սպան զուՃն. և լծկանն եՀար մատուասն զուՃն և սպան զնայ. և գնաց լծկանն ի պանիրն ի բերել և ունէր .Ճ. շուն և եբեր և եթող ի վերայ աղուեսուն. և աղուէսն փախեաւ և գնացեալ եմուտ ի Ճաղաց մի, որ մարդ ոչ կար. բայց Ճաղացպանն անդ էր պառկեր. և էր գիշեր և աղուէսն զմարդն ոչ եսես. զի անուաթի էր աղուէսն՝ գնայ յալուբասուն զպասան ի լզել. և Ճաղացպանն եառ ի յաղին և եՀար ասա և անդ, մինչև Հաստաւ աղին. և գնաց նստաւ ի վերայ վեմի միոյ և լայր և ասէր, թէ ես ծիլ և խասաթին ծիլ:

Ասացանէ առակս, թէ մարդ որ զատաւոր լինի և աղաՀի կամ զիւր արատաւան թաղու և այլ առնել, նոյ քան զաղուէսն յանպաշ պիտի մեռնի. զի ամէն մարդ զիւր արուեստն առնէ, որ ուսեր է:

10 [illegible] եհարց [illegible]—թէ] չիք.—[illegible]—11 դու] չիք.—[illegible]—ի մէջ] [illegible]—12 և ասաց եզն] [illegible]—12—13 [illegible]—13 չէ [illegible]—կայ] է.—14 կայ] չիք.—կայ վաստակեմ] վաստակեմ.—[illegible] և] [illegible]—15 ինձի կայ կերցընես] ինձ [illegible]—այլ] չիք.—16 և զմիս] [illegible]—[illegible]—թէ] չիք.—մեկ] Ա.—17 ալ] [illegible]—[illegible]—17—18 կանկան] չիք.—18 եհարց.—[illegible]—19 ինձ] չիք.—20—21 [illegible]—21 ընդ ուՃն] չիք.—[illegible]—ել] [illegible]—22 ծոցուն.—[illegible]—23 [illegible]—ի ծոցուն.—24 [illegible]—Հար մատուասն և] չիք.—25 եՀար] չիք.—[illegible] և [illegible]] [illegible]—լծկանն ի] չիք.—26 ի] չիք.—և եբեր] չիք.—եթող.—26—27 [illegible]—27 [illegible]—[illegible] և գնաց [illegible]—[illegible]—28 [illegible]—29 [illegible]—[illegible]—29—30 [illegible]—30 ի լզել] [illegible]—[illegible]—ի յաղին] [illegible]—և եՀար] եՀար.—32 [illegible]—թէ] չիք.—[illegible]

34 [illegible]—35 պիտի] չիք.—զի] չիք.—[illegible]—[illegible]—[illegible]

ԱՌԱԿ ԿԶ

(134 V=127 I=135 ag)

Իշխան բնութիւն և առաքինութիւնք է. որ ի գիտար աւել անխախտ և կամ ի շաղախ խոյի, այլ ամ ամպրոպն չի գնար. կենդանիքն և անասունքն քան զէշն յիմար ոչ կայ և յարաժամ իշխան յիմար կոչէ. և մարդ մարդոյ կոչէ, թէ քան զէշն՝ անպէտ ես

Յուցանէ առակս, թէ մարդն փորձեա մեկ հետ, նոյն այն է, զոր ասէին. և մարդն ի վերայ իւր բանին հարկեար պիտի կենայ. և զան բան, որ մեկ հետ փորձեր է, յայլ անձն ոչ առնու. և թէ առանձնարարութիւն և թէ այլ մեծութիւն է, յայլն ոչ առնու. և թէ առնու, քան զէշն յիմար է և այլ անպէտ

1 I [illegible] է.—I [illegible], ag [illegible].—է] I չիք—I [illegible], ag [illegible].— I [illegible].—ag [illegible].—2 և] ag չիք—ի շաղախ խոյի] I ի [illegible] և կամ [illegible], ag [illegible].—I, ag [illegible].—չի գնար] I [illegible].—2—3 կենդանիքն և անասունքն] I կենդանեաց [illegible], ag ի [illegible] կենդանեաց և անասնոցն.—3 կայ] I [illegible].—I, ag [illegible].—կոչէ] I, ag չիք—4 I մարդն.—I, ag [illegible].—թէ] ag չիք
5 թէ] ag չիք—I, ag զմարդն.—ag որ փորձեալ [illegible].—մեկ հետ] I [illegible] [illegible], ag մեկ հետ—նոյն] I չիք, ag նոյ—6 ասէին] I [illegible], ag [illegible].—I [illegible].—7 I, ag զայն բանն.—ag որ փորձեալ է մեկ հետ—յայլ] I, ag այլ.—7—8 և թէ.. ոչ առնու] I, ag չիք—9 I [illegible].—և այլ] I [illegible].—ag անպէտ է.

ԱՌԱԿ ՄԽԻԹԱՐԱՅ ԳՈՇ

(135 V=128 I=136 ag)

Եղ այր մի և ունէր կին մի անզգամ և ունէր մի լակ յիմաստութեան, թէ ողէկութիւն արայ և ի ծածկ առնէ և վասն մի Մարդ. և այր իւր առաքինիք և առաքինութիւն արաւ, որ յամէն աւուր մէն հաց առնէր, ի ծածկ ձգէր և մէն ծովայլն զոր և ունէր զհացն և առնէր խուրասնդ թագաւորին. զայս արար այրն ժամանակ մի. և յաւուր միում առաց ծովայլնեաց թագաւորն, թէ

1 ag [illegible].—1—2 I [illegible], ag [illegible].—2 I, ag [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—և] ag չիք—[illegible]] I, ag [illegible].—3 I [illegible].—[illegible]] I չիք ag [illegible].—[illegible]] ag չիք—I, ag [illegible] և [illegible].—I [illegible], ag [illegible].—I, ag [illegible].—4 ag մէկ.— I [illegible].—ի ծածկ (I ի ծով.) ձգէր] ag և ձգէր ի ծածկ.—ag մէկ.—I, ag ծովայլն [illegible] և [illegible].—5 և] I չիք—[illegible]] ag չիք—5—6 [illegible] (I չիք) [illegible] մի. և] ag չիք—6 ag [illegible].—I ծովայլն, ag ծովայլնաց.—

զան մարդն ի յերս բերէք, որ զՀայոց ի ծածկ արկանէք. որ եւ աղեկին զաղէտն անհնարին. եւ եղ այդր ծածկեալնն, որ զՀայոց աւանէք Թագաւորին. եկն ի յայն աւուրն, որ մարդն զՀայոց բերէք. եւ յարժամ ի ծածկ եւրփ, ձայնեաց նմա եւ ասաց. մի գնար. մեր Թագաւորն ասաց, թէ ի յերս բեր զան մարդն. որ եւ իւր աղեկցն զաղէտն անեմ. եւ եւ եմ, որ զքու Հայոց յաւէն աւր Թագաւորին աւանէք. որ ուտէք. եւ ասաց եւ խորատեաց զմարդն, թէ զինչ այդ քեզ. մի առնէք. ասէ, թէ մեկ Հետ բեր. որ լեզու իմ ի բերանս քո Հասցեմ. եւ անցուց զքաղն ի վերայ երեսաց մարդոյն եւ էառ. եւ գնաց առ Թագաւորն. եւ ասաց Թագաւորն. ով մարդ, այդէ, զինչ այդես. որ առաւ քեզ. եւ նայ ասաց. բեր զլեզու իմ ի բերան քո Հաստատցանեմ. եւ իրրեւ Հասուց զլեզուն ի բերայն եւ յանձնամ ուսաւ զամենայն կենդանեաց լեզուն եւ զգազանաց եւ զթռչնոց. եւ յարժամ ել ի ծովէն եւ գնաց եւ պառկեցաւ ի վերայ մի սալի. եւ եկեալ թռչուն մի նստաւ ի վերայ վիմին եւ ասէր, թէ այս մարդս ոչ գիտէ, թէ յայս վիմիս տակն ինչ կայ թագանձ. եւ ասաց նմայ ծովայլն Թագաւորն, թէ զքեզ բանից մարդոյ մի ասեր, թէ չէ՝ պիտի մեռանիս: Նա զոր լսաւ ի թռչնոյն եւ եղ էՀան ի վիմին տակէն շատ մալ եւ տարաւ ի տուն իւր. եւ հանէս կին իւր եւ խոշտանկեաց զայրն իւր, թէ այս ու՞ստի է. եւ նայ երկնչէր ի մեռանելոյ եւ ոչ ասէր. եւ յարժամ կայր խիստ խոշտոյեաց անզգամ կինն այն զայրն իւր, թէ ասայ. յայն ժամ մատաղ

7 I [illegible], ag [illegible] — ի յերս] I [illegible] ag [illegible] — I, ag [illegible] — 7—8 [illegible] I իւր [illegible], ag իւր — 8 I, ag [illegible] — ag [illegible] — եղ] ag [illegible] — [illegible] I [illegible], ag [illegible] — I ծածկեալն, ag ծածկեալնն — որ] ag [illegible] — 9 ի յայն] I ի յայն, ag [illegible] — ag [illegible] — 9—10 ի ծածկ [illegible] I [illegible] — 10 նմայ] I [illegible], ag [illegible] — I, ag [illegible] — 11 ի յերս բեր] I, ag [illegible] — I, ag [illegible] — 11—12 ag [illegible] — 12 ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — I, ag [illegible] — 12—13 ag [illegible] — 13 [illegible] I, ag [illegible] — I [illegible] ag [illegible] — I [illegible] — 14 ag [illegible] — I [illegible] I [illegible], ag [illegible] — I, ag [illegible] — I [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — 15 I, ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — ի վերայ երեսաց] ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — 16 [illegible] (I [illegible]) Թագաւորն] ag Թագաւորն [illegible] — I, ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — 17 [illegible] I [illegible] — ag [illegible] I, ag [illegible] — I [illegible] — I [illegible] — 17—18 I, ag [illegible] — 18 I [illegible] — I, ag [illegible] — I, ag [illegible] — 19 [illegible] I, ag [illegible] — I, ag [illegible] — I [illegible] — I [illegible] — I, ag [illegible] — 20 I [illegible], ag [illegible] — 20—21 [illegible] I [illegible] — 21—22 [illegible] (I [illegible]) [illegible] ag [illegible] — 22 I [illegible] (ag [illegible]) [illegible] I [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — 23 [illegible] (I [illegible]) [illegible] ag [illegible] — ag [illegible] — I, ag [illegible] — 24 I [illegible], ag [illegible] — I, ag [illegible] — ag [illegible] — I [illegible] — 24—25 [illegible] (I [illegible]) ag [illegible] — 25 I [illegible], ag [illegible] — I [illegible] — I [illegible] — 26 [illegible] I [illegible] ag [illegible] — 26—27 I, ag [illegible] — 27 [illegible] I [illegible]

տարար այլոյն այն և հալածեցաւ, որ ասէր և մեռանէր. յայն գիշերին խօսեցին .Գն. անգամ ծառս եա և խօսեցաւ. և շուն հաչեց և ասաց, թէ՞ ուրախութեամբ ծառս ասա, խօսեցին. փողն մեր ակըն դիւաց մեռանի և մեք անտէր ով մնաք. նոյ խօսեցին ասաց, թէ ես ի՞նչ անեմ, թէ մեռանի. ես .Խ. կին ունիմ և յիմ հումքն կոյ դրահեմ զամէնն. և շուն ասաց, թէ խիստ անզգամ է. ի՞նչ անէ այլըն. ասաց խօսեցին. ասոր բան խիստ հեշտ է. յերր քասանեայ, թող երիթայ կարէ .Խ. կաղնի ջաղաս և ասէ ընդ կին, թէ եկ որ ասեմ քեզ զպատճառն. կին յանձն առնու և գայ. յորժամ .Խ. ջաղաս ի վերայն մնդգղէ, ասայց ակնոհ գիտանաս զպատճառն. և արար այլըն այնպէս. և յորժամ կարի զաւրութեամբ եհար զկինն .Ն. անգամ և կին ասաց. ինձ ոչ պիտոյ պատճառն այն. և այրն ասաց. խաղէ, որ ասեմ և ուսուցանեմ քեզ. և կինն երդուեալ էառ ի յանձն, որ ոչ հարցանէ զպատճառն, թէ ու՞ստի է։

Աւուցանէ առակս, թէ շատ մարդ կայ, որ զխորհուրդն կնոջն առէ. նոյ կին զայրն ի գլխոյն հանել տայ. և պարտէ մարդոյն և. քաղցամ բարութեան առնէ կնոջն. զի մի մարմին են. բայց զարանն խորհուրդն ոչ յայտնէ կնոջն իւր։

28 I [illegible]] I չիք, ag [illegible]] ag [illegible] — [illegible]] I [illegible] — 29 [illegible]] I [illegible], ag [illegible]] ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — 30 I [illegible], ag [illegible] — 30—31 ag [illegible] — 31 I [illegible]] I [illegible], ag [illegible] — 32 ag [illegible] — I, ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — 33 I [illegible], ag [illegible] — I, ag [illegible] — [illegible]] ag [illegible] — 33—34 [illegible]] ag չիք — 34 I [illegible], ag [illegible]] I [illegible], ag [illegible]] I, ag չիք — ag [illegible] — 35 ag [illegible]] I [illegible], ag [illegible]] ag չիք — 36 [illegible]] ag չիք — I [illegible], ag [illegible] — I [illegible] — ag [illegible]] I, ag չիք — I [illegible], ag [illegible] — 36—37 [illegible]] I [illegible] — 37 I [illegible], ag [illegible]] ag չիք — 37—38 [illegible]] I, ag չիք — 38 և] I չիք — ag [illegible] — 39 ag [illegible] — և] ag չիք — [illegible] (I չիք) [illegible]] ag [illegible], [illegible]] I չիք — I [illegible] — 40 I, ag [illegible]] I, ag չիք — I [illegible] — 41 ի] ag չիք — որ] ag [illegible] — I [illegible]

42 ag [illegible] — I, ag [illegible] — 43 [illegible]] I չիք, ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — I [illegible], ag [illegible] — I [illegible] — և] I, ag [illegible] — 44 [illegible]] I, ag [illegible] — I, ag [illegible] — I [illegible]] I [illegible], ag չիք — 45 ag [illegible] — [illegible] (I [illegible]) իւր] ag [illegible]

ՃԻԵ. 125 B Ասի. թէ մարդ մի ավ[illegible]ուսուցեալ էր. որքան աղաբեցաւ, զամենայն ուսուրս իւր հաց մի առնէր և 'ի ծովն ձգէր. որ բազմիլքն ուտէին. և յորժամ հանգերձեալ էր մեռանել, պատուի[ր]ր[ե]ց որդոյ

125 B=10 D=21 G· 1 [illegible]] D [illegible] 'ի [illegible], G [illegible] — [illegible]] D, G [illegible] — [illegible]] G [illegible] — 2 [illegible]] D [illegible], G չիք — և] D, G չիք — 3 D, G [illegible]] D, G [illegible] — G [illegible] — D, G [illegible] —

խորամ և ասէ, Թէ ես յիմ կենդանութենէս աւելի որ հաց մի առնէի ձգէի պահեցից 'ի նաւ. 'ի միւս աւ. որ և զու քանի ամբիս, այժմէն առնես. որ մի քեզ զէմ կու զու. և մնաս այդն, խոյ որդին ներեմնապէս անձն էառ և առնէր պատմէր Հօրն բաղում ժամանակս. և յաւուր միում կոչեալ եղբ Լորդն. մինչև եկն բանհրի մի առնուլ զՀացն. և ասէ, Թէ այս չափ ժամանակս իմ Հայրս պայազատ լուսաւորութեան ձեզ արար. և ես կու առնեմ. զուք ի՞նչ փոխարէն պիտի առնէք կամ ե՞րբ. և յայնժամ ասէ պահրին այն. եկ առ իս և ասպացց զքեզ առ Հայրն իմ. զի քեզ փոխարէն Հատուսցէ. և 'ի զնալն պատմէր ես առն այն և ասէ. Թէ Հայրն իմ բաղում ամի, արծաթ և ոսկեան պատմութեան ասլաց է քեզ. զու մի առնուր. այլ ասա, Թէ 'ի քեզանէ զայն կու խնդրեմ. որ զշիրիմս 'ի բերանս իմ դնես։ Եւ զնացեալ առ Հայրն բանհրայն՝ խնդրեաց զնոյն։ Իսկ նա խոժոռեալ ասէ. զմուարին խընդրես, որդեակ. ասա առմ վասն քո Հօրն եղաբարեաց և քոյ. ասա մարդոյ Թէ ասես, մեռանիս. ասէ այրն. ոչ ասեմ. այլ աւելի զօրութենէս պահեմ 'ի սրտիս։ Եւ նա արկեալ զշիրիմն ի բերան մարդոյն արձակեաց զնա 'ի տուն իւր. և եկեալ այրն 'ի նաւէն 'ի զուրս փաշխմանացաւ, Թէ զի՞նչ զործեցի. որ այն աւելի ոսկոյն և արծաթոյն և պատուական ափանց չառի Թողի. և զարմանք եղի, և այնուհետև արտաքեալ զնաց նաւաւ 'ի քաղէստան մի և 'ի արամնութենէն բան ասում պահ մի և զարԹեալ նաւաւ ասպախուռեալ և արտեւմ և ոչ կամէր զնալ 'ի տուն իւր. և եկեալ յանկարծակի .Ւ. Ճնճղուկ նստան 'ի վերայ քարին և

4 D յիմ կենդանութեան, G կենդանութեան իմոյ.—D յաւելի.—G ասր.—G առնէի հաց մի.—5 D պահեսցի, G պահեցից.—D, G 'ի նաւն.—որ] D, G չիք.—G զան.—քանի ամբիս] D, G չիք.—6 D արա, G արա՛—որ մի] D, G չիք և յար՝. զի.—D 'ի զէմ—կու զա] D, G զայ.—6—7 ներեմնապէս] G նմա ապա.—7 D, G յանձն.—D առաս, G առ.—D պատմէր, G պատմեաց.—7—8 G աւուր.—8 D յեղբ Լորդն.—D, G մինչ.—բանհրի] D Թագաւոր, G պահրի.—առնուլ] G առնել.—9 Թէ] D չիք.—D պայազատ ժամանակ.—D Հայրն.—D, G պայազատի.—9—10 արար ձեզ.—10 կու] D կա—Թէ] D, G Թէ.—պիտի առնէք կամ ե՞րբ] D Ե՞ր չէք առնել, G չէք առնէք.—11 և] D, G չիք.—և ասպացց] D զի ասպացց.—11—13 առ Հայրն... ասէ, Թէ] G չիք.—12 D պատմէր.—առն այն] D որդի եղբայրեան նմա.—13 D, G Հայր.—D, G և արծաթ.—G ոսկի.—D պատմութեան, G պատմութեան.—14 G ասաց.—G մի առնուր.—G ասաց.—'ի] G չիք.—G այն.—15 D զշիրիմ, G զշիրիմս.—իմ դնես] D, G դնես.—D, G Հայր.—16 D, G բանհրայն՝ զնոյն խնդրեաց.—G խոժոռել.—16—17 D, G խնդրեցեր.—17 ասա առմ... քոյ] D, G չիք.—D, G ասա զիտէիր.—17—18 D զի Թ[է] մեռցիս, G Թէ մեռցիս.—18 D, G նա զու պիտի մեռանիս.—18—19 ոչ ասեմ... 'ի սրտիս] D, G Թէ յանձնեալ (G անձնեալ) զօրութեան իմոյ (G չիք) պահեմ և չասեմ մարդոյ.—19 և նա] D, G իսկ նորա.—D զշիրիմն.—G ի բերանն.—մարդոյն] D նորա և, G և.—19—20 G արձակեաց.—20 'ի զուրս] D, G չիք.—21—22 D յայն.—D յարծաթն և յարծաթոյն և ի պատուականն.—D, G ափանցն.—22 և զարմանք] D ...ր զարմանք, G զարմանք.—եղի] D եղև, G եղեալ եկն.—արտաքեալ] G արտասուեալ.—23 'ի քաղէստան մի] D քաղաքամեջ, G 'ի քաղաքամեջ.—'ի] G չիք.—բան ասում] D լինելու, G լինելու.—24 և ոչ] G ոչ.—25 և յանկարծակի եկեալ] D, G յանկարծ եկին.

տանն ցանկանալ. Թէ ի՞նչ խնդիր է մարդս այս. քանզի ․․․ կարաս առնել կա այս քարիս առնի Թագաւ. նա չի գիտէ, որ հանէ և առնի 'ի տուն իւր։ Յայն ժամ լսելով հաւատաց զեղգանս նոցա և ուրախացաւ և գնացեալ 'ի տուն իւր եառ բրիչ և եկեալ ի գիշերի գաղտ եհան զոսկին և տարաւ 'ի տուն իւր և սկսաւ փարթամանալ և տունս մեծամեծս շինել. ձիս և ջորիս և լուծս եզանց և գիւղս աշխարհաց և այլ ամենայն ինչ, որ վայել է աշխարհականաց։ Յետ աւուր միում ասէ եզն մի առ միւս եզն. Թէ ի՞նչ առնեմ. զի ամենայն կուրծքն զիս առեն որ և չեն ողորմիլ. ասէ էշն, որ մեծ էր. վաղն սուտ հիւանդ լինիր և հազա. զի եզին հիւանդութեան նշանն հազալն է. երբ տեսանեն զայն, խղճան և այլ չի տանին զքեզ 'ի լծել. և զայս լսելով այրն ծիծաղեցաւ և ասէ ցմշակն. Թէ այսօր չէ վաղն այս նիշ էշն հիւանդ եզին առեղն լծէ։ Յայն մշակին վաղիւն տարեալ զէշն լծեց մինչև յերիկունն. և յարժամ եկն 'ի տունն, ասէ էշն ցհիւանդ եզն, Թէ ողորմելի եղեայ, զու ոչ գիտես, որ արդեն խորհեցան, Թէ այն եզն, որ հիւանդ է, վաղն մորթեսցեն. որ չի վասն. լուր ինձ. կաց յատն քո և առողջ կացիր և գնա լուծ քաշէ, որ չի զենեն զքեզ. լաւ է բանիլ քեզ քան Թէ 'ի կենաց ելանել. զայս ասաց էշն. որ այլ զինքն չի տանին 'ի լուծ. զի յոյժ աշխատեալ էր այն օրն։ Յետ զայս լսելով այրն զարձեալ ծիծաղեցաւ. յայն ժամ ասէ ցնա կինն, Թէ ո՞վ այր զու, մեք աղքատ մարդիկ էաք և յանկարծակի հարստացաք և այս չափ ազգանաց և բարեաց տէր եղաք և ժամ ժամ կու կենաս զու ընդ քեզ՝ կու ծիծաղիս, ինձ է՞ր չես ասել, Թէ ո՞ւստի է այս ամենս և է՞ր կու ծիծաղիս։ Ասէ այրն.

---

26 G այս մարգս.—քանզի] D; G որ.—27 D, G կայ.—D ի յայս.—D, G քարի առնի.—Թագաւ. նա] G Թագաւն.—D չգիտէ.—27—28 առնի 'ի տուն իւր] D առնի իւր ապարանց առնէ, G առնի իւր ապարանսն առնէ.—29 և գնացեալ] D, G գնաց.—եառ] D, G առեալ.—G ոսկին.—30—31 տունս մեծամեծս շինել] D չկա.—31 G և զձիս.—D ջորիս առեալ, G և զջորիս.—գիւղս] D գեհս.—32 ամենայն] D, G չկա.—D, G որ ինչ.—D, G յաւուր.—D եզ.—33 մի] մին.—առ միւս եզն] D յեզանցն, G եզանցն.—G զի՞նչ.—D առնեմ.—առեն որ] D, G չկա.—34 D ասէ էշն (սխալ.)—մեծ էր] D, G յառ՞. առ եզն. Թէ.—հիւանդ լինիր] G հիւանդացիր.—35 D եզին.—G հազալն է նշան.—երբ] D յորժամ, G յորժամ.—զայն] D, G չկա.—36 խղճան] D խղճ.—այլ] D, G չկա.—D տանեն, G տանին.—D լծել զքեզ, G լծել զքեզ.—37 չէ վաղն] D, G չկա.—այս նիշ]. D զայս տեսեալ, G զայս տեսեալ.—37—38 հիւանդ եզին առեղն] D, G 'ի առեղի հիւանդ եզին տեղ.—38 մշակին... յերիկունն] D, G նորա մշակն տարեալ մինչև յերեկոյն (G յերիկուն) լծեաց (G լծեցին) զէշն.—39 G եկին.—եկեալ] D եզ.—40 զու] D չկա.—ոչ գիտես, որ] D, G չկա.—արդ խորհեցան] D, G այսօր (G չկա) խորհեցան 'ի յարան.—հիւանդ է] D, G հիւանդացաւ.—41 G մորթեսցեն.—չի վասն] D չհարաւ. G չէր հարաւա (սխալ.).—ինձ] G չկա.—կաց յատն քո] D, G չկա.—առողջ կացիր] D, G առողջացիր.—42 G գնաց.—D քաշիր, G քշէ.—D, G չզենեն.—զքեզ] G չկա.—42—44 լաւ... այն օրն] D, G չկա.—45 Թէ] D չկա.—45—46 D մարդիկք, G մարդիկք.—46 հարստացաք] D հիւանդացաք (սխալ.).—46—47 այս չափ... եղաք] D, G զայս ամէն (G ամենայն) փարթամութիւնս առաքեաց (G բաշխեցաք).—47 և] G չկա.—48 ասել] D, G ասես.—է՞ր (G ընդ է՞ր) կու ծիծաղիս] D զինչ է ծիծաղիլդ.—

ո՞վ կին գաս, եթէ ասեմ, մեկուց կու մեռանիմ. այնոր համար չեմ ասել. խոկ կնոջն յանդգնեալ ասէ. եթէ որ ասես, չկա՞յ ճար. և նա ոչ կամէր ասել. բայց կինն չար ներքէր զնա և ասէր. պիտո որ ասես ինձ, եթէ մեռանիս ալ նա. ապա թէ ոչ՝ ես զինքս կու սպանանեմ. և այրն անճարեալ ասէ. ո՞վ կին, հաւատայ ինձ, որ առանց ամենայն տարակուսանաց կու մեռանիմ, թէ որ ասեմ. և երբ շատ ինձ թողլ, կաց մինչև ․Գ․ օր լուր. որ զէշեր պաշտօն պատարագ և մատաղ ատնեմ՝ զքահանայս և զաղքատս կերակրեմ. ապա քեզ ասեմ և մեռանիմ. և չար կինն հազիւ անձն եառ համբերել մինչև ․Գ․ օր։ Իսկ այրն սկսաւ ատնել զէնլիք բազում ոչխարաց և եզանց և կուչեաց զամենայն քահանայս և զվարդապետս, այլ և զաղքատս քաղաքին. և յետ աղօթից և պաշտամանն նստան 'ի ճաշ և մինչև զեռ ուտէին և ըմպէին և մարդն այն կայր ի տրտմութ. և տեսէր շան լակոտ մի, որ ի մէջ տանն նստեալ կայր՝ լի տրտմութեամբ և սգով, մինչ զի արտասուք թափէին աչացն նորա։ Իսկ խոկոյն յանկարծակի եկն աքաղաղն համարս և խրախճալով եմուտ 'ի ներս և կայր հետ խուրն ․Խ․Ա․ հաւ ագռ և ահէկէ. սկսաւ ասել շան լակոտն ցաքաղաղն, թէ ով լկրք և անամօթ, զի՞նչ ես խրախճացել և ազգի ազգի ձայն անես. ոչ գիտե՞ս, որ մեր տէրն վաղն զիւր խորհուրդն կնոջ խուրյ պիտի ասէ և մեռանի. և զու փոխանակ լալոյ ուրախ ես։ Եւ ասէ աքլորն, թէ իմ ձկներս ի վայր, թէ որ մեռանի. ես որ նորա ծառայ եմ ․Խ․Ա․ կին ունիմ և զամէն եմ արել զնոսա. և նա մինն

49 D, G ինէ.—G կու ասեմ—մեկուց] D, G չիք.—D նա կու մեռանիմ.—D, F ասէր.—50 եթէ որ ասես, չկա՞յ ճար] D ճար չկայ (G չի կայ)· պիտի որ ասես.—51 ասել] D, G չիք.—51—52 բայց կինն… և այրն] D և բազում բանադատեալ զնա կինըն, G և յետ բազում բանադատելոյ կնոջն.—53 կին] D, G յաւ. զաւ.—D հաւատա— D, G ամէն.—54 D կու մեռանիմ.—որ ասեմ] D ասէ, G կու ասեմ—և երբ շատ ինձ թողլ] D, G չիք և յաւ. ապա.—54—55 կաց մինչև ․Գ․ օր լուր] D, G 'ի լուր կաց.—55 որ] D մինչ զի, G մինչ.—D զէշերս պաշտօն, G զէշերպաշտօն.—պատարագ] D, G չիք.—55—56 զքահանայս և զաղքատս կերակրեմ] D, G և հացկերոյթ եւ.—56 քեզ] D, G չիք.—56—57 և չար կինն… Գ. օր] D, G չիք.—57 այրն] D, G չիք.—58 D, G զէնլիք.—59 այլ և զաղքատս] D, G չիք.—քաղաքին] D, G յաւ. զի զէշերն պաշտօն (G զէշերպաշտօն) արարցեն.—59—61 յետ աղօթից… ի տրտում] D, G մինչ զեռ յուտել (G յուտեն) զացին եկն.—61 և տեսէր] D, G չիք.—D, G լակոտին.—որ] D, G չիք.—61—62 ի մէջ տանն… տրտմութեամբ] D, G լի տրտմութեամբ նստեալ էր (G նստէր) 'ի դրանն (.․ ի զե տան մէջն)—62—63 և սգով… աչացն նորա] D, G չիք.—63 յանկարծակի] D, G չիք— եկն] D, G զայր.—G աքաղաղն.—համարս և խրախճալով] D, G խնդալով.—եմուտ] D, G չիք.—64 D, G 'ի զաւան 'ի ներս.—կայր] D, G չիք.—հետ… ահէկէ] D Ի. Է. մայրի յառաջեն և հետևն, G Ի. Է. մայր հաւ (այծ.) առաջին և ետևն.—սկսաւ ասել] D յանդիման ասէ.—65 շան] D չիք.—D, G լակոտին.—D ցաքաղաղն, G ցաքաղաղն.—թէ] D չիք.—լկրք և] D, G չիք.—անամօթ] յաւ. D այդպէս, G այդպէս.—65—66 զի՞նչ ես… գիտե՞ս] D, G զի և քեզ այդ (G այդ) ամէն ձայն անել և ուրախանալ.—66 որ] D, G զի.—D ասէն մեր, G ասէ մեր.—D վաղին, G վաղիւն կու մեռանի.—67 D, G իւր կնոջն կու ասէ.—G կու մեռանի—67—68 և զու փոխանակ լալոյ ուրախ ես] D, G չիք.—68 աքլորն] D աքաղաղն, G աքաղաղն.—D ձկներս.—որ] D, G չիք.—D մեռանի.—որ] D, G չիք.—69 G Ի. կամ ․Լ.—ունիմ… զնոսա և] D, G յիմ հրամանքն (G հրամանքս) կու պահեմ.—մինն] D մէկ կին, G մէկ կինն—

չհարկել խոր Հրամանդն պահել. ասէ չան լափառն. և զի՞նչ ասեն չար ինքն։ Ո՞չ ապլոցն. երբ եկեսն մառաղէն ամենքն, Թող ասնա. .Պ.Պ. գոլոր փայտս, զգուած փակէ և ասէ ցիմն. ես որ ասեմ քեզ զիմ խորհուրդս. և կալեալ զնա մերկացուցանէ և կապէ ի սիւն մի. և այնչափ ծեծէ ի կողն և այլ անդամքն, որ ողջ անդ չի մնայ. ամենն հապառակի. և ասէ, Թէ անհնարին է չար կին, լաւ է. որ զա մեռանիս քան Թէ ես. և հանեալ զանէն 'ի զուրս վարէ զինքն աստեղով. զնա կարկի. ես այլ կին կառնում. զքեզ չուզեմ։ Նյա զայս բարի խրատ լսեալ աղաղակէն՝ այրն այն զարձեալ ծիծաղեցաւ. և առեալ կինն զերն, եկն առ նա 'ի մէջ ամբոխին՝ ոչ ամաչելով 'ի մարդկանէ և ոչ 'ի քահանայիցն և ասէ ցայրն. առա ինձ, Թէ վասն է՞ր այժմ ծիծաղեցար և Թէ ո՞ւստի հարսանեցեալ ես. և այրն աղաչէր. ասկաւ մի համբերէ. Թող երԹամ հիւրքս և ես քեզ ասեմ. այժմ ամօԹ է առաջի նոցա ասել բան։ Նյա յորժամ գնացին ամենքն, եհան արտաքս զամէն ընտանիքն և փակեալ անուր զդուռն, եառ ի ափ զգլուխ կինն բռո խրատու ապլորին, Լարթեց զամենայն ասեկու և վարեաց ի բաց. իսկ կինն զզջացեալ յանկանէր առա նորա լալով և աղաչէր ասելով, Թէ առաւելոյ սիրուն հա-

---

70 D, G չիար (G խոր) Հրամանդն չի հարկել (G հարկեր) պահել. Թող զնա մեռնի.—D լափառաքին.—և զի՞նչ] D, G ինչ.—70—71 չար ինքն] D խիստ անզգամ է, G չիք.—71 D ապլաղացն, G ապառզացն.—D, G Թէ երբ.—եկեսն մառաղէն ամենքն] D, G զմառաղն (G մառաղն) ուտեն և (G ու) եկեսն—72 զգուած (G և զգուած) փակէ] D չիք.—72—73 և ասէ... խորհուրդս] D, G չիք.—73 և] D չիք.—կալեալ] D, G չիք.—զնա] D չիք, G զկինն.—մերկացուցանէ և] D չիք.—կապէ ի սիւն մի] D չիք, G սիւնանի ի կողերն և ի սիւն ի վեր կապէ.—և] D, G չիք.—73—74 G անչափ.—74 ի կողն և այլ անդամքն] D, G չիք.—ողջ անդ] D ասեր 'ի վերէն, G ասէրքն ի վրան.—չի մնայ] D ողջ չմնայ, G մնաց.—ամենն] G չիք.—74—75 հապառակի] D հապառաքայ, G չիք.—75 ասէ] D յաս. խրէին.—D, G ով անհնարին.—և չար կին] D, G չիք.—75—76 լաւ է... Թէ ես] D, G քան Թէ ես մեռանիմ (G ես մեռանիմ) զէմ այն լաւ է, որ զան երԹաս.—76—77 հանեալ... կարկի] D, G հանէ 'ի զուռն 'ի զուրս և ասէ, Թէ զնա 'ի յո բանն.—77 ես այլ կին կառնում] D ես երԹամ կին մի այլ առնում, G երԹամ ես այլ կին մի առնում.—զքեզ չուզեմ] D, G չիք.—D զայն.—բարի խրատ] D, G չիք.—78 աղաղակէն այրն այն զարձեալ] D առն յաղաղակէն և 'ի լափառէն, G առն աղմկէն 'ի յաղաղակէն և 'ի լափառէն.—78—80 և առեալ... ոչ 'ի քահանայիցն] D, G չիք.—80 և ասէ ցայրն] D, G զարձեալ (G յաս. յորժամ) ասէ կինն, Թէ ինչ այր զու (G չիք), քեզ Ե՞ր ծիծաղես (G ես ծիծաղես).—Թէ վասն Ե՞ր այժմ ծիծաղեցար և] D, G չիք.—81 Թէ ո՞ւստի հարսանեցեալ ես] D զզուաճառ հարստանալոյն քո, G զզուաճառն հարստանալոյ քո.—և այրն... համբերէ] D, G նա պատասխանի ետ և (G չիք) ասէ (G չիք).—81—82 Թող... ասեմ] D յորժամ մառաղակիցքն երԹան, ասեմ քեզ, G Թէ յորժամ մառաղակիցքն երԹան, ես քեզ ասեմ քեզ.—82—83 այժմ... բան] D, G չիք.—83 գնացին ամենքն] D, G եզն առաջանան (G զօրացան) և կերան զմառաղն.—D, G զընտանիս (G ընտանիս) ամենայն.—84 D, G փակեաց.—անուր] D, G չիք.—84—85 եառ... ի բաց] D, G և մերկացոյց զկինն և կապեաց զնա. սիւն (G սիւն) և առեալ գոլոր փայտս ծեծեաց զանխնայ և ետ զմարմինն վշտակեաց և վարեաց (G վարեաց), Թէ (G չիք) զնա (G չիք), քան Թէ ես մեռանիմ. նա (G այն) լաւ է. զա (G որ զան) երԹաս. և (G չիք) ես այլ (G յաս. ես) կին երԹամ առնում.—85 D, G ինքն.—զզջացեալ] D, G չիք.—85—86 D, G անկեալ.—86 D լալով.—լալով և աղաչէր ասելով] D, G յետ այն (G չիք) ամենայն ասելոյ և (G չիք) համբերէր զամն առն և ասէր.—86—

մար մի առեր ինձ բան և ասէ որ զիս այսպէս ծնծէ. միայն մի վարեր զիս 'ի գուբս և 'ի քէն 'ի բաց մի հաներ. որ չլինիմ խաղք աշխարհիս. և այսպէս աղաւեցաւ մարդն ի մահուանէ խրատովն ազգերին։

Հնազանդէ, թէ մի զքո խորհուրդն մարդոյ այտնէր. և թէ գիտես, որ զէն բերէ քեզ, կերիր ալ մի առեր. թէպէտ կես մարմնոյդ է՝ թող թէ ասորոյ. այս մեծ առէ Աղամն, թէ զխորհուրդն յայտնել առն յիմարի է զարդ և ծաղկելն՝ իմաստնոյ։

87 [illegible]] D, G [illegible] (G [illegible]) —87 մի [illegible]] D [illegible] —[illegible]] D, G չիք.—G [illegible] — [illegible]] D [illegible] —[illegible]] G [illegible] —87—88 մի [illegible] 'ի [illegible]] D 'ի [illegible] մի [illegible], G 'ի [illegible] —88—89 'ի [illegible] … [illegible]] D, G չիք.—89 [illegible] … [illegible]] D, G [illegible] (G չիք) [illegible] 'ի [illegible]։

90 [illegible]] D, G [illegible] —90—91 մի [illegible] … [illegible]] D [illegible] մի, որ 'ի [illegible], G [illegible] մի, որ [illegible] մի ([illegible]), որ ի [illegible] —91 G [illegible]] D, G չիք.—[illegible]] D, G [illegible] —[illegible]] D, G որ [illegible] —D [illegible] —92 G [illegible] —[illegible]] D չիք.—[illegible]] G չիք.— 92—93 [illegible] … [illegible]] D [illegible], G [illegible]։

ՃԼԶ. ԱՌԱԿ

(136 V=129 I=137 ag)

Այր ոմն մի և ունէր կարի խիստ սիրուն սիրելի մի. և գնաց այրն ի զինուորութիւն ի մէջիս. և սիրելին անդ ոչ էր. և իբրև եկն խորհին զիշեր, յիշեաց սիրելին զսիրելին իւր և գնաց առ սիրելին ի զինուորութիւն ի մէջիսն. և մնացեալ սիրելին առ ինքն և նստաւ. և անդ նոր եկեալ սիրելոյն՝ .Խ. մարդ կար՝ ամէն զօրութ առաջին. և սիրելին ոչ եռ. զի կարի խիստ ջարդեցաւ, խնայեաց ի նոյն. և յարժամ անկեալ ի զինոյն արքեալ, առեալ սիրելին ի շալակն իւր և երթայր տանէր զնա ի տուն իւր և ասաց. ինձ զա՞յ եռ, որ տանիս զիս. և նոյ ասաց. զիս ոչ ճանաչե՞ս, եղբայր. և յայնժամ գիտացի, որ սիրելին էր. յայնժամ ասաց. ինձ ամէն ինձ զօրութ

1 [illegible]] I չիք.—[illegible]] ag չիք.—I, ag [illegible] —2 I, ag [illegible] —I ի [illegible] —I, ag ի [illegible] —[illegible]] I [illegible] —և] I չիք.—[illegible]] I, ag չիք.—3 ag [illegible] — I, ag և [illegible] —[illegible]] ag չիք.—I [illegible] —4 ի [illegible]] I ի [illegible], ag չիք.—ի [illegible]] I ի [illegible], ag 'ի [illegible] —ag [illegible] —5 [illegible]] I, ag չիք.—I, ag [illegible] —I, ag և [illegible] —I [illegible], ag [illegible] —6 [illegible]] I, ag չիք.—[illegible]] I չիք.—[illegible]] I [illegible], ag [illegible] —ag և [illegible] —7 ag [illegible] —[illegible]] I [illegible], ag չիք.—[illegible]] ag [illegible] —[illegible]] ag չիք.—8 և] ag չիք.—[illegible]] I, ag չիք.—ag [illegible] —[illegible]] I, ag չիք.—I ի [illegible] —[illegible]] ag չիք.—9 I [illegible] —և] I, ag չիք.—ag [illegible] —I, ag [illegible] —10 I և.—[illegible]] I չիք. ag և.—[illegible]] ag [illegible] —

տաճարին և զուռ ոչ սխալ. տալ ի վերայ գլխոյն և ծնծղայց մինչև ի տունն. և սիրելին ոչ ելթող մինչև ի տուն և պատահեցաւ զնոյ և անհոգութեան ծածկեաց. և յետ լուացաւ, խմեցաւ զեղեալն և ամփոփեր և տայց կերակուր. զննենք զաւարութն և բերենք զմեր սիրելին եղբայրն և պատուենք։

Սուրբանէ տաւնս, թէ մարդ .Ա. հետով կամ Բ. կամ Գ. և քանի սիրելին զսիրելուն զձայնն փերչէսէ, նայ յետինն խեցր պիտի լինի. և յարմամ գնայ առ սիրելին մեծարել ի տուն և անհաւյատն և տայց. Ով իմ եղբայր, մի մեղադրեր ինձ. և տայց միւս սիրելին, թէ՝ Ով եղբայր, համբերելով լինի, որ չարն ի բարին զատնեալ և լինի զաւարութն պարտական։

11 I տաճարին, ag [illegible] և զու.] I զու.—սխալ (I և սխալ) տալ] ag [illegible]—I, ag գլխոյն.—I ծնծղայ, ag ծնծղայց [illegible].—12 I տունն, ag տուն [illegible].—I, ag ելթող [illegible].—I մինչ.—ի տուն և] I, ag չիք.—I պատահեցաւ, ag պատահեցաւ—զնոյ] I չիք.—13 I ծածկեաց [illegible], ag անհոգութեան ծ.—ag [illegible].—ag զեղեալն.—14 I, ag կերակ.—I զննենք, ag զննենք զաւարութն.—I բերենք, ag բերենք—I մեր.—I, ag սիրելին.—14—15 եղբայրն] I, ag չիք.—15 և] I չիք.
16 թէ] ag չիք.—ag մէկ հետ.—I Բ. հետով, ag երկու.—I Գ. հետով, ag երեք.—և] I, ag չիք.—17 քանի] ag չիք.—I զսիրելուն, ag զսիրելւոյ—զձայնն] I [illegible], ag [illegible].—I, ag փերչէսէ.—I յետոյ, ag յետինն—խեցր] I [illegible], ag [illegible]—պիտի] I [illegible].—18 առ] ag չիք.—մեծարել ի տուն (I ի տունն իւր)] ag թէ ՚ի տունն մեծարէ զմիւս սիրելին.—և] ag չիք.—19 I ի յատն, ag յատն [illegible].—և տայց (ag տայ)] I չիք.—ով իմ եղբայր] I չիք, ag ով եղբայր.—մի մեղադրեր ինձ] I չիք.—19—20 ag միւս սիրելին տայ.—20 թէ] I, ag չիք.—I, ag եղբայր.—I համբերելով.—I [illegible].—ag ի բարի.—21 I զատնեալ

ՃԼԷ. ԹԻՒ ՃԼ. Ի ՆՇԽԱՐՆ ՏԵՍԱՆ

(137 V=130 I)

Ընդ մեծ փառք մի. և հայր փառացն բարեկենդանին .Գ. աւր ժողովել պարտ և յետ ի յետ՝ տուն ծերացն ի յետ և երիտասարդացն ի յետ և տղայոց ի յետ. և պարտ պատարագաւորութեան և գնայ ի մէջ գիշերին եկն ամանել, թէ զի՞նչ պատահեալ է. որ բերէ. և եկեալ յերգիսն ծերացն և նստ. և գնայ ի բերել զպիտանս նոցա. և եկեալ յերգիսն երիտասարդացն և գնայ ի բերել զպիտանս նոցա. և գնայ յերգիս տղայոցն նստ, զի գրեալ էին .Ա. փարգապետ ի տղայոցն և .Ա. կաթողիկոս և .Ա. եպիսկոպոս և .Ա. երէց և .Ա. սարկաւագ և այլն ժողովուրդք. և հայրն միա գնէր. և ըմբռնեցին զմեկ աշխարհական ի մէջս և բերին առ

ՃԼԷ ԹԻՒ ՃԼ. Ի ՆՇԽԱՐՆ ՏԵՍԱՆ 1 I էր] եղբ.—բարեկենդանին.—2 և յետ] չիք.—2—3 երիտասարդացն... պարտ] չիք.—3 պատար[ագաւոր]ութեան.—5 յերգիս ծերացն.—ի] չիք.—5—6 պիտանս.—6 յերթիսն.—ի] չիք.—7 զպիտանս.—տղայոց.—7—9 նստ... ի տղայոցն և] չիք.—8 կաթողիկոս.—9 սարկաւագ.—ժողովուրդք.—հայր.—միա] մէրէ.—10 զմեկ աշխարհականն.—

տարրկաւորին. և տարրկաւորին ասաց, թէ երկրին սառն է և ջրոյն ցրտ մեծ է և անձն իշխանութիւն. առ նոյ տարեր. և տարրին. և երկրին ասաց, թէ եղիցիկոզան տառ է. առ նոյ տարեր. և տարրին. և եղիցկոզան ասաց, թէ կաթողիկեան սառ է. առ նոյ տարեր. և տարան. և կաթողիկեան ասաց. վարդապետն տառ է. առ նոյ տարեր. և տարան. և վարդապետն եղ կանոնս և արժանացուց պատչառութեանն. և յորժամ զիշխանութիւնն ընդունեցին ի մեզս, ժողովուրդքն ասաց, թէ ժողովրդեան չէ պարտ, որ զիշխանութիւնն զաւէ. զի առեն զիրք տառուածայինք, թէ մարդ ամենայն, որ ընդ իշխանութեան ի հնազանդութիւն կացցէ, մեզ ոչ է պարտ զաւելի ինչն զիտէ և Աստուած:

Սուրբն է ասաց, թէ ժողովրդեան չէ պարտ զիշխանութիւնն զաւել. զի ամենայն իշխանութիւն աստուծոյ ազնիւ ծառայ է. և Աստուած հրամայէ, թէ զու ո՞վ ես, որ զաւելս զայլոց ծառայ. և ամենայն զիրք աստուածայշունչք զայս ասեն:

11 [illegible] — 11—12 [illegible] — 12 [illegible] — 13 [illegible] — 13—14 [illegible] — 14 [illegible] — 14—15 [illegible] — 15 [illegible] — 15—16 [illegible] — 16 [illegible] — 16—17 [illegible] — 17—18 [illegible] — 18 [illegible] — 19 [illegible] — 19—20 [illegible]
22 [illegible] — 23 [illegible] — 24 [illegible] — 25 [illegible]

ԺԼԶ. ԵՐԿՈՒ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԾԵՐ ԱՐԵՂԱՅ

(138 V—131 I)

Եղբարք .Բ. փեռեցան ի մի վանք. և բերին առաջ բարեկենդանին և հաշտեցուցին. և նստան ուրախութեամբ. և էր անդ ծեր արեղայ մի, որ էր .Ճ. ամաց և ասաց, թէ այս ի՞նչ է. ասացին նմայ, թէ .Բ. եղբարք խռովեալ էին. բերաք հաշտեցուցաք և ուրախանամք. վաղն մեծ պասն է և այսաւր մեծ բարեկենդանն է. և ասաց ծեր արեղայն, թէ աէր գիտէ, հաւատացէք ինձ, որ .Ճ. ամ է որ ոչ գիտեմ զհաշտենալն և զպասն:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲՍ I 1 [illegible] — 1—2 [illegible] — 2 [illegible] — 3 [illegible] — 4 [illegible] — 5 [illegible] — 6 [illegible] — 7 [illegible]

Ցուցանէ տեառն, թէ արեգակն այն չէր կուեալ հեռ աստեղք և համատարած ի պատկեր էր. վասն այնորիկ ոչ զարհուրեց ճառագ զի-տէր և ոչ զհոգչութիւն. և ամենայն մարդ յառաւշն այսաւր հետևէր մինչև յաւուրն մահու, որպէս ծեր արեգակն:

---

8 թէ] չիք — կուեալ] կառքեալ — հեռ] [illegible] — 9 ի պատ[illegible] — զարհուրեց — 10 ոչ] չիք — և] չիք — մարդ յառաւշն — 11 մինչև] չիք — արեգական:

ԹՂԹ ՄԵԼԻՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

(130 V—133 I)

Իսկ աշխարհակալ Մելիք մի և անուն մեծ [illegible] խիստ գեղեցիկ և առաջ առեալ Մելիքն այն, թէ գեղեցիկ հարսն բերեմ իմ որդոյն՝ կին, որ գեղեցիկ թոռնիք լինի իմ աթոռոյն ժառանգ. և գնաց և եառ գեղեցիկ աղջիկ մի՝ դուստր Մեծ պարոնի ամիրայի. և զնա որդի չէր եղեալ, Մասուտ որդին և Միաց հարսն և ինքն կամեցաւ առնուլ զհարսն իւր. և հարցանէր ի կարգաւորացն և ի խաւսին և ի մուտասուրին, թէ զայ Պիատիմյ. որ առնէ զհարսն իւր. և ասէին, թէ ոչ. և նայ ոչ կամեցաւ լսել նոցա. յետոյ եկ մեկ կարգաւոր մի՝ իւր սիրելի և առաջ առեալ Մելիքին, թէ. Ո՛Տ. միլաթ կայ յաշխարհս և նոցա ամենեցուն ոչ հաստանի. որ զհարսն առնուն, բայց քեզ հաստանի. և նայ առաջ, թէ առայ ինձ զպատճառն թէ ամէն միլաթի ոչ հաստանի և ինձ ընդէ՞ր հաստանի. վախեմ ասել քեզ, ապանանելոյ գլխ. և նայ երդուաւ. ոչ առնել չար նմայ. բայց զպա[տ]ճառն թող ասէ: Եւ նայն ժամ առաջ կարգաւորն այն առաջի ձայնապարակին, թէ զու յամէն միլաթէ ի զուրս ես և քաղդար և Զնումիրն. և ի վերայ քո իշխանութիւն ոչ կայ. զինչ կամիս, զայն առնես. և եկեալ առելոյն ի գգձումն:

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ Ը.ԵՑ [1 աշխարհակալ — Ը. [illegible] — 2 գեղեցիկ հարս [illegible] — 3 կին] չիք — 4 և եառ] [illegible] — [illegible] — 5 հարսն [illegible] — 6 իւր] չիք — կարգաւորացն — 7 [illegible] — [illegible] — զայ] [illegible] — 8 ասէին, թէ] չիք — ոչ] ոչ և [illegible] — [illegible] — 9 [illegible] — 10 կայ] է — աշխարհս — [illegible] — 11 բայց — [illegible]] [illegible] — 12 [illegible] — [illegible] — 13 ապանանելոյ] [illegible] — [illegible] — 14 նմայ] չիք — բայց թէ [illegible] — թող ասէ] [illegible] — 15 այն] չիք — [illegible] — ի զուրս] զուրս — 16 [illegible] — և [illegible]] չիք — ի վ. քո] ի քեզ [illegible] — [illegible] — 17 զայն — [illegible]

Ցուցանէ առակս, թէ մարդն, որ աշխարհասէր ակր լինի և հեշտասէր և անհերքեալ և անհնազանդ լինի, նոյ զինչ խաւսի, զոր չարն գործէ. բայց պարտ է իշխանաւորաց զանօրէնսն յերկս յերկս յանդիմանել և նախատել։

19 հեշտասէր—անհերքեալ—լինի] չկ.—19—20 նոյ... գործէ] նա զինչ որ չար լինի, խաւ գործէ.—20 բայց.—իշխանաւորաց և հարգաւորաց—զանօրէնսն] չկ.—ի յերկոն յերկոն

ՃԽ. ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՑԱԿԻՆ

(140 V=133 I)

Էր տանուտէր մի, որ հանապազ զկամ բաշխէր աղքատաց, թէ զառատութեան տնտեսն առաքելոց. որ փարձք լինի ինձ յարժամ զառատութեան տնտեսն յիշէք, նոյ տառապեալ պիտի զինք յիշէ. և տարան զնոյ ի տեսիլ և աղոյին նմայ, թէ զպարգևացն մարդն թող ի չարէն զանձնոյ և այդպ զառատութեան տնտեսն յիշէ յան ժամ. և այդպ տառապեալ զնոյ պիտի յիշէ։

Ցուցանէ առակս, թէ մեղաւորն ի մեղաց զանձնոյ. և այդպ տառապեալ աղաւթից նորա լսէ և այլ ոչ յիշէ զմեղս նորա

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 աղքատաց] մարդկաց.—2 առաքելոց.—3 տնտեսն.—նա—զինք պիտի.—4 զնա տեսիլ.—չարաց.—5 թող] չկ.—տնտեսն.—5—6 յան ժամ. և] չկ.—6 այպս—զնա

7 զանձնոյ.—այպս.—8 աղաւթից.—ոչ եւ.—նորա] I նորայ (այսպ.)

ՃԽԱ. ՔԱՀԱՆԱՅ ԵՒ ԿԱՏՈՒ

(141 V=134 I)

Էրէց մի և խոզի մի և խոտուն ու ձուկ մի կրթեցին ի ձմեռայնոյ և էրէցն ամենեքին ոչ խաւսէր. և տաոց խոզին. բարչիր. տայ ինձ բան ի գրոց. տաոց էրէցն. ակաք, նոյ գալ. Գ. հաղացես հաղեր պաղպաղատ և ես մերժեմ. Ն. զի խոզի ես և չարաթ. Ի. զի մարզմանես. Գ. քաւ խոսան խօսուլ է և ծուան ուղ խօսուլ է. և նոյ տաոց. մի աւձ կերէր. հանց բան տալէ, որ հաւանեսմ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ I 1 զատի.—խոտուն ու] չկ.—ձուտ.—կրթեցին.—2 ձմեռայնոյն.—երէցն.—խաւէր.—զատին.—3 տալ.—ինձ] ինչ.—երէցն ի նա.—ակաք նոյ] չկ.—3—4 հաղացես.—4 պաղպաղատ.—զի] որ.—զատի.—4—5 չարաթ.—5 մարզմանես.—քաւ] չկ.—մերկան մերկա.—քո ասեն ուղ.—6 մերկա.—նա.—բարչիր. մի.—տալ.—որ հաւանիմ] չկ.—

և երէցն ասաց. ակամբ նոյ աստուած. Գ՟. անգղ պատնիսթ ձգեց, նոյ. Գ՟. ալ զաղալ և սուտ և մուխալըֆ գտաւ. ասաց խաւարն. յի՞նչ անգղ և յի՞նչ. ասաց երէցն. Ա՟. Հրըշտակք բամբշեց, սատանայն սուտ և զաղալ գտաւ. Բ՟. գլ՟գամ ի գլխաւոն եգ և նոյ զգաստութիւն ոչ պահեաց, սուտ և զաղալ գտաւ. և Գ՟. յայս աշխարհս ձգեց պատնիսթ, նոյ. Գ՟. անգամ ի կռապաշտու[թիւն] անկաւ. թէպէտ ոչ կայր և մարգարէք ոչ էին եկեալ և կարդացող ոչ կայր, զայս աշխարհս զամէն սատանայ հեղ. մի ալ ի կռապաշտութիւն էր ձգեալ. բայց գձեր ազգն խաւարն և մուսաութիւն պահեն ի ճանապարհ աստուծոյ. և զմեզն՝ վարդապետքն և եպիսկոպոսքն և ռաբունիքն. և թէ ոչ կայր գիրք կամ կարդացող կամ վարդապետ և յեկեղ կամ խաւարի կամ մուսաւորիս, հիմայ աշխարհս ամէն ի կռապաշտութիւն էր անկեալ այլի. և ինչն խաւարն խիստ հաւանեցաւ։ Նա և ասացի, թէ ոչ ամէն մուսուլման իրաւ և ճշմարիտ մուսուլման է յայս ժամանակս. և ոչ ամենայն քրիստոնեայ՝ քրիստոն[եայ] է. և նոյ ասաց, թէ՝ քաջէ՛, զինչ ասացիր, իրաւ է։

7 ասէ երէցն—ակամբ, նոյ] չիք.—[illegible].—նոյ] չիք.—8 Գ. ալ] [illegible] ([illegible] Գ. Ն [illegible])—զաղալ—և մուխալըֆ] մուխալիֆ—գաւ[illegible].—[illegible].—ի՞նչ.—9 և ի՞նչ] չիք.—ասէ.—Ա. որ [illegible].—[illegible].—սատանայ.—սուտ և] չիք.—10 զաղալ գտաւ.—ի գլխաւոն.—նոյ զգաստութիւն.—11 զաղալ գտ[աւ].—և] չիք.—յայս աշխարհս] ի աշխարհս այս.—ձգեաց.—11—12 պատնիսթ.—12 նոյ. Գ] նա. Գ (անգամ).—կռապաշտութիւն.—թէպէտ] թէ [illegible].—կայր.—13 մարգարէքն.—կար] չիք.—յաշխարհս.—14 ամենայն.—հեղ] հեղ.—այլ.—ի] չիք.—ձգել.—բայց.—15 ձեր.—[illegible].—մուսաւորութիւն.—ճանապարհն.—16 զմեզ.—եպիսկոպոսն.—ռաբունիքն.—16—17 և թէ] եթէ.—17 կայր.—կարդացող.—վարդապետ.—յեկեղ] այլ.—18 [illegible].—մուսաւորիս. հիմի.—ամենայն.—ի կռապաշտութիւն.—19 այլի] այլ.—[illegible].—հաւանեցաւ.—20 թէ] չիք.—մուսուլման] [illegible].—և ճշմարիտ մուսուլման] չիք.—21 այս.—ամէն.—քրիստոնեա.—քրիստոնեայ] չիք.—22 թէ] չիք.—զինչ] չիք.—խիստ իրաւ ասացիր.—իրաւ է] չիք.

[illegible]

(142 V=136 I)

Երկու մարդ վիճէին ճանապարհով որ երթային՝ Ա՟. քրիստոնեայ և Ա՟. այլազգի. և յորժամ յաղթեաց հայ քրիստոնեայն այլազգոյն, այլազգին ասաց. մի պատերազմիր. համբերէ. որ ես քեզ ուրիշ բան մի ասեմ, որ հաւանիս ինձ. և ասաց այլազգին այն, թէ՝

[illegible] [1 վիճէին] [illegible].—ճանապարհաւն.—1—2 քրիստոնեա եր—2 այլազգի.—հայ] չիք.—քրիստոնեան.—3 այլազգոյն] չիք.—[illegible] այլազգին.—4 քեզ.—4—5 այլազգին—այն] չիք.—

[illegible]

Եւ Ս. մարդ մի յաւագէնս ազէր շողշողեալ և երեւոյթ. և յարժամ խանդիթեալ աշխատեցայ և ասաց. ահա տեսանեմ, զոր նոր տեսող ես, որ տեսիր նոր զարքայութիւն Սեղանոյն. Սեղանէ զքեզ առաքելոց պաշտօնէութեան և խնդրեմ ի քէն. զոր Սեղանոյ տեսիր, ինձ ասէ, ազդեմ զքեզ. խորհ զայս ասաց, եթէ Արշակունիքն և ասաց, թէ ով մարդ, աստուած լինի քեզ. Թող զայն և եկ յարքայութիւն. և եղև այնպէս. Եւ զնոյն յարքայութիւն ի գլխոյն Սեղանոյ. և ասաց Արշակունիքն, թէ մի խաւարի ի միջ գլխոյն. թէ չէ՞ կայ հանեն զքեզ ի գլխոյն. և եկեալ ի միջ գլխոյն մեկ մարդ մի, որ ունէր .Ն. մեծ կացին և թողոյր զմեծ և զգաւազան ծառերն և կա[ր]էր զնորայատակ մանկը ծառերն. և նոյ ոչ համբերեաց և ասաց. ով մարդ, յի՞նչ թողուս զգաւազան ծառերն և կատարես զփոքր և զմանկը. և յայն ժամ եղաւ ի գլխոյն։ Եւ այլն կերպն աղաչեաց զաստուած առաջ նորա զգլխոյն. և ես նորա զգլխոյն. և զնոյն կեղեւ և ունէր. զի մի մարդ կայր, որ ժողովէր փայտ և դնէր շալակ և ոչ կարէր տանել և այլ շատացնէր. և այսպէս բան զաւէր և բան զլեռ մի և ոչ կարէր տանել. և մարդն այն ոչ կարաց համբերել. ասաց նորա, թէ՝ մարդ, զբեռն ոչ կարացեր տանել, զշատն զի՞արդ կարես տանել. և նոյն ժամայն եղաւ ի գլխոյն՝ և այն ի շալակն. և այլն այն կերպն աղաչեաց զաստուած. և գնաց ի գլխոյն և եկեալ լեառն մի լուսեղէն գլխոյն և մէն և անմէն աշխարհական իւր. և լծեալ կայր .Ճ. լուծք. .Ճ. զինուց քարշէին. և այլն ոչ համբերեաց և ասէ. ընդէ՞ր ի մեկ զինուց ոչ քարշէք. որ կարէք զլեառն շարժել. և ասացին նմա, թէ եկ ի գլխոյն։ Եւ այլն այն ասաց, թէ ա-

---

6—7 [illegible] Ա] չիք.—7 մի յաւագէնս] չիք.—շողշողեալ և երեւոյթ—8 խանդեալ.—զաւ] չիք.—9 [illegible].—[illegible].—զարքայութիւնն.—10 [illegible]—[illegible].—11 [illegible].—Արշակունիքն.—12 թէ] չիք.—12—13 [illegible].—13 [illegible].—14 Արշակունիքն.—թէ] [illegible] ի միջ գլխոյն [illegible]—ի միջ գլխոյն] չիք.—15 [illegible]—և եկեալ] և [illegible].—16 որ մեկ—մի, որ] չիք.—[illegible] մի.—և թողոյր] որ [illegible].—և] չիք.—16—17 [illegible].—17 [illegible] ծառերն] [illegible].—18 և] չիք.—ասաց, թէ—ով մարդ. յի՞նչ] չիք.—18—19 [illegible].—19 [illegible]] [illegible].—20 [illegible].—21 [illegible].—[illegible].—մի մարդ] Ս. մարդ մի.—22 [illegible]—շալակն.—23 շատացնէր] [illegible].—[illegible] մի—և [illegible] մի] չիք.—23—24 կարէր տանել] չիք.—24 ով մարդ.—25 [illegible]—տանել] [illegible]—[illegible]] [illegible].—տանել] [illegible].—26 եղաւ] [illegible].—[illegible]—27 լեառն մի] մեծ լեառն մի [illegible].—28 [illegible].—և մէն և անմէն] չիք.—[illegible]] [illegible].—[illegible]] չիք.—[illegible].—29 լուծք] չիք.—զինուց] [illegible].—[illegible]] [illegible].—30 ի մի [illegible].—[illegible].—շարժել.—31 ասացին նմա] [illegible] Արշակունիքն.—այն] չիք.—թէ] չիք.—

տացէք և պատմեցէք ինձ, ի՞նչ էր այն մարդն, որ զհրապարակաւն ծառերն կտրէր, և զայն որ զշուրջն շարժէր, և լուսեղէն լեառն և Տ[ե]ր. լուծքն։

Ասացանէ՝ տեսակս, թէ սա մարդն, որ զխաչքն ունէր, Գաբրիէլն է, որ զմեծն թագաւ և զարգարն առնի. և այլքն, որ շուրջ զնէր, Միքայէլն է, որ զհեզքն ոչ կարէ առնել, նայ այլ շառացնէ. և լուսեղէն լեառն ստատուած է և Տ[ե]ր. լուծքն Տ[ե]ր. միլաթն է, որ ամենն միլաթ զեմ իւր քարշէ, թէ նա եմ յառաջ և ստատուածն ամենեցուն է և անշարժ։

32 թէ զի՞նչ էր—[illegible]—33 կտրէր] [illegible]—որ զշուրջն] ի [illegible]— և զի՞նչ էր լուսեղէն։
35 այն.—զխաչքն.—35—36 նա այն Գաբրիէլն—36 էր—թագաւ—զարգարն առնի] այն—[illegible]—37 նա այն [illegible]—38 [illegible]—39 իւր զեմ քարշէ—եմ] [illegible]—է և] [illegible]

Յե՞տ. 8ag Ն՞այր ա ելանէր 'ի գծուար զար մ՝ 'ի վեր 'ի տեղ ժամանակի. յոյժ աշխատեցայ և սկսայ բարբառել զԱ՞ստուած և զՅիսուս, թէ է՞ր անկայք 'ի դրախտէն անհամբերութեամբ ձեռօք. և երեւեցաւ հրեշտակին տեսայ. թէ առնիմ զքեզ 'ի դրախտն, զու համբերէ՞ս. և տեսայ, թէ ե՞րբ լինի այդ. և յանկարծակի քաւն ի վերայն անկաւ. և տեսեալ զինքն 'ի դրախտին ուրախացաւ. և եսես. զի մարդիք զաղայ ծառերն 'ի վայր առյին. և չհամբերեաց և տեսայ, թէ այդ ի՞նչ անհրիկեղ մարդիք էք. որ զշորն և զգտացանն թողեալ էք՝ և զաղայ և զմատղաշ ծառերն 'ի վայր կու առյք. որ զաղայոց մահն նշանակէ։ Նշ- բացեալ զաչսն եսես զինքն 'ի զարն 'ի վեր՝ և զաղն 'ի շուրջն լուալով և սկսաւ լալ։ Պատմեաց եսես զհրեշտակին և տեսայ. այլ չէ խո-

8 ag=4 E=16 F. 1 F [illegible]—E [illegible], F [illegible]—մ՝ 'ի վեր] F [illegible] 'ի վեր [illegible] E [illegible] F [illegible]—2 E, F [illegible]—3 [illegible]] E [illegible], F [illegible]] E [illegible], F [illegible]—4 E [illegible] F [illegible]—թէ] E [illegible]—E [illegible]—'ի [illegible]] E 'ի [illegible]—5 [illegible], թէ ե՞րբ (F [illegible]) լինի [illegible]] E [illegible]—E [illegible], F [illegible]—E, F 'ի [illegible]—E [illegible]—6 F [illegible]—F 'ի [illegible]] E. F [illegible]—E [illegible]—7 E [illegible]—E [illegible], F 'ի [illegible]—և] E [illegible]—E [illegible], F [illegible]—7—8 [illegible] (E [illegible]) [illegible] (E [illegible]) [illegible]] F [illegible]—8 [illegible]] E [illegible]—E, F [illegible]—8—9 [illegible] (E [illegible])] F [illegible]—9 E [illegible]—E [illegible], F [illegible]—10 F [illegible]—E [illegible]—10—11 'ի [illegible] (F [illegible]) [illegible]] E [illegible] 'ի [illegible]—11 E [illegible], F [illegible]—11—

սիմ. և տեսանել զնոյն 'ի դրախտին և տեսանէր զմարդիկս. զի զգեաշ և զծիրանս ծառոց շուրջ զնէին և չէին կարել շուրջել, նա կու շարանէին. որ զմեղս նշանակէ. որ շատ շատանայ, նա այլ զարդնէ. և չհամբերեաց և ասաց. ով անմիտք. թեթևացուցէք. որ կարէք շուրջել։ Նա տեսանել զնոյն այլ եւ 'ի դրախտին և տեսանել վէմ մի մեծ և երկոտասան լուծք լծեալ 'ի նմա և անէն մէկ յիւր զեմոցն քարշէր. և վէմն չէր շարժիլ։ Նա չհամբերեաց և ասաց. ով անմիտք, անէնքդ 'ի մէկ գեմոց լծեցէք. զի խախտել կարիցէք։ Նա վէմն էր ինքն Քրիստոս և լուծքն լծեալքեն հաւատք ուղղափառաց երկոտասան ազգաց քրիստոնէից՝ խոստովանչիւր յինքն ձգելով. և բացեալ զաչսն՝ եսես զնոյն 'ի գահն 'ի վեր՝ և զաղն 'ի շալակն։

---

12 E թէ այլ չխօսիմ. F թէ ասացից մի այլ ի դրախտ երթամ, այլ չխօսիմ.—12 տեսանել] E եսես.—E զնոյն 'ի դրախտն. E 'ի դրախտն.—տեսանէր] E տեսաւ. F չիք.—զմարդիկս. զի] E զի մարդիկ. F զմարդիկն. զի—զգեաշ] E զգեաշ.—13 E զծնւղ.—ծառոց] F չիք.—E 'ի շուրջ.—E կու զնէն. F կու զնէին.—E չի կարէն. F չէին 'ի կարել.—նա] E և. F նայ այլ.—13—14 կու շարադնէին] E կու զնէն շատ.—14 որ] E այս.—E, F զմեղսն.—E կու նշանակէ. F կու նշանակէր.—որ շատ] E յորժամ. F որքան.—E շատնայ. F կու շատանայ.—նա] E չիք. F նայ.—E, F կու զարդնէն.—14–15 E չհամբերեց այրն. F չհամբերաց.—15 E անմիտքդ.—F թեթևացուցէք.—15—16 Նա տեսանել] E և բացեալ զաչքն՝ եսես, որ 'ի գարն էր և զաղն 'ի շալակն և դիտաս աղաղակել և զարմանալ տեսաւ. F և տեսանել զնոյն 'ի գահն 'ի վեր և զաղն 'ի շալակն և դիտաս լալ և դիտաս (այսօր.) և տեսաւ.—16 այլ եւ 'ի դրախտին] E 'ի դրախտն. F 'ի գահն 'ի վեր դրախտն (այսօր.)—տեսանել] E եսես. F տեսաւ.—F վէմն մի.—16—17 երկոտասան] E ․ԺԲ․ն. F ․ԺԲ․ան.—17 E լծեալք.—17 E իր զեմոց կու քաշէր. F ի մէկ զեմոց կու քարշէր.—18 F չէր 'ի շարժիլ.—E չհամբերեց այրն. F չհամբերաց.—անէնքդ] F չիք.—E 'ի մի.—19 զեմոց] E առդ. F զեհէ.—զի խախտել կարիցէք] E որ քաշէք. F չիք.—և] F չիք.—էր ինքն] E չիք.—E Քրիստոս է.—20 և լուծք լծեալք] E, F չիք.—են հաւատք ուղղափառաց] E չիք. F որ է հաւատ ուղափառութեան.—E և ․ԺԲ․ ազգ. F երկոտասան ազգք.—21 E և յիւրաքանչիւր.—E ինքն. F ի յինքն.—F զաչքն.—F տեսաւ.—23 F զաղն.

Ծ'իսիՆր. 164 ag Սայր մի գնալով 'ի Խանդադարհի համգիսիցուցարանց, որք զծնգանս կապեալ 'ի բաւն վէմ մի. զի շարժեսցեն զվէմ և առ ինքեանս քարշեսցեն. բայց յամենեցունց կողմանց քարշէին, կամելով իւրաքանչիւր որ առ ինքն քարշել և իւրացուցանել։ Իսկ քարն ամենեքին անշարժելի մնայր և անխախտ։ Նա ասէ այրն. ով մարդիկք. եթէ կամիք շարժել զդա 'ի տեղւոյն իւրմէ, 'ի միոյն կողմանէ քարշեցէք. զի շարժեսցի. քանզի յամենէ՝ կողմանէ քարշելով՝ զդա շարժել անհնարին է. բայց նոքա ոչ կամեցան լսել նմա. այլ յամառեալ քարշէին ըստ սովորութեան իւրեանց. վասն որոյ քարն մնայր անշարժ։

Հնազանդէ. Վէմն է ինքն Քրիստոս ըստ Կանոնէից և Պօղոսի. իսկ քարշօղքն առ ինքեանս քրիստոնեայք. զի իւրաքանչիւր որ ազգ քրիստոնէից կամի համատուութեամբ զՔրիստոս առ ինքն քարշել. այսինքն

խրատուցանել. բայց Վրթանէս անշարժ մնայ և ոչ առ մի ոք գնայ. քանզի Վրթանէս ոչ կամի զհակառակութիւն և զընդդիմութիւն հաւատացելոց խորոց. այլ զսէր և զխաղաղութիւն նոցին. որովք շարժի Վրթանէս առ նոսա։

ԺԹ. [illegible] ԵՒ [illegible]

(143 V)

Յանակնկալ շուկային մըջին յանկինք էր. և արուեստաւորքն շուրջ զբոսն թողեալ էին. զի յետոյ ժամն էր. և մանկտիներք երիտասարդն բանս զուարճ առնէին և ծիծաղէին. և էր անդ փիլիսոփայ մի ամբի. և առէին ցնա և ասէին. զի ծիծաղեցին և կանկալ արարեալ հետ խաղանց. և երէց մի անդ կանգնեալ կայր. և առաջ երեցն ընդ առին, թէ եր կանգնեալ ես աստ, որպէս նոքա. զի նա ամենեքին [illegible] ոչ հայեր ի նոսա. յայն ժամ ասաց ամբին [illegible], թէ ի մեր գերքն գրեալ կայ. որ զամենայն ծառայեցն առին ձինն առնէ, նոյ ան ծառան չի փլեհիր. յաւին ի առակաց այնոր չէթի. Գուրձեալ զառաքին ինքն ասաց, թէ ամենայն զուարակ ծայր և կանգնեալ մարդոյն խնդրին ձիձին է, որ գլուխն առնէ, զինչ ձիձին գծառն. և հրամայէ աւետարանն, թէ ամէն զառաքի բանի համարս առելոց էք յաւուրն դատաստանին. և առէ. վայ ձեզ որ ծիծաղիք. զի սգասջիք և լայցէք. և մարդ ծիծաղածու գև է Գներգեառյի և ամենայն գիրք գծայրն մեղք առնէ։

ԺԻԴ. [illegible] ԵՒ [illegible]

(144 V=136 I)

Կօշկար մի առաքեալ ի Տիր քաղաք նստէր ի շուկայն և կարէր. և գնացաք և կանգնեցաք առ նմա ի զուան աշակերտն. ասաց զայս բանս, թէ Ո՛հ. եղբարք կայքն՝ Ո՛վ ի լեառն զեհեալ էր և Ո՛վ ի քաղաքն կօշկար. և եկեալ ի լեառնէն զեհեան և էմուտ ի կօշկար աղքատն և նաև, որ անդրան կին մի, որ եկեալ մտեալ ի կօշկարն և ասաց, թէ զիմ կօշիկն մինչև առաւ կարէ. և էրաց զարտադրն.

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱԳ I 1 կօշկար—[illegible]—ի] [illegible]—2 կանգնեցաք—ի զուան] [illegible]—3 թէ] [illegible]—[illegible]—զեհեա] [illegible]—4 կօշկար [illegible]—զեհեան և] [illegible]—4—5 [illegible] կօշկար [illegible].—5 [illegible]] [illegible]—որ] [illegible]—5—6 ի [illegible] կօշկարն.—6 զիմ կօշիկն] կօշիկս.—կարէ. և էրաց զարտադրն] [illegible] ([illegible])—

և ասաց զէհէն ազգայինն, թէ եղբայր ջան, կեն այլ մնալ ի քեզ. մի թողուր. որ չէ գայթակղեր և նայ ասաց. ով եղբայր, դու ի լեառն ես զէհէն և աղօթես, բայց յաւելի այնէ. որ ի մէջ քաղաքի յիսուսի և բարով կեն[այ]։

Ուսուցանէ ասելով, որ ասէն, թէ կայ ի քաղաքի, որ չէ կայ յանապատի. և կայ յանապատի, որ ոչ գայ ի քաղաքի. և ի մէջ քաղաքի այլ կայ բարի մարդ, որ չէ կայ յանապատի։

7 զէհէն...թէ եղբայր] [illegible] թէ.—[illegible]—ի քեզ] [illegible]—8 ոչ [illegible]—8—9 ի [illegible]—9 զէհէն] [illegible]—բայց յաւելի—9—10 [illegible]—10 [illegible]

11—12 [illegible]—12 յանապատի—և կայ յանապատի] [illegible]—13 ի մէջ քաղաքի] [illegible]—[illegible]

ՃԽԵ. ՅՈՃԿԻ ՄՂԱՒԹԻՑ

(145 V=137 I)

Նոյնպէս. թէ ատամնի յառաջին նամակն ոչ անէ, ատամանցն յաւէ է և ի Մարգսէն որոշած է։ Ա.Մ. նամակն չէ անէ, շարադրած է և զատուցած ոչ յիշէ։ Եւէ զ.Պ. նամակն չէ անէ, յառաջնորդէն անդիմած է։ Եւէ զ.Պ. նամակն չէ անէ, ատամանցած ասէ, թէ ոչ գիտեմ զենզ։ Եւէ զ.Ն. չէ անէ, նայ ոչ կատարէ, զատուցած թողեր է և հետ ատամանայի է զանէր։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ր.ՍՑ | 1 [illegible]—2 [illegible] է և] [illegible] թէ.—[illegible] նամակն.—չէ անէ] որ [illegible]—2—3 [illegible]—3 և թէ —չէ] [illegible]—3—4 [illegible]—4 [illegible]] [illegible]—թէ] և.—չէ] [illegible]—5 զ.Ն. նամակն.—չէ] [illegible]—նայ ոչ կատարէ] [illegible]

ՃԽԶ. ՄԱՐԴՈՅ ՏԱՃԿԱՒՈՐԻ ԵՒ ՀԱՄԲԱՐՁԱԿԱՑ ՄԱՍՆ

(146 V=138 I)

Որն մի աւանին և անզգամ և եր գնդեցին և ոչ հաւանէր մարդոյ, որ ասէնէր. բայց կար գնդեցին մանուկ մի, նման հաւանէր. և նայ ոչ առնուր վասն անզգամութեան. և կին այն ասաչէր զայրն. և այրն ասաց. երդուիր ինձ, որ այլ անզգամութիւն ոչ առնես. որ առնում զքեզ. և կին երդուաւ. և յանձն էառ. և յարժամ առին մէկ գմէկ, առէ կին ընդ այրն, թէ յանձն շարաւթ ինձ .Ա. աւր խաթութիւն կայ գայ. և դու ան աւրն այխոր հանդիս-

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ր.ՍՑ | 1 և անզգամ] անզգամ.—2 [illegible]—կար] [illegible]—[illegible] մի, նման] [illegible]—3 [illegible]—4 ոչ] չ—5 [illegible]—6 մէկ գմէկ] [illegible]—[illegible]] [illegible]—7 [illegible]—

ընդ Ոսկեհատամ աստղ այրին. եւ ի չարութիւն մեկ առ խոհեմամ աստուա-
ծոյ հաւատ. հանց ասէ, որ Ի յան ասրին չէ հանդերձի. եւ յու. ուր միջամ եւ այն այրն զկին նուաստ ի վերայ խոստովանին. եւ աստղ ընդ յայրին, թէ խոստովանութիւնս եկաւ. յեմ հրամանս կայ. եւ այրն ե-լաւ ի գուպս եւ եղեւ սուտ խիղ եւ զխոստովան եւ ունէր մեկ ըսր ի յաւան եւ եկ ի տուն եւ նշմար ի յան պատան եւ ի յան եւ գնաց գէտ ի կին. եւ կինն Փիլիպպոս կանչեաց, թէ ինձ խոստովանութիւն ոչ պիտի եւ քեզ խոնարհ աստուծոյ հաւատ. եւ հնազանդեցաւ կինն այրոյն իւրոյ։

Նոյնպէս ասացեալ, թէ շատ մարդ զանդգամ կին չարութեամբ ի հաւան բերէ եւ վախճանիլ որհնատաշ զանն ի վերայ պահէ։

8 [illegible]—թէ [illegible]—մեկ առ] [illegible]—9 [illegible]—ի յան] [illegible]—չէ] ոչ—10 զկինն—նուաստ] [illegible]—խոստովանին—11 այրն—հրամանս կայ[illegible]—այրն] [illegible]—12 զխոստովան—մեկ ըսր] [illegible]—13 եկն—նշմար—յան] [illegible]—ի յան] [illegible]—14 ի կինն—եւ կինն] [illegible]—Փիլիպպոս—խոստովանութիւնս—15 ոչ քեզ խոնարհ—16 այրոյն—իւրոյ] [illegible]

17 [illegible]—18 ի հաւան] հաւանն—վախճանիլ

ԺԽԵ· ՅԱՂԱԳՍ ԱՒՐԵՆՔ

(147 V=139 I)

Յանձին Փախի[ր] մի ղէշն փախուցեր էր եւ այլ ոչ կարէր բանել եւ երգաւ[illegible] ասաց ի վերայ կնոջ իւր, թէ .Գ. աւուրս կեցին պուտ լինի ի յիւրմէ, թէ ղէշն բանէ, հեծնու եւ այլ չէ իջանէ յի-շուան եւ յարժամ բանեց ղէշն եւ հեծաւ եւ եկաց ի վերայ իշուն շատ մի եւ յանձնեցաւ եւ քշէր ղէշն եւ ինքն ի վերայ. եւ երթայ առ կարգացողին, թէ փախիւ աստ. որ յերր իջանես յիշուն եւ կինն ոչ թողուի. եւ ամենեքեան ասացին, թէ այդ բանից ոչ կայ փախիւ. եւ յետոյ եկեալ մին կարգացող եւ ասաց, թէ մի ասրեկաւա լինիր. այսար բան հեշտ է. գնայ քշէ ղէշն ի ծառին տակն եւ ել յիշուն ի ծառն եւ իջիր ի ծառէն ի վար։

Նոյնպէս ասացեալ, թէ այլազգիքն աստուածք են եւ բնութեամբ զաւրինացն գործեն. քանզի աւրէնս ոչ ունին. զի անաւրէնք են եւ յամենայն աւրէնս իւրեանց զատուածքն խառնեալ ունին։

[illegible] 1 Փախիր] [illegible]—եւ] [illegible]—2 [illegible]—[illegible]] [illegible]—3 [illegible] պուտ լինի—ղէշն] [illegible]—եւ հեծաւ—յիշուան—3—4 իշուն—4 եկն—5 մի] [illegible]—յանձնեցաւ] [illegible]—երթայր—6 կարգացողն—թէ] որ—փախիւ կա[illegible]—երր իջանէ իշուն—եւ կինն] [illegible]—7 փախիւ (այսպէս) ոչ կա—8 մին կ.] կ. մի—թէ] [illegible]—լինիր] [illegible]—9 բանն—ղէշն] [illegible]—իշուն—ի վայր։

11 աստուածքեն—13 աւրինացն։

ՃԽԸ. [illegible]

(148 V=140 I)

Ճուհան ազգին գտաւ գեղեան մի կարծիր և ձայնեաց ամենայնայն, թէ ես փող մի գտայ. մի մարդ մի անգ կար և ասաց, թէ այդ փողոյդ զատ քեզ. Դ փող և տուր. ասաց՝ չէ. ասաց՝ տուր. Մ փող ասաց՝ չէ. ասաց՝ տուր. Ի փող. ասաց՝ չէ. և նորա և նոյ չէր ասաց. Նա յարձակ թռուցաւ. Փիղոս մի փողս ասաց Ճուհոյն ազգին, թէ խառնէր քան զէշ, որ ասաց. և նոյ զգալ. և նոյ ասաց, թէ հազէ քան զշուն, որ ասաց. և նոյ հաչեց. և յայնժամ ասաց Ճուհոյն ազգին, թէ զու շուն և էշ խելուքդ զիարդ, որ այս կարծիք գեղան է, և ես ոչ գիտեմ։

Նմանեալ է աշխարհս, թէ ի մանկանց և ի ազգաց մէջն կայ, որ զամենայն մարդկեղն խարեն և ոչ ամաչին և խաբեն. և կան յաշխարհի մարդիկ և մանուկ ազգաց և ճգնաւորք, որ զաստուծոյ ծառայք ասեն և ոչ խաբեն և ոչ կորուսին։

[illegible]

[illegible]

ՃԽԹ. [illegible] ԱՌԱԿ

(149 V=141 I)

Ճուհոյն հայրն ձուկ էր գնէր և տարէր էր ի տունն. և Ճուհոյն մայրն ի յայրն ասաց, թէ ձուկն համասպառ ի զուր է և սպասայ, զինչ բերն այսօր, և ուտէ. և ձկայն ամենաժենն պատահեցին ի փեթակին. զի հայրն և մայրն միայն ուտէն զազա. և զձկանցն ի հետ Ճուհոյն կամեցան ուտել. և Ճուհին զայն խմացաւ և ոչ կամեցաւ զձկնոցքն իւր խաղատաոնել. գնաց էառ զձին ի մանդր

[illegible]

Հիանցն, խաւսէր զայսս ընդ Հիւլոյն յախանձն, որպէս թէ քաջատար. և մայրն ասաց, թէ ինչ զուրուցես ի Հեա Հիւլոյն. և նա ասաց Հիերէն գի-տեմ. ասաց. ի ձուկն ինչ ասացիր. ասաց ճուՀքն. ի ձուկն Հարցայ, թէ զՀրթիգիգին ասորին գիտե՞ս թէ ոչ. ասաց մայրն, թէ ձուկն ի՞նչ ասաց. աս., թէ ասաց ձուկն, թէ մեք զան ժամանակն ի՞նչ գի-տեմք. բայց այլ ձանաչեմ Հիւսնք կան ի գետակն և նոքա գիտեն. յանժամ մայրն զարմացաւ և ասաց. մի թէ զու ծածկայցես ևս. և ել զայրաՀայց Հիերն երէր:

Նուզանէ առակս, թէ մարդ քանի խիստ յանցաւոր լինի և սուտ և խարդող, իւր ծնողացն պատուէրով պիտոյ լինի և Հնազանդ և Հլու:

7 և [illegible] — 8 [illegible] — 8—9 [illegible] — 9 [illegible] — 10 [illegible] — 11 [illegible] — 12 [illegible] — 13 [illegible] — 14 [illegible]
15 [illegible] — 15—16 [illegible] — 16 [illegible] — 16—17 [illegible]

Առակ 40C Սահն վասն լուՀաւն, թէ խարամզագ է աւ բին աւ չաա պատմէ[ի՞ն] վասն նորայ. և յայժ վիրաւորէր զծնաւղսն իւր. և որ մի Հայր նորա զնեալ էր ձուկն փոքր և մեծ և անուրան ի տունն. և ասէ ցիինն, թէ զմնամնքդ պաՀէ ի յանկիւնն, որ չիմանայ լուՀին. զի մեք մեն ուտեմք զնոսայ. և զմանդրն ճաշ արայ մեզ. զի մեք և ինքն կերիցուք: և պաՀն իմացաւ լուՀին. և եկեալ ի տունն, մինչ լուանայր լուՀաւ մայրն զձուկն և առեալ ձուկն մի անցուց ի յախանձս նորա և տարաւ զերեանն ի խէչն. և մաւրն թուէր, թէ խաւսի և ընդ ձգանն, զոր տեսեալ մայրն ասէ, թէ ի՞նչ կուեւրենս, որդեակ. և նայ ասէ, թէ՝ խաւսիմ ընդ ձուգն. և մայրն ասէ ընդ որդին. Հզնէրէն գիտե՞ս. և ասէ՝ այո. ասէ մայրն. ի՞նչ խաւսցար ի յախանձս նորա. ասէ լուՀին. Հարցայ ընդ ինքեան վասն ԵրՀնգեգին, թէ քանի աարայ լինի, մինչև 'ի[ա]յ ի ապաւնն ծնաւ. ասաց մայրն. ի՞նչ արար պատասխանի. ասէ լուՀին. ասացին, թէ մեք աղայքենք. յայնժամ չէաք ծնեալ. բայց կայն յանկիւնն մեծամեծ ձգաւնք, որ յիշեն զ[]ուանաւ փախչել ի [խ]աարսիս և զընկղմել նորա

40 C=40 C¹. [illegible] C² 1 [illegible] — 2 [illegible] — 3 [illegible] — 5 [illegible] — 6 [illegible] — 6—7 [illegible] — 7 [illegible] — 8 [illegible] — 9 [illegible] — 10 [illegible] — 11 [illegible] — 11—12 [illegible] — 12 [illegible] — 13 [illegible] — 14 [illegible] — 15 [illegible]

ի նմա. Թէպէտ, թէ նորայ զխաւն զ՚Ելայի նուաճութիւն և թէ քանի տարի կայ նորա. զարհուրեցաւ մայրն ընդ այն բանին. որ ասէ. անհնար է, որդեակ. թէ առաւելայ աւուրց զքեզ բան գործէ. որ զու չիմանաս, կամէ զքեզ տանուած, այ պիղծ։

Յայտնեաց ապա գաղտնալի խորհրդականութիւն, զի որպէս լուսին խորայզեալ է, նոյնպէս և առաւելայ. և զարմանք ցցուցանել ի նման և խորհրդականութեանն նորա, որ անպարզ լանք նորա այն է՝ խաբել և խորհրդաել զորդիս մարդկան. զի այն կերակուր և ճաշակ նորա. և մեզ պատրաստ պիտի կենալ. որ չխաբիմք աղաչանաք ամենայն սրբոց։

16 Թուի.—նորա.—17 կա.—ընդ [ա]յն բանն. ասէ.—18 առաւելա.—զքեզ—19 այ] ա։
20 առաւելայ խորհրդականութիւն.—21 խորայզեալ.—առաւելա.—21—22 ի խորհրդականութեանէ.—22 հանապազ—22—23 խորհրդականել.—23 այն է.—24 աղաչանաք։

ԺԵ․ ԶՂՋԱՑԵԱԼ ՄԵՂՈՒՈՐ ԵՒ ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆ
(150 V=142 I)

Այր մի էր քաղաքացի մշակ, որ հանապազ ուտէր և ըմպէր և պոռնկէր խիստ անառակ և յանդգնեալ. և զայս առնէր բազում ժամանակ և ոչ գայր ի զղջումն. և առաւել ևս նմա ծանր հիւանդութիւն և եկն ի զղջումն և ուխտեաց աստուծոյ. թէ ողջանայ. Գ. ամ ապաշխարէ. և խնդրեալ ողջացաւ և ասաց. երթայ զ.Ի. ամն կերայ և արբից ի քաղաքիդ և զերկուսն ապաշխարեցից. և յորժամ զերկու ամն եկեր և էարբ ի քաղաքիդ և խորհեաց զաստուած և ասաց, թէ երկու ամն ալ շատ է. և եկեր մինչև ի տասն աւուրն և յորժամ մնաց մ՛ն. աւր և փոխեաւ մարդն այն և գնաց յայլ աշխարհ և սկսաւ ցցուցանել զինքն, որպէս եթողացի. և հիւանդացաւ և եկն հրեշտակն ի յառնել զհոգին. և նոյ աղաչէր զհրեշտակն և պաղատէր, թէ ողորմեայ և զհոգիս մի առնուր. զի ողջացայց և ապաշխարեցից. յանժամ ասաց հրեշտակն. թէ մեկ աւր ապաշխարեալ էիր, առաւուած զքեզ մեղքն ոչ պիտի յիշէր. և ի սպիտակեցեալ պիտի որ առնէի զքեզ. և յորժամ խայխաեցիր ոչ եկիր, եկ որ առնիմ զքեզ սևերես։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Բ.ՍՏ I 1 ըմպէր.—2—3 և յանդգնեալ… ժամանակ] չիք.—3 գայր—ծանր.—4 ողջանամ.—5 ապաշխարեմ.—խնդրեալ ող ջացաւ] չհարցանեն առաւօտ ազգակցաւ.—5—6 թէ երթամ՝ Ի. ամ ուտեմ և արբենամ.—6 զ.Ի. ապաշխարեմ.—7 զ.Ի.—կերաւ,—արբ ի քաղաքն.—8 ասէ.—Ի.—այլ.—8—9 եկեր մինչև ի տասն աւուրն] ուտեմ զ.Ի. ամն այլ.—9 և յորժամ] որ.—10 այլ.—սկսաւ.—եթողացի.—11 նմա հրեշտակն յառնել.—11—12 զհրեշտակն.—12 ողորմեա ինձ.—13 յայնժամ.—նմա հրեշտակն.—Ե.—14 ոչ պիտի յիշէր] չէր յիշեր.—14—15 խայխաեալ… յորժամ] չիք.— 15 սպիտակ երեսաւք.— 16 սևերես զքեզ

Ցուցանէ առակս, թէ առաքինին աստուած ամենեցուն զիտոյ է. զայն մեղաւոր մարդն, որ ըստ աշխարհէ և դառնայ ի մեղաց, նոյ աստուած նմայ առողջութիւն ըստ այլ ոչ, որ աշխարհէն. և իւրն առաքինին աստուած ասէ, թէ ես ոչ կամիմ զմահ մեղաւո-րին, այլ զդառնալ նորա ի չար ճանապարհէն և զկեալն, ասէ տէր։

18 ... —19 նոյ] և.—... այլ] ...—21 ասէ տէր] չիք

Ո՞րպս. 39 D Ո՞չ մի էր, որ հանապազ ուտէր և ըմպէր և կատարէր զկամս մարմնոյ իւրոյ. և զայս արար բազում ժամանակս և զայր 'ի զղջումն. և աստուած ետ նմայ ծանր հիւանդութիւն. և եկն 'ի զղջումն և ուխտեաց, թէ առողջանամ, Կ... ամ աշխարհեմ. և ետ նմայ աստուած առողջութիւն. և ասէ այսպէս, թէ երթամ զ.Ի. ամն ուրախանամ և զ.Ի. ամն աշխարհեմ. և երբ եկեր և արբ և զերթու ամն և խաբել կամէր զամենատեսն աստուած. մինչ որ մնաց .Ժ. ամ. և ել գնաց յայլ երկիր և անցոյց երեսն և եղև որպէս զէթովպացի. Եկն հրեշտակն խնդրել զհոգին. և նա ծանօթութիւն ոչ առայր և ասէր. ո՞վ ես դու. ոչ ճանաչեմ. ասէ հրեշտակն. եթէ աշխարհելոյ էիր երկու տասանս, զքեզ տանէի ողորմելիես. չեկիր ողորմելիես, եկ որ տանեմ անկերես և էառ զհոգին իւր։

Ցուցանէ առակս, թէ աստուած կու խնդայ մարդն (—մեղաւորն) և կու տայ ժամանակ ապաշխարելոյ. զի ասէ. ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին. և թէ մարդն խորամանկ լինայ ընդդէմ և ոչ փոշմանի, նա իւրն իւր անձինն կու ձգէ։

Ո՞րպս. $\frac{182}{183}$ D Հրեշտակ առաց առ լաղագացայն մի, թէ ապաշխարէ .Ժ.Ի. ամ. որ արդարանաս և սրբիս 'ի մեղաց. զի հոգիդ պահանջեմ 'ի քէն. և ասէ լաղագացայնն. այդպէս անեմ. և գնաց 'ի տունն և ասէ .Ժ. ամն ուտեմ և զ.Ի. ամն աշխարհեմ. ապա ասէ. զ.Ժ.Ե. ամին ուտեմ և զ.Ե. ամին աշխարհեմ. դարձեալ ասէ .ԻԵ. որն ուտեմ և զ.Ե.ն աշխարհեմ. աստուած ողորմած է. այդպէս զ.Ժ.Ի. տարին անցուց ուտելով խմելով և ոչ աշխարհեաց. ապա ասէ լաղագացայնն ընդ միտս իւր, թէ ահա գա հրեշտակն պահանջել զհոգիս. զի ոչ արարի. զոր հրամայեաց ինձ. և ոչ աշխարհեցի և մաքրիմ մեղօք և լինիմ անմաթով. լաւ է, որ փախչիմ երթամ յաշխարհս մարդակերաց և լինիմ բդեաշան. երբ որ գա հրեշտակն, զիս ոչ ճանաչէ. և արար այնպէս. գնաց 'ի յաշխարհն այն և եղև բդեաշան. կապեաց զմազն

ցեցն ՚ի վեր և եղեւ կարմիր գոյն ՚ի գլուխն և երեսն մրով սեւացեալ և երեւոյթ ընդ ճանապարհն աշխարհին այնորիկ. և ահա Հրեշտակին մարգարէից երեւեցաւ նմա և ասէ. բարի գաս, եղբայր. և նա ասէ. ո՞չ թողուլդ. յարատկեցելն ասէր, թէ ի՞նչ կամիս. և Հրեշտակին թոյլ ետ նմա, որ գնաց առաւօտն մի. ապա Հրեղէն և Հրեշտակապետ երեւեցաւ և Հրեղէն սուրն ՚ի ձեռին. և Ղազարացւոյն զարհուրեցաւ և գաղեց. ոտքերն անձնայն կարկեցաւ. և այլ ոչ կարէր գնալ. և ասէ Հրեշտակն ընդ Ղազարացւոյն, թէ ես քեզ ասացի, թէ ազատեսցէ .Ժ.Ի.Ջ. ամբ, որ արգարեած և որբոյ ՚ի մեղաց և ողորմած երեւար գառ յարքայութեանն. ապա երբ որ չէիր պարզ երեւար ՚ի յարքայութեան աստուծոյ, այժմ եկ սե երեւար ՚ի գժոխքն.

Հնազանդէ. օրէնքն և մարգարէքն, առաքեալքն և մարտիրոսքն, Հայրապետքն և Հրեշտակքն ասեն, թէ ազատեսցէք և արգարացէք և եկէք ՚ի յարքայութիւն և մի լինիք սեւերեսք, որպէս Ղազարացւոյն այն, որ սեւերես գնաց ՚ի գժոխքն. ահա ժամանակ ընդունելի. ահա օր փրկութեան՝ ասէ. զի յորժամ մարդ մեղօք մեռանի և լայ, ոչ ինչ օգտէ. զի աստուած ոչ լսէ աղաչանաց. այլ այժմ լսէ, որ գեռ ՚ի մարմնի եմք և կենդանի։

ՃԾԱ. ՀԱՅՐ ԴԱՆԻԷԼ ԵՒ ՔԱՐԱԳՈՐԾՆ ԵՒԼՈԳԻՈՍ

(151 V=143 I)

Դանիէլ սուրբ Հայրն պատմէր ի լեառն մի. և քարայգործ մի Եւլոգիոս անուն կայր և չինէր յամէն աւր .Ժ. քար. Ա. քարին գինն ի տուն խառնէր և զ.Ա. աղքատաց բաշխէր. և քարագործն աղաչեաց զսուրբ Հայրն Դանիէլ խնդրել ի յԱստուծոյ առատ նմա ընդգաւկ. և Հայրն սուրբ ասէր. որդեակ, փոխանակ սուրբ թեան քո կամիս մեղանչել. և ասաց քարագործն Եւլոգիոս, թէ ոչ մեղանչեմ, Հայր սուրբ, այլ եկեղեցի շինեցից և խան և ի վերայ գետոյ կամուրջ կառուցից. և սուրբ Հայրն խնդրեաց յԱստուծոյ. և յորժամ եկն ի կտրել քարին և շրջեաց մի քար և գտաւ կարասով մի կարմիր. և յանժամ Հնարս յիմացաւ, թէ մարդ ոչ տեսանէ. գնեաց .Ժ. ձի և եառ զկին և զարդկերն և գնաց ի Սամբրուլ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ը.Ց [1 ի լեառն մի] լեառն.—քարագործ.- 2 Եւլոգի] Եւլոգի.— յաւր կարէր.—աւուրն.—2—3 զմի քարի գինն տանէր.—3 զ.Ա.] Ա.—4 զի խնդրել (աղաչ.) յԱստուծոյ.—5 ազգակ.—ասէ.—որդեակ] չիք.—6 Եւլոգի.—7 եկեղեցիս շինեմ.—խանն.—այլ գետոյ կամուրջ.—8 Հայր.—խնդրեաց.—ի] չիք.—9 զքարն.—մի քար] զքարն.—կարաս.—10 յանժամ.—իմացաւ.—11 առ զկինն.—զորդայս] չիք.—եառ զկարասին.—ի] չիք.—Սամբրուլ.—

և էառ մի ընկալեալ կարմիր և առաքեաց թագաւորին. և թագաւորն զարմացաւ զկարմիրն և ասաց. զի՞նչ նշանակէ, ասէ. որ ասաց քեզ. և նոյն եհարց ի սիրելի բարեկամն իւր և ասաց. քան զթագաւորութիւն ի վայր այլ ի՞նչ կայ. և նորա ասեն. փայտերն է. և նոյ գնաց խնդրեց և էառ. և եդև փայտեր. և այլ ոչ յիշեաց զատեալ սուրբ հաւրն. քանզի փայտերն քան զթագաւորն ի վայր էր և զամենայն հուրն և հրամանք փայտերն անէր. և զամենայն մարդ փայտերն ոչինչ դատէր. և յորժամ բերէին առ ինքն ի պատասխանն, զմեկին կախեր և զմեկն ազատեր և զայլն ազդի ազդի տանջեր և չարչարեր. և հայրն սուրբ նուկաս, զի այլ ոչ երևեր քարդարձն և ոչ գիտեր, թէ յուր է. և աղաչեաց զատուած. զի յայտնեսցէ նմայ, թէ յուր է. և յայտնեցաւ նմայ, թէ փայտիր է ի յԵ՛սատամպաւլ Նա. եւ գնաց անդադար անդ և խնդրեց գնայ, որպէս էրն փայտեր. և շատ ջանաց, թէ տեսանել զերեսս նորա. և յորժամ հայեր յերեսս նորա, զարմացանէր զգլուխ ձեռն յայլ գին. և ոչ կարէր տեսանել Նա. եկեալ յանկարծակի իւր և աղաւթեաց առ աստուած անձել զիշխանութիւնն. և փախձանեցաւ թագաւորն. և զօրքին էառ գնայ ի բանդ և պահանջէր զինչս հաւրն. զի փայտեր էր. և ամենայն ինչս թագաւորին ի ձեռս նորա էր. և քանդեաց և կորուսանեաց զինչս նորա. և եհան ի քաղաքէն արտաքսեաց. և յետ աւուրց ինչ եկն յառաջին տեղն ի քար կայեալ և եկն հայրն Դանիէլ առ նոյ. և եկն առ յոտս նորա անկաւ. և խոստովանեցաւ զանցանս իւր, զոր գործեալ էր. և սկսաւ զառաջին գործն գործելն, որ էրն։

Ցուցանել ասակս, թէ շատ մարդ բազում հանէր ի գլխոյն. և ընդանի աւերն հանապազ ի հող և ի բազմութիւնք և ի տարապկաւս է. և բազում զաւերն առ ի փորձանս ձգել։

12 էառ.—ընկալեալ Փ. -13 զկարմիրն և] որ նման զայն կարմիրն.—ասէ, զինչ որ ասեն.—14 եհարց ըսիրելի բարեկամն.—ասաց] չիք.—15 այլ] չիք.—ասացին, թէ.—16 գնաց] չիք—խնդրեաց զփայտերութիւնն.—և էառ] չիք.—յիշեաց] չիշեաց.—18 է.—հուրն.—զհրամանսն.—անէր] կատարէ.—19 ոչինչ] չիք.—բերին.—20 զմեկն—զմեկն. ազատանէր.—զայլսն.—21 սուրբ հայրն.—22 ար.—23 որ.—ի Սատամպաւլ.—24 գնաց սուրբ հայրն.—անդադար] չիք.—էրն] չիք.—զփայտեր.—25 տեսանէ զերեսս.—նորա] յաւ՛ ոչ կարաց.—սուրբ հայրն հայեր ի յերեսս—26 նա զարմացանէր զգլուխն ձեռն ի յայլ գին.—26—27 և ոչ կարէր տեսանել նա] չիք.—27 սուրբ հայրն ի յանդադարն.—28 փախձանեցաւ.—զօրքին] որդի թագաւորին.—ետ գնաց] եւ զփայտերն.—29 զի] վասն զի.—փայտր էր] չիք.—և ամենայն] չիք.—30 ինչս] զանձն.—31 եհան զնա.—և արտաքսեաց.—32 եկեալ առաջին.—ի իր քար կայեալ.—եկեալ.—33 եկն... անկաւ] եկեալ անկաւ յոտս նորա.—զանցանսն.—34 գործել։

35 ազգին հանէ.—36 ընդամին.—աւերն հանապազ] չիք.—ի հող] ի հողոյ զատարէ—ի բազմութիւնք է.—36—37 ի տարապկաւսէ.—37 է] չիք.—բազումն] զանձն.—աւերն.

[illegible]

(152 V=14 A)

Այլ մի նշխար շրջէր յերկրէ յերկիր. և զոր ինչ կին Փէլիք ասէր, զայն գրէր ի Թուխ[Թ]. և չինեաց մեծ բեռներ Գ. և այլ գեղ եւս գնաց և ժողովէր Թրղթով Փէլ կնոջայն, որ զմարդն խաբէր. և գնաց ի քաղաք ։ Նմուա, որ կայր ի գաւառն քաղաքին կարի Փէլփոր կին մի և ասաց ցայրն այն. բարի եկիր. և մեծարեաց ի տունն իւր և առնել գնաց Համարելով, թէ խաւմաշ և ոսկի և արծաթ շատ ունի. և իբրև երեկոյ եղև, ասաց կին ի յայրն այն, թէ բեռնեարդ քո ինչ է. զի գնեցից զպխառուսիմ. և նայ ասաց. ոչ ինչ ունիմ ծախու. և կին ասաց. ապայ այդ, զոր ունիս, ինչ է։ Նա ասաց, թէ կնոջայն Փէլ է. զոր ինչ կնիկ Փէլ է ասէր, նայ շուրջ եմ եկեր և գրեր և բարձեր. և եկի աստ, որ այլ գրեմ. և կին ասաց. բարի եկիր։ Նա յանժամ կանչեաց կին զբեռներն այրել և հնարս յիմացաւ. կայր ի տունն մեծ փուռ մի, որ ունէր Գ. բեռն Թուխտ և կին բարկ զան վառեաց. և եկեալ առաջակեաց ձուկն և եդ առաջի Հաւրին. և ինքն եւ զգաներ տուն ամբրրացնել. զի եր. Գ. գաւառն տուն կնաշն. և զայն փակեաց. և կարի խիստ բարձր ձայնիւ ճնշեաց ճաղաքն կանչելով. և յանժամ զխաչներ տանն եկին ոսկերաւ.ք և րրաւ.ք և բախեցին զգաւառն. և տաւն կինն. թէ կամիս, որ պահանանել չէ տասն գրեալ, տաւր զԹխառերն, որ այրեմ ի փուռն. և թէ ոչ տանեմ. այս այրս բանայցուանեաց. և պահանանել տասն գրեալ. և նոյ երեա զբեռներն ի կին և կին զ.Գ. բեռն ալ այրեաց ի փուռն և եկեալ երաց զատան զանեբն և ասաց, թէ քանի ամ գնացեալ կայր ինձ մեկ Հաւրեղբարարդի մի և եկն. և ես ձուկ գրէ ուտել նմայ. և փուշն ի փողն փակաւ և ի մեռանելոյ ճարոյ ազատեցաւ. և եկեալ տեսին. զի ձուկն կայր առաջի նորա և գնացին։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ A 1 և] չիք.—կինն.—Փէլիք] Փիլիպէր.—ասէր] ասէր.—2 գրէր եր ի Թուխդն.—բեմներ.—գեղ եւս] Թեբեռ.—3 գնաց] երթայր.—և ժողովել.—Թրղթով] չիք.—Փիլիպ կնկան —խաբէր է.—4 Նմուա ի քաղաք մի.—կայր.—քաղաքին] չիք.—3—4 Փիլիպուար.—5 այն] չիք.—ի տունն.—6 իւր] չիք.—խաւմաշ և] զաւմաշ.—7 կինն.—ի յայրն] այրն.—այն] չիք.—7—8 բեռներս.—8 զպխառայսն.—Նա.—9 կինն.—ապա.—այդ.—զոր] զոր (այդ)—10 կնկան.—Փիլ է, զոր... ասէր] Փիլպ է ասել և զմարդ խաբէր.—նա ի շուրջ.—11 բարձել.—11—12 և կին... եկիր] չիք.—12 յանժամ] չիք.—կինն.—13 իմացաւ.—կայր ի տունն.—14 բեռ Թուխդ.—կինն զայն բարկ.—եկեալ] եկեալ.—առաջակինեաց.—15 Հաւրին] Հօրն.—զգաւառներ տանն.—ամբրացնել] ամբրացոյց.—16 տուն կնոջն] չիք.—փակեաց.—և] չիք և յառ. կարի խիստ ամբրացոյց և եկեալ և Հերոն ձուկն ուտէր. և կինն.—17 ճչեաց.—և] չիք.—յանժամ.—18 ոսկերաւք.—րրաւք.—բախեցին.—18—20 կամիս... ի փուռն] այրէ զԹղԹերս.—20 և] չիք.—ոչ] չէ.—տանեմ... և] չիք.—21 նոյ... զ.Դ. բեռն ալ] նա զամէն ԹղԹերն.—22 և կին.—երաց.—զատան զանեբն] զզաւառն.—Թէ քանի] այս քանի.—23 կայր.—մեկ] Մ.—Հօրեղբարարդի —մի] չիք.—ձուկն.—24 նմա ուտել.—25 կայր։

Նշանակէ առակս, թէ մարդ հետ Փիլիփոսի ընդ հաւն ոչ կարէ ելնել. որպէս առիւծ զեղջերուն բռնած, թէ ինքեան փէշն բանեցաւ է և յաղթէ մարդկան. և մարդ ոչ կարէ զիմանալ ինքեան փէշին. զի փէշն շնորհութիւն ունի, որ զմարդ խաբէ. և զինչ որ ինք ուզէ, նոյն զամն առնէ:

27 նշանակէ'.—առակս] չիք.—մարդ ընդ Փիլիփոսի.—'ի հաւն.—28 ելանել.—ինքեան փէշ ըն.— 29 ինքեան փէշին.—30 փէշն...—ունի] ունի—զմարդն.—30—31 և զինչ... առնէ] չիք:

ՃԾԳ. [illegible] ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԵՒ ՈՐԴԻՆ
(153 V=144 I)

Էր թագաւոր մի մեծ և ունէր որդի մի. և զայն որդին ոչ թողոյր թագաւորն, որ ելթայր ի գինարբուս և ի մէջս. որ շատ զբաց չէ ուսանէր և լինէր շատախօս. քանզի այն թագաւորն զշատախօսն մարդն ատէր. և յորժամ մեծացաւ որդի թագաւորին, ասաց ի հաւատարիմ[ին] սիրելիսն իւր. զիս խնդրեա յիմ Հաւրէն և բնձ երաշխաւոր լեր, որ շատ կամ քիչ ոչ խօսիմ ի գինարբուսն. և նոյ խնդրեաց և երաշխաւոր եղաւ նորա, թէ ոչ թողում ի շատախօսութիւն. և առեալ տարաւ ի մէջս և ի գինարբուսն. և ժողովեաց բազում ընկերս բաս նմանեաց որդոյ թագաւորին. և նստան ի յուրախութիւն գինւոյ. և ըմբեցին զգինին և հարբեցան և սկսան յանտարակ խօս և ընդ վար խաղալիքմունս. և բազում ապաշխարեաց բանս խաւսեցան. և աղաղակեցան լսելիք որդոյ թագաւորին. և նոյ զարձաւ առ հայրն իւր և երկիր եպաց թագաւորին և պատմեաց զանտարակ խաւս նոցայ և հրամայեաց ի յանկարծ մահուն և յամբիշեացն:

Նշանակէ առակս, թէ ոչ է պարտ անհնազանդ մարդոյ զեխել և արբենալ և ընդ վար խաւսակցել զի աղաղականաց հայրն երկնաւոր ընդ վայր խաւսակցմունս և ընդ շատախօսութեան. որպէս Քրիստոս հրամայեաց ի յանկարծ մահուն և հրամայեաց. գուցէ ծանրանայցեն սիրտ[ք] ձեր:

ՃԾԳ. [illegible] ԲԱՑ [1—2 զայն... թողոյր] ոչ թողէր զորդին.—2 թագաւորն. որ] չիք.—երթայր ի գինարբուսն.—և] կամ.—ի մէջս] ի մանկունս.—3 շատ ասէր.—և լին. շատ.] չիք.—քանզի] զի.—այն] չիք.—4 շատախօսն.—5 հաւատարիմ սիրելին իւր, թէ.—իմ հայրն.—6 երաշխաւոր.—կամ.—6—7 ի գինարբուսն.—7 երաշխաւորեցաւ նմա.—7—8 թողում ի շատախօսութիւն] բազում շատախօսութիւն առնէ.—8 ի մանկունս.—9 գինարբուսն.—10 նստան ի յուրախ. գինւոյն.—ըմբեցին.—զգինին] չիք.—10—11 արբան.—11 ի յանտարակ խօսս.—ընդ վայր զաւզանչմունս.—13 եղաւ.—14 խօսս նոցա.—հրամայեցաւ.—15 մահուն.—և յամբիշեացն] չիք:

17 ընդ վայր զաւզանչել.—աղաղակեան.—18 և ընդ.—զաւզանչմունս.—շատախօսս.—19 հրամայեցաւ.—ի յանկարծ] և այսպիսին.—մահուն] չիք.—19—20 ծանրանայցեն սիրտք ձեր շատակերութեամբ և արբեցութեամբ:

ՃԻԴ. ԶԱՆ ԶՈՐՑԻՓԵՍՆ

(154 V=145 I)

Իցէ այլ մի, որ կոչի ստամոքայր սիրելի. և կամեցաւ Հարաւանիս առնել այրն որդւոյ իւրոյ. և գնաց առաջ ստամոքայրին, թէ ստամոքայ Համար յիմ որդւոյն Հարաւանիսն մի զար մանուկ. որ ապաւինիցէ լինի. և ստամոքայ երդուաւ շարայլշար, որ ոչ մանել ի Հարաւանիսն և կոչէ Հարանիսն կարի խիստ սիրով և մեռաւ ի յետոյ գիշերին. և ստամոքայ արտասուաւ և կարի խիստ ի խոր խոցեցաւ և հնարս խնդրեաց շարութեան. էառ ձու մի և գնաց կանխեցաւ ի հարաւանեացն հնոցն. և յարժամ երթայր մեկ մանկայինել պատանի մի ի հարաւանիսն. և ստամոքայ ի վերայ ճանապարհին կանխեալ էր. եառ ձու ի պատանին և ասաց. առա փոյս ձուս. և եդ ի մէջ մճլխոյն ի գինարբուսն. և ասէ, թէ մեկ բան ասեմ ձեզ ես, զան գիտացէք. և զայս ասաց. թէ հաւն ի ձուէնէ ծնեալ թէ ձուն ի հաւէն. մեկն ասաց, թէ ձուն ի հաւէն և մեկն ասաց, թէ հաւն ի ձուէն. և եղև մեծ խռովութիւն և ապմաւ և բազում շարիս գործեաց անդ: Նոյն այրն այն գնաց առ ստամոքայ սիրելին և ասաց. ընդ է՞ր շարիս և ապմաւ արարեր ի Հարաւանիսն իմ. և նա երդուաւ կրկին շարայլշար և ասաց, թէ ես ի Հարաւանիսն ոչ եմ մտեալ. և այրն ասաց, թէ զու ոչ մտեր ի Հարաւանիսն իմ, բայց քո շարութիւն և չմտութիւն եմուտ և շատ շարիս և ապմաւ և վնաս արար:

Յուցանէ առակս, թէ մարդ շատ կայ, որ ի հնոս մարդպշար և ապմաւ անէ. նայ ինքն ոչ կարէ յայտնի առնել, զայլ որ խրատէ և ինքն յետ կենայ. և յարժամ յիմանայն զշարն՝ գործեալ է և երթան մեզապրելն, նայ ասէ և երդնու, թէ ես չեմ շարին պա[տ]ճառն. և ինքն է:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ [ ] 1 և] որ.—2 որդւոյն իւր.—3 իմ որդոյ Հարաւանիս.—զար] չիք.—ապմաւ.—4 չ ի.—երդուաւ շարայշար.—մտանել.—5 կարի] չիք.—ի] չիք.—ստամոքայն.—6 կարի] չիք.—7 եառ.—կանխեցաւ.—8 երթայր.—մեկ] չիք.—պատանի մի մանկտիքաց.—9 կանխեալ.—զձուն.—10 ձուս] յաւ. ի մէջ մանկտիսին և ասէ, թէ հաւ ի ձուէն է թէ ձուն ի հաւէն է. և ասաց պատանին զձուն.—10—11 եդ... և ասէ] գնաց ի մանկտիսն.—11 մեկ] ձեզ. Ա.—բան մի.—ձեզ] չիք.—11—12 ես... ասաց. թէ] չիք.—12 ի ձուէն.—ծնեալ] չիք.—ի հաւէն է.—12—13 մեկն... ի ձուէն] չիք.—14 ապմաւ.—15 սիրելի ստամոքայն.—շար և ապմաւ.—16 և նա] նա.—կրկին անզամ.—շարայշար և ասաց] չիք.—17 ի Հարաւանիսն յա.—թէ զու] չիք.—ոչ ես.—18 ի Հ. իմ] չիք.—բայց] և.—և չմտութիւն] չիք.—եմուտ.—19 շարիս.—և ապմաւ և վնաս] չիք.—արար] արա:

20 կա շատ.—ի հնոս] կամ հնոս.—21 ապմաւ.—22 յիմանան.—որ գործեալ.—23 պատճառն.—24 է չարն:

ՃԾԵ. ԶՕՐ. ԵՒ ՍԱՏԱՆԱՅ
(155 V=146 I=15 A)

Այր մի զօրութիւն անէր սատ և անզ. բայց կարի խիստ երկնչէր ի բանսկուց և ագանելեաց. և պատրաստութեամբ և վախճանով առնէր զզօրութիւն. և յաւուր միում արար ատեան մի զօրութեան և գնաց պատերազմ ի խաւարու որմի միոյ առաւ. և էր գիշեր. և եկն առ նայ սատանայ և ասէր ի Հեանց իւր փոքրիկ շատար մի պարզակալ և ասաց նմայ. եկ յառաջ. զի խաւարու է որմդ՝ կամի փլչի. և նա ելաւ. և մի սատանայ այլ զօրօք փլուց յեանց. և ասաց այրն այն սատանայի, թէ զու ով ես. և նայ ասաց, թէ սատանայ. և ասաց այրն այն, թէ ուրեմն մարդիկ, թէ սատանայ մարդոյն չար առնել. և զու բարի արարեր ինձ, որ Հաներ յորմոյն տակէն. և ապայ փլաւ որմն. և ասաց սատան[այ], թէ զու ի մեր կողմանէն ես. և այրն ասաց վասն չարին, թէ այդ ի՞նչ է, որ ի Հեաց ի շուրջ կանեն. և ասաց. այս չարին և մեզ պարտական է՝ զօրութեան, չեութեան և այլ ամենայն չարութեան և մեզ. և զու ընդ էր վախճանս առնել զօրութիւն, որ այս չատարոփս պատրաստեցեր յայնժամ զօրն այն փառաւորեաց ի զօրութիւն և արար շատ զօրութիւն. և յաւուր միում զայ սատանայ յորդորէ զմարդն գնալ ի պատառել գխերդնոյ թագաւորին. և եկ զօրն այն և գնաց ի խերդնոյն. յորժամ պատառեաց և եմուտ ի ներս, ապա սատանայ ի յեա զչարին և առեալ գնաց ի խերդնոյարն և թքեալ յերեսն և ասէ. այսպէս պատճէ գխերդնոյ թագաւորին, որ զօրն եկեալ պատառէ. և եկեալ ամենայնք և բանկյն զզօրն և չարչարեցին մինչև

1 անէր] I, A առնէր.—սատ և անզ] I չիք.—I, A բայց.—կարի] I չիք.—2 երկնչէր] I չէր (սղալ.)—I բանսկուց. A բանսկո՛.—ագանելեաց] I պատանանանելեաց (սղալ.). A ագանելեաց—3 I զզօրութիւնն.—4 A պատերազմ.—որմի միոյ] I չիք. A պատի.—4—6 առաւ... խաւարու է] I չիք.—5 A նա սատանայ.—5-6 A շատար.—6 նմայ] չիք.—յառաջ] A պարի.—7 փլչի] A փլեր.—A ել.—մի սատանայ այլ] I մեկ այլ սատանայն. A միւս սատանան.—7—8 I յարձեալ փլուց նմանեաց.—8 I սատանայիս. A սատանայի.—9 թէ] I չիք.—I ես սատանայ եմ. A սատանայ եմ.—այրն] մարդն.—այն, թէ] I չիք.—I մարդիկք, A մարդիկ.—10 I, A մարդոյ.—I առնել.—I յորմոյ. A յորմոյն.—11 I, A ապա.—որմն] A չիք.—I սատանայ. A սատանայն—12 ես] A յա... այն որ բարի արարի.—I այդ.—ի] I չիք.—13 Հեաց] Հեա.-ի] I, A չիք.—A անեն.—սատանայ, թէ] I չիք.—այս] I այն չարիքս. A այս չարքս.—չարին և] I չիք.—A պարտականն.—14 զօրութեան] A չարութեան և.—չեութեան] I չիք.—այլ] A չիք.—I յարեաց. A չարեաց.—և մեզ] I, A չիք.—15—16 զօրութիւն, որ այս չատարոփս (I չատարոփս) պատրաստեցեր] A զզօրութիւն նորայ ոչ [illegible] [illegible] իմ պարտիմ. զզօրութիւնն, որ այս (փոխանակ այս) [illegible] (չատարոփս) իմ պատրաստեցեր.—16 A զօրութիւնն.—16—17 և արար շատ զօրութիւն] I չիք.—17 I զա. A զա.—A սատանայ.—A և որդորէ.—18 գնալ] I չիք և յա... զօր. A երթալ և.—ի] I, A չիք.—I պատառէ.—I զթագաւորին խերդնոյն. A զխերդնոյ թ.—և գնաց] I գնաց.—19 I խոցնեաց. A խերդնոյն.—և] I չիք.—I, A եմուտ.—սատանայ] A չիք.—20 ի յեա] I չիք. A յեա.—զչարին] I զչարիքն. A զչարին.—առեալ] I եկեալ. A չիք.—I սատանայն առ խերդնոյարն. A առ խերդնոյարն.—I ի յերեսն. A ի յերեսն նորա.—21 A ասաց. [illegible]—I, A պատճե.—I զխերդնոյն. A զխերդնոյ.—22 ամենայնք և] I, A ամենեքեան.—

ի լուսն. և յորժամ լուսացաւ, տարան ի կախել և գտեալ մի բարձր ձող և կախեցին զգողն կարի խիստ բարձր. և եկեալ սատանայն անդ և այլքն եսես զսատանայն և ասաց, թէ հասիր յուսացնութիւն. և ասաց սատանայն, թէ այն մարդն, որ ի մէջ կախեալ է, այդ բարձր անգղ է նորա անգղն. և իբրև զայս ասաց սատանայն և անյայտ եղև։

Ուսուցանէ առակս. թէ մարդ հետ սատանայի կամացն երթայ և զնորա կամքն առնէ, նոյ սատանայն զնոյ մեծ խառնայի ոչինչ պատմէ արդեօք գեղջուկ բառով ասեն, թէ սատանայն մեկ երկու անգամ յամենայնի խաղեսցէ. և այլ սատանայքն ասացին, թէ ընդէ՞ր տանես զայդ. մի թէ մարդոյն կոչմանն ես զուտ. և ասաց, թէ մեծ խառնայի եմ պահեր զմարդն զայն և գուլ մի արտորայ և մի հազարբ, ասէ սատանայն։

23 I ի լոյսն.—I կախեցին.—A չորեքին.—23—24 I բարձր ձող [illegible] [illegible]—24 կարի խիստ] I չիք.—և] I չիք.—A [illegible]—25 [illegible]] A [illegible] [illegible] (I [illegible]) A չիք.—26 A [illegible]—թէ] A չիք.—[illegible]] I, A չիք.—ի մէջ] I [illegible] A չիք.—A [illegible]—I [illegible] A [illegible]—A [illegible]—27 I նորա է.—[illegible]] I չիք.—և] I չիք.—A [illegible]—և] I չիք.—A [illegible]

28 Ուսուցանէ առակս. թէ] A [illegible]—I [illegible] A [illegible]—[illegible] I [illegible] A [illegible]—29 [illegible]] I [illegible] A [illegible]—I [illegible]] I [illegible] A [illegible]—A [illegible] (I [illegible]) [illegible] (I [illegible]) [illegible]—[illegible]] I [illegible] A [illegible]—[illegible]] I չիք.—30 A [illegible]—[illegible]] I, A [illegible]—31 [illegible]] I [illegible] A չիք.—I [illegible]—և այլ] I [illegible]—I, A [illegible]—32 A [illegible] (A [illegible]) [illegible]] I [illegible]—I, A [illegible] -33 I [illegible] A [illegible]—I [illegible] A չիք.—A [illegible]—I [illegible] A [illegible]—33—34 I [illegible]—34 [illegible]] I չիք.

ՃԾԶ. ԳՈՂ ԵՒ [illegible]

(156 V=147 I)

Այր մի գող բաղում գողութիւնս արար և եկեալ ի դղյակն. և ոչ էր թարգեր զգողութիւնն և գնաց խոստովանեցաւ իմաստուն վարդապետի միոջ և ասաց. խոստովանիմ քեզ, հայր սուրբ, զամենայն մեղս իմ առաջի սուրբ Աստուծոյ. և յորժամ զգողութիւնն ասաց, վարդապետն ասաց, թէ թարգեա զգողութիւնն. և այլքն ասաց. ոչ կարեմ. և վարդապետն կարի խստացեալ զայրն. զի այլ ոչ առնել

[illegible] [2 ոչ կարէր թարգել զգողութիւնն և [illegible]—3 վարդապետի] [illegible]—[illegible]—4 զգողութիւնն.—5 վարդապետն] [illegible] —թէ] չիք.—զգողութիւն թարգ [illegible]—6 վարդապետն] [illegible]—կարի] չիք.—[illegible]—[illegible]] չիք.—

զզգաստութիւն. և այլն ոչ էառ ի յանձն Թադէին զզգաստութիւն։ Նա՛ն ժամ առաջ վարդապետին, թէ չէր կարել Թադէիր, զու զայս բանս ասայ, յեր ի զօդութիւն երկթառ. մեկ ասորայայ ի զանձին առանեղն, որ առնեն և ի գետոյն մինչգա. ի ասուն եա, մեկ անկեամ զաստուած ի մեռաց ձգէ և ասոյայ առ զզանձն և գնայ. և ասաց. ո՞չ, հայր ասուք։ Նա գնաց յերգիս մեկ խոճայի և ուքն գնէր. և ասաց խոճայն ընդ կին իւր, թէ զան. Ս. գեղեցին, որ ի պատառահան գրի, փերաեցիր պահեցիր թէ ո՞չ. և ասաց կին, թէ ոչ. այս մեկ գիշերս ինչ առի լինայ, վաղն պահէմ. և յարժամ քնացան, էջ զօգն ի ասուն և եառ զ. Ս. գեղեցին և յերթալն մինչ գեա ի ասուն էր, յիշեաց զպատուէր վարդապետին և զաստուած մեռաւքն ձգեց և ասաց ինքն ընդ ինքն, թէ այս բանս չէ պատեհ, որ այս զանձս ի յայս առանել տանիմ. և դարձուց զ. ՏՐԴ. ի տեղն ի տեղն. և խոճայն լսեց, բայց ի վախենաց ոչ խօսեցաւ. և եառ զօգն զ. ՏՐԴ. և գնաց և կրկին յիշեաց զպատուէր վարդապետին և ձգեաց զաստուած ի մեռս իւր. և դարձուց զ. ՐՏԴՍ. ի տեղն. բատ յայսմ աւուրեանց զամենայն զանձն ի տեղն եդ. և ելեալ կամէր երթալ ոչ ինչ առնելով ընդ իւր. և մինչ գեա ի ասուն էր, ձայնեաց խոճայն և ասաց. ո՛վ եղբայր, մի գնար առաւօտեայ համբերեա, ինձ առէ զբայ բանս. և զօգն ասաց զձշմարիտն և զպատուէր վարդապետին. և խոճայն եա նմայ զան .Ս. գեղեցին, պատուիրեաց և ասաց. առ քեզ հալալ, այլ զօդութիւն մի առնէր։

Ծուցանէ առակս, թէ մարդն յարժամ զմեղս իւր խոստովանի, ինքն պիտի զպատուէր խոստովանողհաւրն պահէ անպակաս. և յարժամ պահէ, ի մեղաց ազատի և բազում բարեաց հանդիպի, որ ակն ոչ ետես և ասաստուածայինն փառացն արժանի լինի։

---

7 զօդութիւն.—այլն այն.—էառ յանձն.—զ՚զօդութիւնն.—Նայն.—8 վարդապետին] բանհատնայն. որդի.—կարել] չկ.—Թադէին.—9 առաջ] առաջ.—յեր] յարժամ.—9—10 մեկ ասորայայ... որ] կամ զզանձն.—10 մինչգեա.—եա .Ե. անկամ.—12 ի յերգիս .Ե. խոճայի.—ուքն.—13 խոճայն..—կինն.—զօգն.—Ս.] Ս.—գեղեցինն.—ի պատառահանն.—14 պահեցիր] չկ.—կինն.—թէ] չկ.—14—15 այս... լինայ] ոչ ինչ պիտի լինի այս .Ե. գիշերս.—15 կաւ պահեմ.—քնեցան.—ասունն.—16 եառ.—զ.Ս.] չկ.—գեղեցինն.—երթալ.—ասունն.—17 վարդապետին] առ քո հօրն.—ի մեռն ձգեաց.—18 ընդ ինքն] ընդ միտսն.—որ այս] որըան.—18—19 ի յայս առանել] չկ.—19 առանեմ.—դարձոյց զ.ՏՐ. գեղեցինն.—ի տեղն ի տեղն] ի տեղն.—խոճայն.—բայց.—19—20 ի վախենաց] վախեցն.—20 եառ.—զ.ՏՐԴ] ՏՐԴ.—գնաց.—21 վարդապետին] բանհատնայն.—առաստուած զմեռս.—դարձոյց.—զ.ՐՏԴՍ] ՐՏԴՍ (այսպ.)—23 ասունն.—24 խոճայն.—եղբայր.—25 առաւ բա.—26 վարդապետին] բանհատնայն.—խոճայն.—զան .Ս. գեղեցին] և այլ ոչ արար զօդութիւն. այլ յարժամ խոճայն .Ս. գեղեցին եա նմա.—27 այլ.—առնէր։

28 մարդն] չկ.—29 խոստովանահօրն.—անպակաս ի միտն.—30 պահէ] չկ.—ի] չկ։

ՃԱՌ ՍԲՆ ԳԱԲՐԻԷԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻՆ

(157 V=148 I)

Այլ մի կայր կարի խիստ աղքատ, անօք և անհարկեար և անօգնական. և էր այսր այն բնութեանց բարի և զարմանալիք բարեաց. և յորժամ արգի եղև նմա, առաւել աղքատութենէն մարդ չերթար ի տուն նորա և կամ եկեղեցւոյ լինէր. որ այն աղքատն զայլոյն եկեղէր և ի տուն տայր: Յանժամ աղքատն այն ասաց ի միտս իւր, թէ վարդապետք և ամենայն գիրք ասեն, թէ աստուած զաղքատն և զանանկն և զպանդուխտսն սիրէ. և եկեալ գնայր ի տաճարն և ասէր ի միտս իւր. թէ ճշմարիտ է, որ աստուած զաղքատն սիրէ, նայ ինչն հոգայ զիս: Եւ յանժամ երևեցաւ նմա պայծառակերպ այր մի ի ճանապարհն և ասաց ընդ աղքատն և ասաց, թէ ո՞ւր երթաս. և խնդրեաց զաղքատն տալ զպատճառն. և աղքատն ասաց զճշմարիտն. և ասաց լուսաւոր այրն, թէ զարմի՞ր. ես տանեմ ի տուն և լինիմ եկեղեցի քոյ ապայէն. և աղքատն ասաց, թէ ինձ արդարադատ եկեղեցի պիտի, որ մարդ երես չէ առնէ կամ աղքատ կամ հարուստ ոչ առնէ, այլ զամէն հաւասար տեսանէ, զաղքատ, զհարուստ, զթագաւոր, զպարոն, զմեծ և զփոքր՝ զամէն հաւասար տեսանէ. բայց ինձ ասայ, թէ դու ո՞վ ես. և երկու կարի խնդրեաց զլուսաւորն այրն. և ասաց լուսաւորն այրն. ես եմ Գաբրիէլ հրեշտակապետն. ասաց աղքատն, թէ քան զքեզ եկեղեցի պիտի իմ որպէս. որ ոչ թագաւոր կասէ և ոչ պարոն և ոչ իշխան և ոչ հարուստ և ոչ աղքատ և ոչ մեծ և ոչ փոքր. զամենեցուն հոգին հաւասար միայկես հոյ առնէ. և գնաց և եղև եկեղեցւոյ: Եւ յորժամ եղև եկեղեցւոյ, ասաց. յայսմ հետէ պիտի փարթամ և հարուստ լինիս. զի շատ համբերեցիր աղքատութեան և զոհացիր աստուծոյ: Եւ եղ յաւուր միում գնաց ի լեառն իւ-

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ը.ՍՏ Լ 1 կարի] չիք. — անհարկեար] անհար եր. — 1—2 և անօգնական. և էր այսր այն] չիք. — բն. բարի] բն. հեզ. — 3 աղքատութեան — չերթար] չերթէ. — 4 եկեղեցւոյ լինէր] ի եկեղեցւոյ զայլն. — այլոյն. — 5 և ի տուն տայր] չիք. — Յանժամ ասաց աղքատն ընդ միտս. — 7 զպանդուխտսն. — գնայր. — 8 ընդ միտս. — 9 յայն ժամ. — պայծառակերպ. — 10 ի ճանապարհին. — և ասաց, թէ] թէ. — 11 առաքեաց. — 13 ի տուն] զատնն. — եկեղեցւոյ (այլոց.) — ես աղքատն] այրն. — 14 ինձ. — արդարադատ եկեղեցւոյ. — մարդոյ. — չէ առնէ] չառնէ. — կամ] չիք. — 15 կամ] և. — չառնէ. — զամէնն. — 15—17 զաղքատ... տեսանէ] զի թագաւորն և զպարոնն և զմեծ և զփոքրն զամէնն հաւասար տեսանէ. — և] չիք. — 18 առաքեաց. — զլուսաւորն] զլուսաւոր. — լուսաւորն այրն] չիք. — ես եմ] թէ ես. — 19 հրեշտակն եմ. — և ասաց. — 19—20 եկեղեցւոյ. — 20 պիտի իմ որպէս. որ] կացցէ. — և] չիք. — և] չիք. — 21 և] չիք. — և] չիք. — և ոչ փոքր] և փոքր. — 21—22 այլ ամենեցուն. — 22 հաւասար] չիք. — միայկես] միապէս լինի և. — հոյ] չիք. — և գնաց] չիք. — 23 եկեղեցւոյ. — եկեղեցւոյ] չիք. — ասաց հրեշտակն. — պիտի չիք. — 24 համբերեցիր աղքատութեան. — 25 գոհացար զաստուծոյ. — և գնաց. —

բել փայտ վասն սան խարոյկ ի պէտս վառելոյ և նոքա զի զայն զէՀ մի բերեալ էր և կերեալ միս այծոյ և զնացեալ. և ոչէր ոչ-կար. և առեալ էրէր ծախեաց և փարթամացաւ. և մին ևս այլ զնաց ի զետն լուանալ զերեսն իւր և գտեալ քրձով զանձ և այլ փարթամացաւ. և մին զերիկուն ննջեալ կայր, նոքա զի շուն ունէր մի զարդ զանձով, ի մէջ մեծայգին ակունք և մարգարիտ, և նոյ ձայնեաց և չիք ասաց շուն. և շուն ձայնեց զպայրին և փախաւ. և զնաց այլն և եառ զպայրին, եւ առաւել փարթամացաւ աղքատն այն։

Նշանակէ առակս, թէ ով աղքատութեան համբերէ և զոհու-թիւն տայ աստուծոյ, նոյ այնպէս զնայ աստուած փարթամացու-ցանէ կամ յայս զԷա կամ յանդէնս. որպէս զՅոբ և զԱբրահամ և զայլսն անձանցն, որ համբերեցին և զոհութիւն ետուն աստուծոյ. և ասէն զեղջերուն բառով, թէ յերր մարգոյն ազատաթն ազատաթն զայլ և բերէ, նոյ զայն զիՀն բեր[է] և զետն զզանձն, շունն զայլ և զպայրին բերէ. այս ան առակն է, որ ասեն։

26 ասեն խաչ.—զայլն.—27 մի զհՀ բերեալ.—կերեալ] չիք.—այծոյ մի.—28 կայր.—էրէր] բերեալ.—մին ևս այլ] յասաւ մի այլ.—29 իւր] չիք.—զանձ.—30 մին] Ա.—կայր.—շունն.—31 զարդ մի.—ի մէջ մեծայգին.—31—32 նոյ... շուն] նա շունն չէր ասաց.—32 շունն—ձայնեաց—փախեաւ.—33 այլն և] չիք.—առեալ.—և նա եւ առաւել.—33—34 աղքատն այն] չիք

36 նա... աստուած] նա աստուած զայնպիսիսն.—37 ասացին.—անդէն.—38 զայլսն.—անձանցն, որ] և.—39 եր—մարգու.—ազատաթն ազատաթն] ազգութ.—40 և բերէ. նոյ] չիք.—զայլ զմն զզիՀն.—և զետն զզանձն] չիք.—40—41 զայլ... բերէ] զմ զպայրին ի շուն բերէ.—41 այն.—առակն.

ԱՌԱԿ· ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ ԿՌՈՒՆԿ

(156 V)

Աղուէսն և ծովային կռունկ մի եղբարք եղեն. և կայր թզենի մի ի ծովեզերն. և ելանէր աղուէսն ի թզենին և ուտէր և թափէր կռունկին, որ ի վայրն ուտէր. զայս արարին բազում անգամ. և եղև հիւանդանալ աղուէսոյ կռունկին. և բժիշկն ասացին, թէ աղուէսու երիկամանդր պիտոյ. որ ուտեն և ողջանայ. և եկն կռունկն և աղուէսն ի թզենին. և յարժամ զթուզն կերան, ասաց կռունկն. եկ առնեմ զքեզ առ թագաւորն մեր. զի քեզ բարի և առաքինութիւն առնէ, զինչ զու խնդրես. զայս ասաց. զի խաբեսցէ զաղուէսն. և աղուէսն՝ զու ջրային ես և ես ցամաքային. ես զի՞արդ կարեմ գալ ի ծովն ի վայր. և կռունկն ասաց. զայն զու մի հոգար. եկ նստ ի վերայ իմ և ես տարայց զքեզ անվնաս և անփորձ.

[illegible]

[illegible]

[illegible] 41 ag [illegible]

---

41 ag=10 C=10 C²=37 D. 1 [illegible]] C, C² [illegible]—C, C², D [illegible]—2 [illegible]] C, D [illegible]—C [illegible].—C, C², D [illegible]—3 C [illegible]—C, C², D [illegible]—C [illegible]] C² [illegible], D [illegible]—3–4 C [illegible], C² [illegible], D [illegible]—4 C [illegible]] C [illegible], D [illegible]—5 C [illegible], C² [illegible]—5–6 C [illegible]—6 C, C², D [illegible]—C [illegible]—C, D [illegible], C² [illegible]—D [illegible]—C, C², D [illegible]—C, C² [illegible]—7 C, C², D [illegible]—C, C², D [illegible]—C [illegible]—8 C [illegible], D [illegible]—C, C², D [illegible]—9 C [illegible]—10 C, C², D [illegible]—C [illegible]—C, C², D [illegible]—11 C [illegible]] C, C², D [illegible]] C, C² [illegible]—C, D [illegible]—

ծառէն և նստաւ ի վերայ Թիկանց կրիային և սկսաւ գնալ 'ի ծոցն 'ի ներս։ Նա ետես Հնդացւոց 'ի ջամանչէն, ասէ կրիայն. գնասցես. սիրելի եղբայր իմ կապիկ, զի կին իմ հիւանդ է. և ասացին բժիշկքն, Թէ զկապկի սիրտն և զերիկամունսն եփեսցեք ու զխորսն ուտէք. որ խմէ. որ ողջանայ. զքեզ այնոր համար կու տանիմ։ Կապիկն ետես լուաւ, կանչեց իւր ամէն զօրութեամբն և ասէ. հաղար վայ զիս և շատ աւաղ է, որ չեմ 'ի հետս. դարձիր, եղբայր. դարձիր. որ արծնակէր չլինիմ. որ տանում զսիրտն իմ և զերիկամունսն իմ. զի մեր սովորութիւն է, որ 'ի ծառն կախեմք, յորժամ 'ի ճանապարհ երթամք. և շատոց առողջութիւն է եղեալ տասանամ։ Նա կրիայն հաւատաց ապուշնայքն, դարձաւ և գնաց 'ի ծառի տակն. և ապուշնայն վազեց և 'ի ծառն ելաւ։ Նա ասէ կրիայն. փութա և եկ ճանապարհ. որ ժամանեմք հիւանդին։ Ասէ կապիկն. Թէ ես այլ հաւատամ քեզ և իջնամ 'ի ծառէս, քան զէշն անմիտ լինիմ, որ զերծաւ 'ի բերանոյ առիւծոյն և անկաւ դարձեալ 'ի ձեռն կամաւ՝ և սատակեցաւ։ Նա ասէ կրիայն. զառակս յառաջնոյ. զի սորա ասացէր. և կապիկն ասէ. դու զառակս յառաջնոյ, որ ինձ զսուտութիւն

---

12 C նստ.—C² Թիկանցն.—C կուրիայն, C² կրիային.—C, C², D սկսան.—գնալ] D գալ.—12–13 'ի ծոցն 'ի ներս] C, C², D չիք.—13 ետես… ջամանչէն] C, C², D յորժամ հասին ի ձեռ (C² ձեռ ի) ծովուն.—C կուրիէն, D կուրիայն.—14 կապիկ] C ապուշնայ, C² ապուշնայն, D չիք.—զի] C, C², D չիք.—C, C², D կինն.—և ասացին բժիշկքն] C, C², D ես (D չիք) զնացի ու հարցի. նա ասաց ինձ.—Թէ] D չիք և C, C², D յաւ'. զնա (C զնայ) ու.—15 C զապուշնայն, C² զապուշնային, D զապուշ (ապուշ.)—C, C², D զսիրտն (D սիրտն) և զերիկամ, C յաւ'. և.—ու զխորսն ուտէք. որ] C, C² զխորսն Թող, D Թող զխոր.—որ] C, C², D և.—16 C², D ողջանա.—զքեզ այնոր համար կու տանիմ] C, C², D չիք.—կապիկն] C և ապուշն, C², D և ապուշնայն.—ետես լուաւ] C, C², D չիք.—C, C² զոչեաց, D կոչեաց.—17 իւր ամէն զօրութեամբն և ասէ] C, C², D չիք.—C, C² Թէ ո., D Թէ հաղ.—C² վա.—զիս] C, C², D զանձն իմ.—17–18 է. որ չեմ 'ի հետս] C, C², D չեկաւ ընդ ժամանել (C ժամանեալ, C² ժամանիլ) հիւանդին և չլինիք արծնակէր (C արծնակեր).—18 եղբայր] C, C², D չիք.—որ արծնակէր չլինիմ] C, C², D չիք և յաւ'. վասն սովորեմ չունի որ (D որ չունի) երթամք (C² երթանք) ի ծառն.—18–19 որ տանում զսիրտն իմ և զերիկամունսն իմ] C, C², D չիք.—19 որ] C, C², D յաւ'. զսիրտն և զերիկամունսն (D զերիկամն) մեր.—19–20 C ի ծառէն.—20 C, C², D կու կախեմք.—20–21 և շատոց… տասանամ] C, C², D չիք.—21 կրիայն] C, C², D չիք.—C հաւատաց.—ապուշնային] C, C², D չիք.—21–22 դարձաւ… ելաւ] C, C², D և երեր զնիկն ի ծառն և (C² չիք և յաւ'. ի) վեր (D չիք) վազեց և ել ի ծայրն ծառին.—23 C կուրիէն.—C փութայ.—եկ] C, C², D եզ.—ճանապարհ] C, C², D չիք.—C² ժամանիցեմք.—C, C², D և ասէ ապուշնայն.—24 ես] C, C², D չիք.—C, C², D իջանեմ.—քան] C, C², D նա (C նայ) ես քան.—զէշն] C, C² զէշն էշն, D զայն էշն.—25 զերծաւ] C փրթաւ, C², D փրթաւ.—C ի բերնոյ, C² ի բերանոյ, D 'ի բերանոյ.—C առուծոյն, C² առիւծուն.—C, C², D դարձեալ անկաւ.—C, C², D 'ի ձեռս նորա (C նորայ).—26 կամաւ] C, C², D չիք.—C սատակեցաւ.—և] D չիք.—C կուրիէն, D կուրիայն.—C յառաջնոյ, D 'ի յառաջնոյ.—26–27 զի… յառաջնոյ] D չիք.—26 զի] C, C² որ.—26–27 սորա ասացէր] C, C² ասեցեր ինձ.—27 և] C, C² չիք.—C, C² ասէ ապուշնայն (C² ապուշնային).—C, C² և դու.—C² զառակս.—C յառաջնոյ.—27—

ուսուցիր։ Եւ յետ այն. փորձք է, որ սառ տարրեցայես, որպէս կոչեալ և չիան, այլ խարեցին և տարրեցան։

Նմանապէս, թէ բարեմտացն առաւելամանացէ. և թէ բարի սա-նեա մարդոյ և նա լաւայ քեզ չար առնել, զու հեռացիր 'ի նմանէ։

28 C, C², D որ ասացիր թէ զառաթիւն (C առթիւն)—28 ասէ] C, C² այս, D իմ.—C փորձ. D փորձք.—C, C² է թէ, D այս է.—տարրեցայես] C, C², D խարեցի—28—29 C չիացած չչիան, C² կոչեալ չչիան.—29 այլ խարեցին] C խարեաց զաղանեան, C², D որ խարեցին զաղանեան.—և] C չիէ—տարրեցան] C յա՛. ի խորագիտութենէ նորա, C², D յա՛. ի խորամանկութենէ նորա։

30 C, C², D յաւացանէ առաւել—բարեմտացն] C, C² մարդ որ զմարդոյ ազնիւ (զմարդոյ ազնիւ) մտանայ (C² մտանեն) նայ, D մարդ զմարդոյ յառաթիւն մտանայ.—և] C, C², D կոչի.—31 C² մարդոյ.—C² լաւա, D լաւն.—C առնել.—հեռացիր] C, C² դու փախիր, D դու փախիր.—'ի նմանէ] C ի նմանէն, C² ի նմանէ։

ՃԾԹ. ՄԵԾԱՏՈՒՆ
(159 V)

Էր մեծատուն մի խիստ փարթամ, որ ունէր .Գ. որդի կարգած և ունէր շատ ոսկի և արծաթ և շատ գեղեցկայք և ապարանք և շատ մրգեր ջաղացնի և այլ շատ մրգեր։ Եւ յաւուր միում տեսանէր ընդ շուկայքն միջին և կաս զհատ աղաւնիկ, որ է խորովուն. կարի խիստ մնացն սաստ. որ ի հաւոյն էառ. և խիստ ծերացեալ էր. և ոչ կարող համբերել. և քանի որ աղքատ էր, ի շուկայքն կերակրոյն չէր կերեալ. գնաց ի տուն և եա բերել զէր գառ մի և ասաց յորդկին և ի կինն և ի հարսներն զա[ռ]ձայնն, որ մնացն ասաց ի շուկայն. և եղին զխորովուն փառն ծեր հայրն իւրեանց. և յորժամ եփեցաւ խորովածն և եկն սիրելի հայր մի ի տունն. և բերին զխորովածն. և կերան և մոռացան զծեր հայրն իւրեանց։ Եւ յորժամ եկն ծեր մեծատունն և ասաց, թէ, թէզ բերէք զխորովածն. ասեն կոյ թագաւոր և կոյ սատեր. և փոքր հարսն զմեռան ի զիմացն էլեալ. և յանժամ զխառցաւ, որ մոռացեալ էին զինքն. և ասաց ի միտս իւր, թէ մինչ կենդանի եմ և բազում անգամ ասացի որդոց իմոց և կնոջս, հարսներուս, թէ ինձ հաճոյ է այս խորովածս և զիս մոռացան. ապայ յետ մահուանն իմոյ բնաւ զիս մտաց այլ ոչ պիտի ձգեն. և ասաց ինքն իւրեան, թէ զինչ ունիմ, փախնեալ և տուր աղքատաց, որպէս աւետարան հրամայէ. և ունեցիս գանձ բազում ի յերկինս, ուր գող ոչ մերձենայ և ոչ ցեց և ուտիճ ապականէ։

Նմանապէս ասաց, թէ մարդ քանի յիւր ձեռացն զայ, նայ իւր հոգւոյն պէս թող ինք[ն] անէ. թէ չէ՝ յետ իւրեն որդիքն և կին և

Հարանցն և ամենայն ժառանգորդք զենեալն շուրջ պիտոյ մնասնայն, որպէս ասէ Դաւիթ մարգարէն, թէ ժամանակի որպէս ասացի քան սիրելեաց խորոց, ժառանգութիւն առն որդիք են, այն է պտուղ յորովայնի խորոյ. և Քրիստոս Հրամայէ, թէ վաճառեցէք զինչս ձեր և տուք աղքատաց. և որ ողորմի աղքատին, փոխ տայ աստուածոյ և յաստուծոյ առնու։

ՃԿ· ԵՐԵՔ ՈՒՂՏՔ ԵՒ ԵՐԵՔ ԱՂՈՒԵՍՔ

(160 V=52 ag)

Երեք ուղտք և Գ· աղուէսն եղեն եղբարք և գտան ·Գ· Հաց մարդոյ. և ուղտքն առին զհացն և բաժանեցուցին զգլուխս իւրեանց և աղաղակելով ուտէին զհացս. և աղուեսքն լային առ յատանոցա. և խօսեցան ընդ նոցա ստանալեցուցին զնոսա։

Նմանէ առակս, թէ մեծատունք ծծեն զաղքատս ժողովրդեան. և շատ աղաղակէ, որ աղքատն ի նեղեալ վիշտացն մեռանի

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՐԵԶ ag 1 [illegible] —2 [illegible] —3 [illegible] —4 [illegible]

5 [illegible] —6 [illegible]

ՃԿԱ· ՀՈՂԱԳՈՐԾՆ ԵՒ ԱՐՕՏԻԼ

(161 V=9 V=94 ag=3 A=110 B)

Այր մի Հողագործ չքնեաց ախտառոյ բաղձում և առի ի վարատ իւր վասն թաշնեաց. և գայլն եկունքն և սաւն քաղեալն զգառնցն և զախեան նոցա. և առաւաւտուն ել և գնաց ի տեսանել զախտառն և անկեալ էին բաղձումք ի սայրոյ և ի կառոկոյցն ի յորոգայթն. և նոյ քաղեաց և սկսաւ կոտորել զնոսա. և արագիլ

1 ag, A, B [illegible] —ag, A [illegible], B [illegible] —[illegible]] ag [illegible], A, B [illegible] —ag [illegible] —1 —2 ag, B [illegible] —2 ag, A, B [illegible] —2—3 [illegible] (ag [illegible]) [illegible] (ag [illegible]) [illegible]… [illegible]] A, B [illegible] —3 [illegible]] ag [illegible] —[illegible]] ag, A, B [illegible] —[illegible]] ag [illegible] —[illegible]] [illegible] —4 [illegible]] ag [illegible], A, B [illegible] —[illegible]] ag [illegible] —ag [illegible] —B [illegible] —ag [illegible]. A [illegible], B [illegible] —4 —5 [illegible]] ag [illegible], A [illegible] —5 [illegible]] ag, A, B [illegible] —[illegible]] ag [illegible], A [illegible], B [illegible] —[illegible]] ag [illegible] —5—

մի ով կայր ի յափշտակողացն և ասէ լսել ընդ Հոգւոյսրբոյն. վասն որոյ աղաչեմ զքեզ. մի ստանանիցէք զնա. զի ես ոչ կամիմ ձեզ և ոչ առա- ւել սիրտս կայ ուսանեմ և ոչ բանկալ. այլ բարեկամ եմ քեզ և բա- զում զամենայն ժամանակս յանդգնութեանց քոց. և ասէ Հոգւոյսրբոյն սրբոցհեաև զայս զքեզ ընդ Թշնամիս իմ, ընդ նոսա միացիր. և ասացն զնոյս.

Նոյնպէս առաքեալ, Թէ որ բարեկամ լինի և ուղղափառին և մերձ- ւորի ընդ չարայայտգործսն, ընդ նոսին և անդրկեղեց է զնոսա առատութ ի Հոգւոյն անձկէ, որպէս և գրեալ է, Թէ զզօրն և զզօրութիւնս աստ- ձեալ է միաւորես.

6 [illegible] (ag, A [illegible]) [illegible] (ag, A [illegible]) [illegible] (ag [illegible], A [illegible])] B [illegible] [illegible].—6 ի յափշտակողացն] ag [illegible], A [illegible], B 'ի [illegible].—և (ag [illegible]) ասէ [illegible]] ag [illegible], A, B և (B [illegible]) [illegible].—ag, A, B [illegible] Հոգւո- յսրբոյն և [illegible]' A [illegible], B [illegible], [illegible].—6–7 վասն որոյ] ag, A վասն [illegible], B [illegible].—7 աղաչեմ զքեզ] ag, A, B [illegible].—ես ոչ... առա] ag ոչ եմ ես [illegible] և ոչ առա, A ես ոչ [illegible] եմ և ոչ առա, B ես ոչ եմ [illegible].—8 ոչ սիրտս կայ ուսանեմ և ոչ բանկալ] ag ոչ [illegible] և ոչ [illegible], A, B [illegible].—բարեկամ եմ] ag բարե- կամ եմ, A [illegible], B [illegible].—քեզ և] B [illegible] [illegible].—9 ag, B [illegible].—B [illegible] յանդգնութեանց.—և] ag [illegible].—B [illegible] ասէ.—Հոգւոյսրբոյն] ag, A Հոգւոյսրբոյն, B [illegible].—10 զայս] V ([illegible] V, [illegible] 11) [illegible], A [illegible], B [illegible].—զքեզ] V, A, B [illegible].—A ընդ Թշնամիս, B ընդ Թշնամիսն.—իմ] V, A [illegible] և V [illegible] [illegible].—ag [illegible].—11 զնոյս] ag [illegible], A [illegible], D և [illegible].

12 առաքեալ] ag [illegible], A [illegible].—ag, A, B բարեկամ.—A, B [illegible] [illegible].—[illegible]] V, A, B [illegible].—12–13 [illegible] (ag [illegible]) ընդ չարայայտգործսն (ag [illegible], V Թշնամիսն)] A ընդ [illegible], B ընդ Թշնամիսն [illegible].—13 ag ընդ նոսա.—և] A, B [illegible].—[illegible]] V, ag, A, B [illegible].—14 Հոգւոյն] V, B [illegible], A [illegible].—B [illegible].—ag, A [illegible], B [illegible] և [illegible] V, ag, A, B [illegible] և [illegible].—14–15 [illegible] և միաւորես] V [illegible] և [illegible] ի [illegible], ag և [illegible] [illegible] 'ի [illegible], A [illegible] [illegible], B 'ի [illegible] 'ի [illegible].

ԴԻՄ. 32 C Հոգւոյսրբոյն [illegible] իշխան [illegible] առ զերանգն բանկ- լոյ և սիրելոյն. [illegible] և [illegible] ելեալ ի խորհրդոց. որ յեղը զե- ւոյն. [illegible] [illegible] զամենայն. և իշխանին [illegible] [illegible] յեղը շամբին և [illegible] արդարութ [illegible]. և նոյն ելեալ ըմբռնեցան յարդարութե. և միւս [illegible] ի ծագել [illegible] գնացին ի [illegible] [illegible]. և ե- կեալ գտանէ զնոսայ ըմբռնեալ և կալեալ [illegible] սիրոյ [illegible] զնո- սայ առ Հասարակ. և աՀայ արդարել մի Հանդիպեցե զՀետ [illegible] յարդարութն. և Հոգւոյսրբոյն եկեալ առ նոյ՝ [illegible] [illegible] վասն [illegible]. զի դու գիտես, որ ես ոչ բանկլոյ եմ կերել և ոչ սիրեցան.

32 C—32 C². [illegible] C² 1 Հոգւոյսրբոյն.—[illegible].—2 և սիրելոյն] [illegible].—[illegible].—3 զամենայն.—4 յարդարութ [illegible].—յարդարութն.—5 և 'ի [illegible].—[illegible] 'ի.—6 [illegible].—6–7 [illegible].—7 աՀա.—Հանդիպեցե.—[illegible].—8 յարդարութն.—Հոգւոյսրբոյն.—առ նոյ. և նա ասէ.—[illegible].—

այլ զատամն և զմուկն և զայլ ժժմունսն քարշեալ եմ ի վասաայնց քոց և տարեալ զնոսա։ ասէ հողագործն. ես ոչ գիտեմ. ընդ թշնամիս իմ գտայ. վասն որոյ և ընդ նմայ մեռցիս. և սատակեաց զնա։

Առակս նշան աշխարհի ասէ. ատառած ի յայն կեանքն և յայս. քանզի ով զխաբողքն սիրէ և զհարցուկն, ընդ նոսա ասնէր. նոյնպէս և որ սիրէ զչարագործս և կամակից լինի, ոչ է բարի և որ խնդրէ և ի շուրջ գայ վասն կատարութեան, ընդ չնացուցն ասնէր։

10 ժժմունսն.—՚ի վասաայից.—11 ընդ և.—Հողագործն.—12 նմա.—ընա։
13 կե[ա]նքն.—ի յայս.—15 զչարագործս.—16 ընդ չնացուցն։

ԺԿԲ. ԹԻՒՐ ԴԻՒՂ

(162 V=Տ. Laz. Ն. Բ.)

Այր մի երթայր ի գիւղ մի, զոր Թիւիւր կոչէին. և մոլորեալ եղև ի ճանապարհէն. գէտ եղև այր մի և ասէ ցնա. ո՞վ եղբայր, ի ճանապարհէդ ել և ընդ որ երթաս, նա Թիւրն երթաս։

Առացանէ առակս, թէ մարդ, որ թողու զուղիղն ատառածոյ, նա թիւրեցաւ [յ]ուղիղ ճանապարհէն, որ առ աստուած տանէր. և ընդ որ գնայ, նա ողորմելի կենաւք մոլորի ի հեան աստուծոյ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ Տ. Laz. Ն. Բ. 2 գնայ] յաւ. ով եղբայր, ընդ որ երթամ ի Թիւրն. և նա ասաց.—եղբայր.—2—3 ի ճանապարհէս.—3 Թիւր։

ԺԿԳ. ՆԱՊԱՍՏԱԿՈՒՆՔ ԵՒ ԳՈՐՏՈՒՆՔ

(163 V=140 D)

Նապաստակունքն ժողովեցան և ասեն. եկայք երթիցուք ի ծովն անկեալ մեռցուք ամենեքեան. զի կարի ապարք եմք և անզէն. և ամենայն կենդանիք հալածեն զմեզ. և ի գնալն նոցա առափն զնոսա երամակ մի գորտունք և ձիեձ՝ բարձեալ փախեան և թաղեան ի նոցանէ. և նոքա միսիթարեցան և գոհացան զաստուծոյ, որ այլ տկարագոյնք քան զմեզ են. և դարձան յետս։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D նապաստակքն ժողովեցան ՚ի միասին.—2 ամենեքեան] չիք.—ապարք.—3 զնոսա] չիք.—4 և ձիեձ՝] ձիչ.—թաղեան.—5 այլ] չիք.—6 տկարագոյնք անեան.—և դարձան յետս] չիք։

Յուցանէ առակս, թէ ով մարդ, մի հայիր ի նոյն, որ բարձր է քան զքեզ, այլ յանխուսն հայեաց, որ աղքատ է քան զքեզ. և մխիթարեաց. և թէ մեղաւոր ես, մի հայիր ի կարի արդարոյն, այլ հայեաց ի մեծամեծ մարդիկն և մխիթարեաց. և զու զիւք կատարեա. Քրիստոս յաւան մեր խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ։

7 առակս] չիք.—ով մարդ] չիք.—հայիր—ի նոյն] այն—բարձր] մեծ.—8 զքեզ և բարձր—յանխուսն] առ աղքատն.—9 մխիթարեա.—արդարոյն] յաւ. և անդյս լինիլ.—10 'ի մեծամեծ մարդիկն.—մխիթարեաց.—կատար. զիմէ.—11 յայս—խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ] չիք։

Ճ՚Կ՚Ա. 161 ag Լ՚ուի յառակաց. թէ ժողովեցան երեսուն նապաստակք. խորհուրդ արարին և ասացին. թէ եկայք երթամք առ մեծներ փարան անկանիմք 'ի նա. որ ազատիմք 'ի յայս զամ կենացս. զի կարի ակար է առեւծներ զմեզ աստուած. թէ զազանք են, թէ հաւք են, զմեզ ուտեն. լաւ է որ մեռանիմք, քան այս կենօքս ապրիմք։ Եկն 'ի գետոյն խռնանց առափն չառ գորտունս. և նիշ բարձնալ զորտանցն փախեան և անկան 'ի ջուրն և թաքեան. և նապաստակքն զահացան զաստուծոյ. զի ակարք առաքին քան զինքեանս։

Ցուցանէ առակս, թէ մի հայիր 'ի մարդն, որ բարձր է քան զքեզ՝ և մխիթարեաց. և թէ մեղաւոր ես, մի հայիր 'ի կարի արդարն և անդյս լինիր. այլ հայեաց 'ի մեծ մարդիկ և մխիթարիր. և յաւով զիմա առ աստուած և փրկիր։

161 ag—18 C—18 C². 1 Լուի յառակաց. թէ] C, C² չիք.—C, C² Ա.—1—2 C [illegible] C² նապաստակ.—2 խորհուրդ արարին] C զէն [illegible] արարին. C² [illegible] արարին.—C որ երթամք. C² որ երթանք.—2—3 C, C² [illegible].—3 C [illegible].—C, C² անկանիմք.—որ] C [illegible]. C² [illegible].—'ի յայս] C այս.—զամ] C, C² ամ.—4 C, C² առեւծներ.—C աստուած զմեզ.—5 են] C, C² չիք.—C [illegible]. C² [illegible].—C [illegible].—որ] C, C² չիք.—C մեռանիմք.—C² կենօքս.—C [illegible].—6 C ի գետոյ.—խռնանց] C [illegible]. C² [illegible].—C, C² [illegible].—C զորտնուն. C² զորտանց.—6—7 C զորտանցն. C² զորտանց.—7 C փախեան.—C թաքեան.—C [illegible]. C² նապաստակք.—7—8 C զահացան.—8 զի] C, C² որ.—C [illegible]. C² [illegible].—C [illegible]. C² զինքեանս։

9 'ի] C չիք.—10 և] C այլ [illegible]. [որ] յաղքատս են, քան զքեզ և. C² այլ [illegible], որ աղքատ են քան զքեզ և.—C, C² զու զքեզ մխիթարեա (C² մխիթարեա).—C, C² եթէ.—C մեղաւոր.—C, C² արդարոյն.—11 C [illegible].—մեծ] C մեծամեծ. C² մեծամեծ.—C մարդիկն.—C մխիթարեաց. C² մխիթարեաց.—12 C զիմաց. C² զիմաց.—աստուած] C, C² Քրիստոս.—C, C² և յաւիտեան.—C փրկիր։

Ճ՚Կ՚Բ. 72 F ՆԱՊԱՍՏԱԿԱՑ ԵՒ ԳՈՐՏՈՑ Ժողովեցան նապաստակքն և գորտունքն և ասացին. այս ի՞նչ բաղխէ, որ մեք ունիմք. ամենայն կենդանիք մեզ հալածեն և թշնամի են. եկայք ժողովիմք և երթանք 'ի

ծանր լըլմունք. և ժողովեցան. և ներքսագոյն մի յատաղ եկեղ և ասաց, թէ վարդան տառաստոտոն եղթունք. զի ա՞ռ մզ՞վին. և վարդան ՚ի յաղթել արեգական կլեալ են ՚ի ծովէն և զօրութեամբ և կրիայքն ՚ի յեզրն արևին. և յարձակ մլանեն ՚ի գորէն ՚ի վայր, ա՞ւ զօրութեան՞ց ի ծանր լըլեցան. և եկեալ ներքսագոյն մի յատաղ՝ ասաց. եղբայրք, մի լալք ՚ի ծանր. զի տայլ կենդանի կայ, որ ՚ի մեղանէ կու վախէ. և գնացեալ լաղաառակքն խաղաղութեամբ:

Այսպէս են մարդիք, մինչ ինքեանք յայլոց իշխանութեամբ են, նոյնպ՞ գիտ՞ն.

ՃԿԴ. ԿՈՒԻՆ ԵՒ ՀՕՏԵԼԻ

(164 V)

Մայմունեղն կայցէր, որ ի Հայեկլին Հայերէ ու ի ժուռ կայ գար. նայ գնաց ի յարատաճեացն, ի վար նայեցաւ, տեսաւ զմեղն ու ծիծաղեցաւ. և ասաց, թէ այստեղս երեսս այստեղս Հայ[ե]կլի ղեկի. և այս վայելէ ինձ։

Յուցանէ առակս, թէ ամենայն ահար և անզգամ և գէշ մարդ զերդ չարին այնոր գետնայ (=գիտենայ), որպէս մայմունեղն զերդ գէշութիւն յիմացաւ:

ՃԿԵ. ՕՂՍԻՆՔ ՕՂՋԱՅԻ

(165 V)

Ուլը մի աղքատ երթայր ի քաղաք մի. ի ճանապարհին Հիւանդացաւ և աղաչէր զատուած պատարատել նմա զբասա սառնել ի չէնն. և ահայ գայ ամն չարպարապայ՝ Հարկանէր զնա. ասի յաւն, ասէ. և չակէ զքաւակս. զի ոչ կարէ գալ զՀեռ մարդն ի խոքայ։ Նա յարեաւ և լար զատնայակս զի ոչ կարէր կանգնել. և այլն չարպարայ ոչ գադարէր ի Հարկանելոյ զնա. և նայ ասէ. վա՜յ ինձ, աստուած իմ, փոխանակ թեթևացուցանելոյ ծանրացուցեր զվիշտս։

Յուցանէ առակս, թէ աղքատքն սատանայքն վասն չքաւորութեան և խնդրեն ինչք և սա[ստ]ուածք ի յաստուծոյ. և թադաւորքն և բանաւորքն, զինչ ունին, զան ալ կոզոպանն և թալնեն:

ՃԿԵ. 55 ag Այն աղքատ երթայր 'ի գիւղ մի. Հիւանդացաւ 'ի ճանապարհին. և աղաչէր զաստուած պատարագել նմա զբառս, որ 'ի չէն տանին զնա։ Եւ ահա գայ այն չարարարայ՝ Հարկանէ զնա բրով և ասէ. արի յոտն և շալկէ զքուռակս. զի ոչ կարէ գալ 'ի հետ մօր իւրոյ։ Նա յարեաւ և լայր. զի ոչ կարէր խոնջնիլ։ Եւ այլն չարարարայ ոչ դադարէր 'ի հարկանելոյ զնա։ Եւ նա ասէ. վայ ինձ, աստուած իմ. զի փոխանակ թեթևացուցանելոյ՝ ծանրացուցեր ի վերայ իմ վիշտս։

Նմանեցանէ. թէ շատք աղաչեն զաստուած և այն բարւոյ ունին յաստուծոյ և 'ի մարդկանէ. և գայ ատնճանք և վիշտք ի վերայ նոցա։

55 ag=64 B. ՏՈՒՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ B 1 'ի գեղ.—2 որ] զի.—2—3 'ի չէն տանին զնա] տարցէ զնա 'ի տուն.—3 չարարարաւ՝ Հարկանէր.—4 ասէր.—արի ան կաց.—զքուռակն.—5 չարարարաւ.—6 ասէր.—իմ] մի։
8 բարւոյ.—9 առ աստուած և առ անձանց մարդ.—զան սաստեն։

ՃԿԶ. ՈՒՂՏ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ
(166 V)

Ուղտն և աղուէսն եղեն եղբարք և ելին ի գետն և սկսան անցանել և ուղտն էմուտ յառաջագոյն. և ասէ աղուէսն. ով եղբայր, խորագոյն է գետս թէ ոչ. ասէ ուղտն. ի ծունկս հասանէ. և ասէ աղուէսն. վա՜յ ինձ, բաց ծունկն և ծունկ՝ ապաքէն ուղտու և աղուէսու։

Նմանեցանէ առակս, թէ մեղք կայ, որ մեղք է. և մեղք կայ, որ մահու չափ է. զի որք ոչ ապաշխարեն յառաջագոյն և [ի] հերձէն ծանր մեղքն, որ ոչ գայ հանդիսի[ս]. և Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։

Սառակաց բանքս է հրաշալի.
Սրբազան է սուրբ և պանծալի
Մ[ա]րունեաց բ[ա]բուն բարի,
Որոյ Վարդան վերայ կոչի.
Հրեշտակաց պար յօրինի,
Սաղէկեաց աթոռ նստի,
Եւ անհերքելի ալբն որ լինի,
Մեզ բարեխօսս առ Տէր լինի։

Ա. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԵՆ I

ԺԴ. ՄԱՆՐ ԹՌՉՈՒՆՔ ԵՒ ԱՐԱԳԻԼ

(30 I=29: S. Laz. Ե. Թ.)

Ժողովեցան մանր թռչունքն և աղաչեցին զարագիլն. զի դիցեն զձուս իւրեանց ի ներքոյ բնին արագլին. և եկեալ աւձերն բնակեցան ի խորխուն, զոր կուտեալ էր արագիլն ի բունն իւր. և սկսան քարշել զնորածին ձագս մանր թռչնոցն. և արագիլն ունէր սովորութիւն, որ ածէր զգլուխն յետ ի մէջ թիկանցն և զկտուցն եկեղցեալ իւր և ննջայր. և կարծէին մանրամարգերն, թէ աղաչէ զԱծ. և ասէին առ նա, թէ շատ շնորհակալեմք քեզ. զի թէպէտ և աւգնել ոչ կարես, արտաքինից լինիս մեզ։

Նշանակէ առակս, թէ թագաւոր ոմն կամ իշխան ոչ կարէ աւգնել ժողովրդեանն և պահել ի թշնամեաց. այլ զհարկն յաւելորդ պահանջէին աղքատացն և ինքեանք փափկանան. նոյնպէս և հոգևորականքն որ խնամ ոչ տանեն հօտին և ոչ հոգան զորդւոցն զփրկութեան մեզ[illegible], այլ զգերն զենեն և ճարպովն պարարին։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ S. Laz. Ե. Թ. 1 մանր] [illegible] — զարագիլն] [illegible] — 1—2 զի դիցեն... արագլի] չիք. — 2 աւձերն] [illegible] — 3 ի [illegible] — ի բունն իւր] ի [illegible] իւր. — 4 քարշել] [illegible] — [illegible] — 4—5 սովորութիւն] [illegible] — 5 յետ] ի յետս. — 6 [illegible] — [illegible] — 7 առ նա. — [illegible] — 8 ոչ կարես] [illegible]

9 Նշանակէ առակս] [illegible] — թէ] [illegible] — [illegible] — 10 ժողովրդեանն. — [illegible] — 10—11 յաւելորդ պահանջէին աղքատացն. — 11 փափկանան. — 12 տանեն. — հօտին] չիք. — և [illegible] — [illegible]] չիք։

ՃԿԶ. ԵՐԵՔ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԳՈՂԱՑԵԱԼ ԱԿՆ

(149 I=15 ag=9 E=22 F)

Թագաւոր մի մեռաւ և թող Գ. որդի և պատուական ակն մի ունէր, որ իւր թագաւորութեան գին էր, և վասնորոյ ասաց, թէ ակն վիճակաւ տուաւ անկանի, նա այն որդին թագաւոր լինի և փոխէ. և կանէր որդին գաղտագաւ գտին. և յորժամ թաղեցին զթագաւորն և գտին այլ ոչ գտին և յայտ պատմութեան էր փոխան ակին. և ասացին իշխանքն, թէ այս անուն աշխարհս թագաւորեալ, որ իմաստուն է, նա գիտէ գտանել զակն. և Գ. եղբարքն գնացին ճանապարհն այն և հանդիպեցան ճանապարհին այն թագաւորին յզաստաբանին. և ասաց յզաստաբանն, թէ իւիք ուղտ չէ անցեալ. երթ ընդ ճանապարհն և գտանես. և նա իմացեալ զզարմանան նոցա. և նոքա ասացին, թէ ուղտն քո, որ կորուսեալ ես, կաղ է. և Ա. եղբայրն ասաց, թէ միականի է. և Ա. ասաց, թէ Ա. ատամն խոտ է. և զարմացաւ յզաստաբանն, թէ զուր ուղտն չէր տեսեալ, զիարդ արատն գիտէր. և նոքա ասացին, թէ ի ճանապարհին կաղ ոտն հետ չէր արեր. և Ա. կողմն է արածել. և այն գիծն որ ատամնեքն խոտ էր, նա զխոտն հաւասար չէր կարեր. և

---

1 [illegible]

Հիացաւ յաղագագանն ընդ իմաստութիւն նորա և զանեալ զաւազան և գնացեալ ի քաղաքն և պատմեաց թագաւորին զիմաստութիւն նորա. և եկին արդիքն թագաւորին ի քաղաքն. և թագաւորն ուղարկեաց նորա խորովեալ ուլ մի և գինի և խաղողի հաց. և նորա անեալ ոչ կերան և ոչ արբին. Ա. եղբայրն ասաց, թէ խորովեալէս շան հաւ կու զայ. և Բ. ասաց. ձեր թագաւորն խորամանկ որդի է. և Գ. ասաց, թէ գինեկս մարդու արիւնի հաւ կու գայ. և գնացեալ պատմեցին թագաւորին. և նա զարմացաւ. և յետոյ հարցեալ թէ զեւ՞րգ գիտացեալ և գտաք. և նորա ասացին, թէ շան միան հաւ կանչի և մարդու արիւնին փրփուրն աղխատ կու լինի և հացն ամէն մարդու. Ա. հաց էր ուղարկեալ այնու գիտացաք. և ասաց չաւապաննն. ուլին մայրն մեռել էր և ուլն ամարել էր՝ քան շունն մի ծծէր. և հարցեալ զեզէպանն և ասաց, թէ ի կոխել հացզզին կորաւ զանակ մի ի մէջ նորա և կարեաց զատն կոխողին և բաղդեալ արիւն էր եղեալ. և հարցեալ զմայրն. և ասաց մայրն. քո հաւր ժամանակին ամենայն օր խաղալով ասպ մի հաց բերէ[ր] և ես անկամ ընդ նմա պառնկութեամբ և դու ի նմանէ ծնար. և Գ. եղբայրն թագաւորն կոչեաց. և նորա ասացին զեւրեանց զանկատանն. և ասաց թագաւորն, թէ աղջիկ՝ մի խաւսեցեալ եմ...

---

16 ag բղաղանն, F բղաղան.—16—17 և գնացեալ] ag գնաց, F և գնաց.—17 ի քաղաքն և] F չիք.—F զիմաստութիւնն.—18 թագաւորն] ag թագաւոր քաղաքին, E թագաւոր.—F յղարկեց.—19 ag ուլ մի խորոված, F ուլ մի խորոված.—ag, F խաղողի.— 19—20 ոչ կերան և ոչ արբին] ag, F չիք.—20 Ա.] ag մին, F և մին.—20—21 խորովեալէս շան հաւ կու գայ] ag, F ուլս շան է ծծել և F յաւել. մաւն ալ ի շան եղև խորվելու պատճառ կերակուր.—21 Բ.] ag մէկ եղբայրն, F մէկն.—ag, F թագաւորն ձեր խաղողի.—է] ag է եղեալ, E է եղել.—Ա.] ag միւսն, F մէկն.—ասաց] ag, F չիք.—22 գինեա] ag, F ՚ի գինին.—ag մարդոյ.—արիւնի հաւ կու գայ] ag, F արիւն կայ և F յաւել. ՚ի խաղն.—գնացեալ] ag, F երթեալ.—23 F նաց.—ag զարմացաւ յոյժ. F յոյժ զարմացաւ.—23—24 թէ զեւ՞րգ գիտացեալ և գտաք (ag գիտացիք)] F զարմացեալ.—24 նորա] F չիք.—հաւ կանչի] ag կենայ, եթէ խորովեն, F յորժամ խորվելու պատճառ կենի.—ag մարդոյ, F մարդուն.—25 ag արեան, F արիւն[ին]—հաւ] ag չիք. F պղտոր.—25—26 ամէն... ուղարկեալ] ag ՚ի խաղղին էր. F խաղողի էր.—26 այնու գիտացաք] ag, F չիք և յաւելուն՝ և թագաւորն զարմացեալ կոչեաց զհովիւն. եհարց զպատճառն.—ag նա ասաց.—չաւապանն] ag, F չիք.—26—27 ag ուլն այն՝ մեռեալ էր մայրն, F ուլուն մայրն մեռաւ.—27 և] ag չիք.—ուլն] ag, F չիք.—ag, F սնուցեալ ծծէր զշան շուն մի (F շունն).—28 ag զայգեպանն, F զայգեպանն.—թէ] ag չիք.—ի կոխել հացզզին] ag ՚ի կթել պտուղն, F ՚ի յեզան կթելն.—կորաւ] ag կորեաւ, F չիք.—29 ի մէջ նորա] ag, F անկաւ ՚ի խաղողն.—ag ՚ի կոխելն կտրեաց, F ՚ի կոխելն կտրեց.—F զատն.—կոխողին] F չիք.—բաղդեալ... եղեալ] ag, F արիւն (F արիւն) խառնեցաւ ՚ի գինին.—30 և հարցեալ զմայրն] ag, F չիք.—ag, F մայր թագաւորին ասէ (F ասաց), թէ.—քո հաւր ժամանակին ամենայն (ag յամենայն) օր] F չիք.—31 խաղալով] ag խաղալն, F չիք.—ասպ մի] ag, F չիք.—հաց] F չիք.—բերէր] ag կու բերէր. F չիք.—և ես անկամ ընդ նմա պառնկութեամբ (ag ՚ի պառնկութիւն)] F ՚ի խաղն (=խաղողին) խառնեցաւ.—32 ՚ի նմանէ ծնար] F ՚ի խաղղին եղար.—Գ. եղբայրն. կոչեաց] ag, F թագաւորն բերեալ (F բերեալ) հարցին գերիս եղբարսն (F գ.Դ. եղբայրսն).—33 ag զանգատն.—F ասաց ասաց թագաւոր.—

տատասկաց և նշան եղեալ և ամենայն պատուհասեալ մինչև ի պատուհս և այլ ամենայն երկրաւորաց բանաւորութեանց խելաց զուարճէին և տարբեալ պատժեցաւ. և որպէս հարուածին և մարմին տառապեալ և ոչ մեռանէցաւ. և եա ասէին տառապէր այլն իւր ասելով և մարդարանով և ակունք և ամենայնիւ զարդարած և ոչ ինչ եա ի նմանէ և եղեն եղբարք. և ի նոցանէ ո՞վ թէի ձեզ նախոյն. և տայց մեծ եղբայրն, թէ տառապին. զի տայց, թէ նորա խոստմն էր և ոչ ի հետ գնայց. և միայց միջնեկն, թէ ոչ. այլ յետին նախոյն է. զի յորժամ կարողացաւ մինչև ի պատուհն և յաղագանան և ոչ մեռանէցաւ ի նոր Ներ յետի եղբայրն տայց, թէ տանել այն էր զարմանալի, որ ոչ ինչ եա ամենեքին յանկց և արծաթոյ կամ ակամբ պատուականաց. և տայց Թագաւորն, թէ զակն դու ունիս. և նորա յայժ ուրախացեալ գնացին խաղաղութեամբ ի տունս իւրեանց

---

34 և նշան եղեալ] ag տայ նշանեալ. F մի նշան եղեալ.—ag, F հարուածեալ (F զհարուածեալ) զամենայն ինչ.—ag, F մինչ.—35 այլ] ag այս.—F խելք.—36 F հարուածին.—և մարմն տառապեալ (ag յառապեալ)] F չիք.—36—37 ag մեռանէին 'ի նա.—37 ag ասէին տառապեալ.—ag առն, F այս.—ag իւրոյ ասելով.—մարդարանով] F արծաթով.—37—38 և ակունք] ag, F չիք.—38 ag ամենայնիւ զարդարեալ, F զամենայն զարդիւք.—ag, F եա.—38—39 և եղեն եղբարք (F եղբարք)] ag չիք.—39 ag ո՞ ոչ 'ի նոցանէ թուի, F ո՞ յի նոցանէ թէ ոք.—ag նախոյն, F նախոյն.—F մեծ.—40 եղբայրն] F չիք.—F տառապին...զի] F չիք.—40—41 խոստմն (ag խոստմ)... գնայց] F նշանած էր և 'ի հետ յղեալ, թէ նորա զսատ էր.—41 F միջին.—ag, F յետին—նախոյն է] ag էր նախոյն, F էր նախոյն.—41—42 յորժամ] ag չիք.—42 ag, F մինչ.—և յաղագանան (ag յաղագանանն)] F չիք.—և] ag չիք.—43 ag, F յետին.—էր] ag, F է.—44 ag ոչ ինչ.—ag եա, F չեա.—F ամենեքին.—ag յանկց, F ի յանկց—և արծաթոյ] ag, F կամ յարծաթոյ.—կամ ակամբ (ag յակամբ)] F չիք.—44—45 պատուականաց] ag, F չիք.—45 F Թագաւոր.—թէ] F չիք.—45—46 և նորա յայժ... ի տունս իւրեանց] ag և գնացին 'ի տեղին. իւրն լուեալ, գնացին իւ. 'ի տ. իւրեանց. F տայր ի յերեկոյս

Ո՛Ա՛Ա՝. 115։ B Լ՛սէր տեսլոյ. թէ Թագաւոր ամէ՛ ունէր ·Գ·. որդիս և ունէր ակն մի պատուական, որ էր հաւասար Թագաւորութեան իւրոյ. և թէ Ա՛. որդւոյն տայր զակն, Ի՛. որդիքն խռովէին. և նա հնարեցաւ զայն ծածուկ պահել. զի մի ոք գիտասցէ. և յորժամ հիւանդացաւ և 'ի մահ մօտեցաւ, մինն յերից ·եղբարցն գաղտագողի զայն առին և պահեաց 'ի ծածուկ. զի մի ոք գիտասցէ։ Իսկ յորժամ մեռաւ Թագաւորն, հանապազ ի խնդրու կային և 'ի պատերազմ եղբարքն վասն անգին ակին՝ պարտաւորելով մին զմիւսն, թէ դու ունիս զակն։ Լշալուան, թէ 'ի հեռու մի գաւառ մի կայ իմաստուն, գնացին և հար-

---

115։ B—26 D. ԶՐՈՅՑ ԱՌԱԿԱՑ D 1 յառակաց.—2 ակ.—2—3 թ. իւրոյ հաւասար էր. 3 մեկ—միւս Բ.—4 նա] չիք.—զայն] չիք.—5 մօտեցաւ] խոստովանեցաւ.—յերից] չիք.—եղբարցն] յորդւոցն.—գաղտագողի զայն] հնարեցաւ եղբա.—6 զակն.—ի ծածուկ] զաղտ՝ և ոչ յայտնեաց այլ եղբարցն.—զի մի ոք գիտասցէ] չիք.—7—8 վասն անգին ակին] չիք.—8 զմիմեանս պարտաւորելով.—մին զմիւսն] չիք.—9 յորժամ լուան.—'ի] չիք.—հեռու քաղաքի—կայ վարդապետ և.—9—

տայր. մի թէ նա կարէ հատուցանել ընդդէմ գանձուցանելն. և յարուցեալ մնացեալ սիրովն գնալ առ այն դատաւորն և եկեալ մերձեցաւ 'ի քաղաքն այն. հանդիպեցաւ նորա ըղձապան դատաւորին այնմիկ. նորա հարցեալ, թէ ի՞նչ մարդ ես և կամ ո՞ւր երթաս. և նա ասէ. ուղտ եմ կորուսել և 'ի խնդիր գնամ։ Ասէ մինն ի յեղբարցն. քո ուղտն կա՞ղ է. և նա ասէ՝ այո. միւսն ասէ. քո ուղտն միականի՞ է. ասէ՝ այո. և մինն ասէ. քո ուղտն .Ա. ատամն խառն է. ասէ ըղձապանն՝ [այո]. և ասէ. գնա զհետ ճանապարհիդ և գտանես։ Այնժամ եհարց յըղձապանն գնաց. թէ որպէ՞ս գիտացիք զդորա խելս աղաւաղանքն։ Ասէ առաջինն. տեսի, որ զ.Գ. ոտքն սեղմ էր զրել 'ի գետնի, որ հետն կու երթէր և մէկ ոտիցն, որ կաղ էր, չէրնէր. և այնու ճանաչեցի։ Յետ միւսն ասէ. տեսի, որ 'ի գնալն այն գիհն, որ աչքն տեսանէր, արած[ած] էր և կոյր աչէն գիհն խոտն 'ի տեղն էր մնացել. այնու գիտացի, որ կոյր էր. և երրորդն ասէ. ես տեսի, որ արածած խոտն՝ խառ ատամայինն տեղն փէճած էր գետնն. այնու գիտացի, որ խառ էր .Ա. ատամն։ Այս զարմացաւ ըղձապանն ընդ ճարտարութիւն արանցն և երթալն ընդ այն ճանապարհն ըստ խրատու նորա եգիտ զուղտն և դարձաւ 'ի տուն իւր և պատմեց դատաւորին, թէ .Գ. այր ճարտարք կու գան մօտ առ քեզ ի դատաստան և վկան մեր ըղձաւն այսպիսի նշան ավլին տանց տեսանելոյ. զոր ես այն նշանաւ գտալ։ Որք պատրաստ կացիր, որ անխմար դատաստան չառնես և ծաղր լինիս 'ի նոցանէ. և լուեալ զայն դատաւորին խորհէր, թէ որպէ՞ս գտանէր զնոսա։ Յետ յորժամ եկին առ նա, ասէ ցնոսա. երբիկունն առ մեզ հանգիրուք և վաղն զձեր դատաստանն կարեմ։ և հրամայեաց սպասաւորացն տանիլ նոցա կերակուր շուկայի հաց և խորովու և գինի։ Այս զայն տեսեալ եղբարցն՝ ասէ մինն, թէ ձեր դատաւորն պախարի որդի է. և միւսն ասէ, թէ այն խորովն շան հաց կու զա. և .Գ. ասէ,

10 զնացեալ... մի թէ] չիք.—10 և կարող, որ ընդդէմ դատաստանն կարէ.—և] չիք.—11 'ի գնալ.—այն] չիք.—11—12 երրև... այն] 'ի ճանապարհին.—12 հանդիպեցաւ.—նորա] չիք.—այնմիկ] այն որ երթայրն 'ի ճամն.—նորա] չիք.—13 և նա] չիք.—ուղտ] ըղձապան եմ և ուղտ.—14 'ի] չիք.—կու գնամ.—և նա] չիք.—15 ասէ ըղձապանն՝ այդ. և [ասէ] գնա՝ գնա զհետ ճանապարհին և գտանես. և.—գնա՝ այդ. ասէ գնա՝ գնա զհետ ճանապարհիդ և գտանես.—և մինն] չիք.—ասէ երրորդն.—16 մէկ.—ասէ ըղձապանն՝ այո] ասէ՝ այդ.—և] չիք.—17 եհարց] ասէ.—18 ըստ զոտն առաջինն.—զերեք ոտն սեղմ.—19 'ի գետնին.—19—20 չէր երթամ.—20 և] չիք.—ճանաչեցի] գիտացի.—Յետ] և.—որ] չի.—21 գիհն.—կու տեսանէր, արածել էր.—աչաց գիհն.—22 մնացել.—այնով.—երրորդն] միւսն.—ես տեսի] չիք.—որ] չի.—23 արածած խոտն] գիտեմ որ արածել էր.—տեղն] կոզն.—փէճած] փէճփել.—24 որ] չի.—ատամն խառ էր ուղտին.—25 երթեալ և եկաց.—26 պատմեց.—27 առ] 'ի.—ի] չիք.—դատաստան.—և] որ.—ուղտոյն.—28 այսպիսի.—զոր... գտ[ե]ալ] չիք.—29 Որք] չիք.—պատրաստ կաց [illegible].—30 դատաւորն.—30—31 խորհէր... Յետ] չիք.—31 ցնոսա] չիք.—երբ կամ նա.—31—32 հանգիրուք.—32 և վաղն զձեր] որ.—զդատաստանն առնեմ.—33 տանել.—կերակուր շուկայի] չի և յաւ. Գ.—եւ] Յետ.—34 զայն] չիք.—նորա տեսեալ.—եղբարցն] չիք.—ձեր դատաւորն] Թագաւորն ձեր.—պախարի] [illegible].—35 թէ այն] չիք.—'ի խորովէն [illegible].—կու զայ.—Բ.] միւսն.—

Թէ այս գինիս արձանահամ է. ոչ կամեցան ուտել և ոչ ըմպել և սպասաւորացն երթալ պատմեցին զայն զատաւորին զբանս երից եղբարցն։

Իսկ նա զայրացեալ կոչեաց զմայր իւր և ասէ. ասա ինձ զճշմարիտն, թէ ես ում որդի եմ, ապա թէ ոչ՝ սպանանեմ զքեզ. և նորա պատասխանեալ ասէ, թէ սարք մի քո հայրն 'ի հեծելութիւն էր գնացեալ և հացծախ տղայ մի հանդարտ կու գայր և հաց կու բերէր 'ի դարպասս. նա սատանան զիս խաբեց հետն և դու 'ի նմանէ ընծայեցար։ Իսկ ցխորտիկին բերողն հարցաւ. և նա ասէ. ուլին այնմիկ մայրն մեռաւ. նա ուլ քան շուն մի կայր՝ այն ուլն զայն ծծէր փոքրուկ, թէ իւր մայրն էր. և ցգինեգործն հարցեալ. և նա ասէ. 'ի ժամ կոխելոյն զհնձանն գտանէ մի կորաւ 'ի մէջ խաղողին և ոչ գտին մինչև յառն կոխողին մեռաւ. և բազում արիւն ելեալ յարիցն և ապա խմցեալ որթոյն զարիւնն և զոտն զգանաւն։ Իսկ հարցին զնոսա, թէ որպէ՞ս գիտացիք. որ խաղաղն որդի է. և նա ասէ. այնու գիտացի, որ անձն մեկիս մէկ մէկ հաց էր դրեալ. և ցմիւսն հարցեալ, թէ դու որպէ՞ս գիտացիր զուլն. և նա ասէ. այնու որ 'ի խորովելն պինդ քրքրէր. նա եթէ շան կաթն էր կերեալ. զէրդ շան միս ժանդանեալ էր և պնդել. և ցմիւսն հարցին, թէ դու որպէ՞ս գիտացիր. որ գինին արիւն կայր. և նա ասէ. վասն զի գինին յորժամ աման լնուն, փրփուրն, որ վերայ երեսին գայ, մեղմիկ սպիտակ գայ. իսկ այս գինիս յորժամ ի լնուլն յամանն գինին փրփուրն կարմիր կանգնեցաւ ի վերայ երեսին. և լուեալ զայն զատաւորին փառս ետ իմաստութեանց տղայոցն մարդկանն։ Իսկ գիշերն մինչև 'ի լոյս հնարէր, թէ որպէս վայելուն զառ անէ նոցա. և չինեաց ուսս պատմութեան մի. և յորժամ լուացաւ. եկին Գ․ եղբարքն և սկսան ասել զգանձատա իւրեանց վասն անկին, որ կորել էր 'ի մէջ նոցա։ Իսկ ասէ ցնոսա զա-

36 Թէ] չիք.—և ոչ ըմպել] չիք.—37 երթեալ.—զայն] չիք.—զբանս] վասն.—38 ասէ] եհարց.—38—39 ճշմարիտ պատմէ.—39 ես] չիք.—ապա] չիք.—ոչ] չէ.—կու սպանանեմ.—39—40 պատասխանեալ ասէ] պատմեաց.—40 'ի հեծել թագաւորին.—գնացեալ էր.—41 հացծախ] [illegible].—'ի դարպասն.—42 սատանայ.—խաբեց հետն և] 'ի հետ նորա խաբեաց.—դու] յաւ՝. յայնմէից ես.—43 ցխորտիկին... և նա] [illegible] [illegible].—44—45 մայր իւր է.—45 ցգինեգործն] զգինին.—և նա] չիք.—'ի հնձանն.—46 կորաւ.—մինչև] մինչ 'ի կոխել զհնձանն.—46—47 մեռաւ և] ելաւ.—ելեալ] հեղեալ.—38 յորժամ հարցին.—զնոսա] չիք.—գիտացիք.—որ] յաւ՝. [illegible].—49 մեկին.—մէկ] չիք.—է.—50 դրեալ.—գիտացիր.—զուլն] թէ 'ի խորովելն շան հաց կու գայր.—և նա] չիք.—51 այնու որ] չիք [illegible] յաւ՝. [Թէ] ուլն իւր մօր կաթն էր կերել.—'ի] չիք.—[illegible] էր [illegible].—52 զէրդ.—ժանդանեալ] [illegible].—պնդել.—52—53 որպէս գաս.—53 գիտացիր.—'ի գինին [illegible].—կայր] էր.—և նա] չիք.—54 յաման.—վերայ.—գայ] [illegible].—54—55 սպիտակ գայ] [illegible].—55 յորժամ] չիք.—յաման [illegible].—գինին] չիք.—56 կանգնեցաւ] [illegible].—զատաւորին [illegible].—57 տղայոցն [illegible].—'ի գիշերին.—մինչև 'ի լոյս] չիք.—հնարեցաւ 'ի միտս իւր.—58 Թէ... նոցա] չիք.—59 լու[ս]ացաւ.—եկեալ.—Գ] չիք.—[illegible].—60 [illegible] է[ր].—նոցա] յաւ՝. և ոչ գիտէին, թէ որն առնի զանձն.—ցնոսա] չիք.—

տասորն. ափին բանն հեշտ է. Թող այդ 'ի սեղն կենա. ապա բան մի եղեալ է 'ի քաղաքս մեր. զայն զրուցենք. Թէ որն է զօրք. Ո՞ր էր 'ի քաղաքիս մեր աղջիկ մի, որ խօսեցեալ էր առն միում. և յետոյ փոխ-մանեալ այլ ումեմն մարդոյ տուին. և յորժամ գնաց աղջիկն 'ի տուն առն և պատմեաց առն իւրում, Թէ յառաջն զիս այլ մարդոյ ավել էին և ծնողքն իմ փոխիմանեցան և քեզ տուին, յայնժամ այրն այն զարդա-րեալ զկինն և ուղարկեաց մերձաւորք յառաջին խօսեցեալ այրն. Թէ յորժամ յառաջն քեզ էր խօսեցեալ, քո է կինդ և քեզ եղիցի. խոկ նա տեսեալ զայնպիսի յիրաւ զառաւաշանն, որ այրն կնոջ արար ընդ նմա. Նոյն ժամայն ինքն կրկին զարդարեց և ասաց. Թէ յորժամ այրն քո այն-պիսի նեղի և իրաւունք արար, որ առանց ուղելոյ զկիր հոգալն եղիր և յիմ տունս գրկեալ, յայսմ հետէ այն ակրն, որ կնութեան և այրու-Թեան պիտոյր լինէր և ի մեր մէջս, նա զու ինձ քոյր լեր և ես քո եղբայր. և Թող մեր մէջն քոյր և եղբօր սէր լինի և այնպէս ուղար-կեաց զնա այրն իւր։ Արդ հարցանեմ զ.Գ.. եղբարքդ. ասացէք մի ըստ միոջէ, Թէ որն արար իրաւացի. բան յերկուց յարանցն այնցանէ։ Ո՞ւէ մին եղբայրն, Թէ որ այրն էր կնոջն, շատ նեղի և յիրաւունք արար. որ զկիր հոգալ կինն մին խօսից համար. Թէ յառաջն այլ մարդոյ էր խօսե-ցած, եղիր և այն մարդոյն ուղարկեց. և միւսն ասաց, Թէ մէկ ալ մարդն այլ շատ մուրվաԹ ունեց, որ զալաԹով զարդարեց և քուր անուանեալ իւր և յետ իւր մարդոյն ուղարկել. և երրորդն ասաց, Թէ այն ալ շատ ախորժելի է, որ երբ հանդեր զեղեցիկ զարդարած նոր հարսն գիշերով 'ի Թաղուց 'ի Թաղ երԹա և 'ի յետ գայ, նա հասատ և կամ ճանա-կար մարդ 'ի զէմ չէ ելել. քան էլ այն քաղաքն հաստատ կամ զող չէ կեցել. յայնժամ տաէ զատաւորն. զակն զու ունիս. զնայ և տուր ի յետ 'ի քո եղբարքդ. և գնացէք՝ խաղաղուԹիւն արարէք։

Հնուցանէ ասախս, Թէ ամէն մարդ՝ զինչ իւր բարքն սիրէ, զայն պիտի խմանա և զայն պիտի խօսի։

---

61 [illegible].—[illegible].—[illegible].—62 [illegible].—[illegible].—[illegible]] [illegible].—63 մեր] չիք.—[illegible].—64 'ի [illegible].—65 [illegible] մարդոյ —[illegible]] [illegible].—66 ծնողքն.—66—67 զարդարեաց.—67 ուղարկեաց] [illegible].—68 [illegible].—և] չիք.—69 իրաւ.—[illegible].—[illegible].—[illegible].—70 զարդարեաց.—71 որ] չիք.—[illegible]] [illegible].—72 [illegible].—[illegible]] [illegible].—'ի [illegible].—72—73 և այրուԹեան] չիք.—73 պիտոյր] [illegible].—և] չիք.—[illegible].—[illegible].—74 Թող] չիք.—[illegible] և եղբօր սէր լինի 'ի մեր մէջս.—74—75 [illegible].—75 զնա] չիք.—[illegible].—[illegible] եղբարքդ.—[illegible].—76 Թէ] չիք.—[illegible] բան] [illegible].—[illegible].—77 [illegible].—[illegible].—[illegible].—արար] [illegible].—78 մին] [illegible].—79 մարդոյն] մարդն.—ուղարկեց] [illegible].—[illegible].—[illegible]] չիք.—80 մուրվաԹ ունեց] [illegible].—զալաԹով զարդարեց] [illegible] և [illegible].—[illegible].—81 իւր] չիք.—իւր մարդոյն] [illegible].—ուղարկել] [illegible].—երրորդն] [illegible].—Թէ] չիք.—[illegible].—82 ախորժելի.—[illegible].—գեղեցիկ] չիք.—83 'ի Թաղուց] Թաղուց.—երԹալ.—'ի [illegible].—և] չիք.—84 [illegible].—[illegible].—85 կեցել] [illegible].—[illegible].—[illegible] [illegible].—[illegible] և] չիք.—[illegible].—86 'ի յետ] չիք.

88 [illegible].—[illegible].

ՃԾԹ. ԽԼԱՅՐՔԻՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

(150 I=16 ag=53 F)

Աղեքսանդր թագաւորն երթայր ինքն յանձնայն առեալ եղբաւ թեան և որ մի գնայ ի Պօղ[ի]ոս թագաւորին. և նա ասաց թէ թագաւորն այսպէս ասաց. նա զզէնսն խնայ և զպարսն ի ծովն եղբր. և նորա ասացին, թէ է՞ր պզզակս արարեր. և նա ասաց, թէ թագաւորին առհմանքն հանեց եւ և Պաւղոսիս հնազանդեցաւ նմա. և քայրն Պաւղոսեայ խնամասակր էր. ճանաչեց զԱղեքսանդր և ասաց, թէ արի փախիր, թէ պարապահս կու բանեն զքեզ. և նա հեծեալ ի Յ[illegible] ձին և փախեաւ

1 ի [illegible] F ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.—ag, F Աղեքսանդր.—թագաւորն] ag չիք.— 1—2 երթայր... եղբաւթեան և] ag յանձնայն [illegible] երթայր եղբի. F յանձնայն [illegible] եղբի կու երթայր.—2 ag, F 'ի Պօղլիոս թագաւորն 'ի [illegible].—F նաւ—ag [illegible]. F 'ի [illegible].—3 [illegible]] ag [illegible], F [illegible]—նա] F Աղեքսանդր.—զզէնսն]. F չիք.—ag [illegible] զզէնսն.—[illegible]] F [illegible].—ag [illegible]. F [illegible].—3—4 և նորա (ag չիք) [illegible] (ag [illegible]). թէ էր պզզակս (ag չիք) արարեր] F չիք.—4 և] ag չիք.—նա] ag, F չիք.—ag իմ թագաւորի. F իմ թագաւորին.—5 Պաւղոսիս] ag Պօղլիոս. F թագաւորն.—[illegible]] ag, F չիք.—քայրն Պաւղոսեայ] ag քոյր Պօղլիոսի. F թագաւորին քոյրն.—5—6 F [illegible].—6 ag [illegible].—F [illegible].—ag թէ չէ [illegible]. F թէ չէ ի [illegible].—7 F նաւ.—ag, F [illegible].—F փախեաւ

ՃԿ. ՌՆՏՈՒՐՋ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

(151 I=17 ag=54 F)

Յորժամ մեռանէր Աղեքսանդրը, նա ասաց արար, թէ զիս իմ [illegible] առէք և իմ զարդարանս արջէ և Ս. մարգ մերկացուցէք և չուալ հագուցէք և Ս. մարդ ոսկի սինով առն և մարգարտով և Ս. ձիոյ ազին և քաշն խուզեցէք և զէշ և բէշին, ազեզ և ասումն ի վերայ կապեցէք և Ճ՛ Ս. սրասար յառաջ ուղարկեցէք. և նորա նստեալ արարին՝ տարան. և անեալ [illegible] և մարն ոչ արարին [illegible]. և իշխանացն հարցեալ, թէ ընդ է՞ր ոչ արարիք [illegible]. ասաց

1 F [illegible].—նա] ag, F չիք.—[illegible]] ag, F [illegible].—2 ag [illegible], F 'ի [illegible].—իմ զարդարանս արջէ և] ag [illegible], F [illegible].—2—4 և Ս. մարգ... մարգարտով] ag [illegible] և չուալ հագուցէք, F Ս. [illegible] և [illegible] (—[illegible])—4 և] F չիք.—ag [illegible].—ag, F [illegible].—[illegible]] ag, F [illegible].—և զէշ և բէշին] ag և [illegible] և [illegible] [illegible]. F [illegible].—4—5 ազեզ և ասումն] ag և [illegible] և [illegible]. F և [illegible] և [illegible].—5 ի վերայ կապեցէք] ag չիք.—F ի [illegible].—ag [illegible]. F [illegible].—և նորա] ag, F չիք.—6 ag, F [illegible].—F [illegible].—6—7 ag ոչ [illegible]. F [illegible] ոչ [illegible].—7 և] ag, F չիք.—իշխանացն... [illegible]] F [illegible].—

մայրն, թէ իմ որդին պատուեսցի նա. թէ ձայր կայր ի մահուան փրկելոյ, նա եւ ամենայն ի զէմ յաւաղակեցն և ոչ մնաց մահն և սոյն գիտակ մահ։

Առն[ց] գիտնականք, որ սոյն մեռելոյն վասանք է և պատժողին այլ չէ առաջուա քան զմեղքն անցել։

8 F պատուեսցի.—ag է.—ag եայր.—ի մահուան փրկելոյ (ag փրկել)] F չիք.—9 նա] ag, F չիք.—ամենայն] ag, F զայս ամենա.—ag յաղթեցի. F զգիեցի.—ոչ մնաց մահն] F չեղաւ մահ.—9—10 սոյն (ag սոյն) գիտակ մահ] F ոչ սոյն կու աղաւ և սոր [illegible] ցոր ag և F։

ՃՀԸ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻ ԵՒ ՄԵՐԿ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱՑ

(152 I=18 ag=55 F)

Աղէքսանդր հանդիպեցաւ առ մի յանձրայի բնակ աշխարհիս իմաստասէրս. ․Ի․ ի աշխարհէն փախուցեալք մերկ մարմնով և կերակուր ունէին էր կաթ և բրինձ սոսոց. ութեցէք և դարձեալ եկէք մաւս յիս և տամ ձեզ բաղում ինչս. և ասացին իմաստասէրքն, թէ մեք խնդրեմք ունիմք, զայն կատարեա, մեզ հետ քեզ կու գամք. սաէ թագաւորն՝ զի՞նչ. նոքա ասեն, թէ անմահութիւն կարես տալ. սաէ թագաւորն զայրացեալ, թէ ոչ եք իմաստասէրք. ես մարդ եմ մահկանացու և ոչ կարեմ տալ անմահութիւն. և մարդս զոր ինչ ունի, զայն կարէ տալ մարդու և զոր չունի, զիա՞րդ կարէ տալ մարդու. և ասացին իմաստասէրքն. թէ յիրաւի գիտես, որ մահկանացու ես և ընդ Էր զաշխարհս կու աւերես. և սաէ թագաւորն. ես չեմ աւերել. աստուած տեսաւ, որ ամենայն մարդ ի ձմեռնարժան եղաւ և քան զիս այլ չկայր չար և փառ. նա զիս ի ձեռն եառ և աշխարհս ենով կու խրատէ,

1 առ մի] ag, F չիք.—յանձրայի բնակ] ag յեւր. F յանձարգայրնակ.—աշխարհիս] F անգի մի և յաւելած՝ ag եղեւ. F և անդ եղեւ.—2 ag իմաստասէրս. F իմաստասէրք.—Ի.] ag, F չիք.—ag յաշխարհէն, F որ ի յաշխարհէս արտաքսեալ.—ag փախուցեալք, F փախեալ էին.—F մերկ էին.—մարմնով] ag, F չիք.—3 էր կ-թ (ag կաթն) և բրինձ] F և (այսպէ) 'ի ծառոց ծաղկէց.—ag և սսոց թագաւորն Աղէքսանդր. F սսոյ թագաւորն, թէ.—ութեցէք և դարձեալ] ag, F չիք.—F եկայք.—3—4 ag, F ընդ իս.—4 F իմաստասէրքն.—4—6 թէ մեք... նոքա ասեն] F չիք.—5 ag խնդրեք.—զայն կատարեա] ag թէ այն կարես տալ.—6 կարե՞ս տալ] F կու տաս, մեզ 'ի հետ քեզ կու գանք.—ag, F սսոյ.—7 զայրացեալ, թէ] ag զայրացեալ, F չիք.—ոչ եք իմաստասէրք] F ապա՞ւ եք.—7—9 ես մարդ եմ... զիարդ կարէ տալ մարդու] ag ես մ. եմ. մ. զիարդ տամ զանմահութիւն. մարդ զոր ունի, զայն կարէ տալ. զոր չունի, զիարդ կարէ տալ. F զայն ինչ որ չունի մարդն, այսպ ձեզ տալ. ես մահկանացու մարդ եմ. անմահութիւն ձեզ տամ.—9 և] F չիք.—10 ag, F իմաստասէրքն.—F մահկանացու մարդ.—10—11 ընդ Էր] ag, F զիարդ.—11 կու աւերես.—F թէ ես.—ag, F աւերել.—12 ag զի ես.—և քան զիս այլ] ag չիք.—13 ag չար և փառ չկայր. F չար և փառ մարդ չկայր.—F նա.—ag, F և աւ.—ag, F զաշխարհս.—ենով] ag թեև. F չիք.—

որ ի Ճանապարհ գան. և հասանելով խմտատաւորացն ի Թագաւորէն բան և աւրհնեցին զաստուած։

14 որ ի Ճանապարհ գան] F չիք և յաւէլ. եղև իմ որն զայս. մեկ չարի իմն հանէ.—F խմտատաւորացն և այլ կարծեմն չիք F.—14—15 ի Թագաւորէն... զաստուած] ag չունին։

ԺՀԲ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵՒ ԵՐԿԻՐ ԲԱԲԵԼՈՆԻ

(158 1=16 ag=56 F)

Աղեքսանդր հանգուցեալ անդէն մի հեծելովն. և բերեալ նուաս մի. Մն կարեցին. և եկեց զթագաւորն. և կարեց զմարդոյն վերի և կենդանի լինել զմեռնել. և խմացեալ Աղեքսանդր՝ հարցանէր թէ ո՞վ է այս անգղ. և ասեն, թէ Աղեքսանդրի է. և խորհեցաւ չարիք տանել և բարութիւնն այն խափանեցաւ և Պ. Ն. նուաւն զթագաւորն այլ չէր լինել և վերի՝ զկենդանն. և ասացին, թէ մեր թագաւորին որքան ծանր է հեռ մեզ և ճշմարիտ էր։

1 ag հանգուցեալ Աղեքսանդր. F հանգուցեալ Աղեքսանդրաւ.—ag մեջը անգղ. F ի անգղ.—ag, F հեծելովն.—F բերին.—2 F [ն]ուա.—Մ.] ag, F չիք.—ag, F կարեցին.—Ա] F չիք.—F զթագաւորն եկեց.—կարեց] ag կարէին, F կարէի[ն].—զմար. զոգին վերն] ag զնուա որթուն, F զուա որթուն.—3 ag լուս զինուն, F զինուն. լսեր.—խմացեալ Աղեքսանդր] F տեսեալ թագաւորն.—3—4 F անգղ յաւէ է.—4 թէ] ag չիք.—F Աղեքսանդրաւ.—է] ag, F չիք.—ag չարիս տանել.—5 ag բարին, F բարութիւն.—4—5 և Պ. Ն. (ag չորս հինգ)... լինել] F չիք և յաւէլ. զի անգղ զաստուածոցն ի ձեռս առաւելոյ է.—6 և վերն՝ զկենդանն] ag և այլ ի նանէն կոււմն չէր մեռել. F չիք.—6—7 ծանր է հեռ մեզ] F մեզ ծանր է.—7 և ճշմարիտ էր] ag, F չիք և F յաւէլ. և թագաւորն խորհեցաւ արար չարիս չանանել։

Բ. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ ՑԱՂՈՒԽՍԱԳՐՈՑ

ԺՀԴ. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՇՈՒՆ ԵՒ ՇՈՒՔՆ

(2 ag=61 B=7 C=7 C²=34 D)

Թագաւոր մի բարի և բարեձև՝ ձուկ արարեալ յետ գետոյն. և շուն մի սովեալ եկն առ Թագաւորն. և նա եւս հաց մի ետուր։ Նա առեալ շանն զհացն ընդ եզր գետոյն. ետես 'ի ջուրն զիւր շուքն իբրև զայլ շուն և զհացն 'ի բերան նորա։ Նա շունն ագահեալ ծառացաւ զհացն, որ 'ի բերանն էր. վաղեաց 'ի գետն զի առցէ զհացն 'ի միւս շանէն. և ոչ եգիտ. զի շուքն էր։ Նա զայն հացն, զոր ունէր, գետն տարաւ. և շունն եկեալ երթայր սովամահ։

Յայտնէ, թէ Թագաւորն Քրիստոս է և սովեալ շունն ազգ մարդկան է և սուրբ հացն իւր մարմինն և պատուիրանն և իւր

---

1 բարի և բարեձև (B բարեձև)] յաւ. C, C², D [illegible] (C² [illegible]) [illegible] (B [illegible])] C, C², D չիք.—B [illegible].—գետոյն] յաւ. C, C², D [illegible] և [illegible] (C² [illegible]).—2 և] C, C², D և [illegible] (C [illegible]).—մի] յաւ. C, C², B [illegible], D [illegible].—C, C², D [illegible].—եկն] C, C², D չիք.—առ Թագաւորն. և նա] C, C², D և [illegible] Թագաւորն եւս նմա (C² նմա) հաց մի.—ետուր] C, C², D չիք.—3 շանն] D շունն.—B եզր. [illegible].—B, C [illegible], C² [illegible], D [illegible].—C [illegible], C² [illegible] [[illegible]].—B, C, C², D և [illegible].—'ի ջուրն] D [illegible].—4 իբրև զայլ շուն] B շուն մի այլ. C, C², D և [illegible], թէ այլ շուն է.—զհացն (B հաց) 'ի բերան նորա] C, C², D [illegible] հաց ի բերանն.—4—5 Նա շունն (B շունն).— էր] C, C², D չիք.—վաղեաց] յաւ. C [illegible] ի [illegible], C² ի [illegible] ի [illegible], C [illegible] 'ի [illegible].—'ի գետն] C, C², D յաւ. և [illegible] (C [illegible]) ի ջուրն.—զի] C, C², D [illegible].—առցէ] B [illegible], C, C², D [illegible].—6 ի միւս շանէն] B, C, C², D չիք.—և [illegible] էր] C, C², D չիք և յաւ. նա [illegible] (C [illegible]) ի [illegible] (D [illegible]) մի.—զայն հացն] C, C², D [illegible].—7 զոր ունէր] C, C², D որ [illegible] ի բերանն.—B [illegible] 'ի գետն, C, C², D տարաւ (C [illegible]) գետն.—շունն] C, C², D [illegible].—եկեալ երթայր] B [illegible], C, C², D [illegible] ի գետն և [illegible].—սովամահ] D յաւ. 'ի [illegible] իւր։

8 Յայտնէ] C, C², D յաւ. [illegible].—B, C, C², D բարի Թագաւորն.—B սովեալն.—շունն] B չիք, D շուն.—8—9 B մարդկան ազգ, D ազգ 'ի մարդկանէ.—9 է] B, C², D չիք.—սուրբ] C, C², D չիք.—C, C², D հաց.—իւր մարմինն (B մարմինն է) և պատուիրանն (D պատուիրանքն)] C, C² [illegible], D [illegible] է.—

ուրբբ մարմնոյն։ Նա. առատանայց կերպարանէ աստուածն մեր ամենէ զմեր աշխարհքի և զամենայն մեզ, զազատութիւն, զարդարութեանփրկու-թիւն. և մեր շնորհաց մեծ աշխատութեանց զՀետ փառաց և մե-ծութեան. և զՀետ սուրբ և անպատուադրաց շնորհաց. թէ և աստուածք, մինչ հանէ 'ի մէնջ. և մեր լինիցի ողորմելիքս զի կարօտանացը զայս կեանս և զայն։

10 սուրբ] B, C, C² չիք.—D մարմին է.—C² ստանայ, [illegible] (12) [illegible].—C, D զայ կերպարանէ—B [illegible], C, D [illegible].—11 C, D աշխարհքիս.—B [illegible], C և [illegible], D և [illegible].—12 [illegible]—C աշխատութեանց.—12—13 զՀետ փառաց և մեծութեան] B [illegible]. C, C² [illegible] (C [illegible]) [illegible], D [illegible].—13—14 և զՀետ [illegible] 'ի մէնջ] B չիք, C, C², D և [illegible] (D [illegible]) [illegible], [illegible] (C² [illegible], D [illegible]) և մեր [illegible] (C² [illegible], D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible].—14 մեր] B, C, C², D չիք.—լինիցի ողորմելիք] B, D չիք.—զի] B [illegible], D չիք.—կարօտա-նացը] D չիք.—15 զայս կեանս (C, C² կեանքս) և զայ սուրբքն։

ՃԴ Գլուխ. 204/196 D Սուտ շահարեր։

'Ի յառաջագոյ լինի պատմեալ. Թող 'ի բերանքն ունեցեալ
Պեսրի շնուկ մի խիստ քաղցեալ։ Նա քան զկերն մեծ երեւեալ։
Նշխարալ շրջէր ամենահնեալ. Ագահութեամբ նա մոլորեալ.
Ամբարշտական ընթրեաց [գիտելո՞վ]։ Զստուերն ուրեքս զառաջ կարծեալ։
Իսկ թագաւորն զշունքն տեսեալ. Թողեալ զիւր հացն, 'ի գետն վազեալ.
Զի ամենահաս լինի եղեալ։ Խերքեռ զայն մեծ լերլի կալեալ։
Սատ այնորիկ 'ի զութ շարժեալ. Իսկ նա 'ի գետն ոչ ինչ գտեալ.
Ազգատակ հաց մի նորման տուեալ։ Զի էր քաղուեր մերկ երեւեալ.
Այլ զերի շուտն ըղհացն առեալ. Նա և զիւր հացըն կորուսեալ.
Սերափութէր ընդ գետն երթեալ։ Զայն զոր շնորհաց էր քառացեալ։
Յանգարծակի ջուրքը նայեցեալ. Զոր և յետայ յայժ զըզջացեալ.
Նա 'ի գնացից զինքն արգելեալ. Քանահօտաք զանձն իւր կոչեալ.
Քանզի 'ի գետն շուն այլ տեսեալ. 'Ի գըզջալըն ոչ ինչ օգտեալ.
Որ էր 'ի ստուերն իւր կերպացեալ։ Այլ 'ի սովոյն եղև մեռեալ։

205 D Անկնութիւն ստակիս։

Շունն որինակ մարդոյ եղեալ. Սատ այսորիկ ոչ ինչ շահեալ.
Իսկ թագաւորն զստուած ցուցեալ։ Այէր աշխարհիս փութով անցեալ։
Որ մէջս զըթով զմարդիկ խնամեալ. Նա և զգործս ստեան կորուսեալ.
Աղհաց շնորհաց նոցա տուեալ։ Յամենայնէ զատարկացեալ։
Այլ զնա մարդիկք անմտացեալ. Ավ ընթերցողք խմատնացեալք.
Զանէր աշխարհիս վէր երեւեալ. Զստախս 'ի մեզ առէք պահեալ։
Աստուածաղէս իր կարծեալ. Զանէր աշխարհիս թողէք երթեալ.
Թողեալ զառաջքն բարայն հեռացեալ։ Աղհօգեարն լերուք ստացեալ։

ԺՀԴ. ԹՈՒՂԹ [illegible]

(6 ag=158 D)

Թագաւոր մի էր և բարեձեւ ամենայն իսկ մի սիրուն 'ի տուն իւրում և խորհեցաւ ամուսնել զնա և փառաւորել. կարգեաց նմա զինս մի յաւելոյ Հայոց զանհնարին և մեծագոյն ընծայս. այնպէս բերել՝ առաւօտ ծաղկազգեն կամ 'ի վերայ նորա և զգեստն կամ 'ի քիթն նորա. և նա ամաւսոտ ժամանն շրջէր ընդ քաղաքն և զամենայն 'ի տեղի թագաւորէր և զգեստ առնէր, որ կայր 'ի քիթ նորա։

Մեկնութիւն։ Ամենայն մեղաւորք մեղս առնեն. և յամենայն ժամ թագաւորեն 'ի տեղի մեղաց և զգեստն [illegible] սորա [illegible]. և ամենայն ընդ այս և շարաւ մեղաց չեն զգեստ սուրբ, որ 'ի մեռս և Հոգիս նոցա պատկերն սուրբ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 1 [illegible] —2 [illegible] —3 [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —6 [illegible]
8 [illegible] —9 [illegible] —10 [illegible] —11 [illegible]

ԺՀԵ. ԹՈՒՂԹԻՆ ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍ [illegible]

(7 ag=5 F)

Թագաւորն Կոստանդիանոս 'ի բազմաց ժամանակաց ցանկացաւ տեսանել զձգնաւոր մի, որ է անապատական՝ և յայտ անուանի և օրհնել 'ի նմանէ և խրատ առնուլ. և ոչ կարէր երթալ 'ի բազում զբաղմանցն։ Եւ որ մի յանհարժանի սորա պատմութեան զկացեալ յանապատն. և ասացաւ, որ թագաւորն յաւուր ընթացել այցելոյն ձգնաւորին զգալսաս թագաւորին. և նա ելեալ առաւելոց զեկեցին և զաւերածն կուանոց 'ի մէջ ասմին. Եւ [illegible] մերկացաւ և կապ մի վզեայ 'ի վերայ թիկանցն կապեաց և նստաւ 'ի վերայ սեղանոյ զրանն մերկ՝ մէկ ոտքն 'ի ներս և մէկ ոտքն 'ի

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1—3 [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —6 [illegible] —6—7 [illegible] —7 [illegible] —8 [illegible] —9 [illegible] —9—

զուրս. և եդ զմին ձեռն 'ի վերայ բերանոյն և զմիւսն 'ի վերայ ծածուկ մարմնոյն։ Նա եկեալ Թագաւորն եանս և զարմացաւ. և փութանակի յետս դարձաւ. իշխանացն հարցեալ զպատճառն շտապ դառնալոյն առաց. թէ աստ տարի 'ի մեան էի կացեալ, այնչափ խրատս չէի կարեալ ուսանիլ, որչափ այս մին պահուս։ Նա ասացին, զի՞նչ էր խրատն ուսեալ. զի ոչ զու խօսեցար և ոչ նա։ Նա ասաց, թէ այն որ զաւեկլուքն կուռակ էր, զայս ուսուցանէ, թէ աշխարհիս ինչքն իբրև զայս աղբս է։ Նա այն որ մերկ էր, զձեռն 'ի վերայ թիկանցն էր կալեալ, զայն ուսուցանէ, թէ յաշխարհէս զայս չափ իրքս սիրոփ տանիմք, քանի շատ ստացիցուք ու ժողովեսցուք։ Նա այն որ 'ի վերայ չեմոյն էր նստեալ, զայն ուսոյց, թէ մարդս այս մին տաղն 'ի յայս կեանքս է և մին տուն յայնմ։ Նա այն որ մին ձեռն 'ի վերայ բերանոյն էր եդեալ և զմին 'ի վերայ ծածուկ մարմնոյն, զայս կու նշանակէր, թէ մարդ որ ուզէ ասա առ մարդիկս պարզերես լինիլ և անեղ առ աստուած, թող զայս երկու զուանս պահէ։

10 'ի դուրսն.—10 եդիր.—բերնին.—զմիւսն] զմինն.—11 եկեալ.—եանս] տեսեալ.—զարմացաւ] չիք.—12 յետս դարձաւ] դարձեալ և.—հարցեալ] տեսեալ զարմացաւ և հարցեալ.—13 և նոյ առաց.—աստն] ա.—կեցեալ.—14 չէի կարել] չզիտէի.—ուսանիլ.—որչափ.. պահուս] չիք.—15 ուսեալ] չիք.—նայ.—16 զաւեկլուքն.—աստն է կուռակ.—զայն ուսուց (այսպէս)—17 և զձեռացն.—կալեալ.—զայս ուսուց.—19 տանիմք.—ստացիցուք ու ժողովեսցուք] առ[?]..—20 չեմոյն] սեմոյն.—ուսուցս.—թէ մարդս իբ.—21 մին տուն] մինն.—ի յայն.—զՁ. ձեռքն.—21—22 'ի ծածուկ մարմնոյն վերայ էր դրել և զՁ. ի վերայ բերանոյն.—23—24 ուզէ... առ աստուած] 'ի յայս կեանքս ի մարդկանէ կուզ[է] պարզերես լինիլ և անեղ յաստուծոյ.—24 .Բ զուանս.

Ջ՛ձՆշա. 169 D Թագաւոր մի բարեմիտ և իմաստուն գնայր առ սուրբ հայր մի 'ի մենութիւն. որ խրատ ասէր իւր։ Իսկ սուրբ հայրն յառաջ իմացաւ զգալն Թագաւորին և չոգաւ մերկացաւ 'ի զգեստուց և մերկիկ եղև. և զինչ ազգ որ 'ի տանն կայր, զամենն 'ի չեմն 'ի մէջ տարաւ, կուտեաց. և մին առն չեմին ներքեւն եդիր և զմին 'ի դուրս. զմին ձեռն 'ի վերայ ծածուկ մարմնոյն և զմիւսն ձեռն 'ի վերայ բերանին. և կատաւ մի 'ի վերայ թևին ձգեաց և կանգնեցաւ. իբրև եհն Թագաւորն, եանս սուրբ հայրն այնպէս, զարմացաւ և յետս դարձաւ և գնաց։ Նշա ասեն իշխանքն և ծառաներն առ Թագաւորն. ընդ է՞ր ոչ խօսեցար ընդ այրն այն և առեալ էիր քեզ խրատ. ասէ Թագաւորն. ո՛վ իշխանք, թէ ամ մի կացեալ էի աստ, այնչափ խրատ չէի առեալ, զինչ որ 'ի յայս պահս խրատեցայ. և ասէ Թագաւորն. այն որ մերկացեալ էր, ցուցանէր, թէ մարդ որ յայս կեանքս գայ, թէ շատ ստացի եթէ

քեզ՝ մարդիկ պիտոյ երթալ. և զայն կասեմ, որ 'ի յաւուրն վերայ կայր. զայն միայն սանդ պատասխանք հետ իւր. և զայլսն որ 'ի չափն մեծ էր գիտել, նշանակէր զաշխարհի մեծութիւնն. զամենն և զամանչն զերգ զայն ասացն է, որ հետ ամենայն կերթայ և հետևեցին. և զձեռն որ 'ի վերայ բերանին էր գրել, նշանակէ, թէ զքո բերանդ և զլեզուդ պահէ 'ի սուտ խօսելոյ և 'ի բամբասելոյ և 'ի մատնելոյ. Փիլիսոփա ասաց ընդ Պիղատոսի, թէ [որ] զիս քեզ մատնեաց, նմա շատ մեղք են. և ամենայն չար և աղտեղի խօսից պահեա զլեզուդ. և այն որ մէկ ոտն 'ի զուրս էր չափն, այսպէս ցուցանէ, թէ անդէնն եմ 1 գրել. և միւս ոտն 'ի ներքոյ չափն ցուցանէ, թէ աստէնս եմ. և կայ ընդ աստէնն՝ և ընդ անդէնն 'ի մէջ. և յորժամ փերացնեմ զայս սուտ, որ 'ի ներքոյ չափն է, նա և ես շատ ելանեմ 'ի սանէս. Այսպէս համարել պարտ է՝ թէ շատ աղբիւրք, հրամարիմք և ելանեմք 'ի յայսմ յաշխարհէս պահ մի գիշերայ առե մարգարէն՝ զհազար ամ աչացն սեսածն, որպէս օր երեկի. մարդ եկայք 'ի մօրէ և դարձեալ մարդ երթամք 'ի հողն:

ԺՀԶ. ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆ ԳԻՆ ՆԻ ՆՐՆՑ

(9 ag=4 F)

Ոմն մի երթայր յԵրուսաղէմ քաղաքեմ զօրաց և քաղաքեմ ընչիւք. և 'ի Ծննդապարհին հանդիպեցաւ յեղեր միոյ եկեղեցւոյ. և այն եկեղեցւոյ զաւան երկու ծառ կայր բուսած՝ մէկ 'ի յաջ գրկն և մէկ 'ի ձախէն. և յանկարծակի յերևար եկեալ համբուրեցին զերևար: Նա զիտացեալ, զի երեց մի կայր անդ 'ի պատարագն. և 'ի «Մ՞ի որ յերախայրիցն» համբուրեցին զերևար: Նա ասաց կինն յերէցն, թէ մէկ Ջորեկան մալ քեզ՝ հանց պատարագ մի ինձ չինել. և մէկ այլ որն չինեաց և չհամբուրեցին զերևար ծառքն: Նա խմացեալ զպատճառն՝ ասաց երէցն, թէ յայն ժամու խորհուրդ անկաւ 'ի սիրտս իմ, թէ զՋորին այլ պիտոյ առայ թէ ոչ: Խաստմամբ երդուեալ սորա, թէ Ջորին այլ քեզ լուր հանց ժամ չինել: Նա՝ մէկ այլ որն չինեաց և ծառքն համբուրեցին զերևար. և Ճշմարիտ եղեալ է և ոչ է սուտ:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 երթայր.—քաղաքեմ զօրաց և] չիք.—2 յեղեր] յեղ.—մի եկեղեցոյ.—3 այն եկեղեցոյ.—ի.—բուսած] չիք.—մէկն.—գրկն.—4 մէկն.—յերար եկեալ.—4–5 զերար.—5 և զիտացեալ] չիք.—երէց.—ի պատարագ.—6 յերեխայքն.—զերար ծառքն. և խմացեալ զպատճառն.—յերէցն] չիք.—7 մէկ] C.—Ջորեկան մալ.—8 զերար ծառեր.—9 երէցն.—ի յայնժամ.—10 սիրտս իմ] միտս.—10–11 խաստմամբ երդուեալ սորա] և երդուաւ.—11 ժամ մի.—12 զերար.—եղեալ] չիք.—13 և ոչ է սուտ] չիք:

ՃՀԱ. ԽԱՉ

(11 ag=8 F)

Իշխանի մեծ որդին մեռաւ. և բերին զխաչն 'ի վերայ աստուածոյք խաչին. և յարեաւ որդի իշխանին. զի էին ընծայք աստուածոյքն այնորիկ: Նոյն հղի զի այլ ուրեմն իշխանի որդի մեռաւ. և բերին զնոյն խաչն 'ի վերայ. և ոչ յարեաւ: Նոյն ապաշաւէր Հայր մանկանն և ասէր, թէ խաչս այն խաչն է և աստուած այն աստուած է. զինչ ոչ յարեաւ մեռեալս: Նոյն Հրեշտակին երեւեալ ասաց, թէ խաչս այն է և աստուած այն է. բայց զայն 'ածին, որ բանէ զայս խաչս:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 իշխան մ.—'ի վերա.—2 ընծայք.—2—3 [illegible].—3 [illegible]] [illegible].—[illegible]] [illegible].—4 'ի վերա [illegible].—5 [illegible].—5—6 [illegible].—6 [illegible].—6—7 երեւեցաւ և ասաց.—7 խաչս.—[illegible].—9 զայս խաչս, որ [illegible].

ՃՀԲ. ՍԻՐ ԴԸՆՁԻ, ԸՆԴ ՍԻՐՏԻ

(12 ag=7 E=9 F)

'Ի բան աւետարանին, որ ասէ. ուր գանձք ձեր են, անդ և սիրտք ձեր եղիցին: Մ՛եռաւ ոմն իշխան, որ ունէր բազում գանձս ոսկւոյ և արծաթոյ և յականց. և ոչ ատոյց խոստովանահօրն. և 'ի լուանալն զանին բաղանիք մի յանթատակին և ատարան առ փարգայական. և բացեալ զանդրանիկն՝ տեսին, զի սիրտ արքունաթաթաւ կայր 'ի վերայ ընչիցն. զի ճշմարտեաւ է:

1 որ] E չիք.—E [illegible].—E, F [illegible].—2 E [illegible].—[illegible]] E չիք.—[illegible]] F չիք.—[illegible] իշխան, որ] E իշխան մ, որ.—3 F [illegible].—E [illegible]. F [illegible].—[illegible].—4 [E], F [illegible].—F [illegible].—5 E [illegible].—[illegible]] E [illegible].—[illegible]] E չիք.—E [illegible]. F [illegible].—6 E 'ի վերա [illegible].—E զի ճշմարիտ է բան տէրն աւետարանին, E զի ճշմարիտ է աւետարան:

ՃՀԳ. ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿԵՐԱՑ

(13 ag=8 E=10 F)

Ազգայր ոմն գնաց առ Հայրն և զամենայն յանցանս իւր խոստովանեցաւ. և տեսեալ յանուրջս Հայրն զզատուատուած եղեալ. և այրն այն մերկ և մարմինն ամենայն Հրալից ալաքով 'ի լեռ. և յարեաւ

1 E առ Հայր, F առ [illegible].—1—2 E [illegible].—2 E [illegible], F [illegible].—F [illegible].—3 [illegible]] F [illegible] (ամ) [illegible].—E [illegible], F [illegible].—

խառնակմանէր, Հրեշտակի արցանով մին մին քարշէր զելարան զամենն քարշեալ՝ մի եւս այլ մնաց. եւ զարթեաւ Հայրն եւ պատմեաց. եւ տեսաց թէ այլ մեղք է մնացեալ, որ չես տեսցեալ. եւ ասէր այն, որ մի զեղջ մի կատակ արարի. զի ցեխն 'ի ներս ընդարձակի եւ զգամաց խոզի։

4 E, F [illegible] (F [illegible]) [illegible].—E Ը. Ե. [illegible], F [illegible].—E [illegible].—E [illegible].—E եւ [illegible].—5 E [illegible], F [illegible].—[illegible]] E Ը. [illegible], F [illegible].—[illegible]] E, F չիք.—6 E, F [illegible].—E [illegible].—[illegible]] E [illegible].—[illegible]] E, F չիք.—7 E [illegible], F [illegible].—[illegible]] E [illegible] 'ի [illegible], F [illegible] 'ի [illegible].—E [illegible], F [illegible].—7—8 եւ զգամաց խոզի] F չիք եւ [illegible] [illegible]։

ԽԶ. ՆՇԽԱՐ ՄԱՐԳԱՐՏԻ [illegible] Ի ԳԱՂԱՏԻԱ

(14 ag=11 F)

'Ի պատմութենէ ժամանակի ասի, թէ 'ի Գաղատիայն այր մի աղքատացաւ եւ՝ զարտ մի ունէր՝ վաճառեաց. եւ այր մին գնեաց զարտն զայն. եգիտ երեք կարաս ոսկի եւ յղեալ կոչեաց առ ինքն զարտին եւ ասէ. ե՞կ առ զոսկին. զի վաճառեցից զարտս եւ տեսցես. ո՞չ է իմ, այլ քո է. եւ նա ասէ. ես զարտն եմ գնեալ. եւ վէճն ընդ միմեանս զրուցուր մարտան. եւ հասին եկեալ 'ի պաղատ թագաւորին. եւ թագաւորն եւ պատրիարգն եւ իշխանք քաղաքին եկին եւ տեսին ամենեքեան եւ զատաստան արարեալ՝ եառուն զմին կարասն յարքունիս եւ զմին յեկեղեցիսն եւ յաղքատս եւ զմին 'ի պէտս երկոցունցն. եւ եառուն զնորա դուստր ուստեր նորա եւ զարտն պսակեաց. եւ օրհնեալ միաբանեցան. եւ ցանեալ զարտն ցորեան եւ 'ի ժամանակի հնձոցն երթեալ տեսին, զի մարգարիտ էր պտղաբերեալ. եւ քաղեցին արդեան մի եւ տարեալ 'ի Կոստանդնուպօլիս եդին 'ի յարկ թագա-

[illegible] F 1 'ի պատմութենէ] չիք.—ժամանակի] [illegible].—Գաղատիայն.—2 [illegible].—[illegible]] [illegible].—3 [illegible]] չիք.—[illegible]] [illegible].—4 եւ ասէր] չիք.—[illegible]] [illegible] [[illegible]] [illegible].—[illegible]] [illegible].—5 է իմ, այլ] [illegible].—[illegible]] չիք.—[illegible].—6 [illegible]] չիք.—6—7 [illegible]] [illegible] 'ի [illegible].—7—8 եւ տեսին ամենեքեան] չիք.—8 զատաստան արարեալ] [illegible].—[illegible].—9 [illegible].—9-10 'ի պէտս երկոցունցն. եւ] չիք.—10 [illegible]] [illegible].—[illegible]] [illegible].—10—11 եւ զարտն... միաբանեցան] չիք—11 զարտն [illegible].—[illegible]] չիք.—11—12 'ի ժամանակի հնձոցն] [illegible].—12 երթեալ] չիք.—[illegible]] [illegible].—13 [illegible]] [illegible].—'ի Կոստանդնուպօլիս] չիք.—[illegible]—'ի յարկ] 'ի [illegible].—

ւորքն վասն յիշելոյս. և զանեալ զայն յայլում ժամանակի և խնդիր արարեալ զամէն զծերս մի պատահեալ զամենայն մի քաջ միտքս. և փառս ետուն աստուածոյ։

14 վասն յիշելոյս] չիք.—14—15 զանեալ… քաջ միտքէ] յետ բազում ժամանակի, որ անհրաւանութիւն բաղձալոյ, զամէն զխնամս մեծագործն և խնդրեաց։

ՃԶԸ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵՒ ԿԻՒՐՈՍ

(19ա ag=57 F)

Աղեքսանդր թագաւոր զօրօք իջեալ 'ի կղզի մի ծովուն՝ ամենեքեան կերան փասկոյն. Եւ տեսաւ կղզին 'ի շարժիլ և խմացեալ 'ի նաւամատն. զի կրիայ էր։ Ուր աւելի խմատառակութիւն, թէ յաշխարհն երեք կենդանիք կան. որ քանի շատ այրէր, մեծանայ՝ մէկ կրիայն, մէկ՝ օձն, մէկ՝ ձուկն, որ վիշապ լինի։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 զօրօքս—ամենեքեան.—3 մնացեալ փախեան.—ամեն խմատառակութիւն] առացեալ են խելոքն.—յաշխարհն] չիք.—Գ.—4 մէկ] չիք—կրիան—4—5 մէկ օձն, մէկ ձուկն] և ձուկն և օձն.—5 կու լինի։

ՃԶԹ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵՒ ՍՈՎ

(20 ag—58 F)

Աղեքսանդր թագաւոր զօրօք պատահեցաւ ի տեղի մի և եղև ձիւն մեծ. և սկսան զօրքն 'ի սովու կոտորիլ. և սոսոյ թագաւորն, թէ այժմ զայժմուս զկասգէան պարան է հօգալ. յորժամ յաստեղ աղաւաւելք, զայլ վաղկէն հօգամք. կոտորեցէք զձիանդ և կերէք։ Ասենք աւելի, թէ Մ՚ահուանանէ աստեցեալ. վասն այնորիկ զձիու միսն կուտէ մաւլմանն ազգն

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 զօրօքս.—1—2 ձիւն մեծ] ձիւնամեծ.—2 սկսեալ զօրքն 'ի սովուն.—3 զկասգէան] այլին.—հօգալ. որ չմեռանինք.—3—4 յորժամ… հօգամք] չիք.—4 կոտորեցէք… կերէք] և զձիանն կոտորեցին և կերան.—առացել են.—5 Մահմետեան.—աստեցեալ. վասն այն մուսլմանն զձիուն միսն կուտէ։

ՃԶԴ· ԳԻՐ. ՀՕՐ Ի ՈՐԴՒՈՅՆ ԱՐՈՒՆ

(21 ag=40 F)

Ոմն մի ընծայեցին վասն գողութեան. երկու շաբաթ խիստ չարչարեցին՝ ոչ 'ի խոստ եկեալ. և յորժամ զերդ զաւակին կախեցին և մէկ փայտ զարկին և զոչեաց հայրն և 'ի խոստ եկն զգողութիւնն։ Նոյն ասացին, թէ երկու շաբաթ զքեզ չարչարեցինք և դու ոչ ասացեր. և վասն մէկ փայտի զաւակի քոյ փութափութ ասացեր։ Նա ասաց, թէ իմ մարմինս յիմ ծնողացն էր, ոչ ցաւէր, որպէս յորժամ զիմ որդի ծեծեցին. մարմին նորա յիմ յաղեացս էր՝ խարչեցաւ աղէքս և ասացի։

Նոյն գութ ծնողացն և աստուծոյ համեմատք են. զի յորժամ ծնողն զզաւակին ծնանի, թէ գութն չէր, յորժամ մէկ ծնող ծնանէր, այլ ոչ ծնանէր և ոչ հոգայր հեշտութեանն. ափս աւաղ ես։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 էր այր մի ընկղմեալ—վասն] 'ի.—2 եկեալ 'ի խոստ—կախեցին] առնէին.—3 զոչեաց] աղաղակեաց ազատն և.—և] չիք.—եկեփ.—զգողութիւնն.—4 —չարչարեցին.—և] չիք.—ասացիր զգողութիւնն.—5 վասն... ասացեր] յորժամ մէկ փայտ զարկին աղին, դու 'ի խոստ եկիր.—ասէր.—6 ի յիմ ծնողացն է.—որպէս] և.—6—7 յորժամ... ասացի] իմ աղացին մարմին ի յիմ մարմնոյս էր. յորժամ մէկ փայտ զարկին, նայ անխոստ կացինց և ասացի

8 ես] զի.— ծնողացն.—աստուծոյն համեմատք են փոխանց.—8—9 զի... ծնանի] չիք.—մէկ ծնող] եթէ մէկ զաւակ.—9 ծնէր, նայ այլ.—9—10 ոչ ծնանէր... աւաղ ես] ի յաշխարհս ծնոյր. զի ծնեցեալն որն մահու ար է ճնոյն։

Ա՛ՅԼ· 99 D Վասն զԹոյ։ Ըստ 'ի պատմութեանց. այր մի անէր որդի մի և ընծայեցաւ 'ի գողութեան. և կալեալ զհայրն չարչարէին. թէ ցոյց զքո որդին. և ոչ եկն 'ի խօսս. և ապա որսնեալ զանին զորդին և զհայրն Թողին և որդին չարչարէին. ըստ որդին. և յորժամ լուաւ հայրն զլալ որդւոյն, ոչ կարաց համբերել, այլ եկն անկաւ յոտսն իշխանին և ասաց. ես եմ արարեալ զգողութիւնս. զիս չարչարեսջիք վասն զորոյ. և հարցին զհայրն, թէ վասն է՞ր, երբ զքեզ չարչարեցաք, ոչ համբերեցեր չարչարանաց զորոյ. ասէ հայրն. իմ մարմինս իմ հօրն է և ոչ է իմ. իսկ մարմին որդւոյս իմ է. զի յինէն ծնաւ։

99 D=28 G. ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ G 1 Վասն... ի պատմութեանց] զրեալ է, եթէ.—էր այր.—2 մի] չիք.—ընծայեցաւ—'ի գողութեան և կալեալ] չիք—հայրն յայժ.—3 թէ... որդին] չիք.—ետ ընդ ոչ.—'ի խօսս և գիտէր զգողութիւն որդւոյն.—3—4 ապա որսնեալ զանին] յորժամ կալեալ չարչարէին.—4 և] իսկ—որդին չարչարէին] չիք.—ըստ որդին] որդին ոչ կարէր չարչարանացն համբերել—5 յորժամ լուաւ] լուեալ.—հայրն զլալ որդւոյն] զձայն որդւոյն հայրն.—այլ] չիք—5—6 անկաւ յոտսն իշխանին] չիք.—6 զգողութիւնն.—6—7 զիս... վասն զորոյ] Թողէք զդա—7 և յորժամ.—զհայրն] չիք.—երբ] յորժամ.—7—8 զքեզ... զորոյ] առնէք որդին քո, յայժ ասաց.—8 զի իմ.—9 իմ ոչ է, այլ հօրս իմ.—որդւոյս իմոյ.—յինէն] ծնանէ.—ծնեալ։

Նոյնպէս է աշխարհ, թէ Քրիստոս է հայր մարդկային բնութեանս. զի ամենայն սիրեաց զմարդիկ. զի Ադամ անցաւ զպատուիրանն աստուծոյ եւ գող գտաւ օրինացն. եւ գեւքն եւ իշխանքն աստուածոյ կալեալ չարչարեցին զԱդամ եւ զծնունդ նորա. լուաւ զձայնն լալոյ մարդկային ազգին եւ ոչ համբերեաց 'ի բարձում գթոյն, որպէս վկայէ մարգարէն՝ ասելով. որպէս գթայ հայր. եւ Քս. ազգ ոեր կայ յաշխարհս. մին հօրն եւ մայրն 'ի վերայ որդոյ ...։ զի այրն զկինն սիրէ եւ զկինն զայրն. եւ Քս. զի զաշխարհս սիրեաց. եւ ? զի աշխարհիս ոեւր սուտ է։

10 Նոյնպէս... թէ] [illegible] —11 զի ամե- [illegible] —11—12 [illegible] —12—17 [illegible]

ՃԶԴ. ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՓՈՐԻԾ ԵՒ ՄԵՌԵԱԼ ԿԻՆ

(22 ag=15 F)

Մարդ մի գերեզմանափորէր. որ մի զխաթուն մի թաղեցին շատ ընչիւք. եւ 'ի գիշերին եկաց զգերեզմանն եւ մերկացոյց զնա 'ի ներքին հանդերձն. Նա կինն ափցի յերեսն էզարկ եւ ասաց, թէ եսթն ազգայի մայր եմ եւ զաւակն յերդիքն 'ի վեր եմ տեսեալ. եւ դու չես վախիլ յաստուածոյ, որ զիս հրապարակ կաննես. Նա ասաց, թէ աղքատ եմ եւ աղքատ չունիմ. Նա ասաց, թէ հետ իմ գերեզմանն մի կայ՝ երեք գանձ կայ. առ եւ տարեալ ծախէ եւ քեզ աղքատ արա. առաւ 'ի ծախել. Նա տեսեալ աստուածն չինեաց ասէր չէշ՝ եւ Լած 'ի միկին ականջն, նա 'ի միկ այլ ականջն 'ի զարկ ելաւ. Նա միկ այլն Լած, գնաց մինչեւ 'ի կէսն. Նա 'ի միկ այլն Լած, ամէնեքն ոչ մնաց. եւ զայն այլ 'ի բաց ընկէց. Նա ասաց.

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 գերեզմանափորէր.—խաթուն կին.—2 [illegible] —3 կինն] [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —6 [illegible] —7 [illegible] —8 [illegible] —9 [illegible] —10 [illegible] —10—11 'ի միկ այլն] [illegible] —11 Լած] [illegible]

ի՞նչ գին կուզես. և միւսն ասաց հարիւր դրամ երես և ասաց զխառնուրդութիւն, թէ այն որ չէին 'ի մէկ տեղ զինքն եղաւ, ամենեքին բանն յախանիքն չէ պատշաճ՝ 'ի մէկ զինքն 'ի ներս է մտնել, 'ի մէկ այլն 'ի դուրս ելնելու Նա մէկ տեղ ամենեքին բանն անզէնք չէ տանելու Նա այս մէկ տեղս զին չկայ. զինչ բարի բան լինի է, զամէնն պատշաճ է. և այս զանգս ամէն ցաւոց դեղ է։

12 կու ասցես.—միւսն] չիք.—երեսն .ժԹ. ... երես զին.—13 բանն.—14 ի յախանիքն չէր.—14—15 'ի մէկ... ելնել] չիք.—15 այն.—չէր տանել.—16 լինել.— ի փոխն և պատշաճ.—17 ամ[ե]ն։

ԶԱՄԼա. 109 ag Մայր ամէն զնայց 'ի Հնդկարքն և երկու զանգ կաս մարգոյ. եղ 'ի սփաւանքն և զնայր ընդ փողոցն 'ի ներքս և ձայնէր և ասէր. ո՞վ գնէ զանգ։ Նա ծաղր առնէին զնա և ասէին, թէ խև է. և անսալով զնա վաճառականն մի և ասէ. բեր զզանգդ տեսանեմ։ Նա առեալ վաճառականն և հանեալ զմախութիւն և հասոյց 'ի յախանիքն՝ և ո՛չ եմուտ և ընկեց զնա. և առեալ ընդ ախանիքն երկրորդին և միւս ախանիքն թափանցիկ անցաւ. և յերրորդին առեալ և ամենեքին ոչ ելանէր յախանիքն մախութիւն։ Նա զերրորդ զանգն խիստ սիրեաց վաճառականն և զերկուսն արհամարհեաց. և եւ բազում ոսկիս և զնեաց զմէկ զանգն զայն, որ մախութիւն կալաւ և ոչ ելանէր. և բազում բժշկութիւն առնէր զանգն 'ի Հիւանդս և յախտաժետաց։ Նա միւսեաց վաճառականն և ասէ, եթէ այս որ մախութիւն չմտաւ, նայ այս նոքա են, որք ամենեքին առաւելոյ բանքն յիւրեանց ախանիքն և լսելիս չէ մտեալ և ո՛չ բարիս գործեալ. այն որ Քրիստոս ասաց. որ անկաւ ապառաժին և 'ի չգոյէ հեւթոյ չորացաւ։ Նա այն որ ընդ մի ախանիքն մտաւ մախութիւն և ընդ

109 ag=168 D. ԶԵՐԲԵՐԻԹԻՆԵՍ Ը.Ծ8 D 1 'ի Հոգակարքն.—և եղիա.—Դ. զանգ.—կաս] չիք.—2 և կաս եղ 'ի վերայ սփաւանքին.—ընդ] 'ի.—և ձայնէր] ձայնէր.—3 թէ ով.—զանգ.—եթէ.—է] յաւ՝. ով մարդ.—4 զզանգդ տեսու որ.—5 վ.] վաճառականին.—հասոյց] միանց մի զանգին.—5—7 և ոչ եմուտ... անցաւ] և վազվազակի անցաւ մախութին 'ի միւս ախանիքն. և [ոչ] կաս զնա. առ և զերկրորդ զանգին և միանց զմախութին 'ի յախանիքն և ոչ մտաւ յախանիքն բնաւ. և զնա ոչ կաս.—7—8 յերրորդին...մախութին] առ և զերրորդ զանգին և միանց զմախութին 'ի յախանիքն. և եմուտ միւսն ցինս զանգին և մնաց անդ.—8 զերրորդ զանգն] զնա կաս վաճառականն և.—խիստ] յոյժ.—վաճ.] չիք, և յաւ՝. զնա.—9 զերկուսն] զմիւս զանգին.—եւ ներոյ.—ոսկի.—զայն մի զանգն.—10 մախութին... ելանէր] մնաց մախութին 'ի մէջ.—բժշկութիւնս.—11 զանգն.—վաճ.] յաւ՝. զզանգիւն պատմեաց.—12 թէ այն զանգն.—մախութ.—նայ այս նոքա են] յինքն նման է այնոցիկ.—որ.—13 բանն առաւելոյ.—իւրեանց.—և լսելիս] չիք.—չմտանէր. և 'ի լսելիս և 'ի միտս ոչ առնեն.—13—14 բարի գործեն.—14 այն որ Քր. ասաց] որպէս սաէ աւետարանն վասն սերմանցանին.—որ] այլն.—յապառաժին.—15 վազվազակի չորացաւ.—այն զա[ն]գն.—15—

մէկ այլ գնհն 'ի գուրս եղաւ, նոյ այս այն մարդիկքն են, որ աստուածայինն բանն ընդ մէկ ականջն մտանել է և ընդ մէկ այլն ելանել. որ անկաւ և հեղձաւ և եղև անպտուղ։ Իսկ այն որ մնաց և ոչ ել, այն մարդիկքն են, որք աստուածայինն բանքն յիւրեանց լսելիքն են մտանել և այլ ոչ ելանել. այն որ անկաւ յերկիր բարի և ետ զպտուղ և զարծնեաց զարգարութիւն երեսուն, վաթսուն և հարիւր։ Ով թէպէտ և մեռեալք են նոքա, սակայն կենդանիք են և փախեալ[ք] 'ի մահուանէ 'ի կեանս և 'ի խաւարէ 'ի լոյս։

---

16 ընդ մի ականջն... մարդիկք են] [illegible] 'ի մի յականջն և ելեալ 'ի միւս յականջն, նման է այսօրինակ—16—17 աստուածայինն... ելանել] [illegible] 'ի մի ականջն և [illegible] ելանէ 'ի միւս ականջն և [illegible]—18 անկաւ... անպտուղ] [illegible]—այն զա[ն]գն.—մնաց] [illegible] 'ի գուրս— 18—19 այն մարդիկք են] նման է այսօրինակ.—19 որ—աստուածայինն բանն.—յիւրեանց... մտանել] [illegible] 'ի միւս ականջն.—20 այլ ոչ ելանել] [illegible] զարգարութեան և [illegible] երեսնաւոր, վաթսնաւոր և հարիւրաւոր.—այն որ] [illegible]—բարի և [illegible].—ետ] [illegible].—20—21 և զարծնեաց զարգարութիւն (զարգասաւորութի՞ւն)] [illegible].—21 Լ. ասար, Կ. ասար և Ճ. ասար.— Ով] և [illegible].—22 նոքա մարմնով.—սակայն] [illegible]—կենդանի են հոգով.—փախեալ։

ԺԶ· ՀԻՆԳ ԸՆԴԻՑԵԼԻ ԲԱՆ

(23 այ=28 F)

Յաշխարհիս հինգ բան 'ի մարդկանէ անգիտանալի է։ Մ'էկ՝ որ մարդ զմարդոյ խորհուրդն չէ գիտելը. և ոչ հրեշտակք և ոչ դևք։ Երկու՝ որ յառաւօտ 'ի վաղն չգիտեմք, թէ ինչ պիտի լինի։ Երեք՝ որ զինչ որ սպասումք, չգիտեմք, թէ յինչ իրք պիտի աւարտի 'ի բարի թէ 'ի չար։ Չորս՝ որ մահու օրն անգիտանալի է։ Հինգ՝ զկատարածի օրն չգիտեմք։ Երեք իրք որ զմարդն 'ի չարէն 'ի զատ կու պահէ՝ խիղճ մտացն և երկեարն Ջուրն և բնական խելքն՝ երեք զատաճենարդ ե զլխաւոր է։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 ի յաշխարհս .Ե. իրք կայ. որ—անգիտանալի է 'ի մարդկանէ.—Ը.—2 զմարդու խորհուրդ.—չգիտէ—իբր հրեշտակն.—դևն.—3 երկու] Ը.—[illegible].—չգիտենք.—երեք] Ը.—4 սպասեն.—չգիտենք.—թէ յինչ իրք... 'ի չար] թէ ի [illegible] հասանի թէ ոչ, 'ի բարի թէ 'ի չար.—5 չորս] Ը.—մահու] [illegible].—հինգ] Ը. օր.—զկատարածն.—չգիտենք. առ [illegible] չիք F։

ԾԶԶ· ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ԽԱԶՆԱԴԱՐ

(24 ag=46 F)

Թագաւոր մի յիւր խազինան Հազար ասկի ունէր պատուական եւ մէկն աւանդ պատուականն էր։ Նա ունէր միամիտ խազնադար մի. եւ որ մի խազնադարն զայն ասկին փոխեց եւ թագաւորն եկեալ տեսանել զակնեակն եւ տեսեալ, որ մէկ ասկին փոխած էր. եւ զխազնադարն բազում ժամանակ չարչարեաց եւ 'ի խոստ ոչ եկաւ. եւ չէր գիտէր ասել, որ սպանանել. եւ ոչ զակէն թարկն առնել կարէր. եւ խոստովանէր մի ասաց. ես առնում զակն. եւ տարաւ յանդէտ մարդոյ 'ի մօտ գնզած ձգեց. եւ Հարցաւ անդէտն պատասխանն. եւ ասաց. եւ նա ասաց, թէ քարին Համար ինչու գնզած ես մտել. եւ ձանձրացաւ եւ եա զակն 'ի [Թագաւորն]։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 [illegible]

ԾԶԷ· ԽՈՒՋԱՅ ԵՒ ՂԱՏԻ

(24ւ ag=47 F)

Խոջայ մի աղքատացաւ, ոչ արտաքոյ գիտէր եւ ոչ կարէր մուրալ. գնաց 'ի խոջայի մի մօտ եւ ասաց, թէ Հազար ասուն 'ի փոխ տուր. նա չէրեա. Նայեց, որ չէրեա, նա գնաց 'ի ղատին. եւ ասաց, թէ այս անուն խոջայ՝ ասան Հազար ասուն պարտի ինձ. ոչ թուղթ ունիմ եւ ոչ վկայ. բեր որ գրաւեմ. զնեց եւ եբեր։ Նա ասաց, թէ երեսի ջրի գինն զի՞նչ է։ Նա ասաց ղատին. ասան Հազար ասուն. ասաց, թէ երեք տարւոյ զիմ երեսին ջուրն ձգել եմ. եւ ասաց ղատին, թէ տուր ասան Հազար բառաւ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 [illegible]

ԺԶԸ. [illegible]

(25 ag=50 F)

[illegible]

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 [illegible] —2 [illegible] —3 [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —6 [illegible] —7 [illegible] —8 [illegible]

ԺԶԹ. ԵՐԿՈՒ ԻՇ

(26 ag=30 F)

[illegible]

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ F 1 [illegible] —2 [illegible] —3 [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible] —6 [illegible] —7 [illegible] —7–9 [illegible] —8 [illegible] —9 [illegible] —10 [illegible] —11 [illegible] —11–12 [illegible] —12 [illegible] —13 [illegible]

ԺԶ. ՑՈՒՑ ՕՐԻ ԵՒ ԳԻՆ

(27 ag=171 D)

Թագաւոր մի 'ի վերայ իւրոյ աշխարհին 'ի ժամս գայր և տեսանէր և էին 'ի քաղաքի մի եղեր. Նա ահա տեսան այր և կին ունէին զհաց և զկանթն և զզինին. և Թողեալ զանդաշ կանթն և զզինին և զհացն և զայրն ուտէին և զզոյն խմէին. և Թագաւորն ետես իւրեանց անմտութիւնն և բարկացաւ. հրամայեաց, Թէ սպանէք զզատս և սպանեցին։

Մեկնութիւն։ Թագաւորն աստուած է. և այնք որք զկանթն և զզինին և զհացն Թողեալ էին՝ զայրն ուտէին և զզոյն խմէին, նոքա են որք Թողուն զսուրբ պատարագ և զսուրբ ամուսնութիւնն և երթան պոռնկին և շնան։ Նա ամենայն որ Թողու զիւր սուրբ ամուսնութիւնն և զպատուական անկողինն և երթայ յայլ կին, որ ոչ է իւրն, նոքա զկերպ զայն տեսան այրն և կինն են, որք զայրն ուտէին և զզոյն խմէին։ Նա Թագաւորն աստուած է, որ յաւուր դատաստանին զպոռնիկն և զշնացողն ընդ մարդասպանսն և ընդ աւրինազանցսն տանջէ, Թէ ոչ դառնան և ապաշխարեն. որպէս ասէ Պաւղոս. զշուն և զպոռնիկս դատէ աստուած։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 1—2 [illegible]

7 Մեկնութիւն. [illegible] —8 [illegible] —9 [illegible] —10 [illegible] —10—11 [illegible] —11 [illegible] —11—12 [illegible] —12 [illegible] —13 [illegible] —14 [illegible] —14—15 [illegible] —15 [illegible] —16 Պաւղոս. [illegible]

ԻԸ. ՍԻՒՆ

(28 ag=174 D)

Թագաւոր որ մի զբարձր և զուգարդ սիւն մի կանգնեաց և մարգարիտ մի գեղեցիկ և մեծագին 'ի վերայ սեանն եդ. և ասէ, թէ մարդ որ ընդ այս սիւնս 'ի վեր ելանէ և առնու զմարգարիտն, նա տամ նմա զթագաւորութիւն։ Եւ ժողովեցան բազում մարդիկ և ոչ կարէին ելանել ընդ սիւնն 'ի վեր։ Եւ եկն այր մի և եհատ զարաւսան և զանգուած և գծեաց և զբազուկն և պատուաստեաց. և սորբեան հիւսեաց. և խառնաստուծ սանդուղս եդ և գերբ սանդուղանս. և ձգեաց զձեռն զրեհաց զսիւնն և ել և եհան զմարգարիտն։ Թագաւորն զանձեաց զայրն և ետ նմա զթագաւորութիւն։

Նոյնպէս։ Թագաւորն աստուած է և այն սիւնն, զոր կանգնեաց մարդկան, է պատուիրանն աստուծոյ. զի մարդիկ առհասարակ պահէին զօրէնսն, որպէս մարգարէքն այնուրիկ, որք ոչ կարէին ելանել ընդ սիւնն։ Եւ մարգարիտն այն է, զի աստուած պարգեւ խոստացաւ մարդկան. որ և բազումք ջանային զանել զմարգարիտն զայն և ոչ կարէին։ Բայց նոքա առնուն զմարգարիտն, որք զերկրաւոր մարմինս սպանին վասն արքայութեանն աստուծոյ՝ մարտիրոսքն և արդարքն, որք հեղին զարիւնս իւրեանց վասն տեառն. որպէս այրն այն որ բազում հնարութեամբ ել ընդ սիւնն և էառ զմարգարիտն և զանանց բարիսն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՌ D) 1 կանգնեաց բարձր սիւն.—1—2 յոյժ մեծագին և անգին մարգարիտ մի եդ 'ի վերայ սեանն.—2 ասաց.—3 մարդ որ] ով որ.—ընդ] չիք.—3–4 նա տամ նմա զմարգարիտն] [illegible].—4 մարդիկք.—5 ընդ սիւնն 'ի վեր] 'ի սիւնն.—[illegible]] [illegible].—6 [illegible].—[illegible].—[illegible].—7 [illegible].—7—8 [illegible].—8 [illegible].—9 և] չիք.

10 Նոյնպէս [illegible].—10—11 զոր կանգնեաց մարդկան] չիք.—11 [illegible].—11—12 [illegible] [illegible]

[illegible]

ԻԹ. ԾԱՌՈՅ ԵՒ ԿԱՄՐՋԱՑՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ

(29 ag=14 B)

Բնագաւոր մի ունէր զեղեցիկ այգի և յայգին ծառ խնձորի․ և փայտին և ատախատակով կամարըն ի վերայ ձգած․ բայց ի գիշերն քարշէին զկամարըն․ և որ ի գիշերն գայր, ի վէճն անկանէր․ և որ ի ցորեկն գայր, յայգին մտանէր։

Նայգին է արքայութիւնն և վէճն դժոխք․ և կամարըն բարի գործն․ և ցորեկն այս կեանքս․ իսկ գիշերն մահն․ որ որ ունի զբարի գործս, նա անցանէ յարքայութիւնն․ և որ ոչ ունի, իջանէ ի դժոխս։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ H || 1 այգի Փ․—2 փայտով․—բայց] և․—'ի] չիք․—3 զկամարըն] չիք․ և ցորեկն ձգէին․—'ի] չիք․—4 'ի] չիք․—ցորեկն
5 դժոխքն․—գործքն․—6 ցորեկն․—իսկ] և․—7 գործքն․—ունի] չիք․ բարի գործս, նա

Լ. ԵՐԿՐ ՑԵՍԻԼ ԹԱԳԱՒՈՐԻ

(30 ag)

Բնագաւոր անձն եանս աւուրն զի երբև զանձրև իջանէր ազգաւ։ Եւ քաղաք Հռովմայեցւոց կարգալ, եթէ ով զխմն մեկնեսցէ աւուրն, հազար դահեկան տաց նմա․ և լուեալ այր մի աղքատ և երթեալ ասաց․ եթէ երբ աւուրս ասցես ինձ ներումն, յայտնեցից։ Եւ երթեալ շրջէր յանապատի խոկալով․ և վիշապ մի անսեալ գայր առբանեալ ասաց․ զի՞նչ ինձ տացես, եթէ զաւուրն Թագաւորին քեզ յայտնեցից։ Եւ նա ասէ․ զոր ինչ խոստացաւ Թագաւորն, քեզ կէսն եղիցի։ Եւ ասէ․ երթ և ասա, թէ ժամանակ է այսուհետև, զի մարդիկք ներգաղութք եղիցին և խարեբայք իբրև զաղուէս․ և երթեալ ասաց․ և հանեալ ասացեալն թուեցաւ․ զի նմանն այնմ իսկ էին մարդիկքն․ իսկ նա հազար խոստացեալ դահեկանն․ և այրն առանց վիշապին և ոչ դարձաւ անդրէն։ Եւ զկնի դարձեալ զայլ եանս աւուրն զի երբ զանձրև իջանէր աշխար․ և Հռովմայեցւոց կոչել զայրն․ զի նմանն առաջնոյն մեկնեսցէ։ Եւ նորա գնոյն խնդրեալ ներումն․ և ամաչէր իբրև զապիրատ․ և երթեալ առ վիշապն զանձն պատրաստութեամբ ասաց․ Աղաղ քեզ յայտնեա զերկրորդս․ և մեկնեաց նմա ոչ յիշելով զյանցումն։ Եւ ասաց․ երթ և ասա, թէ ժամանակ գայ և եկեալ է․ զի մարդիկք իբրև զոչխար պարզամիտք իցեն․ և եկեալ պատմեաց։ Եւ այնմ եւս հաւանեալ՝ ետ նմա հա-

զայր եւ գահեկան. եւ առեալ առն տարաւ վիշապին՝ ընդ առաջնոյն եւ ընդ վերջնոյն հազար գահեկան։ Զկնի այնորիկ դարձեալ այլ եւ եւս առաքեր. եւ աւագ իբրեւ զանձրեւ իջանէր ոսկիս։ Եւ հրամայեաց դարձեալ զայրն կոչել. զի զայն եւս մեկնեսցէ. եւ առն զնոյն խնդրեալ ժամանակ եւ երթեալ առ վիշապն. եւ նա առ ժամեայն մեկնեաց իբրեւ բարեկամի. երթ եւ ասա, թէ ժամանակ է. զի մարդիկք յարգեցին բանաւորք եւ անբանաւորք։ Եւ զայս ուսեալ առն ասաց. ընդ է՞ր այժմ թողեր վիշապիս (վեց) հազար գահեկանս եւ կամ՝ հինգ հարիւր այլ եւ բերեց. հարկեց զվիշապս եւ առատաբեցից. եւ ջանաց հարկանել զվիշապն. եւ ոչ յաջողեցաւ նմա. զի խայթեաց 'ի նմանէ վիշապն։ Եւ առն զզջացեալ խորհէր, թէ չարիս գործեցի. զի թէ այլ եւ հարկ հասանիցէ, որպէս եկից առ սա։ Եւ տեսեալ վիշապն զայրն աղքատացեալ՝ ասաց նմա. այր դու, մի տրտմիր. զի յանձնէ ինչ ոչ արարեր, այլ 'ի բերմանէ ժամանակին։ Զի առեալն քո 'ի կերծաւորաց ժամանակին է, եւ զզջանալն եւ տալն զհազար գահեկանն 'ի միամտաց ժամանակին եւ կամելն սպանանել 'ի բանաւորաց ժամանակին։

Ա՛յ այլ ինչ առակս ցուցանէ, բայց զժամանակին զիաւել զմարդիկք եւ զզուշանալ յանձանց. զի զզանազանութեան ժամանակս զմարդ՝ եւ երբեմն նենգաւորս եւ երբեմն պարզամիտս եւ երբեմն բանսարկուս եւ նման այսորիկ այլս բազումս։

ՃԴ. ԱՌԱԿ

(41 ag)

Ա՛յ գազան մի, որ ձու նորա դեղ է 'ի այէսս բժշկութեան. եւ յարժամ ածանէ զորսորդն, զի ննջէ զնա, նա իւր ատամամբն հատանէ զձուն իւր եւ ձգէ յորսորդին եւ ինքն փախչի։

Ցուցանէ, թէ զոր ինչ ստացուածոյ սիրէ եւ որով զայդ զհեա քազու զայն կարէ եւ հան 'ի քէն. որ յիւր ազատութեան չզտանիր 'ի քէն եւ դու փախիր 'ի նմանէ բարեգործութեամբ։

ՃՂԵ. ԱՐԾՈՒԻ ԵՒ ԿՐԻԱՅ
(51 ag)

Արծուի մի կայր յարևմուտս և ետես զկրիայն յարկելս և յարկեալ գնաց առնուլ զնա և ելանել յամին 'ի ճանապարհին յայլ գործ. և աշխատեաց նորա փութացուցանելին. զի մի փախիցէ սորա։ Եւ նա ասէ. մի փախեր. զի անդէն է և անկրակա՛ անպօր. ոչ կարէ փախչել. և յարժամ երթալը, մեր է նա։

Առակս, թէ որսորդն սատանայ է և կրիայն մեղաւորքն են. և ասէ սատանայ ընդ գեւն իւր. մի՛ փութայք և ջանայք, թէ երթալը 'ի տուն կախարդաց և զրկողաց, արբեցողաց, շնացողաց և ագահողաց և յայլ մեղաւորաց. զի նորա զհետ մեր են կամաւ և առնեն զկամս մեր. վասն նոցա մի նախանձիք [չեմ նախանձեցիք]։ Պնդեցէք 'ի սուրբ մարդիկն և ընդ նոսա կռուեցարուք. զի որ առնու զերեքդն և զքաղաքն, այն երկիր նորա է։

ՃՂԶ. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՕՁ ԵՒ ԱՅԼ ԹԱԳԱՒՈՐՔՆ
(69 ag)

Նախ յառաջագոյն, թէ թագաւոր մի կայր, որ ունէր իւրն սիրելի զօձ մի, որ յամէն օր կերակրէր զեկեան մի բերէր թագաւորին. և եղև որդի մի թագաւորին նոր ծնեալ. իսկ թագաւորն զմանուկն անուանեցանէր 'ի վերայ բարձոյն և առնուլ զօձն արկանէր զպարանոց մանկանն։ Եւ այնպէս սովորեալ օձն և մանուկն խաղային 'ի միասին և այսպէս ժամանակս ինչ սիրով խաղային առ իրեարս։ Իսկ յարժամ մեծացաւ մանուկն, կարացեալ առ ընդ մէջս իւր՝ յառաջ մտեալ 'ի խաղալն իւրեանց հանեալ մանկանն զաւուրն էհար զգլուխն օձին և ընկէց յերկիր։ Յայնժամ զայրացեալ օձին էհար զնա և եհերն փախեաւ. մեռաւ որդի թագաւորին։ Իսկ յետ այնորիկ և մխիթարութեան առաքեաց թագաւորն. որ գտանեն զօձն. և աղաչէին զնա գալ 'ի տեղի բնակութեան իւրոյ։ Եւ ասէ օձն. ով բարի թագաւոր, անդէպ է ինձ գալ առ քեզ. զի քանի որ հայիս դու 'ի գերեզմանն որդւոյ քոյ և քանի որ հայիմ ես 'ի սուսերս իմ, ոչ սիրի մախանքն 'ի սրտից մերոց. ապաքէն այս բարի է, որ հեռացայ 'ի քէն։

Առակս է։ Որ նախանձ և մախանք շարժի 'ի վերայ քո, դու փախիր անտի. և մինչ սիրի մախանքն այն։ Ոչ է չար ինչ առնել մարդոյ, փախիր և հեռացիր յաչաց նորա. և մինչ սիրի սիրտ նորա. զի զատն անտ է մախանքն. և որ կարէ երկիւղած է աստուծոյ, նա կարէ սիրել զարարն զոխն և զմախանսն։

ՃՂԼ.Օ.ա. 78 B Մեծ մի բնակէր 'ի տան Թագաւորի. և որդի Թագաւորին առվարեալ հանդարտ խաղայր ընդ նմա. և որ մի ընդ խաղն եհար աչացն զառաւան ածին. և ածն եհար զնա և փախեաւ. և Թագաւորին որդին առ ժամայն մեռաւ։ Իսկ յետ այսոյն և մխիթարութեան աւուրքեաց Թագաւորն գտանել և աղաչել զնա. զի եկեալ զադարեսցէ 'ի բնակութեան իւր. և առէ ածն. ով բարի Թագաւորն, անդէպ է ինձ գալ առ քեզ. զի քանզի որ հայիս դու 'ի գերեզման որդոյ քո և քանզի ես հայիմ 'ի առաւս իմ, ոչ արդի մախիյանք 'ի. սրտից մերոց. ապա այս բարի է, որ 'ի միմեանց հեռու կենամք։

Հեղուցանէ, թէ որ նախանձ և ոխ շարժի 'ի վերայ քո, փախիր 'ի նմանէ և այլ մի հաւատար նմա. զի ոչ արդի ոխ 'ի չար սրտէ. այլ եթէ եղիկիցան մարդ լինի, մի վախեր. զի փայթ եղանէ ախն 'ի սրտէն։

78 B = 17 C = 17 C². 1 մեծ մի] C, C² ամն. — 'ի տան] C 'ի դարպասն, C² 'ի դարպասան. — C, C² Թագաւորին. — և] C չիք և յաւ. C, C² կայր. — C, C² որդի մի. — 2 առվարեալ] C, C² չիք. — հանդարտ] C, C² անդադար. — նմա] C, C² ամն. — և] C, C² չիք. — C, C² որ. — ընդ խաղն] C, C² չիք. — 3 եհար] C, C² եղարի. — աչացն] C, C² չիք և յաւ. և կարեաց (C² կարեց). — C, C² զառնն. — և] C, C² զ-րեաւ. — C, C² ամն և. — զնա] C, C² զորդի Թագաւորին. — C, C² ինքն փախեաւ. — 3—4 Թագաւորին... մեռաւ] C, C² 'ի նուն (C² նոյն) ժամու մեռաւ որդի Թագաւորին. — 4 իսկ յետ... մխիթարութեան] C, C² և աւուրն զմանուկն Թաղեցին. — 5 C, C² և Թագաւորն [illegible] և կոչեաց. — գտանել և աղաչել զնա] C, C² գտանն և աղաչէր. — 5-6 զի... 'ի բնակութեան] C, C² գալ բնակել 'ի տեղի. — 6 իւր] C, C² յաւ. զնոյին նոաւր (C² նոաւյր) և զաւան զածն և ասեն, թէ կոչէ զքեզ Թագաւորն. — C ասէ ածն, C² ամն. — ով բարի Թագաւորն] C, C² չիք. — C, C² կարի անդէպ. — 7 զի] C, C² թէ չէ. — հայիս] C, C² տեսանես. — C գերեզման, C² գերեզման. — C, C² քանզի որ. — 8 C, C² հայիմ ես (C² ես). — C, C² մահանք. — C ապաք. — 9 C է բարի, C² էր բարի. — 'ի միմեանց... կենամք] C, C² հեռացոյ 'ի քէն.

10 C, C² Ուսցանէ առակս. — որ] C, C² ոչ. — C նախանձն. — ոխ] C, C² մախանք և ատելութիւնք. — C, C² շարժին. — C զու փախիր. — 11 'ի նմանէ] C, C² անդէն և ապա (C² ապա) աղաւաղ 'ի մախանաց թշնամւոյն (C² չիք) քո (C² չիք) և տեղին հաճեսցէ.

—

ՃՂԼ.Օ.բ. 13 D Ասէ 'ի յառակաց, թէ Թագաւոր մի էայր. ունէր սիրելի օձ մի. որ յամէն օր կարմիր դեկան մի բերէր Թագաւորին. և եղև որդի մի Թագաւորին նորածնեալ. իսկ Թագաւորն զմանուկն սնուցանէր 'ի վերայ բարձանց և առեալ զօձն արկանէր զպարանոցաւ մանկանն և այնպէս առվարեալ օձն և մանուկն խաղային միասին. և այնպէս ժամանակաւ ինչ սիրով խաղային առ յիրար։ Իսկ յարժամ մեծացաւ մանուկն կամեցաւ ընդ օձ[ի]ն իւր. և յաւուր միում 'ի խաղալն իւրեանց

13 D = 127 B [illegible] B 1 առակ.ց. — որ ունէր. — 2 ամէն. — 3 եղև ծնեալ — նորածնեալ] չիք. — 3—4 սնուցանէր զմանուկն և զօձն 'ի միասին. — 4—5 'ի վերայ... մանկանն] չիք. — 5 մանուկն և օձն բազում ժամանակս. — 'ի միասին. — 5-6 և այնպէս... առ յիրար] չիք. — 7 կամէր առնել ընդ օձին. — առաւ. —

հանեալ մանուկն զաւրն նհար զաւուրն այլին. և ընկէց յերկիր. յայն ժամ զայրացեալ այլին նհար Թիւնդրն զմանուկն. և առ ժամայն մեռաւ մանուկն. և ելեալ գնաց այն յաւար երկիր։ Իսկ իբրև եկն Թագաւորն, եանս զմանուկն սպանեալ 'ի Թիւնդրց այլին և մեռեալ. և զաւուրն այլին հատեալ և յերկիր ձգեալ. ասաց 'ի միտս իւր. Թէ որդին իմ հատեալ է Թրդ զաւուրն այլին. և այն զայրացեալ խայթեալ է զորդին իմ. որ մեռաւ. և սգացեալ զորդին և տարեալ Թաղեաց 'ի գերեզմանի. և ժամանակ ինչ եկաց. և սգորեաց առ այն այն խնդրակս և ասէ. գիտեմ. որ յաւաղ իմ որդին է արարեալ զծառութիւն. նա զքո առաւն է կարել. և ապա դու գնա եւ խայծեր. ամենայն ինչ եղաւ՝ եղաւ. և զի՞նչ գնացիր. Հիմայ եկ. ես և դու այն առաջին սիրելիքն եմք. գնանք 'ի միասին կենանք։ Իսկ այլին պատասխանի տուեալ և ասէ. ոչ այդպէս է, այլ քանի որ ես 'ի յիմ աչաւնս վերայ նայիմ և դու 'ի վերայ քո որդոյ գերեզմանին, նա Թշնամութիւն 'ի մեր միջէն չէ վերանալ. այլ լաւ այն է, որ ես և դու 'ի միմեանց հեռանամք. որ այլ մեծագոյն չար չծնանի 'ի մեր միջի։

Զգուշանալ է տեսեր, Թէ հին Թշնամին նոր սիրելի չէ լինիր և ծառ չէայ. որ այլ լինի. ով միտս ունի, իմասցի։

---

8 եհան.—մանուկն] չիք.—եհար] և եհատ.—8–9 յայնժամ] և.—9 այն զայրացեալ.—խայթեաց.—զմանուկն Թիւնդր.—10 մանուկն] չիք.—ելեալ գնաց] փախեաւ.—Իսկ իբրև եկն] Եւ եկեալ.—11–12 զմանուկն... ձգեալ] [illegible].—12–14 ասաց... մեռաւ] [illegible].—14 սգացեալ... տարեալ] [illegible] 'ի գերեզմանի] չիք.—14–15 ժամանակս.—15 եկացեալ.—և սգորեաց] [illegible].—խնդրակս առ այն.—այնժմ.] չիք.—16 [illegible].—[illegible] զքո առաւն] որ զքեզ.—16–17 կարել է.—17 և դու.—ես խայծեր] [illegible].—ամենայն] չիք.—ինչ եղաւ՝ եղաւ] և զինչ որ [illegible].—17–18 և զի՞նչ գնացիր] չիք.—18 Հիմայ] [illegible].—եմք... գնանք] չիք.—18–19 որ 'ի միասին [illegible].—19 տուեալ] [illegible].—և] չիք.—և] չիք [illegible] Թշնամութիւն [illegible] 'ի մէջ մեր.—20–21 այլ [illegible].—21 այլ] [illegible].—22 լաւն.—ես... հեռանամք] [illegible].—որ] [illegible].—23 ծնանիցի.—'ի մէջ մեր։

24 տեսեր] չիք.—լինիր] եղեւ.—25 չէայ.—որ... իմասցի] [illegible]։

ՃԴ.Է. ՍՐԲՈՅՆ ԵՓ. ԱՍՈՐՒՈՅ

(77 ag—80 b)

Սրբազնին մեծ բանութեամբ զայս յամօթութիւն [illegible] տառածոյ. որ ասէ. քանզի սիրէ. որ ուրբ մեայ. և առաւօտուն ոչ նստի յառաջ կանայ, եԹէ մեռանի ընկեր նորա։

[illegible] Ա) 1 մեծ] չիք.—'ի յամօթութիւն.—1–2 [illegible]... [illegible]] [illegible].—2–3 ոչ... կանայ] չիք.—3 եԹէ.—նորա] [illegible]։

Ուսուցանէ օրինակս, թէ ով մարդիկ, սիրեցէք զողորմութիւն և զազնուականութիւն. բայց վասն արդիւնութեան մնէք յանմահութիւն և մի՛ վասն ագահութեան:

4 օրինակս] բանս.—մարդիկք.—5 բայց] և.—արդիւնեցելեան.—5—6 'ի յանմահութիւն.—6 ագահութեան] ատելութեան մեղաց:

ՃՂԸ. ԱՐԱԳԻԼ, ԵՒ ՃԱԳԵՐՆ ԵՒ ՄԱՅՐԸ

(79 ag=81 D)

Արագիլն և ձագերն և ազգն զծերացեալ հայրն իւրեանց զարմանեն, սնուցանեն և ծառայեն. մինչև մանկանան կամ մեռանին:

Ուսուցանէ օրինակս այս, թէ պարտ է մեծարել և զարմանել զծնօղս և հնազանդել. որպէս և աստուած հրամայեաց՝ պատուել զհայր քո և զմայր. որ զծնօղս անարգէ, զաստուած անարգէ. և զինչ որ 'ի հետ ծնողաց առնեն, հետ աստուծոյ են արարեալ:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՑ D 1 յաղագս.—հայրն.—իւրեանց] չիք.—2 սնուցանեն] չիք.—2—3 մինչև... մեռանին] զի փետուրն թափի. կերակրեն՝ նորոգի:

4 ուսուցանէ... թէ] նոյնպէս.—որ որդիք մեծարեն և զարմանեն.—5 զծնօղսն.—հնազանդ լինին նոցա.—6 զի որ զծնօղսն անարգէ.—զաստուած] զնա անարգէ. և որ սիրէ, զնա սիրէ.—7 և զինչ... արարեալ] չիք:

ԴՂԸ. 97 D Վասն ծնողասիրաց: Ասեն բնախօսքն, թէ արագիլն յորժամ ծերանայ կամ տկարանայ՝ և թափին թևքն, ձագերն զնեն զհայրն և զմայրն 'ի բոյնն և կերակրեն զնոսա և սնուցանեն, որպէս ծնող զնոսա, և զփոխն հատուցանեն ծնողաց. և ապա բառնան 'ի թևս իւրեանց, զի սովորեսցի թռչել:

Նշանակէ առակս, թէ անբան թռչունք զծնողաց փոխարէնն հատուցանեն և բանական մարդիկքն ծնողաց բարոյն չար հատուցանեն. յիշանցեն և ոչ հանգուցանեն. նոքա պատուհասն յաստուծոյ առնուն. վայ է նոցա. և թէ զմարմնաւոր ծնօղսն պարտ է սիրել, որչափ ևս առաւել զերկնաւոր հայրն մեր զաստուած սիրել պարտ է և զպատուիրան նորա պահել. որ ասէ զհայր կամ զմայր, մահու վախճանեսցի. Հոգևոր հայրն աստուած է և մարմնաւոր՝ ծնողքն. զերկոսին սիրել պարտէ. և մահու վախճանելն դժոխքն է:

ՃՂԲ. ԽՕՍՔ ԶԻ ԲԱՆԻՑ ԶԻ ՕՁԻՑՆ

(92 ag)

Խօսքն և բղխեցն և կան այլ կենդանիքն, որք առքանկերք են, և հաս դարչութեան կեանք թուի նոցա։

Վասն ինձ. զի ցուցանէ օրինակս, թէ ամենայն մեղաւոր անգեղջ դարձ և դչարու մեղացն ուտէ և պատարագանայ. և այն քաղցր է 'ի քիմս նոցա։

Մ. ԱՐՏԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆ ԱՅՐ

(113 ag=170 D)

Այր մի Միծառուն ունէր բազում կաղապար ոսկի և արծաթ և առաքեաց Թադեաց զինքն 'ի գեաւին։ Եւ ծառայքն առեալ զանեցին, ուր Թագեաց. և 'ի գիշերի գողք Հանեին, առին և փախեան. և խնայեալ այրն, որ չեպայր ոսկին և արծաթն. և ասաց լալ՝ գիտակ զմորուսն և վաղ ասայր անձրին. և Նեղասարեաց. և կամէր չուան առնուլ և կախել։ Եւ տեսեալ՝ այր մի իմաստուն ասէ. ընդ էր խեղդիս։ Եւ ասէ. ծառայքն իմ զոսկին և զարծաթն իմ զողացան և փախեան։ Եւ ասէ իմաստունն. ո՞ր չափ էր ոսկին. և ասէ քար կայր. և ցուցանէր, թէ այս չափ է՞ր. և այն չափ էր։ Եւ առեալ իմաստունն զքարն և զայն թաղեաց 'ի տեղւոջն, ուր ոսկին էր. և ասէ իմաստունն. առ քեզ ոսկին քո առա. քանզի անպէտ էր քեզ, երբե զքարս զայս։ Եւ բանիւս այսուիկ իմաստունն մխիթարեաց զայրն և թաղեաց, որ ոչ խեղդեցաւ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲՆԱԳ D 1 Միծառունն.—կաղապար.—2 առաքեաց.—զինքն] չիք.—'ի գեաւինն.—առեալ.—3 զանեցին.—'ի] չիք.—առին և] և առին.—4 խնայեալ.—չեպայր... արծաթն] ծառայքն զոսկին և զարծաթն առին և փախեան.—և] նա.—լալ և.—5 զմորուսն.—Նեղասարեցաւ] խիստ նեղեցաւ.—6 կախել] խեղդել զինքն.—6—7 և տեսեալ... խեղդիս] և [illegible] իմաստուն [illegible] զինքն [illegible] 'ի [illegible], որ կամէր զինքն խեղդել. և [illegible] և ասէ. զի՞նչ է, որ [illegible] անմխիթարք [illegible] և [illegible] զի՞նչ էր, որ 'ի [illegible]—7 ծառայքն] [illegible] իմաստուն [illegible] և [illegible] ծառայք.—զոսկին զոսկիս և զարծաթս 'ի թագուցելոյ [illegible]—իմ] չիք և յաւ. [illegible]—8 Եւ] չիք.—իմաստունն] յաւ. [illegible]—էր] է.—ոսկին] յաւ. և արծաթն և [illegible] որ [illegible] էր, որ [illegible]—8-9 և ասէ քար կայր] չիք.—9 նա ցուցանէր քարեր.—և այն չափ է՞ր] չիք և յաւ. և [illegible]—10 իմաստունն.—զայն] չիք.—'ի տեղւոջն.—11 իմաստունն] չիք.—առա է.—[illegible]—քեզ] չիք.—12 [illegible].—13 որ ոչ խեղդեցաւ] [illegible] [illegible] [illegible]։

Նմանեցաւ. ամենայն մարդ որ զաւակին եւ զարդարանն՝ այլեւ, նոյն զերդ զայն այլն է, որ ոչ հոգւոյն եղեւ. եւ ոչ մարմնոյն եւ փոխանակ շահոյն կամքս խնդրէ եւ անձնասաստ լինել զարդարութեան՝ սով՝ արմատ է ամենայն չարեաց։

14 նա.—15 հոգւոյ.—մարմնոյ.—16 [կամքս] խնդրելոյ.—անձնասաստ լինել] [illegible].—16—17 արդարութեան [illegible].—17 սով՝ արմատ է] այս է, որ [illegible] է։

ՃԺ· ՅՈՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ

(115 ag=173 D)

Սէ. ասէն ժողովեցան 'ի մի տեղ սուտ վարդապետք եւ գնացին ընդ ճանապարհ մի եւ մտին յերկիր մի օտար. եւ յերկիրն այն էր սով եւ խէժ եւ օձ եւ նեղութիւն. եւ վարդապետքն տարակուսեցան։ Սէ. անկաւ յառաջ նոցա հրեղէն պարիսպ. եւ ոչ կարէին յառաջանալ. եւ տեսին նեղ ճանապարհ մի երթալոյ՝ Թերեւս գտանիցեն զքաղաքը. զի վտանգեցին. եւ գնացին ամ մի մեծաւ աշխատանօք եւ ոչ գտին զելս. եւ լալով եւ ողբալով կոծէին զանձինս իւրեանց։ Սէ. ասէն բուռն նոցա Թէ մի արծուոյ. եւ նորա ճանաչէին եւ գիտէ մի այլ չինեցին։ Սէ. հինգն 'ի նոցանէ կորեան եւ հինգն Թռեան եւ վերացան. եւ տեսին զուռ մի լուսեղէն. եւ Թագաւոր քաղաքին առաքեաց առ նոսա զպատակս եւ ասէ. բարի եկիք. աշա քաղաքս առաջի ձեր. յոր տեղ կամիք զուք, 'ի հան հանգիք։ Սէ. հարցուրեաց Թագաւորն զվարդապետսն եւ զոփեաց եւ ասէ. վասն է ձեզ, որ ընդ նեղ ճանապարհն եկիք. Սէ. մնաց 'ի քաղաքին զամեն զվարդապետսն, զորս 'ի քաղաքում ժամանակս ցանկացին. զի ատեանիցեն եւ գտին զզանձս եւ զզիրսն եւ զկումոպին, զոր կամէին գնել. եւ ուրախացան մեծաւ ուրախութեամբ։

[illegible]

Յայտնէ. զի սոսա փառաւորականք Մովսէս է և իւր ծնողացն. և այն որ ասաց երկիր և յիմանոց և ի սոյն, որ և արարածոցն յանձնաձայնական զրութենէն և անհար յայս աշխարհս, ուր կայ իմ և ան, որ է սատանայ. և 'ի նեղութեան կամք հոգւոյ և մարմնոյ։ Եւ այն որ թէ արծաթի բանա, այն հաւատն է. որ ասացեալ յերկնից յերկիր իջեալ և հաւատա եւ մարգիկան։ Եւ այն որ ջանացին և թէ մի եւս ինքեանք չէինեցին, այն նոքա են, որք ջանացին և բարի գործեցին. Մի թէ՝ հաւատքն. Մի՞ բարեգործութիւնն. և այն հինգն որք կորեան, այն նոքա են, որ մեղս գործեցին և կորեան 'ի ձեռն սատանայի, որք են զաւակ ձախակողմանցն, որք կոչին յիմարք կուսանք։ Եւ այնք որք թռեան, նոքա են, որք լացին և այսցին, զանձինս իւրեանց չարչարեցին վասն արքայութեանն, որք են զաւակ աջակողմանցն, որք կոչին իմաստունք կուսանք։ Եւ այն լուսեղէն գաւառն երկնից արքայութիւնն է, քաղաքն անդրանկաց՝ փեսին Երուսաղէմ։ Թագաւորն աստուած է, և զարդարանք հրեշտակքն. որ և աստուած բազում հրեշտակս ասացէ, յորժամ մեռանին արդարոցն. և զամէն զարդարան, որք զերկրաւոր կեանս արհամարհեցին։ Եւ համբուրել, աստուած զարդարան և ասէ. փա՜ռ է ձեզ, որ ընդ նեղ ճանապարհն եկիք, որպէս ինքն ասաց. նեղ է ճանապարհն և անձուկ է դուռն, որ տանի 'ի կեանսն յաւիտենից. և սակաւք են, որք գտանեն զնա։ Նեղ ճանապարհ զչարչարանսն ասէ և որ նեղութեանց համբերել. և այն որ գտանէ ընծայս ծիրանիս և զգիտակս և զակունս, որ է բարեգործութիւնն, պսակքն, սերն, համբերութիւնն և այլ բազում։ Եւ այն զի գարին զփառաւորականն, զորս 'ի բազում ժամանակս ցանկային տեսանել. որ և արդարքն որ չափ էին յայս կեանս, նոյ ցանկային. զի տեսանիցեն զմարգարէսն և

---

18 [illegible]] [illegible] — 19 [illegible] — 20 [illegible] — 20–21 [illegible] — 21 [illegible] — 22 [illegible] — 23 [illegible] — 24 [illegible] — 25 [illegible] — 26 [illegible] — 27–28 [illegible] — 28 [illegible] — 28–29 [illegible] — 29 [illegible] — 30 [illegible] — 31 [illegible] — 32 [illegible] — 33 [illegible] — 33–34 [illegible] — 34 [illegible] — 35 [illegible] — 37 [illegible] — 38 [illegible] — 39 [illegible] — 39–40 [illegible] — 40 [illegible] — 41 [illegible] — 43 [illegible] — 43–44 [illegible]

զաստուածայինն և զհոգեւորականն և զմարմնաւորա[ց]ն, որ և զամէն զօր- գործան, զորս ցանկայցին ունենալ։ Տան վաճառականացն զասան կատարեալ ասէ։ Եւ այն որ հինգն կորեան, այն զլինելոյ կատարեալն ասէ. և այն որ հինգն տայրեցան և թաւեան, զմարմնաւորն կատարեալն ասէ, որք թաւեան արդարութեամբ։

44 և զհ.] զհ. — զասան. — 45 — 45 արդարքն. — 45 զոր. — վա- վաճառականքն. — զվ. — 45 — 46 կատարեալ. — 46 ասէն. — Եւ այն] չիք — Եւ որ — զլինելոյ. — 47 եւն որ — թաւան. — 48 որ թաւան. — յարդարութեամբ։

ՃԺ. ՔԱՂԱՔ
(116 ag)

Այր քաղաք մի. և կայր բազում ճանապարհ, որ երթայր 'ի քաղաքն յայն։ Բազում մարդիկ գնացին. և մին մարդն արգելեցաւ և զօրէրաց փակերն կայեր և այլ ոչ համառ. և դուռն քաղաքին փակեցաւ՝ և ոչ կարաց մտանել։

Նոյնպէս, թէ փոքր առաքինութիւն է և թէ մեծ՝ առնէ զմարդն յարքայութիւնն. որպէս դժնդակարարն այն, որ զմեծ և զփոքրն առնէր 'ի քաղաքն։ Եւ որ ընդ աշխարհիս զբաղանան զբօսի, 'ի մէջ մեղաց շաղախի, նա ոչ կարէ համանել արդարացն և մտանել 'ի քաղաքն անդրանկաց, որպէս այրն այն, որ ընդ ասլերանն եկն և ոչ էհաս ընկերացն և ոչ մտաւ 'ի քաղաքն. քանզի փակեցաւ դուռն։ Նոյնպէս փակի դուռն ողորմութեան անդրանկացն և անպարտ մեղաւորացն յաւուրն դատաստանի, որպէս փակեցաւ յիմար կուսանացն։

ՃԺԱ. ՄԿԱՆՑ ՄԱՐՏՆԱՑԻՆՆԵԱՑ
(117 ag=175 D)

Մ՚կներն առացին ընդ խիեարս, թէ այդ Հ՞ր է, որ մեք ոչ ոլէհ ունիմք և ոչ եղջիւր. և կատուն զմեզ դիւրաւ կալնու։ Եւ մկունքն արկեցին փայտ և կապեցին 'ի գլուխն. որ թէ կատուն գայ, նա մեք կռուեմք. որ ոչ առնու զմեզ. և ահա եկն կատուն և մկունքն փախեան և ընդ ծակն 'ի ներս մտին. և այնք որք զփայտն եղջեւր եդին կապել, ոչ կարացին մտանել ընդ ծակն. այլ կատուն կալաւ և եկեր։

ԱՌԱԿՔ ՍՐԲՈՑ ՀԱՐՑ 1) 1 Մկներն] Ծաղկաքաղեան մկունքն 'ի մի անգ. և ասեն ընդ միմեանց խորհուրդ. — առացին] և ասեն. — ընդ ... այդ] չիք. — ընդ Հ՞ր. — ոչէ՞] ... — 2 եղջիւր. — և] որ. — կալնու.] ... 3 մկունքն] չիք. — փայտ. — 'ի գլուխն խորհեցաւ. — որ թէ] և ասեն. երբ որ. — գայ. — 4 նա. — կռուեմք ընդ. — ... — 5 մինչ. — 5 — 6 ընդ ծակն... կարացին] չիք. — 6 ընդ ծակն 'ի ներս մտան. — 6 — 7 այլ... եկեր] և կատուն ... զամենեսեան։

Ցուցանէ։ Մ՚ուկն որ եղջիւր կալեալ, այն մարդիկն են, որք պճնին և ծաղուրդին և այլափոփոխութեամբ զերեսս. և ապականեն զգեղեցիկ և այն, զոր աստուած է ստեղծել, ոչ հաւանին. այլ խորհանքն այլ գեղեցկանան և արդարութեն 'ի ձեռն սատանայի. որպէս արդարութեցաւ մուկն 'ի ձեռն կատուին։

8 այս մարդիկն.—եղջիւր] վայրա.—կաղնեալն 'ի գլխոյն.—մարդիկն] կանայքն.—9 ծաղուրդին—զերեսն զեղզը.—9—10 ապականեն] աղանեն.—10 գեղեցիկ հաստեալս և մոլորեցուցանեն զտղայսն 'ի բարեգործութենէն.—և այն... հաւանին] ոչ հաւանին աստուծոյ պատուիրանին.—11 խորհանքն] չէ.—այլ] կամին ասուել.—արդարութենէ] անկանին.—12 անկան.—մարդիկն։

ՄԴ. ԸՒՁ ԵՒ ԾԸԿ

(118 ag)

Օձն յորժամ ելանէ 'ի ծակէն և երթայ, ընդ որ և կամի, նախ հինգ ծուա ածանէ՝ հինգ ակն ծակի թողու և ապա կարէ գնալ։ Նա յորժամ գայ 'ի ծակն դառնայ, ըղորդի և ապա կարէ մտանել 'ի ծակն՝ յիւր հանգստարանն։

Ցուցանէ, որ մարդն հինգ զգայարանս ունի՝ աչքն, ականջքն, բերանն, ձեռքն, ոտքն. նոյ մարդ յորժամ գնայ 'ի մեղս, զհինգ զգայարանսն ծակէ՝ աչքն չար հայի, ականջքն չար լսէ, բերանն չար խօսի, ձեռքն անօրէնութիւն գործէ, ոտքն 'ի չար ճանապարհ գնայ։ Նա յորժամ մարդն գայ եկեղեցւոյ դուռն յաղօթել, նա պարտէ զհինգ զգայարանսն թողուլ և 'ի չարէն կտրել և ապա յեկեղեցին մտանել և աղօթել, որ է մայր մեր և հանգստարան, և ապա աստուծոյ ընդունելի լինի աղօթքն։ Որպէս օձն այն թէ չթողու զհինգ ծուան, նա ոչ կարէ մտանել 'ի ծակն և 'ի հանգստարանն, նոյնպէս մարդն թէ ոչ կտրէ զհինգ զգայարանսն 'ի չար սովորութենէն, նա ոչ մտանէ յարքայութիւնն աստուծոյ։ Զէ պարտ մարդոյն այնմիկ որ յեկեղեցի աստուծոյ մտանէ։

ՃԺԹ. ՕՁՆ ԵՒ ՀՈՏՈՒԿՑ ԾԱՂԻԿ
(119 ag=176 D)

Օձն երթայ 'ի զուր դաշտս և 'ի կանաչ և 'ի ծաղկանց մէջ և կանգնի 'ի վերայ տերևոյն և խմենայ, թէ հովն յոր դիհոյ գայ, և դէմ հովոյն կանգնի. և հովն զծաղկանց հոտն ընդ ինքն զարկանէ. և պարարտանայ 'ի հոտոյն։ Եւ ծաղիկ մի կայ՝ յորժամ այն ծաղկին հոտն ընդ ինքն գիտի, նայ լուսաւոր մարգարիտ մի 'ի գլուխն յորինի. և գիշերն ընդ որ երթայ օձն, այն լոյս է իւրն և լուսաւորէ մարգարիտն զօձն. և ցերեկն մութն։

Նոյնպէս, թէ դաշտ կանաչ՝ եկեղեցի աստուծոյ է և ծաղիկն պատուիրանն աստուծոյ է, առաքելական և մարգարէականն։ Եւ այն մեծ ծաղիկն, որ գեղեցիկ է և լուսաւոր մարգարիտ ծնանի, այն աւետարանն Քրիստոսի է և հովն Հոգին սուրբ։ Եթէ որ իմաստութեամբ երթայ յեկեղեցի աստուծոյ և հաւատով մտնի զնէ աստուծոյ բանիցն, նայ Հոգին սուրբ անուշահոտութեամբ արբուցանէ զնոսա։ Եւ եթէ զաւետարանական բանն, հաւատով և սրտի մտօք ունու 'ի միտ, նա լուսաւոր մարգարիտ լինի անդէն և զհոգւոյն խաւարն, որ է մեղքն, հալածէ և զաշխարհիս կեանքն որ է սուտ լոյս, մութն երևեցուցանէ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ B 1 յորժամ երթայ.—զուր] ջուր.—և 'ի կանաչ] 'ի կանաչին.—մէջ.—2 և կանգնի] կանգնի.—որ.—գա.—3 'ի դէմ հովուն.—զարկնէ] բերէ՝ զօդանս.—4–5 ծաղկին.—5 ընդ ինքն գիտէ] առնու.—լուսաւոր մարգարիտ մի] լուսաւորի պատուական ակն որ.—գլուխ.—6 յորինի] ածնի.—'ի գիշերին.—լոյս է իւրն] որպէս զինչ լոյս տայ.—7 մարգարիտն] չիք.—մութն] միթանայ։

8 Նոյնպէս աստէս.—կանաչ դաշտն.—է աստուծոյ.—ծաղիկունք.—9 է] է, որ է.—մարգարէականն բանն.—10 մեծ] մի.—և լուսաւոր... ծնանի] որ լուսաւորէ զպատուական ակն.—11 Քրիստոսի աւետարանն.—սուրբ Հոգին է՝ անուշահոտութեամբ լցեալ.—12 երթայ] և որբութեամբ գնայ.—եկեղեցին.—մտնի] ակնէ.—13 բանին.—13–14 զարբուցանէ.—14 զնոսա.—թէ.—աւետարանին.—15 լուսաւոր.—16 զհոգոյ խաւարնայ.—որ է] չիք.—17 է] չիք.—մութն] չիք.—երևեցուցանէ] յաւ. փոխն զի սուտ է այս կեանքս

ՃԻ. ԳՈՂ ԵՒ ՁՄԵՐՈՒԿ
(120 ag=177 D)

Գող մի ձմերուկ մի գողացաւ 'ի պարտիզէն և կամէր կերնել։ Խօսեցաւ ձմերուկն և ասէ. մի կերեր զիս. զի 'ի միջի իմ Խաղողայի էչ կայ՝ կաց, մինչ որ ածեմ, և ապա կերիր։ Եւ հաւատաց այրն՝ և տարեալ 'ի տունն եդ 'ի պատուհանն և եկաց անդ, մինչև պառակեցաւ և պղծեցաւ և եղեւ նեխութիւնն արտաքս. և աղտաեցաւ 'ի գերութենէ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ B 1 ձմերուկ մի] ձմերուկ.—'ի պարտիզէ.—2 խօսէ.—3 կաց] չիք.—մինչ որ] երբ որ.—և] չիք.—Եւ] չիք.—4 տարաւ.—'ի տուն իւր և.—5 մինչև գնեաց.—պառակեցաւ և պղծեցաւ] և պղծեցաւ ձմերուկն 'ի տանն ցրուեց և հոտեցաւ.—և... արտաքս] մինչև հոտն ի դուրս ելաւ.—6 աղտեցաւ ձմերուկն] չիք.—'ի գերութենէ] չիք։

Ցուցանէ։ Յորժամ մարդն ընկնի, պարտ է առնել զինչն՝ թագաւորի արգի եւ կամ մեծատան, որ չապականեն, այլ պահեն. մինչ է զան զանձ առն եւ գնեն Նա. ծառայն կամ մահով խոյսի կամ փախչի եւ աղաւաղի։

7 Ցուցանէ առակս, թէ—ընկնի] գիրք [illegible], [illegible] թէ.—8 [illegible] ոչ [illegible] նեն.—9 առն] ընբռն.—Նա] զի.—ծառայք [illegible] գերիս.—մահու.—խոյսի] [illegible].—և կամ

ՃԼԸ· ՆԱՆԵՆՆ ԵՒ ՁԻԹԵՆՆ

(138 ag=91 B).

Նանենին ասէր ընդ ձիթենին, թէ ես կարմիր նուռն ունիմ եւ աղէկ եմ քան զքեզ. եւ ձիթենին ասէր ընդ նանենին, թէ ես պտղատու եմ եւ ձէթ շնորհեմ լուսատու մարդկան։

Ցուցանէ նանենին զթագաւորն եւ ձիթենին զքահանայն. քանզի թէպէտ եւ գեղեցիկ է թագաւորն, այլ ոչ առնէ 'ի քահանայն. քահանայն առնէ 'ի թագաւորն. զի քահանայն հալածիչ է խաւարի, որ հալածէ զխաւարն 'ի հոգւոց մարդկան։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲՆԳ B 1 ասէ.—նուռ.—2 ասէ։

4 նանենի.—թագաւորս.—զքահանայս.—5 և գեղեցիկ է թագաւորն] փառօք և զօրութեամբ և ամենայն փափկութեամբ զարդարեալ է.—առնէ.—5—6 զքահանայն.—6 քահ. առնէ 'ի թ.] չի—հալածող.—7 որ զխաւարն] պոռն. մեղաց և անշնորհութեան.—ի յոգւոց։

ՃԼԹ· ՁՈՒԿՆ

(139 ag)

Ձուկն յորժամ 'ի ջրոյն 'ի դուրս ելանէ, նա մեռանի։

Ցուցանէ, թէ մարդն որ 'ի պատուիրանացն աստուծոյ 'ի դուրս ելանէ, նա մեռանի հոգին. եւ յետ մահուն հոգին եւ մարմինն տանջի։

ՃԽ· ՁՈՒԿՆ ԵՒ ԿԱՐԹ

(140 ag)

Ձուկն յորժամ 'ի կեան գայ եւ առնու, նա մեռանի 'ի ձեռն կարթին։

Ցուցանէ։ Յորժամ մարդն 'ի մեղքն երթայ եւ գործէ, նա մեռանի 'ի ձեռն սատանայի, որպէս մեռանի ձուկն 'ի ձեռն կարթին։

ՃԽԱ. ԱՌԱԿ ՎԱՍՆ ԴՐԱՆՋԻ

(141 ag=2 A=108 B=2 D=4 G)

Իմաստասէր ոմն աղքատ ունէր ծոյլ որդիս. և 'ի ժամ մահուան կոչեաց զորդիսն և ասէ. ով որդեակք, բազում գանձ կայ պահեալ 'ի հարցն իմոց յայգին մեր. իսկ զտեղին ոչ ցուցանեմ ձեզ. այլ որ աշխատի և խորագոյն փորէ, նա գտանէ զգանձն։ Եւ յետ մահուան հօրն, սկսան որդիքն ջանալ մեծաւ աշխատութեամբ և խորագոյն փորելին. և ամէն մէկ իւրն ջանայր. զի ինքն գտցէ զգանձն։ Եւ սկսաւ այգին աճել և զօրանալ և ետ բազում պտուղ և եղեւ նոցա գանձիւ։

Նշանակէ առակս, թէ մեծ բարի է աշխատանքն և շատ օգուտ է յայս կեանքս և յայն։ Իսկ ծոյլքն ոչ տան բարի պտուղ և ոչ անոյ վայելեն, որպէս ասէ գիրն. յաւելց և ծուլից փախեալ է զուան աղքատութեան։

1 G Իմաստասէր.—G ծոյլ.—1–2 և 'ի... զորդիսն] G չիք.—2 B որդեակք.—B գանձս.—կայ] A չիք. B կա.—3 A պահեալ է.—B, G 'ի հարց.—B այգին. D 'ի յայգին—մեր] A չիք. B իմ.—ցուցանեմ] B ասեմ.—4 ձեզ] B յաւ. [illegible].—B խորագոյն փորէ և աշխատի.—A, D, G գտցէ.—5 նա.—մեծաւ] A, D մեծ. B չիք.—6 փորելին] [illegible] A [illegible]. B, D, G գտցին.—7 A, B, D, G աճել.—A, D զօրանայր.—ետ բազում պտուղ] B ունէր բազմապտուղ.—8 և] չիք.
9 A առակս.—A, B, D, G բարիք.—է] B չիք. G են.—B աշխատանքն.—10 է] B չիք.—B, G այս.—A, D 'ի յայս. B ի այն.—յայլքն] A, B, G յայլքն և ծոյլքն. D յայն և ծոյլքն.—բարի պտղին] B չիք.—11 անոյ] A ան[ոյ]. G այդ.—D վայելէ.—11–12 որպէս ասէ գիրն (B Պօղոս ասէ) յաւելց... աղքատութեան] A, D, G չիք.

ՃԽԲ. ԱՌԱԿ ԴԱՏԻ.

(142 ag=4 D)

Սաղի յառակաց, թէ այր մի զգայլն բռնեալ էր. և զանեկրն կապեալ և 'ի վերայ իշուն բարձեալ տանէր 'ի տուն. և մարդիկք 'ի դէմ գիպեալ ասեն, թէ այդ ի՞նչ է, որ իշուդ ես բարձեալ։ Նա էր այրն, թէ կու տանիմ 'ի տուն՝ որ կթեն և իմ տղայոցն բերանն թանայ։ Ցայնժամ ասեն այրքն. ով անմիտ, դու զայն աշխարհահի կթան է հատուցեալ. զայդ կթան կու տանիս։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 1 'ի յառակաց.—բռնէր.—զանեկրն.—2 կապեր.—իշուն.—3 հանդիպեալ.—'ի վերայ իշուդ.—4 տանեմ.—5 թեայ լինի.—տղայքն.—աշխարհս.—6 ի կթանէ.—դու զդու.—տանես ըս տունն։

ՄԺԲ. ԳԱՅԼ ԵՒ ՈՉԽԱՐՔ

(143 ag=6 D)

Նոյն յառակաց, թէ գայլ մի եկանէր 'ի վերայ լերին. եւ ետես 'ի ստորոտ լերինն զեհ մի ոչխարաց. եւ ասաց. խաղաղութիւն ընդ ձեզ։ Եւ նա ծերագոյն խոյ մի յոչխարացն ասէ ցընկերսն. եղբարք, թէպէտ խաղաղութիւն աւետարանէն, այլ զուք ամէն մէկ ձեզ ձոր ապարէք։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 1 'ի յառակաց.—եկեալ—լերին փ.—2 ստոր.—ընդ] ընդ եւ յառ. ամենեցուն.—3 ընկերսն.—եղբարք.—4 յաւետարանէ.—ձոր] պետ։

ՄԺԳ. ԻՇԽԱՆՔ ԵՒ ԳԱՅԼ

(144 ag—8 D)

Նոյն յառակաց, թէ այր մի զէշ իւր կորուսեալ էր եւ խիստ աղէտալի 'ի շուրջ գայր եւ խնդրէր։ Եւ տեսեալ գայլն ասէ. այր դու, զի՞նչ խնդրես։ Ասէ այրն. մի՛ գայլ, զիմ իշուկս կորուսեալ եմ եւ չեմ գտանել։ Ասէ գայլն. ով այր, զդա էշն ես գտի։ Ասէ այրն. բեր զէշն՝ որ ասեմ զդա գտանելն։ Ասէ գայլն. ով այր դու, զդա էշն՝ 'ի յամենուանն էր անհետ եւ՝ ես եկեր որ 'ի հեռանն եմ գտակ. եւ այսպէս կարացի 'ի գուրս քարշել, եւ 'ի փորձին սեղմն զէշն կերի. գիտեմ, որ ագահութեան մարդ էիր եւ ինձ փորձ չկարէիր տալ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 1 'ի յառակաց.—զէշն.—2 եւ ասէ.—3 իշուկն.—4 ով այր դու.—գտայ.—6 յո.—անհետ.—Դ.—7 ասէ. 7—8 էշն էր կերեալ.—8 չէիր կարել տալ. այնու կերայ զէշն։

ՄԺԴ. ԱՅՐԻ ԵՒ ՈՐԴԻՆ

(145 ag—124 B=9 D)

Նոյն յառակաց, թէ այրի մի ունէր տասն այծս եւ ունէր որդեակ մի. եւ որդին այն յամէն որ տանէր արածէր զայծերն. եւ մայրն յամէն որ շերեփ մի ջուր լնոյր 'ի կաթն եւ 'ի խոսք տայր. եւ

1 յառակաց] B չիք.—այրի] B այր. D կին.—մի] D փ.—ծ.—B, D այծ.—1—2 B որդի—2 B ամենայն աւուր, D յամենայն յաւուր —արածէր] D արած.—B զայծս զայծեաշն. D զայծեանեան զայծեաշն եւ յառ. B, D եւ բերէր.—2—3 եւ մայրն] B, D իսկ մայրն կթէր զնոսա (D զայծերն).—3 B ամենայն որ.—B չերեփ.—լնոյր] խառնէր.—B ի խառ. D 'ի խառ.—

առէ որդին ցմայրն իւր. Թէ ե՞ր առնես զայդ կերակուր, որ զձուքն 'ի կաթն լնուս և 'ի խոտ տաս: Նա է մայրն. որդի, մեր կաթնս քեզ է՞ այնպր Համար առնեմ, Թէ քեզ մի աւելի լինի մեր կաթն որ մեզ նմանա Թացան լինի: Նոյ յաւուր մեռաւ, մինչ գեռ արածելր մանուկն գայծիսն, փոքր մի առնել ծնաւ յերկինքն և եկն անձրև. և եղ Հեղեղ և տարեալ զայծիսն եկեց 'ի գետն: Նոյ մանուկն եկն յարեաւ առ մայրն զատարկուԹեամբ և միայն փայտն 'ի ձեռին: Նա է մայրն. որդի, ու՞ր են այծքն և զի՞ արդ յարեաւ. եկիր այսօր: Նա է որդին. մայրիկ իմ, այն ջերեփ ջուրն, զոր 'ի կաթն խառնեիր և 'ի խոտ տայիր, նա ժողովեցաւ և Հեղեղ գարձաւ և եկեալ զմեր այծերն տարաւ 'ի գետն եկեց:

Նուցանէ առակս, Թէ աստուծոյ գատաստանն արդար է, որ Թէպէտ զկատարեալ Հատուցումն գրեղոցն 'ի Հանդերձեալն պահէ առնել, նա զշաՀելին 'ի յայս կեանքս եւ Հատուցանէ: Որպ ահաւոր մարդկան Հաւատան, Թէ զոյ Հատուցումն 'ի Հանդերձեալ գատաստանին և առցէ իւրաքանչիւր ըստ գործոց իւրոց:

4 իւր] B, D չիք.—ե՞ր] B մայրիկ, ե՞ր. B մայր, փասն ե՞ր.—B եւս առնես, D կառնես.—զայդ կերակուր] B զաւ զայդ.—4—5 որ զձուքն (D ջուրն) 'ի կաթն լնուս (D եւս լնուս) և 'ի (D չիք) խոտ (D խոտ) տաս (D եւս տաս)] B չիք.—5 առէ մայրն] B և նա ասէր.—որդի] B չիք.—B, D կաթն.—6 B եւ որդի.—D այնու.—առնեմ] D եւս խառնեմ.—Թէ... կաթն] B որ կաթն ջրոնս և քեզ մի յաւելցի.—7 մեզ նմանա (D մեզ նմանա)] B նմանն մեզ.—B աւուր.—8 B զայծ[ս]ունն, D զայծերն.—D փոքրիկ ամպ մի.—B 'ի յերկինքն.—9 եկն] B եղև.—և եղ Հեղեղ] B չիք, D և Հեղեղն եղ և.—D տարաւ.—B, D զայծերն.—10 եկն յարեաւ] B [illegible] արեաւ եկն, D եկն յարեմաւոն.—առ մայրն] B 'ի առն.—B զարտաք, D զատարկ.—10—11 և փայտն... 'ի ձեռին (D ձեռն)] B չիք.—11 որդի] B, D որդեակ.—են] B, D է.—B այծերն, D այծեանն.—12 B արեաւ.—B եկիր առ իս.—առէ] D ասաց.—մայրիկ] B իմ մայր.—իմ] B յառ. զխառնես.—12—13 այն... զոր] B, D զայն ջերեփ ջուրն, որ.—13 B, D եւս խառնեիր.—B 'ի խոտ.—B, D եւս տայիր.—B նա այն.—14 D եկն։

15 D յառակս.—B Հանց արդար, D այնպէս արդար.—16 B զրեղոցն, D զարեաց.—17 նա] B առցա.—զշաՀելին] D զծշան նոքա.—'ի յայս] B 'ի այս, D չիք.—B եւս առ.— զոր] B, D որով.—18 B մարդիկ, D մարդիկք.— 18—19 Հատուցումն... իւրոց] B գատաստանն և 'ի Հանդերձեալն արդար գատաստանն իւրաքանչիւր Հատուցանէ, եԹէ չար և եԹէ բարի. D և 'ի Հանդերձեալն գատաստան, զոր առնելոց են յաստուծոյ արդար գատաստանն իւրաքանչիւր ըստ զոր ինչ գործեաց, Թէ բարի և Թէ չար։

ՄԱՆ· ԲԱՂԴԱՏՈՒ ՀԻՒՍ ԵՒ ԹՈՒՂԹԻՆ

(146 ag=126 B+11 D)

Ասեն յառակաց, Թէ 'ի Բաղդատ քաղաքն Հիւս մի ճարտար արուեստիւ եկեր ամ աշխատեալ և 'ի յամբարսպ կալն ունած մի յերկար ձգեալ գանձագան յոքնուածովք, որ ոչ էր ահաւոր ամեն մարդ-

B առակաց, D 'ի յառակաց.—B Բաղդատ.—2 B արքնաւոր, D ոփնաւոր.—B, D Գ.—և 'ի] B չիք.—B, D յամբարսպ.—3 B, D յերկար.—B ձգեց.—B գրՀատաւորք.—B չէր.—

գոյ այնպիսի ինչ։ Նա տարեալ Թագաւորի քաղաքին այնորիկ՝ կարծէր, թէ քաղաք կամ գիւղ կամ այլ ինչ պարգեւս տացէ նմա։ Իսկ նորա տեսեալ զարմացաւ. և սքանչացեալ եւս նմա Հազար ասպիտակս. և նորա առեալ զսպիտակն և եկեալ արտաքոյ դրանն նստաւ տրտում և կամէր 'ի յետս առ Թագաւորն յուղարկել. և մինչ դեռ տրտում նստեալ էր 'ի դրանն, եկն այր մի և ունէր 'ի ձեռին իւրում աղայծոյ մի փարդ և տեսեալ զհիւսն տրտում՝ էհարց, թէ այդն զու, ընդէ՞ր ես տրտում և զի՞նչ պատճառն քո։ Յայնժամ պատմեաց, թէ երեք ամսի է, որ 'ի յամբրութեան կողէն չարչարանաց զսեգան մի շինեցի, որ 'ի հազար Հիւսնն մեկն չկարէ շինել այնպէս. և բերի Թագաւորին, թէ ինձ գիւղ կամ քաղաք մի տայ. Նա զայս հազար դրամս ետ կուզեմ. որ յետ ուղարկեմ։ Նա այրն, որ զամալպայոցն փարդ ունէր, առէ ցհիւսն. զու բերդ եւ այս Թագաւորս զփեշաքարի հարիւրսն չգիտէ։ Նա այլ փեշաքարի եմ. և այս չափ ամսի է, յայս զաւանս կու զամ. նա ինձ իւր մի չէ տուեալ։ Նա առէ Հիւսն ցփարզապրիդն. զու ի՞նչ տրտմես զինչս. և նա առէ, թէ զայս նալայս ես կու զուզեմ։ Իսկ հիւսանն հանեալ զսպիտակն 'ի զառւոյն՝ եդ 'ի փերոյ միոյ գիւղոյ մուրտայն աղաղակեցին, արրեաց մինչև 'ի վերայ արդեօ մաքրել. և նորա մեռեալ առ Թագաւորն այնպէս

4 ինչ] B [illegible].—B [illegible] Թագաւորին.—այնորիկ] B [illegible], D չիք.—4—5 կարծէր] B [illegible], D չիք.—5 թէ (D չիք) քաղաք (D չիք) կամ գիւղ (D գեղ)] B թէ գեղ կամ քաղաք.—ինչ] D չիք.—B [illegible], D [illegible].—6 նորա] B Թագաւորն.—B [illegible] և ես.—D [illegible].—B, D [illegible].—6—7 B, D [illegible].—7 նորա] B [illegible].—[illegible]] B [illegible].—և] B չիք.—B, D [illegible].—[illegible] դրանն] B 'ի [illegible].—8 B և [illegible] 'ի [illegible].—և] B չիք.—առ Թագաւորն] B չիք.—B [illegible], D [illegible].—9 նստեալ էր 'ի դրանն] B 'ի [illegible] էր.—9—10 'ի ձեռին իւրում] B չիք.—10 մի] D չիք.—[illegible]] B [illegible] և [illegible].—B [illegible], D [illegible].—էհարց] B [illegible].—11 [illegible]] B չիք, D [illegible].—[illegible]] B չիք.—B [illegible], D [illegible].—Յայնժամ] B և [illegible].—12 B [illegible].—թէ] B չիք.—B, D [illegible].—'ի] B, D չիք.—B [illegible].—12—13 [illegible]] B [illegible], D [illegible].—13 'ի] B չիք.—B, D [illegible].—B Հիւսն.—[illegible]] B [illegible], D [illegible].—B [illegible], D [illegible].—և] B, D չիք.—և] B չիք.—14 բերի] B [illegible].—B և [illegible]. թէ.—գիւղ (D գեղ մի) կամ քաղաք մի] B քաղաք կամ գեղ.—B [illegible], D [illegible].—[illegible]] B չիք.—15 Հազար] B [illegible], D չիք.—դրամս] B [illegible], D [illegible].—B [illegible] [illegible].—D 'ի յետ.—B [illegible], D [illegible].—15—16 այրն, որ [illegible] փարդ (D [illegible] փարդն) ունէր] B նա.—16—17 ցհիւսն. զու բերդ (D [illegible]) եւ... զփեշաքարի հարիւրսն (D [illegible] հարիւրսն) չգիտէ] B չիք.—17 եմ այլ] B և ես.—D [illegible].—եմ] B [illegible].—17—18 այս (D [illegible]) չափ ամսի է (D չիք [illegible]) [illegible] (D [illegible]) կու զամ] B չիք.—18 նա ինձ իւր մի (D [illegible]) չէ տուեալ] B չիք և [illegible].—B [illegible].—Հիւսն] B նա Հարցաւ.—19 ցփարզապրիդն] B չիք.—զու] B թէ.—[illegible]] B [illegible], D [illegible].—B [illegible].—թէ] D չիք.—19—20 զայս [illegible] ես (D չիք) կու (D [illegible]) [illegible]] B [illegible] և [illegible].—20 [illegible]] B և [illegible].—B [illegible], D [illegible].—D 'ի [illegible].—21—22 եդ... [illegible] (D [illegible])... [illegible]] B և [illegible].—22—23 և նորա... [illegible]] չիք.—22—

խաւսք գիտեր՝ տարաւ զխաղդն։ Նաէ Թագաւորն ով այր գտու ընդ է՞ր այդպէս խոստանալ երեսք եկեալ ես առ իս. և նա ասէ. ով Թագաւոր, այր մի 'ի գլուխս ահեղ արտասւ նստեալ և հարցի. Թէ վասն է՞ր ես արտասւաս նա ասաց, Թէ երեք ամիսէ, որ աշխատանեմ 'ի յամբարսի կանէն սեղան մի շինեցի և բերի Թագաւորին, Թէ ինձ գիւղ կամ քաղաք տայ. նա զայս հազար աշխատել եմ. այնպէս համար եմ վիրաւոր և կուրեմ որ չեն ուղարկեմ։ Նա ասացի, Թէ ես այլ փեշքաշ եմ Թագաւորին. և Թագաւորն ոչ ինչ փեշքաշի հարկեր չգիտէ. և եհարց, Թէ զի՞նչ փեշքաշ գիտեստացի, Թէ սալս և քթոց կու զուզեմ, նա զարդարն քաշեաց 'ի զառաջին, զմէկ գինի մարտուս այսպէս 'ի վայր եհան։ Նա ասամմայն կոչեաց զչիւան և ասէ. արդարև զՃշ. արարիր ուրախով զայս մարդոյ մարուան. և նա ասէ. այո. և ասէ Թագաւորն, Թէ երդուիր 'ի գլխաւս իմ, որ զմիւս գինի մարութեան այլ ածցես նոյնպէս ուրախանք. որ ես տեսանեմ. և եկեալ չիւանն զարդարն 'ի վերայ միւս գինի երեսացն եած, որպէս նոյնպէս։ Նաէ Թագաւորն, Թէ նստեալ զերեցէք զգիւղն, յորում ինքդ կայ, ինքեանն մուլք յաղթոց յազդաայնպէս արարեալ եառ զգիրն և գնացաւ. ի տունն իւր։

Տուցանէ աստի, Թէ որպէս աստւծոյ զարեգակնն զեղեցկուԹիւն փառաւոր ցուցանէ, այսպէս և փառաւորի արդարութ զաստուածանու Թիւն ՄԾամեՑ արուեստացն յայտնի ամենն զարդարեալ իւրեանց։

23 [illegible]... [illegible]] D [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և.—24 D [illegible].—26 D և [illegible].—D [illegible]—28 D [illegible] [illegible].—D [illegible] [illegible].—D [illegible] [illegible].—29 D [illegible].—D [illegible] [illegible]—D 'ի [illegible] [illegible]—30 D [illegible].—31 D [illegible].—D [illegible].—D [illegible]—[illegible] [illegible]] D [illegible] [illegible].—32 D ես [illegible].—D [illegible].—D [illegible].—33 D [illegible] և.—D [illegible] [illegible]—[illegible]] D [illegible]—33—34 [illegible]] B չիք և յաւ. [illegible] [illegible].—34 B [illegible], D [illegible] [illegible]—[illegible]] B [illegible].—[illegible]] B [illegible], [illegible], D [illegible], [illegible].—34—35 [illegible]... [illegible] (D [illegible])] B չիք.—35 [illegible]] B չիք.—[illegible]] B [illegible].—36 B ի [illegible], E 'ի [illegible].—[illegible]] B յաւ. [illegible].—B [illegible].—B [illegible], D [illegible]—[illegible]] B չիք.—B [illegible]—[illegible]] B չիք.—34—35 [illegible] [illegible]] B [illegible] [illegible] [illegible], D 'ի [illegible] [illegible] [illegible].—37 ես] D չիք.—B, D [illegible] և B յաւ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].—37—38 [illegible]... [illegible] (D [illegible])] B չիք.—38 [illegible]] B չիք, D [illegible].—[illegible]] B [illegible] [illegible], D չիք.—[illegible] [illegible]] B, D չիք.—38—40 [illegible] (D և [illegible]) [illegible], [illegible] (D չիք) [illegible] [illegible] [illegible] (D [illegible]), [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] (D [illegible])... [illegible] (D յաւ. և) [illegible]... [illegible]] B և ես [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]։

41 [illegible]] B չիք.—[illegible]] B [illegible] [illegible] [illegible], D [illegible].—42 B [illegible].—D [illegible].—B [illegible].—42—43 [illegible]] B [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible], D [illegible].—43 D [illegible].—[illegible] [illegible]] D չիք։

ԱՌԱԿ ԱՅԾՈՒ ԵՒ ԳԱՅԼԻ

(147 ag=12 D)

Նախ յառակս, թէ այծ մի 'ի վերայ բարձր պատին կայր նստեալ. և գայլ մի եկն նստաւ յատակս պատին։ Հայհոյեաց ընդ նա այծն ասէ. որպէս կուզէ. որ իջանեմ 'ի վայր և կերակրեսցես զայն զայլին փորն պատառեսցես։ Պատասխանի ասէ գայլն. եղանիկ էր իմ ուժոյս, որ տեսանէիր, թէ այծն գայլ կերակրեաց՝ զիմ փորն պատառէր։

Նշանակէ առակս, թէ անխելաց մարդն տեսանէ զինչս, կամի յաղթող զայլ ... յաղթել 'ի ձեռս նոցա անկանի, յայնժամ երկեք ... նորա։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 2 [illegible] —3 [illegible] —3—4 [illegible] —4 [illegible] —5 [illegible]

6 [illegible] —7 [illegible] —8 [illegible]

ԱՌԱԿ ԵՐԵՔ ԵՐԵՍԻ ՋՐՈՅ

(148 ag=128 B=14 D)

Նախ յառակս, թէ կենդանութեան երեք երեսի ջուր կայ. մին՝ կուսութեան քաղցր, որ յառաջ քան զամուսնանալն 'ի մօրէն ունի և 'ի ժամանակ ամուսնութեանն քաղցր զի յետ այնորիկ ոչ ասի աղջիկ՝ որ է կուսան, որ է հարսն։ Երկրորդ երեսի ջուր կնոջն, որ մինչ զեռ զաւակ չէ ծնեալ. և յորժամ ծնանի զառաջին զաւակն, յաւելանի կայ ծննդականութեան. և արձակեալ յառաջ քան զամուսինն որով յայտնի հրապարակաւ 'ի բաց ամենեցուն, թէ այս անուն նորահարսն զաւակ ծնաւ։ Եւ նա այնուհետև առանց ամօթոյ առեալ զմանուկն 'ի գիրկ և ելեալ նստի 'ի հրապարակս և բացեալ զծիծսն և զստինսն ջամբել մանկանն և ոչ ամաչէ։ Երրորդ երեսի ջուր է կնոջն, քանի է առաջին մարդոյն 'ի ձեռն պատկին կա-

1 B [illegible], D 'ի [illegible] —B, D [illegible] —B [illegible] —B, D [illegible] —2 B [illegible] —3 [illegible] B [illegible] B [illegible] —B, D [illegible] —3—4 [illegible] (D [illegible]) [illegible] B [illegible] —4 [illegible] B [illegible], D [illegible] —4—5 [illegible] B [illegible] —5 [illegible] B [illegible] —6 [illegible] B [illegible] B [illegible] —B [illegible], D [illegible] —6—8 [illegible] B [illegible] —8 [illegible] B [illegible] —9 'ի [illegible] (D [illegible]) [illegible] B [illegible] —10 [illegible] (D [illegible]) [illegible] B [illegible] (D [illegible]) B [illegible] —[illegible] B, D [illegible] —11—

պէտս. և յորժամ հանդիպեալ, զի եղեւ յաստուծոյն յաւանէն և լինի սան պղնձեայ, յայնժամ երեք կնքով երկաթի ջրովն, որ է ամենայն, բարձրա-յայնպիսի հողջէն։ Եւ յայնժամ հեռանէ, զի այլ ոչ ունի երկաթ ջրոյ ոչ ամենայն յաւիտեան. այլ զոր ինչ կամի և կարէ, անարգելաբար գործէ. վասն որոյ 'ի շունչն կայ արգելք կամ ամօթ և յայնպիսի կինն ոչ։

Յուցանէ առակս, թէ բանականութեան արգելք 'ի մեզոց՝ ամօթն և երկիւղն է բատ այնմ, թէ երկիւղիւ անտան խորշի ամենայն ոչ։

12 [illegible]... է (D [illegible]) [illegible] [illegible]... [illegible]] B [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].—12—13 և յորժամ... [illegible]] B և [illegible], [illegible] [illegible].—13—14 յայնժամ երեք (D [illegible])... յայնպիսի (D [illegible]) [illegible]] B [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 'ի [illegible], [illegible] և ամենայն.—14—16 [illegible] [illegible]... [illegible] (D [illegible])... [illegible] (D [illegible])... [illegible] [illegible] (D [illegible] [illegible]) [illegible] (D և)... և յայնպիսի կինն ոչ] B և [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] և ոչ [illegible]։

17 B [illegible], D բանականութեան.—B [illegible] [illegible] [illegible].—B [illegible].— 18 [illegible]] B [illegible].—B, D [illegible] որ 'ի [illegible] [illegible] B [illegible]. և [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] է և [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] է և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]։

ՄԺԶ. ՍՈՐ ԵՒ ՀԵՐՈՒԻ ՄԱՐ ՀԱՑ

(149 ag=16 A=118 B=19 D)

Ասի յառակաց, թէ այր մի յանձն առեր հարիւր մաթ հաց վաստակեր և այնու զաւակն իւր կառավարեր։ Եւ 'ի միում առաւօտ 'ի հարիւրէն քանն պակաս հաց եգիտ. Նա անդադար հոգայր և կածեր զինքն, թէ այսչափ հացերս 'ի նորա զինչդ կարեմք եղանել։ Եւ ասաց ասացեալ յանդիմանել կամայաւ զնա. աստուծոյ զհերէշ աւուր իւր և ասաց նմա, թէ այրի, երկու մաթ հաց բարձեր և առեր կնոջ մի այրուոյ, որ ունի զաւակս մի միայն։ Եւ նա բարձեալ զբանատուն՝ առաքեաց առ այրի կինն, թէ պհացս զայս ասացեալ աստուծոյ քեզ։ Եւ ասէ պատասխանի կինն ցպատառա իւր. ասէ, որդեակ,

1 B [illegible], D 'ի [illegible].—A, B [illegible].—A, B, D [illegible].—A [illegible].—2 և [illegible] [illegible]] A [illegible].—2—3 A [illegible], B, D [illegible].—3 'ի հարիւրէն քանն] A, D [illegible] [illegible], B [illegible].—A [illegible].—A, B [illegible].—4 [illegible]] B [illegible] [illegible]—[illegible]] A [illegible] [illegible]] A, B [illegible], D [illegible].—4—5 [illegible] [illegible]] A [illegible] [illegible], B [illegible], D [illegible].—5—6 A [illegible], B [illegible].—6 B [illegible].—B [illegible], D [illegible].—A, D [illegible], B և [illegible].—D [illegible].—7 [illegible] մի [illegible]] A, B [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մի, D [illegible] [illegible] [[illegible]] [illegible] մի.—[illegible]] A [illegible].—8 B [illegible].—[illegible]] A [illegible].—[illegible] [illegible]] B [illegible].—[illegible] [illegible] (A [illegible]) [illegible]] B [illegible] [illegible] [illegible].—9 [illegible] [illegible]] A [illegible], B [illegible] [illegible].—[illegible] [illegible]] B [illegible], D [illegible].—A, B, D [illegible].—[illegible]] B [illegible].—[illegible]] B [illegible].—

տա պղծոյն, զոր ունէր առաքելոյ մեզ. Նախ ազդեցին առէ ցանկալին. Ճաշելոյ հայոց կերակուր նմա և երկու բլիթ այլ կայ 'ի սեղանն, որ երկիւղին ունէին. և վաղուեան ակքն և պատարագադն աստուած է. և աստուծոյ մայրն և զաւակն ցայլն, որ պղծոյն էր բերեալ, թէ արդէ, ասէր պղծոյդ քո այլ ուժին ազգաւն, որ զաւուրս կերակուրն չունի. այդ ունելոյ է մեզ. և այլն զարմացաւ ընդ մեծահաւատութեան կամացն այնորիկ. ինչն յամօթ եղև, որ զաւթեան մաթ հացն ունէր, հօրայր և ցաւէր, թէ 'ի նորն զինչ կարենցէ եկանել։

Սուցանել առաջս, թէ որք բաղձամ ունին և միշտ հոգան, թէ զինչ պիտոյ առաքիւնք, յանդիմանեն յայնցանէ, որք զաւուր կերակուրն մուրանայով զտանեն և միշտ զօհանան զաստուածոյ և ոչ յուսահատին։

10 B պղծոյս.—ցանկալին] A ցանկայ էր. B չիք.—11 A, B Ճաշելոյ.—B հացն.—A կերակուր նմա, B կերայ.—A, B, D բ.—այլ] B չիք.—A, B կա.—B 'ի սեղանն.—որ] B չիք.—12 A երկիւղն, B յերկիւղն.—A ունէին, B կաունէին.—A վաղվէան, B վաղին.—A ակք.—A պատարագադ.—13 B աստծ.—ցայլն] A, D տա այլն, B չիք.—որ պղծոյն էր բերեալ (A բերել)] B չիք.—14 արդէ] B չիք.—պղծոյդ (A պղծոյս) քո] B զայդ հացն.—այլ ուժին ազգաւն] B տա այլ ազգաւն.—B ասաց, D զաւուրս.—14—15 B կերակուր.—15 B մեզ յանելոյդ է.—15—16 B ընդ մեծ հաւատան և յոյսն.—16 այնորիկ] B այն.—ինչն] A յինչն, B և, D և ինչն.—B ամօթ.—A, B, D եղև.—B որ ինչն.—A, D զ․Ճ․, B ․Ճ․.—17 D մաթն.—A, D և հօրայր, B և հօրար.—և] B չիք.—A ցաւէ.—զինչ] B արդ՞ն.—կարենայ (A, B կարեմ) եկանել] պիտի եկանել կարեմ

18 Սուցանել առաջս (B չիք)] Սուցան".—A, B որ.—A զբաղձամ, B բաղձամ և չառ, D զբաղձամն.—D ունին.—միշտ] B ունելի.—D հոգա.—19 զինչ] B արդ՞ն.—պիտի առաքիւն (A առաքիւ)] B կարէցէնք.—A, B, D որ.—A զաւուրս.—20 կերակուրն] A կերակուր, B հացն.—մուրանայով (A մուրայով) զտանեն] B մուրանան.

Ամփ․ա․ 32 F Տնանուտէր մի յամէն աւուրս ․Ճ․ Ռ․ մաթ հաց կուրնէր և մէկ աւուրն ․Ռ․ եղաւ և խիստ տարակուսեցաւ, թէ 'ի նորն ինչ պիտի հասանէինք. և էկեալ հրեշտակն ասաց, թէ կու հրամայէ աստուած, թէ բարձիր չինէկ մի հաց և տար' 'ի յայս անուն քաղաք պառաւ մի կայ խիստ աղքատիկ. և կինն զիրաւորեցաւ և առեալ տարաւ և գտաւ զպառաւն և ասաց, թէ աստուած քեզ հաց է ղրկել. արի թափէ զրեառ. որ երթամ. և ասաց պառաւն 'ի զաւակն, թէ տես, թէ հաց կա՞յ 'ի տաշտն թէ ոչ. և տեսեալ ասաց, թէ աւուրս կայ և վաղիւն ակքն աստուած է 'ի յամօթ այնորիկ. որ յաստուած չյուսայ։

[illegible]

(150 ag=17 A=119 B=20 D)

Ասի յառակաց, թէ՛ աղքատ էրէց մի գնաց մեծ մեծատանն, թէ ինձ ասկու մի մեծ տուր՝ որ իմ աղջկանս ամուսնեմ. որ երկին և ուտեմ։ Իսկ մեծատունն ընդ կատակս համարեալ, եւ նման քեզ մի միս և ասաց, թէ իմ հօրն պատարագ արա Նէ երիցուն ընդ դարձ համարեալ եհարց զնա, թէ քո հօր անունն ի՞նչ է. և մեծատունն ասաց, թէ իմ հօր անունն մկրտ է, զոր ամենայն աստուածի կոչեն. և երթեալ երիցուն 'ի տուն իւր և տարաւ զմիսն ապականն. և գնացեալ ջնջեաց զպատարագն և յիշեաց զմկրտն յանուանէ 'ի պատարագն և 'ի յարգամանէն աստուծոյ մեծատանն հօրն արժանաւորս և ամենայն առաւօտն խնդութիւն պատարագ բարձրացաւ։ Իսկ խնդութեամբն զարհուրեալ գնաց անկաւ յոտս քահանային, թէ զո՞վ յիշեցեր 'ի պատարագն. և նա ասէ. զմկրտ անունն, զոր դու ասացեր, թէ իմ հօր անունն մկրտ է։ Իսկ նորա զայս լսեալ ապաշխարեալ կրկին պատարագել և խնդրէր ողորմութիւն յիշել։

Նոյնպէս ասաց, թէ մի խորհրդ զի զորութիւնն աստուծոյ ոչ արհամարհի և ոչ անպատուեալ, այլ յամենայնի զօրաւոր և զգուշացուցիչ է աստուած։

1 B [illegible].—B [illegible].—[illegible]] A, D [illegible], B [illegible].—2 թէ] B և ասէ, թէ.—B [illegible] [illegible] [illegible].—որ] B զի.—իմ աղջկանս] B չիք, D աղջկանս.—B [illegible] 'ի տուն իմ.—B որ [illegible].—3 մեծատունն] B [illegible].—D [illegible].—4 B [illegible].—B մի [illegible].—B, D [illegible].—4—5 A ընդ [illegible], B [illegible].—5 [illegible].—D A, B, D [illegible].—A, B [illegible].—5—6 և մեծատունն] B [illegible].—6 B [illegible].—թէ իմ հօր (A հօրն) անունն] B չիք.—D [illegible].—6—7 A [illegible] 'ի [illegible].—7 B [illegible].—A [illegible].—և] A, B, D չիք.—8 [illegible]] B չիք.—գնացեալ... [illegible] (A [illegible], D [illegible])] B [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].—D [illegible].—9 B [illegible].—'ի [illegible]] B չիք.—B 'ի [illegible], D [illegible].—9—10 A մեծատան 'ի [illegible], B մեծատանին [illegible], D մեծատանն [illegible].—10 [illegible]] A, B, D ընդ.—11 բարձրացաւ] B [illegible].—A, B, D [illegible].—B և [illegible].—A [illegible].—12 թէ] B թէ զո, D և ասէ. թէ.—A [illegible], D յիշեցեր.—'ի պատարագն] A [illegible].—A [illegible].—B [illegible], D [illegible].—13 անունն] A անուն, B [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible]... հօր (A հօրն)... [illegible] (D [illegible]) է] B չիք.—B [illegible].—14 [illegible] [illegible]] A, B, D [illegible] (B [illegible]) [illegible].—A [illegible][ս], B [illegible], D [illegible].—A [illegible].—15 իւր] A չիք.—A [illegible] 'ի [illegible], B [illegible]

16 [illegible]] B չիք.—թէ] B [illegible] [illegible] [illegible], D [illegible] 'ի ([illegible]).—17 զօրաւոր] A զօրաւոր է, B [illegible] է, D [illegible] [illegible].—17—18 D [illegible] [illegible].—18 է աստուած] A, B, D չիք։

[illegible]

(151 ag=7 A—120 B)

Ասի յառակս, թէ արք երկու ընկերացեալք միմեանց և ա[illegible] 'ի շուրջ գային 'ի վերայ երկրի և զայն ասացեալ զարծ խաբեանց. և յաւուր միում եկին 'ի քաղաք մի. և կամէին մտանել 'ի նա։ Եւ եկեալ 'ի մին դուռն անուրն, զի գլուխ մարդոյ կախեալ կայր ընդ դուռն 'ի վերայ. և ոչ կամեցան մտանել։ Նա-ցին, թէ գնասցուք ընդ միւս դուռն մտանելոյ, որ գլուխ չէ կախեալ. և այնպէս զամենայն դրունս քաղաքին 'ի շուրջ եկեալ ոչ գտին զդուռն, որ ոչ կայր մարդոյ գլուխ կախեալ. և նաշարեալ մտին ընդ մին դուռն 'ի ներս քաղաքին։ Եւ հարցեալ ընդ դռնապանն, թէ ինչ պատճառ է, որ ձեր քաղաքիս յամէն դրունս մարդոյ գլուխ է կախեալ. և նորա ասէ, թէ այդ գլխներդ ամենն՝ ասող և գործող մարդկաց է. և մինչ դեռ նոքա զպատճառն հարցանէին, եհաս հրա-մայրան 'ի Թագաւորէն, որք զգործող մարդիկան կոչէին. զայն երկու մարդն այլ տարան, թէ Թագաւորն կու կոչէ։ Եւ յորժամ գնացին, Թագաւորն մեծարեաց զնոսա և եդ առաջի նոցա սեղան ամենայնից և պատուեաց զնոսա անուշահոտ գինովն։ Եւ եղև կարիս միոյն 'ի նոցանէ և ել արտաքս վասն կարեաց. յայնժամ ասէ Թագաւորն զայն, որ 'ի տանն էր մօտ յինքն, թէ ասպաս չէ՞, որ քո ոլխոյ հարեւոր մարդն հետ այնպիսի անբարոյ մարդոյն շրջի և զքո լաւ անունդ վասն զորա վատ անուն առնել։ Յայնժամ ասէ այրն. ոչ այդպէս է, ով բարի Թագաւոր, այլ այն ընկերն իմ այնպիսի Թագաւորի որդի է, որ ձեզ վայելէ նորա հօր փառքն և Թագաւորութիւնն. և վասն աստուածոյ սիրոյն այն ամէնի խարին

---

1 B առակաց.—B .Բ.—A ընկերակից [illegible]] B չիք.—1—2 և [illegible] 'ի (A չիք) շուրջ գային] B [illegible] 'ի [illegible].—2 A, B [illegible].—3 B [illegible].—B [illegible].—4 A 'ի նա.—6 A [illegible]. B [illegible].—ընդ] B 'ի.—մտանելոյ (A [illegible])... կախեալ] B չիք [illegible]

[illegible]

ասելով է և ողջունի կերպ 'ի շուրջ նորա գոյ. և ատամանցն եկն 'ի տանն այրին, որ 'ի գաւառ էր Նու. ժամ մի կացին. եւ և մնան 'ի գաւառ 'ի պատճառս կարևոր։ Նու գործեալ ասէ Թագաւորն ցայն, որ 'ի մտան էր, Թէ կու Թուի ինձ, որ Հայրենաց մարգոյ որդի ես և Թագաւորի զարմ ես. ի՞նչ պատճառ է, որ այդ ձևի մարդդ Հետ քեզ 'ի շուրջ գոյ և զքո Հայրենաց անունդ ասես։ Իսկ նա ասէ ցԹագաւորն. գիտես, զի Թէ Թագաւորի որդի եմ և Թէ իշխանի և կամ զինչ և իցէ մարդոյ, իմ Հօր անունն զորս Հօր Թագաւորն է չէն կացեր. և յաստուածոյ 'ի վայր մեզ երախտաւոր գոյս ազգն է։ Իսկ Թագաւորն ատամանցն ես նոցա երկուցունցն մէկ ձի տարաւ Հեծնելոյ և մէկ քաթալ և մէկ ծառայ և շատ արծաթ և ոսկի և ոչ սակաւ զգեստ, այլ խոստացութեամբ ուղևորեաց. այլ գնացին զՃանապարհն իւրեանց։ Նու իւրև Հայրցին ցԹագաւորն, Թէ ընդ էր զայլ զարկւոյն ապահանեցին, ասէ. վասն զի այլ զարկեալ մարդ չգտայ, որ միաբանց լաւ էին ասացեալ վասն այն ապահանեսի զնոսա. և ապա որ միաբանց լաւ ասացին, խրախեցի և Հայրենաց ուղղոյ գրի։

Յուցանեն աստեղս, Թէ այլ զընկերս իւրեանց ատաջի տարագ շարաբանեն, ընկերանք ընդ նմին պարսաւեին և 'ի պատուոյ և 'ի

---

24 A [illegible]. B [illegible].—A [illegible].—A, B [illegible].—25 'ի տանն (A տանն)... էր] B [illegible] 'ի տանն.—B կացին.—և] A չիք.—26 ի գաւառ... Նու] B չիք.—26—27 B և [illegible] Թագաւորն.—27 ցայն... էր, Թէ] B չիք [illegible]. [illegible].—A Թէ [illegible].—A Հայրենաց.—27—28 մարգոյ որդի ես] B [illegible].—28 Թագաւորի զարմ ես] A Թագաւորի [illegible], B [illegible] ես.—B և [illegible].—29 մարդդ] A մարդդ, B [illegible].—քեզ] B չիք [illegible]. և [illegible].—'ի շուրջ գոյ (A [illegible])] B [illegible].—A Հայրենաց, B [illegible].—B [illegible].—A [illegible], B [illegible].—30 ցԹագաւորն] A, B [illegible] Թագաւոր.—31 և կամ զինչ և իցէ մարդոյ] B չիք.—իմ Հօր անունն] B ես.—32 Հօր] A Հօր, B չիք.—Թագաւորն] A [illegible], B [illegible] և Թագաւորն.—և չէն կացեր (A [illegible] (այսպ.))] B [illegible].—32—33 և յաստուածոյ... ազգն (A [illegible]) է] B և [illegible].—33 ատամանցն] B [illegible].—B [illegible].—33—34 երկուցունցն] B չիք.—34 մէկ] A .Ա., B չիք.—B [illegible].—Հեծնելոյ] B չիք.—և մէկ (A .Ա.) [illegible]] B չիք.—մէկ] A .Ա., B [illegible].—B [illegible].—35 և շատ] B չիք.—արծաթ և ոսկի] A [illegible], B ոսկի և արծաթ և [illegible].—35—36 այլ... ուղևորեաց (A [illegible])] B չիք.—36 այլ] A [illegible], B և [illegible].—B 'ի [illegible].—37 B Թագաւորին.—զայլ զարկւոյն (A [illegible])] [illegible].—B և [illegible].—38 այլ... ասացեալ] A [illegible] (այսպ.). B [illegible] 'ի [illegible].—39 վասն այն] B և ես.—A [illegible].—զնոսա] B չիք.—և] B [illegible] (A [illegible]) լաւ ասացին] B [illegible].—40 A [illegible]. B վասն այն [illegible].—և Հայր... գրի] A և Հայրենաց ուղղոյ գրի. B չիք. 41 [illegible]] A, B չիք.—այլ] A [illegible].—A, B [illegible].—41—42 B [illegible].—42 B [illegible].—

զկնոյն եւ եղանին բեռն այնմ, թէ որ արհամարհէ զխրատս, արհամարհի եւ ինքն 'ի նմանէ. եւ որ զմեղսն աւաղէ ամբարից բարեբանէ, ինքն զամենայն զգուշանայ եւ զգուշութիւն եւ այլս ընկերին։

43 B զկնոյ.—եւ] B չիք.—A եղանն.—A բեռ նմա, B բառ նմա.—զխրատս] A խրատ, B զմեղսն.—43—44 A, B արհամարհեալք.—44 'ի նմանէ] B չիք.—A, B զմեղսն.—աւ. ամ.] B չիք.—44—45 A բարեբանէ.—45 զգուշն] B ժառանգ.—A զգուշութիւն, B զգուշ.—եւ այլս ընկերն] B չիք

Առակ. 49 F Ըն. մարդ զաշխարհս 'ի շուրջ եկին եւ հանդիպեցաւ 'ի քաղաք մի, որ յամենայն գեան մարդ[ոյ] գլուխ էր կախած. եւ հարցին զպատճառն եւ ասցին, թէ զին[չ] ուստր մարդ ի յայս քաղաքս կու մտ[ն]է, զամենն թագաւոր կու սպանանէ. եւ առաջխոսանեալ մարդն 'ի քաղաքն. եւ ի մտեալ թագաւորն առաւ 'ի մտն եւ հարցուց. եւ մէկ ընկերն եղաւ 'ի գուրս. եւ չարայրանեց թագաւոր, թէ քեզ վաս կու տալ քո ընկերն. եւ նայ գոհացաւ. եւ երբ մէկ այլն եղաւ, նայնպէս եւ զնայ չարայրանեց. եւ նայ եւ գոհացաւ։ Եւ թագաւոր զերկուսն զարմացեալ եւ էթող։

Նոյնպէս պատուելու է այն մարդն, որ զընկերն գովէ։

ՃԽԱ· ԳԱՐՕՆԻՆ ԱՌԱԿ

(152 ag=121 B=21 D)

Նախ յառաջագոյն, թէ այր մի խիստ պարտական էր եւ ոչ ինչ ճար չունէր ազատելոյ եւ խիստ հոգայր եւ նեղէր 'ի պարտատիրացն. եւ յաւուր միում ասէ մի ոմն 'ի պարտատիրացն ցնա. եւ քեզ խրատ մի տամ. որ յամենեցուն պարտուցդ ազատիս. այս զիմ պարտքդն վճարէ. ասէ ցնա պարտականն, թէ թող ասասցեն վկայք լինին, որ զքոյդ վճարեմ. լաւ ճար մի արա. որ զայլոց պարտսն վճարեմ ասէ խրատատուն, թէ ով որ գայ 'ի քեզ պարտքդ ուզէ, դու աստ, թէ խամ, եւ այլ ոչ ինչ մի ասեր։ Յայնժամ այնպէս արարեալ գնաց, պատասխանի մտան առաջին. դու առաջի պատասխանին այլ ոչ ինչ մի

1 B առաջագոյ.—ոչ ինչ] B չիք.—2 B չունէր ճար.—B, D նեղէր.—3 ցնա] B չիք.—4 B յամենեցն.—5 B պարտքդ.—6 լաւ է] B լաւ. D լաւ.—B ճարտն.—մի] A չիք.—արա] B ——6—7 զայլոց... վճարեմ] B ազատիմ ի պարտատիրացս, D զայլոց պարտքերն վճարեմ.—7 B ասէ ցնա.—որ] D որ.—'ի քեզ] B բերես.—ուզէ] D խնդրէ.—8 աստ... ասեր] B այլ ոչ ինչ մի ասեր, բայց միայն թէ խամ.—B պարտ'որ.—9 գնաց] B, D չիք.—պատասխանի մտան] B եւ առաջի պատասխանն, D 'ի պատասխանի մտան.—D առաջին գնաց.—առաջի պատասխանին] B չիք.—այլ ոչ ինչ] B այլ բան.—

ասէր՝ բայց միայն ասա, թէ խամն Իսկ գաւառացին պիտակ ասէ, թէ այդ մարդդ խելք է և յիմար. յիմաստ հաւաքէք զպարտան. Թողէք՝ որ գնայ յիւր բանն. և այնպէս պարտականն ազատեցաւ 'ի պարտուցն: Նե եկեալ խորամանաւ պարտատէրն առ չարչարականն. այժմ որ ազատեցար իմ խորամտիւ, բեր զիմ պարտան առ իս. Նա նմանեալ և նմա ասաց՝ խամն Իսկ նորա ասէեալ զնա գնաց առ գաւառոր քաղաքին. և սկսաւ գաւառացին հարցանել զնա, թէ այդ մարդ ասէ, թէ յետոյն կեար լուացած համար պարտի ինձ տալ. զի՞նչ ասես, պարտիս թէ ոչ. և նա սկսաւ բառ առաջնոյ պատասխանւոյն և ասաց, թէ խամն Նայնմամ առ պարտատէրն գնա. թէ լուացած չիցէ, թող խամ լինի ընդ քո բանից. և այնպիսի ձևարարութեամբ եղաւ 'ի նմանէ զպարտան:

Նուցանէ, թէ անիրաւութիւն ասնելն ոչ միայն 'ի հանդերձեալ դատաստանին պիտի խայտառակի. և ուրացութիւնն 'ի վերայ հողւոյն պարտք մնայ և ամօթն, զոր մարդկան առաջի կրէ:

10 B [illegible]] B [illegible]] B [illegible] —11 B [illegible] —B [illegible] D [illegible] — [illegible]] D [illegible] —D [illegible] —B [illegible] D [illegible] —D [illegible] —B [illegible] D [illegible]] D [illegible] —B, D [illegible] —12 B [illegible] D [illegible] —D [illegible]] B [illegible] D [illegible] —12—13 B [illegible] —13 [illegible]] B [illegible]] B [illegible] D [illegible] —13—14 B [illegible] —14 B [illegible] D [illegible]] B [illegible] D [illegible]] D [illegible] —B [illegible] D [illegible] —15 [illegible]] D [illegible]] B [illegible] —16—17 [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) [illegible] (D [illegible]) (D [illegible])] B [illegible] —18 [illegible]] B [illegible] D [illegible]] B [illegible] —19 [illegible]] B [illegible]] B [illegible]] B [illegible] D [illegible]] B [illegible]] B [illegible] D [illegible] —20 [illegible]] B, D [illegible]] B [illegible] —B [illegible] —21 B [illegible] D [illegible]

22 D [illegible] —D [illegible] —22—23 [illegible] (D [illegible]) [illegible]] B [illegible] D [illegible] —23 B [illegible] —23—24 B [illegible] —24 B [illegible] (D [illegible]) [illegible]] B [illegible]

[illegible]

(153 ag=122 B=22 D)

Նախ յառաջոյ, թէ երկու արք միմեանց յոյժ բարեկամք զնացեալ 'ի ձանապարհորդութիւն, և միւն զենեալ 'ի վտանգ և

1 B [illegible] —B [illegible] D [illegible] —B [illegible] D [illegible] —1—2 D [illegible] —2 D 'ի [illegible] —[illegible]] B [illegible] —B 'ի [illegible] —

մեռան շահելով փառքն Թռան, զարձեան և զայլն 'ի սուրբ բերանոյ և ներկեալ մեռուցան 'ի քաղաքն. ասէ աղքատս ընկերն ցհարուստն, Թէ եղբայր, շատ բարութիւնս և ակր գիտեմ 'ի քէն, նա ամենեցուն գլուխն այս է, զոր խնդրեմ 'ի քէն, և 'ի վեր է քան զամենն. պիտոյք, որ ինձ եղբայրութիւն ասենս՝ հազար ալիտակ փոխ տաս ինձ. ես այս տարի զիմ անձն և զիմ աղայոց պէտսն լնում և յայլ տարի յայս օրս զքո գրամն վճարեմ. այնպէս հաշուեսցուք, Թէ զիմ աղայսն 'ի գերութիւն զնես քո հաղուցդ համար։ Իսկ նորա լուեալ զայս՝ պարզմտութեամբ ես հազար գրամն խղճալով աղքատութեան նորա. և եկեալ 'ի անդուռջն գնացին 'ի սուրբ բերանոյ։ Իւ. իբրև լսաւ սարկաւագութիւն, երԹեալ առաջ գրամին առ պարտականն և ասէ. տարի մի բոլոր եղև, Հիմայ զիմ գրամն տուր՝ որ իմ անձն և իմ աղայոցն 'ի պէտս անցուցանեմ։ Իսկ նորա պատասխանի տուեալ ասէ. ես քեզ գրամ չպարտիմ. և յարժամ բանադրանաց, ասէ ցնա. եկ՝ որ երԹանք 'ի դատաստան առ դատաւորն։ Իւ. յարժամ եկին, ասէ դատաւորն ցերկուսն. զգրամն առեալ ես Թէ ոչ. և ցանն, Թէ վկայ և գիր ունիս։ Իւ. իբրև գիտաց, Թէ ոչ գիր կայ և ոչ վկայ 'ի մէջն, ասէ ցայլն, որ զգրամն էր առեալ, Թէ յայն անգն, ուր եսաուր զգրամն 'ի զայ, մարդ կայր 'ի մօտն, զրաստ կայր, ձի կայր. ասէ առաջ գրամին, Թէ ոչ ինչ չկայր 'ի մօտ մեզ. 'ի վեր աստուած էր և 'ի վայր մեք երկուքս։ Նա ողորմելով խնդրեաց, և ես խղճացի

---

3 B և փառաւ [illegible] D փառք [illegible] — և զայլն] B չիք. — 4 B [illegible] — D 'ի քաղաքն բերանոյ. — 5 բարութիւնս (D բարութիւն)... գիտեմ] B [illegible] — D 'ի [illegible] — B ամենեցուն. — 6 այս] B այն. — զոր] B չիք. D որ. — B, D [illegible] — և (D այն) 'ի վեր... զամենն] B չիք. — 7 B որ պիտոյ. D [illegible] — B ինձ. — 7—8 հազար (D Ռ.)... փոխ (D 'ի փոխ)... ինձ] B և [illegible] 'ի փոխ. — 8 այս տարի] D [illegible] — B [illegible] D [illegible] — D իմ. — և] D չիք. — 9 յայլ] B [illegible] D [illegible] — B այս օր. — [illegible] B [illegible] — B [illegible] D [illegible] — 10 B [illegible] D [illegible] — B [illegible] D [illegible] — B [illegible] D [illegible] — 11 B [illegible] — B [illegible] — B, D [illegible] — 12 D [illegible] — B, D [illegible] — 13 իբրև լսաւ] B [illegible] — B [illegible] — 14 տարի մի] B [illegible] — [illegible] եղև (D [illegible])] B [illegible] — B [illegible] D [illegible] — 15 B [illegible] — B [illegible] — 'ի] B, D չիք. — [illegible] D [illegible] — B [illegible] — 16 B [illegible] — [illegible]] B չիք. — [illegible]] B չիք. — B [illegible] — 17 [illegible]] B [illegible] — [illegible]] B [illegible] D [illegible] — [illegible]] B [illegible] — 17—18 եկ... դատաւորն] B 'ի դատաստան. D եկ երԹանք 'ի դատաւորն. որ [illegible] — 18 յարժամ եկին] B չիք. — B դատաւորն [illegible] D [illegible] դատաւորն. — [illegible]] B չիք. D [illegible] — զգրամն] B [illegible] Թէ. D [illegible] — 18—19 B [illegible] D [illegible] — 19 Թէ ոչ] B չիք. — [illegible]] B [illegible] — B վկայ ունիս Թէ ոչ. D վկայ ունիս. — և գիր ունիս] B չիք. — 19—20 [illegible] 'ի մէջն] B չիք. — 20 B գրամ. — B [illegible] — Թէ] B չիք. — 21 B [illegible] — [illegible]] B, D որ. — B գրամ [illegible] D զգրամն [illegible] — 'ի զայ] B 'ի զա. D չիք. — 'ի մօտն] D չիք. — B [illegible] — կայր] B չիք. — B [illegible] — 22 կայր] B չիք. — առաջ գրամին] B [illegible] — ինչ] B որ. — 'ի մօտ մեզ] B չիք և յամ. [illegible] D մօտ 'ի մեզ. — 22—23 'ի վեր (D վերն)... էր] B [illegible] 'ի վերն. — 23 և] D չիք. — B 'ի [illegible] — B, D երկուքեան. — D [illegible] — B խղճալով. —

և եսու. այժմ ուրախացի: Նաև գատաւորն. 'ի յայն աւուրն ծառա եղիցի, Թուփ եղիցի, քար եղիցի. ի՞նչ առեալ էր այն աւուրն: Նաև գրեալ աւերն. ոչ ծառա եղեր և ոչ Թուփ. լոկ քարատաշ մի է. Նոտարք ասեն, Համարեցի և եսու յենքն. և եկեալ եհար ի միասին 'ի քարդաշն' զայերս տանն և ես յիմ տանն: Նաև գատաւորն ցզրանքն աւերն. կարե՞ս զքարն զայն բերել և կամ կարել 'ի յայն քարէն և նշան բերել: Իսկ նորա 'ի դուրս փախեալ 'ի դրանքն եկեղեցւոյն, Թէ գնամ զայն քարն լծալ բերեմ կամ կարեմ և նշան բերեմ: Ես յորժամ գնաց նա, ասէ գատաւորն ցմիւսն, որ 'ի մէջն մնաց, Թէ կարե՞ս գնա շարժել 'ի անկեանցն կամ կարել կտրել և նշան բերել: Նաև, որ ուրախացր զզրանքն. Թէ զհազար լուծք լծէ, չկարէ զայն քարն շարժել 'ի տեղեացն և Թէ հազար քարդարծ բերէ, չկարէ կտոր մի կտրել. զի ապառաժ քար է: Ասյնժամ գարձուցեալ զայրն 'ի յետս, որ գնացյր, և ասէ ցուրացող զրանքն, Թէ գնա և տուր զէւր զրանքն յենքն. զի զու եղեր փեղյ, որ պարտիս. և այնպէս յամօԹ եղեալ վճարեաց զպարտսն:

Ասացանէ, աստուծ, Թէ գատաւորն այնպէս պարտէ լինել, որ 'ի դատաստան առնելն բանին եկ.ք գտանել. որ զիրաւունսն աստուծոյ չԹողու բառ այնմ, որ ասէ Աստուած. որ հանձարեղն իցէ, զատաւորութիւն:

24 և եսու.] B, D չիք.—B զիս.— B եւ ուրախա, D եւ ուրախացի.—B գարձեալ ասէ.—'ի յայն] B այն.—եղիցի] B, D կամ.— 25 եղիցի] B չիք.—B և ինչ.—էր] B, D է.—աւերն] B ամենայն.—26 ոչ ծառա... Թուփ] B ինչ ոչ ինչ չէր.—լոկ] B միայն.—B, D էր.—B նոտարք ասեն, D նոտարն ասեն.—26—27 B համարեցի զզրանքն, D համարեցի զզրանքն.—27 և եսու] B չիք, D և տարի.—յենքն] B, D չիք.—B եկեալ առաք, D եկեալք և.—B 'ի միասին եհար, D եհարք 'ի մ.—B, D քարդաշ.—27—28 զա յերս (D 'ի յերս) տանն (D յառ. գնաց) և... տանն] B չիք.—28 B գատաւոր.—ցզրանք աւերն] B չիք.—29 B զայն քարն.—և] B, D չիք.—D կարել.—'ի յայն] B այն.—B ինչ բերել.—30 նորա] B նա.—'ի դուրս... եկեղեցւոյն (D եկեղեցւոյն)] B 'ի զրանքն եկեղեցւոյն փախեաւ 'ի դուրս.— 30—31 գնամ... լծալ (D լծել)... կարեմ (D կտրեմ)... բերեմ] B երԹեա լծել կամ բաԹեալ բերէ գնա.—31 B նա (D չիք) գնաց.—32 որ 'ի մէջն մնաց] B չիք.—գնա] B, D զայն քարն.—32—33 շարժել 'ի անկեանցն (D տեղացն)] B չիք.—33 կարել... բերել] B բերել կամ կտրել, D կամ կարէ կտրել.—որ (D այլն, որ) ուրախացր զզրանքն] B ուրացողն զրանքն.—34 B .Ռ., D հազար.—B լուծս եզանց.—զայն քարն] B չիք.—34—35 B, D 'ի տեղացն.—35 B .Ռ.—D քարդարծ.—36—37 գարձուցեալ... գնացյր] B գատաւորն ինքնաւորն զարձոյց զայրն, յոր երԹայր, ի յետ. D զ. զայրն, որ գնայր 'ի հետն քարին.— 37 B, D ցուրացող.—և] B զու, D չիք.—38 B, D 'ի յենքն.—D եղար.—B փեղյ ես.—B ամօԹով.—39 B, D զպարտսն.

40 B գատաւորացն, D գատաւորին.—այնպէս] D չիք.—B, D լինել.—41 B 'ի դատաստանին, D 'ի դատաստանին.—առնելն] B անիրաւք, D առնել.—B բանիցն.—եկ.ք գտանել] B հնարք իմանալ.—B յիրաւունսն, D զիրաւունսն.—42 չԹողու] B չի Թէր.ըՖ, D չԹողու.— բառ այնմ, որ] B որպէս, D բառ որում.—ասէ Աստուած (D Աստուած)] B Ա.ծ ասէ.—B, D Թէ որ.—D հարցն է և հանձարեղ.—իցէ] D չիք.—43 B, D զատաւորութեան աստուծոյ

[illegible]

(154 ag—123 B—28 D)

Նաև յառաջագոյն, թէ միակեաց մի առաքինոյր ուխտ էր. որ ասացի
մի 'ի պահս կենայ, թէ զնա 'ի մեծութիւն հասուցանէ. առաւելոյ
յանձն էառ կատարել զխնդրուածս նորա. յորժամ վճարեաց զպահսն,
շաբաթուց զեպիսկոպոսն քաղաքին, որ եդ զնա եկեղեցականն. և 'ի
միում աւուրցն շաբաթուց, որ օրհնեաց զնա սրբեցոյ. և 'ի միում
աւուրցն եղև մեռանել եպիսկոպոսին. շաբաթուց զԹադէոսն և
զքաղաքացիսն առնել խորհուրդ եպիսկոպոսի։ Եւ յորժամ կամէր
զեկեղեցաւորին. զի ժամ արարոցէ, եկն առաւելոյ եա 'ի նա փոքրիկ
չորեքտասան մի և աւել. իմ անձն լուսին փոխարէն, որ զքեզ յայտ մե-
ծացոյն առաքինեաց հասուցի, զայս արար առ զայդ փոքրիկ չորեք-
ասիք 'ի ծոցդ գիր. և զգեստ 'ի վերայ հագիր և յորժամ 'ի
բեմն ելանես, նա մեկ մատուցեր 'ի վերայ մեկ լուսին զաւէ. և այնո-
պես արարեալ պատուհանել եպիսկոպոսին՝ յանկարծակի հաղորդ հա-
զարաց և բիւրք բիւրոց առանցեալ և Թեթևի և սուրբոյս և չամեն
և չորեքտասան նոյն շնչեաց՝ 'ի մէջ եկեղեցւոյն Մարհաւրեցուն
Թադէոսն և ժողովուրդն և ոչ զոք անտանելին հարկանող նուա-
զարանացն։ Հրամայեաց Թադէոսն բանալ զդուռն եկեղեցւոյն՝ և
զիւրաքանչիւր ոք մերկացուցանել և փնդռել և այնպէս արարեալ
ոչ զոք գտին պատճառ, և մնաց Թադէոսն և եպիսկոպոսն միայն.
Թադէոսն եւ մերկացաւ. և ոչ գտաւ առ նա ինչ. և յորժամ
մերկացուցին զեպիսկոպոսն, գտին 'ի ծոցն զչորեքտասանն այն. և 'ի

---

1 B [illegible] — D [illegible] — D [illegible] — B [illegible] D [illegible] — 2 'ի պահս] B [illegible] D [illegible] 'ի պահս. — B [illegible] — B հասուցանէ. — B [illegible] — 3 D 'ի յանձն. — B առ. — B, D և յորժամ. — B [illegible] D պահսն. — 4 B, D զեպիսկոպոսն. — 5 B աւուրցն, D աւուրն. — B շաբաթուց զնա. — B, D [illegible] — B [illegible] — 'ի միում] B [illegible] — 6 B աւուրն, D աւուրցն. — D մեռանել. — D և շաբաթուց. — 7 D [illegible] — [illegible]] B, D [illegible] — յորժամ] B [illegible] — 8 [illegible] (D [illegible]) — [illegible]] B [illegible] — B [illegible] [illegible] — 9 B [illegible] D [illegible] — 9—10 [illegible]] B չիք. — 10 D [illegible] — B [illegible] D [illegible] — 10—11 [illegible] (D [illegible]) [illegible]] B [illegible] — 11 B [illegible] D [illegible] — 12 B [illegible] — [illegible]] B [illegible] — 13 [illegible]] B չիք. D [illegible] ([illegible]) — D զեպիսկոպոսն. — 13—14 B [illegible] — 14 B [illegible] — B [illegible] — և] B չիք. — B, D [illegible] — 15 և չորեքտասան (D չորեքտասանն)] B չիք. — [illegible]] B չիք. — B [illegible] — B [illegible] և. D [illegible] և. — B [illegible] — 16 D Թադէոսն. — B [illegible] և [illegible] D [illegible] — B, D [illegible] — [illegible]] B [illegible] — B, D [illegible] — 17 B, D և [illegible] — [illegible]] D [illegible] — B, D [illegible] — և] D չիք. — 18 D [illegible] — [illegible]] B [illegible] D [illegible] — D [illegible] — 19 D [illegible] Թադէոսն. — [illegible]] D չիք. — 20 և] D [illegible] — 21 B [illegible] 'ի [illegible] D 'ի ծոցն [illegible] — B [illegible] — 'ի] B չիք. —

չարչարանս արկեալ խառնակման եղե. դառնացութեամբն և դղրդեալ, զոր եդեալ էր ընդ ատամամբն Յովհաննու կապեցին զնա 'ի յարգի սանձի ձիոյ և թողին 'ի գաղթի մանրամասնաբար կտորեալ եղե մարմին նորա. և այնպէս ատամնդեաց զգլանդեացեալ հոգին 'ի ձեռն ատամանցն։

Ասացանէ ասախս, թէ ·ով· որ ատամանցն բարուցն և ուխտին հաւատոյ, բաժին նորա վերջին այնպէս լինելոց է։

22 B արկեալ զնա.—B խառնակմանցն.—D դղրդեամբ.—23 D որ.—B ընդ ատամանցն— B, D կապեցին.—'ի յարգի] B արգին—24 սանձի] B յանձին. D չիք.—B ձիու.—24 B, D թողեալ.—D որ մանրամասնաբար.—25 ատամնդեաց] B եհան (արդ.)
27 B, D բարուցն.—28 B և վերջին. D և վերջն.—B լինի.

ՄԻԴ. [illegible]
(157 ag=4 A=116 B=27 D)

Նախ յառակաց, թէ այր մի գնաց առ գառնուկ քաղաքին և խառնակացու, թէ քեզ բզուզ մի իւզ տամ. վաղիւն յարժամ եռ և տարին իմ առ քեզ զամէր, զէս իրուն տրա 'ի զատատատանին Նա 'ի մեւս աւուրն յարժամ եկին 'ի գատատատան, գառնուկն զեւզզն առաջն իրուն տրար և գրեաց զգիր հատատատութեան. և գնաց այրն որ զեւզն խառնացու, եկեց զըզուզ մի յարզով մինչև 'ի ձեռն և 'ի վերայ յարզին եդեալ և երեք չերևի իւզ եզ և զըերան բզզին անբեկեաց և երեր առ գառնուկն և գնաց։ Նա յետ սակաւ աւուրց առէ գառնուկն ցայտաուորն իւր, թէ արդեօք իւզով բղխեն կուզէ. բեր զայն մարզզոյ բերանն իւզն և բղխեն եփէ։ Նաև նա վառեալ կրակ և եդ զեմաւայն 'ի վերայ կրակին. երեր զեւզն յառաջ՝ երաց և եզարկ զզզալն 'ի բզուզն. նա յարզն 'ի զաւրս վաղեաց։ Նաև նա աղաղակեաց, թէ զըզուզն իւզով բերին, նա յարդ է զարձեալ։ Յայն-

1 B Նախ զարմեալ.—յառակաց] B չիք.—քաղաքին] B չիք.—2 D խառնացու.—քեզ] D չիք.—A բզուզ, D բզուզ.—A, B, D եզ.—2—3 եռ և տարին իմ (D այր մի)] B տարին իմ և եռ.—3 առ քեզ զամէր (A զամէր)] B զամէր առ քեզ.—տրա] B հետ.—B զատատատանին.—3—4 'ի մեւս աւուրն] B չիք.—4 B 'ի գատատատան.—A, B, D զեւզն.—5 A առաջն, B առաջն.—A, B, D գիր.—6 զեւզն (A, D զեւզն) խառնացու] B խառնացու զեւզն.—A, B, D բզուզ.—D յարզով.—A մինչ.—7 D յարզին.—A, B, D ·թ·դ.—B չերևի.—A, B, D եզ.— A, B եզեր, D զըերն.—A, D բերանն.—A բզզին (արդ.). D բզուզին.—7—8 A անբեկեաց, D աւրեկեցին.—8 A եկեր.—9 B զ[ա]յտաուորն.—իւր] B չիք.—արդեօք] A, B մարզ.— A, B, D իւզով.—կուզէ] A կու առէ, D կու բեզրէ.—10 A, B, D մարզզոյն.—A, B, D եզն.— բղխեն] B եփեաց.—A եփէ.—11 A զզաւան, B զեմաւայն.—A կրակին.—A, B, D և երեր զեւզն.—12 և] D չիք.—A, D եզարկ.—A զզզալն. D զզզալն.—A 'ի բզուզն (արդ.)—B վաղեաց.—նա] D չիք.—13 B և առէ, թէ.—A բզուզն. B բզուզն.—A, B, D իւզով.—B երեր—նա] B և.—A, D զարձեալ. B եղաւ.—

ժամ խնդացաւ դատաւորն և ասաց, թէ այն մարդն զիս խաբեաց։ Եւ Հետ նորա Հանեալ Նա յաւուր միում այն մարդն դատաւորին զանօթն անցանէր. և տեսեալ դատաւորին զայրն զայն՝ ասէ. ով այր դու, գիր դատաստանին գիրն, զոր այն օրն եառու՝ պահեալ կայ 'ի նմա՝ բեր լնուլ. խնդրն՝ եւ որ յետոյ այլ քո զաւրինին չգայ՝ գքեզ 'ի դատաստան քարշէ և գքեզ ասէ։ Ասէ այրն. ով դատաւոր. թէ պահեալ կայ, 'ի բզուցն է. թէ չէ յիմ գիրն պահեալ չկայ. և այնուհետև յամօթ եղև կաշառաք դատաստան նորա։

Ցուցանէ առակս, թէ ով որ կաշառաք դատաստան առնէ, կամ յայս կեանս պիտի խայտառակի կամ 'ի Հանդերձեալն։

14 A, B, D ասէ.—թէ] A, B չիք.—A զմեզ խաբեաց, B խաբեաց զմեզ.—15 Հետ նորա] A, D զայս 'ի (D չիք) Հետ նորա, B զայս բերեալ 'ի [illegible].—B [illegible].—միում] յաւուրսն A եւ, B [illegible] D [illegible].—15–16 այն... դատաւորին (A [illegible])... անցանէր] B անցանէր ընդ այն մարդն այն.—16 A [illegible].—A դատաւորն, B [illegible] դատաւորն [illegible] և.—զայրն] A, B չիք.—զայն] A զայն և, B չիք.—17–18 գիրն... զոր (A, D որ) այն օրն (D առաւօտն) եառու (A չիք, D առեր, եառ)... կայ (A կա) 'ի նմա] B 'ի միում իմ անկար, որ այն օրն քո [illegible] գիրն որ առիր, պահեալ բան կա յինքն.—18 լնուլ] A [illegible], B [illegible].—B, D յետոյ—այլ (A չիք) քո] D քո այլ.—A [illegible], B [illegible].—A, B չգայ.—19 B [illegible] գքեզ և 'ի դատաստան քարշէ.—և գքեզ (A քեզ) ասէ] B չիք.—20 A, B կա.—A 'ի բզուցն, B նա 'ի բզուցն.—է] A չիք, B կա, D կայ.—B իմ.—A, B չկա.—21 B [illegible].—կոչ... նորա] B կաշառաւոր դատաւորն.

22 առակս] A, B չիք.—B դատաստան կառնէ.—23 կամ] B չիք.—A 'ի յայս, B այս.—պիտի] A չիք, D պարտի.—կամ] B և, D և կամ.—'ի] B, D չիք.—Հանդերձեալն] B այն կե[ա]նքն անվերջ լինի։

ՄԻՆ. [illegible] ՄԱՐԴ

(158 ag–5 A=117 B=28 D)

Ասի յառակաց, թէ թագաւոր մի կամեցաւ աշտարակ շինել. և քանի ցերեկն շինէին, գիշերն 'ի փուլ գայր։ Եւ ժողովեալ զգիտունս իւր՝ եհարց զպատճառն. և նոքա ասեն. թէ կամիս, որ այլ չփլչի, զու բնարէ ազնիւ մարդ մի, որ քան զհնգեշն ազնիւ չլինի, և 'ի մէջ որմին դիր կենդանի և 'ի վեր անդ. որ չէն [illegible]։ Ասէ թագաւորն. զայդ բանի բնարութիւնդ այլ դուք արարէք, թէ յինչ Հարազատ կայ 'ի ազնիւ մարդն, և բերէք. որ առամ դնել ի մէջ որմին։

1 B առակաց.—2 B չինէր.—B փլեր.—2–3 B զգիտունսն.—3 B Հարցանէր 'ի նոցանէ.—զպատճառն] B [illegible].—որ] B չիք.—3–4 այլ չփլչի (A չբլչի)] D չփլչի այլ.—4 ազնիւ] A մարդ.—չլինի] A, B չինեն.—4–5 'ի մէջ որմին (D յորմին)... կենդանի] B դիր զնա կե 'ի մէջ որմին.—5 'ի վեր (D 'ի վերայ)... [illegible] (A [illegible], D [illegible])] B 'ի վերայ չինեն անդ. որ [illegible].—6 A, B բանից, D բանն.—A բնարութեան, B ով բնարութիւն, D 'ի բնարութիւն.—այլ] B չիք.—6–7 յինչ... կայ] A ինչ արդարն քա, B ինչ անց [illegible] [illegible] և, D յինչ ազգ կայ.—7 'ի] A, B, D չիք.—A, B, D մարդ.—և] B չիք.—D 'ի մէջ յորմին.—

Իսկ նոցա նստեալ ի միասին խնդրէին, թէ յինչ տեղ զատանեն ասէին. և ամէն ասաց՝ զձկնորսն զօղ ասէին. որ հետ մարդոյ չէ նորա սահմանքն և տեղին, այլ 'ի ջուրն և 'ի հետ ձկանց։ Իսկ ոմանք ասացին՝ զփնչապահականն, որ հետ խշուն կենայ և զիւր կեանքն 'ի մայրին և 'ի լերինն հետ զբաստան շրջի։ Ոմանք զծաղկափարն ասացին. իսկ ոմանք զհովիւն, որ 'ի լերինս զամառն և զձմեռն հետ ոչխարացն շրջի, 'ի գիւղ կամ 'ի քաղաք ոչ մտանէ. և համարեալ կամեցան ընտրել զհովիւն։ Յայնժամ ասէ մի ամէն 'ի նոցանէ, թէ թագաւորիս մերոյ է՝ հովիւ մի, որ 'ի լեառնէ ծնեալ հետ ոչխարացն և անդ է սնեալ և զիւր ժամանակն ոչ 'ի գիւղ մտեալ և ոչ 'ի քաղաք. և յուղարկեցին առաքն ձիաւոր. զի բերցեն զայն. և նոքա գնացեալ գտին զհովիւն, զի կթէր զոչխարսն. և ողջունեալ ասեն. կոչէ զքեզ թագաւորն։ Ասէ հովիւն. ես զիմ ժամանակս ոչ 'ի քաղաք եմ գնացեալ և ոչ 'ի գիւղ. զիս զինչ կոչէ. և նոքա ասեն պատճառանօք. ոչ գիտեմք. իսկ նորա պատուեալ զզօրականսն և զգառն զենեալ և պատիւ մատուցեալ՝ ուրախացոյց զնոսա և երգմամբ հարցեալ զպատճառն կոչելոյն։ Իսկ նոցա ասացեալ, թէ այսպիսի պատճառաւ, կոչէ զքեզ. զի իմաստունք նորա ասացին, թէ մի ոգեա 'ի մարդկանէ գտնեն յարմն. որ չէն մեռայ։ Յայնժամ ծիծաղեցաւ հովիւն և ասէ. յիմարք և ոգեալք այնք իմաս-

8 B նոքա.—խնդրէին] B չիք.—յինչ տեղ] A ինչ մարդ, B ուր, D զինչ մարդ.—B զազեն կամ թէ որդեաց է այնպիսի մարդ.—ասէին] B չիք.—9 և] B չիք.—D ամէնց.—ասաց] D չիք.—զօղ] B չիք.—9—10 հետ մարդոյ (A մարդ) չէ (A ոչ է)... սահմանքն (A սահման) և տեղն (D տեղ սահմանքն)] B նորա սահ ու տեղն չէ հետ մարդ.—10 'ի հետ] A, B հետ.—A, B, D ձկանցն.—11 զփնչապահականն] A, B զփնչապահականն, D զփնչպանն.—A, B հետ խշուն, B խշխան.—կենայ] A կա կենա, B կ'արծէ, D կա կենայ.—12 A 'ի լերինք, B, D 'ի լերինքն.—D 'ի հետ.—A զբաստանն.—B, D կու շրջի.—զծաղկափարն] A զլուծապարն, B, D զլծկարն.—ասացին] A, D չիք.—13 իսկ] D չիք.—B, D զհովիւն.—'ի լերինս... զձմեռն (A ձմեռն)] B յամառն և 'ի ձ[մ]եռն 'ի դաշտս և 'ի լերինս.—13—14 B շրջի հետ ոչխարաց.—14 A կամ 'ի գեղ, B, D և 'ի գեղ.—'ի] D չիք.—մտանէ] B ընաքէ.—B համարեալ ամենեցուն.—15 B ընտրեն.—D զհովիւն.—16 A հովիւ.—'ի] A չիք.—A, B լեառն.—A, B ծնել.—B ոչխարաց.—17 A սնել, B սնել և մեծացել.—և] B չիք.—զիւր] B զամենայն.—A, B 'ի գեղ, D գեղ.—A, B է մտել, D է մտեալ.—'ի] B չիք.—18 D ուղարկեցին.—A, B, D .ձ.—19 ողջունեալ] A յու՞. ամենեցեան.—20 A, B և ասէ.—B զիմ զամենայն, D յիմ.—21 ի քաղաք եմ գնացեալ (A գնացել, D գնացեր) և ոչ 'ի գիւղ (A գեղ, D գեօղ)] B 'ի գեղ եմ մտել և ոչ 'ի քաղաք.—զինչ] A, D ինչ, B ի՞ր.—A կու կոչէ.—A ասեն.—22 ասեն պատճառանօք] A, B, D պատճառանօք.—B նա.—A պատուեալ, B պատուել.—22—23 D զզօրականսն.—23 և] B չիք.—A, B, D գառն.—24 A երգմամբ.—B հարցեալ.—A զպատճառն.—24—25 B և նոքա ասեն.—25 B վասն այս.—A պատճառս, B պատճառաւ.—A զիմաստունքն, B բանգի իմաստունք. D զի իմաստունքն.—26 մի ոգեա 'ի (A 'ի ոգեա) մարդկանէ գնեն (A, D որ գնեն) յարմն (A, D 'ի յարմն) որ չէն մեռայ (A մեռ)] B հովիւն է միայն ոգեա 'ի մարդկանէ. զնա պիտի գնել 'ի չէնքն.—27 B հովիւն բարի ծիծաղեցաւ.—A, B, D յիմար և ոգեա.—A, B այն. D յայն.—27—28 A իմաստունքն, D իմաստներ.—

տանիքն են, որք զայգ ընտրութեանց են արարեալ։ Նա բերեալ զշը-խար մի՛ ասէ․ եւ ցուցից ձեզ զազխատութեանս իմ։ Եւ ասէ․ աշխարհս այս երկրաւ զատին ունի 'ի փորն՝ միջնն էգ է եւ միւսն որձ միայն գլուխն սեաւ եւ միայն ագիտակ․ եւ զենեալ աշխարհն եւ հանեալ զգատխնան 'ի փորոյն․ եւ էր այնպէս, որպէս ասացն։ Նա բերեալ աշ-խար մի՛ ասէ․ աշխարհս այս մին զատն ունի 'ի փորն․ անձն սեաւ եւ գլուխն ագիտակ եւ ճիչն որձ․ եւ զենեալ՝ տեսին այնպէս։ Նա ասէ Հօմիւնն․ զայս երկու բան զեհն որ կայ ձեր առաջին, զամէնն գիտեմ, թէ որն է՝ որ ծնանելոյ է եւ որն է՝ որ ամուլ է եւ որն է՝ որ որձ ծնանի եւ որն է՝ որ էգ եւ որն սեաւ․ կամ ագիտակ կամ որն խայտախարի․ ձեր գիտունքն կարեն գիտել զայս։ Նանն զօրա-կանքն․ ոչ ամենեքին․ ասէ Հօմիւնն․ ապա գիտացէք, որ ես չեմ այն ազնան եւ յիմարին, զոր դուք խնդրէք․ այլ թէ կամիք, ես ցուցա-նեմ։ Թող Թագաւորն գիւր անիս նայիսյն բանէ, Թալանէ եւ գինչ ունի, զամէն առնու եւ ի մէջ քաղաքին 'ի Հրապարակին կախէ եւ չարաչար սպանցէ․ որ ամէն քաղաքացիքն տեսանեն․ եւ տանին՝ թա-քուցանեն եւ տանն, թէ ապանեցին․ եւ երեք օր 'ի քաղաքն կանչեց-նեն, թէ գինչ մարդ որ զայլ, զայն նայիսյի գործն 'ի յանձն առնու, նայ ապրանքն զամէն այն մարդոյն տանք, որ 'ի նորա տեղն նստի։ Նայն մարդն, որ զայն ամէն խաղբութեանն տեսանէ եւ լսէ, զոր յայն նայիսյին գլուխն անցուցին, եւ յառաջ զայ, թէ ես լինիմ Թա-

28 են] A չիք, D էին.—A, B, D որ.—A, B ընտրողութեանց, D ընտրութեան.—B են արել, D արարին.—28—29 A, B, D աշխար.—29 A, B, D եւ ասէ.—եւ... ձեզ (A չիք) զազխատութեանս (B զազխատութիւն) իմ եւ ասէ] D չիք.—30 A, B, D թէ զատն.—'ի փորն] B չիք, D ['ի] փորն.—A էր.—է] A, B, D չիք.—միւսն] B մին.—30—31 միայն... սեաւ (սև է)] B միան ունի սև 'ի գլուխն.—31 միայն] B միւսն.—A, D զաշխարհն, B աշխարհն.—եւ հանեալ] A, B, D եհան.—32 B զգատխնա, D զգատն.—B, D 'ի փորէն.—որպէս ասացն] B որպէս ես ասացի, D չիք.—33 B, D մի այլ.—B ասէ թէ, D եւ ասէ.—B այս աշխարհս.—մին] A, B, D մին.—A, B սև.—34 եւ] A չիք եւ յառ՝ 'ի.—B գլուխ.—B որձ է.—B զենեալ.—A էր այնպէս, B եւ էր այնպէս.—35 A, B, D ․թ․—A, B գեհն.—A կայ.—A ձեզ առաջ, B առաջի ձեր, D ձեր յառաջին.—35—36 B գիտեմ զամէնն, D զամէն գիտեմ.—36 թէ] B չիք.—է՝ որ] B չիք.—A ծնելոյ, B ծնելու, D ծնելոց.—է] B չիք.—որ ամուլ է] A ամուլ է, B որ է ամուլ, D զամուլն.—36—37 է՝ որ] B չիք.—37 եւ որն է՝ որ էգ] A, D եւ որն էգ, B կամ էգ.—եւ] B չիք.—A, B, D սև.—կամ ագիտակ] A որն ագիտակ, B եւ որն ագիտակ.—37—38 կամ որն խայտախարի] B որն խայտ[illegible].—38 ձեր] A մեր.—A, D իմաստունքն.—գիտել] D չիք.—39 զայս] D չիք.—A զ[illegible], D գիտացէք.—40 A, D որ.—A, D դուք խնդրէք.—այլ] A ապա.—A կամ[ի]ք.—40—41 ցուցանեմ] յառ՝ A, D ձեզ զայնպիսի ազնան եւ յիմարն, որ դուք խնդրէք.—41 գիւր] A գիր, D չիք.—անիս] A նոր, D 'ի նոր.—A, D եւ թալանէ.—42 A զամէնն, D զամէնն.—43 A ամէն, D ամէնք.—D տանեն.—43—44 A թագուցանեն.—44 A ապանեցին.—A, D ․գ․.—45 A զա, D կայ.—A նայիսյ[ի]ն.—'ի] D չիք.—46 A, D նա.—A, D ընդա ապրանքն զամէնն (A զայն նայիսյին զամէնն).—A մարդոյն.—D առնէ.—47 D ամէն.—A խաղբութիւն, D խաղբութեանն.—A, D տեսանէ.—զոր] A որ.—48 A այն.—A զա.—A, D կու լինիմ.—

զաւուրսն նոյնոց. այն ժամուն է յիմար և աղէտ զայն բանիցէք՝ ի մէջ սրտին զերէք կենդանիս. որ այլ ոչ փչել և 'ի չէն ժամս։ Նոյն նոքա եկեալ պատմեցին Թագաւորին. և Թագաւորն արարեալ այնպէս՝ եղեւ զայր մի, որ մինչ զեռ կանչեցնէին 'ի քաղաքին, Թէ ով զայս զայն նոյնպէս զէշխանուԹիւնն և զզօրքն յանձն առնու, նա գնացեալ առաքեալքն և զհայրենիքն նման առնէր, յայնժամ Ջրմի և Թանի այր մի յաւագ վաղեաց և ասաց, Թէ ես յանձն առնում զայն նոյնպէսուԹիւնն. և հարցին զնա, Թէ ասեա, ընդ այն նոյնպէսն հնարինչ արարին. Նա ասէ. այո, ասէր. բայց ես այլ աղէկ առնեմ, որ զերդ զայն չլինիմ: Եւ նոքա առեալ վազվազակի տարեալ եդին կենդանիս յորմն շինուածոյն. և հաստատուն եկաց շինուածն:

Յայտնել առակս, Թէ որ զկենդանին առաւել 'ի գործ Թագաւորի կամ մեծամեծաց ձեռն անկեալ՝ և այնու պատմեսս առն 'ի յաղքատուԹիւն և 'ի սուգանս անկեալ. և ինքն յանգգնեալ 'ի նոյն զործն ձեռն արկանել, նման նմա լինիցի և 'ի կենացն ես զրկեսցի:

---

49 է] D չիք.—A յիմար և աղէտ, D աղէտ և յիմար.—զայն] A զնա.—50 ի մէջ սրտին] A [illegible], D [illegible].—A [illegible], D [illegible].—A [illegible].—51 նոքա] D [illegible] (A [illegible]).. [illegible]] D չիք.—51—52 A [illegible].—52 եղեւ] D [illegible].—A, D [illegible]—որ] D չիք.—A կանչեցնէին, D կանչէին.—53 A զա—զայն նոյնպէսն] A [illegible].—A, D [illegible].—A 'ի յանձն.—D ա[ն]ու.—54 D [illegible].—A [illegible].—[illegible]] A [illegible].—A [illegible].—55 Թանի] A [illegible], D [illegible].—այր] A [illegible].—A, D [illegible] և [illegible].—56 A նոյնպէսուԹիւն.—A [illegible], որ, D [illegible], Թէ.—ընդ] A չիք.—հնա] D չիք.—57 նա] A, D չիք.—A [illegible], D [illegible].—A աղէկ.—58 A, D զնա.—A [illegible].—D [illegible].—59 A կենդանիս.—D 'ի յորմն.—A շինուածոյն, D շինուածոյն.—A շինուածն:

60 A [illegible].—A [illegible], D [illegible].—61 A [illegible].—61—62 A 'ի [illegible]ԹիւՆ.—62 A յանդգնեալ.—63 D ձեռնարկէ.—D նման.—A, D 'ի կենաց.—D զրկի:

ՄԻԶ. [illegible]

(162 ag)

Նոյն յառակս, Թէ 'ի սանի զաւակին եկին Թռչունքն ամենայն և խոստովանեցին ըստ օրինացն. եկին ընդ նոսա աղուէս մի և հազանման. խոստովանեցին քահանային, Թէ չեմք մեղուցեալ. բայց զի որսացաք զձուկն և զզօրս և կերինք: Եւ նա մերժեաց զնոսա՝ ասելով. և նոքա երԹեալ ասացին զանձս բազումս և մեղուցին քահանային. և տարեալ այնու արդարացոյց զնոսա ասելով. ոչ զիտացիք խոստովանիլ. զի այն ձեզ Թռչունք են. և հաղորդեաց զնոսա:

Զօրացաւ եպիսկոպոսացն և քահանայից առաւել նշանակէ. զի զօրանային և զայլս մեծեն յեկեղեցւոյ և զարմանալ ընդունէին խաշանցն։

ՄԻԷ. ԲԱՆ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿ

(163 ag)

Որք յառաջագոյն, թէ բան Հրեշտակ առաքեաց առ արծուեն և խնդրեաց զզուարթ նորա Հայրն և ասէ. զու աստիճեան քաղաքապետ ես և ես գիշերոյ. պատշաճ է մեզ խնամածութիւն և յանձն էառ սալ. և 'ի լինել Հարսանեացն՝ 'ի սուէ լոյս ոչ կարէր տեսանել փեսայն և 'ի գիշերի Հարսն. և ծագը ասանեքն զնա բաղէքն. և լուծաւ Հարսանիքն։

Նուացանէ սաակս, երբ Հաւատացեալ մարդ զզուարթ իւր առ պղծանաց խաւարեցելոյ 'ի լուսոյ։

Գ. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԷՆ A

ՄԻՀ. ԻՄԱՍՏԱՍԷՐ Ի ՍԵՂ.ԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ

(1 A=106 B=2 G)

Իմաստասէր մի կոչեցին 'ի սեղան Թագաւորի ճաշակել. և նոյն բաղձեցաւ ընդ իշխանս. և մատուցանէ սակէ բաժակաւ մատոյց նմա զգինի. և նա եկաց 'ի յոտն և ասէ. ով բարի Թագաւոր, զգինիս 'ի փառս քո ըմպեմ. և եՀէ (=եՀեղ) զգինին 'ի յերկիր։ Եւ իշխանքն ծիծաղելով ասացին. յիմարեցա՞ր, ով իմաստասէր. և նա ասէ. դուք էք ծիծաղելի արժանի. զի զգա Հեղաւ երկիր. թէ արբեալ էի, նա ինքն զիս Հեղեր երկիր։

1 B [Ի]մաստասէր.—G կոչեցին.—B, G Թագաւորին.—2 B, G նա.—B ընդ իշխանսն.—B մատուցանէ, G մատուցանէ.—սակէ] B գին. G սակի.—2—3 B մատոյց նմա բաժակաւ.—3 'ի յոտն] B յոտն, G ոտն.—3—4 G զգինին.—4 B, G եՀեղ.—'ի յերկիր] B յերկիր. G երկիր.—5 G ասեն, թէ յիմարեցա՞ր, ով իմաստասէրդ.—6 էք ծիծաղելի (G ծիծաղելոյ) արժանի] B յիմար էք. զի ըմպեմ զգինին.—6—7 զի զա (G զայ)... նա (G նոյ)... Հեղեր (G Հեղէր) երկիր] B զի թէ ես ըմպել էի զնա, ընկենայր զիս երկիր. ես լաւ արարի, որ զնա Հեղի երկիր։

ԱՌԱԿ ԱՐԾՈՒՈՅ ԵՒ ԲՈՒԻ

(6 A=29 D=20 G)

Նա՛ և յառաջագոյն, թէ զի՛նչ մի արարեր աշխարհ ի գաղտնի մի. և եկեալ յանկարծակի արծիւ մի և էառ զառն մի ի գիւղէ անտի և վերացաւ յերկինս 'ի վեր և գնաց. և մերձ գիւղին նստեալ բու հաւ մի եռեալ տանուլ արծուին զգառն. նախանձեցաւ ընդ միտս բուն և ասէ. ես յաղթանդամ եմ քան զարծիւն. ընդէ՞ր որ նա զառն եհար և առ 'ի գիւղէն և ես ոչ առնում. թէ նա զառն կարէ, ես մաքի առնում. և սպառազինեալ զինքն յամենայն զօրութենէ իւրմէ ընդդէմ զախրան և խոյացեալ եհար զմաքին ի վերայ բրդով աշխարհի. զի առնուլ վերացի. և ոչ կարաց. այլ պատառեցաւ բուրթն 'ի մագիլքն. կախեցաւ ինքն զթիկանց աշխարհին. և եկեալ հովիւն բռնեա՛ց ջարդեալ ոսկերս նորա սատակեցոյց զնա և կախեաց զատուն, ձգեաց 'ի վերայ հովուական բրին, եդ 'ի յաւուն և զայլ 'ի տուն հետ աշխարհացն. և տեսեալ զայն գիւղացիքն հարցին, թէ զի՞նչ է այս, որ բարձեալ բերես ուսովս. ասէ. սա այն կենդանի է, որ յիւր միտսն արծիւ էր և ի մեր միտս բու էր։

Նշանակէ առակս, թէ ամենայն մարդ պարտի. որ զինչ տատուած տուեալ է, զայն բաւական համարի, և ոչ 'ի վեր 'ի վերայն ձեռնարկել. ապա թէ ոչ՝ իբրև զայն բու հաւն, ծաղր լինի և զկեանս իւր կորուսանէ։

---

1 G առաջագոյն.—D զինչ.—D, G աշխարհ արարեր.—G 'ի գաղտնի—մի] D չիք.—2 և G, D չիք.—G, D զառն.—ի] G չիք.—D գիւղն, G գիւղէն.—3 G երկինս.—D 'ի մերձ գիւղին.—D, G էր նստեալ.—4 D, G զառնուլ.—D 'ի միտս իւր.—5 բուն] D յարծիւն, G արծիւն.—զարծիւն] D միտ և յառ'. D, G և իմ մագիլքս (G մագիլքս) հաստ (G հաստատ) է քան զարծուին.—D, G է, որ.—6 D եառ 'ի գիւղէն.—7 D նա ես.—մաքին] D աշխարհ, G աշխարհն.—G յամենայն.—D զօրութենէն.—8 իւրմէ] D, G չիք.—D եհար զմաքին, G զմաքին եհար.—G բրդով.—9 D աշխարհի մի, G աշխարհ մի.—G պատառեցաւ.—10 D 'ի մագիլքն.—D և կախեցաւ, G կախեցաւ.—11 G բռնեաց.—D, G ջարդեաց ոսկերս.—12 G զառն և.—D ձգեաց.—D հովուական.—D եդին յաւուն, G եդին ուսն.—13 G գնաց.—14 այս] D, G այդ.—D, G ուսովդ.—15 D, G իւր.—G ի յարծուի (այսոց.)—G և իմ միտսն.—է] D չիք.

16 G առակն.—մարդ] D, G որ.—D պարտէ.—17 D է տուեալ, G տուեալ է.—D վերայն, G ի վերուս.—18 G ձեռն.—D, G արկանէ.—իբրև... լինի] D զայն բու հաւն, որպէս ծաղրն եղև և պանդուխտ ծաղր լինի.—19 իւր] D յառ'. նա եւ, G յառ'. նա

ՄԼԷ. ՊԱՏՃԱՌ ԿԻՆ ՄԻ ՍԵՒ ՈՐԴԻՆ

(18 A)

Եւ ասեն իմաստասէրքն, թէ կին մի մեծատանն և գեղեցիկ յղացաւ յառնէ իւրմէ և ծնաւ որդի սեաւ իբրև զհնդիկ. և կամէր այրն սպանանել զնա. կարծելով, թէ 'ի ծառայիցն իցէ. և ասեն իմաստասէրքն. մի սպանաներ, թէ տես՝ լե՞ցի 'ի տան քում պատկեր սեաւ. և գտին պատկեր մի նկարեալ սեաւ հնդկի. և ասացին իմաստասէրքն, թէ 'ի ժամ [illegible] նկարեալ է 'ի պատկերն այն և յղացեալ։

ՄԼԸ. ԵՐԿՈՒՑ ՆԱԽԱՆՁԱՒՈՐԱՑ ՆՈՒԷՐՔ ԹԱԳԱՒՈՐԻ

(19 A)

Թագաւոր ոմն գիտէր զզինուորսն իւր. զի ծածուկ նախանձ՝ ունէին ընդ միմեանս. և ասէ թագաւորն ընդ միոյն, թէ զինչ կամիս, խնդրէ յինէն մեծութիւն. որ տամ քեզ. բայց քո ընկերին կրկին տամ քան զքոյդ. ասէ 'ի միտս իւր. թէ խնդրեմ ինձ մին բարի, նմա կրկին տա քան զիմն. և ասէ ցթագաւորն, թէ զիմ մին աչքս հան. որ զմիւսոյն զ.Բ.ն հանիցէ։

ՄԽԸ. 102 D ԱՌԱԿ ՆԱԽԱՆՁԱՒՈՐԱՑ Լուր 'ի պատմութեանց, թէ .Բ. զինուորք յոյժ նախանձոտ էին ընդ միմեանս և էին ծառայք ումեմն թագաւորի. և գիտէր զնախանձ նոցա թագաւորն. և յետ բազում խրատելոյն՝ ոչ հաշտեցան ընդ միմեանս. և ասաց թագաւորն. երկուքդ .Ի.Ի. Թանկա պարգևք ինձ. և հաշտեք. ձեզ թագաւոր զպարգևսն։ Եւ նոքա ասեն. կամ զու սպան[ան]է զմեզ և կամ հրաման տուր. որ մեք զմիմեանս սպանանեմք. և յորժամ ետես թագաւորն զչար միտս նոցա. հրամայեաց և չարաչար տանջեցին զնոսա .Ի. աւուրս և ասէ 'ի նոցանէ .Ի.Ի. Թանկա. և ասէ թագաւորն. ոչ սպանանեմ ձեզ. այլ պարգևք տամ և պատուեմ. խնդրեցէք յինէն, զինչ և կամիք. բայց առաջնոյն մէկ պարգևք տամ և յետոյ խնդրողի .Բ.ն. և երդուաւ նոցա. և նոքա զմիմեանս մեծարեցին. և 'ի վերայ չար նախանձուն [մէկն] առաջ թագաւորին. հան զիմ մէկ աչքն. և ետես թագաւորն զնախանձ նոցա և եհան զմէկ աչքն և կարեաց զմի ոտն և զմի ձեռն. և զմիւսոյն եհան զ.Բ.ն աչքն և զերկու ձեռն և զոտն. կարեաց զամէն. զի այն առաւել նախանձ ունէր. զի ասէր՝ զմեզ սպանանէ։ Եւ ողորմելիքն 'ի չար նախանձոյն ոչ խնդրեցին բարիք կամ գեղ կամ պարգևք բարի և չարաչար տանջեցան։

Ցուցանէ առաջս, թէ Թագաւորն տուեալ հայի 'ի նախանձու միոյ՝ 'ի մարմինս և 'ի հոգիս մեր. զի մարմինն ցանկայ հակառակ հո-գւոյ՝ զմեղքն գործէ՝ և հոգին և[ս] հակառակ կայ մարմնոյն զբարին գործել. և միւսն զատաւոր է և ոչ առնէ ուղիղ զատաստան. և չար նախանձին ընդ միմեանս և ոչ գտան ընդ կամաց միմեանց. յորժամ հաշտ լինին, գտան. և Թագաւորն տուեալ հրամայէ հաշտ կենալ հոգւոյ և մարմնոյ և գործել բարին և այս տուեալ զարքայութիւնն պարգեւք զննուորելոցն՝ յերկինս մարտիրոսաց, ճգնաւորաց և ամենայն սրբոց։ Նշա-նն թէ ոչ հաշտին և խաղաղութիւն ոչ առնեն ընդ միմեանս, բերք քան-քարոյ պարտական եմք տուանոյ, առնէ զմեզ տուեալ չարաչար և տայ հրեշտակացն. առէք 'ի զմանէ զքանքարդ և տուք [յ]այն, որ ունի զ.Ժ.. և թէ հաշտ կենամք և բարի գործեմք, զպարգեւսն Թագաւ. մեզ. որպէս ինքն ասաց. ասացէք՝ հայր մեր, որ յերկինս և այլն". և Թող մեզ զպարտս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց և այլն". զոր առաց. եթէ ոչ թողուցուք միմեանց զյանցանս և ոչ հայրն ձեր երկնաւոր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր. յայնժամ յաղթող կացէք, խնդրե-ցէք զարքայութիւնն. և այն ամենայն յաւելցի ձեզ. 'ի վերայ պար-առուցն այս մեզ զքաղաքն զվերինն Երուսաղէմ. և թէ ոչ հաշտի հոգի և մարմին ամենայն մարդոյ և ոչ գործեն բարի, այլ չար, յայնժամ առէ տուեալ. յորժամ ոչ խնդրեցին յինէն բարի, կապեցէք՝ առէ՝ զոտս նոր և զձեռս և արկէք 'ի հուրն անշէջ. անդ եղիցի լալ և կրճել ատամանց. և այն է կարել ոտիցն և ձեռացն և աչացն. զանձն առնչէն, թէ ընձամբ գործեցիր չար. զհոգին, թէ միաբանեցար ընդ մարմ-նոյն. աչքն; թէ սրատ հայեցար և ցանկացար. զձեռքն, թէ շօշափեցիր զամենայն չար զզայարանք մարդոյ, ամենեցուն չարչարանք կայ. և թէ ոչ նախանձին ընդ մարդոյ և ոչ մարմին ընդ հոգւոյն [միաբանին], յայս ամե-նայն չար տանջանացս ազատին, յորժամ բարի գործեն։

ՄԼԲ. ԱՌԱԿ

(20 A)

Սարեկն 'ի բնութենէն Հինէ զմարմին. զի սրա առնել. և երբեմն այն չափ Հինէ, որ ակարանայ և մեռանի. և վատասակն իւր միտն ձանձ է, որ բանէ։

"Նոյնպէս ագահքն կարաւանեն զՀոգիս իւ րեանց մոլորելով զինչս աշխարհիս, որ ձանձի միոյ նման է մուտ [յ]երկինից արքայութեանս

Դ. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԷՆ B

ՄՂԳ. ՕՁՆ

(71 B)

Օձն յորժամ ծերանայ, երթա մտանէ 'ի նեղ տեղւ, տապի և հարաւ. և նեղէ ինքն զինքն, մինչև [թափի] խորխ նորա և ինքն մանկանայ։

Նմանեսցուք խորհրդոյ բանիս, թէ մի անյուսասցուք՝ ով մեղաւոր, այլ հայեաց երկինս. և մտեր ի նեղութիւն, ի վիշտ և 'ի չարչարանս ապաշխարութեամբ և նեղէ զքեզ ապաշխարութեամբ և արտասուօք և թափի 'ի քէն խորխն հին չար գործոց քոց շնորհօք սուրբ հոգւոյն, որպէս Պաւղոս, անառակ որդին, մաքսաւորն և այլք բազումք։

Մ․ Պա․ 92 D ԱՂՈՒ ՊԱՀՔՑ Պատմեալ ասի 'ի բանախօս արանց, թէ օձն՝ յորժամ տկարանայ աչքն և վատատեսի՝ խօ, որ դառն է կենայ. զեռունք ոչ ուտէ. և ասեն, թէ և ոչ հող. և ապա զհին մորթն թողու և նոր հագնի և աչքն 'ի լոյս գայ։

Նմանեսցուք բանս, թէ պարտ է 'ի պահոցն մերկանալ զհին մորթն մեր. որ մեղքն խոստովանիլ և ապաշխարութեամբ, լալով և աղօթիւք և նորոգիմք բարի գործովք. զկուրացեալ աչքն հոգւոյ մերոյ լուսաւորեմք բարութեամբ։

Մ․ Պր․ 155 D Արծուիքն յորժամ ծերանայ և վատթին աչք նորա, երթայ մտանէ 'ի նեղ ծակ և 'ի ծագել արեգականն մինչև (աչացն) լուսաւորին աչք նորա։

Նմանեսցուք բանիս զօրութիւնն, թէ ով մարդ մեղաւոր, մի անյուսասցիր,

թէ կուրացաւ և խաւարեցաւ աչքդ քո միտքդ և անզգամութեամբ և ագահեցի գործով. այլ զգեաց և մտաց յաղագս խորհրդութեան և ՚ի նորա-թեան մարմնոյ և հոգւոյ յերկինս՝ առ Փրկիչն յորոց մեր անձինք՝ որոց մեռաք. հոգւով և մարմնով և արտաքսեցաք հեռացեալ փառաւորութեան և զհոգութեան մեզոց քոց. յայնժամ լինելոյն միւսն քո Փրկչաւք շնորհօքն և բժշկութեամբ հոգւոյ քո կրկին լուսով աւուրց առաջնոցն։

ՄԼԴ· ԱՌԻՒԾՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԱՂՋԻԿ

(82 B=145 D)

Առիւծն ետես զդուստր թագաւորին. զի յոյժ գեղեցիկ էր. ցանկացաւ նմա մոլեկան ախտիւ և առաքեաց առ թագաւորն. զի տացէ զդուստրն իւր նմա ՚ի կնութեան. ասէ թագաւորն. արժանի ես այդմ. զի թագաւոր ես կենդանեաց. այլա զդուստր իմ ոչ կարեմ տալ քեզ. զի ժանիք և մագիլք սաստիկ ահագինք են. և ասէ նմա նորա մեծանի զդուստրն իմ. ասէ առիւծն. զամ ՚ի կամս քո և դու հան յինէն ժանիքս և մագիլքս. միայն ողորմեաց ինձ և տուր ինձ զդուստր քո. զի աչաւ եկի սիրով իմ և մեռանիմ ՚ի սիրոյ նորա. և կոչեաց զնա առ ինքն և քակեաց զժանիսն և զմագիլս նորա. նա մնաց անզէն. կալեալ զնա և սատակեալ զաւազանս բազմաւ սպառ հարկանել զնա, մինչև մեռաւ և ոչ հասաւ ցանկութեան իւրոյ։

Յուցանէ առակս. վալ ինձ, թէ այսպէս մարդիկ ամենայն, որ բազբաքին զէջ անխտիր ՚ի ցանկութիւն սպանանութեան և չարութեան և ՚ի միտս և ՚ի չար գործս. և զնոյն կամեցեալ զհետ միտքս աշխարհիս. և հանեն անձանց մերոց զկարգս զինն մեր, որ է համբերութիւն, խոնարհութիւն և սրբութիւն, և կամելով առնեն ձգեն ՚ի հուր գեհենին անշիջանելի։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Բ.88 D 1 Թագաւորի Փղ. — կարի յոյժ.—1—2 և ցանկացաւ—2 նմա մոլեկան.—3 զդուստր.—՚ի կնութիւն.—4 այդմ] ինձ բայց.—զդուստր իմ] չիք.—5 քեզ] չիք—ժանիկերդ քո.—յաւելէ.—6 նմա] չիք.—նորա.—զդուստր.—զամս.—7 զժանիկս և զմագիլս.—Փղց] չիք.—ողորմեա.—8 ինձ] չիք.—զդուստրն.—զսիրս.—9—12 և կոչեաց... իւրոյ] չիք։

13 վալ ինձ] չիք.—ամենայն մարդ.—13—14 բաղձացեալ ՚ի ցանկութիւն զէջ անխտիր սպանութեամբ և չարութեամբ.—14—15 և ՚ի միտս] չիք և յաւ. այլ.—15 գործոց մերոց բերեալ.—15—16 յաշխարհիս.—16 հանեն[ն].—16—18 որ է... անշիջանելի] զհամբերութիւն և զխոնարհութիւն, զսրբութիւն և այլ բարի գործս և հարկաւոր առաքինին զհոգիս մեր

ՄՂՆ. ԾՂԵՌՆ ԵՒ ԵՐԵՔ ԵՒ ՈՒԹԵՍՈՒՆ

(69 B)

Թագաւորն ի գեղ մի երթեալ եւ 'ի ժամանակն ճաշու. եւ էր ժամանակն բըլըլոյ. եւ եկն անձրեւ եւ ջրով լցաւ. եւ թագաւորն թրջեցաւ եւ զի պատառատուն հանդերձ զգեցեալ էր, դողայր եւ էր ձանձրացեալ զի յոյժ քաղցեալ էր. եւ եկն երէցն եւ սիրաւ տարաւ ժամն եւ էառ զաւետարանն եւ էգիտ զայն բանն, թէ օտար էի, ժողովեցէք զիս, մերկ էի եւ զգեցուցէք զիս, քաղցեալ էի եւ կերակրեցէք զիս. եւ լսեց թագաւորն եւ ուրախացաւ եւ ասէ. օտար եմ եւ ժողովեմ զիս. քաղցեալ եմ եւ կերակրեմ զիս. մերկ եմ եւ զգեցուցանեմ զիս. եւ արձակեաց երէցն ժամն եւ գնաց եւ եթող զթագաւորն անդ եւ ոչ տարաւ 'ի տունն. գիտէր երէցն եւ ոչ արար. եւ ասէ թագաւորն ընդ միտս իւր. թէ զայն գիրն որ կարդաց, ոչ հաւատաց, այլ սուտ համարեցաւ. եւ առեալ զաւետարանն, տարաւ 'ի ջրամուղով անդ մի եւ եդիր 'ի ջուրն եւ քար մի 'ի վերայ. եւ եկն երէցն եւ ոչ եգիտ զաւետարանն. ասէ թագաւորն. աւետարանն ի՞նչ անես. սուտ բաներ կայ միջին. նա տարի 'ի ջուրն դրի. եւ բարկացաւ երէցն եւ սկսաւ հարկանել զնա. եւ ասէ ցերէցն. մի հարկաներ զիս. թէ հանց կու հաւատաս, որ աւետարանն է խօսք Քրիստոսի, ընդէ՞ր ոչ կատարեցեր, զոր կարդացեր. ես օտար էի եւ ոչ ժողովեցեր, մերկ էի եւ ոչ զգեցուցեր, քաղցեալ էի եւ ոչ կերակրեցեր. եւ երէցն ամօթալից եղեւ։

Նշանակէ, թէ ոչ է պարտ զաւետարանն Քրիստոսի սուտ համարել, այլ պարտ է հաւատալ եւ կատարել, զոր հրամայեալ է։

ԱԼ. Լշ. 180 D Թագաւոր մի եկեալ 'ի գեղ մի եւ մտաւ 'ի ժամատունն պատառատուն եւ անձրեւակէզ. ջրով լցեալ էր. եւ թագաւորն այն անձրեւաթաց եւ քաղցած էր. եւ պատառատուն հանդերձ էր զգեցեալ եւ յոյժ դողայր եւ ձանձրացեալ էր 'ի ճանապարհէն։ Ու եկն երէցն սիրաւ ժամ տարել. ետա զաւետարանն եւ կարդաց զայն փոխն, որ ասէ. թէ օտար էի եւ ժողովեցէք զիս, մերկ էի եւ զգեցուցէք զիս, քաղցեալ էի եւ կերակրեցէք զիս, ծարաւ էի եւ արբուցէք զիս. լսեաց զայն թագաւորն եւ ուրախացաւ. այս է՞ ասաց այս 'ի վերայ իմ եղեւ. ահա փափաթով կու կատարի կամք իմ։ Ու արձակեաց երէցն զժամն եւ գնաց 'ի տունն իւր եւ եթող զթագաւորն 'ի ժամատունն եւ ոչ տարաւ զնա հետ իւր եւ ոչ պէտ արար նմայ. ասէ թագաւորն 'ի միտս իւր, թէ զայն աւետարանն ոչ հաւատաց, ոչ ինչ (—որ որ) կարդաց. թէ սուտ հրամայեաց (— համարեցաւ).

թէ կուրացաւ և խաւարեցաւ ողիղ քո միտք և անօրէնութեամբ և աղտեղի գործով։ Այլ դարձիր և մաքուր խոստովանութեամբ և 'ի նեղութիւն մարմնոյ և հոգւոյ յերկիւղ՝ առ Փրկիչն յայտն արա անձն՝ ողջոյն մտօք, հոգւով և մարմնով և արտասուօք հայցեա՛ զխաղաղութիւն և զթողութիւն մեղաց քոց. յայնժամ ընկալցի զմեզս քո Փրկիչն շնորհօքն և լուսաւորէ հոգի քո երկին լուսով տեսցես աստուածն։

ՄԼԹ· ՍԱՀԱԿ ՆԻ ԲՈՂՈԱՐԴ ԱՂԱՅՆ

(82 B=145 D)

Սուրբն ասէ զգուշացար թագաւորին. զի յայժմ գեղեցիկ էր. զանձկացաւ նմա մաշկեան արտաքս և ատաջնոց առ թագաւորն. զի ասացէ զգուշացին իւր նմա 'ի կնութեան. ասէ թագաւորն. արժանի են այգոյն զի թագաւոր են կենդանեաց. այլա զգուշացար իմ ոչ կարեմ առնել քեզ. զի ժամիկք և մարմինք ստարի անհաշտ են. և ասէ անդր նորա մեռանի զգուշացին իմ. ասէ առ սուրբն. զամ 'ի կամս քո և զու հան յինէն ժամիկս և մարմինս. միայն ողորմեաց ինձ և տուր ինձ զգուշացար քո. զի ասէ ետի սիրտ իմ և մեռանիմ ի սիրոյ նորա. և կոչեաց զնա առ ինքն և քարշեաց զժամիկք և զմարմինս նորա. նա մեռաց անդէն. կալեաց զնա և առեալ զաւազանս թագաւորն սիրոյ հարկանել զնա, մինչև մեռաւ և ոչ հասաւ զանհկութեան իւրոյ։

Յուցանէ աստուծ. վայ ինձ, թէ այսպէս մարմինք ամենայն, որ բարքն զեղջ արտաքս 'ի զանհկութիւն պատանութեան և չնութեան և 'ի մեղս և 'ի չար գործս. և զեն կալեաց զմեղ մեղաց աշխարհիս. և հանէն անձանց մերոց զկալվայ զընդ մեր, որ է համբերութիւն, խոնարհութիւն և սիրութիւն, և կալեալ անձին ձգեն ի հուր զեհեան անզերծանելի։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ Ը.Ց6 D 1 թագաւորի փխ. — [illegible] —1—2 և [illegible] —2 [illegible] —3 [illegible] —'ի [illegible] —4 [illegible]] [illegible] — [illegible]] [illegible] —5 [illegible]] [illegible] — [illegible] —6 [illegible]] [illegible] —7 [illegible] և [illegible]] [illegible] —8 ինձ] [illegible] —9—12 և [illegible]] [illegible]

13 վայ ինձ] [illegible] —13—14 [illegible] 'ի [illegible] —14—15 և 'ի մեղս] [illegible] —15 [illegible] —15—16 [illegible] —16 հան[ձն]. —16—18 որ է... անզերծանելի] [illegible]

ԱՌԱԿ ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԵՐԷՑ ԵՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(69 B)

Աղուէսն ի գետ մի եկին եւ 'ի ծառաստան մտաւ. եւ էր ծառաստանն բոլորն. եւ եկն անձրեւ եւ ջրով լցաւ. եւ աղուէսն թրջեցաւ. եւ զի պատուատաւն հանդերձ զգեցեալ էր, գողայր եւ էր ձանձրացեալ. զի յոյժ քաղցեալ էր. եւ եկն էրէցն եւ սկսաւ ասել ժամ եւ նաւ զաւետարանն եւ էգիտ զայն բանն, թէ օտար էի, ժողովեցէք զիս, մերկ էի եւ զգեցուցէք զիս, քաղցեալ էի եւ կերակրեցէք զիս. եւ լուեալ աղուէսն եւ ուրախացաւ եւ ասէ. օտար եմ եւ ժողովեմ զիս. քաղցեալ եմ եւ կերակրեն զիս. մերկ եմ եւ զգեցուցանեն զիս. եւ արձակեաց էրէցն ժամն եւ գնաց եւ եթող զաղուէսն անդ եւ ոչ տարաւ 'ի տուն. զիտէր էրէցն եւ ոչ արար. եւ ասէ աղուէսն ընդ միտս իւր. թէ զայն գիրն որ կարդաց, ոչ հաւատաց, այլ սուտ համարեցաւ. եւ առեալ զաւետարանն, տարաւ 'ի ջրամոյն տեղ մի եւ եդիր 'ի ջուրն եւ քար մի 'ի վերայ. եւ եկն էրէցն եւ ոչ եգիտ զաւետարանն. ասէ աղուէսն. աւետարանն ի՞նչ անես. սուտ բանքեր կայ մէջն. նա տարի 'ի ջուրն դրի. եւ բարկացաւ էրէցն եւ սկսաւ հարկանել զնա. եւ ասէ ցէրէցն. մի հարկաներ զիս. թէ հանց կու հաւատաս, որ աւետարան է խօսք Քրիստոսի, ընդէ՞ր ոչ կատարեցեր, զոր կարդացեր. ես օտար էի եւ ոչ ժողովեցեր, մերկ էի եւ ոչ զգեցուցեր, քաղցեալ էի եւ ոչ կերակրեցեր. եւ էրէցն ամօթալից եղեւ:

Նշանակէ, թէ ոչ է պարտ զաւետարանն Քրիստոսի սուտ համարել, այլ պարտ հաւատալ եւ կատարել, զոր հրամայել է:

ԱՌԱԿ. 180 D Աղուէս մի եկեալ 'ի գետ մի եւ մտաւ 'ի ծառաստանն պատուատաւն եւ անձրեւեաց. ջրով լցեր էր. եւ աղուէսն այն անձրեւաթաց եւ քաղցած էր. եւ պատուատաւն հանդերձ էր զգեցեալ եւ յոյժ գողայր եւ ձանձրացեալ էր 'ի Ճանապարհէն: Եւ եկն էրէցն սկսաւ ժամ ասել. էառ զաւետարանն եւ կարդաց զայն փափն, որ ասէ, թէ օտար էի եւ ժողովեցէք զիս, մերկ էի եւ զգեցուցէք զիս, քաղցեալ էի եւ կերակրեցէք զիս, ծարաւ էի եւ արբուցէք զիս. Լուաւ զայն աղուէսն եւ ուրախացաւ. այս է՝ ասաց այս 'ի վերայ իմ եղեւ. աՀա փութով կու կատարի կամք իմ: Եւ արձակեաց էրէցն զժամն եւ գնաց 'ի տուն իւր եւ եթող զաղուէսն 'ի ծառաստանն եւ ոչ տարաւ զնա Հետ իւր եւ ոչ պէտ արար նմայ. ասէ աղուէսն 'ի միտս իւր, թէ զայն աւետարանն ոչ Հաւատաց, ոչ ի՛նչ ([illegible] որ որ) կարդաց, թէ սուտ Հրամայեաց ([illegible]ու).

և ատեալ զաւետարանն և առաքեաց 'ի Հրամայով տեղ մի և եղիր 'ի Լոյսն․ եդ քար մի 'ի վերայ։ Եւ եկն երէցն եկեղեցին և ոչ եգիտ զաւետարանն․ ասէ ցաղքատն․ ո՞ւր է աւետարանն․ ասէ աղքատն ցերէցն․ ի՞նչ կամենես զսուտ աւետարանն․ աՀա ես տարայ 'ի Լոյս դրի․ և երէցն բարկացաւ և սկսաւ Հարկանել զաղքատն․ և ասէ աղքատն․ ընդէ՞ր Հարկանես զիս, անիրաւ․ երբ որ կաս Հաւատոս, թէ աւետարանն ճշմարիտ բան է աստուծոյ, ընդէ՞ր ոչ արարեր զկամս նորա և զՀրամանս աստուծոյ ոչ կատարեցեր․ զի ասաց եմ և ոչ ժողովեցիք զիս, մերկ եմ և ոչ զգեցուցէք զիս, քաղցեալ եմ և ոչ կերակրեցիք զիս և այլն․ Ո՞րթէ աստուած ինչ պակասութիւն ունէր, որ իւր Համար ասաց զայն․ վասն կարօտելոց և աղքատաց Համար ասաց, թէ որ 'ի փոքրականցս յայսցանէ միոյն արարէք, նա ինձ արարէք․ զարմեալ՞ որ ողորմին աղքատին, փոխ տայ աստուծոյ․ և Յոհան Ոսկիբերանն ասէ․ թէ զողորմած ունիս աստուած ասէր․ բայց ասեմ և ոչ ամաչեմ․ այլ դու անանս արարեր զփրկական աւետարանին Հրաման և ատեցեր զբանն աստուծոյ․ զայս գիտեմ, թէ որ կարդան զաւետարանն և Հաւատան, փութով պիտի յաժար արասն կատարեն զՀրամայեալսն։ Յայնժամ երէցն ամօթալի եղև և ոչ կարաց պատասխանի տալ աղքատին։

Որպ ոչ է պարտ զաստուծոյ աւետարանն սուտ Համարել, այլ պարտէ Հաւատալ և կատարել զՀրամայեալսն։

ՄԼՋ. ԽՐԵՑ ԵՒ ՃԱՌԱԳԱՅԹԻՑ

(90 B=ՃԻ D)

Այր էրէց մի 'ի գիւղ մի և խիստ ատրգմնասէր․ և գեղացիքն ոչ գային 'ի ժամ․ Էրէցն երթայր 'ի տունս նոցա և ասէր, թէ 'ի ժամ եկէք․ և նոքա ասէին, թէ գամք և ոչ գային․ և Էրէցն որ մի սուտ խև եղաւ և զգաւ[ա]զ[ա]նն ի փիլոնին ծայրն ծալեց և 'ի վեր կալաւ և շուրջ գայր և գուսայր․ և ասեն գեղացիքն, թէ Էրէցն խևցաւ․ երթամք և ծիծաղեմք․ ժողովեցան այր և կին և աղայ մեծ և փոքր և եկին առ Էրէցն․ և ասէ Էրէցն ցժողովուրդն, թէ նստէք․ և նստան․ և ասէ Էրէցն ցժողովուրդն․ ով սիրելիք, քանի որ ատրգմնաէի և աղաւթէի և ժամ ասէի, նա աստուծոյ կամ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ D 1 'ի գեղջ միում—2 'ի] չիք—և Էրէցն—նոցա] խօ-րհեաց․—3 'ի] չիք—թէ] չիք—4 եղև․—զգաւազանն… ծալեց] զփիլոնն 'ի գաւազանին ծայրն կապեաց․—5 երթամք 'ի ժամն․—6—7 և ժողովեցան այր և կանայք, մեծ և տղայքն․—7 ց] առ․—8 ցժողովուրդն] չիք․—9 ատրգմնաէի… ասէի] զաւրգման ասէի և ժամ․—նոյ] չիք—9—

ոգիլ էր զմիրան ձեր և քարացուցիլը որ զմար Թուէր ձեզ ժամ զամյն. և այժմ աստուածոյն ձայնն եկի[ք] շուտով լսել և ծնծաղել. և բարեկացեալ կերկեն ձերց զգիլոնն և գնաց 'ի գեղէն։

10 կոչեցեալ... որ] չիք.—10—11 զմար... զամյն] 'ի ձեզ զմաւարքն Թմբկացուցանէր՝ 'ի ժամա- նակին ոչ ասացիք.—11 և] չիք.—աստուածոյն ձայնն] չիք.—եկիք.—շուտով... ծնծաղել] որ ծնծ- ղալն զնրալս իմ—12 բարկացաւ.—և մերձն 'ի յամուն ձայնաց, եկաւ 'ի գեղէն և գնաց։

ՄԼԶ. ՆԸՆԻՓ ԵՒ ՓՈՒՔՍ
(105 B=1 G)

Յիշատակէր սրբոց առաջնորդաց. և աստեղ ցանէքն ատակէ Թագաւորքն սէրին խոսի մի, զոր նանիր կոչեցին. զի աստուածուն ցանէքն և ի ժամ ճաշուն բուսանէր և ծաղկէր և ի մէջ աւուրն կապէր պտուղ և հասանէր և թ․ ժամն Թափէր զպտուղն և ի մուտ արեգական չորանար խոտն նանիր։

Եւ միւս այն է, զի զայն ասեսալ Թագաւորքը, իշխանք և մեծատունք խմեծաւ, Թէ այս մի յունայն և սնոտի է փառք և մեծութիւն յանցաւորիս. և նանիրն Թէք կամ Հեշ Թարգմանի։

ՅԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ G 2 զսերոս խոսին.—մի] չիք — զոչէն.—3 ծաղկէ ի ժամ.—4 թն.

6 այն] այս—ասեսալն.—և իշխանք.—G—7 մեծատունք] չիք.—7 այն.—է] չիք.—8 անցաւորս.—կամ հէշ] չիք—Թարգմանի։

ՄԼԷ. ԻՍԻԴՈՐՈՍ
(107 B=116 D=3 G)

Յիշատակէր սրբոյ կոչեցաց 'ի ձայն իշխան սրբոյ մեծ և փառաւոր. զոր նա եկեալ բաղձացաւ. և եկն նմա Հրաշ և լսեալ զբերանն լի Թբով, եԹուք յերկնս իշխաննքն, որ կոչեալն էր զնա. քանզի էր զիշատեղ և քաւա․ խոկ այլ իշխանքն բարկացան և սկսան հարկանել զնա. և նա Հեզութեամբ ասէր. մի մեղադրեք ինձ. զի ոչ գոյ այլ գործ առել քան զգլուխ նորա. քանզի բոլոր աւանս փիրաւսն և նիրքուսոս և Կ․ կողմանց ածեալ ասկով և արծաթով և քանդեալ մարգարտովն։

1 սրբ] D, G մ.—իշխան... փառաւոր] D իշխան մ. G փառաւոր իշխան մ.—2 զոր նա] D, G և.—G եկ—D բաղձացաւ փառաց.—եկն (G եկ) նմա Հրաշ և լսեալ (G եկեա) զբերանն] D յիշատակէն Հրաշ և խնդ զէշ եկաւ 'ի բերանն.—2—3 լի Թբով] D և զայն. G և.—3 'ի յերկին. G երկին—իշխանքն] D Թագաւորքն.—որ կոչեալն (G զոչեալ) էր զնա] D չիք.—3—4 քանզի... քաւա] D, G չիք.—4 խոկ այլ] D, G և.—G բարկացեալ իշխանքն—բարկացան և սկսան] D չիք.—D Հարկանէին.—5 զնա] D զնաց. G չիք.—D, G աս.—մեղադրեք] D, G բարկանայք.—ինձ] G չիք.—5—8 զի ոչ... մարգարտով] D ահ բարի իշխանք. զի այլ գործելի առել ոչ եղեր 'ի աւանս քան զերեսը Թագաւորին. զի ամենայն աւանս ասկով և արծաթով ծածկեալ է. G զի այլ գործելի առել ոչ անոյ ի աւանս փիրաց և նիրքոյ և սիմրաց աւանաց են ասկով և քանդեալ արծաթով և չորեալ մարգարտով։

Ցուցանէ ապա, թէ մարդիկ պարտին զհոգիս զարդարել ամենայն առաքինութեամբ, որ ճշմարիտն է. իսկ մարմինն, առն և այլ ամենայն ինչ սուտ է։

9—11 [illegible] D [illegible] G [illegible]

ՍՂԲ ՈՐԴԻ ՄԵՆԱՑԵԱՆ

(109 B=6 G)

Խրատտուէր սմա հանս զմնացեան որդին. զի առաքինութեամբ մաշեալ էր զգանձս հօրն և յետոյ աղքատացեալ և զատարկ մնացեալ յամենայնէ՝ նստեալ յանկիւնի մի՝ ուտէր աղ և հաց ի վերայ գետնի. և սա էր ցնա. ով որդեակ, եթէ այդպէս պարկեշտ կեցեալ էիր զու յառաջագոյն, այժմ 'ի վերայ բարձի մեծագնոյ նստէիր և բաղում սպասք կերակրոյ և խորտիկս ուտէիր և անուշ համ գինի ըմպէիր։

Ցուցանէ ապա, թէ բաղում յիմար մարդիկ, յորժամ ունէր լինին ազգատանց և բաղում ինչից, սկսանին ուտել և ըմպել և արբենալ 'ի ամէ և 'ի գիշերի անսատակ մարմինք, պարկեշտ և քնարք. և յորժամ հատանի այն, զգենուն աղքատութեան և մուրանան

[illegible] G 2 [illegible] —2—3 [illegible] —3 [illegible] —3—4 [illegible] —4 [illegible] 4—5 [illegible] —5 [illegible] —5—6 [illegible] 6 [illegible] —6—7 [illegible]
8 [illegible] —8—11 [illegible]

ՄԻ ԲԱՆՔ ԻՄԱՍՏԱՆՑ

(115 B)

1 Պատուեալ իմաստութիւն մարդոյն այն է՝ սիրել զաստուած [յ]ամենայն սրտէ և հանձնարն այն է՝ բարի առնել ամենեցուն։

2 Արդութիւն այն է՝ անպարտ պահել զանձն 'ի մեղաց երկիւղիւն աստուծոյ։

3 Արդարութիւն այն է՝ ուղղութեամբ կալ առ ամենայն իրս։
4 Խոնարհութիւն այն է՝ հեռանալ 'ի փառասիրութենէ։
5 Համբերողութիւն այն է, որ հնազանդ լինի կանանց սրբոց երկիւղիւն. տառապելոյ և պատուել զամենայն մարդ մինչև ցոր մահուան իւրոյ։
6 Փիլոսոփայութիւն մարդոյն այն է՝ լռութեամբ կալ ի տեղւոջ, ուր արժան իցէ։
7 Զգօնութիւն այն է՝ աղօթք սրբութեամբ ստանալ 'ի սիրտ և 'ի գիշերի անպատճառ ձեռօք, անխարդախ, աննենգ մտօք, անբասիր բարուք, անպարտ բանիւք, անարատ վարուք 'ի խոնարհ ունել զանձն։

Ե. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԷՆ C

ՄԻՈՒ· ՄԵՆԱԿԵԱՑԻ ԿԻՆ Ի ՀԱՐՑԱՆԵԼ
(33 C=33 C[2])

Կայր ի Հռոմէ քաղաք մեծազգի կին մի ծեր, իբրև զմայր ամենայն քաղաքաց. գնացին կանայք առ նա ի քաղաքէն և ասեն. տեսէ՞ք զի լսեմք, եթէ բազում կանայք ի քաղաքէս առաջնոյք արարին. և նա ուրախացաւ և ասէ ցնոսա, թէ աւրհնեալ է աստուած, զաւակք իմ. ով որ ունիցի ունի և լուիցի, ն[ա] առ է ժամանակին. որ առաւելոյք ասեն. զի ժամանակս աշխատայինս է և երկիր լինել է բարեաւք. և դուք մի հոգայք, թէ մեռք ունէք, զաւակք իմ։

Առաջինս եղև բարի ժամանակին, յորժամ տառապեալ մարդ եղև և հրաշալեաց զմարդիկ յերկինս. և բազումք ի մարդկանէ յարանց և ի կանանց մեռան առաւաղանք և գնացին զհետ Յիսուսի՝ անդադար զօշէ ասելով, եթէ եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք ի մեղաց և [մ]ի[յա]մէք. զի մահն զայ է, ենեալ յանկարծակի և Աստուած ասէ. յիշեա զապարիչն քո յաւուր մահկանութեան. զի վասն ամենայն մեղաց քոց անձն քեզ տառապեալ ի պատուհասն. և Դաւիթ ասէ. այն է բարի ժամանակին, որ փրկէ զքեզ ի դառն տանջանաց. զի տառապեալ ի դատաստանին յաթոռ ողորմութեան է նստեալ և բաշխէ ամենայն[ի] զշնորհս, որ խնդրի ի նմանէ. և զիմն սրտի

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ C,33 (² 1 Կայր] Եր—Հռոմէլ.—2 առ նա կանայք.—3 տեսէք.— առաջնեայք.—5 նա այս է.—6 առաւելոյք.—6 աշխատայինս.—7 յամէք։

11 առաւաղանայ.—11—12 և անդադար.—13 մի յամէք.—14 յիշեա.—15 զքեզ—Դաւիթ.—16—17 տանջանաց.—17 'ի դատաստան] չիք.—է նստել.—18 ամենայնի.—ի] չիք.—

մնասցուք առ նոյն. վասն որոյ ասէ առաքեալն. զՎերինն խորհեցարուք, ուր Քրիստոսն յայտն մեր, որ ասէ. զՀոգին ձեր, զմտացուք առ նոյն բարի գործովք և ուղիղ հաւատով. զի դուք զՏէր պարգևեն նորայ էք և Հայր և Հոգի նորայ սիրէ զձեզ, եթէ համարիք յամենայն պէտքն գործոց։

19 նա.—որս.—20 առնու.—21 նա.—ուղիղ.—22 պարգևն.—նորա.—նորա

ՄԻՒ. ԹՈՒՂԹԱՌ ԵՒ ՉԱՐԻՆ
(35 C=35 C²)

Թագաւոր մի առնել զերիսան իւր և քաղաքս ձիաւորք և երիվարիսացք եկեալ նստեալ ի յետս ծովուն, ուր ձիաւորք քաղաքս կոյսին. տեսանէ ուսանել և ընթեր և ցնծալ երգարանքս և զաշխարհ առեալն առ ձիաւորս, եթէ եղեւ ի ծովէն. որ տեսանելն և ուրախանալն. և նոքա ոչ եղան. խակ կրկին երբեմն եղև, Հրամայեալ Թագաւորն պատրաստ արքայանալ զձանձն. ի վերայ ձիանցն, որ էին ի ծովէն. և Հանեալ զնոսայ արկ ի ցամաքն. և տեսանէ ձիներն ի վեր փողել և խաղալ. ասէ Թագաւորն. ով ողորմելիքք, յորժամ կոչէի զձեզ ազատութեամբ զայլ առ մեզ և ուրախանալ, դուք ոչ եկիք և խաղացիք, յորժամ ատեան էր խաղալոյ. և այժմ Հանգիստացէ՛ք և խաղէք, որ չէ ձեզ օգուտ։

Վասն որոյ, ով քահանայք և ժողովուրդք աստուծոյ. զի այսպէս և մեզ պատուհեալ և պատուաւ. քանզի Թագաւորն Քրիստոս կոչէ զմեզ անդադար, եթէ եկայք առ իս և եղէք ի ծովէ մեղաց. նոյնպէս և առաքեալք նորա և Հայրապետք և վարդապետք եկեղեցւոյ զմեզ կոչեն և ասեն, թէ ողորմեցարուք անձանց մերոց և ելէք ի մեղաց ծովէ և լալով կոծեցարուք և ապաշխարեցէք զմեղս ձեր. զի այս է ժամանակ ապաշխարութեան և լալոյ. զի մահն զայ է և զայ Հանկարծակի և մեք ոչ խմանամք և ոչ անձնեմք զմահ և ոչ պատրաստեմք ի մեղաց և. լի մեղօք իջանեմք ի դժոխս և ի Հոգին և զաչ Պարոնին յաւուրն վերջին և յաննեմք ի դերեզմանացն և ու. երևամք առաջի Թագաւորին. անմահի և ամենայն մարդոյ մեղք ի գլուխն իւր կուտի և երևի և յայնժամ տեսանեմք լալ և կոծել, յաւաչել և վայ կարդալ ի վերայ անձանց մերոց, որպէս ասացին յիմար կուսանքն և մեծատունն և ձախակողմեանքն. և այն անշահ է և անօգուտ և ընդունայն. զի չէ ան ողորմութեան ժամանակ, այլ իրաւանց և արդարութեան։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ C² 1—2 երգարանաւք.—2 քաղաքս կայծ.—3 երգարանաւք.—4 ի ծովէն.—5 երեկո.—Հրամանաց Թագաւոր.—6 զձանձս.—6—7 զնոսա.—8 Թագաւոր.—կոչեցի.—ազատ ուրախութեամբ զաւլ.—9—10 ատեան] չի.—10 խաղալ.—խաղացէք.—11 յաւգուտ

12 որս.—13 պատուհեալ.—15 նորա.—16 եկեղեցոյ.—մերոց] մերոյ.—18 լալոյ.—19 զա յանկարծակի.—24 տեսանեմք.—հառաչել.—վա.—25—26 ձախակողմեանքն.—26 անաւգուտ.—ան] այն։

Մխիթար. 160 D Իշխան մի գեղեցիկ եռա բազում ձկնորս[ս] և զուռկանս և անուշահամ կերակուր և ըմպելիս և կանայս գեղեցիկս և այլս փափկանս. գնաց նստաւ յեզր ծովուն. սկսաւ ուրախանալ, ուտել և ըմպել և երգել։ Իշխն աղաչանաց զձկունսն և ասէ. եկէք 'ի խորոց և եկէք 'ի խաղս մեր. և ուրախութիւն արարէք ընդ մեզ. Նոքա ոչ լուան և ոչ եկին։ Իսկ 'ի մտաս արկեալ հրամայեաց իշխանն. զի արկցեն զուռկանն 'ի ծովն և ըմբռնեսցեն ձկունս. արկին և հանին բազում ձկունս 'ի ցամաք։ Իսկ նոքա սկսան վազել և խայտալ և խաղալ. զի քաղէին հոգիք նոցա։ Ասէ իշխանն. Անդէպ է խաղալ ձեր. ով ձկունք. զի ոչ եկիք 'ի կոչն մեր և ոչ ուրախացիք ընդ մեզ։

Ցուցանէ, թէ որք աշխարհիս սխտանքն լալ և կոծել և հառաչել. զայս անզգեցք մեղաւորացն. և ասէ Քրիստոս. յորժամ կոչեցի զձեզ առաքելովք և մարգարէիւք՝ և Հայրապետօք և իւզարեր սուրբ վարդապետօք. դուք ոչ եկիք և ոչ լսեցիք և ոչ լացիք ողբալով. երբ ժամ էր լալոյ և ողբալոյ. այլ [այժմ ժամ է] յիրաւանց և արդար դատաստանի. գնացէք յինէն անիծեալք 'ի հուրն յաւիտենից։

Զ. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԵՆ D

ՄԽԹ. ԵՐԵՄԻԱՅ ԵՒ ՓՈՔՐ

(1 D)

[Նմանութ]եան Աստուծոյ ասէ. արդարութիւ արժանի անցանէ նման հոգւոյ և երթայ առ այն, որ ետ զնա։

Իսկ արդարն արժանի և հոգւով զգաստ և զգօնութիւնս կոչէ, որ զայս 'ի վերայ մարդոյ յայս կեանս. քանզի որպէս արժանի զայս և զնայ, նոյնպէս և Հոգին փութով անցանէ և ոչ երբէք հեռք հոգմոյն և ոչ արժանին. քանզի անդրայն լինին։ Նոյնպէս ամենայն մտածութիւն և փառք աշխարհիս, որ զայս 'ի վերայ մարդոյ 'ի ատեան ժամանակս, անցեալ լինի և ոչ երբէք. զի մինչ խաղաղանէ զամենայն զթագաւորութիւն և զիշխանութիւն, զհարստութիւն և զամենայն փառս երկրաւորս. զի նոյն առ մարդիկք այս ամենայն և նման հոգմոյ արագ երթայ առ այն, որ ետ զնա. զի նա է Անդրանիկն և անվախճան Թագաւոր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

ՄԽԹ. ԴՈՒԵԼ ԵՒ ՀԵՂԻՒ

(7 D)

Նաւ 'ի յատակաց, թէ զայլն յայնժամ անկանի 'ի զեհն, յորժամ հովիւն զզայլսն ահն մատանայ։

ՄԻԵ. ԽՆԴԻՐ ՎԱՍՆ ԵՐԿՈՒ ԸՆԿԵՐԱՑ

(15 D=31 Մթ. ի Վ.Ռ. 42 35)

Որք .Բ. ընկերացեալ 'ի վա[ճա]առաշահութեան և 'ի շահից առեալ գինչքն .Ը. լիտր ձէթ առնանել մի, որ .Ը.չար անցանէր և 'ի ճանապարհին կամեցան բաժանել, և երրորդանչէր զէթս կէսն առանուլ և ոչ ունէին այլ չափ կշռող, բայց միայն զառարկ մէկ .Գ. լտրանոց և միւս .Ե. լտրանոց: Հարցանեմ, թէ որպէ՞ս էր հնար բաժանել. որ կէսն միոյն լինէր և կէսն միւսին:

ԼՈՒԾՈՒՄՆ. Լից զ.Գ. լտրանոցն 'ի յ.Ը. լտրանոցէն. որ մնայ 'ի նմին .Ե. լիտր. և դարձեալ լից զ.Գ. լտրանոցի ձէթն 'ի .Ե. լտրանոց զառարկ ամանն. դարձեալ լից յ.Ը. լտրանոցէն հաւ մի այլ զ.Գ. լտրանոցն և լից և դարձեալ 'ի .Ե. լտրանոցն որ լցուի .Բ. լիտրն. այլ և մնա՛ մէկ լիտր՝ յ.Բ. լտրանոցն. դարձեալ լից զ.Ե. լտրանոցն զամէնն 'ի յ.Ը. լտրանոցն. և դարձեալ լից զմէկ լիտրն, որ յ.Գ. լտրանոց էր մնացեալ .Ե. լտրանոց. և դարձեալ լից 'ի յ.Ը. լտրանոցէն յ.Գ. լտրանոցն. և այն .Գ. լտրանոցովն լից 'ի .Ե. լտրանոցն. որ կայր յառաջին մէկ լիտր ի յԸ.Գ.; լիտր 'ի .Ե. լտրանոցն և .Դ. լիտր ի յ.Ը. լտրանոցն և առուր մէկ կէսն այն ընկերին և միւսն այլ:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ ՁԵՌԱԳՐԻՆ Մտ. 1 ընկերացեալք — վաճառաշահութեանն.—2 չար անցանէր] լտրանոց էր.—3 զէթս կէսն] զկէսն.—4 ունէին.—չափ կշռող.—միայն] յա՞ս Բ. ամանս.—մէկ] Ա.—5 լտրանոց.—միւսն] Ա.—հարցանեմք.—հնար էր:
7—17 Լուծումն... և միւսն այն] չիք:

ՄԻԶ. ԽՆԴԻՐ ՎԱՍՆ ԵՐԿՈՒ ԴՐԱԽՏԱՊԱՆԱՑ

(16+17 D=31 Մթ. ի Վ.Ռ. 42 35—37)

Դարձեալ բարեձևն առի, թէ Բ. այր առն միում դրախտապան էին. և 'ի ժամանակի աշնանն, յորժամ զպտուղ ծառոցն ժողովէին, Բ. դրախտապանն արարեալ .Բ. անկուտ .Ը. բամբին 'ի նմնին ծառաերոյն .Ա. խնձոր. և խորհեցան 'ի միասին ծախել զ.Ա. խնձոր և զգինն բաժանել: Իսկ յառուր միում մի ընկերն ոչ էր 'ի տանն.

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ ՁԵՌԱԳՐԻՆ Մտ. 1 դարձեալ բարեձևն առի. թէ] չիք.—Բ. այր] այրք Բ.—1—2 դրախտապանք էին.—2 ի ժամանակի աշնան.—յորժամ] չիք.—զպտուղս.—3 Բ. անկուտ] բամբին անկուտ.—Ը. բամբին] չիք.—ի նմին.—4 նոյն.—5 մի] Ա.—ի տան.—

և գնող եւս նաւանցն. յայնժամ ընկերն, որ 'ի տան էր, վաճառեաց զ.Պ. նաւան զ.ԼԾ. 'ի յ.Ռ. դրամ, որ ժողովի .Պ. նանէն .ԽՂ. դրամ: և մինչ գնաց գնողն, եկն միւս ընկեր նաւանն, որ ոչ էր 'ի տան. և ասէ. ոչ է իմ կամք որ զ.ԼԾ. նաւան յ.Ռ. դրամ տանիս. Թող զիմ նանեկն յետ բերէ. յայնժամ ընկերն որ վաճառեալ էր, եհաս և յետ դարձոյց զգնող նաւանցն և .Ռ. բաժին արարին՝ զ.Լ. նաւան ինքն էառ և զ.Լ. ընկերաքն ետ. և սա գիւր բաժինն ծախեաց. զ.Պ.ն 'ի մի դրամ վաճառեաց. զինն մին .Ժ. դրամ: և երկրորդին որ զեր-կուսն 'ի մի դրամ վաճառեաց, լինի զինն .Ժ.Ն. դրամ: և այս որիշ որիշ վաճառելոյն բովանդակին եղև .ԽՆ. դրամ:

17D. Արդ՝ հարցանելի է, թէ սաւաջին վաճառելոյն. Ն. յ.Ռ. դրամ ծախեցաւ. և Պ. նաւան .ԽՂ. դրամ մնացեալ ցաւ. և երկրորդ վաճառելոյն այլ .ՆԾ. յ.Ռ. դրամ վաճառեցաւ. զի մինն զերկուսն 'ի մէկ դրամ վաճառեցաւ և մինն զերկուսն 'ի մէկ դրամ, որ լինի .ՆԾ.Ռ. դրամ: Արդ՝ զի՞նչ է պատճառն, որ յառաջին այլ .ՆԾ.ն .Ռ. դրամ վաճառեցաւ. և ԽՂ. բովանդակեցաւ. դարձեալ և երկրորդ վաճառելոյն այլ .ՆԾ. 'ի .Ռ. դրամ վաճառեցաւ. և սա .ԽՆ. դրամ բովանդակեցաւ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ. Զի նարս .Լ.ն՝ երկուքն 'ի մէկ դրամ՝ .Ժ. դրամ եղև. սարս .Ժ. ին .Ժ. դրամ եղև 'ի նարս զկէմ. իսկ .Ժ. նաւան այլ .Ռ.Ռ. լինի .ՆԾ. դրամ: բովանդակի երկուցունցն .ԽՆ. դրամ:

6 [illegible] նաւանցն.—ընկերն.—ի [illegible]—7 'ի յ.Ռ.] յ.Ռ.—8 գնաց.—[illegible]—9 նաւան.—յ.Ռ.] .Ռ.—10 ի յետ—ի յետ—11 նաւանցն.—12 եւթն—12—13 ի .Ռ.—13 վաճառեաց] և մէկ այլ ընկերն [illegible] զ.Ռ.ն ի .Ռ. դրամ: որ լինի [illegible], որ զ.Ռ.ն ի .Ռ. դրամ վաճառեաց.—[illegible]] .Լ. [illegible]—13—14 զ.Ռ.ն 'ի .Ռ.—14 զինն լինի.

16 հարցանելի է] հարցանելի.—յ.Ռ.] Ռ.—17 [illegible]—17—18 վաճառելոյն.—18 յ.Ռ.] Ռ.—[illegible]—[illegible]] [illegible]—18—19 'ի մէկ] 'ի .Ռ.—19 վաճառեցաւ] վաճառեաց.—[illegible]] մէկ [illegible]—զ.Ռ. 'ի .Ռ.—որ] և [illegible] դարձեալ.—20 Ռ.] յ.Ռ.—յ.Ռ.—21 [illegible] դրամ.—22 'ի .Ռ.] յ.Ռ.

24 [illegible]] [illegible]—երկուքն] [illegible]—'ի մէկ] ի .Ռ.—25 [illegible]—'ի նարս զկէմ] նարս [illegible] զկէմ—26 որ բովանդակի յ.Ռ.[illegible]

ՄԻՆ ԲԱԺԱԿՆ ՎԱՍՆ ՀԱՒՈՑ

(18 D=31 Մա. ի Վ.Ռ. 4Լ 37)

Նախ յիշատակաց. առ քեզ .Ռ. սաւտակ և գնեա քեզ .Ռ. հաւ .Գ. ազգ՝ մէկն ճնճղուկ, Ն. ուլն առն հաւ, Գ. սագ. զճնճղ-

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ ՁԵՌԱԳՐԻՆ ՄՍ. 1 յիշատակաց. Թէ.—[illegible]] [illegible]—2 [illegible]] [illegible]—[illegible]] [illegible]—2—

զաւուրն զԺԽ. 'ի մէջ ատարաւ, զատոն հասն զմէին յԳ. ատարաւ զատոն զմէին 'ի .Ն. ատարաւ և հանց հետերեցյց որ .Ռ. ատարաւին .Ռ. հաւ գայ, ոչ աւելի և ոչ պակաս:

ՊՏՏԱՍԱՆ Սա .Ն. ատարաւին .Խ. 'ի մէջ ատարաւ .Զ. ծնեբ-զունի, և Գ. ատարաւին մի հաւ, որ եղաւ .ՁՆ. հաւ .Ն. ատարա-ւին: Նու ատ .ԺԽ. ատք. հետեւին, որ լինի .ԳՆ. ատարաւին և զայ այնպէս .Ռ. ատարաւին .Ռ. հաւ: Մ՛իա գիր, ով իմաստուն. զի ճար-տարանաս և հմուտ լինիս աշխարհագրութեան:

3 և [illegible]—3 [illegible] [illegible] [illegible]

6 [illegible] [illegible]

ԺԸ. ՔԱՌԱՍՆԻՆ ԹԻՒՆ
(89 D)

Քառասուն թիւն բարդ է և ունի մեծ խորհուրդ. քանզի մնա-նութիւն 'ի .Խ. այն ասանու հոգի բանական յարմարի մարմն և լինի պատ-կեր աստուծոյ: Խ. որ պահեաց Մովսէս և Եղիա և տեառն սա-տուած. և Խ. ամ Թագաւորեցին Դաւիթ և Սողոմոն. և Խ. որ պահք ասհմանեցին առ իբր հայրքն. զի պահեսցուք սրբութեամբ և առցուք կրկին զպատկերն աստուծոյ, զոր կորուսաք մեղօք. զի թա-գաւորեսցուք ընդ ամենայն աստուծոյ:

ԺԹ. ԱՆՍԱԽԱՐ ԲԱՆ ԳՈՂՁՈՒՄ ՀԻՒՍՆՏԱՐԲԵՍՆ
(90 D)

Նակցի (Լ.ռՃցի) 'ի բժշկական վարդապետաց, թէ չինական ամն նստաւ յաթոռ Թագաւորի և կերաւ 'ի պարարար կերակրոց և հիւանդացաւ. զի ոչ էր ատվար. և բժիշկքն ոչ կարէին առողջացու-ցանել զնա, եւն ամն իմաստուն բժիշկ, խորաս եա նմայ և ասէ. զա-ռաջին պարիկեչուութիւնն առաջին, զոր 'ի չինականութեան ունէիր և նա արար այնպէս և ողջացաւ շուտով:

ՃԽ. ԳԱՐՆԵՇԱՄՈՒԹԻՒՆ ՍԵՆԵԱԿԻ

(90a D)

Դարձեալ ասեն, թէ ամբիծն յորժամ միանգամ հաւչա ուտէ, Գ. որ 'ի պահոց կենաց անդառնալ. զի խմասսուռն է բնութեամբ և պարքեշա քան զամենայն մարգերէք, որ յորն .Գ. անգամ կամ .Գ. անգամ ուտեն, յաղթեն և խմոզին զարաւայնն, մինչև թուլամ՚յ լինին և զարշահոսութիւն ընդ բերանն գայ՝ և լինի զմաիչք:

ՃԽԱ. ՄԵՂՐԱՒՔ

(90b D)

Դարձեալ, թէ մեղուք շատ ուտեն 'ի մեղրէն, զոր գործեն. և որք շատ ուտեն, սպան[ան]են՝ 'ի դուրս ձգեն:

ՃԽԲ. ԳԼԱՆ

(90c D)

Դարձեալ ասեն, թէ է կենդանի մի, որ կոչի գլան, և համապատ 'ի պահոց է և 'ի .Ի. օրն ուտէ սակաւ մի խոտ և չոր գազան է և ոչ անասուն. բայց հրամանաւն աստուծոյ մեռ ոչ ուտէ, այլ համապատ քնի և յայժ գիրանայ:

ՃԽԳ. ՆԻՆՈՂ ՁԿՈՒՆՔՆԵՐ

(91 D)

Դարձեալ ասեն իմաստունքն, թէ սաղմնայքն է բնութեամբ. զի մանուկն լալով ծնանին. և մինչ 'ի .Խ. օրն գլուխն գիրանէ և գլխոյն և ոչ գիրանն ծիծաղիլ. և մի ամն ծիծաղեցաւ, որ էր անուանն Զրադաշտ. և կատարած նորա չար եղև. զի գլուխն պայթեցին զնա հրով:

Նմանապէս ասացին, թէ պտուղն արմաւթեան [է] յամենայն աշխարհի. որ ոչ ուրախանան. ապա թէ ուրախանալք ուտելով 'ի ձիթոյ և 'ի գինոյ և շաքր գործելով և յիշում առելով պապէս կենալով, զպտուղն մեր ոչ ընդունի աստուած՝ չարչարիմք մարմնով և չարգարանալք հոգով. և որպէս սատանայ սերի 'ի հուրն յաւիտենականն:

ԱՌԱԿ ՈՂՈՐՄԱԾ ՇԱՆ

(93 D)

ՎԱՍՆ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ Ասի 'ի պատմութեանց, թէ կայր պարտէզ մի խիստ նուրբ և պիտան, որ ոչ ունէր պտղաբերութիւն ազգքանուց. և ունէր պարտիզան շուն մի և խիստ սիրէր զնա. և 'ի նմին քաղաքի կայր աղքատ մի և ունէր շուն մի. և սով էր և ոչ կարող պահէլ և ոչ պարանանել. և տարաւ կապեաց 'ի ծառ մի. որ գայլն ուտէ զնա. և այն պարտիզի շունն զնաց զատաւ զնա. և յաւէն որ զկեր հացի կէսն ուտէր և զկէսն տայր այն շանն։ Նաւ մի յարա եղաւ պարտէն և տեսաւ զկեր շանն խիստ լաղար և մեղադրեաց զշնապանին և տաաց. զինչ որ ես տամ նմ, զու ես կերել՞ շանն չես տալ. ասէ չնապանն. ես կու տամ. այլա զայ զկէսն կուտէ և զկէսն այլ շան կու տանի։ Նյն որն փորձեաց պարտէն և զշան հոցն եառալ. զկէսն կերաւ և զկէսն տարաւ այն շան, 'ի ծեռ զնացին տեսան։ Նռ. պարտէն տեսաւ և զանազարմ փաղքն փոխեաց և ուսաւ ողորմութիւն 'ի շանէն և ունէր աղքատաց։

Տես. զի անազարմ մեծատուերն 'ի շանէն կու զթան և 'ի շանէն հոզան և [յ]աղքատաքն ոչ զթան. և շունքն աստուծոյ ողորմութ-թիւնն զիտէն և մարզիկք ոչ. շունքն զաստուծոյ օրէնքն զիտեն և մարզիկք ոչ։

ԱՌԱԿ ՍԷՐ ԴՍՏԵՐ

(94 D)

Ասի 'ի պատմութեանց, թէ թագաւոր մի բարեպաշտ ունէր իշխանք և արկ 'ի բանտ և տաաց ոչ տալ նմա կերակուր. զի 'ի սովոյ մեռցի. բայց իշխանն ունէր զաւատ մի. և խիստ սիրէր զհայրն. և յաւէն թագաւորին ոչ տայեր հաց. բայց կաթանք զինցուցանէր զհայրն. զի սովոյ մեռցէ էր և ապրեցուցանէր զհայրն. և խնդրաւ թագաւորն զսէր զաւակին, որ ունէր առ հայրն, և ազատեաց զնա։

Նշանակէ բանս, թէ որ որ զաւակ ունի և յիշատակ աշխարհի, պարտ է համապազ ողորմութիւն տանել աղքատաց և բաշխանեյից ժամու և պատարագի. զի որ ողորմի աղքատին, փոխ տայ աստուծոյ։ Քրիստոս ասէ. եկայք աւրհնեալք հօր իմոյ և այլն. զի յորժամ ողորմին աղքատաց, աստուած հայի 'ի զաւթս յիշատակաց և

ազատէ 'ի բանտէ զմանկունս. Պարձեալ զի թէ երկրաւոր թագաւորքս խղճան և ողորմին մահապարտեաց, ապաքէն եւ առաւել երկնաւոր թագաւոր լուէ թախանձանաց, որ վասն ննջեցելոց յառաջնեացն առնեն։

ՄԻԶ. ԽՐԱՏԱՑԻՆ ԳՈՐԾՈՅ

(95 D)

[Զ]ՂՕՒՆԴՈՍ, ՈՐՈՑ ԾՆՕՂՔՆ ԷՆ 'Ի ՀՌՈՄԱՅ Սոփ 'ի պատմութեանց, թէ էր աստուածասէր մի և ունէր կին վատ. և կամեցաւ կինն և ասէ. կարծեմ, թէ Գ. որդիքդ 'ի քեզանէ են. միայն է քոյն և երկուքն բիծ են. և նա եհարց, թէ ո՞րն է բիծ. և կինն ոչ ասաց. և յորժամ մեռանէր հայրն, ասաց. ամենայն ինչքն իմ հարազատ որդւոյ իմոյ լիցի. և կռուէին եղբարքն, թէ ես եմ հարազատ որդին. և միւսն, թէ ես եմ. և գնացին առ իմաստուն դատաւոր մի. հրամայեաց դատաւորն զհայրն բերեալ հանել 'ի գերեզմանէն և նետաձիգս առ[ն]ել 'ի նմա. զոր հարկանէ զհայր և թափ-ճանէ զնետն, նոյ է հարազատ որդին։ Եւ Բ. որդիքն հարին զհայրն և ճշմարիտ որդին ոչ ձգեաց նետ, այլ քարշեաց զանձն. զի ասացէ զեղբարքն. և ելաց վասն արատաւորն և թաղեաց զհայրն. և գիտացին, որ նա էր հարազատ որդին. և ետուն զհայրենիս ինչսն 'ի նմայ։

Սոյնպէս Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ են որդիք բազում հազարք. բայց սմանք խորթք են, որպէս անհնազանդք, որ ոչ ասեն աստուած և մահու չափ մեղք գործելով զմեղս խոցանեն զՔրիստոս, որպէս ասէ Պօղոս, թէ այնպիսիքն զՔրիստոս միւսանգամ չարչարեն և խաչեն. այսպիսիքս ոչ լինին ժառանգ հօրն երկնաւորի։ Այլ նոքա որ սիրեն զհայր իւրեանց զՔրիստոս և նախանձաւոր լինին հաւատոյ նորա. զի յորժամ լսեն նախատինս վասն Քրիստոսի, ոչ համբերեն նախատանաց, այլ տան զանձինս իւրեանց 'ի մահ վասն Քրիստոսի. այսպիսիքս են ժառանգորդ արքայութեան աստուծոյ, որպէս սուրբքն ամենայն 'ի կատապաշ[ա]կից չարչարել մեռան։

ՄԱՐՏ. ԸՆԹԵՐՑ. ՏՕՆ ՍԲ ՆՇԽԱՐ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

(96 D)

ՎԱՍՆ ՓՈՐՁ ՍԲ ՄԻՍԱՅԻՆ ՄԱՐԴՈՅ Ասի 'ի պատմութեանց. էր այր մի և ունէր .Բ. որդի և ունէր գանձս բազում. կէսն պահեալ և կէսն յայտնի էր. և զյայտնի գանձն բաժանեաց որդւոց իւրոց և զծածուկ ոչ յայտնեաց նոցա. և գնացեալ յաստի աշխարհէ՝ աղքատացաւ կամաւ. և եկն առ որդիսն փորձել զնոսա և խնդրեաց 'ի նոցանէ ողորմութիւն. և մինն ամենեւին ոչ գթացաւ 'ի հայրն, այլ անարգեաց արար նախատանօք. իսկ միւսն գթացաւ 'ի հայրն և զոր ունէր, ետ հօրն։ Ետ նա նմա զգութ որդւոյն և ասէ. այս է հարազատ որդին իմ. և բացեալ զծածկեալ գանձն՝ ետ նմա և զմիւսն արտաքսեաց 'ի տանէն և 'ի ժառանգութենէն։

Նոյնպէս բանս, իմ, աստուած, որ է ճշմարիտ ամենայն արարածոց և Հայր բան արարչութեան, ունի գանձս .Բ. զեզ՝ մին զերկնից արքայութիւնն, որ ծածկեալ է 'ի մարդկանէ, և .Բ. զաշխարհիս մեծութիւնն, որ յայտնապէս ամենեցուն բաշխէ, և առա 'ի ձեռն աղքատաց փորձէ զճշմարիտ որդիսն խնդրելով ողորմութիւն. և որք ոչ առնեն ողորմութիւն, ոչ տայ հայրն մեր աստուած յերկնային գանձուցն զփառսն իւր. այլ որք առնեն ողորմութիւն, տայ գանձ զերկնից արքայութիւն. որպէս ասէ. եկայք աւրհնեալք Հօր իմոյ. զի քաղցեայ և տայիք ինձ. և զանողորմն արտաքսէ 'ի տանէն ասելով. երթայք յինէն անիծեալք 'ի հուրն յաւիտենական։ Ամէն մարդ զինչ թող ծախէ և աղքատի տայ. թէ յայս կեանս վասն աստուծոյ ծառայ լինիս այլոց, յայն կեանսն թագաւոր լինիս և որպէս չքնաղ պատուիս։

ՄԱՐՏ. ԻԼՁԻ ՆՈՅՆ ԱՌԱԿԱՑ ԽՈՂՈՎԱՐԱՑ

(98 D=27 G)

ՎԱՍՆ ԽՈՂՈՎԱՐԱՑ Ասի 'ի պատմութեանց, թէ [էր] թագաւոր մի և ունէր .Գ. որդի. յաւուր միում հարցանէր միմեանց և ասէ. թէ դու անասուն լինէիր, զի՞նչ կամէիր լինել. և ասէ մինն. մարդ չէի, խնդրէի յաստուծոյ. զի առիւծ լինէի. զի թագաւոր է և պատուէ զամենայն. և միւսն ասէ. խնդրէի արծիւ լինել. զի

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ G 1 Վասն... [illegible]] Ասէ, թէ. —էր. —2 [illegible]] [illegible] —[illegible]— 2—3 յաւուր... ասէ] [illegible] —3 [illegible] —զի՞նչ] [illegible] —4 մարդ չէի] [illegible] —5 [illegible] —զամենայն] [illegible] —

Թաշկոց Թադէոսի է և պատուական զամենայն և 'ի բարձր գնոյ. խոկ միայն առէ. եւ խնդրէի տղամի լինել. զի անմեղ է և ոչ ունիք ամնէ ձեռն և էրամաւոր է և ոչ Թաշի միայն, այլ սիրէ զհոգաւորութիւն։ Եւ Թադէոսեր Հայր նոցա՝ զարդարիր ունին զնէր և լակը 'ի նացանէ զայս. և գիտաց. զի .Ի. որդին մինն պատուաւոր լինի մարդկան և մինն բարձրաւորա և Հայրա և պատուաւոր։ Եւ ոչ կացոյց զնոսա Թադէոսի և գիտաց. զի մեւն որդին լինի խաղաղարար. զնա կացոյց Թադէոսի։

Նուցանէ սաստիկ, թէ զաղանաբարոյքն և բարկացողքն և պատուասերքն մարդկան և եւս եւրեանց հոգոյն ոչ Թադէոսին (այսոր) զարդարութիւնն սատուծոյ, այլ անմեղքն և խաղաղարարքն, որպէս ասէ աւետարանն. երանի հաղաղարարաց. զի նոքա որդի աստուծոյ կոչեսցին։

---

6 Թաշկոց... գնոյ] ներ է պատուաւոր և բարձր Թաշկ.—8 և էրամաւոր է] չիք—9 Թադէոսին.—էր... զնէր և] ուշ եդեալ—10 'ի նացանէ] չիք—գիտացեալ—Ի. որդին] երկորին այն.—11 մինն] մեւն.—և Հայրա և պատուաւոր. եւ] չիք—12 և գիտաց] այլ գիտացեալ։

14 Նուցանէ... թէ] Ուսոյցէ—զաղանաբարոյքն.—բարկացողքն.—14—16 և պատուասերքն... զարդարութիւնն] չիք և յառ. ոչ լինի որդի.—16 անմեղքն.—17—18 որպէս... կոչեսցին] չիք։

ՆՈՐ ՀՕՐՑ ՎԱՍՆ ՊԱՏԻԺՈՑ

(100 D)

ՎԱՍՆ ՊԱՏԻԺՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ գրեալ է 'ի վարս Հարանց, թէ սուրբ Հայր մի եհեն զմի 'ի գիւղացն և եհարց վասն զմեռոց տանջանացն, թէ որքան զատն է չարչարանքն. և ասէ զեն. անթիւ և անպատմելի է չարչարանքն, ո՜վ կարէ ասել. բայց Սատանայէլի ասեմ և զաղէր և մահահաստութիւն զմեռոցն այնպէս չար է. որ լաւ է, թէ յարարածոց յարենէս կրակ լինի. լաւ է յայն կրակն 'ի ներս զնալ քան թէ զզմեռոց մահաչաստութիւնն տեսնալ և զՍատանայէլի զազէր կերպարանքն տեսանել։

Ա՜յ թէ որպիսի պատն և չար տանջանք կայ մեղաւորաց. և ոչ մարդիկք ղէ 'ի հնա[րա]ւոր մտանելոյ հնարին և փրկին բարի գործելով։

ՃԴ. ԳԼՈՒԽ

(101 D)

ՎԱՍՆ ՔՍՆՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ Ցուցեալ է յՍիմեոնէ, թէ զոր խո-ցեն և ապական[ած]են և ապականողն զարձեալ հայի 'ի խոցուածն, նա կերպն անզամ բժշկէ զորեն 'ի խոցուածոյն:

Յուցանէ բանս, թէ Քրիստոս մեր խոցեցաւ և մեռաւ. յար-ժամ զխոցուած կողին իւր և զչարչարանսն և զմահն, որ վասն մեր, 'ի մեր անձանց ջերմեռանդ սիրով, յայնժամ վերացին կաթէ զորենն 'ի կողէն Քրիստոսի 'ի սիրտս մեր. և այնպէս հաւատարիմք, թէ այսպէս նոր խոցեալ է Քրիստոս վասն մեր:

ՃԶԱ. ՎԵՐՋՆՈՅՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

(103 D)

ՎԱՍՆ ՎԵՐՋՆՈՅՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԻ Նոյն հարցումն 'ի մէջ խնդրանքին, թէ որն է 'ի յանդգամաց մարդկան առաւել մեղաւոր և բարկութեան զփորձն. զի ամենայն որ վասն ունելոյ համար աշխարհի և փիլի-սոփայ մի առաց, թէ քան զամենայն անզգամս աչքն առաւել մեղաւոր է հոգւոյն. զի թէ ոմն 'ի ծնէ կոյր լինի, նա ամէն ցեղ երկրաւ-որայ և զեղեստայ հաւանի, զի ոչ գիտէ զլոյսն և զկամսն և ոչ ցանկան կարօտի այլ և ոչ ու. այլայլի, զի ոչ տեսանէ զզոյնն. այլ որ աչք ունի, ոչ հաւանի ամէն ցեղ երկրաւորաց և հանդերձից, այլ զազնիւն խնդրէ, որպէս զարդարանք կանայք որ զայլոց զարդարեալ տեսանեն և խնդրեն զնոյն: Նոյն մեղաւոր այլ մեղաւորք են. զի 'ի բա-զում չարիս ընթանայ. ով որ կամի որ աստուծոյ պիտանի լինի, պահեսցէ կենաց և պարկեշտութիւն ընթանայ և պարկեշտ ունել և զինքն ոչ խաղ: Նոյն ցանկութիւնն այլ չար է. զի ցանկութիւն յաղթէ և քնոյն շատ քնելն զմարդ ծուլացուցանէ և յաղթէ հանէ. զհայր մի խօսի՝ շատ չարի հետ շրջի, զցանկութիւն բորբոքէ և յաղթէ զգեղ և շատ ուտելն և աչքն աչաց Հայելն՝ տեսա այլ զայլ զցան-կութիւն բորբոքէ:

ՃԴ. ԿՈՒՐԱՑԸ ՇԱՆ
(104 D)

Սոփ յառակաց, թէ շունն ուսուցանեն կուրաքաղց. գնեն զլեանն ՚ի ձեռն կոյր մարդոյն և կապեն ՚ի վիզ շանն. և չար մարդիկք զկոյրն կատակեն և անդ առնեն, ասեն ՚ի ցեխն ձգեն առաջի շանն. և շունն քաշէ ՚ի հետ ասկբին ՚ի ցեխն և անկանի կոյրն ՚ի վերայ ընկանելոյն ՚ի մէջ գանձի կուրին և շաղախի յաղբն. և մարդիկք ծիծաղեն և ուրախանան ՚ի վերայ նորա։

Նշանակէ առակս, զի Աստուած մարդոյ միտքն կոյր է և շունն է մարմինն. ընդ որ քարշէ, հոգին ՚ի հետ երթայ. և ասկբն հեշտութիւն մեղաց է և շաղախել զմարմինն զաղէր մեղօք. և գնան ՚ի դժոխսն, զոր սատանայ ցուցանէ մարմնոյն զմեղս գործել, և ծիծաղի և ուրախանայ ՚ի վերայ մեղաւորաց։

ՃԵ. ՕՁԻՑ ՊԱՐՏԵԶԻՆ
(105 D)

ՎԱՍՆ ՕՁԻՑ ՊԱՐՏԵԶԻՆ Սոփ ՚ի պատմութեանց, թէ [illegible] էր ՚ի Թագաւորական քաղաքն Կոստանդնուպոլիս անթիւ անչափ պարտական էր. և ոչ որ գիտէր՝ և ինքն չհոգայր ամենևին. այլ անհոգ ՚ի քուն է լինէր. և յարժամ մեռաւ, յայտնեցաւ, թէ պարտական է. և լուեալ կայսերն ասաց. բերէք զանկողքն նորա. զի այն զօրաւոր է և քուն բերէ մարդոյ. զարմանք է և հիացումն, թէ այնչափ պարտականի քունն ոնց կու առնի։

Նշանակէ բանս, թէ որպէս անհոգ ՚ի քուն կարէ լինել, որ բազում մեղաց պարտական է. այպս չէ զարմանք. զի ծոյլ մարդոյ միտքն կոյր լինի. և ծուլութեամբն ոչ ճանաչէին ՚ի հոգևոր քաղցրութեանն, որ է ապաշխարութիւն. և ոչ լուսաւորի միտք նոցա և յաղթեալ են ՚ի սատանայէ և իջանեն ՚ի դժոխս և այրին ՚ի հուրն յաւիտենից։

ՃԶ. ԽԵԼՔ ԵՒ ՏԳԻՏ
(106 D—5 G)

Սանց իմաստուն մի, թէ ով ունի խելք, նա ունի զամենայն բարութիւն, թէպէտ և աղքատ է. և թէ խելք և իմաստութիւն ոչ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲՆԱԳՐԻ Ա իմաստունք մի.—ով] որ.—իմաստութիւն և խելք.—նա] զի.—2 —

ունի և մի՛ աստ ունի և արժանի ունի, զատն աղքատ է նազի փութով կորուսանէ զամենայն զգանձս իւր․ իսկ որ ունի իմաստութիւն, զխորամանկ գանձն գտանէ։

5 և թէ խելքս… գտանէ] չիք։

ՃԿԵ․ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

(107 D)

Վ․եհ իմաստուն մի ասաց․ եթէ որ չէ՛ ի զաւսանէ 'ի զաւսա և 'ի քաղաքէ 'ի քաղաք, ոչ բազում ընչից ունէր լինի և ոչ իմաստութեան․ և զոր ունի, զայն ևս կորուսանէ․ այլ այն է բարի․ զի նստի մարդ լռիկ և հանդարտ 'ի տանն իւրում 'ի ներքս զաւտան և աշխատի մտածութ․ զի հոգին այլ տայր և մարմին․ այլ այս է իմաստութիւն։

ՃԿԶ․ ԻՄԱՍՏՈՒՆ

(108 D)

Նու իմաստուն մի ասաց, թէ այն է իմաստուն, որ նման արք հանդէպ զամենայն մարդ և նման մրջնի լաւատարէ զմերձեցեալքն և զանձկացեալքն 'ի մեզս հոգևոր խրատով կանգնէ և զաղէտն ուսուցանէ։

ՃԿԷ․ ԳԻՏՕՒՆ

(109 D)

Իմաստուն մի ասաց, թէ նա գիտէ ոչ ասել զգիտուն և իմաստուն, որ բազում գիրս և բանս 'ի միտս ունի և պատմէ․ այլ զնա զոչիմ, որ զաղէտս ուսուցանէ և զխրատարկեալքն 'ի մեզս լաւատարէ և զլրացին քարոզէ և զոր այլոց պատմէ, և ինքն զայն գործէ և զանձն իւր բարի օրինակ ցուցանէ մարդկան։

ՃԿԸ․ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԳԻՏՕՒՆ

(110 D)

Այլ այլ իմաստուն ասաց, թէ նա է գիտուն կատարեալ, որ զայն կամաւ յանձն առնու, որ յախտանայ զաւրոց է 'ի վերայ բանաւթեանցս

Ցուցանէ բանս, թէ նոյն է աստուծոյ մարդ, որ զմահն կամայանձն առնու. և ապաքինէ զանձն իւր պահօք և աղօթիւք, արթնութեամբ և չարչարանօք և բարի գործովք կենօք 'ի յայս կեանս, 'ի յայն կեանսն զարքայութիւն ժառանգէ։

ՄԿԹ· ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԻՄԱՍՏՈՒՆ

(110 D)

Այլ ոմն իմաստասէր գրեաց, թէ նոյն է կատարեալ իմաստուն, որ ոչ մոռանայ զմահն և զդատաստանն աստուծոյ։

ՄՀ· ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԶՕՐԱԿԱՆ

(111 D)

Մի ոմն իմաստուն զօրական երթայր 'ի պատերազմ և կալեր ․Ռ․ ասպիսն. և ոմն 'ի զօրացն ասէ ցնա. ով լաւէ և պարոնակէ, մեր երթաս զի չունիմ ասպանականն զէնք. քանզի փախչել ոչ կարեմ Նա. նա ասէր. ով եղբայր, 'ի պատերազմէ ոչ է պարտ փախչել, այլ կանգնիլ և կռուիլ և յաղթել։

Ցուցանէ բանս, թէ պարտ է համբերել և կռուել ընդ սատանայի և ընդ չար խորհուրդս նորա, զոր արկանէ 'ի սիրտս մեր. զի ամենայն չար խորհուրդ 'ի սատանայէ լինի. և այն է ծանուցի մարդն և կռիւն սատանայի ընդ մեզ. ամենք 'ի մտաց իւրեանց ասեն, բայց առանց սատանայի ոչ լինի. և այն մարդն, որ կռուի ընդ չար խորհրդոյն իւր, յաղթէ և ոչ յաղթի, զմարտիրոսաց առնու և ընդ նոցին պսակի։

ՄՀԱ· ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՔ ԵՒ ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԱՅՐ

(112 D)

Իմաստուն մի ասաց. որպէս ընթանայ և փութայ ճանապարհորդն 'ի տուն իւր, թէպէտ և հանդիպի ցանկալի սահմանաց և զմայլելի տեղաց, նոյնպէս պարտ է մարդոյ փութալ յիմաստութիւն և 'ի բարի գործս. զի մահն պառկեալ է 'ի ծոցս մեր նման օձի։

ՄՀԳ. ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԻՇԽԱՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ԹԱԳԱՒՈՐ

(114 D)

Կայր իմաստուն մի մեծ յաղգէ և ունէր քաղաք մի շէն բազում բարեաց լցեալ. եկն Թագաւոր մի և առնոյր եհար զքաղաքն կալաւ զինքն առաջի նորա. ասէ Թագաւորն մի տրտմիր, ով իմաստուն. ահա զամենայն բարիս քաղաքիս քո քեզ տամ. զի մինչ յայս ոչ վայելեցեր, այլ ոչ կարես վայելել: Ասէ իմաստունն զբարիքդ քաղաքիս, որ տաս ինձ, ունայն է ինձ յայս. զի ես ոչ 'ի լուծ եզանց վաստակեցայ և ոչ յարօր և 'ի մաճ և ոչ զերկիր երեցի և անկեցի զայգիքդ. և մերկ եկի յաշխարհս և մերկ գնալոց եմ յաշխարհէս. և աշխարհի բարիքս աստ մնայ: Եւ զարմացաւ զնա Թագաւորն և զարմացաւ ընդ իմաստութեան նորա և ասէ. լաւ է իմաստութիւն և պատուական քան զգանձս ոսկւոյ և արծաթոյ և քան զամենայն մեծութիւն աշխարհիս, յորժամ զաստուածն խորհի: Իմաստունն ասէ. ով Թագաւոր, յիշեցջանէ աշխարհիս, սուտն և զարմանութիւն եղև բանին մարդկան. և ես ծրագէս ուրախանամ, զի յամեր (=յամենայն ուր) զմեղքն իմ յիշեմ և զարհուրիմ և զարմանամ զաստուծոյ ներելն, որ կու ներէ չարեաց իմոց, և զողամ 'ի զատաստանէ նորա: Ասա թէ յիմար մարդ լինի, որ ոչ կարէ իմանալ զկարուստ հոգւոյ իւրոյ և ոչ զփառք և զպատիւ արդարոցն իմանայ և ոչ զատանջանք մեղաւորացն, այնպիսին ուրախանայ յաշխարհիս:

ՄՀԴ. ՀՈՒՐ ԵՒ ՄԵՂՔ

(115 D)

Սիրեալ (գլխաւոլ) է 'ի որդոցն, թէ ով մարդ, զմարմնաւոր ցաւն քո մի ծածկեր 'ի բժշկաց. և զմեղս քո մի պահեր 'ի քահանայից. ով մարդ, մի դներ հուր 'ի հանդերձի քում 'ի պահեստ կամ 'ի ծոցդ և զմեղս քո մի ծածկեր 'ի սրտի քում ընդ հ[ր]ոյդ և իշխանացաներ զնա ընդ քեզ 'ի գերեզման. զի մեղքն հուր է յաւիտենական և 'ի հուրն այրէ զմարդ:

ՃԺԷ. ԽՐԱՏՈՒՄՆ ԿԱՐԳԱՒՈՐԱՑ

(117 D)

Ասէ յիմաստնոց, թէ իմաստուն վանականք յորժամ յերկրեւին յուսադրելոց 'ի ճանապարհին, ոչ առնեն զզանձս իւրեանց ընդ ինքեանս, այլ առն 'ի փոխս զզանձս իւրեանց [յ]այնորիկ վանականին, որ ունին յաշխարհն իւրեանց առն և զանձ, և առնուն ի նմանէ ձեռագիր և երթայ խաղաղութեամբ և առնի զձեռագիր վանականին և առնու զզանձ իւր 'ի նմանէ նորա։

Նոյն՝ ուսուցանէ խրատս այս զմեզ, որք ունիմք ճանապարհ երթալ 'ի կենցաղոյս այս 'ի հանդերձեալ կեանսն և ոչ պարտիմք զինչ տանել զմեծութիւն աշխարհիս զի բազումք են կողոպտիչք և աւազակք՝ սատանայ և աշխարհիս հեշտութեան պատրանքն և մեր մարմնոյս ախտաւորութիւն. վասն որոյ տայցուք առա 'ի փարթամ վաճառականն՝ 'ի Քրիստոս Յիսուս 'ի ձեռն աղքատաց, որ են 'ի տեղի Քրիստոսի. առցուք զապաղայ և զիր զաւետարանն իւր, որ ասէ հարիւրապատիկ զհետեան ժառանգեսցէ. զի խաղաղութեամբ հասցուք յերկինս, որ զանձատուն է Քրիստոսի, և անդ առցուք զզանձս մեր, որ է յարքայութիւնն, և այնպէս արարին սուրբքն ամենայն։

ՃԺԸ. ԳՈՐԾՔ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ

(118 D)

Ասի 'ի պատմութեանց, թէ ոմն էին առ Աղեքսանդր թագաւորն. զի էր յոյժ աղքատ և խնդրէր 'ի նմանէ տալոյ ինչ ողորմութիւն. իսկ նա ետ նմա քաղաք մի զերեցելի։ Եւ ասեն իշխանքն. վասն է՞ր ետուր, զի ոչ էր արժան մարդն այնորիկ քաղաքին առնել թագաւորն. թէպէտ նա ոչ էր արժան, բայց ինձ արժանէ զգեղեցիկ իրքն տալ զի ես առաւել եմ։

Նշանակէ խրատս, թէ ոչ է պարտ մեզ մարմնաւոր իրք խնդրել 'ի Քրիստոսէ. զի անպատեհ է. վասն այն ուսոյց մեզ աւետարանն. խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն նորա և այլ ամենայն մարմնաւորքդ յաւելցին ձեզ. զի թէպէտ անարժան եմք յերկնից արքայութեանն, այլ նմա վայել է տալ մեզ զարքայութիւն. զի երկնաւոր թագաւոր է և ամենայն թագաւորաց տառապելոց է։

ՄՀՁ· ՀԻՆԳ ՑԱՆԿՔ

(119 D)

Գրեալ է 'ի վարս հարանց, թէ հանս ածն հայր անապատ Ս. Մարգ 'ի զանազան գործս. զի ածն նստեալ 'ի վերայ բարձր աշտարակի և բացեալ զբերանն ծծէր զհողմն և յորժամ ոչ յագէր, մրուտհարանն հարկանէր զհողմն. զի մտցէ 'ի բերան իւր. և այլ ոչ եւս յագէր։ Երկրորդ զածն անակալ. զի նստէր 'ի վերայ ժահահոտ զբոյ և հոտոտէր և ոչ յագէր զժահահոտութենէն. Երրորդ հանս զածն յայծ սովեալ. ուտէր զմարմինն իւր և ոչ յագէր։ Չորրորդ զածն նստեալ հանս 'ի գետակզրն և ըմպէր զջրն բերան իւր աւազով և ոչ յագէր։ Հինգերորդ զածն հանս, զի նստեալ կայր 'ի վերայ բորբոքեալ հնոցի և բացեալ զբերանն ըմպէր զբորբոքեալ հուրն 'ի բերանն և ոչ յագէր։

Իսկ պատմիչ 'ի հոգևորն խմացեալ լինին. զի յաշխարհս յայտ լեալ է Ս. ազգ յանցգամ և յիմար մարդկանս։ Նախ այն որ 'ի բարձր աշտարակ էր նստեալ, ցուցանէ զամբարտաւանս, որ ջանիւն կամին ժողովել զփառս աշխարհիս և ոչ յագին։ Երկրորդ որ նստեալ էր 'ի վերայ ժահահոտ զբոյն, ցուցանէ զըղջախոհսն, որք ժահահոտ և գէջ ցանկութեամբն ոչ յագենան, որ բուրէ 'ի զբոյ զժախոցն։ Երրորդն որ ուտէր զմարմին իւր և ոչ յագէր, ցուցանէ զնախանձոտս, որք տեսանելով զայլոց բարիս մաշին յանձինս իւրեանց նախանձոքն, որք որպէս որդ զփայտն։ Չորրորդ որ ուտէր զաւազն, ցուցանէ զագահսն. որ թէպէտ ջանան յագենալ արծաթով, կաշառօք և տոկոսօք, այլ ոչ կարեն։ Հինգերորդ որ նստեալ էր 'ի վերայ հնոցին, ցուցանէ զբարկացողսն, որք ըստ հրով բարկութեան զհոգիս իւրեանց և ոչ յագին. որք և յայլս թափեն զհուր բարկութեան իւրեանց։

ՄՀՕԱ. 15 F Այր մի տեսի էանս. և էր այր մի ի վերայ աշտարակի մի կանգնեալ և զօթոյ զբաղմութիւն կու ծծէր մրմռահարով. և այս զհպարտն կու նշանակէր։ Այլ զարձեալ էանս այր մի 'ի ծովէզերն և զբաղմութիւն աւազուն, որ 'ի բերանն կու լնոյր և ուտէր. և այն կու նշանակէր զագահն։ Դարձեալ տեսանէր հոր մի աղբով և ժահահոտութեամբ. և այր մի 'ի վերայ անկեալ և 'ի ժահահո[տու]թենէն ոչ կերշտացեալ. այն նշանակէր զպոռնիկն։ Դարձեալ տեսանէր այր մի, որ էր ի վերայ թոնրի անկեալ և բոցն և մուխն 'ի բերանն 'ի ներս կու երթայր և ոչ ազենայր. և այս զբարկացո՛ղ կու նշանակէր։ Դարձեալ տեսանէր այր մի, որ զթևերուն միսն կուտէր և

զխանձրան և այն կու նշանակէ զարգեւյանմսլն և զբամբառաղն։ Պատձեալ տեսանէր այր մի, որ ասէն կու այրեր հրով և նայ 'ի մէջ հրոյն և կամէր փախչիլ և ազատիլ 'ի հրոյն. այն նշանակէր զհոյլն, որ ի մէջ հրոյ անօրէնութեան կայր և ոչ խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ կամէր ազատիլ ի նուրութենէ։

ՄՀԷ· ԵՐԲԵՔ [illegible]

(120 D)

Ասի 'ի պատմութեանց, թէ կայր թագաւոր մի և ունէր բազում ձիաւորութիւն և Գ. որդի [և] ամէն մի պատուական, որ ունէր բնչիցութիւն. և նա եւս նշան որդոց և ասէ, թէ յետ մահուան իմոյ, որ ունի զանկս զայս, նա առնէ զթագաւորութիւնս իմ և յորժամ մեռանէր եա զանկն 'ի մէջ որդոց իւրոյ Նը. Ի. որդիքն արարին իւրեանց աղեղն ամէն 'ի նմանութիւն այնմ ամէն և եկեալ վիճէին ընդ միմեանս վասն թագաւորութեան. և գնացեալ առ իմաստուն դատաւոր մի առնել նոցա դատաստան. և նա առեալ զանկն եդ 'ի վերայ հիւանդին. և յայտնեցաւ ճշմարտութիւնն և նա եառ զթագաւորութիւնն այնմ որդւոյն, որ ունէր զանկն պատուական։

Սոյնպէս ցուցանէ զԹագաւորն ամենեցուն աստուած, որ ունի բազում որդիս ըստ արարչութեան և եա զպատուական հաւատքն քրիստոնէից միայն. թէ որ ունիցի զայս, նայ է ժառանգ արքայութեան ըստ այնմ, թէ որ ոք ոչ ծնցի 'ի ջրոյ և 'ի հոգւոյ, ոչ մտանէ յարքայութիւնն աստուծոյ. բայց բազում մարդիկք ունին զնա հաւատացելոց, այլ ոչ ճշմարիտ հաւատն. քանզի այլազգ պառնչելիք ոչ լինին, բայց միայն քրիստոնէից. զի սոքա ունին զճշմարիտ անկն. զի այնով ժառանգեսցեն զհայրենի արքայութիւնն։

ՄՀԸ· [illegible]

(121 D)

Ասեն, թէ հայր մի տեսեալ զսատանայ. զի գնայր և ունէր 'ի շալակին մեծ ջուալ մի լցած. եհարց ցդեն և ասէ. զի՞նչ է այդ, ով ամենաչար. ասէ դեւն. այս մեղացարդ ծայրաս սազմած է, զոր ծայլ կրօնաւորք թողուն և ես ժողովեմ. զի այսու 'ի դատաստան մտանեմ ընդ նոսա յաւուրն յաւիտենին։

ՃԻԲ. ԽԵՑԳԵՏՆ ԵՒ ՁԱԳՔ
(122 D)

Ասեն, թէ խեցգետն[ի]ն խրատէ[ր] զձագս 'ի յորդոր ընթանալ զճանապարհն և ոչ թիւր գնալ։ Իսկ նոցա տեսեալ զմայրն, որպէս գնայր, նոքա այլ այնպէս գնացին. և մայրն ասաց նոցա ուղորդ գնալ. և նոքա ասէին. որպէս դու գնաս, նոյնպէս և մեք։

Այսպէս վարդապետք, որ ծուռ գնան և զժողովուրդն խրատեն ուղիղ ընթանալ, նոքա ասեն, թէ վարդապետդ որպէս գայ, նոյնպէս և նոքա։

ՃԻԳ. ԴԵՒ ՓՈՐՁԻ ԾՈՒԼՈՒԹԵԱՆ
(123 D)

Ասի 'ի վարս հարանց, թէ դև մի փայլեցութիւն ասնէր Յուլիանոսի Ուրացողին և փութով հասանէր յամենայն տեղիս, ուր առաքէր։ Եւ 'ի ճանապարհին կայր խրճիթ մի սուրբ հօրն, որ աղօթէր. և ոչ կարէր յանցանել զևն զքաան օր. զի Ի. օր աղօթէր անդադար զաւուրսն, ոչ ենէր և ոչ ճաշէր և ոչ ննջէր ցոսա. և դարձաւ զևն անյաջող պատմեաց Յուլիանոսի, թէ աղօթքն սուրբ արգելեաց զիս և ոչ կարացի անցանել ընդ այն ճանապարհն։

Տես, թէ որպիսի է աղօթից զօրութիւնն. զոր մեք ծուլութեամբ անզգուշանամք զանձս ժամանակս, զոր ունիմք։

Ա՟Ձու. 37 F Սեբաստ ժամանակ 'ի յաշխարհն Անգղիկեցոց համբաւ բերին, թէ Հռոմայեցին ժողովք արարեալ և ի վերայ ակո՞ս կան գայ։ Եւ լսեալ թագաւոր և ասաց, թէ մարդ մի գտէք, որ Ա. գրամ առնու և երթայ և ի .Գ. օրն խապար բերէ, որ մեք այլ պատրաստութիւն առնեմք և 'ի զէմ երթանք. որ 'ի մեր աշխարհս չմտանէ հեծեալն. և գտին այր մի կախարդ, որ ասաց, թէ ես երթամ և յ.Գ. օրն խապար բերեմ։ և գնաց և ի .Ե.Ջ. աւրն ա՞յ խապար եբեր և ասացին, թէ յէ՞ր յուշացար. և ասաց, թէ ի .Գ. օրն 'ի յերկիրս հասայ եղայ. և հարցին զպատճառն. և ասաց, թէ աղօթիւք պարզապեալ էր և 'ի ամեն մի ամեր վանք մի գտայ, որ աղօթք և պատարագն խափանել էր և անդ եկա. և ապա զին անց մտաւ ի յաշխարհն և ասէրեց. և թագաւորն ուխտ եդիր, թէ 'ի գանձոյ իմ 'ի հեծեալես, զայն վանքն շինեմ. զի աշխարհի պարիսպն՝ աղօթքն և պատարագն [է]։ Այս Հռոմայի Աբրաւ .վ.Այ. Ի. սուրբ ճանապարհ է։

Այս աղօթքն այնչափ զօրութիւն է, որ ոչ թէ զմարմնով պատերազմն դարձուցանէ, այլ և զատամնայ կու սանձահարէ։

ՄԶԵ. ՆՈՐԻՆ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ ԵՒ ՀՈԳՒՈՅ ԵՒ ԴԱՏԱՍՏԱՆԻ

(125 D)

Ասաց [յ]աստանեաց, թէ .Ր. եկն փիլիսոփն ընդ միաբանս 'ի վերայ մանկանց կենցի միոյ խորհրդածուեր որ [ասէր], թէ իմ է կենին այս. և եր-թեալ առ զատուցոր մի արգար և ճգնաւոր. և նա եհարց զմին, թէ քո կենկաթեան ու՞ է թէ այլասուց. նա ասաց, թէ ու է. և միւն ասաց, թէ այլասուց. և ասաց զմանաւծն յետ քահեցին զաւէքն. որ ուղիղ ասաց, նորա էր մանանծն։

Ծնուցանէ ասէին, թէ յաւուրն զատաստանին ասասնայց և մարգն վիճնին. ասէ ատասանայ, թէ ամենայն գործք քո, [որ] պատրաս-տեալ է քո, իմ է. ասաց բան 'ի կենկաթեան, որ է խոզզնմանեաց. թէ այլասուց լինի կենկաթեան, այսինքն խոզն մասանց յիսուսի և արգարոյ, յայնժամ երթայ [ա]ռալքայութիւնն. զի զամենայն գործս իւր վասն աստուծոյ արարեալ. թէ ու լինի, այսինքն չար և խաւարային գործով հոգին, յայնժամ ատասանայքն ասերեալ զհոգի նորա՝ տանիջէ ի դժոխս։

ՄԶԲ. ՕՐԻՆԱԿ ԹԱԳԱՒՈՐԻ

(126 D)

Ասաց 'ի պատմութեանց, թէ կայր ոմն, որ բնաւ ոչ ուրախանայր. բայց արգար զատաստանն ունէր։ Եւ որ մի աւուրքն ընթրիս ժողովուրդքն վասն թագաւորին, և բերին զուռն և երգեցին. նա ոչ ուրախացաւ. և եղբայր թագաւորին եհարց, թէ ընդէ՞ր ոչ ուրախանաս. և ասէ. վաղն տաց քեզ պատասխանի։ Եւ վաղիւն հրամայեաց փողահարացն փող հարկանել և երկեան յոյժ. և եա բերել զեղբայրն իւր և նստոյց զնա մերկ 'ի վերայ փռեալ աթոռի մի և չեղջ կրակ 'ի ներքոյ յաթոռոյն. և սուր մի մերկ բարակ զերձանով կախեաց 'ի վերայ գլխոյն և սուր մի յառաջ կողմանէ ցցեաց և սուր մի յետուստ կողմանէ և մին սուր յաջմէ և մին 'ի ձախմէ. և եա բերել բազում զուռնաս և երգեցիկս և սեղան բարելի առաջի նորա։ Եւ ասէ թագաւոր ցեղբայրն իւր. ընդէ՞ր ոչ ուրախանաս. և նա ասէ. որպէ՞ս կարեմ ուրախանալ 'ի մէջ այսչափ նեղութեանցս. ասէ թագաւորն. նոյնպէս և զիս տեսանեմ ես 'ի մէջ բազում նեղութեանց. քանզի որպէս դու վախեցար 'ի ձայնէ փողոյն իմոյ և զի դու ինձ ոչ ինչ ես մեղուցեալ, նոյնպէս ես երկնչիմ 'ի յետին փողոյն ձայնէ, որ գալ է առաջի ահեղ դատաւորին. և ես զիս առաջի աստուծոյ կու թուիմ. և փոխել յաթոռ

իմ մարմնոյս է. եւ ուր կախեալ 'ի գլխոյ իմոյ է զարդարանն աստուա-ծոյ. եւ ուր յառաջս է իմն յիշատակութիւն մեղաց իմոց. եւ ուր յետուստ կուսէ իմն յիշատակ է մահուան իմոյ. եւ ուր ի յաջ կուսէ է հեշտութիւն եւ մեծութիւնս աշխարհիս եւ մարմնոյս կիրքն, յորմէ երկնչիմ, զուցէ զրկեսցէ զիս յերկնից թագաւորութենէն։ Եւ ուրն յահեկէ է բազմութիւն մեղաց իմոց՝ զիս 'ի ձախակողմեան դասն շա-նայ դասել եւ ընդ դիւացն տանջել. վասն այսորիկ զայս ամենայն զմտածելով՝ ոչ կարեմ ուրախանալ։ Եւ ամենեքեան լուեալ փառա-ւորեցին աստուածոյ, որ այնպիսի ծառայ կայր աստուծոյ եւ նորա ոչ գիտէին. երանի թէ ամէն մարդ զայն աշխարհն հայէին փոքրին 'ի միտ առնէր, որպէս թագաւորն, եւ ոչ ընդ ուրախանայր յայս յաշխարհս։

ՄԱՐԴ ՕՐԻՆԱԿ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ

(128 D)

Եւ սա գիտելի է, զի իմաստունք օրինակ բերեն մարդոյն միջոց եւ սանձ, թէ [է] զաղանն մի, որ կոչի տիգրիս՝ յայժ ահագին. եւ յորժամ ձագ հանէ, գնա 'ի հեռի տեղի, գնան յորսորդքն տա-նել զձագն եւ յայժ երկնչին 'ի նմանէ, զի պատառող է. եւ 'ի փախ-չելն որսորդաց գնեն 'ի ճանապարհին .Գ. ապակի հայելի. եւ յորժամ զաղանն հասանէ իմանայ, որպէս գնեա ընթանայ զհետ որսորդացն. իբրեւ հասանէ յառաջին հայելին, տեսանէ զպատկերն իւր 'ի մէջ հայելոյն, որպէս զձագն իւր, եւ կանգնի տակաւ հանգչարանի. նոյնպէս եւ յերկրորդ եւ յերրորդ եւ յամենայն. եւ որսորդք զճանապարհն [երթ-թան] եւ այլ ոչ կարէ հասանել։

Նոյնպէս հոգեւորականս տիգրիս զաղանն ցուցանէ զատաքինի եւ զապաշխարողն մարդն, որ բազում հոգեւոր ձագս հանէ բարե-գործութեամբ, այլ յորժամ 'ի գուրս ելանէ 'ի բանէն, նոյն ժա-մայն մտանան զհոգիս իւրեանց եւ հոգւոյն զայլ ոք եւ 'ի մեղս ան-կանին, եւ որսորդն սատանայ գայ եւ զամենայն բարեգործս զաղա-նայ 'ի նոցանէ. եւ յորժամ արթնի եւ խնդրէ խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ, գնա զհետ նոցա եւ խնդրել զձագս իւր. այլ սատանայ զնէ ընդդէմ նոցա .Գ. հայելի. որպէս սուրբ Յոհան 'ի Աստուածաբանն երկիրորդ գլուխն. ամենայն ինչ որ յաշխարհի, ցանկու-թիւն է մարմնոյ եւ աչաց՝ եւ ամբարտաւանութեան. արին կենաց, որ ոչ է 'ի հօրէ, այլ յաշխարհէ աստի է. զի յորժամ զգձանայ 'ի մեղացն եւ սկսանի յապաշխարութիւն, թէ ոք պատուէ զինքն, տաւելլ

ուսանէ և ընթերցէ և ուղղախօսեալ և Թագու զօրութիւն, որ է յա-ռաջին հայելին. և վասն հարստութեան և մեծութեան յաշխար-հիս, որ է .Բ. հայելին, և վասն փառաց և պատուոյ աշխարհիս, որ է .Գ. հայելին, մոլորեալ գնան 'ի խաւարայնութիւն:

Նոյն' ընդդէմ խորհրդութեան սատանայի իմաստունք հնարք գտանեն. զի ասեն, թէ փայլին 'ի փայծաղանն երակ ասանու. որ սուր և մէջ գնայ: Մարդն 'ի փայծաղն լինի. ցուցանէ զուրա-խութիւն աշխարհիս. և այս փայծաղնս պարտէ երակ ասանել. այսինքն զուրախութիւն աշխարհիս կտրել և Գ. ազգ հայելիս, որ է .Գ. ազգ մեծութիւն աշխարհիս, ոչ հայել. այլ զհետ սատա-նայի պարտէ ընթանալ խոստովանութեամբ և խլել զծառս բարկու-թեամբ 'ի նմանէ. ասպա պարտէ մեզ հանապազ մեր ընթանալ որպէս ասէ Սրբնասոն. որ համբերեսցէ խաղաղ, նա կեցցէ:

ՄՁԴ. ԿՈԿՈՐԴԻԼԱՅ ԵՒ ԸԻԶ

(129 D)

Եւ ասա զիանկլի է. զի պարկեշտութիւն յոյժ յօգուտ է վասն հոգևոր ընթացողաց. և զայս ցուցանեմ .Ա. օրինակաւ: Նախ թէ որ ունի պղնձի թշնամի, որ հարկիւ հանապազ 'ի մեծին գայ և ոչ կարէ բժշկել. պարտ է պատրաստ կենալ 'ի կերակրոց և ըմպե-լեաց. որ զեղ չասնելն և ազատանմանն գնա. նոյնպէս աշխարհ և մարմինս թշնամի է մեր և ոչ կայ հնար ապրել 'ի սոցանէ: Վասն այն պարտէ մեզ պատրաստ կենալ 'ի վաս կերակրոց, որպէս ասեն իմաստունքն, թէ է գազան մի մեծ, որ կոչի կոկորդիլոս, և ըզ մի փոքր թշնամի է նորա. թ[է] տեսանէ գազան զըզն, նա ասուրբն սպա-նանէ զնա. այլ ըզն յոյժ հնարաւոր է. գնա 'ի կանաչ մարգ և թաղի. և գազանն յոյժ սիրէ զկանաչ խոտն. և ըզն ընդ խոտին մտանէ 'ի փորն և զթոյնքն հեղու և զաղիքն կարատեալ սպանանէ:

Նոյնպէս կոկորդիլոսն ցուցանէ զսեսս մարդկան և ըզն սատանայ, որ մարդիկք սպանանէ այն կերակրովն, զոր սիրեն մար-դիկ. անդ թաքուցանէ զինքն սատանայ. զի թէ զփառս և զպատիւ սիրեն, սատանայ ծածկէ զինքն մեզ պահելութեամբ. թէ զհեշ-տութիւն սիրեն, սատանայ ծածկէ զինքն ապաշխարութեամբ: Դար-ձեալ գազան ցուցանէ զմեծատունս և ըզն զմահ. որ յոյժ երկնչի 'ի մահուանէ և յայնժամ տեսանեն զմահն, յորժամ հիւանդանան, այլ բժիշկ բերեն և ազգի ազգի դեղս ասենուն. և յորժամ [ող]ջանան, զիանն, թէ 'ի մահուանէ փրկեցան և զմահն ու ասեն կոխեն և

ախտանիքն զանազան կերակուր ուտել և այնչափ ուտեն, որ զօրձեալ հիւանդանան. զի մաղձն թողուցեալ է 'ի կերակուրն և ապանանեն զնոսա։

ՃՁԸ. ՕՐԻՆԱԿ Ի ՍՆՆԴԵԱՆ

(129a D)

Եղբա՛ զի այժ որ կամի 'ի սատանայէ և 'ի մեղանչմանէ փրկել և յերկինս ընթանալ, պարտ է զինքն պատրաստել ։Ո. օրինակաւ. զի որ կամին վազել, թէ հանդերձն երկայն է, ոչ կարէ վազել այլ պարտ է կամ կրել կամ ի վեր վազել. և թէ մերկանայ, թեթեւ յամենայն ուր ընթանայ. որպէս քուշտիկինն, յորժամ զամէնայարին, մերկանան. զի կարասցեն յաղթել այլ նոքա որ զգեցեալ են, շուտով անկանին։

Ապաքէնորպէս հանդերձն ցուցանէ զաղաղակութիւնն, որ երկայնացեալ է և յամենեքին ոչ կշտանայ. և հանդերձս այս յայժ արգելուլ մեզ ընթանալ յերկինս. վասն այն պարտ է կարճել և չափաւորել զինքն. ուստի արագ ընթանայ 'ի պատուիրանս աստուծոյ։

ՃՂԴ. ԲՈՒՆՔ ԻՄԱՍՏՆՈՑ ԸՆԴԴԻՄԱՑԵԱԼԻ ԵՒ ԱՆԴՐՕՏՈՑ

(131 D)

Այն որ թերթեալ է բան, խօսի սխալական. և զոր ասէ, ոչ կատարէ ճշմարտութեամբ, ոչ թէ արուեստն է անկատար կամ թերաքարան, այլ 'ի համար հաշուոյն լինելն մոլորական։

Արիստոտել ասէ. 'ի կենաց աշխարհիս, որպէս 'ի ակզանոցս պարտ է [յ]աւանել. ոչ քաղցեալ և ոչ յագեալ, ոչ ծարաւի և ոչ արբեալ։

Որք ['ի] հիւանդութեան զմահ մահու կրեն (զրեն), նմանօղք իցեն այնոցիկ, որք 'ի ժամանակի նեղութեան զհարկաւոր փաղայաղագս նաւի պատրաստեալ սիսանեին։

Սոկրատէս ասէ. լաւագոյն համարեա զբարիոք մեռանելն քան զապրելն չար։

ՃՁԱ. ԱՍՊԻԴԱՄԱՆԴԻ

(131 D)

Ասեն իմաստունքն, թէ կայ ազգ մի ձկան, որ ասպիդամանդի կոչեն, որ ծնանի 'ի քաղցր ջուրս. և յորժամ մտանէ 'ի ջուրս ծովական, ոչ կարէ ապրել անդ. զի դառն է, այլ յորժամ առնու զհամ քաղցր գետոց, որ 'ի ծով մտանեն, ելանէ 'ի ծովէն և գայ 'ի ջուրս գետոյն և անդ բազմանայ և աճէ։

Նմանեցանէ զքրիստոնեայսն, որք ծնանին 'ի քաղցր ջուր աւազանին. թէ անկանին 'ի դառն ծով աշխարհիս, որ է մեղքն, ոչ հեշտանան և աճին բարի գործօք, մինչև ճաշակեն զքաղցրութիւն գետոց աստուածայնոյ պատուիրանացն և գիտել անդ աճեն և բազմանան առաքինութեամբ մնանելով 'ի յաղօթս յայս, որ յարդարեցաւ 'ի գետոյն. որ ասէ, որ ով ծարաւիցէ, եկեսցէ առ իս և արբցէ։

ՃՁԲ. ՄԱՆԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԵՒ ԶՕՐԱՑ

(132 D)

Էր 'ի պատմութեանց, թէ 'ի քաղաքի միում թագաւորն մեռաւ և թողեալ որդի մի թագաւորին տղայ յօրօրոցին։ Եւ եկեալ թշնամիքն պատերազմեցան ընդ զօրս թագաւորին յաղթել և յաղթեցին. զի ոչ էր թագաւորն ընդ նոսա. և յորժամ դարձեալ եկին թշնամիքն 'ի պատերազմ, մի ոմն եհան զմանուկ թագաւորին և առեալ յօրօցօքն, եդ 'ի մէջ զօրացն և զաշակ անդ և ասաց առ զօրսն. ահա թագաւորդ ձեր 'ի մէջ ձերում. եթէ կամիք, պահեցէք զսա և արդ զօրացեալ ամենեքեան 'ի պատերազմ և յաղթեցին զթշնամիքն իւրեանց։

Նմանեցանէ առակս, թէ աստուածային հանապազ պատերազմիք և յաղթէք զմարդիկ. զի թագաւոր երկնաւոր ոչ էր ընդ նոսա. Վասն այնորիկ (անեղծ) աստուածածինն զիւր միածին որդին աստուածոյ զՅիսուս Քրիստոս եդ 'ի մէջ նոցա յայտնի ամենեցուն. Եւ զայս կամի ցուցանել, թէ ահա թագաւորդ ձեր 'ի մէջ ձեր՝ զօրացարուք և յաղթեցէք. վասն այն առաց Հրեշտակն զՄարիամ. արի առ զմանուկն և զմայրն իւր և գնա յԵգիպտոս. զի խնդրէ Հերովդէս կորուսանել զմանուկն. բայց յորժամ զմանուկն Յիսուս հանապազ 'ի միտս պահեսցէք, սատանայ ոչ կարէ արկանել զմեզ 'ի մեղս մահու։

ՎԱՐՔ ԿՈՒՍԻՆ ԿԱՐԻՆԻ

(123 D)

Գրեալ է 'ի վարս Հարանց, թէ 'ի ծննդեանպարհին Ադամայ եկին բռնակեալ չար կամօք կախարդք, որ փոխեցին զմարդն 'ի կերպարանս անասնոց ոչ ըստ էութեան և ոչ բնութեան, այլ առաջօք. և եկին առ նոսա զեղեցիկ կին մի, որ խիստ մաքրագոյն էր, և փոխեցին զնա 'ի կերպարանս իշոյ. և բազում փառաւոր ամենքը նոցա մխիթարականութեանց. վասն զի ոչ էր կարացեալ զմտառութիւն, այլ միայն լեզուն կապեալ էր. և գնեաց զնա պարոն մի վասն մխիթարութեան. և պատուիրեցին, թէ ջուր մի հացինեք զէշն, որ կերակուր զորայ. Նա որ մի արածեր եղն 'ի գետեզերն մի. և նմանեաց պաշտօնեայն իշոյն. և էջն անկեալ ընկէց զինքն 'ի գետն և առժամայն դարձեալ 'ի կերպարանս մարդոյ. և զարթուցեալ պաշտօնեայն և հարցանէր, թէ զիմ պարոնին էշն ո՞չ տեսէ՞ր. և նա ասէ. ահա ես եմ և ասէ. ոչ գուշ. զի զեղեցիկ կարծես. ասէ. ես եմ. զի լուացայ ջրով և բժշկեցայ 'ի կախարդութենէ։

Նա 'ի միտս զուգանէ [առակս] [գ]ասանանեաց, որ փոխեաց զմարդիկ 'ի կերպարանս անասնոց ոչ ըստ էութեան նոցա, այլ ըստ չար փարսուց. զի ամբարտաւանն է նման առիւծոյ և բղջախո՞հ խոզի և այլ այսպիսիքս են՝ ծառայս և մարդակերպս։ Նոյն աղբեր միութեան այնպէս շնորհ ունի. զի որ մկրտի սուրբ աւազանն 'ի ջուր յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ, յայնժամ խափանի առաջինեայն գործն սատանայի 'ի նմանել և ազատի 'ի ծառայութենէ նորա

ՄԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ԶԱՒԱԿԻ

(178 D)

[Ջ]ուլհակ մի ասաց, թէ աստուած զմարդն թագաւոր է ստեղծեր. և ես այլ թագաւոր եմ [ա]յիմ յանձինս և աւք ինձ թագ և իմ մասուրարսս և ասէր ինձ հեծելք և ժողովուրդ. և երթամ խնդրեմ հնդկաց թագաւորին զաւարն ինձ կնութեան. Նա գնաց առ հնդկաց թագաւորն և ասէ. տուր ինձ զքո դուստրն 'ի կնութիւն. և ասէ թագաւորն. Ի՞նչ մարդ ես և ի՞նչ գործ ունիս, որ զիմ դուստրն խնդրես. և ասէ. ջուլհակ եմ բարեկացու. և ասէ թագաւորն ընդ զինուորացն. առէք և տանիք զդա. և ասէ թագաւորն. հարցէք զդա, թէ ուստի իցէ. և հարցին զնա. նա

պատասխանի ետ և ասէ. յարեւելից եկեալ գեղ մի կայ. անուն Տանգրաա այ. ասէ Թադէոսն. Թողէք զդա. մի սպանանէք. քանզի յիմար է. զի յաշխարհն այն՝ ամենայն խեւ է. և արձակեցին զնա խաղաղութեամբ։

Ցուցանէ, թէ մարդ որ անզգամութեամբ մեղք գործէ, նա խեւ լինի և խեւութեամբ գործէ. նա աստուած չէ համարիր զայն ծանր մեղքն, այլ սակաւ համարի. որպէս ասաց Քրիստոս, թէ որ [ոչ] գիտէ և առնէ, արբցէ գան սակաւ։

ՄՂՕ. ԿՐՕՆԱՒՈՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

(179 D)

Այր մի ունէր որդի մի. և որդին այն եղև կրօնաւոր և գնաց մտաւ ընդ ծերպով վիճի և աղօթէր. և եկեալ հայրն և մայրն 'ի նեղքս վիճին և ասէին ընդ որդին. եկ առ մեզ, զոր տեսանեմք զքեզ. զի կարօտ եմք զքո տեսանելն. և ասէ որդին, թէ ոչ տեսանէք զերեսս իմ և ոչ ես կարեմ տեսանել զերեսս ձեր. և ասեն հայրն և մայրն առ որդին, թէ տեսանեմք զքեզ, որ զձեռն ընդ հեռաց կապած և զմայր ցեցն 'ի վեր և առնեն զքեզ 'ի հրապարակն առաջի դատաւորին։ Եւ գնացին սրտմտութեամբ յերեսաց որդոյն։ Եւ անցաւ սակաւ ինչ և եկն ճանապարհորդն, որ անցանէր ընդ վիճովն. և ուրախ զայլն ճանապարհորդքն. և ուրացոյ սպանեցին զամենայն ճանապարհորդքն, որ անցանէին ընդ այն. և դատաւորն քաղաքին իբրև լուաւ, փութապէս առաքեաց զինուորս, թէ անսէք և զամէք զաւազակսն. և եկեալ շուրջ զայլն զայրին զայն և ոչ զոք գտան, բայց միայն կրօնաւորն. կալան և կապեցին և ասեն, թէ ոչ ես դու միայնակեաց, այլ աւազակ ես և զճանապարհորդսն դու սպաներ. և կապեցին զձեռս 'ի յետս և զմայր ցեցն 'ի վեր և ասեն, թէ բեր քեզ վկայս, թէ ոչ սպաներ զճանապարհորդսն. և ասէ կրօնաւորն. ոչ զոք ունիմ այսր, որ զայս վկայութիւն տայ, բայց միայն ծնօղքս. և կրօնաւորն կոչեմ ասաց, թէ ով ծնօղք, եկէք տուք ինձ վկայութիւն, որ ես չեմ սպաներ զզօրքն. և առժամայն հրամանաւն աստուծոյ ծնօղքն խլեցան 'ի տապանաց և վերացան ընդ օդն 'ի վեր, երթային առ կրօնաւորին և իբրև եկին առաջի դատաւորին, պատմեցին նմա զօրքն զարմանալիքն. զի այլ մարդ ոչ անց զոյր առ 'ի վկայութիւն տալու. այլ հրամայեաց ծնօղացն զի զան վկայութիւն տան.

եւ ահա եկեալ զի փրկեսցեն. զի ոչ է զա ստամբոք զգայցեն Երբե- ռանս զատատւորն, զարգմացութն կոչում զնոյ 'ի պատմչեկսացն, որ եղե ընդ ստան կրծատւորին, և արձակեաց զնա խաղաղութեամբ։

Նա ահա կատարեցաւ անէծք ծնողացն. վա՜յ այն մարդոյն, որ զծնողքն արհամարհէ, և ով որ զծնողաց անէծքն առնու, նա հուրն յաւիտենական ժառանգէ։

ՄԴԹ· ՀՐԵՇՏԱԿ ԵՒ ԱՂՔԱՏԻ

(15 D)

Երկն Հրեշտակ առ աղքատ մի. և ասէ ցնա, թէ զնա հաղթո- ղութիւն արա. ես քեզ օգնական եմ. և ասէ աղքատն. որպէս զի- տեմ, թէ դու իմ օգնական ես. ասէ հրեշտակն. յորժամ 'ի մի- րոյ հիւանդին երթաս և զիս տեսանես յոտից գլխոյն, նա դու ասա այս հիւանդս ոչ մեռանի, այլ մեռանի. ապա թէ գլխոյ գլխոյն երեւիմ, նա մեռանի. դու ասէս արա նմա Նա աղքատն արար այնպէս զա- ւուրս բազումս հեքիմութիւն. և եղև իմքն հիւանդացաւ. և հրեշտակն երեւեցաւ 'ի սակ յոտիցն իւր. և իմացաւ, զի ողջանայ մեռանելոց, և ասէ այրն. շրջեցէք զանկողինս. և շրջեցին. և գտանէր 'ի յոտից կողմն տեսաւ զհրեշտակն. ասէ ցնա հրեշտակն. ով յի- մար աղքատ, ես քեզ ասացի՞, թէ շրջէ զանկողինս. և առժամայն մեռաւ։

Խրատէ, թէ յորժամ մահուան օրն գայ և կոչնականն, նա թէ շատ և թէ քիչ շրջէ զանկողինս, ճար չկայ. պիտի մեռանի։

ՍՊԱՆ. 17 Ա Նախ ասացաւ, թէ այր մի կայր [կար]ի աղքա- տացեր և աղաչէր զաստուած առ նմա փարթամութիւն. և եկեալ առ նա հրեշտակ աստուծոյ [ասէ]. լուաւ աստուած աղաչանաց քոց և տացէ քեզ այնպիսի շնորհս. զի յորժամ հիւանդի մտանս երթաս, ես երեւիմ քեզ հիւանդին գլխոյն գիհն, նա դու ասա, թէ մի ցաւեք. հիւանդս առ լուանալու է. և լինի այնպէս. թէ լինիմ ոտից գիհն, դու ասա, թէ մեռա- նելոյ է. և լինի այնպէս անպատճառ։ Եւ զայս լսեալ այնպէս առնէր ամենայն հիւանդաց. և տեսեալ քաղաքացիքն բազում ինչս և ստացուածս տային նմա և առնէր զայս ի բազում ժամանակս, մինչև զի կարի յոյժ փարթամացաւ։ Եւ եղև յետ բազում ժամանակաց յաւուր միում ինքն հիւանդացաւ. և երեւեցաւ նմա հրեշտակն ոտից կողմանէն. իսկ նա ասէ ցընդանիսն, թէ փոխեցէք զբարձս և դիք ի տեղի ոտիցս. և յորժամ

առնէին, գարշելով երեկեր առից հողն և այնպես բազում անգամ չըր- ջեաց զմնացեալն ի առից հողն. ոչ կարաց ազատիլ ի մահուանէն, այլ մեռաւ։

ԱՌԱԿ ԲԺՇԿԻ ԳՈՐՏ

(123 D)

Գորտ մի ելեալ ՚ի Մ[ո]րա յաշխարհն՝ ՚ի չափ եզեան միջոյ և ասէր զեղեցիկ ձայն և քաջք (?) և ասէր, թէ խելօք ազգի բժիշկ եմ և եղեւ ՚ի լեառն մի բարձր, գոչէր և ասէր, թէ ամենայն ցաւոց գեղ ունիմ և ժողովեցան յաշխարհէն ամենայն և եկին ՚ի լեառն մեծաւ աշխատութեամբ. իբրև տեսին զնա զի էր զորտ գաղէր (?) կերպարանօք և քարկած (?) աչաչին (?) զնա և ազատեցին և ասեն. ով գեղեցիկ, որ դու բժիշկ ես, դու զքեզ է՞ր չես բժշկել։

Նշանակէ, թէ պարտ է մարդոյն նախ զինքն ուղղել ՚ի մեղաց և ապա քարոզել այլոց, որպէս ասաց Քրիստոս. բժիշկ, բժշկեա զանձն քո. պարտ է զգերանն հանել յականէ իւրմէ և ապա ասել ընդ եղբօրն, թէ եկ որ հանեմ զշիւղն (զշիւղն) յականէ քումմէ։

ՄՍԼ. Պ—. 65 F ՎԱՍՆ ԳՈՐՏԻՆ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍՈՒՆ Գորտն զհաւանն և զմլհամսան (?) ՚ի վերայ էր կախել և ՚ի շուրջ կու գայ[ր] և կասէր, թէ հաքիմ եմ և գարիմ (?) և ամենայն ցաւոց դեղ գիտեմ։ Էլու ժողովեցան առ նայ ամենայն կենդանիքն ՚ի բժշկութիւն և եկն աղուէսն և սկսաւ հեգնել (?) և ասէ, թէ յետևէս մինչև ՚ի գլուխդ խոց և բորոտ ես և այլոց հարմութիւն կու տե՞ս։

Նշանակէ մարդ, որ զիւր արատն թողու և այլոց խօսս առնէ։

ԱՌԱԿ ՀՆԱՐՔ ՍԱՏԱՆԱՅԻ

(124 D)

Սատանայ առ սատանայ մի գնաց և ասէ. ի՞նչ ունիս պատ- հառն. և նա ասէ. կու մի մեղր ունիմ և գդալ մի և մաղեղն մի և ատրճանակ (?) մի. երբ որ կամիմ զմարդ խաբել, նա կաթնում մեղ- րն գդալ մի և դնեմ մարդոյ բերանն և կու քաղցրանայ և մեղք կու գործէ, պատանի և չնա և յորժամ գործէ զմեղքն, ես շուտով կու ծածկեմ մաղեղենաւս զմեղքն, որ չտեսանէ. և մարդիկք ասեն,

թէ զմեր չարս մեք միայն գիտեմք և այլ ոչ գիտէ. և բազում ժամանակս խորհիմ զմտօքս. և յորժամ կամենամ, ատեամ զպատճառս և եղանեմ 'ի տանջ[անա]ցն և փչեմ և յանդիմանեմ զչար գործքն և խայտառակեմ:

Ասացանէ, զի ոչ ինչ է 'ի ծածուկ, որ ոչ յայտնեսցի, և գաղտնի, որ ոչ ծանիցի. ո՞ր կարէ թաքչել քաղաքը, որ 'ի վերայ լերին կայցէ:

ՄԴ.Ե ԳԼ.ԳԼ.ԱԶ

(Կ: Ի)

Այր ոմն Մծառուան ունէր կին մի գեղեցիկ. և կինն այն շնացող. և այրն գնաց 'ի շուկան և գնեաց հաւ մի 'ի հնդկաց անուանն պապագայ. և գիտէր հնար լեզուն. ասէ վաճառականն առ հաւն, թէ առանեմ զքեզ 'ի տուն իմ և զինչ կինս առնէ, դու տես. երբ որ ես գամ 'ի տուն, դու ինձ ասես: Նա. եկն մարդ մի և գործեաց չար. և յորժամ եկն վաճառականն, նա ասաց հաւն. և այրն բարկացաւ և ծեծեաց զկինն. և յորժամ ել այրն, ասէ կինն ցծառայսն, թէ ո՞վ ասաց զմեր բանն. զի այլ ոչ ոք տեսաւ այլ դուք. և ասեն. քաւ լիցի, տիկին. մեք չեմք ասել այլ տեսաք, զի պապագայն խօսէր ընդ տեառն մերում: 'ի միւս եր[ի]կունն ասէ կինն ցծառայսն, թէ առէք զաղօրիքն և լցէք ջրով և առէք զաւելն և [երգ]ենիկից զջուրն 'ի վերայ հաւուն զլխոյն ցանեցէք, որ զաչքն չի բանայ և տեսանէ, զոր մեք գործեմք, և առէք թմբուկ և ծեծեցէք, որ ձայնն գոռայ. որ գիտենայ հաւն՝ որոտումն է և անձրև. հաւ գայ: Նա. գայն գիշերն այդ կերան և խմեցին և պառնկեցան. և հաւն 'ի առաւօտուն ձայնն ոչ լսեց, թէ զինչ արարին. և ասէ հաւն տան խորամ, թէ այս գիշերս այնչափ որոտումն կայր և անձրև, որ զաչս անմնեցին ոչ կարացի բանալ: և Մծառուածն բարկացաւ և ասէ. այս գիշերս պայծառ էր և անձրև ոչ կայր, ով զարշելի և եղկելի հաւ. այդ ո՞րպիսի սուտ է. որ անձրև չեկաւ և որոտումն չկայր և դու ասացեր և զեմ սպանել կինս Միջազարս արարեր. վասն այդ սուտ բանիդ մեռանիս. և եզարկ զշուան 'ի գետինն. և սատակեցաւ. Մտաւ սամեղ հաւն 'ի ձեռն կնոջ չարութեանն:

Ասացանէ, թէ կնոջ միտքն չար է. և սատանայի թուր է. այնով սատանայ սպանանել զմարդիկ:

ՄՂԶ. [illegible]

([illegible] D)

Այր ոմն աղքատ գնաց 'ի լեառն և կթէց սափորիկ մեղր և տարաւ այն աշխարհին թագաւորին. և թագաւորին մուտքն ամէնն մեղր էր. և ոչ խառնեց զաղքատն, թէ սակաւ էր, այլ ընդունեցաւ։

Նմանեցաւ. մեք զայս սակաւ բանս խօսեցաք ընդ ձեզ. որ է հարուստ զերթ զթագաւոր զայս. դուք ընդունեցէք զսակաւ բանս, որ կու խօսիմ ընդ ձեզ, որպէս ընդունեցաւ նոյն թագաւորին զաղքատին սակաւ մեղրն։

ՄՂԷ. [illegible]

([illegible] D)

Երկու գողք գնացին 'ի մեծատան միում յերդիք և կամէին գողանալ զինչս նորա. և էր լուսնկայ. և իմացաւ այրն, որ գողքն 'ի յերդիքն եկին. և ասէ կինն ցայրն, թէ ամէն զանձս և զդրամս և զամենայն ծառայ է եկեր քեզ. և ասէ այրն. երթայի 'ի գողութիւն 'ի գիշերի մեծատանց երթիք 'ի լուսն կայ լուսոյն, որպէս որ այժմ կայ. և շուք լուսնկին յերդէց 'ի վայր ցայթէր զերթ հիմայ. և ես գիրկ առնէի զլուսնկին շուքն՝ բանէի և 'ի վայր կիջ՛նայի (այսօր) 'ի տունն և բան մի կասէի. որ ինչ գեղեցիկ զամենայն կայր 'ի տանն, նա ամէնն ինձ կերեւնար և առնէի 'ի շուքն կապէի և զեւս այլ 'ի հետ զամենայն. և շուքն զեւս 'ի վեր կու հանէր 'ի տունն (տանիքն). և այսպէս զամէնն շահեր եմ։ Երբ լսեցին գողքն զբանս զայս, խիստ ուրախացան և հաւատացին պատրողական բանիցն և զինեցին զշուքն, որ 'ի վայր իջնուն, անկան և խելաց թափեցան. և այրն յարեաւ և կապեաց զնոսա։

Նմանեցաւ առակս, թէ մարդն որ գողանայ և ստախօսական բանին հաւատայ, նա որպէս այն գողքն կորնչին. և պատճառն 'ի ճնշէն ելաւ, որ այն գողքն յերդէց 'ի վայր անկան. կինն 'ի կողմն է և կոյն ծուռ է և ինքն չար է։

ՄՂԸ. [illegible]

([illegible] D)

Այր ոմն ունէր խանութ և մեղր կու ծախէր. և կաթեաց կաթ մի 'ի մեղրէն 'ի գետին. և պիծակ մի նստաւ ի վերայ նորա. և կատու վազեաց և կերաւ զպիծակն. և յետ նորա շուն վազեաց և եկաւ

զփառաւն. և խ[ա]ռնութիւն ամէն եղարկ զշունն և աղանեաց. և կայր այն գեղջն զրրացութիւն զեղ մի, որ շունն յայն գեղիցն էր. եւրև խմացաւ շատ ամէն, եթէ խառնութեանն զեւր շունն աղանեաց, յայն ժամ եկն և սպանէ զխառնութեանն։ Յետոյ յարեան .Ռ. կողմանց զգեղացիքն և արարին պատերազմ մեծ ընդ միմեանս. և եղև կոտորումն 'ի մէջ նոցա զի մնաց երկու կողմանց մարդ մի կենդանի փոան կաթ մի մեղրի համար։

Նշանակէ. զի ամենայն որ 'ի հետ աշխարհիս շրջի, նա որպէս այն .Ռ. գեղի մարդիք փոան կաթ մի մեղրի համար մա՞ն (մարտնչին)։ Նոյնպէս ամենայն, որ զմեղս գործէ, նա մեռանի, որպէս մեռան այն մարդիքն։

ԱՄԻ Ըա. 51 F խառնութեան մի մեղք կու կշռէր, կաթ մի 'ի գետինն կաթեց. նայ պինակ մի 'ի վր նստաւ, կատուն 'ի խառնութէն 'ի վր վազեց. շնգամի 'ի մէկ ալ խառնութէն վազեց և զկատուն սպանեց։ Նոյնժամ .Ռ. խառնութեանն ի յիրար զարկան և բաղում արեան հեղութիւն եղև. և յորժամ զպատճառն իմացան, նայ մէկ կաթն մեղր էր։

ՄՂԲ. ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԽԵՂ ԴՈՒՍՏՐ

([illegible] D)

Դիտացէք, որդիք մարդկան, որ թէ թագաւորի դուստր լինի՝ և 'ի [յինքն] խեղդութիւնն ունենայ, նա ոչ ընդունին զնա և ոչ առնուն զինքն համարնութիւն։

Նոյնպէս և մեր հոգիք հարսն են Քրիստոսի. և եթէ խեղդութիւն մեղաց ունենայ, նա երկնաւոր փեսայն Քրիստոս ոչ ընդունի 'ի յառագաստն։

Ե. ՄԵՂՔ

([illegible] D)

Թէ մարդուն զաչքն թրով հանեն և թէ աղով մէկ է. թէ զմարդն աուբեճն խեղդէ և թէ աղուեսն՝ մէկ է. մարդ թէ 'ի ծովն ընկղմի և կամ 'ի գետն՝ մէկ է։

Նոյնպէս մեղքն թէ մեծ լինի և թէ փոքր, զմարդն 'ի տանջանքն ձգէ. զի ամենայն մեղք հաւասար կշռի։

Յա. ԺԲ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂՒՈՅՆ խնդրես գնալ, յորժամ տանուտէրն ցուլն լինի. երթ 'ի գեօղն, որ կոչի Պետրունիս, որ Ջերմուկն է. և ել 'ի կատար լերինն. անդ գտանես զծաղիկն. և են վէմք .Պ. և գտանի 'ի մէջ .Պ. վիմացն։ Յետ նշանք .Պ. վիմացն այս են. Ա.՝ չորեքկուսի է սեղան և տափակ. և սեւ զմէկ այլն յայլ լերին շուքն, որ յարեւմտեան կողմ կայ, զոր անուանեն Արագած, որ արեգակն 'ի մուտն լինի. որ յայն լերին շուքն որ անդ որ հասանի, անդ է ծաղիկն։ Այլք ասացին. թէ կամիս գտանել գնա, գտանես զԱմառեն բերդն, որ կոչի Խնձորէ, և անդ գտանի ծաղիկն։ Եւ այլք ասացին. թէ գտանի 'ի Սուրմարի 'ի գեօղն, որ կոչի Զօղկեր։ Երթ փորձեա զչափ տեղի և գտանես գնա։ Յետ նշան ծաղկին այս է. մէկ արմատ ունի և արձակէ բազուկս .ժ.Ա. և ունի ամէն .Ա. գոյն մի ծաղիկ. գուգայլ, կապուտակ և ծիրանի և շուշան և այլն. զի ամէն գունից զարդարեալ է համատիպս. իսկ ժամանակ ծաղկին այս են. 'ի հասի ամսեան .ԺԱ. անցնի։ Այլ պարտ է խնդրել զծաղիկն 'ի գիշերի. զի 'ի գիշերի պայծառագոյն երեւի յոյժ խնդրողացս։ Եւ երբ գտանեն գնա, պարտ է զզուշութեամբ առնուլ ինչ 'ի վերայ գործել և պահել, մինչև գտանէ որ բարի և աստուածպաշտութեան արհեստ գիտենալ. որ լուանի 'ի շնահուար և 'ի զօրաւոր պտուղն և անտես 'ի չար սատկացուց. նոյնպէս և ժամագիտակն, որ է յարեւելեան ցիցն, շնահուար և զօրաւոր լինի. և իւր տանուտէրն անտես 'ի չարեաց։ Եւ երբ գտանես զօրն և զժամն, ապա հան զինքն զգուշութեամբ. որ արմատովն և մնացուածն. որ խեկի երբ չի մնայ 'ի տեղն. զի ասացեալ են իմաստունքն, թէ զօրութիւն 'ի յայն թաղչի, որ մնայ 'ի տեղն։ Ապա առ զիւր ծաղիկն և խառնես իւղ անուշ և 'ի գործ առ այս նշանակս. թէ յախտակիր հասուցանես, վերնական ձայն և բարբառ լսես և հասկանաս զամենայն լեզու մարդկան և իմանաս զձայն անասնոց, գազանաց և թռչնոց։ Ապա թէ յաչաց հասուցանես, տեսանես զամենայն արարածս աստուծոյ աչացդ։ Յետ թէ 'ի քիմաց հասուցանես, զհամ անոյշ 'ի յերկնից առնու[ս]։ Ապա թէ 'ի լեզուաց հասուցանես, զամենայն լեզու հասկանաս և բարբառես և զիմաստութիւն իմաստնոց և զվարդապետութիւն պատմես։ Ապա թէ 'ի մտաց հասուցանես, զամենայն արուեստս առնես։ Եւ՛ այլ բազում ինչ ասացին վասն ծաղկին զօրաւոր հրաշս մեծամեծս. բայց և այլք ասացին, թէ Սնդրկայ ասաց, թէ եւ գտի գնա 'ի Զօղկեր։

Է. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԷՆ F

ԾԶ. ԳԻՆԻ

(1 F=3 E)

Թագաւոր մի կայր եւ մին որդի ունէր եւ հրաման տայր նայիպնցն, թէ՝ յամէն որ մին մի զիմ որդին 'ի պատուիւ տարէք եւ տանէքին եւ . մի մին նայիպն 'ի պատուիւ տար[էր] է եւ յերկիւղն տարաւ 'ի հօրն 'ի տունն եւ գնաց. եւ որդի Թագաւորին խիստ գինով էր եւ 'ի բազէայ էլաւ եւ զինքն 'ի վերան շրջեցաւ եւ ընկաւ 'ի յարատաքնոցն եւ մեռաւ. եւ մին այլ օրն զարին մեռեալ: Նա Թագաւորն հուրձի տարար, թէ զինչ որ ի յիմ իշխանութեանս էգի կայ, փակեցէք եւ զկարաղնեին կոտորեցէք. եւ տարաւին այնպէս:

Նա այրի կին մի մին որդի ունէր եւ զեւ[ր] հնձանն եւ զգինին պահէր եւ յամէն վաղվէնէ եւ յերկիւղնն ի վր հացին .Մ. թաս գինի կու տար. որ խմէր. եւ յարժամ մնաւ էղ"ու, զիշէր մի 'ի դուրս էլաւ եւ Թագաւորին առիւծն սպանեց. եւ Թագաւորն վաղուն կանչեցուց, թէ ով որ զիմ առիւծն սպանեց, թող գայ, որ իւր ազնուութիւն առնեմ: Երեկ այրի կին եւ որդին. հարցաւ Թագաւորն, թէ ի՞նչ ցեղ զառիւծն սպանեցիր. եւ ասաց, թէ զիշերն 'ի դուրս էլայ եւ հանդիպեցաւ առիւծն. ես սպանի. եւ ասաց մայրն, թէ զինով եմ սնուցեալ, եւ ասաց զպատճառն: Նա հրաման եհան Թագաւորն, թէ այգի տնկեցէք, այսպէս զգինին հանց խմեցէք, որ զառիւծն սպանէ. չկենի, թէ յարտքնոցն մեռանիք:

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ E 1 Փ] [illegible] (...) — 2 [illegible] — 3 [illegible] — 3—4 [illegible] — 4 'ի հօրն 'ի տունն եւ] [illegible] — 5 'ի բազէայ] [illegible] — 5—6 'ի յարատաքնոցն] [illegible] — 6 [illegible] — 7 [illegible] ի յիմ իշխանութեանս] [illegible] — 8 [illegible]

9 մի... ունէր] [illegible] — 10 [illegible] — 11 [illegible] — 12 [illegible] — 13 [illegible] — 14 [illegible] — 15 Թագաւորն [illegible] — 15—17 [illegible] — 17 [illegible] — 18 [illegible] — 19 [illegible]

ԺԲ. ՀՕՐՆ ՄԱՐԿՈՍԻ ԵՒ ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԻ ՅԱՊԱՏԻՆ

(2 F)

Հայրն Մարկէն Թագա[ւորա]հայր էր Տիգրանայ Թագաւորին և մեծ նայիւր. թողլ զամենայն մեծութիւնն և գնաց յանապատն ճգնաւորեցաւ. և էր կուսան և այնչափ ճգնութիւն առնէր, մինչ զի համբաւն ՚ի յաշխարհս տարածեցաւ. եկն օր մի, զի եկն առ նայ միայնակեաց մի, որ յառաջին հօրն էր լեալ զի անգիտանայր վարուց նորա Տեսեալ զի ՚ի մի խաւս նստէր և կերակուր նորա հաց և ապխտաթան էր. և մի ամն ՚ի ծառայից իւրոց սպասաւոր էր նորա և զգլուխն և զամն լուանայր ջրով. և զայթակղեալ այր եկեղ և գնաց. և զրպարտեալ Մարկէնի զի հայրենաւ էր. և սատարեաց և զարմացեալ գնաց. զի մի եղբայր զաշխարհ զայթակղեցուցէ: Եւ ասէր Մարկէն, թէ յոր աշխարհէ ես, և զանգէն և զծնունդն և զկինս նորա. և նա մի բան միայն պատմեաց՝ աշխարհ զԱղեքսանդրիոյ և տեսել աղաւաղ մի. և ծնողքն իմ, ասէ, ազգաւ և հօրաքոյրն. և ես հօրն մեռան սատակեցաւ և անուն արեգակնեալ. և կերա- կուրն արտաքս հաց և կարիճ. և մանկունք իմ ուսուցն և մայրն իմ ցուցին Եւ տեսեալ Մարկէնի. որդեակ, հաւատայ ինձ. զի Թագա- ւորահայր էի ՚ի տան Թագաւորին. և իմ իշխանութեանս է[ր] աշխարհս ամենայն և ինձ ամանչին .Ա՞. ծառայ արծաթագին և ակնախաղաղ երիվարաց. և յամենայն որ ՚ի բազմնելս կուռ երթայի և զանուշահոտութիւն կերակրոցն և զգեստուցն ո՛ կարէր պատմել և զհանդերձիցն զանազանութիւն, որ յանկից և յարծաթոյ և զա- հոյքն իմ պայծառ և ձիազինն իմ .Գ՞. ասորեստանու բարձր. և սպա- սաւորացն և կանանցն և երիվարացն ոչ գոյր թիւ. և յայնպիսի հեշ- տութեան էի և այժմ զամենայնն թողի: Արդարեւ եղբայր չզայ- թակղել յիս. և ծառայս ոչ իշխանութեամբ եմ բերեալ, այլ ինքն իւր յօժարութեամբն է եկեալ և ոչ ՚ի հարկէ. և մեծաց եղբայրն անզայթակղ:

ԺԳ. ԳԵՈՐԳԱ ՍԻՍԻՆԵՑՒՈՅ

(3 F)

Այր վանք մի յԱղեքսանդրիոյ կանանց և էր առաջնորդ նորա զի ՚ի գիշերի այր մարդ ոչ բնակէր անդ. և էր ՚ի ժամանակին յայն- միկ մի աւազակապետ .Խ՞. բնկերաւ Պետրոս-անունն և եկեալ ՚ի գի- շերի ՚ի դուռն վանիցն և թակուցեալ. զընկերսն՝ խարէութեամբ բացեալ զդուռն և կամեցաւ մտանել և սպանանել զառաջնոր-

բաց կանթեղսն և զվառեալ թաղանթը և 'ի յաստուածեղէն Հոգւոյն նշեալ պատմչելիք. զի նկեալ քերցն բերեալ ջուր և լվացին զգլուխն և զոտսն և զձեռսն իւրեանց զօրհնութիւն բաժանեցին. և էր անդ աղաչ-խարոյզ մի անկեալ 'ի մահիճս .Ձ. և Ը. ամաց 'ի գինէ և 'ի հիւանդութենէ վշտացեալ. և ոտին ջրոյն. և յարեաւ ողջացեալ. և փառս ետուն աստուծոյ և նկեալ յուղիւ[ն] յերկրպագութիւն. և աւազանին զզենցաւ զշարիսն, զոր ասեկլոց էր ստ նոսա. և 'ի մէջ գիշերին նկեալ ընկերքն 'ի դուռն վանիցն. և նոքա պատմեցին զն-զեալ գործսն. և կրկնեալ ընկերացն երանութեցաւ. և այնպիսի փա-րեւք հասեալ 'ի ծերութիւն և եղեալ ժառանգորդ երկնից արքայու-թեանն։

ԵԴ. ՎԱՐՉԱՒՆԵԱՑ ՍԵՐՈՒԵԱՆԵՆ

(7 F=6 E)

Արծաթասէր մի նստեալ զբամ կու Համբ[ր]էր. և աղքատն մի գնեաց 'ի յառաջն կալաւ՝ խնդրէր ողորմութիւն. և նա առեալ ի յերեսն եզարկ. և երևեցաւ Քրիստոս և ասաց, թէ Հրեշտակն զայսս ոչ արարին. և նա նստեալ գնաց 'ի վարդապետի մօտ լալով խոստովանեցաւ, զոր գործեաց. և ասաց վարդապետն, թէ բազում անգամ կու խրատէի, թէ արծաթն կուրացուցիչ է Հոգւոյ և մտաց և դու չէիր 'ի լսել. գնա բաշխեա զինչ քո աղքատաց, զոր ունիս, և գնա 'ի շուրջ արեկ և քարով զկուրծք ծեծէ, մինչև ողորմի քեզ աստուած։ Նա բազում ժամանակ 'ի շուրջ եկեալ. և որ մի երևեցաւ աստուածածինն և ձիով մի 'ի գրախտէն երեա, թէ առը 'ի Մ՞եարոս վարդապետն. որ խոստ կացցէ և 'ի մէջ գնէ և քեզ փրկութիւն լինի։ Նա այն է Վ‿արդանն[ե]աց աստուածածինն, որ է 'ի վրաց աշխարհն։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ E 1 Համբէր.—աղքատ.—2 առջև մեան—կալաւ] ապրեալ.—նա յարգի.—ի] չիք.—3 երեսն եզարկ.—երևեցաւ նմա.—4 նա] մարդն.—նստեալ գնաց.—մօտ վարդապետ ի մօտ.—լալով] չիք.—5 գործեց.—թէ ես.—5—6 անգամ.—6 կու] չիք.—խրատէի զքեզ.—արծաթն.—է] էր.—Հոգւոյ և] չիք.—7 չէիր 'ի լսել] ոչ լսէիր ինձ.—գնա] չիք.—բաշխեա.—զինչքդ.—աղքատաց] չիք.—զոր որ.—8 կուրծք ծեծէ] զանձն բախէ.—ողորմեսցի.—9 ժամանակ.—10 աստուածածին.—ձիով.—'ի դրախտի.—երեւ.—11 Մեարոս.—12 Վ‿արդանեաց.—'ի] չիք.—13 ասեն։

ԾԵ· ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ ՆՈՐԱ

(12 F)

Միայնակեաց մի կամեցաւ փորձել զասացեալն, թէ զամենայն, զոր ինչ կու խնդրէ մարդ յաստուծոյ, կու տայ թէ ոչ. և գնացեալ առ թագաւոր մի խնդրեց զդուստր իւր 'ի կնութիւն. և ասաց թագաւորն, թէ բարի է. գնա՛ 'ի ծովուն տակն պատուական ակն մի կայ՝ բեր. որ տամ զիմ զաւակն քեզ. և ասաց միայնակեացն. բերեմ. և առեալ .Ն. փարչ գնաց 'ի ծովեզրն և սկսաւ զջուր ծովուն հեղէր ի յհանն զարքին. և տեսեալ ծովայինքն գնացին իւրեանց թագաւորին, թէ մարդ մի զծովուն ջուրն կու ցամաքեցնէ։ Նա ասաց, թէ տեսէք. թէ կամաց կու հանէ, նա կու ցամաքեցնէ. զինչ որ կու ուզէ, գնացէք տվէք. և գնացեալ հարցին, թէ ի՞նչ կու զես. և ասաց, թէ ակն մի կայ 'ի մէջ ծովուս, զայն կու ուզեմ. և տվին .Պ. ակն գոհար. և նայ տարաւ առ թագաւորն. և ասաց թագաւորն հարսանիք պատրաստել և տալ զդուստրն նորա. և ասաց միայնակեացն, թէ զաւակ քո եղեցի քոյր իմ. և ես զաստուած կու փորձէի, թէ զինչ մարդն 'ի աստուծոյ կու խնդրէ, կու տայ աստուած թէ ոչ. և ճշմարիտ է աւետարանն, որ զինչ որ խնդրեն յաստուծոյ, անտարակոյս կու տայ աստուած։

ԾԶ· ԱՐԴԻՔ ՍԻԹԻՆԵՑԻ

(13 F)

Մեսաւ Սեանայ և Զեաց .Ն. արգի և արտ մի իւրեանց հայրենիք և յամէն տարի կու ցանէին և ի կալնի կէս կու առնէին և՝ առաւն մի է[ր] իւրեանց միջնակով զկէսն 'ի մէկի գիրն կու լնուին, զկէսն 'ի մէկ երկ կու առնէին, նայ փոքր եղբայրն թէ մի .Ն.ս 'ի յիր բաժինէն կու առնուր, ի մեծ եղբօրն 'ի գիւղն կու լնուր, թէ իմ եղբայրն աղքատ տէր է և շատ խարճ ունի. թող նորա աւելի լինի։ Նոյնպէս մեծ եղբայրն կու լնուր, թէ իմ եղբայրն հարսանիք պիտի առնէ, որ իրենն մնացած լինի։ Նա զամենն զաւան փակեցին. և յարժամ կերթային, որ հայց հանէին[ն], զաւան չէր 'ի բացափէլ. և տեսին զի լցվել էր և զամենն էր առեր. և նոյն ընկաւ 'ի քաղաքն և մաղտեցան քահանայք և իշխանքն և խմացեալ զպատմութիւն և փառս եառւն աստուծոյ։

ԾԶ· ԾԱՌԻԼ ՎԱՐՈՒ ԴԱՏԱՒՈՐ

(14 F)

Սուրբ Հայր մի 'ի դժոխոցն ուրեմն ոչ ի յաղօթս և ոչ 'ի սաղմոս և յոչ ինչ գործ չէր 'ի հանգչել և խնդրէր սորա յաստուածոյ, թէ ասկաւ մի 'ի դժոխոցն ցուց ինձ և Հրամանաւ աստուածոյ Հրեշտակ մի տարաւ 'ի դուռն դժոխոցն. և տեսանել մարդ մի 'ի վ[ե]ր գաւանն անկած երկաք ի վեր և փորն ուռուցած և ծառ մի 'ի փորն բուսուցած յոյժ մեծ և յամէն ճիւղ մարդ մի 'ի յառաքն 'ի կախ և էրեւն ի վ[ե] բոցովն և կու աղաղակէին, թէ ոչք ես մարդ. զմահ խնդրէին և ոչ գտանէի[ն]։

Եւ այս է միտքն, որ այն մարդն շահատու էր և ագահ և արծաթասէր. ինքն և իւր նմանքն յայնպիսի տանջանս են գնալու։

ԾԷ· ՀԱՅՐ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏ

(17 F)

Հայր մի շատ աշակերտ ունէր. Լեւոն կրօնաւոր մի սու Հայրն և նայ զէր աղօթանացն և զէր արտասուքն և զամէն պէտք խելքն փէսոսս և կացէն և զայլ սպասք (սպասքս). զի մէրձ վանիցն էր. և Հայրն յոյժ կու սիրէր զեղբայրն զայն. և եղբայրն եղև յոյժ պահեցողագործ, մինչ զհիւանդս և զախտաժէտս աղօթիւք բժշկէր. և նախանձեցաւ Հայրն ընդ երկոց երկրատարդ կրօնաւոր մի, թէ արի գնայ ի յանապատական, թէ չէ զամ զխուցդ ի վերաս —ք լնեմ և աշակերտն զՀայրն խափանեաց։ Ա. և Գ. անգամ զրկեց, թէ գնայ պատասխանի արայ. և կու երթայր, թէ Հայր կու Հարցանէ, թէ ուր կայս ի մէն[ս]ւթեն. և յորժամ առաւ Հայր, թէ չէր ի երթալ, և տարժեցաւ ինքն եկեալ գնայր և աշակերտն յառաջ'ի տայց, թէ Հայր 'ի տես կու զայ. և յարուցեալ Լաւ խուցն և գնաց 'ի գեմ և անկաւ ի յոտն Հայրն և թողութիւն խնդրէր. և Հայրն զարմացաւ. և զաշակերտն, որ զխոնարհութիւն տեսանելոց, եղէր Հայր և ինքն աշակերտացաւ նմա։

ԾԹ· ԿՈՅՐ ԵՒ ԱՉՔԱՒՈՐ

(18 F)

'Ի յաշխարհս .Բ. ազգաս կայ. մէկն կոյր է և մէկն աչքաւոր. ձին է խեղճ։ Նայն է խեղճ, որ կուրն է. և կուրն մեռածն է և աչքաւորն կենդանին է։

ԺԹ. Դ. ՕՐՆ ՄԱՐՏ
(19 F)

Ի ՀԱՅՈՑՍ ՎԱՐԴ"Ս Գ. ազգ մարգ կայ ի յաշխարհս. Մի զեա քար է և միւս զեա ջուր է. միւս զեա փուշ է. միւս զեա մամ է. զմա-տանէհայրն մտէն կու տանու. քարն, ջուրն կամ փուշն չեն ի տանուլ։

ԺԵՌ. ԳԱՐՈՆ ԵՒ ԻՇԽԱՆ
(20 F)

Պարոնին և իշխանին .Գ. իրք պիտոյ է. դովլաթ և խելք և քարեկու-զարութիւն և յայտ և դատաստան։

ԻԱ. Դ. ՕՐԴ ՊՕՀՉ
(21 F)

Գ. ազգ պա[հ]ք է. մէկ Քրիստոսի, որ Ադամայ ասաց, թէ 'ի ծառոյն մի ուտէր. Մի մարգարէիցն. ի Մովսէսին և Եղիային և այլոցն. Մի առաքելոցն, որ 'ի ժամ չարչարանացն Քրիստոսի պահին. Մի հայրապետացն. ի յիսնակին և շաբաթապահքն։

ԻԳ. ՀՈՒՄԱՆ ՄԱՐՏ
(23 F=1 E)

Սրբատասար[զ] մի ուխտագրեալ էր, թէ ամէնեքին հարամ չուտեմ և որ մի գնայ ի յեզր գետոյն. և ջուրն խնձոր մի կու բերէր և էառ զխնձորն կերաւ անօթէկց. զի գրած է 'ի հաքիմացն, թէ յանօթէկց խնձորն ուտելն զաւուրն արտամուլթիւն տանի. և 'ի մեռն անկաւ և գնացեալ խղճմտանաք ընդ գետն 'ի վեր դառնալ բաղչա մի և գիտաց, թէ ի յանտարից էր խնձորն. և առաց ցանէր Նորա. արդյ արդարութիւն և առ զգլին խնձորին կամ առայց հալալը զի ոչ եմ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴ E 1 ուխտ եղեալ.—թէ] զի—ամենեքին...—1—2 չուտեմ.—2 և] մի—առ.—գնայ] երթայր.—'ի յեզր գետոյն] 'ի գետն լուացվելու.—կու] մի.—3 առնել խնձորն եկեր անօթէց.—գրեալ.—հաքիմացն] հաքիմն գիրքն.—թէ] զի.—4 անօթի խնձոր ուտելն.—զաւուրն զա և զարտամուլթիւն տանի.—4–5 'ի մեռն անկաւ] յետոյ միշեալ զխղճն իւր.—5 խղճմտանք.—5–6 գնաց... խնձորն] անտառ այգեպան մի.—6 ցանէր Նորա] Նորա.—6–7 եղբայր, արդարեա թէ.—7 խնձորին.—և կամ—հալալ արա.—7–8 ոչ եմ.. հարամ] հարամ խիղճ կերեալ չեմ.—

կերակուր ամենեցուն հաւասար. և ասաց առ բարեկամսն, թէ կէսն որ իմ է, հալալ քեզ. և կէս իմ եղբօրն է. այնոր առ չեմ. և Զ-ատուր ծննդադարձ հեռի է ի միջոյ. և երիտասարդքն յաղթեն անկեալ գնաց և գտեալ զայրն ասաց. կամ տուր զին քո կիսոյն կամ հալալ արա. և ասաց այրն, թէ ոչ զին կայ ասնում և ոչ հալալ կայ արժեմ. թէ կամիս, որ հալալ արժեմ, զաւակ մի է ինձ՝ ոչ աչք ունի և ոչ ականջ և լեզու և ոչ ձեռք և ոչ ոտք՝ առ քեզ կին. որ հալալ արժեմ. անձամբ առնել զաղջիկն և յարժամ եմուտ ընդ նմա ի յառագաստ, էանա, զի ամենեքեան այդ էր. և ասաց զանեղին, թէ յե՞ր կայ յայտնէիր զքո զաւակն. և նա ասէր, թէ ճշմարիտ է. զի քանի որ ի մօրէն ծնեալ է, զարմանալին լոյսն ՚ի յերեսն ի վեր է. անկեալ և զտեալ զինքն չ[է] լսել և հետ տասքի չէ խօսել և ձեռքն զինքը չ[է] շօշափել և ոտքն ՚ի գնացն ի գալս չէ կոխել. և նա զէզ զքեզ հալալ մարդ կուզէի և առաւել երկու ինձ. և ուրախացեալք յոյժ և փառս ետուն աստուծոյ։

8 [illegible].—[illegible] [illegible].—9 [illegible].—10 [illegible].—11 [illegible].—12 [illegible].—13 [illegible].—14 [illegible].—15 [illegible].—15—16 [illegible].—16 [illegible].—16—17 [illegible].—17 [illegible].—18 [illegible].—17—18 [illegible].—18 [illegible].—19—20 [illegible].—20 [illegible].—21 [illegible].—22 [illegible]

ՃԺԴ. ԵՐԵՔ ԱՐԴԱՐՔ ԲՈՆԵՔ

(24 F=2 E)

Թագաւոր մի և թագուհին բազում խոստամունք արարին աստուծոյ և սրբոց և նոցա զաւակ ոչ լինէր. բայց յետ ժամանակի եղև արու զաւակ՝ ոչ աչք ունէր և ո[չ] լեզու, ոչ ոտք. և ժողովեցան բազում վարդապետք և եպիսկոպոսք և երիցունք. և արար բազում զխնդրուածս. և աղօթս արարեալ ոչ օգնեցաւ տղայն։ Ապա եկն ծերունին և ասաց, թէ թագաւորն և իւր կինն և իւր նախ նախնեացն՝

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՑ E 1 [illegible].—2 [illegible].—3 [illegible].—3—4 [illegible].—4—5 [illegible].—5 [illegible].—5—6 [illegible].—6 [illegible]

ասէին մէկ՝ մէկ բան ընդդէմ խօսէին, նոյն ազգան պիտոյ լուծէին։ Եւ ժաղովք առաջ Թագաւոր և ասաց, թէ .Ժ.Ր. Թագաւորի վերայ իշխանութեան ունիմ. յորժամ մարդ 'ի յիս մտանէ կու գայ, ես 'ի ձեռքն կու նայիմ, քի աղքատ է. յորժամ գայս ասաց, նոյն աղէն 'աչքն բացվաւ։ Ասաց կինն Թագաւորին, թ[է] ես մէկ աղ[ա]տի զաւակ եմ և աստուած զիս մեծացուց, որ Թագաւորիս կին եմ և յետ Թագաւորիս աշխարհս 'ի յիմ իշխանութիւնս է. ես յորժամ աղէկ կարիճ մի կու ունենամ, կու ցանկամ. որ թէ ծառ լինէր, ես զԹագաւորս սպանէի և զնոյ առնէի. լաւ՝ այդպէս խօսեցաւ։ Եւ ասաց իշխանն, թէ երկրորդ եմ Թագաւորիս և ես աղքատ մարդ եմ. և գրիս պատմաճառեան Թագաւորն զաշխարհս ի յիմ ձեռքս է գրել. և յորժամ տեսնեմ մի Թագաւորս կու բարկանայ ինձ, ես թէ ծառ լինէր, զԹագաւորն սպանէի և զկինն առնէ[ի] և աղան ազքացեալ 'ի վեր վազէց և ձիգան եաա և խաղաց։ Եւ նորա ուրախացան և փառս տուեալ աստուծոյ։

7 մէկ բան] Ը. բան Փ.—ընդդէմ խօսէին] Թող ամ., ինչ կայ իւր միտքն.—նոյ պիտի ազան լուծայ.—7—8 Եւ ժողովք... Թագաւոր] Ըստ վերան ամեն.—8 ամ. Թագաւորն.—ժԲ.Ն Թագաւորաց.—8—9 իշխան եմ.—9 և յորժամ.—մարդ Փ.—'ի յիս մտա] 'ի մտայ (մտա).—ես] չիք.—10 հայիմ, թէ ինչ բերէ ինձ.—բանի աղքատ է] չիք.—ասաց Թագաւորն.—նա.—11 բացվ.—կինն թ.] և Թագաւորին.—թէ.—ազատ [աղքատ՞= աղքատի].—12 զիս մեծացոյց] զայս ամեն իշխանութիւն երես ինձ.—որ] և.—12—13 և յետ... և. ես] չիք.—14 մի կու] Փ.—որ] չիք.—որ ես.—15 սպանէի] զնէի.—զնո.—15—16 իշխանն ամ.—16—17 երկրորդ... գրել] ամեն երկիրս իմ զ[ր]իս ներքև է. և վասն որիս զաշխարհս իմ իշխանութեանս ներքև է ամել Թագաւորս. և ես աղքատ մարդ եմ առաջն.—18 բարկանայ ինձ Թագաւորն.—ես] նա ես կասեմ 'ի միտս իմ.—լինէր] կայր.—19 զԹագաւորս սպանանէի.—և] չիք.—զկինն և զԹագաւորս թիւնն առնէի.—աղքատեալ] չիք.—20 վազեաց.—ձեռն և զանձս.—եաս] ազեց.—և] չիք.—խաղաց.—ուրախացան յոյժ.—20—21 փառս... աստուծոյ] ուրախեցին զաստուած.

ԾԽԵ. ԵՐԿՈՒ ՄԱՅԵԿՆԱՅ

(25 F)

Երկու սիրուն անանկինա կային. մէկն աղքատացաւ և մէկն խիստ հարուստ էր և շատ արդիւնք կուտէր աղքատ անանկնոյին. Եւ որ մի ի հարուստ անանկինոյն տունն պատիւ կայր. հարուստն 'ի դուրս ելաւ և աղքատն 'ի ներքև բարձին թուղթ մի գտաւ և կարդաց՝ նոյ զինչ արդիւնք որ արել էրն, գրել էր. տեսաւ և խիստ վիրաւորեցաւ. յորժամ եկաւ անանկինան, ասաց, թէ ինչ վիրաւոր ես. ասաց, թէ զթուղթն տեսայ և վիրաւորեցայ. ասաց, թէ մի վիրաւորիլ. այսր համ (= անոր համար) եմ գրել, որ յորժամ վիրաւորանք հանդիպի 'ի մեր մէջս, նոյ զայս թուղթս կարդամ և զսէրն շարժեմ։

ՃԼԶ. ՊԱՐԿԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

(26 F)

Պարտ է, թէ մարդ որ ի յիւր ծննդենէն մինչև 'ի յորժա՞մն ապրի՞ն՝ այնր և կենն՝ արդարութեամբ լինիցի և առաւել մինչև 'ի յաւուրց մահո՞ն, նոյ[ն] խելառաց գերեզմանին հոգին նորա ու խաղի զեղ ապրեալ լինի և անձնայն գաւառ։

ՃԼԷ. ՄԻՆ ՈՐ ՅԻՒՐ ԶԳՕՀՈՒՆՈՑ Ի ԿԱՐԳԻՆ

(27 F)

Պարտ է, թէ կին որ զգուշանայ 'ի կարգէն ձգէ, յորժամ մեռնի և 'ի գերեզման գնեն, նոյ ապրաի 'ի գերեզմանն երկար 'ի վայր գառնայ. և փորձած է, որ ճշմարիտ է։

ՃԼԸ. ՄԵՂՈՒԼ ԵՒ ՄՀՂՈՒ

(29 F)

Ի ՀՈՐՈՒՆՑ ՎԱՐԺԱՑՆ Որ մի մեղու մի կու առնէին 'ի թմրդունմն. և մարդ մի ի յայգին մշակ ունէր և ասացին, թէ արեկ 'ի հետ 'ի թմրդունմն. և ասաց, թէ չեմ առնիկել։ Նա մեղուն զգլուխն 'ի վեր ճկաւ և ասաց, թէ ես այլ շատ բան ունէի. երբ զբոցն էրեկ, զամէնն 'ի տեղն թողի և կերիմամ յետոյ։

Բան ամէն ի տեղն՝ ապրաի մեռայ. զէնչ որ գործէ մարդ, զայն ապրաի առնի։

ՃԼԹ. ԵՐԿՈՒՔՈՒՍԵՐ ՄԱՐԿՆ ԵՒ ԺՂՈՎՈՒՐԴԸ ՈՐՈՒԻ

(31 F)

Մարդ մի յՆ.Մ. գնաց և ՆՐ.Ս. քաշ երկաթ առնեաթ եգիր 'ի մարդ մի 'ի մօտ, թէ 'ի դառնալն ինձ ապր լինի։ Երբ էրեկ խնդրէ՞ց, նոյ ասաց, թէ մուկն կերաւ։ Նոյ ասաց, թէ ո՞ւր էր, մե՞զը էր, պահեր է[ր], որ մուկն կերաւ։ Նա գնացին 'ի դատաստան. և ուրացաւ։ Նա երկաթին ակրն՝ որ մի այն մարդուն տղայն 'ի գիրն կու երթայ՝ և նոյ գողացաւ, որ ոչ ով չգիտաց. և ո՞ւնց. և այն մարդն ապլիսարով 'ի շուրջ կու գայր և չէր 'ի գիտն՞ը. և տեսաւ երկաթին ակրն և ասաց. տեսայ՝ արծիւ մի ունէր տղայ մի. և ասացի. ճաւաի է այս տղայս. նոյ ասաց, թէ ի յինա քը՞քէն է, որ զերկաթն մուկն կու ուտէ. և ասաց. զէնէ՞յ՝ զեմ տղայն զաունիս. ասաց՝ զքո երկաթն ես ունիմ։

ԺԻ· ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵՒ ՍԱՏԱՆԱՅ
(33 F)

Վարդապետ մի .Գ. օր և Գ. գիշեր քարոզ''ց վասն խոստովանութեան. և մին մարդ 'ի խոստովանութիւն չերթէ. և ափսոսալ և խնդիրք արար յառաւօտոյ, թէ այս ի՞նչ պատճառ է. և 'ի մին օրն յորժամ ժողովուրդն եկաւ յեկեղեցին, տեսաւ ի յանկիւնն մարդ մի կանգնած և ասաց. ո՞վ ես և ի՞նչ կաս աստէս ի հոս. և ասաց, թէ 'ի քո ժողովրդենէս ամօթն եմ առեր, ընկել եմ մի՝ յերկինք կու տամ, որ է ամօթն։ Նշ. ան մարդն սատանայ էր, որ 'ի ժամ մեղացն զծլլյն զամօթն կու առնի և ի խոստովանութեան ժ''ն զամօթն 'ի վր կու դնէ. որ չեն 'ի խոստովանիլ։

(Նշ. 23 G ...այր ամ քարոզէ՛ր ժողովրդեանն աղուհացիցն գալ....... և ոչ գային. և նա յոյժ զարմանայր. որ մի անտես զսատանայ յեկեղեցին և հարցանէր զնա. զի՞նչ խնդրես աստ. ասէ սատանայ. ի քո ժողովրդենէդ զողութիւն առեր եմ, զարձեալ զզլացեր եմ և ես ընկել, զոր գողացայ. ասէ. զի՞նչ էիր գողացեալ. ասէ սատանայ. յորժամ կամէին մեղք գործել, առի զամօթն ի նոցանէ. որ համարձակ գործեցին զմեղքն. այժմ որ կամին խոստովանել, զարձեալ տամ ի նոսա զամօթն. զի մի......... Յայնժամ գիտաց սուրբ հայրն, որ ի սատանայէ է անամօթ մեղք գործելն և խոստովանելն ամաչելն. և պատմեաց զանօրէն զայս ժողովրդեանն. և ամենեքեանն խորհեցան։

ԺԻԱ· ՀՐԵԱՅ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ
(34 F)

Ջհուտ մի 'ի հորն էր անկել և էր օրն շաբաթ. և եկեալ քրիստոնեա՛յ մի, թէ ընկեմ չուան և հանեմ զքեզ 'ի հորոյն. և ասաց, թէ չեմ 'ի կամիլ. զի շաբաթ էր. եկեալ մին ալ օրն քրիստոնեա՛յն ի Ջուրն. և ասաց [ց]Ջհուտն, թէ չեմ 'ի կամիլ. զի կիրակի էր։

Նշ. մեկնութիւն առակս այս է. զի այն Ջհուտն զքրիստոնեայք կու նշանակէ և քրիստոնեայն զ'Քրիստոս և Ջոհորն զգուբ մեղաց և անօրէնութեան և շաբաթն հանգիստ թագաւորութեան. զի մարդիկք 'ի յաշխարհիս հեշտութեան մարմնով հանգել են և 'Քրիստոս ձեռն կու տայ և մարդիկ ոչ կամին ելանել. և ի յայն կեանքն կամի զերծանիլ 'ի տանջանաց և աստուած ոչ տայ ձեռն. զի չէ ժամանակ, որ է կիրակի։

ԱԺԴ. Ի ԹՈՒՆ ՂԱՓԱՆԱՆԻ 16,բ

(35 F)

Ի բան ամենակարողին որ ասէ անուանն զիմէմ, զինչ արարից. որ հոգւոյն էԹող զիւրն և մարմնոյն 'ի հողէն զմերն. Ո՛Տէր զխոստովանութիւն մարդոյն նշանակեաց. զի .Ռ. կատարեալ Թիւ է. ի կեան և կամ .Ն. էն զմեծն ոչ Թէ զմարդոյն Թողութիւն առէ. զի 'ի պղջանաց և 'ի խոստովանելն Թողլու մեղքն. այլ ապաշխարութեանն կեան է, որով յոփեցելոյ մեղքն յամենայն ուտեր. Պօղոսեալ յորժամ 'ի խոստովանելն Թողլի մեղքն, զի՞նչ կարօտութիւն կայ հաղորդելոյ. զի հաղորդութիւնն զմասնաւորն մեղքն մաքրէ բաւ յ՛մն, որ ասէ Աստուած 'ի Յայտնութեանն, Թէ մարմին և արիւն որդւոյն աստուծոյ սրբէ զմեզ յամենայն մեղաց մերոց։

ԱԺԵ. Ի ԹՈՒՆ ԱԱՎ ԿԱՆՆԱՂԻ 16,ա

(36 F)

'Ի բանն զոր ասաց Քրիստոս Յիսուս, Թէ զամենայն, զոր ինչ ունի Հայր, իմ է. 'ի ձեռն, որ վասն անստուած որդւոյն, ասաց Հայրն երկնաւոր էրէց որդւոյն, Թէ ամենայն, որ ինչ իմ է, այն քո է. մի Թէ զՀայրութիւնն այլ կու առեր, Թէ քո է. այլայ զանձնութիւն ասաց և զայլն նոյնպէս և որդոյ ունելն բայց ի Հայրութենէն։

ԱԺԶ. ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒԴ ԵՒ ԽԱՆՈՅ

(38 F)

Սուլտանն Մահմուտն ծառայ մի գնեց ի .Ճ՟Ա՟. ոսկի, որ ինքն խիստ զեղեցիկ և ազնիւ աստուածվ էր. մէկ օրն ձի մի ծախս բերին, որ գինն էր .Ռ՟Ա՟. Փլորի և բերին 'ի ծառայն ի մէջ նոյն ունայն և ասէր. ասէք, Թէ ինչու կարծն չէր կերել. Հարցին զանէրն նոյ ասաց, Թէ մայրն մեռաւ և մնաւ էշ մի ունեաք, զայն էշն է ծնել և զարձեալ որ մի ի Խոթան բազդունեալ Լեհին և պատուական կաւանքն բերին. և էհին զեմաԹիքն և ընարեցին զԹանկագին կատուներն. Լրէկ Սուլտան ծառայն և զամէնն վասն էհան և ասաց, Թէ ամէնն խառնուած է և յամեմ արար զնոսա. և մէկ մի էհան ապրեցուցմէ։ Նա սուլտանն էրեւս 'ի ծառայն .ՌՆՃ. ոսկի և Ն. ձի և Ն. ձորա

Հիւսիսի, թէ գնայ ի Խոթա և փախեա՛յ և արեկ. և գնաց. և մարդ մի նստա՛լ էր 'ի գաւառն սուլթանայ, որ զինչ մարդ որ ծնեա բան կու-ասէնէր, զայն յառաջագոյն[ն]ին կու գրէր և գրեց, թէ սուլտանն այլ ի յառա-ջագոյն[ն]ին։ Նրքի զամ կարգացին զկնոգանին, նայ գրած էր սուլտանն այլ ի յառաջագոյնին. և ասաց, թէ յե՛ր ես գրել նայ ասաց, թէ ծառայ էր, զու հանդարտ մի բաղակ ավնէր, թէ սանու յէր աշխարհին եր-թայ. չէ՞ որ դու ասացաւ ես, երբ այլ չգայ. ասայ թէ գայ, գնայ ի յառաջագոյն[ն]ին գրենք և դրեց 'ի խելքներին։

ԽԵ. Գ. ԳԻՂ. ԵՒ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒԴ

(41 F)

Գ. մարդ նստել էին և հայ կու ուտէին և սուլտանն Մահ-մուտ փախեկյաւ և գնաց ինքն ալ նստաւ. և ասացին, թէ մեր 'ի զօրութիւն կու երթանք կամ արեկ ի հեռ մեզ ու թէ չես 'ի զալ մեր կու ասե՛նենք զքեզ. ասաց, թէ կու զամ՝ ասցէք, թէ ինչ հնար գիտէք. մէկն ասաց, թէ քանի զմար պատէ, ասանց շուանի կու եղնեմ և 'ի լաւնկին շողն ի վայր 'ի տունն կու իջա-նեմ Ն., թէ քանի զիմար փակ է, առանց բանալի կու բանամ Ն., թէ քանի շատ մարդ կայ 'ի տունն, զէն որ 'ի տունն բաղակ կայ, զամէնն կու հանեմ, որ մարդ չէ յիմանայ։ Ն., թէ քանի մութն է գիշերն, զմարդն տեսնեմ, ցերեկն կու ճանաչեմ. և ասաց սուլ-տանն, թէ ես հանց հունար գիտեմ, որ յորժամ զմարդն 'ի շուանն հանեմ, ես զպէխերս կու շարժեմ, նայ կու թող՞ւնս Նս. ի յայն գի-շերն զու՛լանց խզխնան պատառեցին և տարան զինչքն, պահեցին. և մէկ այն օրն թագաւորն զրկեց, զինչքն եբեր և զգողերն. ասաց, թէ ասացէք կախեցէք. և այն որ գիշերն տեսնու՛ր, ցերեկն կու ճա-նաչէր, ա՛յց. սուլտան, ոսկա է, թէ զպէխեր պիտի շարժես։

ԽԶ. ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՈՐԴԻ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱԿԱՆ ՎԱՐԴԵՍ

(42 F)

Թագաւորին որդին իմաստանայ[ք] ուսուցին. և զամէն ուս-տաւ. և տարան առ հայրն. և հայրն շատ ուրախացաւ. ասաց վարպետ-ացին. և ասաց իմաստացելքն, թէ այլ պակասութիւն կայ. թէ պիտի

կայ, զայն այլ ասասացանենք. ասացաւ և Գ. որ'ի ասաւնն հեկց և անօթի պառհեց և որ մի ի ձիուն չէլլայուն կասպեց և'ի նայրանն թնչուր յիրիկուանն յաւաշէ ձիուն անօթի վաղցուց բանկի և մերկ'ի ցուրտ ժամանակին. և նայ չկարեցաւ ամէնեւին. և ասացաւ առ հայրն և ասաց, թէ կատարեալ է. որ յարժամ ի պարտնութիւն՝ հասանի, ապրեսցի բաւահաթին։

ՃԽԷ· ԳՈՐՏՆ ԵՒ ՃՆՃԻ

(43 F)

Գորտնի մի ձորան հարբած իբր պարտէզին շատ գէշ ասաց. և պարտն մէկ ալ այն ձէն'ց զձորան. և նայ գնաց և մնաւ յ.Գ. ձուան և ամառ, նայ յամէն զաւն վ̄ր կրակ էր վառած և շառփուր մի կրակցա''ցծ. և ձորաուն անանալ փախեցաւ և առնալ պառրան համբուրեց և ասաց. մի վախեր. ով որ զգինով մարգան խաղըն յետ առնէ, Նա շամփուրն ի յաչքն, Նա ի բերանն և Նա ի յականջն։

ՃԽԸ· ԸՐՃՆ

(44 F)

Գառնիւ ասէ գիհնին ակըն.
Սանէ, գէնչ որ կամի, ընչից ակըն.
Սրթայ, սուր և կամի, ձիուն ակըն.
Իշնուն, սուր և չկամի, իշուն ակըն։

ՃԽԹ· ԽԷՐ ԵՒ ՇՈՒՌ

(48 F)

Մարդ մի՝ և անուանն խէր՝ ունէր փեսաւոր մի և թէ մի և փաղջ մի. և իր զարդ էր, որ զձանապարհներն կու չենէր և կասր հաց կու տայրին ձանապարհորդացն ու կու ուտէր. և մարդ մի՝ և անուանն շառ՝ նախանձեցաւ և ասաց, թէ ես այլ'ի քեզ ի մառ կու կենամ. և ասաց. խէր լենեն. և շառն նեղացաւ՝ ասաց, թէ երթանք'ի չէն. և չցնաց խէրն. և որ մի զփեսաւոն և զթին կառարեց. և ասաց. խէր լենի. և զխրաման կառ''րց. և երկուքն գնացին ի Ջրհորն'ի

ջուրն և զնկերն 'ի Ջրհորն ձգեց. 'ի սոյն եԹող և գնաց։ Նա եկին .Ճ. քաղք ի Հայոց բերդերն. Նա ասաց, Թէ .Պ. տարի է, որ ի Թագաւորին զաւակներէմ մանկը մարդ լինի, որ առնու .Պ. մեղ 'ի գլխուն և ի քԹին աւշէն ծխեն և լսանեա ասաց .Ա. Թէ Ս. կարաս մեղ կայ ի յայս սնուան սեզ, եւ կու պաշհեմ Նա լսեց խեքն. և եկեալ Տանուտարհորդ[ք] հանին զեկերն 'ի Հայոցն. և գնաց լաւ-ցաւ զզաւսար Թագաւորին և եգև փեսայ. և գնաց էհան զաւկին և յայժ փառաԹանացաւ. և որ մի ի այլբանն եկաւ և սե[ն]աւ զշաւնո ասաց զաւատձասան. և ասաց շաւնն. տար զի[ս] ձէք 'ի յայն հորն. և տարաւ ձգեց. և եկին այն .Ճ. քաղքն, նաստան 'ի Հայոցն բերդնն և ասացին, Թէ այն որն որ զայն բանն ասացաք, նայ 'ի հորս մարդ կր կեցեալ և լսել կր և զգեն եհան և զաւկին զաւսւ. և նայեցան 'ի Ջրհորն և տեսին զշաւն և զհորն բարով լցին. և շաւն շաւով կորաւ և խելքն բարիք տայրեցաւ։

ԾԼ. ՃՇՄԱՐԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻ

(52 F)

Սկզբն ամն այսր ի յիշելն զօրութեամբ զ.Ն.Ժ. գիրն. ա ամն չորս ձեռ քանդնծ և Պ. ձեռ և Անդրեայցիք, որ լինի .Ռ., որ է միջև ի .Ռ.Ռ. .Ն. և Ռ և Պ., որ լինի .Ժ.Պ., որ լինի .Ժ.Ն., որ լինի .Ժ.Ն. Ժ., որ լինի. ԻՆ. Ն., որ լինի .ԻՌ. Ռ., որ լինի. Ն.Ժ. ՍԻ ամն ա զ.Ն.Ժ. գիրն զօրութեամբ ի յիշելն

Ի չորս .Ժ.Է զ.Պ. պահեց և զայլն տարար մեզ յերկանն.
Սկիզբն են .ՆՍ. Ա. պահպան և այլն ի յ[ր]մնան.
Կէսն է .Ժ.Ռ. այն, որ ասնեմբ մարդ ԹԵրն յիմանան.
Նոյնա են անգին առաւելք մէկ քան զմէկ յաղէկ ու յէկան

ԾԼԶ. ՆՈՒՐԻՆ ԾԼՍՄ

(59 F=L)

Ըսացել են իմաստասէրքն, Թէ Ա. աշխարհ կայ 'ի վեր աշխարհիս

Ի Սալտիրայ քաղաք մարդ էր շինած և զանուանն աստծոսարաս են

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ L 1–2 Ըսացել... աշխարհիս] ԶԱՆԱԶԱՆ ԹԻՒ ասեն, Թէ— 3 Սալտիրայ—մարդ] զաւանուն—ն] են—աստծոսարաս—

գրել որ գնաց 'ի քաղաքն անդին կամաւաչ լինէր, նոյ է[ր] ամէնցիօղն. և որ մի հի մի ծախեսն, որ Ո՛. Փիլոյի գին կուղեն և գնացին յամէ բնախօսն. և ասաց, թէ այս որ ասէ և վաղն մեկ Փիլոյի ասէ. և մեկ ալ այն առաստիկեցաւ. և զաղաղրեն ի մեկ Փիլորեն ծախեցին Ին-խան մի այլ քառասուաւ. և գնաց յամենածախօսն, թէ չեմ 'ի կարել. մաւրալ և բան չգիտեմ և 'ի սովու կու մեռնիմ, կերթամ զԹա-գաւորին խղճման պատասխէ, թէ զան գրել Հար՛ցնեն, որ չատեա Նաայց ամբծախօսն, թէ իմ այխամ 'ի վր ճշմարտութեան է չխան. ճար չկայ, որ ասես աանմ աստ. այս ամբծախօսն, աստուած 'ի քեզ 'ի բարեխօս. որ չատես. աստ, թէ այսար Հնար չկայ. և նա նզարկ քարոնէ և զճախաան պատասակց և այխամ խափանեցաւ. և գնաց զԹագաւորին խղճման պատասակց. և էկին Հարցին զամբծա-խօսն և ոչ եա պատասախանի. և Թագաւորն բակ նրեն և ասաց. թէ չես 'ի խօսիլ, ես զես կու սպանեմ. և ասաց ամբծախօսն, թէ 'Հանց մամանակ Հասաք. որ ով զզորգն կու ասէ, զճախաան կու պատասանէ։

Ի՛. այխամ, որ մարմաէ սիւն մի չինած էր, որ իերնեն 'ի շուրջ կու գայր. և 'ի վր պղընծէ պատկեր. և 'ի մէկ ձեռն խաչ և 'ի մէկն ոսկի խնձոր. և գրած էր ի վր, թէ աշխարհս իւր զխնձոր մի է 'ի ձեռին առաուծոյ և թէ վասն աշխարհի եմ 'ի խաչ ելեալ։

Գ՛. ուղղադնոյ գետն, որ բարձր կամարով 'ի մէջն քաղաքին կու անցանէր և զքաղաքն կու ջրէր։

Գ՛. երկոտասան դարբնայ, որ ի վր պարբրային չինած և յաւ-մէն զարբնի վր մեկ կենդանակերպ Հանած էր, որ յարժամ ի յաւ-ւուրն մեկ ժամ կու եղանէր, Նա կենդանաչկերպն զմեկ գուռն կու

4 գրել] գնան.—'ի քաղաքին.—զաւմոչ.—լինէր. նոյ էր ամէնցիօղն] ծախեսն. որ ոչ որ գին չէարէր ասնել, նա պխոէր որ զգին ասէր.—5 .և] չկա.—որ մի] Ս. որն.—ծախեցին.—Ջին.—Փիլոյի] ոսկի.—և] չկա.— 5—6 ամբծախօսն Հարցան.—6 և] նոյ.—կամէ .Ջին. ոսկի.—և] չկա.—վաղն այս չաղս.—չամէ մեկ Փիլոյի.—և] չկա.—7 զաւղ.րեն] զխալեն.—ի մէկ] Ս.—Փիլոյի.—8 ամբծախօսն ի մեա և ասաց.—8—9 չեմ... չգիտեմ] ամբծախօս, մաւրանալ կամաչեմ, զարնել ոչ կարեմ.—9 կու մեռնիմ] կու մեռանին աղայքն իմ. չաւ ինձ. խեղճիս քնել կանեմ—երթամ.—9—10 զԹա-գաւորին... պատասխէ] զաղաւիթին պինեմ.—10 'ի քեզ Հարցանեն.—որ չատես] ասաց, թէ նա չեմ գիտեր.—11 այխամ.—12 չի կայ.—որ աս.ա ասեմ] պխոյ որ զճշմարտին ասեմ չատ աղաչեաց. ոչ եղե խեղճիքն իւր լսելի աս ամբծախօսն.—12—13 այս... չկայ] չկա.—14 զաղաքաւ նզարկ.—քարոզ.—և] չկա.—պատասաւեաց.—զախլխամ խափանեաց.—15 խաղճման.—պատասա-ակց] եկաց և եՀան բարաւմ զանձն.—15—16 էկին... զամբծախօսն և] յելաւցն գնացին մեա ամբծախօսն վասն անզեկանալոյ իրին. երբ Հարցան, նոյ.—16 բարկէ.—նրեն.—17 թէ] չկա.—'ի խօսել] խօսիր.—սպանանեմ.—և] չկա.—ամբծախօս.—18 'Հանց] այնպ[իսի].—Հասաք.—ով զզորգն կու ասէ] զզորգ զխօսեցին.—ճախաան.—19 պատասանեն] յաւ՛. և զրեցան կու խօսեցին. ասաց չինեցին վերանին զխարասկեալն 'ի գող իշխանէն և ասացյ աստ զասաւքն ես ասր կախեանն քաւ Լ։

գնէր և զմիտս նորա խաղալիս զաւազին և զդէնծերան ժամերն նորա նոր յափշտակին։

Ն. այլումն որ առաջնոյն էր չխնայն. որ զի յաւազին ժամ մի եղանէր, նոյ ինքն զանձկոյն ձայն արկանէ հանէր։

Ով ի Բաղդադ քաղաքին, որ պարսկին թագաւորութեան . Գ. քաղ է և զաւառն մեծ քաղ ի մեծ գետն է և մեծ ՝ի մեծ լին և մեծ ՝ի վեր։

Ն. որ յեկեղեցի մի եկեղեց խաչ մի յորն խնդիրն քարով ի կողմ է, որ է յայժ զարմանալի։

ԿԱ. ՍՈՂՈՄՈՆ ԻՄԱՍՏՈՒՆ

(60 F)

ԱՍԱՑԵԱԼ Է Իմաստնոցեանն յառաջանօ Սողոմոն խնդրեաց յաստուծոյ, թէ հրաման տուր ինձ, որ Գ. ամիս, զինչ որ կենդանի կայ, ես կերակրեմ։ Եւ հրեշտակին ասաց, թէ չես բաւական, որ Գ. [օր] կերակրես և հրամանն եւ աստուած. զի բազում կերակուրս ՝ի ծովս, ՝ի հողոց, ՝ի խառոյ, ՝ի հնոց մինչև մեծամեծ ընկեր եղեր և հրամանդ աստուծոյ արձակեցաւ. և ՝ի դաշտ կենդանեա՛ց կերակրել և յանկարծակի եկեալ ՝ի ծովէն ձուկ մի և ի յ.Գ. ժամն կերաւ զամենն, զինչ պատրաստեալ էր Սողոմոն. և հիացաւ և ասէր, թէ այդ իմ պատրաստած աստուածն, այս ինչ կենդանի էր. և ասաց հրեշտակին, թէ ձուկ մի կայ ՝ի ծովն, որ կերակուր է լեւիաթանին, և Գ. ի յաւելից նորա է կերակուր։ Եւ այլ կենդանիքն անթիւ զարմանալի։

ԿԲ. ՆՈՅ ԵՒ ՕՁ ԵՒ ՆԻՆՈՍՆ

(61 F)

Յորժամ Նոյ ՝ի տապանն էր, տապանն ծակեցաւ. և ասաց Նոյ, թէ ՝ի կենդանեացս ով որ կոխեսցէ զծակս, յարժամ ՝ի զուրս եղանակե, զօրն ՝ի կենդանե[ա]ցս ուղէ, ես իւրն կերակուր տամ։ և օձն կոխեաց զծակն. և յորժամ ելան ՝ի տապանէն, ասաց Նոյ. խնդրեա, զօրն կու խնդրես, և օձն զգեկոց զզամեկին և ասաց, թէ մեզ, թէ որոց արիւն անուշ է և ինձ տուր. և գնաց զամենն կենդանեաց ասել. և գիտաց, զի մարդոյն չլինեցն արիւն ա-

նուաշ է և յարժամ զայր խաղաղ բերել, ծերն ասաց՝ արդն հասեալ է և ասաց, թէ նա և զաւն եղբայր նէր. ինձ ասաց, թէ Քրն է անուշ և նոյ ասաց, թէ մարգարէն շլինեցն. և ասաց, թէ ըլեզուս 'ի բերանս ան. որ ամենայն, թէ ըղորդ նա. և կարեց ըլեզուն 'ի աղաղ և հառեալ ամին ասաց. զի՞նչ է. և սկսաւ զանալ և գիտացեալ ամին և փախեաւ ծերնխառն. և ամին զհետ մա՞լ եկեալ զաղբն և կա՞լց. և Հսայ այդ ծերընկան խաւ։ Ահա սատանի՞լ ամն այն եղև աւ(°) և այն է, որ խայթէ զմարդն վասն խառամեն 'նոյի։

ԿԲ. ՍԱՏԱՆԱՅ ԵՒ ԳԱԲՐԻԷԼ

(62 F)

Վարժեալ անկեալ սատանայ յերկնից և ձեռաց թագն 'ի գլուխն և եկեալ Գաբրիէլ խարեաց զսատանայ և ասաց. էջ յաստուծո ծառայն և ձուկ մի կայ 'ի ծովն և 'ի բերան նորա ծառեկ մի կայ, առ և կեր և այլ 'ի քո անգն պիտի փոխես. և եկեր սատանայ զթագն ի յերկր ծովան և իջաւ 'ի ծովն. և առեալ զթագն Գաբրիէլ և փախեա յերկինքն. և հասեալ սատանայն հետև եկեալ զարիցն լեռրանցն և անկաւ 'ի վայր. և ասաց Գաբրիէլ զ·այր մեր, որ յերկինսն. և անկաւ սատանայ և ձեռաց լեռնանցն մեռն 'ի բերանն սատանայի. և այն է պատճառ, որ մարդոյն լերրանցն խառն է։

ԿԳ. ԱՐԵՒՆԸՐԲԸՐԸԻ ԳԼԽԻ

(63 F)

Այր մի 'ի Կոստանդնուպօլիս կերթայր և տեսեալ գլուխ մի արեւաթաթախ, զի գնայր երրե գնեաս. և ասաց. այն ասաւաճն, որ զքեզ սպանեալ է, ասաց, թէ ի՞նչ կենդանի ես և ո՞ւր կերթաս. և ասաց, թէ ես չար պահն եմ. կերթամ այս անուն թագաւորի որդոյն հանդիպելիմ. և որդի թագաւորին 'ի հետ արար գնաց. և ձգեց ձին և Ն. աւրն 'ի գուրս եկեց և ձին փախեաւ. և ինքն խարխափելով գնաց 'ի յայլ աշխարհք եկաւ. և Ի. տարի մնացեալ և որ մի 'ի յաղբիւրն մի լվացմեցաւ և աչքն 'ի լոյս եկեց և գնաց ի ծեր մի մօտ ասաց զպատճառն իւր. և ծերն առեալ տարաւ ի յիւր աշխարհն. և տեսեալ ծնողացն ուրախացան յոյժ և ծերին բազում

արգելանք արարչին։ Նա այն մարդն, որ զգլուխն ունասս, նորա՞նոյ՞ց զճարտարածն և ասաց, թէ ինձ ալ կայ չարաչարն. և ասաց, թէ ամէն մարդոյ կայ. և քեզ .Գ. աւր այժմ հանդերձեալ՝ յայս անուան ատրի յայս անուան շէ և ի յայս։ Նա յարժամ այն էհաւ, եւա [աշխարհի] զլուխ և զինի և այլ ասպրանք. և գնաց մասու 'ի խորճիթ մի .Գ. որ և անդ մնալով ուրախանայր. զի անցէ չար պատճէն։ Նա թագաւորն նկեալ 'ի յայս և չհաւատ գնաց 'ի ծանկն, էգիս և նայ քարաձ նզարդ. և նշեալ կարգլռնձելով. և հեկալ գաւթն և տեսթն, զի մարդու զլուխ և ոտքն կայր 'ի յեղջեն և բանեցին տարան. զի կախեցին. և նայ ասաց, թէ .Գ. որ զաւծիրան մատնէհարեցէք և զիս 'ի զնտան ձգեցէք և ապայ ապանէք. և արարին այնպէս և յետ .Գ. աւուրն տեսին, զի աշխարհ էր զլուխն և ոտքն. և խմացեալ զպատճառան զարմացան և եսուն փառս աստուծոյ։

ՕԼԶ. ՈՂՋԱԽՈՅ ՄԱՐԴ ԵՒ ՁՈՒԿՆ

(64 F)

Ողջքասա մի անկանալ զչարխն և ասաց. ով չարխ, քի՞ ոչ այնար կենաամ և ասաց չարխն, թէ .Նո՞չի այն ես և զաւլուխն այնար յայս անուան զնար էզէր լինինք. զու զեչա ամի քաշէ և զյեար ոտքն և զաղին թող և զեչուն միան 'ի նեքս լից և շալկէ և արեկ զնակերուն անցիր. որ բաղձն զնաստարն 'ի վը ձգէ. որ ես զչարխն 'ի շուրջ ածեմ, որ 'ի վրա փախչի. և այնպէս արար և նա ասրջ որ՞ր։

ՕԼԷ. ՄԱԿԻՒՆ ԵՒ ՁՈՒԿՆ

(69 F)

ՄԱԿԻՒՆՔՆ ԵՒ ՀԱՒԵՐ՞ԸՆ Մաքեմն խնդրէր, թէ բերէք զձուկ ձեր. զի որ որ ոչ ձկնաւորէ, զայն ինձ հարան ապասցեմ. բերեալ խորաքանչիւր զեւր կորուածն. և տեսեալ զաւձկն՞ան ազան՞լ և իւր ձկնա՞նազէն արարեալ խարել զամէնէ՞ն։

Այնպէս են մարդիք 'ի յերկրի։

ԾԵ. ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ [illegible]

(75 F)

ԱԶԳՆ ԱՂՈՒԵՍՈՒՆ Սահմանք է նոցա, որ զինչ որ կու առնանեն, զայն կու ուտանիցն։ Արարողք նոցա սիրով ամանակն կարծիք բարձրանալ փափկութ և տաղանդենի և երթան 'ի տեղ Հոր փառքն և խնդութ 'ի նմա մըտն. և նոքա 'ի մեծ ծառայութեան ծառայքն կու կենան և արարողքն փառքին գոսլացմանն 'ի գլխոյնին և զբարութն Հոգւոյն և զխափերն կատուն և մայթերընին կու անմտանն. և արարողքն երթալ 'ի Հորն Թագաւ. և զամ նոքա 'ի ծառայութեան 'ի վայր և խնդութ առնան փառքին տաղանդաւ և բարութ Հոգւոյն. և զամ մարդիկքն ի ի վ[ր] և բանին. զի 'ի ծառան չեն 'ի կարեր եղնել։

ԾԶ. ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ ԳՈՆԴՈՍԱՑՆ ՄԱՐԴ

(76 F)

Միանգամ աղուէսուն մարդ մի, որ 'ի վ[ե]ր ծանծաղաւորհին աղանիք կու ցանէր. և ասաց աղուէսն, թէ ի՞նչ կու ացանես. ասաց, թէ իմ հոգւոյս վարձ կու ցանեմ. ասաց աղուէսն, թէ քո հոգւոյս համար կու ցանես, երանի է զքո հոգին. այլայ թէ իմ մարթուս համար է, նայ վայ է զքո հոգին։

ԾԷ. ԱՂՈՒԵՍ ԵՒ ԱՔԱՂԱՂ

(77 F)

Աղուէսն և աքաղաղն եղբայրք եղան և երկուքն 'ի մէկ տեղ բուն դրին և ձագեր բերին. և երկուքն որս առնէին և բերէին ձագերուն. և աղուէսն մէկ մէկի աքաղաղուն ձագերուն զգլուխն կու ուտէր և ձկներ իր ձագերուն. և հարցուց զաքաղաղն ձագերն և ասաց աքաղաղուն, թէ եղբայր, ձագերն կու հատանին. և աս[ա]ց աղ՞ուէսն, թէ չիմ՞ց թէ 'ի քունոյն. և ասաց աղուէսն, թէ ինձ այլ կայ և քեզ այլ. ասաց աքաղաղն. թէ 'ի յերկանակերպն է թէ կարձերուն. ասաց. 'ի յերկանակերպուն. ասաց աքաղաղն, թէ այդ նենգաւոր աղուեսուն է։

ՑԽԾ· ՁՈՒԿՆ ԵՒ ԿԱՏՈՒ

(78 F)

Մարդ մի ձուկն մի գնեաց և 'ի տուն եբեր, որ լիտր մի էր. և կինն էփեաց և հատուց. և երեկոյին եկեալ մարդն 'ի տուն և ասաց, թէ բեր 'ի ձկնէն որ ուտեմ: ասաց կինն, թէ կատուն կերաւ. և առեալ զկատուն կշռեաց. նոյն լիտր մի էր. և ասաց. թէ այս կատուն է, ո՞ւր է ձուկն. և թէ ձուկն է, ո՞ւր է կատուն. զի անհնարինն էր կե՞րցո՞ւր

Ը. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԷՆ Ց

ՑԽԹ· ԽՈԶ ԵՒ ԴԱՐԲԻՆ

(7 O)

Ասաց ի առակաց, թէ խոզն գաւթայ մի գանակալ ուտէր. նոյ խարխափն ի վերայ կու թափէր և վասն պարարտացին մարմնութեան զի վիզն ոչ կարէր շեղել, որ զգլուխն ի վեր կալնուր. յայնժամ բերրնցիք ի վեր անկեալ և եսես աստեղսն. զի խոզն զոլորութիւն աստեղատանն ոչ էր տեսանել: Եւ այնժամ ասաց, թէ զոր չէր. կերեր, կերայ և զինչ չէր տեսանել, տեսայ. զի այլ ոչ գտեալ էր կերեր և ոչ աստեղսն տեսեր:

ՑԽԴ· ԱՌ ԱՅՆՍ ԶԻ ՏԵՍԵԱԼ ԱՅ ԲԱԶՄԱՒ ԵՒ ԱՅ ԽՈԶ

(8 G)

Ասաց ի առակաց, թէ գայլ մի հարցին, թէ բազմիցս տեսե՞ր եւ. նա ասաց, թէ մանէն այլ կերեր եմ: Պարզեալ հարցին, թէ զի՞նչ երբ կու ուտէիր. ասէ, այլքն, թէ հանց եղջերու ամենի, զինչ գտեալ. Յայնժամ ասացին ջրարգայլքն, թէ այս մարդս ոչ թէ միայն բազմաւրան, այլ զխոզն չէ տեսեր:

4 Հրապալեալ] Մի. ի Ա.Ը. 31 չբերեալ

ՃԻԴ. ԳԱՅԼ, ՈՐՍՈՐԴ ԵՒ ԱՂՈՒԵՍ

(10 Ը)

Առակ ասացին, թէ գայլ մի վազէր որսորդէն մի հետ էր արարեր, որ եղն յառաջին էր ձգեալ և այնչափ վազեցուց, որ յոգաւ. և երեր ձոր մի ձգեց. որ պատատանէր. նա աղուես մի ի ծակէն ի դուրս վազեց և անկաւ ի ջուրն և զփրցկեքն թափեաց և եկն առ գայլն և ասէ հեւալած. և ասէ՝ քեաֆ, ահա եկայ և բերայ. ասէ գայլն. ով մաշած, դու ո՞ւր էիր, երբ ես ի դաշտն ի դար կու փախչէի. ասէ աղուեսն. արիւնոտ զաշքդ ծածկեալ էր, որ ի յետեւն որսորդն զիս չէիր տեսանել, թէ չէ ասէ՞ս, ինչ հալ եմ. որ այլ չափ ես այլ վազեցի ի դաշտ ի դար, որ այսպէս եմ քրտնեալ:

ՃԻԵ. ԳԱՅԼ ՈՒՍՈՒՄՆ

(11 Ը)

Առակ ասացին, թէ գայլին ձագն բռնեցին ու զրկեցին զկեր, թէ կարդայ: Նա ասեն, թէ ասայ այբ. և նա ասէ, թէ այծ. և ասեն, թէ ասայ բեն. և նա ասէ, թէ բուծ. և ասեն, թէ ասայ գիմ. և նայ ասէ՝ գառն. և ասեն, թէ ասայ դայ. և ասէ՝ դմակ. և ասեն՝ ասայ ե՛չ. նա ասէ. ես կու երթամ զիհ առնլու. այլ չեմ ի հանդիր:

ՃԻԶ. ՏԱՆՈՒՏԷՐ ԵՒ ՈՐԴԻՆ

(12 Ը)

Առակ ասացին, թէ տանուտէր մի որդին կարդեր էր և գրեր էր ի վերայ, թէ զինչ տանն մեծ խարճ կայ, զհացն, զմսացն, զհալուածն, զմշակի հաւքն և դու զայլքս ու խարճերն հարց ու տանս չէն կենայ, այսինքն՝ զաղն, զձէթն, զջուրն, զառապնն, զբաղնեցի փաղն և զագցին նման: Նա. աւուր մինաւուրին գայն ժամանակ մի, խիստ նեղացաւ. և յաւուր միում զհացին հայրն և որդին ընդ փողոցն ի վայր և անցին, զի մարգիկ զգայլ մի կալեալ և զկաշն ի վերն եգեալ և զբնձեալ ի շուրջ անելին և փող ատնուքն. եհարց որդին զհայրն, թէ հայր, այն ի՞նչ է. ասէ հայրն. որդի, գայլ է, որ զոչխարն կու պատառէ և ուտէ. ասէ որդին. զայն հա[ն]ց կու չար-

---

Տո. ի ԱԱ 31 3 զհալուածն] զհանգերձն.—

չարին և ի բաց չէ՞ արկեալ Թագաւն. ասէ հայրն. մինչ այնպիսի չարաչարեն. որ ինա հասա վէրքն բարութիւն. և ասէ որդին. Թէ կաւլեն, որ Թէզ բարութիւն այն գայլուն վէրքն, նաղքը աւ խարծնիրն ի վերան Թող ձգեն. նա քան զիմ վէրքն խիստ կու բարութիւն. ապա գիտաց հայրն. որ որդին ի քաւութին խորհրդական նեղացեր էր և կու ամաչէր հաւրն երեսն բերել:

12 ինա] նորա

ՃԺԵ. ՀԱՒԿՆ ԵՒ ԲՈՅՆ

(15 Ց)

Նախ առակեաց, Թէ հաւուրս մի ախտառաճին հաւկր որսայր և գորն կողնաւր, աղաւնեկր. և ասաւր մինձ բաղաան ամիսաւ ախտառ Նախ նա փաղփաղանի արեւ գնա ի գանձաան և ոնգեաւց զգաւան. և ասէ բաղան ցհաւուրան. ով այր, զաւ ընդէ՞ր զամենայն հասն, յարաժամ ըմբռնելիր, աղաւանիր. և յարժամ զկա ըմբռնեցիր, փաղփաղանի ի գանձաան ձգեցիր. ասէ հաւուրան. ով բաղայ, զայլ հաւերն քեզ մնաաց աանեն. որ նորայ գլեզ որսացի:

ՃԺԶ. ԱՅՐ ԳՆՈՂ ԵՒ ՀԱՑԱՒՈՐ ԵՒ ՄՍԱԳՈՐԾ

(16 Ց)

Նախ առակեաց, Թէ այր մի գնաց մաւտ խաբողաղն, Թէ հաց կու գնեմ և եզ դրամ և կանգնեցաւ, որ տայր զհացն. նա ի բաղձանքնէ արանցն հաց գնողացն. մոռացաւ զատաղջին մարդոյն, Թէ զդրամն առնուլ էր. և յարժամ խնդրեաց այրն զէւք դրամքն հացին, նա չէրեա խաբողաղն, Թէ ի քեզնէ դրամ չեմ առեր: Յայնժամ գնաց այրն մաւտ ի մսագործն և շատ կանգնեցաւ ի գիմացն, մինչև բազումք գնեցին միս և գնացին. յարժամ գնացին այլ գնողքն, խոկ այրն կանգնեալ էր և ոչ գնայր, և ասէ մսագործն. այր, դու զի՞ կաս կանգնեալ. ընդէ՞ր ոչ գնաս ի քո բանդ. ասէ ցնա այրն. զեմ միան ալ էշուէ, որ երթամ. և նա ասէ. տուր զդրամդ. որ էշակեմ. ասէ ցնա այրն. ես քան զամէն յառաջ ածի. դու մոռացար զիմս: Նախ մսագործն հաւատաց և էշակաց .Ժ. դրամն միս և ետ ցնա. և նորա առնուլ գնաց ի գառն, հայհոյելու յերկինս և ասէ. տէր իմ և աստուած իմ, դու գիտես, որ .Ժ. դրամ ածի ի հացմայան. նա

[illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և Ի. [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] և [illegible] ի [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible]

Եր. ի ԳԱ 81' 16 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

(18 G)

Սոյն աւուրս, թէ այր մի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ·Ռ· [illegible] և [illegible] թէ [illegible] ·Ռ· [illegible] [illegible] ·Մ· [illegible] [illegible] [illegible] և ի [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] [illegible] ·Ռ· [illegible] [illegible] ·Մ· և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ն. [illegible] [illegible] է, որ [illegible] [illegible] ·Մ· [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] ·Ռ· [illegible] ·Մ· [illegible] [illegible]

[illegible]

(19 G)

Սոյն աւուրս, թէ [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] մի և [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] թէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] որ [illegible] և [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] ·Ի· [illegible] և ·Ի· [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և ի [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] և [illegible] ի [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] ·Ի· [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ·Ի· [illegible] [illegible] ի ·Ս· [illegible] և [illegible] ի ·Ս· [illegible] և [illegible], թէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] թէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], թէ [illegible] [illegible] [illegible] է. [illegible] ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] ·Ս· [illegible] [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible],

և անփորձականք եկեալ խրատեն զնոսա ի .Ն. գիտեն և մնան ի մէջ ա- ղէն եղին եզջերեան կշռեցեալ զայլոսն և նորոգութեամբ կամացն պա- տուական զփորն զայլոցն և հալէ զերծանել ի նոցանէ։

Փոխանակ արհեստաւորութեան և չարչարանաց և քաղցեալ գնայր ընդ ձոր մի փոքր, որոյ ջրաղաց մի կայր զուգած ի բաց. և կատու մի նստեալ ի զուգած ջաղացին լուսացուցանէր։ Եւ տեսեալ զայլսն զկատուն առեալ ի մէջ իւր, թէ ի զամբիւղն և աշխարհացն զերծեցայ. բայց զնա կատուն. և նա փախեաւ և եմուտ ի ջաղացքն և զայլն ի հետ եմուտ և գիտաց ի զուգածն. և փակեցաւ. և ձգեալ զայլն ի ջա- ղացքն և կատուն ելեալ ի ստորին ծակին և փախեաւ։

Եւ տես զայլն ընդ ինքն, թէ ով եմ, թէ ի քո տեղւոջ զա- տուն կամ փոխանակ ով էր եղել, որ զու ստացեր, չեկեր զարդարան և կամակն զփորն պատուական և այնժամ զերծոյր։ Եւ կամ զու որ զատու կամ որ զատուոր, որ փայլի աշխարհացն սիրոց կու կերա- կրեր. արդ թէ այն խորամանկ եզրեւեր ի փորձ էր փրթել. այժմ աւ չես խրատուեցար. հետ կատուին ջաղացն կու մտանէիր որ զուգած փակեցեր, ընդ որ եղանէիր. թէ հետի ջաղացպանն զայլ և տա- նոյր զարկէր և այնչափ ի գլխոյ գլխ քաշէր. որ աղէր ի ձեռք ձեռյր, նա խիստ արժանի էիր։ Եւ մինչդեռ խօսէր ի բերանն էր, նա եկեալ ջաղացպանն և եղեր զզուած ի հետ և տեսեալ զայլն ան- կեալ ջաղացին. առեալ զնիգ ջաղացին եմուտ ի կուշտն զայլին. որ ջարդեցաւ և այլ ոչ եղիտ հնար զերծանելոյ, ի ջրածախ ջաղա- ցին կախեալ զգլուխն և կամէր փախչել. այնժամ ջաղացպանին առեալ զաղէն զայլին ոչ եթող փախչել. և թափուսեալ զայլոյն, թէ փախչիմ, արգին ձեռաց ի ձեռն ջաղացպանին. և նա անկեալ ի ջրոյն եկ ընդ ցաուխ ջաղացին։

Փոխարինեալ զնոյր յարհեստաւորութեան և անդամնոց ընդ անդամն զբաղեալ մի, յորում նստեալ կայր զանուշահոտ մի և կարգեալ զխոռ- րանն և անձամբն երերայր ի վերայ խուրանին. եհարց զայլն զխո- նարհեցան և ասէ. զի՞նչ ընթեռնուս, ով զանուշահոտն և ասէ. զի՞նչ ընթեռնում ի հանէն համար կու խնդրեմ և ասէ զայլն. ով զանուշահոտ, թէ կուզես որ համար որ թէզ կատարի, զու արի գնայ ի ջաղացքն համար խնդրէ. որ գես խուրայց ի բերանդ է, համարք կատարի։

[illegible]

(22 G)

Գրեալ է ի պատմութիւնս թագաւորաց, թէ թագաւոր մի չէ-նեաց գեղեցիկ դաստակերտ և կամեցաւ նկարել զնա այնպիսի պատկերօք, որ այլ նման ոչ լինէր. և բերեալ Բ. նկարիչս և եդ զմին որմն ի մին նկարիչն և զմիւսն ի միւսն և վարագոյր կախեաց ի մէջն. և յորժամ նկարեցին զզարդս իւրեանց, եկն թագաւորն զի տեսցէ զզարդս իւրեանց և ետես զմինն. զի գեղեցիկ պատկեր նկարեալ էր և հաստատեցաւ յոյժ. իսկ միւսն ոչ էր նկարեալ բնաւ. այլ ծեփեալ էր զորմն յոյժ գեղեցիկ և կոկեալ էր յոյժ իբրև զհայելի։ Իբրև ետես թագաւորն զի ոչ էր նկարեալ, բայց միայն կոկեալ, զարմացաւ և ասէ՛. զու՞ է իմ [ես] արարեալ. ասէ. ես ցուցանեմ զզարդս իմ. և ասաց ի վեր կալ զվարագոյրն ի միջոյն և յորժամ լոյս ծագեաց և լուսաւորեաց կոկած որմն, որ նկարած որմն մերձ եղաւ. զի իբրև զհայելի երևէր ամենայն պատկերն, զոր նկարեալ էր ի միւս որմն. ասաց թագաւորն, թէ այս քան զայն գեղեցիկ է։

Հոգևորապէս թագաւորն թագաւորաց է աստուած. դաստակերտ չէ-նեալ է աշխարհս. Բ. որմն .Բ. կտակարանք՝ Հին և Նոր. Բ. նկարիչ Մովսէս և Քրիստոս. Մովսէս նկարեաց որմն նորայն (հնոյն). զի հին օրէնքն նմա՛ն տուաւ, որպէս ասէ Յոհաննէս. այլ Քրիստոս նկարեաց որմն նորոյն։ զի նոր օրէնքս նմա՛ն տուաւ, որպէս ասէ՝ օրէնք ի ձեռն Մովսիսի տուան շնորհք և ճշմարիտ"։ և ի հին օրէնքն ազգի ազգի պատկեր հոգևորապէս նկարեալ էին. այս ինքն զանազան առաքինութիւնք՝ ի յԱբրահամ նկարեցաւ պատկեր հաւատոյ, ի Սահակ պատկեր համբերութեան, ի Դաւիթ հեզութեան, ի Սողոմոն իմաստութեան, յԵսայի սէր. զի [վասն] աստուծոյ սիրոյն մեռաւ սղոցաւ. յԵղիայ և ի Դանիէլ կուսութիւն։ Այլ տէր մեր Յիսուս Քրիստոս զնոր օրէնս զարդարեաց. և զի սուրբ աստուածածինն էր սկիզբն նոր աւետեացն և որդին աստուծոյ ընտրեալ զնա իւր ի մայրութիւն. վասն այն մեծաւ ջանիւ կամեցաւ զարդարել զնա և այնպէս լուսաւոր և կոկ կազմեաց զնա, որպէս զիմն հայելի. և յորժամ լոյս հոգոյն սրբոյ ծագեաց ի սիրտ և յղացաւ զորդին աստուծոյ, այնպէս լուսաւորեցաւ. զի ամենեքին ի հին աւրէնքն մաքուր երևէին առաջի նորա և ամենայն պատկեր առաքինութեան, որ ի հնումն էր, պայծառացաւ ի նմա. զի քան զԱբրահամ առաւել ունէր զհաւատս, քան զԻսահակ զհամբերութիւն, քան զԴաւիթ զհեզութիւն, քան զՍողոմոն զիմաստութիւն, քան զԵղիա և Դանիէլ զկուսութիւն։ Իսկ տէր մեր Յիսուս Քրիս-

տաս ճշմարտութ նմարիչ ոչ նմարեաց նորա պատուիրս. զի ոչ կացոյց նոր հաւատ. այլ նոյն հաւատքն է, զոր նահապետքն ունէին. այլ որպէս ի վերայ երեսացն Մովսէսի կայր քօղ, նոյնպէս հաւատոց տուչք երրորդութեան և Քրիստոսի մարդեղութեան որպէս քօղիւ ծածկեալ էր յաստուածոցն. այլ Քրիստոս զքօղն զայն երարձ ի միջոյն. վասն [որոյ] յորժամ ի խաչին բեւեռեցաւ Քրիստոս, վարագոյր տաճարին ցելեալ վերուստ մինչ ի վայր. և յորժամ վերացաւ քօղն ի միջոյն, յայտնեաց հաւատն և առաքինութիւն, որ ծածկեալ էր ի հին ուրէնքն, ամենեւին յայտնապէս երեւեցաւ ի սուրբ աստուածածնին. և յորժամ եւս հայր աստուած, թէ պարզիւ գեղեցիկ էր զործն Քրիստոսի. քան զի նոյն յայտ հանեցաւ, որ տաւոց, թէ զա է որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճեցայ։

ՅՆՐ. Դ. ԺՈՂՈՎՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

(21 Ց)

Այս օր ունիմք .Պ. կ'չ Պ.Ն. տօնը և ուխտ և Նոյն պատուու և վասն .Ժ. և զ Պ.Ն ոչ բաժանեալ, այլ խնամ տանիք և զարմանալ'ը. իսկ պատուու էջն ծառը ընդ բաժանեալ. զոր անկաւ և ոչ կարաց տաունել զծառը ընդն։

Այսպէս մարգա .Պ. ժամանակ ունի' ազ[այ]ութեան, երիտասարդութեան, կատարեալ հասակին, ծերութիւն. այն .Պ. հասակին, որ զօրաւոր է, ոչ կամի բաժանել զբեան աշխարհութեան, այլ պարապէ և զերացնէ զնա ուսանելով և բնակելով. և զամենայն ըն'ոն ծառայութեան բաժանս ի վերայ ծերացեալ մարմնոյն. իսկ էջն որ ի ազգայութեան անկիրթ է բնոյն, ի ծերութեան ոչ կարէ տանել։

ՅՆՐ. Դ. ՄԻՐՈՆԻՆ

(25 Ց)

Այս օր ունիմք .Պ. սիրելի. և եղև ամբաստանութիւն առ թագաւորն. և զուգեաց զնա և հրամայեաց սպանանել։ Եւ նա երկուցեալ զնաց առ սիրելին տանուտէր և աղաչեաց զալ առ թագաւորն և ուզնել նմա. և նա ոչ առ անձն եւ բազում ունիմ սիրելի տանել քան զքեզ. բայց տանիմ պարգեւութիւն՝ յորժամ տա-

նքեն աղաւնանել, առաւ՛ քեզ անփոփ կատու, որ կապես զաչս քո։ Նա նա արտաքսեալ գնաց առ երկրորդ սիրելին և աղաչեաց զայն աւգնել. խոյ նա չար պատասխանի ետ և ասէ. զայս ազգականութիւն առնեմ առ քեզ. զի մինչ ի տեղի աղանձման զամէ։ Նա նա յայժ արտաքսեալ [գնաց առ]. Առ երկրորդ՚ սիրելին. խոյ նմա և ոչ չարաչարս պատասխանի ետ և ասէ. թէ այլ ոչ չլինի, որ քեզի չանխայլն ձգէ, ես ձգեմ։ Նա նմ գնաց արս որս առ երգ՚ սիրելին և ցնմ սպասն քան զայլսն սիրեցեալ. և նմ քաղցր և գեղեցիկ պատասխանի ետ. մի երկնչիր. ես զամէ զինի քո և թէ մեռանիցես ես, ես մեռանիմ վասն քո. զքեզ ազատեցից. և գնաց առաջի թագաւորին. և յարժամ զատապարտեցաւ ի մահ, ճշմարիտ սիրելին փոխանակ նմա ետ զանձն իւր ի մահ և ազատեաց զնա։

Առաջին հոգևորական առաջի[ն] սիրելին է ինչքն. զի պատասխանէ. ես բազում ունիմ սիրելի. զի ամենեքեան սիրեն զինչս. այլ առնեմ քեզ ազգականութիւն և առաց քեզ պատանս, որով պատեալ իջցես ի գերեզմանն. և թէ առ երրորդ՚ երթիցես, առաքեցից ընտանիքն քո. [ընտանիք] մինչ ի գերեզմանն և շուտով դառնասցեն ի տունս. զի մնացեալ ինչս նորա աղաչանկիցեն։ Նա առ երկ՚րդն գնաց, որ է ստացուածք. պատասխանէ ետ նմա. որ ձգէ զքեզ ի չանխայլն գժոխոց։ Իմ մեղք, որ խաւարեցար յամենայն խաւարաց սիրելեաց. և Առ ճշմարիտ սիրելին է մնացեալ քեզ, որ է Յիսուս Քրիստոս, որ սակաւ սիրեցեր քան զամենայն. և նա վասն մեղաւորաց եկաց և մատնեաց զինքն ի մահ վասն փրկութեան մեղաւորաց. վասն որոյ պարտ է զամենայն սիրելի թողուլ և առ Քրիստոս միայն գիմել. միայն սիրել յայտնանէ. երեկ ի, թէ յաշխարհս և որ ինչ յաշխարհի, ետաւսն սիրելի է։

ՏՈՒՏ. ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ՄԱՀՈՒ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼ, ԵՒ ՍԻՐԵԼԻՆ

(26 Ը)

Սակս, թէ փիլիսոփայ մի եղաւ [ի] ժամու թագաւորին. զի ատեաց զնա. և յարժամ գիտաց, թէ կամի մեռանել, խնդրեաց թագաւորէն զնալ Հռոմայ առ իւրոյ և թագաւորն ետ թոյլ. մինչև էանց ի նմանէ. թէ առաւօտուն ոչ դառնայցի, երաշխաւոր մեռցի ի տեղի նորա. և այլ փիլիսոփայ սիրելի նորա եղև երաշխաւոր և անձն էառ մեռանել վասն նմա. և նա գնաց ի տունն և սակաւ մի յապաղեաց քան զպայմանն. և բարկացեալ թագաւորն հրամայեաց զերաշխաւ-

ւորն աղաւնանիլ. և առաքեն ի անգղն աղաւնամանն. և յորժամ վերացոյց զատւրն, եհաս փիլիսոփայն աղաղակելով. մի՛ զգա, այլ գնա աղաւնանեկք. և եղև ի մէջ նոցա քաղցր. կռիւ. ասէ՝ ես զքեզ երաշխաւոր առի. որ թէ ես ոչ գայի, զքեզ աղաւնանէին. և արդ ես եկի, զու այժմ ազատ ես. և միւսն ասէ. ես երաշխաւոր եղայ քեզ և թէ պայմանն անցանես, ես մեռայց. և այժմ անցիր զպայմանն. ես եմ պարտականն, թագաւորն և զաւ. և յորժամ եհաս համբաւ այս առ թագաւորն, զարմացաւ [ի] կատարեալ սէրն նոցա և ազատեաց զ.Բ.-սեանն ի մահուանէ։

Խ·է ի մէջ անհաւատիցն այնպէս սէր կայր, քանի առաւել պարտ է լինել ի մէջ հաւատացելոց։

ՅԵԲ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԻ

(29 Ո)

Գ՚րեալ է. ամն գնաց առ... հայրն և ասէ. [զարկի] ամն կըկերկ-կաս. և նա ասէ. զարկի[ր] փոխարէն թէ թո՞ղ. և նա ասէ, թէ թողի. դարձեալ եհարց, թէ թրին բերանովն հարկի թէ՞ կողովն. ասաց՝ բերանովն. դարձեալ եհարց, թէ խոցեցիր թէ սպանե՞ր. ասաց՝ սպանի. ասաց՝ ով թշուառական, սպանանել նոր առես, թէ զարկի. որչափ ծանր է սպանանել քան զարկանել։

Թ. ՄՆԱՑՈՐԴՔ ԱՌԱԿԱՑ Ի ՁԵՌԱԳՐԵՆ H ԸՆՏՐԱՆԱՒՔ

ՅԵԶ· ԻՇԽԱՆ ԵՒ ԱՅՐԻ

(9 H)

Իշխան մի կայր՝ յոյժ չար և անիրաւ։ Եւ այրի կին մի կայր 'ի նոյն քաղաքի. և իշխանն հարկ պահանջելով նեղէր զնա. և կինն աղօթելով ասէր, թէ տառապած զինքն խաղաղութեամբ պահէ։ Գիտացին ատեացին իշխանին, թէ քո չարից համար աղաւթք կու անէ։ Եկին ձեռնաւորն և ասէ. ես քեզ լաւ չեմ արարել. զու ինձ համար Է՞ր կու աղաւթես։ Նայ ասաց, թէ քո հայրն վատ մարդ էր. ես անիծեցի, նա մեռաւ. զու նստար 'ի նորա տեղն այլ խիստ չար. կու վախեմ թէ մեռանիս, նա քո որդին այլ խիստ լինի չար։

ԾԺԵ· ԳԼՈՒԽՆ ԵՒ ԱՆԴԱՄՔ
(12 H)

Կամեցին իշխանքն ազատանանել զԹագաւոր որն իւրեանց։ Մ՛ին ասաց՝ նոցա առաջնորդն՝ ասաց, թէ աչքն զամենայն 'ի փորձն, թէ զինչ որ լաւ իցէ կամ անհնարին կամ ասէ, թէ ինչ որ ուտեն Նա ականջն [թէ] լսէր զլաւ իրաց հաճոյս, ասէր՝ ինչ որ ուտեն և մարմինն Նա քիթն և բերանն նոյնպէս Նա կամեցին զնոյն ազատաւել Պատասխանի ետ սիրտն և ասէ, թէ նա ձեզ ազատաւորէ, նա կամ չարչարէ և զխերակութին հոլէ՝ և բաժանէ աչացն և ականջացն և այլոցն ընդէ՞ր պատուակք զնա։ Նա նորա առաջնոլ կամաց և ոչ ազատեն։

ԾԺԶ· ՇԱՔԱՐ ԵՂԷԳՆ ԵՒ ՕՁ
(13 H)

Շաքար եղեգն՝ թէ Ո՜. զէգ ջուր ազդրահամ լինի 'ի բաղարն, նա քաղցր կամ փոխէ։ Նա օձն զամենայն քաղցր և բարի իրք յետ վասն թզյնքն փոխէ։

Նշանակէ զչար մարդ և զբարի մարդ։

ԾԺԷ· ԵԶՆ ԵՒ ԷՇ
(13a H)

Մ՛ի լինիր զեզն ընդ իշոյ՝ եզն արածող և էշն ոչ։

Նշանակէ եզն զիմաստուն քահանայ յեկեղեցի և էշն զապազեան. մի տար զիմաստ՛ունն կարգ ազգիւքն։ Պարձեալ եզն է հոգին, որ է իմաստուն, և էշ մարմինն՝ ցանկական և զազրաբարոն։

ԾԺԸ· ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԱԿՆ
(15 H=S. Lax. բ. գ., եշ 234)

Դանդաղ ընթերցեալ լինի 'ի պատմագրական աղքանէն Աղեքսանդրու, որ 'ի միում քաղաքի յոյժ պատուեալ և մեծարեալ եղև. և ընդ այլ բազում ընծայքն նուիրեցին նմա ակն մի պատուականն, որոյ յատկութիւնն էր այս. զի ընդ կշռելն միակ և հաւեր զամենայն

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ S. Lax. 1 պատմոյն.—2 մեծարեալ] ընծայեալ—4 յատկութիւն.—

նշաւակս խոր. խոկ եթէ արկանէին 'ի վերայ հող կամ յարդ՝ կորուսանէր զամենայն զօրութիւն խոր. Նորա ընդ հեռոյ՞ն եղեալ թագաւորն հարցանէր, թէ զի՞նչ նշանակէ խոր այս, պատասխանեցին իմաստունքն և ասացին. ահա այս նշանակէ զանձն արքայի. զի մինչև կեաս՝ զօրեղ և զեր ի վերայ ես քան զամենեսեան. բայց 'ի ժամ մահուն զամենայն զօրութիւն և զմեծութիւն քո ծածկեսցէ հող և կորուսցէ։

5 'ի վերայ նորա.—6 ընդ հեռացան.—8 աս[ա]ցին.—նշանակէ ահա այս.—9 կեաս

ԺԶ. ԱՇԽԱՐՀ

(16 H)

Գովեալ անգատանելի է աշխարհ, որպէս սիրամարգ հաւն. յորժամ տեսանէ զգեղեցկութիւնն թևոց իւրոց, զուարճանայ 'ի մտին. լարէ զագին, փռէ զթևսն՝ փքացեալ շուքի տեսլեան 'ի տեղս. Նոյ յորժամ հայի յոտսն և տեսանէ զտգեղութիւնն իւր, խոնարհեցուցանէ զագին և ժողովէ զթևսն և կծկի և կորիզանեալ քայլէ։

Նոյնպէս մեծատունք և ամբարտաւանք, որ յղփացեալ են 'մարմնական' ընչիւքս, ոչ նկատեն և ոչ խոնարհին, թէ ուստի ունին. այլ զպատճառս զանձինս և զիմաստութիւնս իւրեանց համարին. յառաջս այնորիկ ասէ և անդ փքացեալ խրոխտալով շրջին քան զնա, [թէ] շուրջանակի ամբարտաւան շրջին, և յետոյ ամօթ կրէ յաստուածոյ և 'ի մարդկանէ։

ԺԷ. ՓՈՔՐ ԱՇԽԱՐՀՍ Ի ՄԵԾՍ ԳՆԱՅ

(17 H)

Որպէս ամն զինուոր յայժ զինեալ 'ի ակր և 'ի փառք աշխարհիս. և զօրյզ և զցերեկ 'ի հնարս մտանել, թէ որպէս կարասցէ հասանել 'ի ծայրն մեծութեանն. զոր երևեալ նմա 'ի յանուրջս կին մի գեղեցիկ, հարցանէր զնա և ասէր. ճանաչե՞ս զիս։ Նա փոքր ինչ յետոյ ցուցեալ կինն զինքն զարդ և ասացեալ. և էր այնպէս զարդարեալ. որ ինքն ոչ էր տեսեալ նման։ Նա ասէր ցզինու՞րն. իմա զի ես եմ աշխարհս և փառք աշխարհիս. որ յառաջին հրոք վայելուչ յեանամ, վերջքն այս եմ. զոր հաւատարիմ տեսանես։

Նոյնպէս որ կամեցի ճանաչել և անգամնել զաշխարհս, հայեցայ 'ի վերջս կատարածի իւրոյ. վասն զի ոչ է դարձ մարդոյ երանել զկեանս իւր մինչև ցվախճանն, ասէ առաքեալն Սղմ.

ՕՐՆ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ԵՒ ՏԵԱՌՆ

(18 Н)

Նաև զարմանալի թէ Թադէոս այն եհարց առ ամենագիտութեանն կրկնաւոր մի, թէ որպէ՞ս տեսանես զաշխարհս. պատասխանեաց ասէ. որպէս խորհրդս ոչ, որ անցանէ առաջի հաւրաց քաղաքաց և ձայնէ, թէ փութով առ իս եկէք և լուսաւորեսջիք: Եւ նոքա կայրք 'ի ձայն նորա գիմէալք երթան փութանակի. այն ընդ քար անկանի և այն 'ի գետ անկանի. և այն 'ի խորխորատ անկեալ սատակեսցին. և 'ի լոյս նորա ոչ ոք հասանէ 'ի նոցանէ:

Ա[յնպէ]ս օէր աշխարհիս զրացմունս առ ինքն կոչէ՝ և հեշտութեամբ մարմնոյս կորուսանէ:

ՕՐՆ ԲԱՐԵԼԱՒԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՏԷՐ

(22 Н)

Ի՞որպէս Թագաւորն՝ բազմութեամբ զօրացն զայր հասանէր 'ի քաղաքն և տեսանէր ծեր մի. զի ամբոխեալ անկէր. և ասէ Թագաւորն. ով ծեր, զայդ ընդէ՞ր անկեա. զի 'ի .Խ. ամսոց ամաց պտղաբերի. և զու այսօր և վաղվեան մեռանիս: Եւ նա ասէ. Թագաւոր, մին մարդ անկեալ էր, ես վաստակեցի. ես անկեմ, զայդ մին մարդ այլ վաստակէ: Ասէ Թագաւորն. առաջ նմա .Ռ. դահեկան. զի բարի և խելամտեցար մարդ էս: Եւ նորա առեալ գոհացաւ զթագաւորէն: Ասէ Թագաւորն. ընդէ՞ր գոհանաս. ասէ՝ գոհանամ, որ ամէն մարդ ի .Խ. ամսին վաստակէ, ես այսօր վաստակեցի: Ասաց Թագաւորն. զարմանալ առաջ նմա .Ռ. դահեկան: Եւ նա զարմացաւ գոհացաւ: Ասէ Թագաւորն. զարմանալ ընդ է՞ր գոհացար: Ասէ ծերն. գոհանամ զթագաւորէ, որ ամէն առնէ 'ի ամսին մին հետ այդ պտուղ, իմ ծառս այս օր .Ռ. անգամ ետ պտուղ: Եւ յայժմ հաճեցաւ Թագաւորն 'ի բանս ծերոյն և գովեց զամէնայ պատասխանատուութիւն նորին:

ԻԳ. ԱՄՍՈՅՆ ԵՒ ՕՐՆ

(23 H)

Ասեն յառաջին, թէ Սողոմոն Հիւանդացաւ՝ բժշկանիքն ամէն 'ի ամա նեղին. թէպէ չէրեւ. առաց մեծ եմ քան զՍողոմոն Եսայա փոշիմանեցաւ եւ գնաց. առաց Սողոմոն, թէ զու առել ես, թէ ես լաւ եմ քան զքեզ Նաէ՝ զիտէր, թէ զու խնաստուն ես. ասա զի՞նչ առնէր. մեռ ի մարդն նատած էր, երբ բժշկական նէին։

ԻԴ. ՍԱՀՄԻ ՕՐՆ

(24 H)

ՈՐՊԷՍ ԱՍԷ Ս՞Ս Սափիրա ասին՝ հանց խարխաթ ամի. թէ զինքն ու զմարթ 'ի մին կծու գնեա, յայնժամ աղամ[ան]դէ զմարթ։ Եւ թէ 'ի մեռած մարդոյ բերան գնեա, ահան զօրութիւն երթայ։ Եւ թէ առ ապրող ամին գնեա, այլ յիւր զօրութիւն գայ։

Սափիրայն նշանակէ զբանն 'ի բերանս մարգարէից եւ մարթ զմեղքն 'ի մարդիկը։ Եւ որ ընդունի զբանն 'ի բերանոյ մարգարէին, նա մեղքն ի յինքն մեռանի։ Եւ թէ մարգարէն մեռհա չափ մեղաց է, նա զօրութիւն չունի սափիրայն 'ի բերանն. ամեն ժողովուրդն, թէ զու յառաջ զքեզ որբէ յամենայն մեղաց եւ ապա մեզ քարոզէ։

ԻԵ. ՊՂՍՒ ՕՐՆ

(25 H)

ՈՐՊԷՍ ԱՍԷ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՆ Պղինձ ասին՝ նշանակէ զասուրբ աստուածածինն, որ սուրբ եւ այխատակ եւ ցուրտ եւ Թափանցիկ։ Նշանակէ այխատակն զկուսութիւնն. եւ այն զի ցուրտ է՝ նշանակէ. զի յամենայն մեղաց ցուրտ էր. եւ Թափանցիկ, որպէս ապակի, եւ առ ասուել ապրըլըն։ Եւ է 'ի լուսամուտ պատուհանն շաւիղ գնեն, նա զլոյս Թափանցիկ անցուցանէ։

Նոյնպէս եղայն Մարիամ մաքուր էր եւ յստակ եւ սուրբ. եկն լոյսն 'ի Հօրէ. եւ իւն ամէն ընակեցաւ յարգանդին եւ ծնաւ մարմնով. եւ անխախտելի մնաց կուսութիւնն, որպէս լոյսն ոչ բեկանէ զամին ալըսյ։

Նոյ վարդապետն որ միայն է, նա առնէ զաւրս աստուածածինն. և որպէս պղինձ առաջի ոսկւոյն առաջ զգաւութեան, նոյնպէս աստուածածանցն բարեխաւսէ և տայ վարդապետացն մաքրութեան. որ բանն 'ի բերանոյն ապգէ յանկանել մաղձակոյս, որ միայն միանալ և մարդն լուսաւորէ հոգով և մարմնով։

ՃԽԸ. Գ. ԽԱՒՍՔ ԳԼԽՈՅ
(26 H=S. Laz. Բ. Գ., էջ 231—232)

Սանն խնամածուք, թէ պտղոյ ամն ․Գ․ խաւսիս անհի. առաջին պտղոյն թափանցուցանէ. երկրորդ՝ թէ կէս մարդոյ կամքն չլինի, նա փշոտն և ճիզրով առնէ, նա կամքն բնէ. երրորդ՝ թէ մարդն ծառաս լինի, 'ի ներքոյ լեզուին դնէ, ծառաւն անցանի։

Գլուխն նշանակէ զքահանայն, որ ինքն մաքուր պիտի և սուրբ. որ պղնձոյ լոյս տայ. նախ ինքն զբանն աստուծոյ սուրբ պահէ և առնէ և ապա այլոց քարոզէ։ Նա ժողովուրդն որպէս զարկեղն, որ լսաւով փառչին։ Նա միայն բանն է, որ քարոզէ և ուսնի, որպէս զկամքն ժողովրդեան։ Նա մարդիկ որ ծառայք են աշխարհիս տգահութեանն, նոքա լսեն զբանն քարոզին և ծառայ նոցա անցանի և զեղեցկանան աստուածաւորութեամբ։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՍՏ S. Laz. 1 վարդապետաց [illegible]—խնամածուք] [illegible]—պտղոյ—
1—2 [illegible], որ.—2 թափանցէ.—երկրորդ] Բ՛՛գ.—թէ կէս… չլինի] որ [illegible] կամքն [illegible].—3 երրորդ] Գ՛՛գ.—4 լեզուին.—[illegible]։
5 Գլուխ [illegible].—6 [illegible].—7 զարկեղն.—8 [illegible].—9 կամքն.—[illegible] աշխարհիս.—10 [illegible].—
10—11· և զեղեցկանան աստուածաւորութեամբ] չիք։

ՅԱՒԵԼԼԻ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ [illegible]

Ա. 9—10 զեւս ամէ] *) զեւս զինեւ։
Գ. 1 յարարողաց։
ԻԱ. 1 [illegible]։
ԻԸ. 1 [illegible]—12 [illegible]։

ԻԸբ. ԵՌԾ. 86, Վեհն 11 ա—11 բ.

Մ՚եր միայն է արեր զաւրաւոր բաղայ,
Աղուեսն արեր պատգամա ամենախաւսց.
'Ի բարձր Թաեր, կու կանչէ զայ զայ.
Հայ զաղա որ անգ ուր հաւ կայ։

---

*) [illegible] S. Laz, Ն. Բ.

Որք տեղ գալոս գայն հասու փետուր կայ.
Նման ծաղկեր ու հաւքեր կապայ.
Խենթ շարեր ու խանչէ գայ գայ.
[Հայ զարզա որ տեղ որ հու կայ]։
Նման է հաւքեր ոթլաս ու քիմխայ.
Ի մէջն է կարել ոսկի հայրալայ.
Ի վերէն քարշեր խանաւշ լաւթիֆայ.
Ի բարձր [թռեր ու խանչէ գայ գայ]
Նման արեր զանձեզն փարաւանայ
Ի մէջ ի յարծիւ ւի մասոս 'ի բաղայ.
Խէ ես եմ ձեր պարոն ու ծանր ամիրայ։
Ի բարձր [թռեր ու խանչէ գայ գայ]։
Մրծիւն չէն լսեց սանդաւ ի զնաւոյ.
Ի յաւգէց 'ի վայր քան զշաբխ 'ի ներքև գայ.
Պայ բանէ զագաւան ու կու տայ շաղայ.
Ա՟մյ վ՟մյ [հազար] յագաստաւան վերայ։

Լ. 1 [illegible]] [illegible]

Ի. 1—2 [illegible]] [illegible] (…) [illegible]

Խ. 24 [illegible]] [illegible] 146 [illegible]

Ծ. 2 [illegible] 146 [illegible]

Կ. 1 [illegible]

ԽՂբ. 9 Ը Լ՟ոոց տատկաց. թէ աղուէսն ատեաւլ ակնատ լարեալ վասն աղուէսու և ի վերայ երեսին պանիրի փշրանքն ցանեալ. գնաց առ գայլն և ասէ. քերի՛, պանրի հոտ՛ եմ գտեալ. եւ կերա և յագեցայ. երթանք ցուցանեմ. որ դու այլ ուտես. և եկեալ գայլուն ընդ նմա եսես զակնատն և ոչ ծանեաւ. այլ զպանիրն եսես ցրբեալ ի վ՟ր երեսին և վազեաց յառաջ քան զաղուեսն. զի տայէ զպանիրն. [Նոյն] ի բաց թռեաւ արտաքս ակնատին. իսկ աղուէսն առեալ զպանիրն եկեր և սկսաւ գնալ։ Նա՛և գայլն. ով քեռի՛ որդի. զիս անտէր կու թողուս և գնաս. ասէ աղուեսն. անտէր ես եմ, որ զայդն ի գուրս կու գնամ. թէ չէ քեզի այս պահս ո՛Ն. տէր կու գայ։

Հ. 1 [illegible] — 12 [illegible]] [illegible]

Ձ. 1 [illegible]] [illegible] 31 [illegible]

Ճ. 6—7 [illegible] 95 [illegible]

Ղ. 1 [illegible]] [illegible] — 2 [illegible]

Ճ. 4 [illegible]] [illegible] 146 [illegible] — [illegible]] [illegible]

Մ. 1—2 [illegible]

Յ. 1 [illegible]] [illegible]

Ն. 1 [illegible]

[illegible] —25—26 [illegible] —26 [illegible] —26—27 [illegible] —27—29 [illegible] —29 [illegible] —29—30 [illegible] —30 [illegible] —30—31 [illegible] —31 [illegible] 32 [illegible] —32—33 [illegible] —33 [illegible] —33—34 [illegible] —34 [illegible] —35 [illegible] —35—36 [illegible] —36 [illegible] 36—37 [illegible] —37—38 [illegible] —38 [illegible] —38—39 [illegible] —39 [illegible] 1 ՔՍՐԼ. 95։

[illegible] 1 [illegible]

(15—16) [illegible]

[illegible] 6 ՔՍՐԼ. 95 [illegible] (այսօր) [illegible] (այսօր) [illegible]

[illegible] 2 ՔՍՐԼ. 95 [illegible] (30) [illegible] 35—41 [illegible] ՔՍՐԼ. 95 [illegible]

---

113 D Կ՚արապար իմաստակքն՝ բնակեալ էին յամրոց մի անտառին. լուաւ Աղեքսանդր Թագաւորն և եկն 'ի վերայ նոցա բազում զօրօք 'ի տաճարսն Հնդկաց. Ձայնեաց առ նոսա և ասէ. եկայք առ իս և ես տամ ձեզ զամենայն, զինչ պիտոյ է. և նոքա յղեցին առ նա և ասեն եթէ կարող ես տալ մեզ անմահութիւն, զամէք ըստ Հրամանաց քոց։ Պատասխանի Աղեքսանդր և ասէ. ծանր է խնդիրքդ. ոչ կարեմ տալ. զի ես ոչ ունիմ, ձեզ ո՞րոյ տամ. ասացին իմաստունքն. երբ գիտես՝ մահկանացու ես, ընդէ՞ր աշխարհս ընդվզայր և աւերես (այսօր) և նեղես զաշխարհս ամենայն. և ամօթով զարձաւ յետս։

Անհնայն մարդ, որ Հանայ սիրել զզանձս և ոչ բաւանէ ագահութեան, ամօթով լինի յաստանայ։

[illegible] 7—12 [illegible] 2 ՔՍՐԼ. 90 [illegible]

[illegible] 3 [illegible] ՔՍՐԼ. 95 [illegible] —3—5 [illegible] ՔՍՐԼ. 95 [illegible]

*) ԺԶՁա. 12 Բեռլ. 95, երք 215—216. Մայր ամենայն չարի ագահ և արտաքնակր և ահիւք. և ծաղրելեալ բաղում ինչս և բազմացուածս և ոչ երբէք տայր ողորմութիւնն աղքատաց և կարօտելոց. գէթ եղև նմա յանկարծ[ա]կի մեռանիլ. խոյ բարեկամքն և աղ[գա]կանք նորա պատուեցին զդրամսն նորա. զի տեսցեն, թէ զինչ իցէ պատճառն յանկարծական մահուան նորա. և տեսին. զի սիրտն նր (դրամոյն) ոչ ունէր ի տեղի իւր. և այսպէս գտցին ի սնտուկին բացին բզքնեալ զանձն և զսիրտն մարդոյն ի մէջ ոսկեղէնին ի ձեռն սատանայի[ն]. որ ի կերպարանս վիշապի եղեալ նստէր և ի զանազան մասունս պատատեալ զնա. և տէ գայլ... որք հայէին. այս ասէ և արդարև է կին ոսկոյն, որ վաճառեաց զինչ բարեկամն ձեր. իրաւամ[ր]ք իմ ... և զոր ինչ կամիմ, արարից զնա:

ՄՀՁբ. 3 Բեռլ. 95, երք 146—147. Ի (այսպէս) եսես ամն հայր տեսիլ Դ. մարդ անզգամ և սոված: Ա. եսես զամն նստեալ ի վ[ր] բարձր աշտարակի և բացեալ զբերանն ծծէր զհողմն. և յորժամ ոչ յագէր, մրուհերանն հարկանէր զհողմն. զի մտցէ ի բերանն իւր. և այնու եւ ոչ յագէր: Բ. եսես զամն. զի նստ՛էլ ՚ի գետեզերն լնոյր զբերանն իւր աւազով և ուտէր՝ և ոչ յագենայր: Գ. եսես զամն նստեալ ի ժահահոտ գբի. և հոտոտէր և ծծէր զժահահոտութիւնն՝ և ոչ յագենայր: Դ. եսես զամն. զի նստ՛էլ է ի վ[ր] հնոցի մի և ուտէր զբոց հնոցին. և ոչ յագէր: Ե. եսես զամն. զի յոյժ էր սովեալ. ուտէր զմարմին իւր և ոչ յագենայր:

Մայոցես և հոգևորայքես. զի աշխարհս այս լցեալ է հինգ անզգամ և յիմար մարդկամբք: Ա. այն որ բարձր աշտարակ է նստեալ, ցուցանէ զամբարտաւանսն, որ ղամիս կամին ծաղրել զփառս աշխարհիս՝ և ոչ յագին: Բ. որ ուտէր զաւազն, ցուցանէ զագահսն, որ թէպէտ ղանայ յագենալ արծաթով, կաշառօք և ոսկեօք, այլ ոչ կարէ: Գ. որ նստեալ էր ի վ[ր] ժահահոտ գբին, ցուցանէ զըղխահսն, որք ժահահոտ և գէշ ցանկութեամբն ոչ յագենան. որ բարէ ի գբոյ զժախոցն: Դ. որ նստեալ էր ի վ[ր] հնոցին, ցուցանէ զբարկացողսն. որ հրով բարկութեամբ լնուն զհոգիս իւրեանց և ոչ յագին և յայլս թափեն զբարկութիւնս իւրեանց: Ե.

---

*) Ի վեր հանելի յաւուլ ... թէ... ՄՀԶ. և ՄՀՁ:

որ ասանէր զմարմինս խոր, յաւգուծէ զնախանձաւորն, որք ախտա-
ներով զայլոց բարիս մաշին յանձինս իւրեանց և ասեն զմար-
մինս իւրեանց։

ՄՏՆ. 19 պինդ մ.] 4 ՒՍՐՆ. 90 պիտ. մտա | ասնկնե

ՄՀՐա. Տ. Laz. բ. գ. էջ 263. «Պարմանին ասաշխէն ձագերուն խրատ
կու տայր. ի Տանտարաքն ի ներս ծուռ մի գնայք. որ կեն-
դանիք զձեզ աչ նախատեն։ Մայրն, երբ դու ծուռ և մուռ կու
գնաս, մեք չկարեմ գնալն Ճշմարիտ ասանելով։

ՄՏՆ. 2 ահագին] 16 ՒՍՐՆ. 90 փոքուն.—9 յանձնեալ և արտօրդոյն զմանատարքն [երթան] և այլ] 16 ՒՍՐՆ. 90 այնչափ մտան, որ արտօրդոյն զնան և.—15 բարեխորհոն] 16 ՒՍՐՆ. 90 բարի որդի.—19 16 ՒՍՐՆ. յաչխարհի է.—20 անո բարկութեան] 16 ՒՍՐՆ. 90 անբարկութեան.—22 որ պատուէ զինքն] 16 ՒՍՐՆ. 90 որ

աղաւաթէ զինքն.—26 'ի խոստովանութեան] 16 ՒՍՐՆ. 90 յաո՛, փոխ որոց պարտէ աչ ծուլանալ, և ասա կափ- ճանն լաւ 16 ՒՍՐՆ. 90։

ՄՏՆ. 16—17 զճշմարտութիւն] 17 ՒՍՐՆ. 90 զճշմարտութիւն.—17 աղաշխութեանն] 17 ՒՍՐՆ. 90 յաո՛ և փափկութեանց և պղտոր կերակուրն զճարկե մարգա- կան և ասա կափճանն լաւ 17 ՒՍՐՆ. 90։

Ժ. ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԱՌԱԿՔ ՈՒՍՏԵՔ ՈՒՍՏԵՔ

ՕԳՏ. ՆԻՒԹԻ ՄՇԱԿԻ

(K, էջ 22ա)

Սոյզ՝ երկու էին մշակք 'ի միում քաղաքի. միոյն ակրմանեաց և հնձեաց ասէրու և անասունք։ Իսկ միւսն հեզգացեալ բնաւ ոչ ակրմանեաց և ոչ հնձեաց. և էին ամ մեծ 'ի վր նոցա. արդ ո՞ որ 'ի նոցանէ զաանէ կերակուր. ասէ եղբայրն. որ զործեաց զատկու ակրմանս։ Նաէ ձեռն. այսպէս և մեք ակրմանեացուք ատեր, թէպէտ և ոչ իցէ ատ յր. զի մի ամ սատանեալ զմեզ։

ԾՀ. ՀՕՑ ԼՈՂՆԵՐՆ

(H, էջ ԽԸ. 9ա—բ)

Նատոյ Օրեկոր վարդապետն, թէ զմին հայ ազայ լեռնորդ զա- մեցին առ 'ի հռոմէոց Թագաւորին 'ի Տրապիզոնի Նատոյ Թագաւ- որն. թէ զայ մինչև յՄսարեմբոլ լողա, զիմ զուարս[ը]ն նմա տամ Օրանն էառ և լողաց .Ռ. մղ .Խ. ասոր ձիմնատարուհ. զիշերն հետ փառաւոր լաւայն գնայր. գնաց լողալով մինչև ի Մսամբոլ և

զարմանս։ Նմանապէս թագաւորն պատուէր տուեա[լ] էր, թէ զամենայն նոսա զեւսան 'ի բազմաց ընտանեաց, որ մեղքի և մեռանիք. և այնպէս արարեալ կարգաւոր զնա Նա նուաղեցի երբ ի բերան ասելով ար- բան զնա. արժէ՞ն արժէ՞ն զոչեն. վայ և եղուկ ասեն

ՅՀԶ· ԼՈՒՍԻՆ ԵՒ ԱՐԵԳԱԿՆ

(Ցº)

Լուսինն առաջ տա արեգականն, թէ քո արդեն եմ եւ. ի՞նչ կլինի որ մին հանդերձ. կարես վասն իմ Պառաւախաննեաց արեգական, թէ ձեր հառաւիլ չոր կարեմ վասն քո, զի որ մի ոչ մեռա ի մէջ լուսին։

ՅՀԷ· ԱՂԱՏՐԻԿԱԼ ՄԻՐՑ

(ԲՈՒՆ. 90, էջ 145)

[Մ]էկ անգամ ի մարտիրոսաց չարչարեցին վասն անուանն Քրիստոսի. և տանել տայր զանուանն Քրիստոսի. և թագաւորն ասէ և հարցանէ զնա. զի՞արդ որ չես տանել անմեղիս, տանել մինչև զանուանն Քրիստոսի. և նա ասէ. զի գրեալ է՝ անուանն առաւածոց ի սիրտս մեր, ոչ կարեմք ուրանալ. և նա փութով եա սպանանել և եհան զսիրտն՝ և ձեղքեաց. և եւտես, զի ամենայն երամնից սրտին գրեալ կայր անուանն Քրիստոսի ոսկի գրով. և Քրիստոս եաթն ան- գամ եհեղ զարիւնն իւր. զի Ա. խնդրուածս այս գրեցի արեամբն Քրիստոսի ի սիրտս մեր. Ա. անգամ եհեղ զարիւնն, այսինքն ի թլփատութիւնն, ի քրտունսն և Բ. ձեռացն և Բ. ոտիցն և 'ի կողէն։

ՅՀԸ· ԻՇԽԱՆՆ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐ ՇԱՀԻ

(ԲՈՒՆ. 90, էջ 149)

[Թ]ագաւոր մին մեռեալ էր. և իշխանքն կամէին ինքնակամ թագաւորել. և եղին ուխտ ի մէջ իւրեանց, թէ ով այգուէ յառաջ տեսանէ զլոյս արեգականն, նա լինի թագաւոր։ Նա պատրաստեցան ամենեքեան ընդ առաւօտն տեսանել զշողն. և հայէին ամե- նայն իշխանքն ընդ արևելս. բայց մի մին ի նոցանէ ծառայր՝ հայէր

ի գլուխ լերին մի բարձր, որ կայ գէղ ի յարևմուտս. նա նախավկայ նաև քան զամենայն զլոյս արևուն. աղաղակեաց և ասէ. ահա տեսի, տեսի ես. տեսէք և դուք ճաճանչ արեգականն. վասն որոյ նշանա-յաթոռ թագաւորութեան:

Նոյնպէս սուրբ աստուածածինն նման է բարձու լերան. և ի նմա նախավկայ ծագեաց արեգակն արդարութեան և 'ի լոյս աստուա-ծային և 'ի ճառագայթ քրիստոնէութեան 'ի նմա ազգեաց. առա-ջին քրիստոնեայ նա է. զի մինչ գեռ յարգանդին Մարիամու հաւատաց սուրբ կոյսն, թէ՛ նա է որդին աստուծոյ, զոր յղացեալ եմ յար-գանդի իմում: Վասն այսորիկ նման է լերան սուրբ աստուածածինն Թափօրայ, որ Թարգմանի լոյս արփիշնեալ պայծառ ասպարէն կայ. մեք, պարտիմք հայել ի լեառն և տեսանել զլոյս երկնային մեզ հաւատացելոցս 'ի նա. բայց անհաւատքն, որ Թիկունս դարձու-ցանեն ի սորայ կուսն և հայեին յարևելս, ուր արեգակն ելանէ, այսինքն ի մծութեան և 'ի պայծառութիւն աշխարհիս, զլոյս ճշմարիտ հաւատոյն ոչ տեսանեն, չհասանեն յերկնից արքայու-թեանն:

ՑՀԴ. ՀԱԼԱԼ ԿԻՆ ԵՒ ՀԱՐԱՄ ԿԻՆ

(ԲՆՐԼ. 90, էջ 159)

Ի(՞) ասեն, թէ այր մի վաճառական հալալ կին ունէր և հարամ կին. և յորժամ կամէր երթալ ի վաճառականութիւն, գնաց առ հարամ կինն, եհարց, թէ քեզ ի՞նչ բերեմ. ասաց, թէ շատ խէք բեր, զայս խես ու զայս. գնաց մօտ 'ի հալալ կինն, թէ քեզ ի՞նչ բերեմ. ասաց, թէ մին գեղանի խելք գնէ ու բեր. գնաց այրն և ապա ի մէտ էած զպատուէր հալալ կնոջն. եհարց յայլ ոք, թէ կինն իմ ասաց, թէ ինձ գեղանի մի խելք բեր. ասէ այրն. հալալ կին ունի՞ս. ասաց՝ ունիմ. ասաց՝ յորժամ մտանես ի քաղաքն քո, թող զբեռինս քո և ի կէսօր աղքատի զգեստ մտ ի հարամ կինն քո և ասա, թէ զքո ալափեցին ճանապարհին: Նա արար այրն այնպէս. և յորժամ եւես հարամ կինն զնա, հալածեաց և 'ի տանէն ի դուրս արար. գնաց մօտ 'ի հալալ կինն. և նա տեսեալ ասէ. մի հոգալ. թող դու բարով եկիր. և զգեցոյց զայրն. և նա ի մէտ էած, թէ այս է խելքն՝ զոր փորձեցի զկանանց հաւատս. ապա գնաց ի կարաւանն և զամենայն բեռինսն անցոյց ընդ դուռն հարամ կնոջն և եբեր 'ի տուն հալալ կնոջն. վասն այն ասէ Սիրաք, թէ որպէս արեգակն բարձրանա-լով զերկիր զարդարէ, նոյնպէս կին բարի զարդարիչ է տանն իւրում:

ՅԱՂ· ԳՈՂ ԵՒ ՀԱՅԵԼԻ

(Բաժ. 90, էջ 165—166)

[Ի]մաստասէրն ասէ, թէ գող մի առնէր բազում գողութիւն. և ոչ որ կարէր տեսանել զնա. զի ունէր առ ինքն ակն մի, որ աներևոյթ առնէր զնա. և ի կուզգայոյ մի բազում անգամ մտանէր և գողանայր բազում ինչս և գանձս. և տեսանէին, որ գանձն պակասէր, բայց զգողն ոչ տեսանէին։ Վասն այն հնար խնդրեալ և արարին հայելի մի և եդին ի մէջն գանձին. և զարմացեալ յորժամ եկն գողն, տեսեալ զպատկերս նորա ի հայելին և ձգեալ զձեռն ըմբռնեցին զնա. և առին զամենայն գանձն, զոր գողացեալ էր, և զգողն սպանին։

Արդ գողն ցուցանէ զսատանայ և ակն, որ աներևոյթ առնէր զնա, է հրեշտակական բնութիւնն, որ բոլորովին անմարմին է. զի թէպէտ զրկեցաւ ի շնորհացն, այլ ունի զբնութիւնն. զի անմարմին է. վասն այն ոչ երևի և ոչ կարեն տեսանել զնա և ոչ զխորհրդութիւն նորա. և կուզգայոյ աշխարհս է և գանձն հոգիք և ակր գանձին ստացուած և յիւր գանձատունն ոչ այլ ինչ ունի պատուական քան զհոգիս մարդկան. յամենայն որ գայր սատանայ և գողանայր զհոգիս նահապետաց և այլոց և տանէր ի դժոխս. և ոչ տեսանէին զնա. այլ զան աստուածոյ որ լուսո որէ պակասէր. և հնարս արար Աստուած. զի կազմ. ց զհայելի մի յարդարեաց և յարմարեաց, այս ինքն յաստուածային բնութ էութեն, որ նման է յանսկզբնական. և ի մարդկայինն բնութեն, որ նման էր մարմնի. ուստի կատարեցաւ հայելիս, որ է՝ Յիսուս Քրիստոս աստուած կատարեալ և մարդ կատարեալ. և հայելիս այս կազմեցաւ յարգանդի կուսին ձեռամբ սուրբ Հոգւոյն. և յորժամ հայելիս այս եկաւ աշխարհս և տեսաւ Քրիստոս քարոզել և յայտնել զամենայն մեղս և զաստուածութիւնն, յայտնեցաւ նենգութիւն սատանայի, որպէս ասէ Յոհաննէս ի կթողիկէն. որ առնէ զմեղս, ծառայէ մեղաց և հայր նորա սատանայ է. զի ի սկզբանէ սատանայ մեղանչեցաւ. վասն այնորիկ յայտնեցաւ որդին աստուծոյ. զի լուծցէ զգործս սատանայի. և յորժամ Քրիստոս տարածեաց զձեռս իւր ի վերայ խաչին, յայնժամ ըմբռնեցաւ սատանայ, որ էր դժոխոյին, և արտաքսեցաւ [ի] կուզգայէ աշխարհիս, որպէս ասէր Քրիստոս՝ զատաստան է. զի իշխան աշխարհիս այսորիկ ընկեսցի արտաքս. յորժամ ձաղեալ արդարոցն զողացաւ սատանայ, Քրիստոս գնաց ՚ի դժոխս և եհան զնոսա անտի. և զողն սատանայ կապեաց ի բանդս դժոխոցն. զի կրեսցէ յաւիտենական տանջանս. և փրկեցաւ ազգ մարդկան ձեռամբն Քրիստոսի աստուածոյ մերոյ։

ՕՀԱ. ՏՕՆԵՍՑԻ Ի ՊԱՀՍ

(Յուն. 30, էջ 167—168)

Եւ գիտելի լիցի, թէ էր այն տամնուանքը, որ ունէր բազում ընծայիւք և ծառայք և աղախնայք. և հրամայեալ տամնուանքն ծառայից իւրոց. զի բառ պատուիրանի ծառայեցին նմա. նորա պատուականի եղանէ. թէ զմեղ ի պահք պահես, լաւ ծառայեմք քեզ. ապա թէ ուտեցես և զինեցես, ազատեցուք զորդիս քո և զքեզ որ քան ինչ ժամանակ որք պահք էին, անձնիւքեան բարւոք ծառայեցին տեառն իւրեանց. բայց յետոյ ուտեցոյց զնոսա յաւէ. յայնժամ ազատեն զորդիս նորա և զկինն եւս։

Ցանուցանէր մարդը. ծառայք և ընտանիք նորա ազգի ազգի անզգամքն, զոր ունին որ շաբաթ ի պահք են, բարւոք զգործս իւրեանց կերեն. քանզի յորժամ սիրողն ի պահք է 'ի չար խորհրդոց և ի հեշտանելոյ մեղացն և աչքն ի պահք յարտաքս հայելոյ և ականջն 'ի չար լսելոյ և բերանն յորկրամոլութենէ և 'ի յարբեցութենէ, յայնժամ բարւոք ծառայեն հոգւոյն. զի սիրտն խորհի զամենայն բարիս և խօսել զչարչարանսն Քրիստոսի, բերանն բազում աղօթէ, աչքն բազում արտասուաց տեսանէ, ականջն բազում քարոզութիւն լսէ, ձեռքն բազում ողորմութիւն տայ. այլ յորժամ կերեն «զկերակուրն» զպահքն, սիրտն յագեցեալ չար խորհրդովք, բերանն յարբեցութեամբն և աչքն յարտաքս հայելով, նա և այլ անզգամքն յայնժամ ազատանեն զորդիս տեառն իւրեանց, այս ինքն զանազան առաքինութիւնս, որ է ծնունդ հոգւոյն. այլ և յետոյ զհոգին եւս ազատանեն մեղաց. այպէս Նոյեմ և Նեւայ որ չափ ի պահք էին 'ի զրահանսին, բարւոք կատարէին զգործս իւրեանց և ի խոկումն էին զաստուածոյ և հրեշտակաց. այլ յորժամ կերան 'ի պտղոյն և կարեցին զպահքն, ազատեցին զորդիս իւրեանց, այս ինքն զմեղս, այլ և ինքեանք եւս ազատեցին հոգւով։

ՕՀԻ. ԼԵԶՈՒՆԵՐ ՎՈՒ

(5 Յուն. 95)

Եւ ի գեղջ միում ի վերայ Ծանապարհին կայր .Ա. վէմ բարձրացեալն. հանդէպ միմեանց կանգնեալ հանդարտ. և այն գիւղ կայր .Ա. անդրգզամ լեզուանի կին. հակառակ միմեանց կանգնէին հանդարտաբար մի ի մէջ վիճմաց և կառուէին մինչև երեկոյ. և ասէին միմեանց բազում զազիր բանս և խայտառակութիւնս. և անդրգզամ կնոջ մե-

կին հարսն՝ ասենք. և առակ ընդ բանիսութեանն, թէ այսպէս ես երթամ ըս ամբոխ կրամիմ հետ կրնկան. և առակ բանիսութեանն այլ կարեւ կրասեր նա յաղթէ զքեզ. և առակ հարսն. ես քան զ[ք]եզ լաւ վարպետ եմ և յաղթեմ զնա. և առակ սիրաւորին՝ երթ և գնացեալ եղ ի վերայ վիմին. և եկն կինն անդրդդամ եկեալ ի մեւսն վէմին (աղաղակ). և եկն կին անդրդդամ եկեալ ի մեւս վէմն. առաջ ի վերայ հարսին աշխարհիս բաղում խափանութիւն և հարսն բնաւ չէ խօսեցաւ. այնչափ վայրապարար հաչեաց. այլպայրեկ եղեալ ճախանձաւ անկեալ ի վայր սատակեցաւ։ Այս է հրաման աւետարանի, որ ասէ. յաղթէ բարեաւ զչարն կամ մի կալ հակառակ չարին։

ՃՀԸ. ՀԱՅՐ ՈՐԴԻ

(22 Բեռլ. 95, էջ 223—223բ)

Այր մի կին էառ որդւոյ իւր. և որդին ամուսնացաւ ընդ կնոջն. երբ որ միաւորեցաւ, հիացաւ ընդ գործ ամուսնութեան և յաւուր միում ուրախացաւ և ընկաւ հօրն խրատ մատուցանել վասն գործոյ ամուսնութեան. և հայրն ասէ. ով որդեակ, ես գործով ամուսնութեան ծնայ զքեզ. նոյ և արդութեամբ գործէ ամուսնութիւն. և այս չէ կարիք. մի խորհուրդ է այս և էջն, որ խղճեցաւ և թլփեցաւ։

ՃՀԹ. ՊԱՐՈՆ ԲՈՒՐԴԷԼ ԵՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ

(7։ S. Laz. բ. դ)

Վարդապետ մի զովեցին առա պարոն Բուրթելին, թէ յոյժ համբերող է. ասէ՝ գնացէք և բերէք. որ փորձեմ։ Երբ ի դուռն եկին, տեսաւ զնա, ասէ՝ երթ ի բաց, յիմար և չէթ. և նա լռութեամբ ի բաց գնաց։ Դարձեալ ասէ. վարդապետ, եկ. մեղ եկ և դարձեալ առ իշխանն՝ ասէ. վարդապետ, ուստի՞ գիտէիր համբերել. ասէ՝ պարոն, զայդ ի շանէն եմ ուսեալ. զեա ի դրոց շատ բան գիտեմ։ Նա պարոն յոյժ սիրեաց զնա. փառք աստուծոյ. ամէն։

ՃՁ. ՊԱՐՈՆ ԲՈՒՐԴԷԼ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՅՆ

(110 Եր. ի Վ.Ս 31, էջ 151)

Պարոն Բուրդկէլն յաւուր միում գնայր զըրզ ՚ի ճանապարհ. և քահանայ մի հանդիպեցաւ ի ճանապարհին։ Իջեալ ի ձիոյն ըն-ոզն հանդերձ և համբուրեցին զաջ քահանային. և նոյնպէս Աշխա-

նախ անուն առանձնոց պարտին. և պարտն ծանաւի պատուհասրեաց. զի մի՛ կորուսցեն և թաղեսցեն զընտանիս նոյնպէս. Սատանայքն և ոչ թաղէին. նին առ պարտն և ասէ, թէ քահանայքն զիմ որդին չեն թաղեր. և նա ասէ. երթիցուք՝ ես և դու թաղեսցուք. Ասէ, թէ այդ անհնարին է. Դարձեալ ասէ. վասն Էր այն որն առանձինցեր, երբ որ սատանայ քահանայի չեմք կարեր լինել. Վարդ պատուական պարտէ զքահանայն. զի միջնորդ է քահանայն ընդ աստուած և ընդ մարդ, թէ մեծ և թէ փոքր, թէ քահանայ և թէ վարդապետ.

6 Թաղէին] [illegible]

Փառք Աստուծոյ և Երրորդութեանն։

Ցառաջին ամի ամենայն ռուսաց Կայսեր Նիկողայոսի Երկրորդի ի Հայրապետութեան ամենայն Հայոց կաթողիկոսի Մկրտչի Առաջնոյ, որ Հայրիկ բարուք ասի, յաւուրսն յորս ի մայրաքաղաքիս Հիւրընկալիւր հովիւ սրբազնազոյն հայկազեան ազգին, ի թուականութեան Հայոց. ՌՅԽԴ. յամսեան մարերի յանգ հանաւ տպեցումն տառիս, որ է մասն երկրորդ, առատ ծախիւք Արեւելեան լեզուաց Բաժնի Ս. Պետերբուրգի Համալսարանի Կայսերականին և ջանիւք աշխատաւորիս հայագիտութեան Ն. Մառի, որ և աղաչեմ զհանդիպողաց տառիս. չարեաւ մի՛ յիշէք զիս և ակամայ սխալանացս անմեղադիր լերուք։

Н. Марръ

Vardan

СБОРНИКИ ПРИТЧЪ ВАРДАНА

МАТЕРІАЛЫ ДЛЯ ИСТОРІИ СРЕДНЕВѢКОВОЙ АРМЯНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

—

ЧАСТЬ III

—

ПРИЛОЖЕНІЯ

описаніе 10 эчміадзинскихъ рукописей съ указателемъ,
арабскій и дополнительные армянскіе тексты,
армянскій текстъ съ переводомъ сказки „Лиса и волкъ въ западнѣ".

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12.
1894.

153435-230

Н. Марръ

СБОРНИКИ ПРИТЧЪ ВАРДАНА

МАТЕРІАЛЫ ДЛЯ ИСТОРІИ СРЕДНЕВѢКОВОЙ АРМЯНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

—

ЧАСТЬ III

—

ПРИЛОЖЕНІЯ

описаніе 10 эчміадзинскихъ рукописей съ указателемъ,
арабскій и дополнительные армянскіе тексты,
армянскій текстъ съ переводомъ сказки „Лиса и волкъ въ западнѣ“.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12.
1894.

Разъясненія касательно печатанія текстовъ и свѣдѣнія о рукописяхъ, легшихъ въ основаніе изданія, сгруппированы и включены въ само Изслѣдованіе. Все мое вниманіе было сосредоточено на рукописномъ матеріалѣ; изъ печатнаго изданія (Ро) Сказки о Лисѣ и Волкѣ приведены варіанты только въ тѣхъ случаяхъ, когда можно было думать, что чтеніе изданія дастъ какую либо поправку. Необходимо отмѣтить, что при печатаніи предлежащей части пришлось опускать нѣкоторые встрѣчавшіеся въ рукописяхъ знаки за неимѣніемъ ихъ въ типографіи: вмѣсто рукописнаго = съ черточкою сверху =, сокращенія слова [illegible], въ текстѣ напечатано обычное сокращеніе [illegible] или слово написано цѣликомъ, а въ Приложеніи II замѣнено болѣе близкимъ рукописному знаку начертаніемъ =. Знакъ восклицанія замѣненъ вопросительнымъ ;. Въ рукописи М надъ группою — выставленъ или знакъ ͠, когда она произносится, какъ о, или знакъ <, когда произносится, какъ ав. Послѣдній знакъ, попадавшійся и въ другихъ рукописяхъ, въ печати опущенъ.

Сокращенія и погрѣшности указаны въ части Изслѣдованія, только недосмотры и опечатки I Приложенія прошу исправить по списку, помѣщенному въ концѣ Указателя.

Н. М.

С.-Пбургъ, 1 дек. 1898 г.

СОДЕРЖАНІЕ

III ЧАСТИ:

ПРИЛОЖЕНІЕ I.

ОПИСАНІЕ 10 ЭЧМІАДЗИНСКИХЪ РУКОПИСЕЙ.

№ 1.

Листовъ 133 (12×9+15) in-8°.— **Текстъ** 15,6 × 11,5 c. — **Строкъ** 25—27. — **Матеріалъ** плотная, желтоватая навощенная бумага. — **Письмо** круглое, мѣстами—скорописью; церковныя пѣсни съ нотными знаками.— **Украшенія** инициалы и оглавленія красными чернилами. — **Переплетъ** досчатый; на кожѣ, покрывающей крышки, вытисненъ четыреугольникъ съ діаметральными линіями; обрѣзъ не окрашенъ; въ переплетъ зашиты пергаментные листы, по два съ каждой стороны, заключающіе отрывокъ изъ Евангелія инициальнымъ письмомъ. — **Состояніе** рукопись повреждена; опущены цѣлыя строфы; мѣстами пустуютъ страницы. — **Время** 1633 (ՌՁԲ). — **Мѣсто** городъ Тохатъ. — **Писецъ** священникъ Саhакъ.

Книга объ Адамѣ[1]) **Аракела Сюнійскаго съ рядомъ стихотвореній, большею частью того же автора, и съ разнородными гаданіями и оракулами:**

1. [Ադամայ գիրք] (ա. 1 a—կ. 2 b).

Нач.: Նախ քան զերկնայս անմեկնելեան
Աստուածութիւն անեղական.
Անուր անէրբ և անսահման,
Նա զգացեալ կայր ինքն.
Նախ յոչ էից արար զհիւլէն,
Անկերպարան զանձն համարէն.
Աներևոյթ զգայական բնակելէն.
Չորորդ զտարրերս հողեղէնս.
Անէկեր անդադար էր սանդարա-
մետամ.
Ջուրն ի վեր նորին տարածեալ.
Հողմն ի վեր ջրոյն զգացեալ,
Հուր հողմոյն կայր տարածեալ.
Վերացուցեալ ջուրքն ի ծովէն,
Անդր զերկնայինսն ջրեղէն.
Աստ զատուածոյ հոգեղէն,
Ի բնականութիւն մեզ հաւանարէն.
Անեղծ զդրախտն բարձրագոյն,
Ծառս և ծաղկունս ի նմա ան-
հուն.

1) См. Н. М., Изъ Поѣздки въ Арменію: Замѣтки и извлеченія изъ армянскихъ руко-

[1], ст. VIII.

Պետրոսի կերպիւ լուսաւորչական,
Զի ընտրութիւն լիցի մարդկան
Ծագիլեալ զերկինս լուսաւորաց,
Արեգականբ և աստեղաւք։
Զերեսս երկրի ելից ծաղկաւք,
Զի ցնծասցուք մեք հրճուա-
նօք։
Ստեղծ և զազգս այլ կենդա-
նեաց,
Զցեղս անասնոց չորքոտա-
նեաց։
Սողնոց թռչնոց և գազանաց,
Ազգս հազար զանազանեաց։
Ապա յետ այսորիկ խորհի,
Ստեղծանել մարդ ըստ պատ-
կերի։
Տալով մարմին մի և հոգի,
Նման երկուց մասին։
Նախ ի հողոյ կառուցած զա-
գամն
Արկեալ եւ շունչ կենդանա-
կան։
Արկեր հոգի ես բանական,
Զորս առեալ ձեռքն արարչա-
կան։
Ընդ զարդարեաց ըստ պատ-
կերին,
Զ. լուսաւորալ մարմինք նոցին։
Եւթն ազգ ելից փչմամբ շնոր-
հին
Ուր եդ ի դրախտն յանմահ
տեղին։
Ինն զերագոյն արար վերնոցն,
Տասն ետ իշխել արարածոց։
Զչորքոտանեաց սողնոց՝ թռչնոց
Ձկանց ծովու եւ այլ գետնոց։

[2 гл.] Կարգեալ առան ազգ ծննդ-եան ընտրութեանս մարդկան հողեղինի։

[3 гл.] Վ. ն էր յետոյ կառուցած զա-գամն եւ ոչ յառաջ քան զնոսա։

[4 гл.] Զամեն ցեղեռանս լցան երկ-րեան չէ բարկոյ մարդոյդ միայն։

[5 гл.] Վ. ն զերադարդութեան նախ-նեացն եւ դրախտին. Տանս մի (слѣдуетъ: մէ)։

[6 гл.] Վ. ն բանաւորութին եւ ուժին եւ խորհման։ տուն ճիէ։

[7 гл.] Վ. ն ազգալցն եւ ազգալցն նախ-նեաց։ մբ։

[8 гл.] Վ. ն հողեղինարին եւ ճանա-պարհի հոգոց։

[9 гл.] Վ. ն ահեղ դատաստանին [տուն] լէ։

[10 гл.] Վ. ն անձրևանց զմախոցն. տուն խէ։

[11 гл.] Զորս ազգ տանջանքըն գլխովին ըստ չորս հեթոց ինն պատ-րաստին։

[12 гл.] Վ. ն չարին թէ ումի ունի զխորհուրդն եւ կամ զինչ է. տուն Հ։

[13 гл.] Վ. ն ցանկալց բարցն. տունս մղ։

[14 гл.] Վ. ն մարդոյն թէ որպէս պատկեր էր եւ կամ որպէս ունի զնմա-նութին անմարմնոցն։ տունս լէ։

[15 гл.] Վ. ն յետ հարցմանն հար-ցափորձել էր. որ ասաց թէ ուր ես։

[16 гл.] Վ. ն կրկնակի խորհրդով հարցմանց ընդ զնախնեան։

[17 гл.] Վ. ն ամին։

[18 гл.] Վ. ն ատարախուռնաց փոքր-մանելոյն նախնեաց ի դրախտեն պատճա-ռաւ ցն։

Въ концѣ этой главы помѣщено стихотвореніе того же автора съ акростихомъ: Տէր Առաքել.

Нач.: Յորդորող ասեն որ յայտնե-լոց է են.

d. Գովք առաքելոյ այբուբենին, խաղ գաղափարն յնի. Стихотвореніе Тэръ-Аракела, въ алф. пор. стих., съ нотными знаками.

Нач.: Աննման ու անգինին ծաղիկ բուրմամբն են.

e. Գովք ողբ այբուբենին կուսին. ձայն. կզ. Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ, съ нотными знаками.

Нач.: Յայրէն միայն ի քէն գովիս գու յինէն են.

f. Գովք որ այբուբենին. ձայն. լկ.

Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ (до буквы մ) стиховъ, съ нотными знаками.

Нач.: Ամէն լուսոյ հրամին. յաւէտ քո քաղցրագին են.

g. Վ. ս Նախանձայն Աստուծոյ և կնոջն. ձայն ևկ.

Стихотвореніе Аракела, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ, съ нотными знаками.

Нач.: Աշխարհի կին, անօրակ գոյին, անեղ ու անկախման են.

h. Գովք այբուբենին. ձայն ձ.

Стихотвореніе въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ, съ нотными знаками.

Нач.: Յայրէ միայն ի քէն յայրէն միայն ի քէն ղքեղ այբուբին գովել կա-րաւէ են.

i. Գովք որ այբուբենին. առաքինոյ ճաշակիլ ձայնիւ. ձայն. կա.

Стихотвореніе Аракела, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ, съ нотными знаками.

Нач.: Աննման ճառագայթ լուսոյն ի քէն մարմնանալ գայ նոյն են.

j. Ոսկի բաղձանաց ի հոգեկան ժամուց խնդրապատմութեան սիրոյ. Ա-ծչմարիտ բաղձալիք քո. Աստուած հեր-գերգոյէն հոգեկոյ խնդամիտ ի այս յառաջելոյ ապացել. ձայն. լկ.

Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ.

Нач.: Ահա բաղձամ քեղ ցանկալի պայծառ տարփ և հրաշալի են.

k. Ա. նոյն բաղձանք սիրոյ. ձայն. լկ.

Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ.

Нач.: Ահա մեծ լինան և ահողին լուսաբորբոր են.

l. Վ. ս առաքինեաց է բանքս. Օրհնութիւն գեղեցիկ մին տաղ կարգաս.

Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ.

Нач.: Աստուածային գրական ամպէ-ալ. ծառ լուսեղէն պտղաբերեալ.

m. Գովք որ այբուբենին քաղցրա-ձայն երգով.

Стихотвореніе съ акростихомъ имени автора въ такомъ видѣ: Տառէէէ ըըը Աաաաաաաաաաքքքեեեաաաաալլլ. Տէր Առաքելս:

Нач.: Տուէք խնդարեր ծաղկամբն լուսաբարբառ ի մարմին:

n. Ա. նոյն գոհաբանութեան. ձայն. լկ.

Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ.

Нач.: Յայրէն միայն ի քէն, ի քէն գոհանամ և որ քո այն գալստեանդ ազատեցեր զմեզ:

o. Վ. ս որբոց առաքելոցն քէ ձայն. լկ.

Стихотвореніе, въ алфавитномъ порядкѣ стиховъ.

Нач.: Սայլի ընծայեալ եւ փայլուն. ճառագայթիւք լուսաւորեալ էն.

բ. Ի Հրահանգ. համբաւին քահա. նայապետն երբն. երգ ինչ առ առարն. ձևեալ բարիքն հայկական որմ կա. ցեալ տառքն համբարման ողեալ ամին եւ բարբառական կոչեալ գանա. տանս հնագանդական.

Стихотвореніе, съ куплетами въ алфавитномъ порядкѣ.

Нач.: Սանձայնի բանիցն եւ եմ
Պու[ր] լուսարար զոր ինչ ասեմ
Ով մանկունք գծեղ խրատեմ.
Ջնաւ իմաստից ուսուցա.
նեմ էն.

5. На третьей изъ семи слѣдующихъ пустыхъ страницъ стихотвореніе, въ 21 стихъ, безъ заглавія, безъ указанія автора, скорописью (նոտր. գիր).

Нач.: Միշտ եղէ եւ անդրանակ.
Զէտ խելագար յիմար մշակ
էն.

6. Սմլ բանք եւ պատմութիւն բա. ախց իմաստնոց եւ բանից նոցին. զոր առեալ է ի պարսից գրոց եւ Թարգմանեալ ի Հայս բառ կամօքն ոյ։

Руководство къ гаданію на «рамлѣ» (ռամլ = رمل), переводъ съ персидскаго, 10 страницъ, скорописью (նոտր-գիր).

Нач.: Սայտր է Թէհալ, որ է նէր. կոյ. որ աշխարհարար հինգ առէ. մարդն որ է անցեալ էն.

Кон.: եւ համոյ արայ որ ի Հոգն չի խալոխ. որ հոգն ըղորդ լինի կամօք ոյ։

7. Սե. գիտութեան տարւոյն որ խիթայու իմաստունքըն չինէր. ի վեր բժան. կենդանակերպն եւ անանոց. եւ հոգին են գրեր ամէն մէկի. մինչեւ ի կատարած աշխարհի չխափանիլ եւ յըղորդ կուգայ։

Оракулъ на цѣлый годъ и до скончанія міра, составленный «китайскими мудрецами», семь страницъ скорописи (նոտրգիր).

Нач.: Խիթայու իմաստունքըն են ամհմաներ եւ գրել են խորհուրդ գրե. անքըն էն.

8. Սայս է աւուրք լուսնին յառաջի օրէն մինչեւ երեսուն.

О дняхъ луны отъ перваго до тридцатаго, на пяти страницахъ скорописи (նոտրգիր).

Нач.: Սայս օրերս ընդրածէ իմաս. տասիրաց վն ամ գործոց։

9. [Ցանց գուշակման]. сѣть для гаданія, 2 страницы скорописью (նոտր. գիր).

10. Խուար ամ իմաստասիրաց եւ ամ վարդապետաց որ արտաքին են վն գարնան եղանակին. որ է նաւրոզն Թէ յորում աւուր մտանէ. եւ այն տարին բոլոր ինչ նշանակէ որ զինքն փորձելեն. կ. տարի եւ այսպ են գրել տուոցին։

Оракулъ на годъ сообразно съ тѣмъ, въ какой день приходится «наврозъ». Оракулъ этотъ записанъ со словъ «всѣхъ мудрецовъ и свѣтскихъ учителей» по испытаніи впродолженіе шестидесяти лѣтъ, три страницы скорописи (նոտրգիր).

Нач.: Թէ չի նաւրոզն շաԹ լինի էն.

11. Стихотвореніе, въ алфавитномъ (до буквы ղ) порядкѣ стиховъ, съ рѣд-

ними нотными знаками, на нелинованной толстой желтоватой бумагѣ, скорописью (նօտրգիր), безъ заглавія.

Нач.: Ընծայեք սուրբ հաղներգական. աստուածային տուն է զանազան են.

Записи и приписки.

I. Въ концѣ 29 главы первой части книги объ Адамѣ (см. выше стр. 3) почеркомъ текста читается:

Ի յութ հարիւր հայոց թուական
Յիսուն և երկու մտեալ նոր ամ.
Խորհրդաւոր բանքս գրեցան.
Ի խրախութիւն որսից մարդկան.
Զձեզ աղաչեմ որ ընթերցողք.
Եւ աննախանձ օրինակողք.
Հայրն իմ Պաւլիթ յիշէք մաքր.
Ի սր աղօթս ձեր արտասուաք.
Նայև զեղբայր իմ ըզ Մելիք.
Եւ զմայրիկն հարսն իմ բարիք.
Զընծայեցեալն և զհեղգանիքն.
Յիշէք յաղօթս ձեր նաղէլիք.
Նայև զեղբայր իմ ըզ Սարգէզ.
Միշ քահանայ և հանճարեղ.
Զի վախճանեալ էր նոյ անմեղ.
Յիշէք յաղօթս ձեր արտասուել.
Զմեծ վարդապետ իմ գրչաստաց.
Գրիգոր անուն պատմեա բա-
րեաց.
Պայծառափայլ և հանճարեղ.
Պարհող հեզող և արտասուել.
Հոգով մաքուր ընթերցմամբ ան-
մեղ.
Մեծ հռետոր բանիւ համեղ.
Իմաստ յարմարեալ հանճարա-
գոյն.
Քննեալ զորոլոր էից մասունս.
Գիտէր բանն ու շարժս որպէս ծած-
կեալն.
Նվէրեցոյց եղեալ սփոփմն.
Զխոթուածիս հայոց ազգիս.
Զամէր կարապետ ալըրհեալ հա-
գիս.
Յիշէք յաղօթըս ձեր բարիս.
Եւ ընդ նմին զԹշուառ հոգի[ս].
Նայև իշխանն մեծ ամիրա
(կարդա Ամիրա).
ԶՄխիթար եղբայրն իւր հարա-
զատ.
Զտան նոյն ծնընդեամբ արար
(մաս).
Յազգէս հայոց լինել անհատ.
Զոր յիշեցաք առ հասարակ.
Յիշէք և զայր մաքր յըստակ.
Պահել զնոսա հոգով ապահով.
Տալ զանթառամ փառաց պսակ.
Եւ որ յիշէ զմեզ անմոռաց.
Յիշեալ լիցի ի Տէրն առ Տն.
Որ թողութիւն խնդրէ մեղաց.
Խնդրի և իւրն զոր գործեաց.
Իշխանութեանցս խառնուրդ.
Որ նոյ աէրեաց շատ Ձի.
Տն ձեռին բամակ ոսկի.
Արբուցանէ ումն կաթն.
Ոստանաւորս այսմին յիւրն.
Ոչ հարիւր և չերեան.
Որ ընթեռնու մաքր բզդայն.
Կտանէ շատ բանս պիտանագոյն.
Նուրհ նեմ հոգով զՏն հոգին.
Կոչեմ մաքր զհայրն ամենին.
Կարեբանեմ մարմնով զԱստին.
Որ պատարագ ազգոր զնախնին.
Ունի խորհուրդ այս զանազան.
Որ Տ դըրոց որոց առան.
Զընթերցողին մտացն բանան.
Տայ իմանալ զոր ի սմա կան.

Բայց ըստ ճառից է այս նոր բանս
Որ այլ ուրեք չերևեցան.
Ու կերպարանս մտաց մարդկան,
Ճաշակողաց ըղձանքն տուան.
Ուր բաղձանք զայս կարդան,
Ըղձալիս հոգւոյն բանան.
Նաև մտաց ըղձյան տան,
Քննել զխորհրդս որ ի սմա կան.
Բայց թէ իցէ ոք ձանձրացեալ,
Պարտաւորեալ բանից անկիրթ.
Նա ոչ տանու զճաշակ բանից.
Նաև մեղադրէ բանից կարիք.
Բայց որ կարդայ զայս անձնախանձ,
Պատճէ իմաստք պայծառապանչ.
փայլմունքս որ կայ ի սմա թա-
փանց.
Ով է յինէն այլ ի բարձանց.
Նա օրգն և հող եմ և փոշի.
Արհամարհանք ամի.
Բայց ողորմութեան ամէն շնորհի.
Որ ի տկարս ներգործի.
Իսէ որ ունի բան ինչ ասել.
Ու անարգի զնոթն արծաթի.
Զի երկաբեանն են պիտանի.
Նա խոբարանչիր պատշաճի.

II. Запись отъ автора въ концѣ восьмой главы второй части (см. стр. 4) почеркомъ текста:

Ուստի բանս բոլորեա, անգ և
աւարտէր.
Պատճառն ազամ ունեյ է որ ինչ
անցքն էր.
Նա այլ ծածկեալ խորհուրդ որ
հանդերձեալն էր.
Նոքա զխորհուրդս ի միտ եղ-
բայրք բանաւէր.
Իմաստք որ է ի սմայ, յայլ ու-
րէք ոչ կէր.

Բանիս այս ոչ թէ յինէն այլ ի
բաղձմանց էր.
Զի մեր անարժանութեան զմի-
տըս վառեալ էր.
Բայց ոչ յերկարեցի զի ձանձրա-
նալ ակէր.
Նորքան բանասիրաց բաւական
էր.
Պարեցի զատանսուորս ոչ ինչ
պատշաճն էր.
Զի ես այն ասացեալ միտքս
ցընդեալ էր.
Ի յայս ժամանակիս ամլութան թա-
մարն էր.
Իմաստասէր մեր Ութ հարիւր այ-
սուն ու երկու էր.
Նարէկիա ընթերցողք յիշեցէք
զա այն.
Զեղբայրն իմ ըղրարեղ որ քա-
հանայ էր.
Ըղհայրն իմ ըղդաւոր և զանլիկ
իմ մէր.
Արեամբ մերձաւորաց յիշեցէք
զա այն.
Զիմ մեծ բարերարն յայժ
իմաստակէր.
Զորդիօք մեծ ճգնազդեաց
ազերուհէք զա այն.
Զգիտող Հայաստանեաց հոգով
որբաւէր.
Զերարեալ այն կարապետ շնոր-
հազարդ է այն.
Զմանկունս եկեղեցոյ որ ի ներ-
կայս էր.
Զանցեալն և գաղաթնիան միշտ
յիշեալ այն.
Ով ընթերցող քահանայք մաք
բանաւէր.

книги нотными знаками, на ненавощенной толстой желтоватой бумагѣ, скорописью (նօտրգիր), безъ заглавія.

Нач.: Ընձինք ասեմ հաղձերգութեան. առորդագրու ասան է զանազան եւն.

Записи и приписки.

I. Въ концѣ 29 главы первой части книги объ Адамѣ (см. выше стр. 3) почеркомъ текста читается:

Ի յութ հարիւր հայոց թուական
Յիսուն աւելի մանեալ նոր ամի,
Խորհրդաւոր բանքս գրեցան,
Ի խորախորհութիւն սրտից մարդկան։
Զձեզ աղաչեմ որ ընթերցողք,
Եւ անձնախանձ օրինակողք.
Հայրն իմ Պաւլիթ յիշեք մօրք,
Ի որ աղօթս ձեր արտասուօք։
Նայև զեղբայր իմ ըղ Մ՚ելիք,
Եւ զմայրիկ հարսն իմ բարիք,
Ըզննջեցեալն և զկենդանիք,
Յիշեք յաղօթս ձեր նոգելիք։
Նայև զեղբայր իմ ըղ Կարապեղ,
Մի՛ քահանայ և հանճարեղ,
Զի վախճանեալ էր նայ անմեղ,
Յիշեք յաղօթս ձեր արտասուեղ։
Զմեծ վարդապետս իմ [illegible],
Կիրակոս անուն պատճառ բարեաց։
Պայծառասիրտ և հանճարեղ,
Պահող հոգով և արտասուեղ,
Հոգով մաքուր ընտութեամբ անմեղ,
Մեծ հռետոր բանիւ հանճեղ,
Նման յարմարեաց հանճարագիտ,
Քննեալ գրովք էից մատուցն։
Գիրք քսան ու չորս որպէս ծաղկանս.
Եփեմեցոյ եղեալ ախտանս.
Զ կաթուղիկոս հայոց ազգիս.
Զանէր կարապետս ուրհնող հագիս։
Յիշեք յաղօթըս ձեր բարիս,
Եւ ընդ նմին զԹշուառ հոգի[ս].
Նայև իշխանն մեծ ամիրաս (կարդա Ամիրա).
Զ Մխիթարէլ եղբայրն իւր հարազատ։
Զ աւաւ նայս ծնընդեամբ արատ (անատ).
Յաղթէս հայոց լինել անհատ.
Զ որ յիշեցաք առ հասարակ.
Յիշեք և զսոր մորք յըստակ.
Պահել զնոսա հոգով ապիկակ.
Տալ զանթառամ փառաց պսակ.
Եւ որ յիշէ զմեզ անմոռաց.
Յիշեալ լիցի աւնըն առ ած.
Որ թողութիւն խնդրէ մեղաց.
Թողցի և իւրն զոր գործեաց։
Իշխանութեանըս թամուրի.
Որ նայ ամրեաց շատ ձի։
Տէ ձեռին բաժակ ոսկի.
Մրբուցանէ ամէն կանաչ։
Ոտանաւորքս այսմին յիսուն.
Ու հարիւր և չերեսուն։
Որ ընթեռնու մաքր բղայն.
Գտանէ շատ բանս պիտանացուն։
Մրհնեմք հոգով զմեծ հոգին.
Կոչեմք մաքր զհայրն անեղին.
Տարերանեմք մարմնով զՍորդին.
Որ ապասեաց աղզօր զնախնին։
Սուրբ խորհուրդ այս զանազան.
Որ ի գըրոց սըրբոց առան.
Զընթերցողին միտքն բանան.
Տայ իմանալ զօր ի սմա կան։

Ուստի ըստ ծառից է այդ նոր բանս
Որ այլ ուրեք չերեւեան.
Ոս կերպակուր մտաց մարդկան,
Ժողովրդոց ընդհանրին տուան.
Որք բաղձանօք զայս կարդան,
Ընթերցողս հոգոյն բանան.
Նայել և մտաց ըղձոյն տուան,
Քննել զխորհին որ ի սմա կան.
Ուստի թէ իցէ ոք ձանձրացեալ,
Գործառնութեան բանից անկիրթ,
Նա ոչ առնու զճաշակ բանից,
Նայլ մեղադրէ բանից կարիք.
Ուստի որ կարդայ զայս աննախանձ,
Կացէ խնամոք պայծառ ապրանէ:
փայլմունքս որ կայ ի սմա թա-
փանց.
Ոչ է յինէն այլ ի բարձանց.
Նա որդն և հող եմ և փոշի.
Արհամարհանք ամի.
Ուստի աւրհնութեան ամէն շնորհի,
Որ ի ակարս ներգործի.
Թէ որ ունի բան ինչ ունի,
Ոչ անարգի զնիւթն արծաթի.
Զի երկրբեանն են պիտանի,
Նա խուրայանչիւր պատշաճի.

II. Запись отъ автора въ концѣ восьмой главы второй части (см. стр. 4) почеркомъ текста:

Ուսուցի բանս ընկրաւ, անգ և
տաւարանէր.
Գիտամի ազամ ունեց է որ ինչ
անցքն էր.
Նա այլ ծածկեալ խորհուրդ որ
հանդերձեալն էր.
Նոքա զխորհուրդս ի մտս եղ-
բայրք բանաւէր.
Խնամոք որ է ի սմայ. յայլ ու-
րեք ոչ կէր.
Ուսկը այս ոչ թէ յինէն այլ ի
բաղձանաց էր.
Զի ոչ անուրջնութեան զիտ-
ոքս վառեալ էր.
Ուստի ոչ յերկարեցի զի ձանձրա-
նալ ոնէր.
Նայրան բանաւորաց բաւական
էր.
Գրեցի զառաւնաւորս ոչ ինչ
պատշաճն էր.
Զի ես այն առակեալ միտքս
ցընդեալ էր.
Ի յայս ժամանակիս սուլթան թա-
մուրն էր.
Թագաւորն մեր Ութ հարիւր այն-
ուն ու երկու էր.
Ուրեմն ընթերցողք յիշեցէք
զա այն.
Զեզայրն իմ ըղրարեզ այն քա-
հանայ էր.
Ընհայրն իմ ըղղութ և զմայրն
իմ մէր.
Նրեանց միրնաւորաց յիշեցէք
զա այն.
Զիմ մեծ բարունապետն յայժ
խնամատարէր.
Զորեգոր մեծ ճգնազգեաց
աշերանէր զա այն.
Զգիտող հայաստաննեաց հոգով
որբանէր.
Զընարեալ այն կարապետ շնոր-
հազարդ է այն.
Զմանգունս եկեղեցոյ որ ի ներ-
կայս էր.
Զանցեալն և զապառնիան միշտ
յիշեցէ այն.
Ով ընարեալ քահանայք մտօք
բանաւէր.

Զնունաս որ ապրեալ գոյք
միշտ առ ակըր։
Զամէնողորմ մեր առ ինձ գթով
արատակըր։
Յաւուրն պայծառութեան պատ-
կերացն որ։
Զծաղկունս սփռեալս լուսոյ որ
առ միշտ էր։
Նոցին պճնեալ գունով զմեզ
ծաղկեցոյց որ։
Զիշխանն մեծ Սմբատ և զպա-
րուն բիւրթէլ։
Նզգոնք և զաւակը ծաղկե-
ցուցէ որ։
Հերձուածք լարին զոր յոյս մա-
մանակիս եկը։
Ի Սիւնեաց վիճակէս փարա-
տեցէ ակը։
Երկք հարիւր ու քսան ասնս
որ ի սմն եկը։
Այս ձեզ ի յընթերցումն և ինձ
յիշման կլ։
Հանուք զմեր նընծեցեալն և
պիշողացդ էլ։
Սեծի հարանարանին ծաղկա-
զարդ է որ։
Նորընեալ հայր և որդի և ոչ
հոգին որ։
փառաց և յարութեան և պատ-
կոց մէլ։

III a. Въ концѣ третьей статьи запись отъ автора почеркомъ текста:

Ի յաւթ հարիւր հայոց թուա-
կանին.
Ես յիմաստուց մեկնեալ նոր ամէ։
Թանանուոր բանքիս գրեցան.
Հարցմ բանաւն և պատասխանն։
Տէր ապրեալ նունուս ազի.

Դնորհաց Թափուրս ինձ։
Զատանաւորս շարադրեցի.
Վասն Սգամա և Լուսոյ։
Ունս որ պատմի հանճարական.
Երկու հարիւր առն և քսան։
Ունի խորհուրդ առ զանազան.
Զոր համմարեալ միայն խմանանս
Անձանց լուսոյն անգիտելի.
Ազգաց անմանոյն միակի.
Հոգով մաւուք բանիս լցուցի.
Տալով միշտ փառս անլռելի։
Յորժամ փառօք յերկնից գալոց.
Ես զարարածս նորոգել։
Զբարեաց եղբայրն իմ որ առ
քեզ.
Անձառ լուսով պսակեցես։
Միրազ բանից և ընթերցողք.
Ես աննախանձ որինակողք.
Զերգողս յիշէք իմով նախանձողս.
Ի ոչ յաղաւթս ձեր արդարոց։
Զմեծ վարդապետն իմ հանճա-
րեղ.
Կորիզորիաս հոգով անմեղ։
Ըադումն խոստեք յայտնեաց հա-
մեղ.
Յիշէք յաղաւթս ձեր արդա-
րակեղ։

III b. Отъ переписчика непосредственно слѣдуетъ:

Նայլ և ըզգծող աշխա բանի.
Ի աշխարհս ոչ Գարանի։
Ի Թախաթի մեծ քաղաքի.
Ի յառաքաւոր գրեցաւ։

փառք անճառ երրորդութեան հոր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ. այժմ և յաւէտ ամէն։ գրեցաւ գիրս ձեռամբ անարժան Սահակ երիցու ի Թվին

հայոց. ռՃա[1]). Ձեռամբ անարժան, մէ. տառապեալս. բայց աղաչեմ հօգևոր հայրք իմ և եղբարք. յոր կարդայք յիշեալք լինիք զայր ի անէ և զնա յիշեցէք:

IV. Въ концѣ стихотворенія 4 a почеркомъ текста читается:

Այս ոմն Սարգսեալ անձամբ տառա- պեալ. վասն իմ հայցեցէք ընթերցողք [ի] տեառնէ զթողութիւն:

Զեղբայրն իմ բարսեղ քահանայ անմեղ. և զհայրն իմ զաւիթ յիշեցէք յաղօթս ձեր զաւրեղ.

Այս որ զմեղ յիշէ ի յաղօթս որպէս ծաղկանց պտղոյ ընկալցի յառաւօտ մերձէ: Թիւ հայոց մեծի ութ հարիւր տարի ու յիսուն ու երեք ամ էր մնեալ որ զայս բանս գրեցի:

V. Въ концѣ стихотворенія 4 d почеркомъ текста читается:

Ով զայս ընթեռնու կամ աւրի- նակէ.
Զիս ոմն Սարգսեալ ի յաղօթս իւր յիշատակէ
Այս որ զմեզ յիշէ ի յաղօթս որպէս:

Զնա յն աձ ծաղկաքաղոց փառաց պսակէ:

Ի Թուին հայ. ճ. ամի ծնեղ. էր մնեալ որ զայս բան գրեցի.

VI. Въ концѣ 4 g стихотворенія почеркомъ текста читается:

Այս ոմն առաքեալ. յայծ հօգով ակար. զայս միճ քանի բանս ասացի ի գէմ նախատանեղծին:

Ընթերցողք բարի եղբարք սիրելի զնա յաղօթս ձեր առաքէք յիշման արժանի.

Ի Թվին հայի ութ հարիւր ամի. ձէ. ամ է անցեալ որ զայս բանս գրեցի:

VII. Въ концѣ 4 h стихотворенія почеркомъ текста читается:

Ի Թուին հայոց ի Թվին. պծգ. քանիցս այս գրած է:

VIII. Въ концѣ 4 p стихотворенія почеркомъ текста читается:

Գրեցաւ գիրս ձեռամբ անարժան առհաւկ երիցու ի Թվին հայոց. ռՃա. տառապեալս. բայց աղաչեմ հօգևոր հայրք իմ և եղբարք յոր կարդայք ու յիշէք զու ի անէ յիշեալք լինիք. ամէն:

№ 57.

Листовъ 369 in-8°. — Текстъ 12,7×8,3 с. — Строкъ 22. — Матеріалъ бѣлый пергаментъ. — Письмо круглое (բոլորգիր). — Украшенія заглавія и начальныя строки красными чернилами; заглавныя страницы (2 а и 12 а) въ заставкахъ; при нѣкоторыхъ изъ остальныхъ заглавій имѣются миніатюры въ связи съ инициалами. — Переплетъ: картонный, съ

1) Въ рукописи въ этомъ мѣстѣ подчищено ножемъ.

цвѣтной бумагою и съ кожанымъ корешкомъ. — Состояніе: хорошее; кое-гдѣ выцвѣли заглавія красными чернилами, въ иныхъ мѣстахъ заглавія эти возобновлены черными чернилами. — Время 1294 (ՉԽՄԳ). — Писецъ священникъ Киракосъ [, онъ же?] и Константинъ. — Собственникъ священникъ Ванаканъ и іеромонахъ Ѳома.

Переписка греческаго императора Мануила съ армянскими католикосами объ единеніи, Преніе съ греческимъ патріархомъ Тарсонскаго архіепископа Нерсэса, отправленнаго царемъ Леономъ въ Константинополь, Слова, Поученія и Письма Нерсэса Благодатнаго и Нерсэса Ламбронскаго, Элегія Хачатура на смерть Нерсэса Ламб., поэтическія произведенія Нерсэса Благ., Элегія Вардана Айказна на смерть Григорія Мартирофила, Видѣнія, Вопросы съ отвѣтами и Поученія инока Іоанна Гарнійскаго, вардапета Вардана, вардапета Ванакана и др.:

1. Տն Ներսէսի առ եպիսկոպոսունս և վարդապետս և համայրէն դասս եկեղեցւոյ։ Որ յաւուր տաւնի արմաւենեաց ժողովեալք ի կոչմանէ առ Գրիգորիսի կաթուղիկոսի եղբաւր նորին ի ձեռնադրութեան զնա [ի] կաթուղիկոսութիւն Հայոց (2 a — 12 b л.):

Нач.: Ոչ ձեզ էն բանք իմ գալք որբազանից են.

2. Թուղթ ընդհանրական Տն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի առ համայրէն հայաստանեա[ց] աշխն։ որոյ սկսզբութեամբ հաւատոյս. նմա ի մէջ։ 3 a — 96 b):

Нач.: Ներսէս ծառայ Քի և աղախաւթեամբ նորին կաթուղիկոս ամենայն Հայոց. ընդհանուր հաւատացելոց Քի հայկականացդ սեռից ողջ լեր.

3. Պատճառ ի խնդրոյ միաբանութեան Թագաւորին Հոռոմոց Մանուէլի և որոց կաթողիկոսացն Հայոց Թուղթքն զոր գրեցին առ միմեանս (97 a — 213 a л.):

Содержитъ извѣстную переписку по вопросу о возсоединеніи церквей между армянскими патріархами — Григоріемъ († 1165), Нерсэсомъ Благодатнымъ и Григоріемъ, преемникомъ Нерсэса Благодатнаго — и греческимъ императоромъ Мануиломъ и константинопольскимъ патріархомъ Михаиломъ.

Нач.: Մարգարէն Դաւիթ յանձնային երգս սաղմոսացն աւրհնաբանէ էն.

4. Տն Ներսէսի արքեպիսկոպոսի Տարսոնի կիլիկեցոյ. յորժամ շրջագետագանութեամբ ի Թագաւորէն Հայոց մեծաց լեոնէ ի կոստանդինուպոլիս հարցումն պատրիարգին և պատասխանի որոյն Ներսէսի (213 a — 219 b л.):

5. Թուղթ սն գրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց՝ գրեալ եղբաւր նորին Ներսէսի եպիսկոպոսի. հրամանաւ նորին ի միջադէպս տարոյ. յամեայք կոչեցեալ նահանգին։ Յաղագս որ անդ մերոյ ազգի քահանայից հակառակաբանելոյ անմտաբար ընդ միմեանս. Ամանց առել զմիածութեան բնութիւն չարչարելոյ և մեռանել ընդ մարմնոյն և ամանց զմարմինն միայն։ Եւ յամանց դարձեալ ընդունելի լինել մահուղ և յամանց արհամարհելի. Եւ այլք եթէ

գրական խնամոց է և միայն ուրինա-կաւ ասացեալ՝ այլ ու ճշմարիտ էու-թեան. Նա այլեւ պատմեաց. ի խնդրոյ ումեմն անձանց՝ Նորին եռհեցելոյ իշխանի. Թլկուրանն ասանի (220 a — 268 a л.):

Нач.: Խնդրեա և իմաստնական հրա-մանն յորդորէ զմարդիկ քննել զգիրս՝ և տարբերել զպատրաստ խորանք մեա գնել ընթերցուածոց են.

6. Ներսիսի եպիսկոպոսի եղբաւր կաթողիկոսի Հայոց գրիգորիսի՝ Պա-տասխանի Թղթոյն Յակոբայ՝ Սրբոյ վարդապետի ասորւ՝ ի մայրաքաղաքին Մելիտինէ հայոց (268 b — 279 a л.):

Нач.: Ի՞ն զգալի գիտութիւն գրաւորական քում նամակի ընդ ձեռ-ալս բանի տեսի ես.

7. Թուղթ ի Ներսեսէ արքեպիսկոպոսէ Կիլիկեցւոց Տարսոնի. Պա-տասխանի Յունականն՝ արքեպիսկոպոսն Ձգնաւորի. ի Մեծն Լամբրոն՝ յորում լուծանէ զհարցումն կղերիկոսացն ան-տիոքու: վասն որ ի հայք անձրին շնորհի ճշմարտութեան ի վերա քա-հանայական կարգի և ժողովրդականաց՝ ալել հաստատելն որ ի քո (279 a — 292 a л.):

Нач.: Պէտք քո պատասխանա-թեանց երանելի այրդ ի՞մ եհաս առ իմս չափաւորութիւն են.

8. Ողբն ի տէր Ներսէս ի յորհի եպիսկոպոսն Տարսոնի. Ասացեալ խա-չատուր պաշտօնէի նորին աշակերտի (292 b — 294 b л.):

Нач.: Լ՛մ զահ թողում զաճուղ մա-
ռանամ.
Զիմ լուսեղէն այն մեծարեմ.
Զինք. սնընդեան պտուղն վճա-
րեմ։
Անձամ զաւշակս 'ու զանձամ ի
մեա են.

9. Տն Ներսէսի կաթողիկոսի գրեալ բան միաբանութեան առ վասն գետոյն մարմնով. Որք յանդորեաց անձանց նախատեալք եղեն. Զոր ծա-նուցին նմա գրով (294 b — 303 b л.):

Нач.: Ընկալայ բղխեր թախծանաց զախտացելոյդ մարմնով են.

10. Գովեստ ներբողական պատ-մագրական բանիւ. Յաղագս վարուց մեծի հայրապետաց ին տն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի և տիեզերական վարդա-պետի (304 a — 326 b л.):

Нач.: Ճարտել ասկելէ հարկ ատեանի
Ընդդաւաղարաւոն խնդա բանի.
Նիւթ գովեստի տալ յաղթանի.
Հաւքն որ արժան վարձուց
պատուի։

11. Վարդանա Հայկազնո Տող գե-րեզմանական վասն փոխման. երանեալ և սուրբ կաթողիկոսին Հայոց. Գրի-գորի վկայասէրի (326 b — 344 a л.):

Нач.: Յորժամ բղխումըն ժողովեմ.
Ու ի քննութեան բան պա-
րապեմ։
Յանկարծ զիմոց ազգս յիշեմ.
Յատաշ ու ի վերջ զոր ճա-
նաչեմ։
Զինչ հայք էին զայն նըկատեմ.
Ու այլ զինչ եղաք զանձն գիտեմ։
Լուր զանվըճար աւաղն ասեմ.
Պայծառ ու թագաւ ու ի լոյս
ընծայեմ են.

Кон.: Աչքերս գիտաս արտասուօք,
Նա գուրգուրութեան բաղձա-
նքի,
Լուս թէ լալ զայն կարէի,
Սարել ամէն և եղկեցի,
Նման որ արտասուել է յաւի-
տեան,
Նման և յարդ անզգամելի։

12. Տն Ներսէսի կաթուղիկոսի ասացեալ բանս մխիթարութեան առ այն հրեշտակս առանձնաւոր շարժել (344a—348b л.):

Нач.: Սուրբ պաղատեմք առ հօրեղէնդ. Մեք ամենքս և հօրեղէնքս են.
Кон.: Զանձին բարեաց ծրարեալ բա-
նիս.
Մի մտանալք առանձինք վե-
հիցս.
Զներսէս եղբայր հայրապետ-
ակս.
Որդ անուն այս գրեցորիս։
Զորմէ խնդրոյ ինչեալ բառ իս.
Յարմարեցաւ շինուած ձեռ իս։
Նա եղանակ շարունակիս.
Նա պատիւ մեծի տանիս։
Սոյն յիշեցէք ընդ այն և զիս.
Ընթացք վերոյն գովեստիս։
Նա զուք յիշեալ առ տէրունիս.
Ընթերք յերկնից նորայն բարիս։

13. Տեսիլ որ և ծննդեան կրօնաւորին. և երջանիկ միայնաւորին Յովհաննէսի Պլուզեցւոյ (350a—354a л.).

Нач.: Պատմեաց մեզ բարեհօգի ծննդաւորն մինչ հանգերձեալ էր ի նոյն աւուր վախճանել մինչ էր յանուանի գեղեցիկն հանգստեան առէ յորժամ ես ի խցին խնամեցի ի հօրն որ կոչի աշխարհս անկեալ ի խորհրդոց իմ թէ որք են յաղագս ընդունելի եւ և տա-րակուսի զտաղաւն առաքս։

Кон.: Նա մինչ հայէի առ տանել և ան-տանել գունդս գունդս զի ծախելն իւրեա զալիս ծովու և ջանայքն խառնել ի ծա-գելն հայոց և հրեշտակքն վարելեն զնա-տա հրեղէն զաւազանաւք. և ընթա-նայքն ի ձորոյն հօրտեաց. և հրեշ-տակքն անար վարէին զնոսա և ընթա-նայքն ի ձորոյն փոսանդաց. և հրեշ-տակքն և անար վարէին զնոսաց. և ծախէին իւրեա զալիս ծովու և ոչ կա-րէին խառնել ի յաղգս. և ես տեսի ցմնաւսաւոր հրեշտակն որ ցուցանէր ինձ զտեսիլն. այն իմ ընդէր աղօթելք շրջի ձորոյն այն և ոչ թողուն խառ-նել ի ձորոյս. մի թէ առանց միրտա-թեան են սոքաքիկ. և ասէ ցիս զիտեաց եղբայր զի ամ կամեցաւ ցուցանել քեզ զատաւորութիւն իւրեա. սոքաքիկ են որ կամեցան աղգէ յաղգս փոխել և ար-համարհեցին զնա միրտութիւն և եղեն հատամ կամ փառանց կամ ատորի. և ահա ոչ ընդունելին զնոսա իւրեա զձող-վուրդ մի. այլ իւրեա զարհամարհողս. և ատենջելոց են ընդ մեղաւորս. և իւրեա անէսի զայս հրաշալի տեսիլս զարթեայ. և եկեալ յիս ոգորութիւն (sic) իմ. փա-ռաւորեցի զբարեգործն ամ որ ոչ անտես արար զաղաչանս իմ. և երանեցի զազգն հայոց որք կացին ի կանոնս խրատու որբոյն գրիգորի. և ոչ յայտնեցի զնա մինչև ցայժմ. զի հանգերձեալ եմ վախճանել և զնա այնորիկ յայտնեմ ձեզ զանօթիլս. զի և զուք ի միաբան որդիք փառաւորեսջիք զքս ամն մեր որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յամէ։

14. Հարցումն և պատասխանի Վար-դանայ վարդապետի (354a — 354b л.):

Нач.: Զինչ է այն որ ասէ ի ամ-պիլ որոտց ամենայն. թէ ի վերայ վերա-ցին զօչէ հրեշտակապետն.

15. [Բան Յովհաննէսի Պառնե-ցւոյն] (354b — 356b л.):

Нач.: Նայեամ վասն պատմել քեզ զոր լուայ ի գաւառեցի միապետեցին ի յաղա-նկեան թէ ի թուականութեան իւ աճաւ կոյի ես ասէ ի այն էմ և զնացեալ էր ես.

16. Բան մի այլ պատմելի հարցին (356b — 358b л.):

Нач.: 'Ի թուականին հայոց. ոհր. ասէ եղբայր մի ի որ քաղաքն էմ ես.

17. Վանական վարդապետին ասա-ցեալ բան հաւատալի ազգիս մերում (358b — 361a л.):

Нач.: Կենսաբեր նր աւետարանն զԹադէոս զմեր առաքելն. յիշ. իւն է ասացեալ ես.

18. Նորին վարդապետի այլ բան ասացեալ (361a — 362a л.):

Нач.: Յարութեան եկին մոգն առ քրի-ստոս զի գրաւխան յարեալ է անդեալ և յարենելոց եղանէ արեգակն ես.

19. Վարդանայ վարդապետի ասա-ցեալ (362b — 363b л.):

Нач.: Միշտ կամիմ գրել զոլ ընկեր նոր իրաց եղելոց. Առաքել մի ծեր՝ ըստեցի անուանն յովհաննէս պատմեաց ինձ ես.

20. Նորին Վարդան վարդապետի (363b — 364b):

Нач.: Ես գրեալ ի մեր ժամանակս իմ հաւատակիցս արեգակն մի յանկերպս երկիրն ի վանքն որ Տեղեր կոչեն սուրբ անուն ես.

21. Նորին Վարդան վարդապետի (364b — 366b л.):

Нач.: Սարկաւագ վարդապետն ասա-ց[եւ] էր ընդ իւր խորհրդակիցն թէ հացեց ուսան չեմ ուսնել որ չեմ ան-ձել զուսանիքն պատճառն ես.

22. [Բան նորին] (366b—367b л.):

Нач.: Պատմեաց մեզ եր և երջա-նիկ հայրն մեր և երանելի ճգնաւորն Յովհաննէս զանեցին պատեհս.

Այլև ինձ երբեմն գնալ յեկեմ ես.

Всѣ эти мелкія Слова и по содер-жанію и по формѣ носятъ характеръ разсказовъ въ армянскихъ патери-кахъ (Վարք հարանց, Венеція 1855).

Записи и приписки.

Въ концѣ первой статьи, на 12b листѣ, почеркомъ текста:

Զստացող սորա զԹումաս սուտա-նուն կրաւնաւորս և զծ[ն]ողսն իմ. և զամենայն ազգատոհմն իմ յիշեսջիք աղօթիւք ի տէր. և Աստուած զձեզ յի-շեսցէ։

II. Въ Окружномъ Посланіи (ընդ-հանրական Թուղթ) Нерсэса, на 45b листѣ, почеркомъ текста:

Զստացող սորա զԹովմաս քահա-նայ և ըզծնողս նորա յիշեսջիք ի տէր. զի յոյժ փափագանաւք ստացաւ զսա։

III. Тамъ же, на 50a листѣ, по-черкомъ текста:

Քրիստոս Աստուած ողորմեսցի ստացողի սորա Թովմայ քհի և ծնողաց իւրոց։

IV. Въ концѣ Окружнаго Посланія Нерсэса, на 96b листѣ, читается:

Զերջանիկ և զաստուածային վանա-կանն. զհոգևոր եղբայրն մեր զԹումաս

ցն. յիշեսջիք յաղօթս ձեր զիս որ հայրդ և եղբարք որք ընթեռնոյք գրեալս ամն Ներսէսի և աշխատք ի սմանէ։

Եւ զծագրօղս գծող սորա զգիրս. կոս նուաստ և անարժան կրկին յիշեք ի քն ամ. աղաչեմ զամենեսեան։

V. Въ концѣ Пренія Тарсонскаго архіепископа Нерсэса и Константинопольскаго патріарха, на 219 b листѣ, почеркомъ текста читается:

Ով ընթերցողք գաղափարեալ գրոց սորա զխոստովանութիւն աղաչեմ յիշել ի տր։

VI. Въ концѣ пятой статьи, на 268 a листѣ, читается:

Գրեցաւ այս ձեռամբ կոստանդեա նուաստի.

Ի խնդրոյ սրբազան քահանայի Թովմայի։

VII. Въ концѣ Посланія Нерсэса, девятой статьи, на 303 b листѣ, почеркомъ текста:

Զաստուածային և զփառաւորեալ այսմ ստացօղ զվանական քահանայն և զհօղի եղբայրն մեր զԹովմաս. յիշեսջիք ի քն ամ ամէն. Եւ զծնօղսն իւր զհանգուցեալսն ի քն. որոց ողորմեսցի քն ամ և Թողութիւն շնորհեսցէ նոցա ամէն։ Եւ զծագրօղս ծրող սորայ զգիրս կրկին յիշեսջիք ի տր ամ. և յիշօղացդ ողորմեսցի տր ամ ամէն։

VIII. Въ концѣ Элегіи Вардана hАйказна на смерть Григорія Мученикoлюбца, на 344 a листѣ, почеркомъ текста:

Միանգամայն ասեմք։ յիշ։

Ի Թուականիս. շձէ. եղև փոխումն սրբոյ հայրապետիս։

IX. Въ концѣ բանս մաղԹանաց առ հրեշտակս, на 348 b — 349 b листахъ, почеркомъ текста:

Սաղաւ և գրեցաւ ի Ներսէսէ եպիսկոպոսէ յեղբաւրէ կաթողիկոսէ հայոց Գրիգորիսի. որ եկաց յաթոռ հայրապետութեան զամս. ծր. ամաց քաանից նստեալ վերատեսուչ առաջնորդեանս աշխհի. և այժմ հանեալ ի բարբառ ծերութեան։ Զնոնորդիաց զայս Ներսէս եղբայր իւր բառ մարմնով և արիւնակցաց վարդապետ. և փոխեցաւ ինքն առ քն եղեալ ամաց եւթանասուն և հնգից. և առ կացեալ ի հայրապետութեան անդ ամն է. եղեալ ամաց յիսուն և վեցից և փոխեցաւ առ քն ամաց վաթսուն և երից. որ բազում իմաստութեամբ իւրով լցեալ լուսաւորել զազգս հայոց. յորոց բազմացն մի է և այս գովասանութիւն սրբազնապետացն հրեշտակացն բան. առացեալ նմա. ի Թուականիս հայոց ՉԽա. ի Կլայն հռոմկլան. ի Թշուառութեան ժամանակիս. զոր յիշել յաղօթս աղաչեմ լուսաւորեալ բանիւ և ընթերցօղակացս ի քն յն ի տր մեր. որում փառք յաւիտեանս։ Զերեցնորիս որդի եղբաւր սորա՝ զգագիկ[1]) գրող յիշեցէք ի քն։ Սնող նմին և դաստիարակն զծողս զգծագրողս կրկին զգիրքս յիշեսջիք ի տր. և որ յիշէ յիշեալ եղիցի։

Վա՛յ ամ քս սուրբ և երջանիկ հայրապետացն ամն Գրիգորիսի և ամ Ներսիսի և ամենայն սրբոց քոց աղաւԹիւքն և բարեխաւսութեամբն ողորմեա՛յ քս Ճշմարիտ ծառայիս Թովմա

---

1) Подлинникъ настоящаго (1294 года) списка?

քահանայի. և ծնողացն իւրոց և ամենայն ազգաց իւրոց ի քում գալստեանդ։

Պարծեալ աղաչեմ զձեզ հարք և եղբարք որ որ ընթերցիք զմատեանս կամ աւրինակէք. աղօթից մասին արժանաւորեցէք։

Զստացող սորա զԹումաս քհ". որ յայս փափագանաւք ստացաւ զսա. որպէս զի աղաւթիւք նոցա ընկալցուք մասն ի յարքութեանն նոցա։

Սոյն աղաչեմ զաւրինակողսդ գրողաց և ընթերցողաց. զի մի որ մեղադիր լինիցի խոշորութեանն կամ աղաւաղանաց. զի յայս փափագանաւք ստացող զսա յաղագս գրելոյ սորին. և կար մեր այս չափ էր։

Աղաչեմ յիշման արժանի առնելք զվերադիրեալն և զծնաւղսն իւրեանց։ Եւ քն անձ ձեզ ողորմեսցի սմա և ի հանդերձելումն Որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

X. Въ концѣ рукописи, на 366 b—369 a л., почеркомъ текста главная запись (յիշատակարան):

Զանկութիւն մտաց և փափագ սրտի բաղձմամբ աւրինակաւք ստանալին բաժանեալ ի վերայ բնութեանս ումեմն փառացն և մեծութեան. և այլ ումեմն յաղթութեան. և ոմանց հասանելոյ ի կամս սրտի։ Իսկ ես նուաստս և յետին ի ծառայս ծառայիցն քի Թումաս քահանայս։ Զամենայն ցանկութիւն սրտի և զխորհուրդ մտաց և զյաւժար կամաց երկիրս համարեցայ առ այս անձին զանձին ստացումն։ Եւ զսա ստացայ ինձ յիշատակ անջնջելի և մեծութիւն անկողոպտելի ըստ մարգարէին որ ասէ. երանի որ ունիցին զաւակ ի սիոն և ընդանեակ առ յհմ. Եւ Ն վասն այսր յուսոյ եսու զքէլ զսա քաղցրավ աշխատութեամբ և տառապանաւք այսր և անդր յածմամբ յաւդէի քաղձալիս իմ. զի՞ զի ոչ հանապազաւր զօրի որպէս անտանէք ի մերումն ժողովեալ այլ որպէս մեղ մարմնոյ մասունս ի քաղսմս յաւշեալ առ ոմն ձեռնք և առ ոմն ասէ անձրևաւլք ի մեծանց երկաւրէս և եռաւրէս և եւ աւելի ծանապարհաւք։ Իսկ իմ ի բաց եդեալ զանկարութիւն մարմնոյս զբոլորն լրմամբ ստացայ զօրս զոր զաւրբ և զգերեզմանին հաւրն մերոյ զսրբոյն Ներսէսի կաթողիկոսի զզեզեցկարան վարդապետութիւնն որ առ ընդհանուր հայկազանց և զԹուղթն զոր վասն սիրոյ և մխիթարութեան զինքիւրան և զընդդէմ պատասխանիս և զայլսն որ վասն քաղցրոյ և զանազան իրաց ասացեալ է. և զհամանմանեաց նորին. զի սովոր զձեզ մատակարարաց մտացս փարատել կարիցեմ և զալէկոծութիւն փորձանաց կենցաղոյս զանց առարից և հաւից առաջնորդութեամբ սորին ի խաղաղ նաւահանգիստն։ Վ ն որոյ և սաստիկ ջերմութ[ի] սիրոյ զոր առ նոսա մեծ բարերարի ի սրտիս ոչ ինչ զանգաղեցա, այլ կամեցա և զաւրից նոցա բաւան հարկանել. զի Թերևս զաւրէն մասն աղաւթութեան նոցին բարեխաւսութեամբ քանզի եմ և ես նոցին զաւակութեան խոստովանող։ Եւ յաղագս այնորիկ և ձեզ աւրինակողացդ և ընթերցողացդ և լսողացդ զայս բաղաքեմ զի զոցին լաւարարքդ քանիցն գիրքս արկցուք և հաւատով ընդ այնս բերեցուք. և մեզ և ծնողաց մերոց Թողութիւն հայցեցուք ընդ նոսին

Ղուկասու ընդ ողջն փեսայն զի ընդ ամուսին զի և զաւք վայելեսցուք ի նոյն պատուի. ի քեզ յոյս ի որ մեր. որում փառք յաւիտեանս. Գրեցաւ առ ի Թովմա. չ՛ճդ.

XI. Въ нижней части — въ углу послѣдняго, 369 b листа, мелкимъ круглымъ письмомъ (բոլորգիր) читается приписка 1406 года:

⁘ Զմնացեալս ի բարեաց և զան-գէտս ի չարեաց զհանգիստն պատճառ հոգւոյ[ն]ան և խոնարհական առաջ-նորդութեան: Զոր Մանուէլ նուաստ երէց. բրբիռ. և այլ ոչ ասեկ[ան]ն-նաս նոյն (նոյնպիսի) յիշատակ ի մարմնոյ յաղթա ձեռ. Ո[ր]ով և զայս յիշեսցէ ընդ որոց ի հա-մազգամ հանգիստ. Ամէն. Թվ ամէ.

№ 453[1].

Листовъ 251 in-8°. — Томъ 14,5 × 11 с. — Строкъ 23 и 35 (гдѣ почеркъ мельче). — Матеріалъ слабо навощенная желтоватая тонкая бумага съ масляными линіями. — Письмо скоропись (Նոտրգիր). — Украшенія инициалы и заглавія красными чернилами; заглавная страница разукрашена. — Переплетъ досчатый съ парою застежекъ, отъ одной изъ нихъ кожаная часть оторвана; на крышкахъ вытисненъ четырсугольникъ съ поперечными линіями, между коими группы звѣздъ и крестиковъ также тисненіемъ, обрѣзъ окрашенъ въ красный цвѣтъ. — Состояніе въ концѣ недостаетъ нѣсколькихъ листовъ. — Время 1628 (ՌՀԷ). — Мѣсто церковь Успенія Богоматери, во Львовѣ. — Писецъ Василій съ тремя помощниками — учениками.

О природѣ человѣка Григорія Нисскаго, Вопросы по Евангелію и другимъ книгамъ св. Писанія съ отвѣтами, Притчи, Вопросы по Бытію съ отвѣтами и Объ устройствѣ человѣческаго тѣла съ нѣкоторыми медицинскими совѣтами.

1. Գրիգորի. եպիսկ Նիւսացւոյ: Ասա-ցեալ յաղագս բնութեան մարդոյ на 180 листахъ.

Нач.: Զմարդն ի հողոյ խառնեալ և ի մարմնոյ զեղեցիկ կազմեալ: և այն-պէս բարիքս որպէս ոչ հնար զօր ասել լինել կամ հասանել Թուեցա-բազմաց են.

Кон.: արքայութեան մեզ բաց երկնա-բանի և բաց նմանութեան մերում:

2. Հարցմունք զեղեցիկ և պիտանիք ի որ աւետարանն և յայլոց, на 14 страницахъ, минуя четыре пустующихъ листа вслѣдъ за первой статьею.

Нач.: Մի որ արժանի զկին իւր. և ոչ վն բանի պատճառութե են.

Кон.: Զմայր նոյ կայս կեղծաւոր. և կենաց եղբայր ասեն յարկինեն հոր կա-

---

1) По Մ. ց. № 445.

ոգին. խոկ այլք ասեն թէ եղբայր մի այլ յաւելոյ:

3. [Տաղիք] см. Изслѣдованіе.

4. Հայ գեղեցիկ և պիտանիք յարա-րածոյն գրոց, на 9 листахъ.

Нач.: Հնոյք յո՜ղ արարածն քան զերկինս և զլուսաւորս:

Кон.: և յերկրաւ յայտնի է. զի ի կարծս քմքէն եղանէ և ախորժս ի կար-գուաց ընէ:

5. Աստղաբաշխութեան արարեալ իմաստասիրացն և փիլիսոփայից, въ 22 главахъ на 28 листахъ.

Нач.: Վասն յղեղան, ձկաց, և ամպե-րաց և երակաց մարդոյն: Նատուածա-ծարատր մարդ ըստ բնարած իմաստնասի-րաց և բժշկական վարդապետաց հե-լենացոց, յունաց և յեբրայեցոց. իմանալ զբնութիւն մարդոյն. աւեղ-ծանածքն զանգուածքն են.

Предпослѣдній листъ рукописи вырванъ; заключительныя главы содержатъ врачебныя наставленія. Цѣлая глава, послѣдняя — Պատմութիւն լօշ-տակին, *Исторія Мандрагора* — посвящена цѣлебнымъ свойствамъ этого растенія.

Кон. (деф.): զայս խառնս ջուրն մեղրով խառնէ. և ըերանն առնու և,

Записи и приписки.

I. Въ концѣ сочиненія Григорія Н. О природѣ человѣка почеркомъ текста извѣстная запись переводчиковъ (см. Catalogue des anc. trad. armén., Венеція 1889, стр. 871), за которою слѣдуетъ:

Յիշեցէք զսա ընթերցողք և փոխեցէք զանձն մեղաւորիս ի յայս փիլիսոփայութեան աշխատասիրացն և յիշողացդ սա. քս:

Ընդ նմին և զսկսանողսն ի բազ-մարեաց զործատնութեց զարին զծող զբաւիլ որ զրադրումն ամենայն ծառայեցի գրոցն և ի հոգին ոչ ժամանեցի աղա-չեմ յիշել ի տէր ս. բարեմիտ սպաս-հողք ամին, նա և զաշակերտսն իմ զգրի-չսրն և որ աստանն է յամի, յիշողացդ և յիշեցելոցս աղօթեցի: և զծնօղսն իմ և զեղբարսն ըստ հոգւոյ և ըստ մար-մնոյ աղաչեմ յիշել ի մաքրափայլ յա-ղօթս, զի և զձեր յիշեալ լիջիք յա-ղորմութիւն այն որ է ամենեցուն յաւիտե-անս ամէն:

Փառք ամենայն երրորդութեան և մի աստուածութեան հօր և որդւո և հոգւոյն սրբոյ այժմ և միշտ և յաւէտս յաւէնց Ամէն: Արդ աստուածութիւն զօրութիւն և փառաւո-րութիւն երից անձնաւորութեան և միոյ բնութեան: Որ եա կարողութիւն և զօ-րութիւն ինձ հերքիս և մեղապարտ անարժանիս արտայքս. տարաամ և հեղց անձինս յանց եղանել յածոյին բարերատանքս, ածաշունչ մատենիս. Որ կոչի բնութեան և կազմութեան զերր-լումծմունքով. որ է Նորել օրինոյն գրե-գորի Նիւսացւոյ, նորա և խորթին ածա-բան և սբեզերարանօ եղբօրն: Նոգորն բարսեղի կեսարացւոյն, ի հս բոզոց. ի ստ-րախնամ և ածապաշտ մայրաքաղաքս լէ հ. ընդ հովանեաւ ննջմանն սբ ածածնին. և այլ սրբոյն [սրբ] աստ կան հաւա-քեալ, ի թագաւորութէ լեւոնի: Օ կի-մունդի երրորդի, և ի կթղութէն տր կոստանդնեայ. որբաանունդ ալր և քաջ խոստովանօ վկայի ածն ար Մաղաքիայ ըստ-բեալ կիթղիսի. ի թվ հայոց. ոՀէ յու-

նիւթ. Ծղ. մեծութիւնք և օգնութիւնք երկնից աշխարհաց մանկագունից և ահաւորից. որ ի արհեստս ընդ աշխատեալ. և այս գիրս նոր և աստղին հանեալ: պօղոսնի խաչը. Նորոգի մերը. և ծերիկի համագոյ. Զոր երեւ անկեալ աղաչեմ զհանգիստեան ընթերցմանց կամ գաղափարելով. խաչաբութե գրիս չի մեշագրեց. և աղալանաց ներբեցէք. զի կայր մեր այս չափ էր: Նա որը զմեզ յիշեն ի ուղիղ սրտէ. յիշեսցին ի քէն որն վերջին և ի յատեան ահաւորին հանդերձ ծնօղիւք և ամ ազգականաւք ի դուռն արքահութ: Նա քի մեծաւորին փառք յաւիտ յաւիտենից Ամէն: Հայր մեր որ յերկինս:

II. На пустой страницѣ, слѣдующей за первой записью, крупными инициалами читается:

յիսի քրի
ծառայ
Սոփան
քս (¹).

III. На страницѣ, предшествующей тексту рукописи, позднѣйшая приписка, воспроизводимая ниже съ ея ороографіею, но съ прибавленіемъ знаковъ препинанія, совершенно отсутствующихъ въ подлинникѣ:

Սայս է բարոգի ասեան աղեսին որդի գործեցին որդոյ անվանելն. Թիւն. ամենն. որն. ատրին պապայինն՝ ամենայթվ ռճկդ: ոստատի ամենն. Է ամ. որն աղթարաց. Ծ ժամանակ. ամենաալրն կշխան. կնոջն ձեռայծին որ երգաս կերպն ալը այրացելոս. կերպուորն զաղու որդի նազարը:

IV. Въ притчахъ, за № 104 (ՃԴ) и передъ № 105 (ՃԵ), запись почеркомъ текста:

Կերպք ամէց. ամյլ. ոչ վարկածին վարգամանյ:

По внѣшнему положенію нельзя опредѣлить, относится ли эта запись къ предшествующимъ притчамъ или только къ послѣдующимъ, въ качествѣ заглавія, или вообще ко всѣмъ притчамъ рукописи. Запись писана чернилами болѣе свѣтлыми, чѣмъ чернила текста предшествующихъ притчъ, и одинаковыми по цвѣту съ чернилами послѣдующаго текста.

V. Въ концѣ 4-ой статьи позднѣйшая приписка:

Նարքեսս գրչիս. օ Յս վՃ նս անունիս ՆՆ դր ու եվ Յս ան ԼԼ Յս եդ յՅ օ ծի ժծ ԼԼ յՅ ան ի որ եմ դի մեղսաքաղցիս բերից:

№ 1631[1].

Листовъ 259 in-4°.—**Текстъ** въ два столбца 20 × 6 с. — **Строкъ** 23. — **Матеріалъ** желтоватая толстая навощенная бумага. — **Письмо** круглое (բոլորգիր). — **Украшенія** начальныя строки красными чернилами, раскрашенные инціалы, фигуры на поляхъ въ связи съ инціалами, заставки на заглавныхъ страницахъ (3 a и 116 a).—**Переплетъ** досчатый; на крышкахъ, покрытыхъ кожею, вытиснены фигуры изъ сочетанія листьевъ съ линіями; обрѣзъ окрашенъ въ красный цвѣтъ. — **Состояніе**: переплетъ разбитъ; въ рукописи недостаетъ трехъ листовъ, изъ нихъ листъ или два въ началѣ; рукописи предшествуютъ четыре листа бумаги: одинъ листъ, навощенный, заключаетъ страницу изъ иной рукописи Հարցումն ուսումնականաց և պատասխանի ոյք վարդապետաց, остальные три, ненавощенные, съ записями; два ненавощенныхъ листа имѣются въ концѣ рукописи. — **Время** 1539 (ՋՂԸ). — **Мѣсто** монастырь св. Карапета. — **Писецъ** Гавріилъ. — **Собственникъ** Григорій съ супругою Лусинъ, которая и заказала рукопись.— **Оглавленіе** 1 a — 2 a л. (Ցուցակչարանութիւն այլի փոքրիկ գրոցս որ կոչի ցանկ).

Сборникъ, извѣстный подъ названіемъ Златоструевъ, Ոսկեփորիկ[2], и заключающій слѣдующія статьи:

1. Վարդանայ վարդապետի պա[illegible]կցոյն՝ յաւրինեալ պարզ բանիւ վասն խորհրդոց տաւն վաճառականացն (3 a — 44 b л.) см. Изслѣдованіе.

2. Հարցումն որ Սահակայ Մանուկ քոյ եղբաւրորդի եթէ որպիսի աւրինակաւ է՝ մարդս պատկեր նոյ։ Եւ պատասխանի Վարդանայ վարդապետի Մայքեկցոյն (45 a — 53 b л.):

Нач.: Ով իմաստուն և բարեսէր հայեար որդեակ իմ տէր Սահակէլ. խնդիրս քո ծածկեալ է և դժուարագոյն է.

Кон.: Մնացորդն բարի՝ շարժաբանութ և արեամբ՝ մահուամբ և յարութեամբ նորին և ծագմամբ որդւոյն հորս յի քի ընծեալ զմեզ և զանարգելութիւնս նորա և զծնաւղացն հորոց՝ և առաջին բարեաց փառք յաւիտեանս ամէն։

3. Ճառ վասն մեղաց աստիճանաց որով եղանեն մարդիկ առ ամ ի ձեռն բարի գործոյ (54 a — 61 b л.):

Нач.: Եւ արդ՝ որովհետև պարզիւ մեծ բարի է խորհուրդ և իմաստութիւն մեղաց հանդերձ և ը Թրլից՝ որով

---

1) По Ճ. [illegible]. № 1593.

2) См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ армянскихъ рукописей, ст. VI.

ցուցաք յաւուրքնով պատմիչքայցու-
թեան մարդկայս առ ած. եկ և բեր զմիտս
քո այլ խնամոան հարցանել են.

Кон.: վասն որոյ և մեք փախիցուք ի չար մտածութենէ և հոգին հայրական հալածեսցէ զպէղծ զևան ի սրտից ձերոց՝ և իւր տաճար և հանգիստ պատրաստեսցէ զհոգիս ձեր. և նմա փառք յաւիտեանս ամէն։

4. Վասն աշխարհին և անկման որդւոցն ասացեալ է (61 b — 71 b л.):

Нач.: Լսեցէք աստուածուր ի միասին որդիք ազգաց քահանայք և բարեպաշտ իշխանք և ածասէր ժողովուրդք են.

Кон.: ... գոհանալ և բարեհամբաւել զհամայն սբ երրորդութիւնդ անբաժանելի միով ածութեամբ և թագաւորութեամբ միով բնութեամբ և կամաւք՝ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից։

5. Տեսիլ ահեղակերպ և սոսկալի և զարմանալի զոր տեսեալ այն կրօնաւոր որ էր ի կիպրոս գաւառէն ի հօտէ միանձանց խոստովարականցն զոր ձեռամբ իւրով գրեալ և յետ. գ. աւուր յետ փոխեցաւ. և վախճան նր յազգ եղև առ միանձունան և եկին առեալ զմարմին նորա .[և] գտին զտետրին ի ծոց իւր և էր այսպէս (72a—82a л.):

Нач.: Լսեցէք ածասէ[ր] ժողովուրդք և հաւատացեալք սբ երրորդութեանն. եկայք լուարուք և խնդացարուք զառակալք և զմեծ բարկութիւնն այ՝ որ գալոց է ի վերայ մեր են.

Кон.: և պարապեալ պահեսցէ զանձինս ձեր ամենեքեան սբ խաչիւն իւրով և երկնային արքայութեան արժանի արասցէ։

6. Խոստովանութիւն սրբոյ երրորդութեան և միոյ ածութեանն. (82 b — 85 b л.):

Нач.: Պարտ և արժան է քրիստոնէից և քո երկրպագուաց՝ որք յանուն սբ և փառաւոր երրորդութեան մկրտեալք են են.

Кон.: Գանձեցարուք յանձանցն բարեգործութիւնս. որով թէ կարիցէք ապրել ճշմարիտ խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ յաւիտենին անճառեցն և արքայութեան երկնից արժանի լինել՝ ի յս քս ի տր մեր։

7. Տեսիլ սբ կուսին Մարիամու ածածնին զոր գրեաց սուրբ առաքեալն և աւետարանիչն քի Յոհաննէս. զի նա պաշտաւորէր սրբոյն կուսին մինչև փոխեցաւ յաստեացս (85 b — 90 a):

См. Н. М., Зап. и Извл. изъ арм. рукописей, ст. XI.

8. Պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի հայոց լուսաւորչին զոր եհարց ընդ հրեշտակին այն մինչ էր ի յայրին մանեաց (90 a — 96 b л.):

См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. XIV.

Нач.: Յաւուր միում յորժամ շրջէր յանապատին սբն Գրիգորիոս՝ յանկարծակի զմտաւ էած թէ զինչ լինին հոգիքս՝ մարդկան կամ ուր երթան են.

Кон.: վայ մեղաւորաց որ զբարիս և զփառս և զյաւիտենից ուրախութիւնն կորուսին վասն մեղաց իւրեանց. և քի պահպանչին սրբոց և փրկողին զմեզ ի հրոյն տանջանաց փառք ընդ հաւր և ամենասբ հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

9. Տեսիլ Պաւղոսի առաքելոյն.

խօսելն ընդ Հրեշտակին (96 b — 113 a л.):

Нач.: Ես եղէ բան ան առ իս և ասէ առ մարմնաւորութեանդ այդ անմիտք միանգամ յերկիր մերձեցեալք են.

Кон.: Ես եղէ ձայն որդւոյն ... Մանուէ և ասէ հանդիսի պարգևաց (եւաց) ձեզ. և ըի՛ փառք յաւիտեանս ամէն։

См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. XII.

10. Վասն գալստեան Նախակարապետին աշխարհին և կատարածի նորին առաջեալ է (113 b — 116 a л.):

Нач.: Յայն ժամ գայ յն ընդ արեւելս զաւրութեամբ բազմաւ և յետ կամ իշխանէ և փող հրեշտակաց կոչէ զամենայն որդիս և զաւերս ազգամարդին։

Кон.: Ոչ կայ վախճան և ոչ ծերա-նալիք և ոչ զերծանալիք ի տանջա-նացն։ լուիցէք և ապաշխարեցէք. ո՜վ որդեակք՝ ահա ասացի ձեզ զամե-նայն ճշմարտապէս և աստուածութեամբ ամէն։

11. Նուաստ վարդապետի Յովհա-ննու Երզնկացւոյ խրատ հասարակաց քրիս-տոնէ[է]ից քահանայից և ժողովրդոց ի կանոնական աւրինաց առաքելոց որոց հայրապետաց և վարդապետաց և որ հաւրն մերոյ վարդան վարդա-պետի յորոց ժողովեցի և գրեցի (117 a — 143 b л.):

Нач.: Մեծանուն թագաւորին մե-րոյ քնի և բարերար փրկչին հաւատա-րիմ ծառայք գնեալք և պատուեալք սիրոյ և անարատ արեամբ նորա փրկա-կանաւ են.

После введенія слѣдуютъ главы:

ա. Վասն հաւատոյ.

բ. Վասն միաւորութեանն.

գ. Վասն զաւրաց սնուցանելոյ և խրատելոյ.

դ. Վասն պատկի և խրատ անկեալ նոցելոց.

ե. Վասն շնորհութեան [այլ եւ գոհութեան].

զ. Յաղագս երգման.

է. Վասն սուտ վկայից.

ը. Վասն յիշոցատուաց.

Въ этой главѣ Іоаннъ Е[р]зинкайскій между прочимъ называетъ своего наставника — вардапета Вардана (133 a л.):

Ես որ հայրն մեր մեծ վարդապետն Վար-դան յիւր կենդանութիւնն բազում ան-գամ ժողովք առաւր և զնոյն կանոնք հաստատեաց՝ որ կաթողիկոս կամ եպս կամ վարդապետ կամ երէց՝ շունին իշխանութիւն զյիշոցատուն կամ ըն-դունել կամ հաղորդել կամ թաղել կամ զաղաղան կնքել կամ պսակել. որ չսան զորութիւն շանց՝ և ինքեանք նոցա մեղացն և նզովեցն կցորդ լինին։

թ. Վասն ատելութեան.

ժ. Վասն սիրոյ.

ժա. Վասն աղաւթից.

ժբ. Վասն խոստովանութեան.

ժգ. Վասն հաղորդութեան.

ժդ. Վասն աղքատութեան.

ժե. Վասն պահոց.

ժզ. Ի կենաց և ի պատիւ ոչ բերել զանան.

ժէ. Վասն անդարձ ատենելոյ.

ժը. Վասն ոչ ատենելոյ առաջ մե-ռելոյ.

Кон.: Նրգ՝ ահա այս է կանոնն որ է բանն և աւրհնան քրիստոնէական

ցուցաք յաւրինակ պատահերու-թեան ծնողացս առ ձեզ. եկ և բեր զմեռա-քս ալ ի խնամոյն Հարցաւղ են.

Кон.: վասն որոյ և մեք փախիցուք ի չար մտածութենէ և հոգին հայրա-կան հալածեսցէ զգէշն զնոյն ի սրտից մերոց՝ և իւր տամար և հանգիստ պա-տրաստեսցէ զհոգին մեր. և նմա փառք յաւիտեանս ամէն։

4. Վասն ահագին և ահեղուն որ-ջանցն ասացեալ է (61 b — 71 b л.):

Нач.: Աչկայք տատանեալ ի միասին որդիք ազգաց քահանայք և բարե-պաշտ իշխանք և ամենայն ժողովուրդք են.

Кон.: ... զոհանալ և բարեհամ-բաւել զհամայն սբ երրորդութիւնք անբաժանելի միով ամենութեամբ և թա-գաւորութեամբ միով բնութեամբ և կամաւք՝ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից։

5. Տեսիլ ահեղակերպ և սոսկալի և զարմանալի զոր տեսեալ ամե կրօնաւոր որ էր ի կիպրոս գաւառէն ի հօտէ միանձանց խոստովանողացն զոր նե-տամբ իւրով գրեալ և յետ. ժ. աւուր յետ փոխեցաւ. և վախճան նր յաղգ եղև առ միանձնաւնան և եկին ամփոփել զմարմին նորա .[և] գտին զանսին ի ծոց իւր և էր պայտէս (72 a — 82 a л.):

Нач.: Աչկայք ամենայ[ն] ժողովուրդք և հաւատացեալք սբ երրորդութեանն. եկայք լուարուք և խնայարուք զսոս-կալի և զմեծ բարկութիւնն այս՝ որ գա-լոց է ի վերայ մեր են.

Кон.: և պարապեալ պահեսցէ զան-ձինս մեր ամբաւնական սբ խաչիւն իւ-րով և երկնային արքայութեան ար-ժանի արասցէ։

6. Խոստովանութիւն սրբոյ երրոր-դութեան և միոյ ածութեանն (82 b — 85 b л.):

Нач.: Դարձ և արժան է զբխսաւ-նէից և քո երկրպագութեամբ՝ որք յա-նուն սբ և փառաւոր երրորդութեան միաբանելք են են.

Кон.: Դ՚անազարութ յամենայն բա-րեգործութիւն. որով թէ կարեցէք ազրել ճշմարիտ խոստովանութեամբ և ապաշխարութ՛եամբ յահագին տան-ջանացն և արքայութեան երկնից ար-ժանի լինել ի յս քս ի տր մեր։

7. Տեսիլ սբ կուսին Մարիամու ամանձնին զոր գրեաց սուրբ առաքելոյն և աւետարանիչն քն Յոհաննէս. զի նա աստուածորէր սրբոյն կուսին մինչ-և փոխեցաւ յառաքեալս (85 b — 90 a):

См. Н. М., Зап. и Извл. изъ арм. рукописей, ст. XI.

8. Պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի Հայոց լուսաւորչին զոր եհարց ընդ հրեշտակին այս մինչ էր ի յորբին մա-նեաց (90 a — 96 b л.):

См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. XIV.

Нач.: Յաւուր միում յարժամ շրջէր յանապատին սբն Գրիգորիոս՝ յան-կարծակի զմտաւ էած թէ զինչ լինին հոգիք՝ մարդկան կամ ուր երթան են.

Кон.: վաս մեղաւորաց որ զգարխ և զխաւս և զյաւիտենից սարսափե-թիւնսն կորուսին վասն մեղաց իւր-եանց. և քո պատկոչին սրբոց և փրկա-չին զմեզ ի հրոյն անշէջանց փառք ընդ հաւր և ամենայն հոգւոյն յաւի-տեանս յաւիտենից ամէն։

9. Տեսիլ Պաւղոսի առաքելոյն.

խօսելըն ընդ Հրեշտակին (96 b — 113 a л.):

Нач.: Նա եղև բան ած առ իս և ասէ առա մարդկրթեանց այդ անձինք մինչև յերբ մեղանչէք եւ.

Кон.: Նա եղև ձայն որդւոյն ո՞չ առ նոսա և ասէ Հանդիսա պարգևաց (եւայց) ձեզ և ջէ փառք յաւիտենա ամէն։

См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. XII.

10. Վ՟ն գալըստեան նախախնամութեան աշխարհին և կատարածի նորին առացեալ է (113 b — 116 a л.):

Нач.: Յայն ժամ գայ յս ընդ արեւելս զաւրաւք բազմաւք և յերկէմ իջանէ և փող Հրեշտակաց կոչէ զամենայն որդիս և զատերս ապաւանծին։

Кон.: Ոչ կայ փախուստ և ոչ ծերանալիք և ոչ զերծանալիք ի տանջանացն։ լուեցէք և ապաշխարեցէք. մի՛ սպրեսցէք՝ աՀա ասացի ձեզ զամենայն ճշմարտապէս և աստուածութեամբ ամէն։

11. Նուաստ վարդապետի Յոհանէսի Երզնկացոյ խրատ Հասարակաց քրիստոնէ[է]ից քահանայից և ժողովրդոց ի կանոնական աւՀմանաց առաքելոց սրբոց Հայրապետաց և վարդապետաց և որ Հաւրն մերոյ վարդան վարդապետի յորոց ժողովեցի և գրեցի (117 a — 143 b л.):

Нач.: Ամենազաւր Թագաւորին մերոյ քէի և բարերար փրկչին Հաւատարիմ ծառայք զինւորք և պատուականք ամբիծ և անարատ արեամբ նորա փրկականաւ եւ։

Послѣ введенія слѣдуютъ главы:

ա. Վ՟ան Հաւատոց.

բ. Վ՟ան միաբանութեանն.

գ. Վ՟ան զաղջկա մանկագանելոյ և խրատելոյ.

դ. Վ՟ան պսակի և խրատ ամուսնացելոց.

ե. Վ՟ան շնութեան [այլ եւ գողութեան].

զ. Յաղագս երդման.

է. Վ՟ան սուտ վկայից.

ը. Վ՟ան յիշոցատուաց.

Въ этой главѣ Іоаннъ Е[р]знкаійскій между прочимъ называетъ своего наставника — вардапета Вардана (133 a л.):

Նա որ Հայրն մեր մեծ վերդապետն Վ՟արդան յիւր կենդանութեանն բազում անգամ ժողովք արար և զնոյն կանոնք Հաստատեաց՝ որ կաթողիկոս կամ եպս կամ վարդապետ կամ երէց՝ շունին իշխանութեան զյիշոցատուն կամ անՀնել կամ Հաղորդել կամ թաղել կամ զաղագսն կնքել կամ պսակել. որ շատն զօրութիւն շանց՝ և ինքեանք նոցա մեղացն և նզովեցն կցորդ լինին։

թ. Վ՟ան ատելութեան.

ժ. Վ՟ան սիրոյ.

ժա. Վ՟ան աղաւթից.

ժբ. Վ՟ան խոստովանութեան.

ժգ. Վ՟ան Հաղորդութեան.

ժդ. Վ՟ան ողորմութեան.

ժե. Վ՟ան պաՀոց.

ժզ. Ի կենաց և ի պատիւ ոչ բերել զուսան.

ժէ. Վ՟ան անդարձ առնելոյ.

ժը. Վ՟ան ոչ առնելոյ աւագ մեռելոյ.

Кон.: Մարդ՝ աՀա այս է կանոնն որ է բանն և աւՀման քրիստոնէական

հաւատոյս զոր սփռեաց ի միաբանութենէն, և մինչ ի մահն զանձնոյն ուրենք քրիստոնէութեան զրեցաք անաղարտ՝ զխորհրդակցաւորն և զոյմանինն: Այսպէս կաղզեաք և քահանայք որ զրեն կանոնական բանիւ և քարոզեն ի վիճակս խորհրդոց և ի ժողովուրդս՝ անհնարին լիցին յայս ի յամմ որոց և ազատ մնասցեն ի խղճոյ խորհրդոց ժողովրդեանն: Իսկ որք անփոյթ առնեն և արհամարհեն՝ ինքեանք առցեն պատասխանի յաւուր երևմանն քո և մեք անպարտ լիցուք՝ զի զոր ինչ և կարացաք խնանալ հնարս արարաք:

12. Խրատ ամուսնացելոց (144a—148b л.):

Нач.: Յորժամ քննանդն վերացուցանէ զԹագն ի գլխոյ փեսային և հարսին յայն ժամ խրատէ զնոսա և ասէ. Ի սկզբանէ արար Աստուած զէրիկին և զէրկիր են.

Кон.: Քեզ Աստուած մեր՝ շնորհեա սոցա զաւակ բառ կամաց քոց՝ անձեցոյ զսոսա անձուամբ սրբութեան քո՝ որպէս զի բազմասցին զաւակ սոցա ի հաճոյս քո. և քեզ հաւր և որդւոյ հոգւոյդ վայել է փառք իշխանութիւն և պատիւ այժմ":

13. Սրբոյն Ներսէսի ասացեալ վասն յիշոցատուին (148b—152a л.):

Нач.: Տէր մեր և արարիչն արարածոց ի նոր աւետարանին այսպէս հրամայէ. Վա՜յ որ զհոգին նոր հայհոյէ են.

Кон.: Այլ որ ոչ զատանեն արքուն նորա ի գլուխ նորա և մեք անպարտ եմք յարենէ նորա:

14. Վասն արբեցութեան և ագահութեան (152a—153a л.):

Нач.: Զի ամենայն որ արբենայ ագահանայ են.

Кон.: Յանձնանց բարութեան փառաւորեցաք և զանձանց բարիս վայելեցաք ի քո յն ի որ մեր:

15. Վասն շնութեան և այլ ատակաւոր բանիւ (153a—155b л.):

Нач.: Վասն որոյ և յաւուրն դատաստանի յաշխարհագրման զառին և ի քեզ լսէ խնամատան կոչմանց՝ կոչին քոյր և մայր և եղբարք են.

Кон.: Այլ մեր յաւժար կամաւք զնամեք զներս նո՛: Այլ որք՝ անձնահոյրն բարի առնել ձեզ ձեռն և կանգնեցէ զձեզ և փրկեսցէ ի մեղաց՝ և արդարութեան արժանաւորս արասցէ. և նմա վայել է ամենայն երկրպագ՝ անլուելի ձայնիւ անհնութիւն և փառք և բարեբանութիւն և գովութիւն. այժմ և միշտ և յաւիտեանս ամէն:

16. Վասն արտասուաց որ հոգւոյ շահ է և լոյս (155b—158a л.):

Нач.: Արտասուն սիրոյ ծնունդ է և արդարութեանն ցանկալոյ:

Кон.: Աստուծմամբ. որ արտասուօք խաւսի յաղաւթան ընդ մեզ. այնուհետև յերկինս է և ոչ ի վերայ երկրի և քեզ փառք յաւիտեանս ամէն:

17. Յովհաննու ոսկի բերանի ասացեալ յաղագս կիրակէի (158b—160a л.):

Нач.: Իսկ յայսմի առնելով և ձեզ լսելով եղբարք՝ աւհի և երկիւղիւ են.

Кон.: Զոր ահն ոչ եղեւ և անյեն ոչ լուաւ և ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ՝ զայն պատրաստեաց Աստուած արժանաւորաց իւրոց՝ և նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

18. Նոյն խրատ վասն գոհութեան

և ընդունանօթութեան և կկրակի (160a—162b л.):

Нач.: Սորա զխօսիցէք և ի մէտ առէք երգեցէք իմ զի զօղութիւնն մեծ չար է։

Кон.: Նա որ անախտական որդով և ոչ անձամբ պատարագէ զնա և հաւատացի ի նմանէ. նա ի քո բնակէ և քո ի նմա. և հայր և որդի և հոգի ոչ ու մեկնի ի նմանէ։

20. Աստիճան և խրատ քահանայից (162b—168a л.):

Нач.: Արդ՝ քահանայական աստիճան ինքն յայտնի է արժանաւորութիւնն՝ թէ որպէս պարտ է լինել ոչ են.

Кон.: Նա մարգարէին որ ասէ. Ահաւասիկ ես և մանկունք իմ. ի փառս ամենայն երրորդութեան յաւիտեանս ամէն։

21. Հարցումն Արձանց և պատասխանի Անանիայ Կողբացւոյ հայոց վարդապետի (168a—170b л.):

Нач.: Արձան ասէ. զինչ է կրօնաւորութեան կարգ։

Кон.: Նա թէ ասկա ինչ խրատէ և այն վասն մեր ազգի է. նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

22. Հարցումն Աշոտոյ որդւոյ Սմբատայ հայոց թագաւորի. և պատասխանի Անանիայ Կողբացւոյ հայոց վարդապետի (170b—173a л.):

Нач.: Թագաւորն ասէ. Զինչ է առաջաւորաց խորհուրդ անպատարագն և անընթերցուած,

Кон.: Որ վասն այս կամի ճգնել՝ յաղթաւորացն ուսանի պարշաւանն։

23. Գրիգորի միայնաւոր Ճգնաւորի Յեսուայ և անպարծ գիտնականի ասացեալ ի վեց դլոցն (178a—183b л.):

Нач.: Վայ քեզ անձն իմ մեղաւոր անլուր խրատուց և անընդունող։ Արդ եթէ կամիս խօսիլ միաւանդամ ընդ քեզ՝ առկա մի բանիր այլ նմանաւոր են.

Кон.: և զգետս ջրոյ դարձուցանել յապաշխարութիւն և ի սէր հայցել որ երկնից արքայութեան արժանի արասցէ որում փառք յաւիտեանս ամէն։

24. Հարցմունք և պատասխանիք եր ծերոյն Մակարայ ընդ երիտասարդին վասն ուղիղ վարուց և ամենայն գործոց առաքինութեանց (183b—198a л.):

Нач.: Սուէ երիտասարդն ծերին. հայր կամիմ հարցանել զքեզ վասն վարուց առաքինութեան են.

Кон.: Որովհետև ի սակաւուս հաւատարիմ գտար՝ ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ՝ մուտ յուրախութիւն տն քո։ Որոց լիցի մեզ ամենեցուն հանդիպել շնորհաց և մարդասիրութեամբ տն մերոյ յի քի. որում փառք յաւիտեանս ամէն։

25. Սա է պատմութիւն վարուցն Ադամայ և Եւայի նախաստեղծացն զկնի ելանելոյ նոցա ի դրախտէն փափկութեան (198a—212a л.):

См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ армянск. рукописей, ст. VIII.

26. Տեսութիւն Առակացն Ս. Բանաւորին Ներսէսի եպիսկոպոսի Տարօնի մեկնեալ է յառակացն Սողոմոնի զոր առ կաւ մի գրեցի ուղղու լեզուաւ (212a—226b л.):

Нач.: Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ տն. և խորհուրդ որդոյ հանճարոյ։

Кон.: Նա խրատեաց աղօթից զզա-

Ներածին զեր ի վերայ պատարագաց ին, որ ի մեզ և ի յաւաղհատու- է խաւս արշաւել։

27. [Նուակք (227a — 236a л.):]

См. Изслѣдованіе.

28. Խրատք ողջաշահք որ վկային Աղանեայ Կորդրացւոյ ասացեալ է վասն օգտի կրօնաւորաց (236a — 242a л.):

Нач.: Ա[ռ]աջերն իւր կանանցն ճգնա զԹշնամեայ զգուշանաց։

Кон.: Հրեշտակք ցանկան պատուոյ նոցա և ուրախութեամբ նոցա եղեալ ամե- նութիւն և փառս վեր առաքելոցն հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

29. Պատմութիւն Պետրոսի Աղեքսանդ- րացւոյ (241a — 246a л.):

Нач.: Այս զիկինո [օ]քաղաքի․ հոս էր և ճշմարիտ յամենայնի ի գործս իւր՝ և ճարտար ասացեալ քան զամենայն ուսումնականս իւր են.

Кон.: Այս լուեալ զայս հարանցն ասացին. Արդարև այդ է ճանապարհն փրկութեան։

30. [Վարք հարանց․] отрывокъ изъ патерика (246b — 258a л.).

Нач.: Պատմեցաւ մեզ ի հարանցն և ասէ. մինչ դեռ էի ես յաշխարհին եկին յաղքատք յերկինան շարաթուն զի տացեն տուրս են.

Кон.: Այս հոգ տար մեզ այլ պարտի- կին՝ քանզի [ի] ժամ մահուանն իմոյ յորժամ ել հոգի իմ առաւ որ արտա- սուք իմ շիջուցին զհուրն յոր ես դրելոց էի։

Записи и приписки.

I. Въ концѣ *Слова о высокомѣріи*, на 8 b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քեզ Տծ աստուածային գրոցս՝ մեղաւոր Գրիգորիս և իւր ծնողացն Ղուսանին և որդւոցն Թաւրվանդին և Պարսամին՝ և կարդացողացն և լսողացն մեղաց Թողութիւն շնորհեսցէ քեզ Տծ ամէն։ Հայր մեր որ յեր"։

II. Въ концѣ *Слова о злопамят- ствѣ*, на 12 a л., почеркомъ текста:

Քեզ Տծ ողորմեա աստուածային գրոյս՝ մեղաւոր Գրիգորիս և իւր ծնողացն Ղուսանին՝ և որդւոցն Թաւրվանդին և Պարսամին և Սարգսին. ամէն։

III. Въ концѣ *Слова о злословіи*, на 16 a л., почеркомъ текста:

Այս արդ՝ աղաչեմ զձեզ մեղաց Թո- ղութիւն խնդրեցէք յԱյ ողորմելոյ Վարդանայ որ .... յարմարեցի Նա և աստուածային գրոցս՝ մեղաւոր Գրիգորիս և իւր ծնողացն Ղուսանին՝ և որդոյն Թաւրվանդին և Պարսամին. ամէն։

IV. Въ концѣ *Слова о чрезоугодіи*, на 20 b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քեզ Տծ աստուածային գրոցս Գրիգորիս և Ղուսանին. Յովհաննէսին և Պարսամին՝ և զծնողին սորին և .... որ- գացողացն և լսողացն և ամէն ասողացն. ամէն։

V. Въ концѣ *Слова о прилюсне- ніяхъ*, на 27 a л., почеркомъ текста:

Ով սուրբ ընթերցողք և լսողք հո- գեկեցոյց բանիցս այսոցիկ՝ Թողութիւն մեղաց խնդրեցէք յԱյ աստուածային գրոցս Գրիգորիս Յովհաննէսին Պարսամին և Ղուսանին. ամէն։

VI. Въ концѣ *Слова о прелюбодѣяніи*, на 32 b л., почеркомъ текста:

Քն Ած ողորմեա ստացողի գրոցս՝ մահդասի Գրիգորին և կողակցին իւրոյ Յուանին և զաւակաց իւրոց Թաւրվանդին և Գարասամին և Սարգսին և գրողի սորին Գաբրիէլին. ամէն։

VII. Въ концѣ *Слова о чародѣйствѣ*, на 37 b л., почеркомъ текста:

Քն Ած ողորմեա ստացողի գրկս՝ Գրիգորին և կենակցին իւրոյ Յուանին և որդոցն Թաւրվանդին և Գարասամին և իւր ամ արեան մերձաւորացն և գրողացն և կարդացողացն և լսողացն ամէն։

VIII. Въ концѣ *Слова о нераскаяніи*, на 44 b — 45 a л., почеркомъ текста:

Արդ՝ անկեալ աղաչեմ զձեզ մեղաց Թողութիւն հայցեցէք. յԱյ ողորմեսցի Վարդանայ որ Ծլ զծառս յարմարեցի և ծնողացն իւրոց՝ և ստացողի գրոցս՝ Գրիգորին և իւր կենակցին Յուանին և որդոցն Թաւրվանդին Գարասամին Սարգսին և իւր կողակցին և գծողին սորին ամէն։

IX. Въ концѣ *Отвѣта Вардана Айгескаго Михаилу, Антіохійскому епископу*, на 53 b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քն Ած ստացողի գրոցս՝ մղդսի Գրիգորին և կողակցին իւրոյ Թաւրվանդին և Գարասամին և իւր զաւակացն՝ և կարդացողացն և լսողացն մեղաց Թողութիւն շնորհեսցէ ամէն։

X. Въ концѣ *Слова о шести ступеняхъ*, на 61 b л., почеркомъ текста:

Քն Ած ողորմեա ստացողի գրոցս՝ Յուանին և Գրիգորին Թաւրվանդին և Գարասամին՝ Սարգսին և իւր կողակցին Մ՛արուանին. և այլ ամենայն արեան մերձաւորացն. և գրողին սորին և իւր ծնաւղացն և քուերցն՝ և կարդացողացն և լսողացն և ըլ որոփս. ամէն ասողացն ողորմեսցի քն ած։

XI. Въ концѣ *Слова о неусыпныхъ червяхъ*, на 71 b л., почеркомъ текста:

Քն Ած ի միւս անգամ քո գալըստեանդ ողորմեսցի ստացողի գրոցս՝ մահդասի Գրիգորին և իւր կողակցին Յուանին և զաւակացն Թաւրվանդին Գարասամին և Սարգսին և զաւակացն Մ՛արոնին և Պրիամին. և ամ արեան մերձաւորացն՝ և գրողի սորին և իւր ծնաւղացն և քերցն՝ և կարդացողացն և լսողացն և ողորմի ասողացն ամէն։

XII. Въ концѣ *Видѣнія Кипрскаго монаха*, на 82 a л., почеркомъ текста:

[Քն Ած երկնային արքայութեանն արժանի արասցէ] զստացող սբ գրոցս՝ զմեծ մայրն Յուսինն և զիւր որդիք զԹաւրվանդայն և Գարասամն զիւր փեսայն զՍարգիսն և զիւր կողակիցն և Մահդասի Գրիգորն և զանիմաստ գրիչ սորա և զիւր ազգատոհմն և կարդացողացն և լսողացն մեղաց Թողութիւն շնորհեսցէ քն Ած յայն մեր որ է աւրհնեալ յամենայն բերանոյ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

XIII. Въ концѣ *Исповѣданія св. Троицы и одного Божества*, на 85 b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քն Ած ստացողի գրոցս մղդսի Գրիգորին և իւր կողակցին Յուանին և զաւակաց և զաւերաց իւրոց և ամ արեան մերձաւորաց և կարդացողաց և լսողաց. ամէն։

XIV. Въ концѣ *Видѣнія Богородицы*, на 90a л., почеркомъ текста:

Բարեխաւսութեամբ նորին կուսին Մարիամու աստուածածնին և ամ՟ սրբոց երկնաւորաց և երկրաւորաց՝ և բարեաց տուաւղն քս՝ յանձնահանձ և յանձնառելի հանգիստն զոր ամենայն խւրոց է պատրաստեալ սրբոց՝ ողորմեսցի քս ած ստացողի գրոցս մեղաւոր Կիրիգորին և կենակցին իւրոյ Լուանի և որդոյն Թուրքլանդին և Պարոնամին և իւրոցն ամենեցունց՝ և գծողի սորա ամէն ։

XV. Въ концѣ *Бесѣды Гр. Просвѣтителя съ ангеломъ*, на 96b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քս ած ստացողի գրոցս մեղաւոր Կիրիգորին և կողակցին իւրոյ Լուանին և իւրեանց զաւակացն Թուրքլանդին և Պարոնամին Սարգսին և Մարիամին և ամենայն արեան մերձաւորացն և կարդացողացն և լսողացն ամէն ։

XVI. Въ концѣ *Видѣнія апостола Павла*, на 113a—113b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի ստացողի գրոցս մեղաւոր Կիրիգորին և իւր կենակցին Լուանին և որդոյն Թուրքլանդին և Պարոնամին և ամենայն արեան մերձաւորացն՝ և գրողացն և կարդացողացն և լսողացն քս ած մեր ողորմեսցի ողորմութեամբն իւրով ամէն ։

XVII. Въ концѣ статьи *О скончаніи міра*, 116a л., почеркомъ текста:

Տէր ած ի միւսանգամ գա գալըստեանն՝ ողորմեա ստացողի գրոցս՝ մահդասի Կիրիգորին և կողակցին իւրոյ Լուանին և որդոյն Թուրքլանդին և Պարոնամին և Սարգսին և Մարիամին՝ և գծողի սորին և իւր ազգականացն և կարդացողացն և լսողացն առ հասարակ մեղաց թողութիւն շնորհեսցէ քս ած մեր յայն ամենեցուն և նմա փառք յաւիտեանս ամէն ։

XVIII. Въ концѣ *Слова о крещеніи*, на 123a л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քս ած ստացողի գրոցս՝ մեծ մաւրն Լուանին և մեղաւոր Կիրիգորին և զաւակաց նոցին և զամերացն և ամ՟ արեան մերձաւորացն ամէն ։

XIX. Въ концѣ *Слова о бракѣ*, на 127b л., почеркомъ текста:

Տէր ած յս քս ողորմեա ստացողի գրոցս՝ մեղաւոր Կիրիգորին և կողակցին իւրոյ Լուանին և որդոյն Թուրքլանդին և Պարոնամին և Սարգսին և զամերացն իւրոց և ամենայն արեան մերձաւորացն և կարդացող" և լսող" ամէն ։

XX. Въ концѣ *Слова о лжесвидѣтеляхъ*, на 132a л., почеркомъ текста:

Լս որ հոգին ողորմեսցի ստացողի գրոցս՝ մահդասի Կիրիգորին և կենակցին իւրոյ Լուանին և զաւակացն Թուրքլանդին և Պարոնամին և Սարգսին և զամերացն և ամենայն արեան մերձաւորացն և գրող" և կարդ" և լսող" ամէն ։

XXI. Въ концѣ *Слова о милосердіи*, на 140b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քս ած ստացողի գրոցս մահդասի Կիրիգորին և որդոյն Թուրքլանդին և Պարոնամի[ն] և կենակցին Լուանին և կարդ" և լսող" ամէն ։

XXII. Въ концѣ *Слова противъ плача по умершимъ*, на 143b—144a л., почеркомъ текста:

Արդ՝ աղաչեմ յիշել Յոհաննէս վրդն որ գրեալ է զսա ի գիրոց մեր լուսաւորչին որդոյն Կիրիգորի․ և զայր

որպէս ի հրամանէն նորա ընկալեալքս՝ լուսաւորեալք ի վարդապետութենէ նորա՝ զի բաց երես և անամօթ լինի-ցիմք յահեղ ատենին քո. որ է աւրհ-նեալ յաւիտեանս ամէն ։

Ով ողորմածք ընթերցողք գրոցս մահպարտի Գրիգորին և զաւակացն Խաչըրխանդին և Պարոնին և կենակցին իւրոյ Լու-սին՝ և փեսային Սարգսին և դստերացն Մարիամին և Գրիստին՝ և գրողի սո-րին և իւրոցն ամենեցունց և Թըթիս կո-կողին և մեր ուսուցանողացն Աղբա-եղբօրն և Խաչոսո քահանային և ի մեղ ալ որ երախայք ունի ի Խաչենուար պետո և հարազատացն և լոգացն և ամենեցուն առ հասարակ քո անձ յայսն մեր ողորմեսցի ամէն ։

XXIII. Въ концѣ *Слова о пьянствѣ и убійствѣ*, на 153а л., почеркомъ текста:

Ով ողորմած ընթերցողք գրոցս՝ մեղաւոր Գրիգորին և մեծ մաւրն Լուսնին և նոցին զաւակացն Պարոնին և Խաչըր-խանդին և համօրէնն մերձաւորացն և գրող՟ և կարգ՟ և լոսղ՟ ամէն ։

XXIV. На нижнемъ полѣ подъ текстомъ *Слова о прелюбодѣяніи* (154а л.) мелкимъ круглымъ письмомъ (բոլորգիր) приписка, если и не самого писца, то во всякомъ случаѣ древняя:

Այս կու կարծեմ ով եղբայրք զի այս ասաղիս խրատս առաջեալ է Արդան վրդապին ։

XXV. Въ концѣ *Слова о слезахъ*, на 158а л., почеркомъ текста:

Ով ողորմած քո անձ ասացողք գրոցս՝ մահպարտ Գրիգորին և որդոցն Խաչը-րխանդին և Պարոնին և կողակցին իւրոյ Լուսոյն և համօրէնն մերձաւորացն՝ և անարժան զծողս և իւնոցն ամենեցունց և կարգաւ՟ և լսողս՟ այն ողորմեսցի ամէն ։

XXVI. Въ концѣ *Слова о сорокоустѣ, болѣзнования и воскресеніи*, на 162b л., почеркомъ текста:

Ով ողորմած քո անձ ասացողք գրոցս մեղաւոր Գրիգորին և իւր կողակցոյն Լուսնին և զաւակացն Խաչըրխանդին և Պարոնին և գրողացն և կարդացողացն և լսողացն ամէն ։

XXVII. На нижнихъ поляхъ 164b, 165а, 166а и 167а лл. подъ текстомъ *Слова о санѣ священниковъ и наставленіи имъ* приписка мелкимъ круглымъ письмомъ (բոլորգիր):

Ով եղբայրք քահանայք և խրատա-տուք մաղմղեցեալ եմ. տեսէք թէ ինչ պէս կու հրամայէ որ զերկս՝ զձև քհաւթեան թէ ինչպէս պարտ կենալ և խրատել. վայ ինձ ։

Մեռ զրէք եղբայրք և տեսէք թէ ինչ կու հրամայէ ։

Ով եղբայր տես թէ որպէս ասակյալ է և զարհուրելի ի այն խորհուրդն մեր-ձենալ ։

XXVIII. Въ концѣ того же *Слова*, на 168а л., почеркомъ текста:

Ով ողորմած ասացողք գրոցս մահպարտի Գրիգորին և որդոցն Խաչըրխանդին և Պարոնին և մեծ մաւր Լուսնին և գրողին և կարդացողացն և լսողացն ամէն ։

XXIX. Въ концѣ *Вопросовъ царя Ашота съ отвѣтами Езника Койбскаго*, на 173а л., почеркомъ текста:

Ողորմեսցի այս երախտաւորաց գրոցս՝ մեծ մաւրն Լուսնին և իւր զաւակացն Պարոնին և Խա— —ն—ն—նն

և մեղաւոր Գրիգորիս և կարդ" և լսող" ամէն։

XXX. На нижнемъ полѣ 174a л. подъ текстомъ *Слова Григорія* инока приписка мелкимъ круглымъ письмомъ (բոլորգիր)։

Վայ մեղաւորիս թէ ինչ ով լինիմ յայն ճանապարհին վայ։

XXXI. Тамъ же, на 177a л., тѣмъ же почеркомъ:

Վայ ինձ մեղաւորիս անպիտանիս և անարժանիս, որ անարժան եմ անու-նայնիս։

XXXII. Тамъ же, на 179a л., тѣмъ же почеркомъ:

Վայ ինձ մեղաւորիս՝ որ ամ տար կու լսեմ զատակալ բանս ոչ գրոց՝ և թողեալ կամ ի մէջ մեղաց։

XXXIII. Въ концѣ той же статьи, на 188b л., почеркомъ текста:

Որ օգտիք քո յոյժ աստուածային գրոցս մաղթեա Գրիգորին և որդոյն Խաւր-վանդին և Պարոնմին և կողակցին իւրոյ Ռուսանին. և զրոցի սորին և կարդացո-ղացն և լսողացն. ամէն։

XXXIV. Въ концѣ *Вопросовъ и отвѣтовъ старца Макара съ юношею*, на 198a л., почеркомъ текста:

Որ օգտիք քո յոյժ աստուածային գրոցս՝ մաղթեա Գրիգորին և կենակցին իւրոյ Ռուսանին և զաւակացն Թագւորվանդին և Պարոնմին և ծնողի սորին և կարդա" և լսող" ամէն։

XXXV. Въ концѣ *Исторіи жизни Адама и Евы*, на 212a л., почеркомъ текста:

Տէր յոյժ քո ով հրեշտակապետաց և հրեշտակաց և ամենայն երկնաւոր զաւրաց և նախաստեղծից Ադամայ և Եւայի բարեխաւսութեամբ ողոր-մեա ստացողի գրոցս՝ մաղթանաւք Գրի-գորին և իւր կողակցին Ռուսանին և որ-դոյն Խաւրվանդին և Պարոնմին և ամենայն արեան մերձաւորացն. և զրոցի սորին և իւր աշխատանացն և կարդացողացն և լսողացն և որք զամէն ասեն ամէն։

XXXVI. На нижнемъ полѣ той же страницы приписка мелкимъ круглымъ письмомъ (բոլորգիր)։

Գիտութիւն լերի ով եղբայրք՝ զի նախաստեղծին պատմութիւնս հրա-մանաւն էջ Միքայէլ հրեշտակն յայտ-նեաց նախամարգարէին Մովսէսի։ փառք էջ։

XXXVII. Въ концѣ *Толкованія Тарсонскимъ епископомъ Нерсэсомъ притчъ Соломона*, на 226b л., почеркомъ текста:

Տէր յոյժ յիս քո օգտելոյ աստուածային գրոցս՝ մաղթեա Գրիգորին և իւր կե-նակցին Ռուսանին և որդոյն Խաւրվան-դին և Պարոնմին և յոյժ արեան մեր-ձաւորացն և մեղաւոր և անպիտան գրչիս և ինձ յոյժ և ընթերցողացն և լսողացն. ամէն։

XXXVIII. Въ концѣ *Притчъ [Вардана Айгекскаго]*, на 236a л., почеркомъ текста:

Ողորմեա քո յոյժ աստուածային գրոցս մաղթիւք Գրիգորին և կողակցին իւրոյ Ռուսանին և որդւոյն Խաւրվանդին և Պարոնմին և ամենայն արեան մեր-ձաւորացն և գրողացն և կարդացողացն և լսողացն. ամէն։

XXXIX. Въ концѣ *Душеполезныхъ поученій Езника Коібскаго*, на 242a л., почеркомъ текста:

Ողորմեա քն առաջադէմ դրոցս Գրիգորին և իւր հօրեղբօրն Յուանին և որդոցն Թուրքմանդին և Պարոնակին և զծնողին ամէն։

XL. Въ концѣ рукописи, на 258a—258b л.:

Յիշատակարան որ ամփոփորիկ գրոցս.

Փառք ամէն երրորդութեանն և մի ծնութեանն այժմ և անզրաւ յաւիտեանս ամէն։

Շնորհիւն այ յանկ եղեալ կատարեցաւ հոգելից գիրքս որ վարդապետին Մարգարայց և այլ որ վարդապետացն ընդ հովանեաւ և առ դրան որ Կարապետոյս ի Նորաշէն վանքս. ի թագաւորութեանս Հայոց ՉԾԲ և ի կաթողիկոսութեանն այր Սիմէոնի։ Գրեցաւ սա ձեռամբ Գաբրիէլի վատթար և փցուն գրչի. զի որ չափ պակասութիւն ունի գիրքս ի սուս զեղեցկութեանց. այնքան առաւելութիւն ունի բանիցն աստուածաբանութիւն. քանզի յոլով և բազում խորատական բանս գրեցաւ ի սա և յորժամ ընթեռնուք մտադիւրութեամբ. յայն ժամ խնդանայք զարդս զեղեցկութիւնն։ Այս գրեցաւ այս՝ ի խնդրոյ մեծ մարդն Յուանին. զի առաւ զսա ի հալալ արդեանց իւրոց յիշատակ իւր և ծնողաց Գրիգորին և Թուրքմանդին և Պարոնակին և ամենայն զարմից իւրոց անընկէց յիշատակ ի դուռն սուրբն Յակոբայ՝ և ոչ ունի ոք իշխանութիւն կամ ազգական և կամ այլ ոք որ հանէ ի սոյն եկեղեցոյս և ի դրանէս սուրբ զսա գիրքս գողս։ Արդ՝ աղաչեմ զամենեսեան որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով յիշեցէք աղաւթիւք առ այն ի մեղաց թողութիւն զմեծաւոր Գրիգորն և զհօրեղբայրն իւր զՅուանէն և զորդիսն իւր զԹուրքմանդայն և զՊարոնակն և զՍարգիսն և զամենայն ազգականս իւր զկենդանիս և զհանգուցեալս։ Նոյն և զիս զանարժան գրիչս զԳաբրիէլ որ չեմ արժան[ի] այսմ գործի աղաւթիւք ձերով յիշեցէք ի մեղաց թողութիւն զիս և զծնաւղսն իմ և որ ասացեն է ի սուրբս բարեաց քն ած մեր՝ ողորմեսցի յիշողացդ և յիշեցելոցս ի մի. առ հաւասար և նմա փառք յաւիտեանս։ Այս որդ՝ խաչորութեան և սպասաւորաց և վառութեան դրոցս մի մեղաւորիք՝ զի մեզք իմ հանապազ յալէկոծութիւն է. և այս էր կար մեր։ Աւ քն փառք յաւիտեանս ամէն։

XLI. На верхней крышкѣ переплета съ внутренней стороны скорописью (նոտրգիր) запись:

Գիրքս սուրբ է.

Թանաքս մուր է.

Սերաքս տղուր է։

XLII. Ниже тѣмъ же почеркомъ скорописью:

Խալին ամիրէ յուղարկի ա ած ես պաշտելոյ Դուշի դընակեալ Սաղէթի որդի Սաքողս եկի Պայազիտ Փաշայ (Պաղտայ) խան սարդարն եկաւ խրավերէն մընացինք եղաւ մաթ[ա]լ եղաւ որ Պարսից խանըն եգ զատաւ քըրդաց ճուաէն խանի եղիր ճամբար զուլի խանըն քըրդաց իր ակողէր ճուաւէն խանին վերէն մենք էլ մընացել ենք կատեազ այն ած պարի աշխրոնն զացէ ած անօրն (-ակր) իրեր ամի ով որ հանդիպի էս գրես սուրբ ած իր պանին աշխըրհն զացէ ինքն էլլ եցի սրբոցս-

թեան ժամանակ իր պատնէն եւ մրն ուշոյն. ամէն։

XLIII. Въ началѣ рукописи, на первой страницѣ, скорописью:

Ի ամին ին մազս Ծ ին գիրեցիմ գիրս Պողոսեան Խաչեցի Օվանեսի որդի Մատոսըս գիրիչս սուր թանա_ քըս մաւր ձեռս գըրոյ գիրս մըրոյ մը. նացեալ մարմինըս դի հող դառնայ ովոր դարթայ մեզ ըերան սաի այս իրան պա_ նին դի պարի յաւերժաւն տացէ ամէն ով որ դառդայցէ իրանն երկար կանգ առ յիսուս մրանին

որ է եշխանանեց օհաննէսի որդի թուին 1151 ին փետրվարի.

Նշանատ ծառայ այ արրացու Նփիրեմ գրեցի այս գիրս ով կարթա յիշէ զիս։

XLIV. На второй страницѣ — сверху — скорописью:

Սայս է մահտեսի Սրաննի գիրքս որ վճէ բարեխաղաւթեամբ. ամէն։

XLV. Въ началѣ рукописи передъ текстомъ, на 5-ой стр., скорописью:

Ի ամձգ ամն եւ արրայու Յարու_ թիւն եկայ ի Պաւլայքս։

XLVI. Тамъ же, на 6-ой стр., скорописью:

Սա այս եշխանանի մարան գանկել վըդար գայս գիրքս եսա մհի Սրանենի ի յիշէն թէ ընթերցեալ մեխթարեցի դի ամէն։

XLVII. Тамъ же — пониже скорописью:

Թվին ամն հազարն ամենայ ջ ամն մեր մերձանալին մեզ տրու. դավաւն եկաւ անաւն գրիր բանեխան ակր Սմ գու կանքը տոյեւ մինչեւ խորին ծերու_ թիւն ի անր։

XLVIII. Тамъ же — еще ниже скорописью:

Թվին ամձգ Յակոբ Ճանըն եկաւ մորից յունիսի ի ան Սա անանութ լինի։

Սայս թվին յունիսի մէ ան ուսու_ որն (ուսնուորն) եկաւ յերեվան շահի հետ կ[ռւա]ւ ջ անդամ շահգայեն փախաւ. Յուլիսի մէ ան մեծ շահըն եկաւ եւ ջ անդամ կաւա փախաւ շահն։

Кромѣ того, на этихъ же листахъ передъ текстомъ, равно въ концѣ текста имѣются строки безъ всякаго значенія, иногда и смысла, просто досужія упражненія перомъ.

№ 1636.

Листовъ 268 in-12°. — Текстъ 10×6,5 с. — Строкъ 22. — Матеріалъ толстая желтоватая навощенная бумага. — Письмо скоропись (նոտրգիր). — Украшенія иниціалы въ связи съ миніатюрами на поляхъ; заставки на заглавныхъ страницахъ (2а и 96а). — Переплетъ досчатый; кожа на крышкахъ съ тисненіемъ; обрѣзъ, еще замѣтно, былъ окрашенъ въ красный

цвѣтъ. Въ переплетъ зашита дарственная грамата скорописью, сложенная вдвое, отъ которой оторвана добрая, наиболѣе существенная часть. — Состояніе хорошее. — Время 1664 (Ռ·ՃԺ·Գ·). — Мѣсто Гонія. — Писецъ Григорій. — Собственникъ «уста» (мастеръ) Пайгасаръ.

Патерики со Златочревомъ[1]):

Душеполезные разсказы, Житіе Іоанна сына Евтропія, Духовная пѣснь, Пятничная молитва, читаемая надъ больными, Видѣнія Богородицы и Григорія Просвѣтителя, Посланіе Іисуса Христа въ храмъ Павла, въ Римѣ, Ефрема Сирина — О соблюденіи воскресенія, Житіе Алексія Божьяго человѣка, Молитвы о. Ефрема, О молитвѣ и исповѣди со слезами, Молитвы св. Павла, Заговоръ противъ всякой болѣзни, еще Заговоръ съ булатнымъ ножемъ и крестнымъ знаменіемъ, Исповѣданіе вѣры вардапета Вардана, О томъ, что не слѣдуетъ поносить и осуждать братью, священниковъ и вардапетовъ. О розговѣніи яйцами, равно рыбною и молочною пищею наканунѣ Пасхи и Исповѣдь священниковъ и міранъ съ формулою отпущенія:

1. Գլուխ մի՝ երրորդ և թէ պարտէ մեզ օտարասէր լինել. և ողորմու-թիւն առնել խնդութեամբ և յօժարու-թեամբ (2а — 78а л.):

Нач.: Ասաց հայրն Սիսոյէն վասն ընդունելութեան զեղբարն. թէ պար-տէ զեկեալ եղբարն ընդունել և եր-կիր պագանել ևն.

За двумя главами вступительнаго характера слѣдуютъ тридцать четыре душеполезныхъ разсказа о гостепріимныхъ и милосердныхъ.

Кон.: Այսպէս աղքատասիրաց վն՛ քի երանելին Պետրոս և առագաւ զանուն մեծութեան և զերկնից արքայութեան ընդ ամ ոյն ի քս̃ որում փառք ևն.

2. Վարք երանելոյն Յոհաննիսի որդւոյ Եւտրոպիոսի կամաւոր աղքա-տացելոյն քի (78а — 96а л.):

Нач.: Յաւուրս ժամանակաց թագաւո-րութեան Արկադէոսի որդւոյ մեծին Թէոդոսի. և ի հայրապետութեան որբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի:

Кон : անմեղքելի և անտառնելի ժամա-նակութեամբ հանգեաւ ի քս̃ յս̃ ի այս մերում փառք յաւիտեանս ամէն: Այսց ծեր կամիս ծանօթ լինել այ, լեր անծանօթ ի մարդկանէ:

3. Духовная пѣснь безъ заглавія (97а — 106а л.):

Нач.: Այսօր ուրախացան երկինք և երկիր միշտ: Այսօր բարեզարդեա-ծեալ պայծառացաւ Սիոնի մայր եկե-ղեցի:

Кон.: Բարեխօսեաւ եւ ամէն աղաչ-նեաւ փրկեա որ փրկեա կենաց և անմա-հութեան զմեզ յերկինս և յաներեւոյթ թշնամեաց. ի քս̃ յս̃ ի այս մեր. որում վայել է ևն.

4. Գիր ուրբաթի. զոր կարդան ի

1) См. Н. М., Изъ Поѣздки въ Арменію: Замѣтки и Извлеченія изъ армянскихъ рукописей, ст. VI.

վերայ հիւանդաց ամէն (106b — 108b л.):

Нач.: Կարդամք առ քեզ հայր ամ̃ մերոյ յի̃ քի̃ որ զառաքելոց խոստացեր և զողորմութիւն գիւտոյն զառաջադրու-ցեր եմ.

Кон.: Յորոց վերայ զայս գիրս կար-դան ի վերայ նեղեալ հիւանդաց յաւուր հաղորդեալ հաւատով ըմբշխին և ազա-տին ամ̃ ցաւոց և ի նեղութեանց և ի պէսպէս հիւանդութեանց ամէն։

5. Տեսիլ սբ̃ Ծածանելին. զոր եսես սբ̃ կոյսն վասն զժողովոյն (108a — 125b л.):

См. Н. М., l. c., ст. XI.

Нач.: Խորհեցաւ ամենասրբուհի Ծածանելին Մարիամ երթալ ի լեառն Ձիթենեաց կալ յաղօթս։

Кон.: Եւ պատասխանի տուեալ ասացին ամէն ամէն բարեխօսութեան քո փառք թագաւորութեան քո հայր և որդի և սբ̃ հոգի. այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից։

6. Հարցմունք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի և պատասխանի հրեշտա-կին վս̃ որդւոց մկ̃ին (125b—144a л.):

См. Н. М., l. c., ст. XIV.

Нач.: Սուրբն Գրիգորիոս Լուսաւո-րիչն հայոց գ.րոստոսաւն առ և զկրօ-նաւորն զերեկր հաց ոչ եկեր և ջուր ոչ եարբ. խնդրեաց յա̃յ տեսլեամբ ով ա̃ծ արարիչ ա̃մի աղաչեա առ իս զհրեշտակ քո որ ցուցանէ ինձ զաւե-տիս որդւոցն և մեղաւորին։

Кон.: ա̃մ որ զայիր է և ընթերցող. և ա̃մ որ իւր լուսաւն և փառօքն. զոր ա̃ծ է պարգեւել զարդարեալ և ուրախ են միշտ։

7. Խուզթ ա̃ն մերոյ յի̃ քի̃. որ յառաջեցաւ յերկնից ի տաճարն սբ̃ (143a — 156a л.):

См. Н. М., l. c., ст. XII.

Нач.: Այս Պաւղոս հաւատացելոց [յ]երկիրն ի տաճարն սբ̃ մատուցանէի զզատարագն և զօք զԹուղթս ի տա-ճարին ի վեր ի յաւգս են.

Кон.: Եւ մարդ որ առնու զգիրն Թղթիս ի տուն իւր և հանապազ կար-դայ. ա̃մ մեղաց նորա Թողութիւն շնոր-հեմ. և կատարեալքն ուրհնին յիմոց փառաց ամէն։

8. Աղանեկցն Աճերեմի ասացեալ է վա̃ն պահելոյ ո̃ր կիրակէին (156b — 164a л.):

Нач.: Պատուեցէք զաւր սբ̃ կիրա-կէին ով անմիտք և հեղգամիտք էք.

Кон.: և պատշաճեցէք և պատ-մենեցաւրութ առ քս̃. զի ընդ նմին վայելեսցուք յանպատմելի ուրախութեան ի քս̃ ի տր̃ մե̃ր. որում վայել է եմ.

9. Վկայաբանութիւն կանոնաւոր աղ-քատին ալէքսիանոսի մարդոյն ա̃յ (164b—180a л.):

Нач.: Այր մի էր ի կոստանդնու-պոլիս. որոյ անուն էր եփեմիանոս։

Кон.: Իսկ մեր Ալէքսիանոս հան-գեաւ ի քս̃ ի հրաշից ամենայ. իե̃. ի փառս ա̃յ հօր ամէն։

10. Այգոթք սբրս Աստեփի ասա-ցեալ (180a — 192b л.):

Нач.: Տր̃ ա̃ծ զաւրութեանց աղա-չեմ զքեզ որ մեծդ ես և ահաւոր եմ.

Кон.: փառաւորեցից զօհութեամբ անդադար զհայրդ արարիչ և զորդիդ բարերար և հոգիդ սբ̃ կենդանարար. այժմ եմ.

11. Վասն աղօթի և արտասուաց խոստովանութեան (192b — 202a л.):

Нач.: Սրբ չորից աւետարանացն նշանակ է օրինակս գրի.

Кон.: Պօղոսն Սեբաստեալք և Հիմանն առաքեալք Տէր և որք վկայեցան արժա- նաւորին երկնից արքայութեան յաւի- տենից յաւիտենից. և անբաժանելի և անճառելի և քո փառք յաւի- տենս ամէն:

12. Ասացուածք սրբոյն Պօղոսի ասա- ցեալ է Տէր գեղի (202a — 205b л.):

Нач.: Ես Պօղոս հալածիչ եկեղե- ցւոյ զաւուրս բազումս՝ այժմ եղէ անօթ ընտրութեան եմ.

Кон.: Սեղք բեկեցան գազանք զար- հուրեցան և ծառայս ըս աղաղակեցաւ. յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ. այժմ և միշտ:

13. Գիր քանի և Տէր ցեղ ցաւի որ եղանէ ի մարդիկ (205b — 206b л.):

Нач.: Յանուն Տն քո Տէր որ վասն մեր մարդ եղեր և մարմնացար ի սրբոյ կուսէն եմ.

Кон.: Եթէ չաղաղակէ զու հաւատ չունիս. դարձիր առ Տէր որ չկորնչիս:

14. Գիր քանի առ պղպջամբ զա- նակ. ք թեխակն և ամենայրեն ի վերա վերին (207a — 209a л.):

Нач.: Նշան մի կայր ի մէջ երկրի որ ոչ ձեռք ունէր և ոչ ոտքն և ոչ աչքնաս: Արծիւ մի նստէր ի վը նր. որ ոչ գլուխ ունէր և ոչ ոտք և ոչ թեւք եմ.

Кон.: Սուրբ ոն խիղճ վերջս և զօրու- թիւն քո. ընծայեցէ զմեղս և պահս ի ծառայքն քո ամէն:

15. Օրինակ դաւանութեան հաւատոյ մեղաւորս Կարդան գրեցի Տիացին գրոց (209a — 228a л.):

Нач.: Ողորմութիւն անձնաւորս և անխիղճտալի և անդաշնակելի բանացին մեղ Տէր Տնաշտան գիրք եմ.

Кон.: Աղօթ քնոյն արարս աշխարհէ և ըստու որ կանխագոյն ասէն. զար- տուղայն յասուր շարաթու և կիրա- կէի. որպէս զի մի և ինքն պատմեցի. բայց ի վը այսր Տէր վնջ եղելոյ և սորմելոյ անձին խոյ: Այլ քնոյն և ժողովուրդք ըս. որ էք այժմ և որ գա- լոց էք յաշխարհի մինչև ի լրումն ժամանակի. քանզի ցանկամ տեսանել զձեզ և ոչ կարեմ. զի հոգացեալ կամ ի գերեզմանի. արդ հոգալս կամ ի մէջ ձերում և այս գրոցս խառնիմ ընդ ձեզ. մինչև յետ ոն և յաւ աղգս. և ի ծնունդս ձեր. և զաւս աղաչեցէք զՏէր վասն իմ. զի արժանի եղէց ուրախու- թեամբ տեսանել զձեզ յորն ահաւորն ատենի անվախ գինուորին քո: Ես դարձեալ աղաչեմ զձեզ ճշմարիտ ծա- ռայք ըս հոգացեալքս ի գերեզմանի և խնդրեմ ի ձէնջ. և զաւս վն արեան որդւոյն ըս մի անտես առնէք զխնդրուա- ծս իմ. զի կարի դիւրին է և ինձ անե- գրական շահ. և իմ մեծ երախտիք խնդրելւոյս այս է քաւութեան որ վասն ըս յիշատակեցէ անուամբ զիս ի սահմանի և ի մեղաւորիչ ոն պատարագին ան- մահ գառինն յն քո. և մարդ որ սա յանուն ըս տեսնու մի ողորմութիւն վասն իմ ի խեղճս և յաղքատս. նոյ Տէր փոխէ զնա յաշխարհին ամէն:

16. Վասն չարամտութեան և չգոյա- լոյ չեղելոյս և զգուշանաց և զվարդա- պետս (228b — 243a л.):

Нач.: Մթերք ոգւոյ և աղջամուղջ արամութեան զիգեալ ի վերա կուտին հանապազ եմ.

Кон.: Այս է ճանապարհ փրկու-

№ 1637.

Листовъ 122 in-4°. — Томъ 15×11 с. — Строкъ 19. — Матеріалъ толстая желтоватая навощенная бумага. — Письмо круглое (բոլորգիր). — Переплетъ кожаный; кожа съ тисненіемъ. Три листа въ концѣ рукописи и одинъ въ началѣ заключаютъ позднѣйшія приписки на армянскомъ языкѣ, равно на татарскомъ, но армянскимъ письмомъ. — Состояніе переплетъ разбитъ. — Время 1650 (Ր·Գ·Ճ·). — Мѣсто Малатія. — Писецъ и Собственникъ попъ Іоаннъ.

Златочревъ [1]):

Хвала св. Кресту, Видѣнія Богородицы и Григорія Просвѣтителя, Посланіе Іисуса Христа въ храмъ Петра и Павла, Ефрема Сирина о соблюденіи воскресенья, Житіе Алексія Божьяго человѣка, Молитвы о. Ефрема о раскаяніи, Статья о молитвахъ, слезахъ и исповѣди, Өеофила о раскаяніи и слезахъ, Мученичество св. дѣвственницы Маріамъ, [Вардана] Исповѣданіе вѣры, О розговѣніи наканунѣ Пасхи, О томъ, что не слѣдуетъ поносить и осуждать сотоварищей, братью, священниковъ и вардапетовъ.

1) См. стр. 20 и 32.

1. Գովասանութիւն սբ խաչին (2a — 10a л.):

Нач.: Նախ քան տարրականացն երկնից և երկրի մեծաւ ցնծութեամբ: Նախ քան բարեգործականն պայծառանալ՝ մեզ երեւեցի:

Кон.: Քու միջնորդէ վերցուցելոյ: Քու միջնորդական հովանի և պահպանութեան ազգի մարդկան և ընդ փառք յաւիտեանս ամէն:

2. Տեսիլ սբ Աստուածածնին. զոր ետես սբ կայսն վասն գծագրոյն (10a—19b л.). Ср. выше стр. 21.

Нач.: Խորհեցաւ ամենասրբուհի Աստուածածինն Մարիամ երթալ ի քաղաքն Նիկոմեդեայ կալ յաղօթս և ի գետոյն ի բամ խնդրեաց յայլ եւս.

Кон.: Եւ պատուիրանին տաւնել աւուրցն ամէն ամէն բարեխօսութեան քո Հայր և որդի և սբ Հոգի. այժմ եւ.

3. Հարցմունք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին. և պատմութիւն զոր արար նոյն հրեշտակին վն մարդ կան մարդկան (20a—26b л.). См. выше стр. 21.

Нач.: Սբն Գրիգորիոս Լուսաւորիչն հարցանէ զին սուրբ և զին գիշեր հայց ոչ եկեր և ջուր ոչ եարբ եւ.

Кон.: Սակ որն զր. նոյ մարդիքն ի ձեռն խոստովանութեան և ապաշխարութեան և արտասուաց զի արդ ընդունին յանցանքն որ ոչ յիշ..

Въ этомъ мѣстѣ недостаетъ нѣсколькихъ листовъ.

4. Թուղթս Տն մերոյ Յի Քի որ առաքեցաւ յերկնից յերկիր ի տաճար նր առաքելոյն Պետրոսի և Պաւղոսի ի Հռոմ (27a — 34a л.): См. выше стр. 21—22.

Нач.: Ես (ես) արարի հրամայեցաւ ելի ի տաճարն մատուցանէի զպատարագն. և զաւր զթուղթս զայս ի տաճարին կախեալ ինքնին են.

Кон.: Ամ մարդ որ առնու զաւրինակս թիթիս ի տուն իւր և հանապազ կարդայ Տմ մերոյ նորա թողութիւն շնորհեմ և կատարեալ աւրհնին յիմոց փառացս ամէն։

5. Երանելոյն Եփրեմի ասացեալ վասն պահելոյ նր կիրակէին։ Ասացեալ է Եփրեմի (34b — 39b л.):

Нач.: Պատուեցէք զաւր նր կիրակէին ով անձինք և հեղգաւորացք որ զմաշ կիրակէին ոչ մնանաք։

Кон.: Եւ խոստովանեցէք զմեղս ձեր և արդ մերձեցարուք առ քս։ Զի ընդ նմին վայելեսցուք յանբաւախ աւրախութիւնս ի քն յս ի տր մեր որում փառք յաւիտեանս ամէն։

6. Վկայաբանութիւն կանմաւոր աղջկանն որդոյն Աշխեստանայն (40a—49b л.):

Нач.: Այր մի էր ի Կոստանդինու պաւլիս որոյ անուն էր Եփրեմիանոս և էր այրն այն յոյժ մեծատուն են։

Кон.: Կացեալ հայր և մայր նորա կենդանի Է ամի զինի փոխմանն ծառայել և պատուաւորել ող զերեկզմանին նորա և յետ այնոր հանգան ի քն խաղաղութեամբ խոկ նրն Աշխեստանոս ի հրաշից ամաց ի. իէ. ի փառս եղ։

7. Աղաւթք սրբոյ Եփրեմի ասացեալ յաղագս պղծման (50a—58a л.):

Нач.: Տր ամ զաւրութեանց աղաչեմք զքեզ որ մեծդ ես և ահաւոր ահեղ և զարմանալի անեղ և անանցանելի. անբաւ և անբովանդակելի։

Кон.: Յարաժամ աւրհնեցից զքեզ. ցից և փառաւորեցից զհզաւրութեամբ անգարաւր զհայրդ ողորմած և զորդիդ բարերար և զհոգիդ ոմ կենդանարար յայժմ են.

8. Վասն աղաւթիցն և արտասուաց և խոստովանութեան (58b — 65a л.):

Нач.: Որդ շնորհ արտասուաց նշանակ է սիրելոյ զքս են.

Кон.: Եւ որք մխանգամ արժանաւորին երկնից արքայութեան. Ո յաւիտեանս յաւիտենից։ Եւ որք անհնազն մնացեալքն անզղջեցին յաւիտեանս յաւիտենից։ Եւ քե փառք յաւիտեանս ամէն։

9. Թէոփիլոսի ասացեալ յաղագս պղծման և արտասուաց (65b—66b л.):

Нач.: Որդ սպառն է ամ մարդոյ զայս անել զմտաւ հանապազ և առնել ընդ միտս. Ահա եկն առաւտն և ոչ վաստակեցի. երեկոյն.

Кон.: Յայն ժամ ցնծան աշխարհմանցն և անշահ ոգոն նախակողմանք. և քե փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

10. Վկայաբանութիւն որդոյն Մարիանէ կուսին որ վկայեաց վասն անուան քի (67a—79b л.):

Нач.: Յետ յարութեան Տն մերոյ և փրկչին յին քին և փառաւոր վերանալոյն յերկինս և զալստեան հոգւոյն սրբոյ յառաքելոյն են.

Кон.: Եւ անդէն զահիճն ձգեալ

զաւուրն և եհաս զզօրանոց նորա։ Եւ պարգևս խոստացեալ ի քո անձն Սու-րբանէ. բարեխօսութեամբ յա-նիս ամենայ. ի. ին. ի փառս քեզ եղ մերոյ։

11. Ուղիղ հաւանութիւն (դաւա-նութիւն) հաւատոյ որ ի հայր և որդի և ի սբ հոգին. զոր մեզ պայծառ գրեալ ամենայն գրոց ի վս հիման առաքելոց և մարգարէից (80a—102b л.):

Нач.: Զամութիւնն անճառելի և անհասանելի և անքննելի աստուածն մեր ամ ամենաշնորհ գիրք։

Кон.: Նմա՝ քննեցն զօրօրէն. և ընձա՝ որ կանխագէտն առնէ զօրստա-տարագն յաւուրն շաբաթու և կիրա-կէի։

Непосредственно слѣдуетъ въ обычномъ автору томѣ заключеніе Նայց ի վս սուր աստի վայ եղիցի և որդոց անձին իմոյ и пр., что выписано уже нами при описаніи рукописи № 1636, см. стр. 34.

12. Մն հարցն ուղղափառաց. Հա-ստատեալ է ի պատճառս նախա-տեաց խորհրդոյն յաղագս Ընհաոից (103b—109a л.):

Нач.: Թէ հերձուածող կամ այլ ազգ քրիստոնէ հարցանէ զիս. թէ ըն-դէր զօրըր աղուհաց պահէք պինդ են.

Кон.: Նոյա երեւ մեզ յարուցեալն. և տուողէ զյարութիւնն իւր ընդ որում հաւր և ոչ հոգոյն վայել է փառք են։

13. Վ[ս] շրանդամելոյ և շզամե-լոյ զեղջերու և զընկերս. զքահանայս և զխարգասպետս (109b—119a л.):

Нач.: Մ՚Թերը եզդ և ատրաքետ ադ ընծայել ընդունութիւն զիջեալ կա-տին ի վս իմ հանապազ են.

Кон.: Զի այս է ճանապարհ փրկու-թեան որ հանէ ի բարութիւնս ի վայելուչ արքայութիւն երկնից ընդ որս և մեզ եղիցի վայելել և փառս [ա]ռալ հաւր են։

Записи и приписки.

I. Въ концѣ *Хвалы св. Кресту*, на 10a л., почеркомъ текста:

Բարեխօսութեամբ ամենայն և ամենայնքն որ նշանի քո քո ամ ողորմի ընդունողի գրոցս մեղաւոր գրչիս տեառ անուն Յովհաննէս երէ-ցուն. այլ և ծնողացն իմոց ամենայն և մայրն իմ Թադուհէ. որ սա ամ փո-խեցան. և եղբայրն իմ Պետրոսն. և քոյրն իմ Նորանն.

II. Въ концѣ *Видѣнія Богородицы*, на 19b — 20a л., почеркомъ текста:

Բարեխօսութեամբ սրբուհոյ ամա-ծնին ողորմի քո ընդունողի գրոցս մե-ղաւոր գրչիս տառապեալ Յովհաննէս երիցուն և կողակցին Մարթային և հայրն իմ ամենայն և մայրն իմ Թա-դուհէ. եղբայրն իմ Պետրոսն. քոյրն իմ զՆորանն։

Քանզի յոր ժամ խաչն փայլէ
Յարևելից ճառագայթէ
Պարբերելի փողն գոչէ.
Զարդու մարդկան զարթուցանէ։
յառնեյարկելէ ամ իշխանէ
Զամենեսեան անդ ժողովէ.
Պատուական զնոա քննէ.
Զուգիան յայտեաց բաժանէ։
Յայն ժամ որ ամենքն ի ձեզ
խնդրէ
Եւ եզ բարեխօսել

Զամ ընդ նեղ հաշուեցնէ
Որ զնէր անձն մեղքն ընծէ։
Յարքայութիւն մեծարէ
Անձամբ փառաւոր զնեղ պատուէ
Յաշխարհագրեան գանն գանէ
Անանց կենաւք ուրախ առնէ
Զաւք յաւիտենս ամէն։

III. Въ концѣ *Посланія Іисуса Христа*, на 34 а л., почеркомъ текста:

Զատուցողի գրոցս Յովհաննէս երէցուն և հաւրս նորա Մծատուրին և մաւրս Թագուհէ և եղբաւրս կարապետին որ առ ած փոխեցան. այլ և զեղբայրն իմ Պարոնն և քոյրն իմ զԼ.րանն ած պահէ. Ա̃ ասէք տարկաւագ Աբրահամն որ խնդրն եղաւ պատճառ գրոյս։ [пустое мѣсто] գրել տուեց։

IV. Тамъ же, на 34 а — 34 b л., позднѣйшая приписка:

Ա̃ ասէք Պետրոսն զիւր եղբայր Պօղոսն հայրն մեղաւոր կարապետան խոնարհէլն ողորմի առա ԵՆ.

Ա̃ օրհնէ Գուրգէն բէկն և հայրն իմ Ամատուրն և մայր իմ Մարանն և իմ խոջա Գիրիկորն և Նոխատուրդն և քուր իմ Նարկուլին Օխ որ կարթայ առի ած ողորմի հոգուն ամէն։

V. Въ концѣ *Слова Ефрема о соблюденіи воскресенья*, на 39b–40a л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քս̃ ած ընտացողի գրոցս. մեղաւոր գրչին Յովհաննէս ասա անուն երէցունն. և հաւրս նորա Մծատուրին. և մաւրս Թագուհէ և զեղբայրն իմ Կարապետան. Պառսաման. քոյրն իմ զԼ.րանն։ Ա̃ ասէք զԱբրահամն և իւր ննջեցելոյքն ամէն։

Աշէր անան յի
Տուր զեղջերի լոյս (պղեցելոյս)
Եւ յորդ արտասուս[1])
Ծփել յաշերաւ
Նմիշէ իմ հոգոյս.
Մեղաւք մեռելոյս
փարատիչ ցաւոյս.
Ած իմ յի.
Կենաց լեր մեռելոյս.
Խաւարեալ ոգոյս.
Եւ հան զնեղ ի լոյս.
Արարիչ և յոյս.
Հաստատեա զինձ
Անգնեա զերելոյս
Ինձ ողորմելոյս.
Զգձող գրոյս.
Զատուցող գրքոյս
Մի հանի անյոյս.
Մի Թողուր անլոյս.
Ապաւէն և յոյս։

VI. Тамъ же, на 40a л., позднѣйшая приписка:

Ողորմի՝ խորոյէլն. մեղաւոր Կարապետին և իւր կողակցին և իւր որդոցն Պետրոսին. Պօղոսին. Նիկողոսին ած ասէք ամէն. հայր մեր։

VII. Въ концѣ *Житія Алексія Божьяго человѣка*, на 49b—50a л., почеркомъ текста:

Քն̃ ած քս̃ որ նահատակին բարեխաւսութեամբն ողորմեա ընտացողի գրոցս մեղաւոր գրչին Յովհաննէս երէցուն և հաւրս Մծատուրին և մաւրս Թագուհէ և եղբաւրս Կարապետին.

---

1) Можетъ быть варіантомъ этого именно стиха слѣдуетъ счесть стихъ Զեղք եւ արտասուս, помѣщенный на полѣ, рядомъ съ приводимымъ стихотвореніемъ.

որ առ ած փոխեցաւ. և զեղբայրն իմ Գրատուածն. քոյրն իմ զԱղբրանն: Սուր-խաթայ Սարգիսանն որ պատճառ եղե-ւ այս գիրքս գրել տալոյ:

VIII. Въ концѣ *Молитвъ Ефрема о раскаяніи*, на 58a л., почеркомъ текста:

Ով որ քո ած բարեխօսի զերգս. ¹) Ալէքսանդին. Պետրոսին և Հայրապետին և ամենայնսուրբին. Կիրակոսին. Նուռպատոր-գին Խաչանին ամէն հայր մեր եմ.

IX. Въ концѣ статьи *О молитвахъ, слезахъ и исповѣди*, на 65a л., почеркомъ текста:

Վասն ած դ քո աղաւոր և դ փու-տաւոր զողորմեանդ աղաչեմ բարեխօսի զերգս մեղաւորս և յանցաւոր գրչիս Յովանեսս երեցուն. և հաւրս Ծդա-տուրին. և մաւրս Թագուհէ. և եղ-բաւրս Կարապետին. որ առ ած փո-խեցաւ. և եղբայրն իմ Գրատուածն. և քոյրն իմ զԱղբրանն. ած ողորմի զՄարգա-րէին և իւր ննջեցելոցն և կենդա-նիացն:

²) Ս. ծ. ողորմի Պետրոսին Պողոսին. ած ողորմի Խորոշէլին Կարապետին ամէն հյր:

X. Въ концѣ *Мученичества св. Маріаны*, на 79b—80a л., почеркомъ текста:

Ես և երանելոյ կուսին Մարիանէ բարեխաւսութեանցն աղաչեմ քո ած բարեխօսի զերգս մեղաւոր գրչիս Յո-վանեսս երեցուն. հաւրս Ծդատուրին և մաւրս Թագուհէ. և եղբայրն իմ կա-րապ[ետ]ին. որ առ ած փոխեցաւ. և զեղբայրն Գրատուածն և քոյրն իմ զԱղ-բրանն: Ս. ծ. աւրհնէ զ[ս]արկաւագ Սարգիսանն. ողորմի իւր ննջեցելոցն որ պատճառ եղեւ. այս գիրքս գրել տալոյ: ³) Ս. ծ. ողորմի Պետրոսն. և իւր կենդանեացն և իւր հայրն և մայրն եղ-բայր և քորցն. և ած կենդանեացն և ննջեցելոցն. ամէն հայր մեր:

XI. Въ концѣ *Исповѣданія вѣры [Вардана]*, на 103a—103b л., почеркомъ текста:

Սոյն և զվարդապետս Վարդան⁴) անմնացայ յիշեսջիք և մի որ հանդէ-պանասս իմ ի գրոցս որ գրէ: Եւ որ գրէ ած անմեղեցի գրեալս զանուն Նա-րա ի գիրն կենաց ամէն. ա. ամէն. Ներող քո աղաչեմ բարեխօսի զերգս մեղաւոր գրչիս յովանեսս երեցուն. մաւրս Թագուհէ. հաւրս Ս. ծատուրին. եղբայրն իմ կարապետին. որ փոխեցաւ առ ած. եղբայրն իմ Գրատուածն և քոյրն իմ զԱղբրանն:

XII. Въ концѣ *Стиховъ о разговѣніи наканунѣ Пасхи*, на 109a л., почеркомъ текста:

Ով ողորմի քո ած բարեխօսի զերգս անպիտան գրչին Յովանեսս երեցուն. և ամէն այս Հարազատս եղբարցուցն. և հաւրս Ծդատուրին. և մաւրս Թա-գուհէ եղբաւրս կարապետին. Գրատու-ածն և քոյրն իմ զԱղբրանն:

XIII. Въ концѣ рукописи, на 119a—119b л., почеркомъ текста главная запись:

---

1) Слѣдующее до конца позднѣйшая приписка.

2) Слѣдующее до конца позднѣйшая приписка.

3) Слѣдующее до конца позднѣйшая приписка.

4) Сравни съ соотвѣтствующею записью въ рукописи № 1636, выше стр. 36, гдѣ вм. Вардана стоитъ Карапетъ.

փառք անճառ երրորդութեան հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ ամէն։

Արդ գրեցաւ և աւարտեցաւ այս նատս (տառս). որ կոչի ոսկի փոր ձեռամբս Յովհաննէս իրիցուն. որ միայն անուամբս եմ երէց և գործս ոչ. ի թուականիս հայոց. ռ ԽԳ. մարտ ամսոյ. ԻԷ. Եւ եղև յաւարտումն տառիս ի գաւառն Մ՚ալաթիա ի գրունս որ Սաեփաննոսի ի հայրապետութեան որ յաթոռոյն սրբոյ. հայոց տան տէր Ներսէս կաթուղիկոսին. այլ և զծնաւղսն մեծատուրն և զմայրն իմ Թագուհի. զեղբայրն իմ կարապետն որ հանգեան ի քս. զհայրն իմ Պապանն. քոյրն իմ Զեյրանն. զորդին իմ Սեերխանն. Գաբրիէլն. Ձաքարիան. և զանդիման գրել Յովհաննէս երիցս յիշեցէք ի տր. և մի բերան ողորմի տացէք յիշողացն և յիշեցելոցն այց տացէ քս իւր ի միւսանգամ գալստեանն ամէն։

Այլ և յիշեցէք սարկաւագ Աբրահամն և իւր կենդանիքն և ննջեցեալքն. որ այս գիրքս ոսկէ փող պատճառ եղաւ գրելոյն։ Ա՛մ տարհնէ զինքն և իւր ննջեցեալքն ամէն. հայր մեր են։

№ 1638.

Листовъ 161 in-12°. — **Текстъ** 9,7×6,4 с. — **Строкъ** 16. — **Матеріалъ** толстая желтоватая вавощенная бумага. — **Письмо** круглое (բոլորգիր). — **Украшенія** инициалы въ связи съ миніатюрами на поляхъ; заставка на заглавномъ листѣ (1а). — **Переплетъ** досчатый; кожа съ тисненіемъ; обрѣзъ окрашенъ въ красный цвѣтъ. Въ переплетъ попали два пергаментныхъ листа, одинъ, изъ греческой рукописи, въ началѣ и другой, изъ армянской, въ концѣ. — **Состояніе** переплетъ разбитъ; листы вываливались; по счету утеряны три листа; три листа въ концѣ рукописи испещрены позднѣйшими безсодержательными упражненіями въ письмѣ. — **Время** 1594 (ՌԽԳ) — **Мѣсто** Еразкай. — **Писецъ** священникъ Саhакъ. — **Собственникъ** Кулъ-Паша.

Златочревъ [1]):

Видѣнія Григорія Просвѣтителя, Богородицы, Павла, Ефрема Сирина о соблюденіи воскресенья, Мученичество Парона-Луйса, Слово объ невовѣди, О терпѣніи, О крещеніи, Каноны касательно священниковъ, Проповѣдь на Евангельское слово о сквернословіи, О небесахъ, движеніи свѣтилъ и неподвижности земли, Названія различныхъ временъ дня и ночи и рядъ мелкихъ статей.

---

1) См. стр. 37.

1. Հարցմունք այլն Դիրի՞ Լուսոյ և պատմելոյ Հրեշտակին (1a—23b л.):

Нач.: Տէր Գրիգոր Լուսաւորիչն հայոց զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր հաց ոչ եկեր և ջուր ոչ արբ էն.

Кон.: Զի ամենայն իւր լուսով և փառաւորք զոր ած է պարգևել զարդարեալ և ուրախ են միշտ. որով և զմեզ արժանի արասցէ քն ած այն ու արքայութեան. ընդ արդարոցն և ընդ ամենեցուն սրբոց իւրոց որում փառք են.

См. стр. 21.

2. Հարցմունքն որ ածածնին և պատասխանիքն Հրեշտակին (24a — 45b л.):

Нач.: Խորհեցաւ ամենայօրհնութեան ածածին Մարիամ երթալ ի լեառն ձիթենեաց կալ յաղօթս և ի գնալն իւրումն.

Кон.: Եւ պատասխանեալ ասացին. փառք բարեգթութեան քո. փառք թագաւորութեան քո։

См. стр. 21.

3. Հարցմունք Պետրոսի և Պաւղոսի. որ [illegible] (ասացեալ թէ ան.կաւ) յերկնից յերկիր ի տաճարն (46a — 59a л.):

Нач.: Եւ Պաւղոս հանդիպեցաւ եր. կրից ի տաճարն. որ մատուցանէր զպատարագն և զոր գթուղթս գայն ի տաճարին ի վեր ի յութս են։

Кон.: Եւ մարդ որ տանու զաւրէն. նակ թղթիս ի տանն իւր և հանապազ կարդայ ամ մեղաց նորա թողութիւն շնորհեմ և զկատակս նորա ածհեմ։

См. стр. 21—22.

4. Հարցմունք երանելոյն Սեբերիոսի ասացեալ ընդ պահելոյ կիրակէին (59a—69b л.):

Нач.: Պատուեցէք զօր տէրն կիրակէին ով անձինք և հեղգացողք որ զծոյլ կիրակէին ոչ ժամանեալք էն.

Кон.: և աղաչխարհեցէք և ապաշ մերձեցարուք առ քն զի ընդ նմին վայելեսցուք յանբաւական յաւիտենութիւնն ի քն յն ի որ մեր յորդում փառս են։

5. Մարտիրոսի է մեծին ծէ. պատմութիւն վկայաբանութիւն Պիոն լուս նոր նահատակին (70a — 84b л.):

Въ статьѣ этой разсказывается слѣдующее: молодой армянинъ Паронъ-Луйсъ, сынъ Аствацатура, Грегоріанскаго исповѣданія, изъ города Кафы, *въ странѣ Гуновъ*[1]), подвергся въ 1567 г. января 5-го въ родномъ же городѣ преслѣдованію со стороны мусульманъ и затѣмъ былъ замученъ, обвиненный въ ренегатствѣ, какъ будто одно время принявшій уже магометанство въ городѣ Гёзловѣ (Գէզլով) и потомъ возвратившійся къ христіанской вѣрѣ. Авторъ Мученичества, вардапетъ Вардапэсъ,—очевидецъ событія (см. запись № V, стр. 46).

Нач.: Ամ երրորդութիւն հայր և որդի և ամ ոգ հոգին. ի ժամանակս թագաւորութեան սուլտան Սէլիմին որ նստէր ի քաղաքն Կոստանդնու պաւլիս ազգէն թուրքաց որ տիրէր բազում աշխարհաց ազգաց և ազանց. բարի մանուկ մի երևեցաւ Պարոն լուս անուն աշխարհն հայոց ի քաղաքն

1) Такъ называется у армянъ Крымъ.

կոծից․ յաղթէ հայոց․ հաւատով քրի-
ստոնէից․ զաւանութեամբ սբ Գրիգոր
Լուսաւորչին․ բարի ծնողաց զաւակ
հաւրն անուն Մնատուր։

Кон.: Լա ժողովեցան ամ քրիստո-
նեայքն․ քհյք և ժողովուրդք․ փառօք
և հրաշք մինչև հրեշտակք և պսլաղեք
ի անտառին որքոյ վիայքն և պաշտչա-
նեցին ամ քն վն նահատակութեան
որբոյն․ և բազմաց երեեցաւ անտի
պառնչելի որք պատմէին վն նր։

6. Վքն ի խոստովանութեան բան
խրատական․ հարկաւոր և յոյժ աւգ-
տակար բան (85a — 96a л.):

Нач.: Դաւի վասն խոստովանութեան
խորհրդոյն գիտելի է․ զի․ Ժ․ ազգ պա-
կասութիւն կոյ ի խոստովանելն․

Кон.: և ատոր գիտելի է․ զի որ խո-
ստովանի և հեա պլոց խոով լինի և
չկամենայ հաշտել ոչ է պարտ զնոյ
արձակել մինչև հաշտեսցի․ քանզի
այն հրամայէ․ եթէ ոչ թողցուք մարդ-
կան զյանցանս նոցա․ և ոչ հայրն երկ-
նաւոր թողցէ ձեզ զանցանս ձեր։

7. Հարցմունք աթեղերայլցս վար-
դապետի ասացեալ պարզ բանիւ յա-
ղագս համբերութեան (96b—109a л.):

Нач.: Ով որդեակք վերջին է ժա-
մանակս և լցաւ երկիր ամ մեղաւք․
զի առանցեան և խաւարեցան հոգիք
են.

Кон.: աղքի նման եւ և ազատեցի․
փառք եւ որ կենդանի հաստեալ եւ․ և
ոչ խռեան և վաղճան մա[հա]ահաա լի-
նիս ի գերեզմանի։

8. Հարցմունք աթեղերայլցս վար-
դապետի ասացեալ յաղագս միրտու-
թեան (109b—116a л.):

Нач.: Մարդ՝ քրիստոնեայք եթէ
ուխտին միրտութիւն է․ որ և կնոցք
ասի ուշխարհի բառով․ և թէ զինչ է
միրտութիւն։

Кон.: մի ցանկար ընչից ընկերին
քո․ որ չէ չնախես․ թէ քանի են․ մե-
ծացեծ մեղք զոր գրեցաք։

9. Կանոնք եկեղեցւոյ ի կարգս քա-
հանայից (116a—122b л.):

Нач.: Սայսպէս ասէ գիրն թէ քա-
հանայքն իւր մէկ հալալէն իզաա ամէնն
իւր [ ] միրանեալ է իւր ձեռաւք և
հաղորդեալ է․ ամէն իւր հոգեոր
զաւակ են։

Кон.: Ընելի աղքն և անցանէ ճրագն
և կորիցեն անյիշատակ և ընելի անուն
նորա ի զպրութիւն կենաց։

10. Քարոզ ի բան աւետարանին որ
ասէ (текстъ не приведенъ въ загла-
віи) (122b—128b л.):

Нач.: Սայսպէս ասէ ամենայն գիրքն․
չէ պարտ որ մարդն յիշոցնաաա լինի
և համառաղ բարկանայ և յիշոց ասոյ
իւր հոգոյն կրակ վառէ․ և անիծան որ-
դւոքն ծնանի․ և այն ի յաւ" հրա-
մայէ․ զիշոցնաաա մարդոյն բերանն
զմոխոյ զուան կուանանէ։ Օր աւ-
րհնակ զմոխոյ զանոյն տատանոյ եւ
ասնոպէ․ այսպէս յիշոցնաաա մար-
դոյն բերանն զուան է ելից և մոխց
տատանեցի։ Սարգս քաղաքին նման է․
ի քաղաքն զանձով խաղինոյ․ ոսկի ար-
ծաթ ական մարգարիտ և մեծութիւն
լինի․ ի մարդն ոսկին հաւատքն է այն
ու մարգարիտն պահքն է աղութն է
ողորմութիւն է․ պարկեշտն է մարմինն․
զուան բերանն է․ թագաւորն հոգին
է են.

Кон.: Աիշեցէք զոյն ահեղ աւրն
ու լացէք․ ամ քաղցր է և զթած քանց

շնչոյ աղօրման․ զայ զենք ի ձեր մի-զացն ազատ է և արդարութեան փա-ռացն արժանաւորէ զամենեսեան ամէն։

11. Յաղագս երկնի (129a—146b л.):

a. Ոչ է քանի են երկինքն և ուր (129a—131b л.):

Нач.: Նախարիւ սա ի խոստովանութեամբ և զաւրութեամբ արար զաշխարհս և երկի զաւրութիւն նորա զի ոչ ընչէ արար զամ արարածս։

b. Յաղագս երկրորդ յերկնից և շրջագայութեան նորա թէ ուր է։ (131b—133b л.):

c. Յաղագս երկրի թէ ձեւ ի շուրջ զայն երկնի երկիրս հաստատեալ կայ (133b — 135b л.):

d. Վ(ասն) է գօտեացն որ ասեն է պա-րունակք և կոչի է երկինք (135b — 137a л.):

e. Վ(ասն) աւգեգէն երկնից որ կան (137a—139b л.):

f. Ոչ է ուր շարժի և ի շուրջ զայ զանց երկնից և ուր զնյ (139b — 141a л.):

g. Որպիսի ուրբնակին զիտացաք թէ արեգական և այլ լուսաւորք զարձեալ յարևելս երթան (141a — 146b л.):

Кон.: և այսպէս ծանիր զշրջանն երկնից և զնշանս լուսաւորաց և զփո-փոխումն յեղանակաց։

12. Названія временъ дня и ночи.

a. Ժամք տուընջեան (146b — 147a л.).

Այգն։ Ծայգ։ Զայրացեալ։ Ճառա-գայթեալ։ Շառաւիղեալ։ Երկրա-տես։ Շանթակող։ Հրակաթ։ Հուր փայլեալ։ Թաղանթեալ։ Արա-գաստ։ Արփողն մր։

b. Ժամք գիշերացն այս են.

Խաւարականն։ Աղջամղջին։ Մթա-ցեալն։ Շաղաւոտն։ Կամաւոտն։ Բաւական։ Խօթափեալն։ Գիզկան։ Լուսա-ձեմն։ Առաւոտն։ Լուսափայլն։ Փայ-լածումն։

13. Рядъ мелкихъ статей (147a—149b л.):

a. Извѣстные[1]) стихи на прозванія евангелистовъ — Մարդն. առիւծն. եզն. արծուին.

b. О семи таинствахъ и ихъ дѣйствіи.

c. О счастливыхъ и несчастныхъ дняхъ мѣсяца.

d. [«Քանի անգամ խաւսեցաւ ած և Քս» Сколько разъ говорилъ Богъ и Христосъ].

14. Աւրհնէք է այս։ Сіе есть благословеніе (149b—152a л.):

Нач. (стих.): «Քանզի յարժամ խաչն փայլէ. Յարեւելից փայլատակէ։

Кон. (прозою): Պատարագաւորն ասացէ այն մեր յիս քն և ամէ արգարոցն ամէն ամէն ձեռք որով հեռն ի փառս կանացս յայսմ քեզ արարէք։

15. Խոստովանանք մըղի։ Исповѣдь мірянъ (152b—158a л.):

Нач.: Հաւատամ խոստովանիմ զա-մենայն գերբորդութիւն են.

Кон.: Զոր ինչ զործեցի երեսի մեղ ի բարեգործութեան և ի փառս հանգերձեալ կենաց ամէն։ Խորհեցի մեղ։ Նզովեցի և զերգ ամէն ամէն։

---

1) Ср. между прочимъ Н. М., Описаніе армянскихъ рукописей Института Восточныхъ языковъ (въ Հանդէս Ամսօրեայ, 1892 № 3, стр. 84).

Записи и приписки.

I. Въ концѣ *Бесѣды Григорія Пр. со ангеломъ*, на 23b—24a л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ ողորմեայ ըստացողի գրոցս Կուլ փաշային խաճոյ Սինանին և իւր որդւոյն Տաւուրին և այլ ննջեցելոցս. որ է ա՛հլ յաւիտեանս ամէն։ Հայր մեր են։

II. Въ концѣ *Бесѣды Богородицы со ангеломъ*, на 45b л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ յո փո. քո որ ծնաւղին բարեխաւսութեամբն փրկեա զմեզ. և զնոյն հաւատացեալս ի տանջանացն գժոխոց։ Մանաւանդ ստացող գրոցս զԿուլ փաշան և իւր զաւերն խաթլունին և զիւր կողակիցն զխաչերեսն և զծնողսն գրչի. կարդացողացդ և լսողացդ և յիշողաց ի նոյնս. որ է աւհնեալ յաւիտեանս ամէն։

III. Въ концѣ *Видѣнія Исаія*, на 59a л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ ողորմեայ ստացողի գրոցս Կուլփաշային. խաճոյ Սինանին. կարդացողաց և լսողաց որ է ա՛հլ յաւէ։

IV. Въ концѣ *Слова Ефрема о днѣ недѣли*, на 69b — 70a л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ ողորմեայ ըստացողի գրոցս Կուլ փաշային և իւր զաւերն խաթլունին և իւր կողակցին խաչերեսին. որ է ա՛հլ յաւիտեանս ամէն։

V. Въ концѣ *Мученичества Парона-Луйса*, на 84b—85a л., почеркомъ текста:

Եւ ես անարժանս Մ քահանայ տրուպս ի վարդապետաց և յետին ի քարզըզոյ ախտաժետս ելէ պսոս ամէն և անձնաքուր բարեխօս ինձ գրեցի և եղի ի տապանի. և բաց կարի աղէօթեալ (աղօթեցէք կամ՝ աղբարսցեաւ) ձեռաց իմոց գրեցի զարդաւորութիւնս զբո։

Տէր ա՛ծ ողորմեայ ըստացողի գրոցս Կուլփաշային փրոշխաթունին խաճոյ Սինանին որդւոյն Տաւուրին. որ է ա՛հլ յաւիտեանս ամէն։

VI. Въ концѣ *Слова объ Исповѣди*, на 96a л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ ողորմեայ Կուլփաշային. խաճոյ Սինանին. որդւոյն Տաւուրին որ է ա՛հլ յաւէ (յաւիտեանս) ամէն։

VII. Въ концѣ *Слова о терпѣніи*, на 109a—109b л., почеркомъ текста:

Ով ողորմեի քեզ ա՛ծ ըստացողի գրոցս Կուլ փաշային փրոշ խաթունին. խաճոյ Սինանին. որդւոյն Տաւուրին. որ է ա՛հլ յաւէն ամէն։

VIII. Въ концѣ *Слова о крещеніи*, на 116a л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ ողորմեայ ըստացողի գրոցս Կուլփաշային. խաճոյ Սինանին. որդւոյն Տաւուրին. որ է ա՛հլ յաւիտեանս ամէն։

IX. Въ концѣ *Канонов касательно священниковъ*, на 122b л., почеркомъ текста:

Յորոց փրկեսցէ զմեզ սրբոցին անքունեյի մեզաց եւ տաւուել ստացող գրոցս զԿուլ փաշան. զխաճոյ Սինան և զիւր որդին Տաւուրն. որ է ա՛հլ յաւէն ամէն։

X. Въ концѣ *Проповѣди о скверно-словіи*, на 128b л., почеркомъ текста:

Քեզ ա՛ծ ողորմեայ ըստացողի գրոցս Կուլ փաշային խաճոյ Սինանին իւր

չմեղը աղօթանօք, զայ զնեղ ի ձեր մեռ-զայն ապաւէն և արքայութեան փառ-րացն արժանաւորէ զամենեսեան ամէն.

11. Յաղագս երկնի (129a–146b л.):

a. Թէ քանի են երկինքն և ով (129a — 131b л.):

Нач.: Ասացին ամ իմաստութեամբ և զաւրութեամբ արար զաշխարհս ամ և երեք զաւրութիւն նորա զի ոչ ընչէ արար զամ արարածս.

b. Յաղագս երկրորդ յերկնիցն և շրջագայութեան նորա թէ ով է. (131b—133b л.):

c. Յաղագս երկրի թէ ծով ի շուրջ գալն երկնի երկիրս հաստատեալ կայ (133b — 135b л.):

d. Վ(ասն)ն է զօտեացն որ աւետն է պա-րունակը և կոչի է երկինք (135b — 137a л.):

e. Վ(ասն)ն ուղեղէն երկնից որ կան (137a —139b л.):

f. Թէ ով շարժի և ի շուրջ գայ գունդ երկնիցն և ով գծ (139b — 141a л.):

g. Որպիսի աւրինակաւ գիտացուք թէ արեգակն և այլ լուսաւորք զարձեալ յարենալ երթան (141a — 146b л.):

Кон.: և այսպէս ծանիր զշրջանն երկնից և զընթացս լուսաւորացդ և զփո-փոխումն յեղանակացդ.

12. Названія временъ дня и ночи.

a. Ժամքը աւուրնջեան (146b — 147a л.).

Այգն. Նշագ. Զայրացեալ. Ճառագայթեալն. Շառաւեղեալն. Երկրատեսն. Շանթաւորեալն. Հրակաթն. Հուր փայլեալն. Թաղաթեալն. Առաւ-գաստն. Արփողն մր.

b. Ժամ գիշերոյն այս են.

Խաւարական. Աղջամղջին. Մթա-գնեալն. Շաղաւոտն. Կամաւորն. Լուսա-կանն. Խաւթական. Գիջական. Լուսա-ծեծ. Առաւոտն. Լուսափայլն. Փայ-լածու. մն.

13. Рядъ мелкихъ статей (147a—149b л.):

a. Извѣстные[1]) стихи на прозванія евангелистовъ — Մարգն. առիւծն. եզնն. արծիւն.

b. О семи таинствахъ и ихъ дѣйствіи.

c. О счастливыхъ и несчастныхъ дняхъ мѣсяца.

d. [Քանի անգամ խաւսեցաւ ամ և քս. Сколько разъ говорилъ Богъ и Христосъ].

14. Աւրհնեք է այս. Сіе есть благословеніе (149b—152a л.):

Нач. (стих.): Քանզի յարժամ խաւսն փայլէ. Յարենլից փայլատակէ.

Кон. (прозою): Պատարագանի աստղէ այն մեր յն քն և աստ արգարոցն ամէն ամէմ ձեզ. օրհնեալ մեռամ ի փառս-կանացս յաւիտեանս յանէ իմն ատարեք.

15. Խոստովանք մեղաց. Исповѣдь мірянъ (152b—158a л.):

Нач.: Հաւատով խոստովանիմ զա-մենայն զերրորդութիւն են.

Кон.: Զոր ինչ գործեցաք եղբայր քեզ ի բարեգործութիւն և ի փառս հանգերձեալ կենաց ամէն. Ողորմեացի քեզ. Աստուած է զքեզ ն = Հայր-րեցաք ամէն ամէն.

---

1) Ср. между прочимъ Н. М., Описаніе армянскихъ рукописей Института Восточныхъ языковъ (въ Հանդէս Ամսօրեայ, 1892 № 3, стр. 84).

Записи и приписки.

I. Въ концѣ *Бесѣды Григорія Пр. съ ангеломъ*, на 23b—24a л., почеркомъ текста:

Քն ամն ողորմեսցի բարեյիշատակ գրոցս կուլ փաշային խաճայ Մ՛ինասին եւ իւր որդւոյն Տատուրին եւ այլ ննջեցելոցս. որ է օ՛հլ յաւիտեանս ամէն։ Հայր մեր եւն։

II. Въ концѣ *Бесѣды Богородицы съ ангеломъ*, на 45b л., почеркомъ текста:

Քն ամն յն քն. քս որ ծնաւ զքեզ բարեխաւսութեամբն փրկեա զմեզ. եւ զամ հաւատացեալս ի սանձահարեալ գծոխոց։ Մ՛անաւանդ զստացող գրոցս զկուլ փաշան եւ իւր զաւակն խաթ. լուին եւ զիւր կողակիցն զխաչերեան եւ զծն ղագարա գրեշա. կարգացողացդ եւ լսողացդ եւ յիշողին ներողաց. որ է օհ. նեալ յաւիտեանս ամէն։

III. Въ концѣ *Видѣнія Цивла*, на 59a л., почеркомъ текста:

Քն ամն ողորմեսցի ստացողի գրոցս կուլփաշային. խաճայ Մ՛ինասին. կար. դացողաց եւ լսողաց որ է օհլ յաւէ։

IV. Въ концѣ *Слова Ефрема о днѣ недѣли*, на 69b—70a л., почеркомъ текста:

Քն ամն ողորմեսցի բարեյիշատակ գրոցս կուլ փաշային եւ իւր զաւակն խաթ. լուին եւ իւր կողակցին խաչերեանին. որ է օհլ յաւիտեանս ամէն։

V. Въ концѣ *Мученичества Паронъ-Луйса*, на 84b—85a л., почеркомъ текста:

Լա եւ անարժանս Սրբանէս արդուգո ի վարդապետաց եւ յետին ի քարո. զողաց ապիկարաց եւ յանցաւոր եմ. զդու ողորմեա քեզ. ազատ էակ ոզորմեալ իմ զզգեցի եւ եղի ի տապանի. եւ բառ կարծի ողորմել (ողորմեցեալ կամ ողորմեցեալ) մեղաց իմոց գրեցի զգաստութիւնս դոյս։

Տր ամն ողորմեսցի բարեյիշատակ գրոցս կուլփաշային փրոշխաթունին խաճայ Մ՛ինասին որդւոյն Տատուրին. որ է օհլ յաւիտեանս ամէն։

VI. Въ концѣ *Слова объ Исповѣди*, на 96a л., почеркомъ текста:

Քն ամն ողորմեսցի կուլփաշային. խա. ճայ Մ՛ինասին. որդւոյն Տատուրին որ է օհլ յօւտս (յաւիտեանս) ամէն։

VII. Въ концѣ *Слова о терпѣніи*, на 109a—109b л., почеркомъ текста:

Որ ողորմի քն ամն բարեյիշատակ գրոցս կուլ փաշային փրոշ խաթունին. խա. ճայ Մ՛ինասին. որդւոյն Տատուրին. որ է օհլ յօւտս ամէն։

VIII. Въ концѣ *Слова о крещеніи*, на 116a л., почеркомъ текста:

Քն ամն ողորմեսցի բարեյիշատակ գրոցս կուլփաշային. խաճայ Մ՛ինասին. որդւոյն Տատուրին. որ է օհլ յաւիտեանս ամէն։

IX. Въ концѣ *Каноновъ касательно священниковъ*, на 122b л., почеркомъ текста:

Յորս փրկեսցէ զմեզ այնպիսի ան. քաւելի մեղաց եւ սատակել զստացող գրոցս զկուլ փաշան. զխաճայ Մ՛ինասն եւ զիւր որդին Տատուրն. որ է օհլ յօւտս ամէն։

X. Въ концѣ *Проповѣди о сквернословіи*, на 128b л., почеркомъ текста:

Քն ամն ողորմեսցի բարեյիշատակ գրոցս կուլ փաշային խաճայ Մ՛ինասին իւր

որդւոյն Տեառնըրին. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

XI. Въ концѣ статьи „Մ̃արգարէք է սալ", на 152a л., почеркомъ текста:

Քն ած ողորմեա բանասացութեան գրոյս կուսմաւրացին փրոշ խաթունին. խնայեա Սինանին և իւր որդւոյն Տեառնըրին. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

XII. Въ концѣ рукописи, на 158b—159b л., почеркомъ текста главная запись:

Փառք ամենայնի երրորդութեան հաւր և որդոյ և հոգոյն սրբոյ·

Արդ գրեցաւ այս սուրբ տառքս [ձէ. ամին] անարժան և անպիտան Սահակ երիցու որ կոչի մեղապարտաւոր ի յե-կեղեցւոյ գաւառն ի յերզընկու ի գաւառն ոչ երրորդութեան թէլի ա̃ւգ յաւնիսի ա. որն է շի. որ է պահքն վարդավառին։ [ի] կաթողիկոսութեանն տ̃ր Պաւղի. հայրապետութեանն տ̃ր Մխիթարեա արքեպիսին։ Ած իւր հայրապետութիւն վայելել տացէ ամէն։ Ած և յիշողաց զաւտարչին իմ գերի Սինան. Աւ գեղ հոգին լուսաւորէ։ ամէն։ Ած և յի-շեցող զձեռաւշոն իմ զնզնակութ նորպարդ. Աւ գերին անթառամ պսակին արժանի առնէ զեղ հոգին ամէն։ Ով մանկունք եկեղեցոյ և ուսումնորք որ խորհրդոյ (՞) թողուլ զմեղս աննին իմոյ։

Ով եղբայր անարժանիս լեռնայ ու-սանող և խոշորութեան որրոց գի կոյր (sic) այս շատ է։ ամէն։

Արդ երեւ անձնեալ աղաչեմ զձեզ ով հանդիպող ոք գրոցս աւրինակելով կամ կարդալով յիշեցէք զանարժանս և զանպիտանս որ անունս է քհ և գործս քհյի չունիմ։ Յորժամ կամիք աւտա-նել. մէկ բերան ողորմի հանէք և ի բարին յիշէք և մեկ հայր մեր յեր-կինս ասէք և ած զձեզ յիշէ իւր ոչ [illegible] ամէն։

Աւարտեցաւ այս գիրքս։ Հայ[ր] մեր յերկինս։

№ 1711[1].

Листовъ 169 in-8°(17,1 × 13,3 с.).— Текстъ 14,7 × 10,3 с. — Строкъ 18—24. — Матеріалъ толстая желтоватая навощенная бумага. — Письмо круглое (բոլորգիր) различнымъ почеркомъ, хотя отъ одного и того же писца. — Украшенія инициалы и заглавія красными чернилами; раскрашенныя буквы и миніатюры. — Переплетъ досчатый; обрѣзъ окрашенъ въ красный цвѣтъ. — Состояніе посредственное. — Для части рукописи: Время до 1601 г. — Писецъ Мкртичъ. — Собственникъ сапожный мастеръ (уста) Нерсэсъ.

Житіе вардапета Вардана, Пѣснопѣніе при погребеніи священниковъ, Вопросы и отвѣты, О сквер-

1) По г. р. 1609.

посланія Іоанна Ерзнкайскаго, О милосердіи, О принесеніи пальца св. Апостола въ Арменію, О чудесахъ св. Николая, О постѣ, Объ исповѣди, Изреченія мудрецовъ, Физіологъ, Исторія Тарона Зеноба Глака съ Продолженіемъ еп. Іоанна Мамиконяна, равно съ Исторіею Креста „Ццернеан" и Креста „Хлцунеац", Исторія св. апостоловъ Петра и Павла, Проповѣдь Іоанна Одзнійскаго и О христіанскомъ ученіи у арабовъ.

1. [Վարք Վարդանայ վարդապետ-ի.]

Начало этого Житія вардапета Вардана дефектно; недостаетъ двухъ или болѣе листовъ. Сохранившуюся часть, занимающую первыя семь страницъ, мы приводимъ цѣликомъ: օրհնեալ. և արժանացեալ կարգի քահանայութեան. կուսակրօն վարուք. և լցեալ շնորհօք ամենայնի. հրման եղեալ ամ ծառայութեան. ամաշուանչ գրոց և եղանակաւոր երգոց. Այլ և գրչութեան արուեստից և պատկերահանութեան. Եւ զանազան ծաղկաւք նկարեալ զարդարէր. զհին և զնոր կտակարանս. Այլ և փիլիսոփայական խմաստից և վերծանութեամբ գրոց. Այլ և աստղիճնութեամբ լ[ը]ցեալ. արթնութեամբ գիշերոյ. և յաւանակացութեամբ և անդադար ծնրադրութեամբ. երանելին և քրանաջան մշակն քի՜ Վարդան: Որ քաղցր և անուշ եղանակաւք զամենեսին զարմացուցանէր. Եւ այնպէս սիրեցեալ եղև յաշ ամենեցուն. զի յան զհայ[րա]պետան տասնել մեծարէին զնա և [պա]տու-էին: Իսկ երանելին քահան[այ Վար-]դան յաւուր միում ի միտ առեալ զբան աւետարանին. աւետարանին որ ասէ վայ ձեզ յորժամ ասիցեն զամ մարդիկ բարի զձէնջ: Եւ թէ որ խոնարհեցուցանէ զանձն բարձրասցի: Եւ ասէ ոչ է ինձ պիտոյ փառք աշխարհիս. եթէ վերին փառացն եմ ցանկացող: Արդ յարուցեալ երթայ յանծանաւթ տեղիս զի ոք մի փառաւորիցիմ ի մարդկանէ:

Եւ եկեալ յաշխարհէն խրիմ. գնացեալ եհաս յանապատ մի առ կրաւնաւորս և ս[ղեց]եալ ազ[ե]ստ միայնակեցի. և ծառայէր կարգաւորացն ամի.

Այլ ըստ աւրինակին բանին որ ասէ ոչ կարէ քաղաք թաքչել որ ի վերայ [լ]երին. և ոչ լուցանեն ճրագ. և զ[նմն] ընդ գրուանաւ: Այլ ծածկեցաւ [ճրագ] շնորհացն որ ի նմա. Թէպէտ և [երանել]ին Վարդան ոչ կամէր զի յայտնեսցի. Այլ ի շնորհաց հոգոյն խնդացան զնա և որպէս զհրեշտակ եյ ծառայէին զնա:

Եւ որն Վարդան անդի եա փախուստ առեալ և գնացեալ յերկիրն եգրեկոյ. ընակեցաւ ի վանք մի: Եւ աւեր ի միտս իւր եթէ խուսափեմ եա յայտնի լինելոյ. այլ կամաւ խմով զլռութիւն տանանամ զի գիտասցեն եթէ խաւլ եմ և համր: Եւ եկաց ի յանապատն այն առ ոսո վարդապետի մի. և ծառայէր վարդապետին և կրաւնաւորացն լռութեամբ: Եւ [աղ]աւաշ և խեղագար կարծէին զնա: Իսկ յաւուր միում մտեալ էր ի քաղաքն եգրեկեն ամ մեծատուն և եկեալ կոչեցին զվարդապետն և զեղբարսն ի Թաղումն նորա. Եւ գնաց երանելին Վարդան զինի:

Եւ եկեալ որդի մեծատանն առ վարդապետն և ասէ. եթէ հայրս իմ ա[նկէր] ինչս բազում և ի կենդանու-թեան խորամ ոչ ետ աղքատաց. քանզի անօգուտ ընութիւնս անէր։ Մ՞իթ աղաչեմ զքեզ, զի առեալ զգանձս սորա ձեռամբ խորոքք առ-ցես աղքատաց միթէ գտանէ ողոր-մութիւն ի՞ քէ։ Եւ առեալ վարդա-պետն զգանձն, ընդր ի ձեռն մեռե-լոյն, և նորին ձեռաւքն ետուր աղքա-տաց։ Յայն ժամ եկեալ կամ'ւոր մունջն Վարդան ի մէջ անօթի իւն լեալ զզոզն հողով և Թափեաց 'ի վերայ մե-ռելոյն։ Եւ քահանայքն և ժողովուրդքն զան հարեալ զնա հ անին արտաքս։ Իսկ ի միւսումն աւուրն, մեռաւ անն հաւատարիմ քրի տանէս և օղորմած ի նոյն քաղաքին ։ Եւ եկեալ կոչեցին զփարանկքն ս ցնմ վանից։ Եւ նորա առեն գաղտ արար եղխիցուք, զի մի գիտասցէ մ ունջն, և գայցէ զհետ մեր և բերիցէ նախատինք մեզ։ Յայնժամ խնդրեալ կամաւոր աղաւաչն երանելին վարդան ։ և ընդեցեալ ժողովեաց զա-նազան ծաղկունս և բերեալ եկից ի վերս ոյ մեռելոյն։ Եւ զայն տեսեալ ամե-նեցն ուն առեն ահաւորեալ է ատառւած, որ և ծնչյս այս ետ խմաստութիւն, նս ծածկել զարժանաւորս իւր։ Օ ի մե-ծս աստնն այն որ անօգուտ էր, հող [բ]ե-րեալ Թափեաց ի վերայ։ Եւ սորա որ բար[եղ]արծ էր և ողորմած զանազան զ[ոյ]նս ծաղկանց բերեալ նշանակե-լով զբարեգործութիւն իւր։ Եւ հայր վանացն ի միտս իւր առեր մեծ և խմաս-տուն այր երկի այս և արդ կամիմ հար-ցաքննել։

Եւ յաւուր միում առեալ զնեռանէ կամաւոր մնջյն վարդանայ, և եմոյն յեկեղեցին և փակեաց՝ զդուռն բե-րեալ զխաչն և զաւետարանն եդ ի վե-րայ զրախոյլին և ասէ ով այր զա ոչ ի հրեշտակաց եւ ըեմ քեզ բարեխաւս և ոչ ի մարդկանէ. Ա՞յլ զայն խոկ զխաչս և զաւետարանս քեզ. Օ ի խաւսեսցիս և այսցես, թէ ինչ մարդ ես. կամ յար յամշխարհէ։ Եւ նա խաւսեցաւ և ասէ, և զի հարցանես զիս և մի էր երգումն առս ինձ։

Եւ եմ վարդան փիլիսոփայն։ Եւ արդ որպէս [զ]ու ինձ երգումն արկեր և [բա]րեխաւս կալար զխաչս և զաւե-տարանս. զնոյնս և ես քեզ բարե-խաւս կալնում, զի մի յայտնեսցես զիս մարդկան մինչև յաւուր մահուան իմոյ։ Եւ մի առաւել պատիւ արասցես ինձ քան զառաջինն։

Եւ նա վասն երդմանն և աղաչա-նացն ոչ յայտնեաց զնա մինչև եհաս աւր մահուան երանելւոյն վարդանայ։

Իսկ յորժամ առանդեաց զհոգին առ այծ երկիցս երանեալ և սուրբ ճգնաւորն ամահամձայ քահանայն վարդան յայն-ժամ եկեալ հայր վանացն և անկեալ համբուրէր զոտս նորա։ Եւ այլ կրաւ-նաւորքն զարմանային և ասէին զինչ առասնես ի դա զի այդպէս ողորմով համբուրես զոտս դորա։ Եւ նա սկսեալ պատմեաց զամենայն զոր ինչ լուեալ էր ի նմանէ։ Յայնժամ ամենեքեա[ն] լային և զարհուրեալ հիանային ընդ [ա]նչափ համբերութիւն նորա, զի ամենեքեան իբրև զաղաւաշ համարէին զնա։ Եւ բազ կարգի քահանայից, առ-բեալ եդին ի հանգստեան առաջնորդ աստուածոյն ի փառս քն այ մերոյ որ է աւհնեալ յաւիտեանս ամէն։

1. Երգ, զոր Թաղեան քահհեց։ Это пѣснопѣніе не докончено.

Нач.: Որդիք մշկան լուսոյ հաւրքն մեծի.

Քահանայից զասք երանի են.

Кон.: Ներեսի ի գրոց բանս խուսափի. մոլիգրդ...

Названныя двѣ статьи, занимающія всего четыре листка, составляли часть одной рукописи.

2. [Հարց և պատասխանի] (61 страница, до первой страницы IV тетради). Начала недостаетъ.

Начинается: Խորհրդական Հարց և կ[? Մ]իլ ծախու երեփլ ցանկալին. սրբերլ բաւսոց և բանհարաց. ծառոց և անկեզ կարիլ հաստիւս և հաւուն մրգոց։ բառ այդը իւրոց ցեղ և զանազան։

Кон.: չէ պարտ նշխուխեամբ մաւծանել յեկի եւ և. ՚ը անեղ օծանեն ղըշն։ ի զլուխն. ի ձեռն. և ի սիրտն. և այլ ոչ են։

Въ числѣ отвѣтовъ, разъясняющихъ религіозные вопросы, находимъ напримѣръ и такое опредѣленіе человѣка, quasi-этимологически обоснованное:

Հարց.,Օ՞ինչ է մարդ։ Պիտ դրամ։ որպէս անուն թագաւորին ի վը դրամին. նոյնպէս և անունն Այ ի վը մրդյն։ զի մրդն անդրադարձի. և դրամ ասի։ և դրամն մրդ։

Вопросъ: «Что такое человѣкъ?» *Отвѣтъ*: «Деньги, какъ имя паря на монетѣ, такъ и имя Бога на человѣкѣ; кромѣ того, слово «мардъ», т. е. человѣкъ съ обратной стороны звучитъ «драмъ», т. е. *деньги*, а слово «драмъ», т. е. *деньги* читается — «мардъ», т. е. *человѣкъ*.

4. Յովհաննու Երզնկացւոյ [Іоанна Ерзнкайскаго] (գ. 1a — գ. 4a):

Нач.: Վ՝այ. ՚ը բերանն։ Խնդրորդ կանոնս զրեմ վս աշեղ և մեծ. զաւն. ասակայլ մեղացն. որ զեղչուկ բառով յեշողք ասի. և զրոց բանս հայհոյանք. և Թշնամանք կոչի։

Кон.: Որք բանբասանս բառ նա_խանձին յօդեն սուտ-Թեամբ առ ընկե_րին. Ընդհատ մեղացն որով ասեցին. յանձինն՝ իւրց ընդունէց։

5. Վ՝ասն աղարմուԹեան (գ. 4a — գ. 6b):

Нач.: Աղորմութիւն արարէք աղքա_տաց և կարօտելոց՝. զի աղորմածացն է արքայուԹիւն երկնից՝։

Кон.: Օ՝արմանալի է կուսուԹիւն՝ բայց զերազանց է աղորմուԹիւն։ Վ՝ն որոյ աւէ յակոբոս ընդ է չ՝Լոսխ պարծի առ զատաստանաւն եւ։

6. ՊատմուԹիւն յաղագ՝ս մաւրին որրոյ առաքելոյն և բերմանն՝ ի հայք (գ. 6b — գ. 11b):

Нач.: Քահանայ սմն էր արժա_նաւոր և զարդարեալ ամ առաքի՝նու_Թեամբ և որբուԹեամբ յաղագ նու_նեաց զաւսաին որ կոչի կաղալնա՝ ի գեօղն որ կոչի բծրայր ի զամ։

Кон.: և եղեալ զնա յեկեղեցւո՝յն որ կոչի զամ բծրայրի մեծաւ ուրախու_Թեամբ ի քս յս ի ո՞ր մեր որում փառք յս՞.

7. Ի սքանչելեաց Սրբոյն Նիկո_ղայոսի՝ *О чудесахъ св. Николая* (գ. 11b — ե. 3a):

Нач.: Լ՝այր մի աղքատաս անուն որ ընակեալ էր եղեր միաւոյ քաղաքին են.

Кон.: [illegible]

8. Վ ն պահոց (ե․ 3a — ե․ 6a):

Нач.: [illegible]

Кон.: [illegible]

9. Վ ն խոստովանութեան (ե․ 6a — ե․ 12b)[1]):

Нач.: [illegible]

Кон.: [illegible]

До сихъ поръ, начиная съ 3-ьей статьи, почеркъ былъ одинъ и тотъ же, а слѣдующія двѣ статьи писаны другимъ почеркомъ.

10. Խրատք [illegible] (զ․ 1a — է․ 10b):

См. Изслѣдованіе.

11. Խրատք [illegible] (է․ 10b — ը․ 4b):

См. Изслѣдованіе.

12a. Պատմութիւն Տարօնոյ. [illegible] [2]) [illegible] *Исторія Тарона, которую перелъ Зеновъ епископъ Сирійскій* (ը․ 4b — ժզ․ 2b):

Нач.: [illegible]

Кон.: [illegible]

b. [Յովհաննու Մամիկոնենի եպիսկոպոսի պատմութիւն Տարօնոյ]:

Нач.: [illegible]

Кон. [пятой главы[3])]: [illegible]

c. Պատմութիւն [illegible] (ժզ․ 3a — 4a):

Исторія эта соотвѣтствуетъ той, что въ Венец. изд. Іоанна Мамиконяна (1832) занимаетъ стр. 54 — 56; но затѣмъ слѣдуетъ не Վ ն [illegible] Տիրանայ ևն․ *О смерти Тирана и пр.*, а —

d. Պատմութիւն [illegible]

1) Въ ե тетради недостаетъ въ первой части четырехъ листовъ: въ ней только 8 листовъ.

2) Ср. Зарбаналянъ, Hist. litt. de l'Arm. anc., стр. 217.

3) [illegible]

չին որ հայաստանեայց կայի (մգ․ 4b — մգ․ 7b):

Нач.: Եղեւ որպէս դնէր ի պարսից յոհէն խաչէն ամբընդգրաւ: Եւ յայն ժամ մեան ընդդայեան Տիկնոջն սուրբենայց.

Кон.: Իսկ ի մէջ յասուրս յայսմիկ. ցուս մէ խաչէն որ ի Վարագ. և էր թվական հայոց Ճ. և Է: Եւ քէ այն մերոյ փառք և զօրութիւն ամէն:

На этомъ и оканчивается Исторія Мамиконяна.

13. Պատմութիւն մէ առ արքեղացն ան մերոյ յի քէ. պետարութ և յովհաննու (մգ․ 8a — մե․ 5b):

Нач.: Մեղ անէ մեր յո քո. մե փրկութեան աղզի մղի. մեշտ և հանապազ ըանիւք և ասէեայն հնարինութեամբն իւրով են.

Кон.: և առաջ ողջունեցին զմեռանս. և ափաեցան յիւրաքանչիւր վինձակս: Կ՚ա զե քէ այ մերոյ վայելէ փառք իշխանութիւն և պ՛.

14. Վճարդ յովհաննու ոնեցոյ ասացեալ (մե․ 5b — 7a):

Нач.: Պահեցարուք զամենասուրբ բարեբարութենէ ան մերոյ փրկչին յի քի։

Кон.: Զոր պատարաստեցէր խնկ զըանէ Ծի որդւոյ քոյ և ընդ նովին փառաւորել զքեզ հարբ և ամենասուրբ հոգ՛.

15. Կ՚ն սանկի արց[անըերց] (մե․ 7a—7b):

Нач.: Եւ Թէպէտ ոչ գրոց ոչ հասառան. այլ ցուց[անէ] ի նոցին գրոց վկայութիւն երից անձ[ն]աւորութեանցն նախ որ ասէն ի լեզուս իւրեանց. առ հայր. իսկ որդի. ա ա[ւհ] գրաս հոգի են.

Кон.: Ինքն ինքեան միայն հայրն. և որդին միածին և հոգին մէ որում փառք:

Записи и приписки.

I. Въ концѣ *Житія Вардана* почеркомъ текста (ա․ 6, a—b л.):

Մեղ որք կարդայք կամ աւրինակէք յիշեցէք ի քս զկարապետս քհայն տէր բեցին որ զաւրինակն շնորհեաց: Եւ զպետրոսն որ զԹուղթն ետուր: Եւ զանիկման գծողս: Եւ զմ յի շղցն ողորմեացի:

II. Тамъ же, на нижнемъ полѣ приписка позднѣйшая: քս ած որդոյն վարդանայ փիլասոփայ բարեխօսութեամբն. ողորմեա սաւթեայ ներսեսին. և իւր ծնողաց հաւրն յովաննիսին. և մորն լոյս տիկինն. և եղբորն միրանշին. և կենակցին խաթուն մելքին. և որդոցն. մելքնակթին. և բաւպէն. ամէն:

III. Въ концѣ *Вопросовъ и отвѣтовъ*, на գ․ 1a л., запись почеркомъ текста:

Զյովաննէս քհայն յիշեցէք ի քս զի պսոր. մէ. է որ մեռաւ. ազա չեմ զձեզ բոլոր որտիւ ած ողորմի:

IV. Въ концѣ *Слова о скверносло́віи*, на գ․ 4a л., запись почеркомъ текста:

Զյովլ քհ յիշեցէք ի քս: Եւ զխաչատուրն: Եւ զիս զեղկելի գրիչս. զմեղ յիշի քս:

V. Въ концѣ *Слова о милосердіи*, на գ․ 6b л., запись почеркомъ текста:

Ողորմած ած ողորմութիւն շնորհեաց յովլ քհին և ծնողաց նր: ընդ նմին խաչատուրն և ննջեցելոց նորին:

VI. Въ концѣ *Исторіи пришествія Фаддея Апостола въ Арменію*, на գ․ 11b л., запись почеркомъ текста:

Սրձանքիւ կուսիւլոց քո ած. ողոր-մեայ յո̃վլ քհին. և սրբու խաթունին. ընդ նմին և մեզ գրչիս. և խնայն ամէն. Ես որ զամէնն ասէն.

VII. Въ концѣ *Разсказа о чудесахъ св. Николая*, на ե․ 3a л., запись почеркомъ текста:

Ես քի մարգարտի բարեխաւսութեամբ և աղօթիւք սրբոյն նիկողայոսի. ողոր-մեա քո ած յո̃վլ քհին. և սրբու խա-թունին. և ինձ միրանշի մեղապարտ գրչի. ստացաւղին քհի. և իմ ծնողացն. և ամենայն արեան մերձ.

VIII. Въ концѣ *Слова о постѣ*, на ե․ 6a л., запись почеркомъ текста:

Քն ած յորժամ գաս հայրական փա-ռօք. և ընդ̃մ հրշտօք ի դատել զերկիր. յայն ժամ յիշեա զյո̃վլ քհնայն. և զս-րբու խաթունն. յարքայութեան քում. ընդ նմին և խաչատուրն։

IX. Въ концѣ *Слова объ Исповѣди*, на ե․ 12b л., запись почеркомъ текста:

Որոց և զմեզ արժանիս արարեր քո ած զյովաննէս քհն և զսրբու խա-թունն. և զիս զանպիտան գրիչս զմկըր-տիչ և հայրն իմ զանդրէաս քհն. և զհօրեղբայրն իմ զթումաս կ̃րն. և զմայրն իմ զախտ մելիքն. և զեղբայրքն իմ զյո̃վլ [և] կարապետ քհնք. և զքոյրքն իմ. և զամ արեան մերձաւ[որան և] զերախտաւորան իմ. և զխաչատուրն և զնորընծայ[ ] ի քո։ Ես ած զյի-շողք յիշէ ամէն։

X. Въ концѣ *Физіолога*, на ը․ 4b л., позднѣйшая приписка:

Ի թվականիս հայկական տումարի. ո̃ծ. եկի ես անարժանս բարսեղ (-սեղ) սպասաւոր բանի. և աշ̃կրտ Սրապիոն քաջ բարունակեանին ուրհայեցւոյ ի գիւղաքաղաքս Դ̃ուղց. յաւուրս դար-նանցին. — յորում ամի մարախն եկն և զնացաք ի դաշտն ի պահապանել. — Ունելով բարեխօս սբ̃ ստեփաննոս նա-խավկայն.

XI. На ժ․ 3a л., почеркомъ текста:

Քն ած քո որ ծնողի բարերարու-թեամբ. և որոց յովաննու կարապե-տին. և որոց ստեփաննոսի նախավը-կային. և որոց գրիգորի մերոյ լու-սաւորչին. ողորմեայ կուշկա[կա]ր ներսէսի հոգոյն. և իւր ծնողացն. հաւրն յովաննիսին. և մօրն լուսաբե-նէն. և եղբօրն միրանշին. և կենակցին խաթուն մելքրին. և որդոյն բաւլէին և ամ արեան մերձաւորաց իւրոց։ ամէնս Ես ինձ միրանշի անարհեստ գրչի և անարժան քհի. և որ զամէնն ասէ. զերանաւէտ ձայն լսէ։

XII. На ժ․ 9b—10a л., почеркомъ текста:

Բարեխաւսութեամբ և աղօթիւք սրբուհու ածածնին. և յովաննու կա-րապետին. և սրբոյն ստեփաննոսի նա-խավկային. և գրիգորի լուսաւորչին. և առաքելոց թ̃րին. ողորմեա քո ած սա-թայ ներսէսին և իւր ծնողացն հօրն յովաննիսին. և մօրն լուսաբինէն. և եղբօրն միրանշին. և կենակցին խաթուն մելքրին. և որդոյն բաւլէն. և ամ արեան մերձաւորացն ամէն։ և ինձ մե-ղաւոր գրչի։

XIII. На ժա․ 2b л., почеркомъ текста:

Քն ած ամենըգթու բարեխաւսու-

թեանցն յովաննու կարապետացն աւետ-մա աւթա ներսէսի հաւրն և իւր ծնողացն. հօրն յովաննիսին. և մօրն լուսաթինէին. և եղբօրն միրաշին. և կե-նակցին խաթուն կիլէրին. և որդոցն կիլբէկեթին և թաւթին. ամէն։ Ես ինձ մեղաւոր գրչի. և անարժան քհնի ստեփանոսի միրաշի. ամէն։

XIV. На ժա 11, a — b л., почерком текста:

Զաստուած պատմութեան զաւթա ներսէսն և զհայրն իւր զյովաննէս և զմայրն իւր զլյսաթինին. և զեղբայրն իւր զմկ. և զկենակիցն իւր զխաթուն մե-լէքն. և զորդիքն իւր զմելքէսեթն և զթաւթին։ յիշեցէք բոլոր որպէս։ Ես զխս զանպիտան գրիչս զմկ ստեփանոսն քհ. և զհայրն իմ զանդրէաս քհ և զմայրն իմ զախս մելքէն. և զհօրեղբայրն իմ զթումաս կրն. և զեղբարքն իմ. զյովաննէս և զկարապետ քհայք և զեղբօրորդիքն իմ զներսէս քհ. և զա-հաննէս և զանդրէաս և զստեփաննոս սատամաւէր և զմայրն իւրեանց զա-րուս խաթունն. և զամ ննջեցեալսն մեր. յիշեցէք առ ած միով ամ ողոր-մայ։ Եւ ած զձեզ յիշէ։

XV. На ժը, 8а л., почеркомъ текста:

Զաստուած պատմութեան զներսէս և զհայրն իւր զյհն. և զմայրն զլյս-աթինին. և զեղբայրն մկր. և զկենա-կիցն. զխաթուն մելէք և զորդիսն զմելքէսեթն և զթաւթին. յիշեցէք ի քս։ ինձ անարհեստ գրչի միրաշի. մեղ" թող։

XVI. На ժբ, 12а л., почеркомъ текста:

Զանպիտան ած զմկրտիչ զծող անձն եղկելի եղբայր յիշեա զիս ի բարի։ Զաստուած գրողս զներսէսն և զհայր ննջեցելոյն յիշեցէք ի քս և ած զձեզ յշ։

XVII. Въ концѣ *Исторіи Зенова Глака*, на ժգ, 2b л.:

Զաստուած պատմութեան զաւթա ներսէսն և զհայրն իւր զյովաննէս. և զմայրն զլյսաթինին և զեղբայրն մկլ. և զկենակիցն զխաթուն մելէքն. և զոր-դիսն զմելքէսեթն և զթաւթին. յիշ ի քս և զմկլ ծնողս։

XVIII. Въ концѣ *Исторіи Креста Ціцерневанкъ*, на ժդ, 4а л., почеркомъ текста:

Քս ած վասն խաչի քո պատուականի ողորմեա աստուածոյ որ զգրողս ներսէսին. և ծնողացն. և ամ արեան մերձաւորացն ամէն։

XIX. Въ концѣ *Исторіи Креста hАцунеацъ*, на ժե, 5b л., почеркомъ текста:

Քս ած քո որ աստուածեալ բարեխօ-սութեամբդ ողորմեա ներսէսին. և ծնողաց նր. հաւրն յոհանին. և մաւրն լուսաթինէին. և եղբօրն միրաշին. և կե-նակցին խաթուն մելէքին. և ամ արեան մերձաւորացն։ Ես ինձ մեղաւոր գրչի. ստեփանոսի միրաշի. և անարժան քհի. հօրն իմ անդրէաս քհի և մօրն ախսմե-լէքի. և ամ արեան մերձաւորացն իմ. ած ընթողն յիշէ. ամէն։

XX. Въ концѣ рукописи позднѣйшая приписка изъ четырехъ строкъ, отчасти поврежденная, состоящая изъ однихъ именъ:

[—]։ ա գրիգր. ա. աւետիս. ա. յհն.
ա մխթր
[—]։ ա գեղին. ա. ամէն (°) ա եղիազա.
[—]։ ա խաչլթ։ ա. մխթր։ ա յինէա։
[—] բառն։ ա պողոսի։

№ 1722 [1].

Листовъ 306 in-4°. — **Текстъ** 19,2 × 10 — 11 с. — **Строкъ** 20. — **Матеріалъ** толстая желтоватая навощенная бумага. — **Письмо** круглое (*բոլորգիր*). — **Переплетъ** досчатый; кожа съ тисненіемъ. — **Состояніе** посредственное. В началѣ и въ концѣ рукописи прибавлено по нѣскольку листовъ тонкой бумаги: въ началѣ — три листа (на второй страницѣ третьяго листа начинается текстъ *Исторіи Гевонда)* и въ концѣ — семь листовъ; изъ нихъ вырѣзанъ первый, именно тотъ, на которомъ заканчивался армянскій переводъ Грузинскихъ Лѣтописей. Рукопись одно время была растрепана, и Іоаннъ Карчаванци распорядился исправить ее; судя по пагинаціи, мѣстами недостаютъ цѣлые листы. — **Время** 1279—1311 [2]). — **Писецъ** Саргисъ. — **Собственникъ** тэръ-hАмазаспъ.

Исторія Гевонда, Поученія Евагра, Переписка его съ Мелине, Разъясненія нѣкоего совершеннаго (Евагра же?) съ горы Нинеіи по просьбѣ братіи и Исторія Грузіи (переводъ Грузинскихъ лѣтописей):

1. Պատմութիւն Ղեւոնդեայ մեծի վարդապետի Հայոց որ յաղագս երեւելոյն Մահմետի. և զկնի նորին. և թէ որպէս և որով օրինակաւ տիրեցին աշխարհաց եւ մանաւանդ թէ Հայոց ազգիս (—3b—127b л.):

Нач.: Նախ և առաջին որք և ամբարշտութիւք անուանեցան են.

Кон.: Մինչև եղև խաղաղութիւն զմեղաց և ծառայից և պարտուց. և արա կատարած:

2. Եւագրեա Հարխուբաւորքն. վեցերորդք առաջինն յաղագս ընդ դէմ բանսարկութեանց առաջինոցն (128a—174b л.):

Нач.: Առաջինն բարոյն ոչ գոյ հակառակ զի կութիւն նորա անեղ և մշտնջենաւոր բարի է և ներհակ ոչ ունի.

Кон.: Է. պատուականութեանք որք պահեն զհանգիստ երկնից արքային. որ է հոգի արդարոց. անձանց տապինեաց:

3. Եւագրեա բանք խրատու (174b—181b л.):

a. Յիշման են մերոյ ձեռն յարաժամ է մեղ այս են ամիթք:

b. Նա աշակերտաց խոր. գէթ և գէմով բանից: Որդեակ իմ ամր ընդէր թախծիս. զի յարժամ նեղին են.

c. Յորդորումն: Ի յաղագս թէին որդեակ ասանձեա զկեղուփ են.

---

1) По *Г. Ջ.* 1681.

2) Если упоминаемый въ записи тэръ-hАмазаспъ есть, дѣйствительно, настоятель Օhанаванка, см. Н М., Замѣтки и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. VII.

3. [illegible]

4. [[illegible] (182a—209b):]

См. Cat. des trad. arm., стр. 428—432.

5. [illegible] (210a — 214b л.):

Ср. Cat. des trad. arm., стр. 432.

6. [illegible] (215a — 306b л.):

Нач.: [illegible]

Кон.: [illegible]

На этомъ полусловѣ обрывается переводъ Грузинскихъ Лѣтописей за дефектностью рукописи, какъ я уже имѣлъ случай замѣтить (Зам. и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. VII).

Записи и приписки.

I. Въ началѣ *Исторіи Гевонда*, на 1a л., на нижнемъ полѣ:

[illegible]

II. Въ концѣ *Исторіи Гевонда*, на 127b л., почеркомъ текста:

[illegible]

III. На 214b л., почеркомъ текста:

[illegible]

IV. Къ тексту *Грузинскихъ Лѣтописей*, на нижнихъ поляхъ 290b — 291a л., приписка круглымъ письмомъ:

[illegible]

V. Въ концѣ рукописи, вслѣдъ за отрывкомъ уничтоженнаго листа, круглымъ письмомъ, но почеркомъ отличнымъ отъ текста:

[illegible]

ազգականաց իմոց. և եւսա. յիշատակ է ի մի պըսոյ յիշեցէք Տ. զե. զայսպիսի զասան սուրբ եղծիամծնի. ի փրկութիւն հօրգան վարդապետան և զծնողն իւր. Հայոց իմոց. որք ընթեռնուք և օրինակք Ամէն. ի թվին. Հ. Ճ. ԼԹ.

№ 1755[1].

Листовъ 299 л. in-8°(17,2×12,8.— **Составъ** разнородный: рукопись сшита изъ различныхъ рукописей, причемъ переплетчикомъ перемѣшаны листы, потому размѣры Текста и количество Строкъ указаны при статьяхъ же.— **Матеріалъ** толстая желтоватая навощенная бумага. — **Письмо** круглое (բոլորգիր). — **Украшенія**: заглавныя и начальныя строки красными чернилами.— **Переплетъ** досчатый. — **Состояніе** бумага пострадала отъ сырости; во многихъ мѣстахъ выцвѣли чернила, выцвѣла и заглавная страница. — **Время** 1441 (ՊՂ).—**Мѣсто** село Тайшогъ, подъ сѣнью св. Богородицы и св. Стефана Первомученика.—**Писецъ** священникъ Степанъ. — **Собственникъ** священникъ Карапетъ.

О потомкахъ Григорія Просвѣтителя и исторія армянскаго патріарха св. Нерсеса священника Месропа, Исторія монаха Макара и эмира, переводъ съ арабскаго, Исторія ветхозавѣтныхъ патріарховъ, Исторія Варлаама и Іоасафа, Исторія Зеноба Глака съ Продолженіемъ Іоанна Мамиконяна, Завѣщаніе Іосифа, сына Якова, Исторія Асанеоы съ ея Молитвами и Отрывокъ изъ историческаго сочиненія.

1. [Յաղագս զարմից որդւոյն Գրիգորի Լուսաւորչի և պատմութիւն որդւոյն Ներսիսի Հայոց Հայրապետի. первые 103 листа, текстъ 12,6×8,8 с.; строкъ 20]. Первыя страницы сильно повреждены; заглавіе совершенно выцвѣло.

Нач.: Հայոց նախ զերկուս որ զարմ[ս]ն զՀայս ի գիտութիւն Ճշմարտութեան են.

Это списокъ Исторіи Месропа, одной съ Мадрасскимъ изданіемъ (1775 г.) редакціи.

Какъ извѣстно, у священника Месропа приводится списокъ армянскихъ княжескихъ родовъ, мѣстничество коихъ за царскимъ столомъ во время обѣда или пира, установленное «Хосроемъ и другими царями», было возобновлено при царѣ Аршакѣ Нерсэсомъ Великимъ. Въ рукописяхъ обыкновенно перечисляется отъ 17 до 150 такихъ родовъ (см. Սոփերք Հայկ.

---

1) По *г. д.* 1714, ср. Brosset, Voyage archéol. en Transcaucasie, III rapp., стр. 59—60, № 18.

կանք 2, стр. 126, прим. 25, равно Н. Эминъ, Отрывокъ изъ древнихъ разрядныхъ книгъ армянскихъ, въ Исторіи Арменіи Моисея Хоренскаго, стр. 358—360). Въ нашей рукописи число ихъ достигаетъ 158 въ слѣдующемъ порядкѣ:

1. Հայկազնեանք։ 2. Բագրատունիք։ 3. Ասպետունիք։ 4. Տրպատունիք։ 5. Մանաւազեանք։ 6. Խորխոռունիք։ 7. Արծրունիք։ 8. Մամիկոնեանք։ 9. Սիւնեցիքն։ 10. Ամատունիք։ 11. Գնեղեայք։ 12. Վ[րաց]իք։ 13. Նրոյլք։ 14. Վարաժնունիք։ 15. Մարդպետունիք։ 16. Վահեւունիք։ 17. Գաբունիք։ 18. Կաղայք։ 19. Մոխանեանք։ 20. Կադմեանք։ 21. Մանանաղեանք։ 22. Աբեղեանք։ 23. Կամ[բեանք]։ 24. [Բզ]նունիք։ 25. [Սատա]նեանք։ 26. [՞]անք։ 27. Ապեղեանք։ 28. Քամնունիք։ 29. Աննայք։ 30. Սերաստեանք։ 31. Աշոտշատեանք։ 32. Սրուանձտայք։ 33. Անձեւացիք։ 34. Ապաղնունիք։ 35. Ռշտունիք։ 36. Վահեւունիք (ср. 16): 37. Քաշեանք։ 38. Կողբունիք։ 39. Կամսարականք։ 40. Մոկացիք։ 41. Առուկունիք։ 42. Գնդունիք։ 43. Ապպատունիք։ 44. Գողթեանք։ 45. Գաղրիկեանք։ 46. Ձողկերայք։ 47. Մահեանք։ 48. Մրունիք։ 49. Ոստմունիք։ 50. Գաբեղեանք։ 51. Սպարունիք։ 52. Վահունիք։ 53. Վրնջունիք։ 54. Սերեանք։ 55. Գիւմրաեանք։ 56. Արագածանք։ 57. Կոլեանք։ 58. Ապահունիք։ 59. Ըննանեցք։ 60. Հորկեանք։ 61. Կորդուայք։ 62. Առաւեղեանք։ 63. Հաշտեանք։ 64. Վրեանք։ 65. Վանանդունիք։ 66. Ոսծունիք։ 67. Տաշ[ր]ացիք։ 68. Սուրբացիք։ 69. Մանդակունիք։ 70. Մ[եղ]իաեանք։ 71. Պաղշախարունք։ 72. Բաւեանք։ 73. Նրագկունիք։ 74. Մաթկանք երկրորդ։ 75. Փերբժունիք։ 76. Տ[լբ]եանք։ 77. Բ[ագ]ուեանք։ 78. Աշոտրցեանք։ 79. Արեղունիք։ 80. Խաղտեանք։ 81. Սահառունիք։ 82. Ահադարեանք։ 83. Գնունիք։ 84. Համազզունիք։ 85. Ակեայք։ 86. Վիժունիք։ 87. Առաւունիք։ 88. Դահուռապետք։ 89. Յաթրունիք։ 90. Վահանամքրապետք։ 91. Վարազատեանք։ 92. Աննաեանք։ 93. Արշունիք։ 94. Քատեանք։ 95. Մարզպետեանք։ 96. Լիկանդեանք։ 97. Խորձեանք։ 98. Ձիւնականք։ 99. Համուժեանք։ 100. Կորթեանք։ 101. Կղունդիք։ 102. Զարեհանք։ 103. Տուրքերանեանք։ 104. Վժունիք։ 105. Մերհունիք։ 106. Ափհունիք։ 107. Քաղապետք։ 108. Կղուզենք։ 109. Սպանդունիք։ 110. Արտաշխանեանք։ 111. Որսեպետք։ 112. Արքանց տէարք։ 113. Պարսպարունիք։ 114. Գնապեանք։ 115. Բագրատունիք։ 116. Աղեղնագործք։ 117. Գրչունիք։ 118. Նեռողք։ 119. Նամակունիք։ 120. Քաղուեանք։ 121. Ասպա[ ]դք։ 122. Աբրահամեանք։ 123. Հիւանականք։ 124. Բազատականք։ 125. Դեղբք։ 126. Լեռնականք։ 127. Սպարամեանք։ 128. Հեծելականք։ 129. Գործականք։ 130. Վարդանեանք։ 131. Գրամատք։ 132. Խաչեան։ 133. Խաղբեանք։ 134. Գրօշակերք։ 135. Մախաշունիք։ 136. Ոսկեմանիք։ 137. Արուճեանք։ 138. Կղարճք։ 139. Մա-

թեանք։ 140. Գոստիմենոսք։ 141. Ձորաբանակք։ 142. Ճակատամասնեայք։ 143. Պերքզանիկ։ 144. Տ՝աճատաստանիք։ 145. Բաբրեցք։ 146. Կլեմեցք։ 147. Պատաստանեալք և այլք որ չէին ՚ի գահս։ 148. Յոսիփեանք։ 149. Փարսաւոնիք։ 150. Մոցեանք։ 151. Հնդն Բաղնաւնիք։ 152. Մուշանիք։ 153. Ռշտունիք։ 154. Յիոնեանք։ 155. Կզզունիք։ 156. Կոռունիք։ 157. Մառնունիք։ 158. Մախազունիք։ Այս են գահոյք և այլք եւս յոլովք։

Կոս.: Իսկ սրբոյն առաջին ոչ գոյր նր որդի բայց դուստր մի որում ան[ուն] էր Սահականուշ, որ տուաւ յամուսնութիւն Համազասպայ ան Մամիկոնենից. սպարապետին Հայոց և Վրաց. որ եղև ի Համազասպայ նրն վարդան. և զանձնէլին Հմայեակ. և երանելին Համազասպեան և որդ՝ զի[ա]յ ասացէ բանս մեր քաջ և սիրաւոր ազգին Մամիկոնենից ի նմին թուականիս Հայոց. և ի վերջի-տաղութեան ան Վ՝ահանայ Հայոց կաթողիկոսի և յամն աշխարհ բազրատունեաց Հայոց Թուրի ՚ի տանէ Շիրակայ։ Այս մեծորդ նուաստս քեզ ի վանօրս ի գեղջէ Հոգեմանց ուստի յովնեփ էր երանելի նահատակին յաւուրս որբոյն վարդանայ որ յետոյ չարչարեցաւ յաղթերս արքային արքայից։ Այս մեծորդ մեծ ցանկութեամբ ծարաւաբար որարի զգիրս զայս ի Հայոց մեծացորդայ յարենելից գրոց զյաղթութիւն և զվասթարութիւն թագացն Հայոց և Վրաց. և զատաքինութիւն և զքաջանձնելիս Հայրապետաց առաքելս սրբոյն գրիգորի լուսաւորչին և զանուզել և զհաւատս սրբոյն ներսեսի և զքաջութիւն և զյաղթութիւն

աշխարհական ազգին Մամիկոնենից. Իսկ ի աստուել Թէրութին արշակունեաց. ըստ բանից առն մը սրբոյն ներսեսի. Վ՝արդան Մամիկոնեան բանագ[ով]ետլ զանգի թագացն Հայոց և Վրաց ամն. ի։ Այս արևարար ընդ՝ մարտել քաջու-թեամբ. իբր. պատերազմացն պարսկական զաւրացն որ զինեալ ի վէ նը։ Այս յաղթեալ նց քաջն վարդան զարմա-ցանէր զնս և յաղթահարէր զնս վէ-րին աւզնականութեամբն և զօրու-թեամբ. ուրբ խաչին. և յետ բաղմ յաղթէկ նահատակեալ անձնր զմար-տիրոսական պսակն յաւուրս յազկերտի պարսից արքայից արքային։ Ո՛րդ՝ այս համառօտ ասացաք զայս ձեմ ի որ վար-դուց գրոցն զացեա զաւակնորդաին։ Ո՛րդ՝ ի որբոյն գրիգորի Հայոց լուսաւորչէ մինչև ցայս ամ, շարագրին ամք. ․․․ Այս հարուց ազգակից որբոյն յովնեփ երիցու խնդացանեմ վս նր զոր առնէր առն եթէ եպիսկոպոս զոլով նր. չէ ճշմարիտ վս զի զեանց երեց վա-նացցի. որ է նահատակակից որբոյն յովնեփ յաւուրն որբոյն վարդանա՛ ՚ի ժամ մարտիրոսութեան առէր ցյով-նէփ յա՛ռ մաւրիր զի գու ասիճանա ի վէր ես. ասաիճան առաց և ոչ աթո-ռոյ երիցուն յարժմ ձեռնադրի եպիս-կոմ կաթողիկոս. յանձմ լինի աթո-ռոյն առն քշասութե. Այս որդ յա՛ռ քան զվախճանելն առաջին եպիսկոպի. ասյր զանզրապահութիւն աթոռոյն դրի-գորի. և մեծորդոյ վարդապետաւրն. և մեծորդ ասյր յովնեփ երիցու և ի շփոթման ժամանակին ոչ ժամա-նեաց ձեռնադրել եպիսկոպ յովնէփ. կամ կաթողիկոս. այլ մնաց երէց և ի նմին վախճանեալ։ Այս որդ զայս հանեալ

յաւիտենից գրոց ի Հայոց Թագաւորացն պատմութեանց և եռոլ որդոցեալ իւոց Եր ասացանին ծննդեանդին վաՀանա նախիկոնոյ ի գեղն որ կոչի վարժի։ արդ դը ընթեռնջք կամ ուրինակեք յիշատակեք յարժանաւոր յաղաթս Ձեր։

2. Պատմութիւն կրօնաւորին և ամիրային որ եղև յամի. [ ]¹). Ծ. Թուականութե Հայոց։ 137 страницъ, текстъ 12,7×8,5 с., строкъ 20, какъ въ первой статьѣ.

Исторія монаха и эмира, имѣвшая мѣсто въ ? + 50-омъ году армянскаго лѣтосчисленія.

Нач.: Թագաւորեաց այր մի բարի ի տեղւոջն, որում անուն էր որդւլ Աղեղ։ Այս սորա ծառայ մի էր անուն Այտափար։ Այս սորա յեղեալ բաց ա- վարութէ իւրեց. ի յորս աչծնմանց և ի շրջելն եղեալ Այտափարն խորամիկա մի, յորում բնակեալ էր երանելին Մակար։

Кон.: Այս միաբանեցան կրօնաւորն և ամիրայն և Այտափարն և կախարդն և ամէն իշխանաց զօրօք և ա- կա մի շարար և գոլալ և բանկլորշ և զնացին յերկիրն յանց ի խորին անապատն և միրաեաց զնաոս. և սրբոր քրիստոնէեացս. և եղ զանուն ամիրա- յին Ետտար և Այտափարայ քան- տոր. և կախարդին խաչատուր. և պսակս աստանեցի վեշեր և պարիկեշա- տաւորինութեամբ կոչին մինչև զար- մանալ կրօնաւորին։ Այս յետ երից ամաց վախճանեցաւ խաչատուրն. և յետ. ի. այլ եւ ամաց. քետառուրն. և Ետտաւորն պծեալ տրամեցաւ որ Հա- զին Հազար Հինգ ի նմա։ Խալ այն եղ միթարէր զնա և ասէր. մի վՀատիր Թագաւորեակ փութով առ նոսա երթ- թամք և այլ ոչ մեկնիմք ի միմեանց։ Այս յետ. Է. ամի փոխեցաւ Ետտաւորն և արտասուաւք Հայցէր զնին մի աւե- լով. ընկալ ով բարերար զորդեակս իմ ի մեր ամաւթեանս քո. և խառնեա ի Թիւ սրբոց քոց. և զնա փութացո անտանել զնոսա. և կացցուք առաջի քո զուարթերես աւուրց ամօթոյ։ Այս յետ միում ամի փոխեցաւ ոչ վար- դապետն ի քս յս ք ով մեր որում վայելեն փառք իշխանութիւն և պա- տիւ այժմ և մի".

Այս բարգմանեցաւ անձնագրեաց Թա- գաւոր ի ունընդակոնութենէ ապուռաՀլ կաչեցեալ. Թարգմանեցի զպատմութիս ի տաճիկ գրոց ի Հա լեզուս յարժամ ծաղկեցեալ մեզքն իմ ընկղմեցին զիս յանդունդս և մնացեալ եղէ ի ձեռս անաւրինաց. մինչև զերեղմանի ար- ժանի չեղէ, բայց Թէ ազատիցէր է ինձ և մարգարէական և մեծ խնամ արարչին առ իմ յանձարուԹե. զի բազում մեղաց իմոց ճանն ինձ Թե- Թեւթէ լեցի ի տանջանաց. և քն փառք յաւէս ամէն։

Бесѣда эмира Абдулъ-Азиза, слуги его Аітафара и монаха Макара и изложеніе послѣднимъ ученія армянской апостольской Церкви, главнымъ образомъ преніе его же съ Несторіемъ, признающимъ два естества, составляетъ сюжетъ описываемой Исторіи. Въ концѣ концовъ Макаръ выходитъ

1) Въ рукописи въ этомъ мѣстѣ слѣды подчистки; если бы тутъ не была выскоблена цифра, то разсказываемая исторія относилась бы къ 601 году по Р. Х. (—551 = 50 арм. лѣт.).

побѣдителемъ изъ словеснаго состязанія, и мусульмане — эмиръ Абдуль-Азизъ съ Аттафаромъ и чародѣемъ, также принимавшимъ участіе въ борьбѣ, обращаются въ христіанство: эмиру было дано имя Аствацатуръ (Θеодоръ), слугѣ его — Кристосатуръ (Христодоръ) и волшебнику — Хачатуръ (Ставродоръ). Надо приписать къ lapsus calami, что этотъ переводъ «арабской книги» (տաճիկ գրոց) у Броссе прописанъ traduit «*du turc*», l. c., стр. 52.

3. [Պատմութիւն Նախահարց:] 33 страницы, текстъ 13 × 8,8 с.; почеркъ иной; строкъ 20—22.

Нач.: Ի սմին աւուր[1]) յիշատակ նախահարցն. աբրահամու. իսահակայ և յակոբայ: Աբրահամ որդի Թարայ. և էին քաղդէացիք. ազգաւ ասորիք. և բնակէին ի բաբելոն:

Кон.: Եւ յելանելն յեգիպտոսէ մովսէս զոսկերսն յովսեփայ առին. Որով ընդ ծով անցին. և բերեալ ի սիկիմ ըն կարան հանգուցին յայրին. ի փառս մարգարէին այս:

4. Պատմութիւն Յովասափայ և Բարաղամու: прозою, въ два столбца, за исключеніемъ послѣдней страницы, текстъ, каждый столбецъ 14,3 — 15 × 4,3 с.; строкъ 25—26, см. Изслѣдованіе.

5a. [Պատմութիւն Տարօնոյ. որ գրեաց Զենոբ Գլակ:] безъ начала и съ перемѣшанными листами, всего 85 страницъ. Текстъ 14 × 10, 3 с.; строкъ 24.

b. [Պատմութիւն Տարօնոյ Յովհաննու Մամիկոնենի:] 51 страница, тѣхъ же размѣровъ, какъ и текстъ Исторіи 3. Глака, равно съ перемѣшанными листами, съ извѣстною записью отъ автора въ концѣ.

6. Կտակք Յովսեփայ որդւոյն յակոբեայ վասն նախանձու: 13 страницъ; размѣры (текстъ, строки), какъ въ предыдущихъ статьяхъ.

Нач.: Զբանն կտակի՝ պատուախանեաց. Յովսեփա իբրև հանգերձեալ էր վախճանել: Կոչեաց զորդին իւր և զեղբարս և ասէ ցնոսա. Լուարուք յովսեփայ որդւոց յակոբայ. և ունիմ գիր որդիք իմ հարց. ձերում. ես տեսի[2])... Ես խանդացայ ընդ դէմ կնոջ անամօթի. որ փութացուցանէր զիս մեղանչել ընդ նմա այլ ամ հայր իմոյ փրկեաց զիս յայրմանէ հրոյն. բանզ արդեալ եղէ և շարչարեցայ. և ես զիս ոչ ի զթութիւն առաջի բանտապետացն են.

Кон.: Եւ ի նմանէն ելանէր զառն և յաղէն կազմանէ նորա արծաթին ամ զազանք. և ամ առուծք և յայթեաց նոցա զառն և կերցն զնոսա. և խնդացին յազգաւ նորա զաւարակքն և կովն. և եղջիւրքն ցնծացան նովաւ հանգերձ. և այսն պարտ է լինել ի ժաման_

1) Выраженіе «*Въ этотъ день*» показываетъ, что настоящая Исторія Патріарховъ заимствована изъ Синаксарія (Յայսմաւուրք). Авгерянъ, Լիակատար Վարք և Վկայաբանութիւն սրբոց, IV томъ, Венеція 1813, стр. 185—292, ее, какъ неканоническую, хотя и встрѣчающуюся въ разныхъ армянскихъ Синаксаріяхъ (ib., стр. 186), замѣнилъ разсказомъ, составленнымъ на основаніи св. Писанія.

2) Опускаемый здѣсь отрывокъ изъ 9 строкъ см. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ армянскихъ рукописей, ст. IX, гдѣ кстати опечатку ես տեսի слѣдуетъ исправить ես տեսի ես.

նախին խրատ: Իսկ՝ զօրք որդւոց իմ պատուեցէք զքեզ և շնորհ. զի ի նոցանէ ծաղկեցի փրկութիւն ձեր. վասն զի թագաւորութեանս իմ որ ի մէջ ձերում եղիցի վախճան երբև զօրաւոր մրցապատերազմաց. որ ոչ երևեցի զինի ամարցինց. Գիտեմ զի եղիցին յետ իմոյ երանելոյ նեղեացեն զձեզ. այլ ած արարոցէ վրէժխնդրութիւնս. և առնիցէ զձեզ ի խաղաղ հարցն ձերոց: Բայց տարջիք զոսկերս իմ ընդ ձեզ. և զլերգիւ՝ մայրն ձեր հանջիք և դիջիք առ հօրն մայրն իմ: Իսկ պարգևեալ զ... և վճռեցաւ. և եղաւ զնա ամ ելլ. և ամ եդին առաջ մեծ:

7. Պատմութիւն Ասանեթ[այ]:

Нач.: Իսկ երկու յամին առաջնում յետ ութն ամաց լիութեան յամենայնն առաջնումն որ առ հինկ էր ամացն, Սարգսեաց փարաւոն զովսէփ շրջել ընդ ամ երկիրն եգիպ". և եկեալ էհաս յութ առ ամենևորդ առաւր ամացն ի սահման արեգ քաղաքի. Իսկ ժողովէր զօրեան յերկիրն յայնմիկ երրև զաւառ ծովու. և էր այր մի ի քաղաքին յայնմիկ նախարար փարաւոնի մի զի մեծացզեն էր քան զամ մեծամեծս փրնի խորհրդականութեամբ. և անուն էր առն անորին պետափրէ քուրմ արեգ քաղաքի և էր դուստր մի նորա կուսան ութ և տասն ամաց. հասակաւ մեծ և գեղեցիկ կերպարանք յոյժ քան զամ կուսանս որ ի վր երկրի. և ոչ ինչ ունէր նմանութիւն ի դստերացն եգիպ. Սոյլ էր ամենեին նմանեալ դստերացն երբայեցոց մեծահասակ էր երրև զսառա և գեղեցիկ երրև զռեբեկայ. և անուն էր կուսին այնորիկ Ասանեթ. և շուքն հռչակ գե-
ղեցկութեան նորա ընդ ամ երկիր: Իսկ խնդրեին զնա ի կնութիւն ամ որդիք նախարարացն. և որդիք մեծամեծաց. թագաւորացն. երիտասարդ ամէքն և զօրաւորք. և էր նախանձ և հակառակութիւն ի մէջ նոցա վս Ասանեթայ են.

Кон.: Իսկ առ փրն զյսփ և զասնթ և եդ նոց պսակ որ էին ի տան գանձու նր ի վաղ ժամեց: Իսկ կացոյց փրն զասնթ յաջմէ յսփայ և դնէ զնս փրն յերարս. և մերձեցոյց զնս և հերցին զփեսայն. Իսկ զինի պատրիկ արար փրն հարսանիս և ընթրիս մեծամեծս և ուրախութիւնս ըղձմ զոյն է. և կոչեաց զամ իշխանս եգիպտացոցն և այլ. ամ որ զծէ զործ զեաւթն որ հարսանեացն յովսէփ և ասենթ մհօ մտանէր և աւզ եմուտ յսփ առ ասնթ և յղացաւ և ծնաւ զմանասէ և ապրոց զեփրեմ:

8. Ա̃հութիւն [և] խոստովանութիւն Ասանեթայ: См. Н. М., Зам. и Извлеч. изъ арм. рукописей, ст. IX.

9. Отрывокъ историческій, на 15 л.:

Нач. Եր յ[աշխարհ]ն պարսից. առբեալ և զնշան խաչին քի. դարձեալ և ի ձեռնամանն զնոյն կատարեաց շնորհսն աշխարհին յունաց: Կոստանդեալ ձերբերդում ամի զաշխարհն անդապատ արարեալ: Իսկ առա յայն ժամ հերակլ արքայն հոռոմոց ժողով արարեալ միաբանեաց զնս հոռոմեցոց. զզաւրս յունաց ա ՆՆ. և զզաւրս հայոց ա ՆՆ. և զաւխաղաց և զփեալ ճանապարհ արարեալ յարևելս. և խաղացեալ եկն եհաս ի Միջագետս են:

Записи и приписки.

I. Въ концѣ *Исторіи свящ. Месрона* почеркомъ текста:

„փառք անհաս՝ Լինելի, անեղապատւոյ Հօրն՝ Հօր անսկզբնականին, և որդոյն միածնի, յառաջ քան զյաւիտեանս ծնելոյ ի Հօրէ, և յետ ժամանակի ծնելոյ ի սբ կուսէն Մարիամա յամենայնի, և սբ Հոգւոյն Ճշմարտի որ ի Հօրէ ելանէ և ընդ Հօր և ընդ [որդւ]ոյ երկրպագի, և փառաւորի՝ յամ արարածոց, և յամ գոյից. անբաժանելի և միաւորական էութիւն: Ծնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն որ ետ կարողութիւն ապարութեանս իմս սուտանուն ստեփանոս երիցու որ անուամբս եմ և ոչ գործով հասանել ի վերջ գրէս:

Արդ՝ գծագրեցաւ պատմութիւնս երիցս երանեալ սբ և երջանիկ հայրապետին Մեծին Ներսիսի, և Թագաւորացն Հայոց ի Թվ. ՊՂ. յամենանն մեհեկի, ի գեաւղս որ կոչի Սաղշող. ընդ հովանեաւ սբ անանէի. և սբ ստեփանոս նախավկայի: Արդ յերես անգեալ աղաչեմ զձեզ ով սբ հայրք և եղբայրք որք հանդիպիք սբ երջանիկ հայրապետի պատմութեանս. յիշեսջիք յաղաւթս ձեր զստացողս սորա զԿիրակոս քհյն և զծնօղսն իւր զՄկրտէչ քհն և զնուէֆխաթունն, և զկողակիցն իւրեանց զէէկի խաթունն և զորդին զԳրգր քհյն և զնորին կողակիցն զդաւդալ խաթուն և զորդիսն զՄկրտէչ ոսկին և զՅոհան յիշեսջիք և սբ ողորմի տացէք ամէն:

Այլ եւ զծաղրող սորա յերես անգեալ աղաչեմ զձեզ մանկունք սբ եկեղեցւո անմեղադիր լերուք խաւշորութե և սխալանաց գրոյս. զի փոփոխեցաք յերկիրէ[և] ոչ տուն ունէաք և ոչ դադար. այլ կարողութեամբն այս գրեցի ա. և որք ընթեռնուք զսա լի բերանով և ողջոյն որտիւ սբ ողորմի տացէք աստուածն գրողս կիրակոս քհյն և ծնողացն Մկրտէչ քհյն և Նէֆի խաթունին և որդոյն զԳրգր քհյն և նորին որդոյն Մկրտիչ ոսկիքին որ աստուածն սբ գիրէս յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ծնողաց իւրոց և ամ արեան մերձաւորաց իւրոց կենդանեաց և հանգուցելոց սբ ողորմի տացէք և սբ ձեզ ողորմեսցի ամէն.

II. Между концомъ *Исторіи св. Месрона* и записью переписчика на пустой — нижней — части страницы позднѣйшая приписка, выцвѣтшая до трудночитаемости:

Ո[յս] ձեռն սբ է և յետաւթն մաս[նո]յ հարն և յետՔն գէրն գրր — [ապրե] այց քո [որ]գարրուն:

Ни на этой страницѣ, ни вообще во всей рукописи нѣтъ никакого рисунка.

III. Въ концѣ *Исторіи Веткозавѣтныхъ Патріарховъ* почеркомъ текста:

Վէն սբ քո սբ Նահապետացն բարեխաւսութեամբն ողորմեա ստացող գրոցս վարդան կէռնողլի և ծնողաց նորին. հաւրն աւետիսին. և մաւրն տալեթացին. և եղբարցն. քահանայ Ե[ա]սպետին (կերապետին) յահանիսին պաղտասին և զաւակացն և սողոմ քարամ խաթունին և ամ արեան մերձաւորացն. զի բազում [ա]շխատութեամբ և փափագանօք ստացեալ ետ գրել զպատմութիւնքս զայս. որք կարդայք եհ.

IV. Въ концѣ *Исторіи I. Мамиконяна*, за извѣстною записью автора, почеркомъ текста:

Իսկ եթէ որք երկրպագաք և թերթ

մնացք ընկալցի պաշտպանութեամբ. Թերի ընկալցի և պսակս ի քեն. որպէս զնախանձաւոր և զԹադէոսեանց և զպետրոս շնորհաց քո. Նմանապէս աղէրսին ի քէն կատարիչք հրամանաց առաքելոցն և յետնոցս. և որք զմեր անուն յիշատակէ յայս գրոցս ընծէ. լիցի և իւրն ընծեալ և գրեալ ի մեր աղօթենէ. և կատարիչք հրամանաց եղիցին աղօթել յայս և ի այլ կարգաւորեալն յաւիտենական յաւիտենից ամէն: Այս առաւել զհաւրդեալ կարգօս յիշեալք ի մարդասիրութեան յաւելոս ձեր ով որ ընթերցողք և կը բերանով քո աղօթի առաջ որ եւս զբեր փոխաբերանաց զպատմութիւնս զայս որ զձեռ աղօթին առէ յայ առաջ քաղաքամութիւն յիշողաց և ինձ մեղապարտիս զծովքս ամէն:

ПРИЛОЖЕНІЕ II.

ПРИТЧИ ВАРДАНА АЙГЕКСКАГО.

M = рукопись № 63 библіотеки Лазаревскаго Института.

N = рукопись № 1631 библіотеки Эчміадзинскаго монастыря,

O = » № 1767 » » »

ԱՌԱԿՔ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՅԳԵԿՑՒՈՅՆ

I
(0)

Ա. ՎԱՍՆ ՁՄԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ, ՈՐ ԵՆ ՄԱՐԴԻԿ·

Այս օրգ ասհա. Ժ. վաճառական եկեալ ի մի վայր և յարուցեալ գնացին ի գործ վաճառականութեանց. և զամենայն ողջոյն գնացին մեծ ստացուածովք, հասին յաշխարհ հեռաւոր և մտին ի քաղաք մի անծանօթ. և յետոյ նոցա ձգեցաւ պարիսպ հրեղէն մինչև յերկինս. որպէս զի անհնար էր նոցա յետս ունել ելանել. և էր ծածկեալ քաղաքն այն թանձրամած խաւարաւ. և էր նա լցեալ չար կործմամբ և մահաթոյնք վիշապաւք. և գիշատիչք գազանաւք և կերպակերպ բնաւ անհետ եր (էր) լեալ ի քաղաքէ անտի։ Այս նոքա խաղէ[ա]լ զամարելեցան և ոչ գիտէին, թէ զինչ արասցեն. քանզի զի չիք հնար չեղելը նոցա ի ճանապարհէն և կամ յետս դառնալ. և յակնածս սկսան գնալ դառա- ջիկա ճանապարհն. և ահա բաւա ա[ռա]ջի նոցա. Է. ոտնայթոյ ի վերա ճանապարհին. մի քան զմի ահագին և սոսկալի. չարաստեալ և դառնագոյն. որ և թռչուն անգամ ոչ կարէր անցանել ընդ մի յոտնայթից անտի։ Այս եղեալ նոքա ի տեղի ինչ բարձրագոյն և հաեցեալ (sic) ստորին զամենայն կորստական ոտնայթսն. որք էին ի միմեանց հեռագոյն իբրև ասպարիսաւ միով։ Ով որդեակք, ստուանաւր միա զիք չար և դառն տուակոցս. և վան աուր մեզ և ամենայն որդոց պղամ. Թէ որպէս ընտիրմք եղկելի և ողորմելի կենաւք ի մէջ չար և կորստական մեղաց. զոր ծնաւ Բէլիար վիշապն անիծեալ, որ է հայր ա մեղաց։

Ա. Այս վաճառականքն եկեալ հասին յառաջին յոտնայթն. և ահա ամպ սեաւ չարագէմ և սոսկալի, որ ահագին որոտայր. և ճայթմամբ հրանգութիւնս արձակէր. և ի ներքոյ ամպոյն գետ հոսէր ի լերանց ի խաւարէն

խռովարանած և սատակացուցիչն. որ և զկէսն բլրանէս խլեալ ընկէր ի լերանց անդի ահաւոր որոտմամբ. և արձակեցաւ ծուխ մի յամպս անտի. և գիմել կամեցաւ ելանել ի վեր քան զերկինս. և ի գետին և յամպոյն յարձակէր խառնարանին հրախառն ծառայութ և զգոյ[ա]մն յետիր (sic) մրգաբերաց յարմատոյ խլէր. և յաւգս վերացուցանէր. և հարե[ա]լ ընդ վէմսն մանրէր. և այրէ[լ]եր հրոյ պատարատէր զնոսա։ Այլ քահանայք և ժողովուրդք ոչ. այս հպարտութիւնն է. զոր արեցաւ չար զազանն Սատանէլ (sic) և որոտալով կամեցաւ ելանել յերկինս. և գնել զաթոռ իւր հաւասար բարձրելոյն. որով ինքն կորեաւ և կորոյս և կորուսանէ զազգս մարդկան անդադար։

ԵՒ ԾԵԾ ՍԱՐՍ

ի. Ահա ոտնձք և վարգեալք և խնձք և այլ շարագէմ զազանք անուեալք ի մարդկանէ. պատառող գիշակերք և արիւնարբուք. որ ահագին գոչմամբ զկէսն լեռնականբաց շարժէին և զզեզեցին մրգաբերս խլէին յարմատոյ. Այլ որդեակք, այս ախտակալութիւնն է, զոր պահեաց բանսարկուն ի սրտի իւրում անմտաանալի առ ած և առ մարդս։

է. Ահա վիշապք մեծամեծք և մահաշունչք և պատրնկաթոյնք. և ժանիքք նոցա՝ նիզակք սուրսուրք. և լեզուք նոցա երկճղիք և ասրք երկայրիք կարծրամուխք և հատանողք և ձգէին զլեզուս իւրեանց երկայնս և զերկինս և զեթերն վերին հարկանէին. և հուր մխագառն հանէր ի շրթանց նոցա (sic). և կիզէր զանգս զեղեցիկս և զգաշտ վայելուչս։ Այլ եղբարք և հարք, այս լեզուանութիւնն է. որով կորոյս և կորուսանէ չարն սատանա զազգս մարդկան։

ԵՒ ՔԿՆԻ

է. Ահա ծով հրեղէն ծծմբախառն և խռովարանած. զազրատեսակ և ժահահոտ և գառնագղն. եւայր նա յանդընդոց և մխախառն բոց ցոլանայր ի նմանէ ահաւոր գոչմամբ. և կիզէր յանխնա զծ բոյս և զդալարս ի վերա երկրի։ Այլ ծնունդք ՚ոք ատապանին, այս որովայնամոլութիւնն է. որով կործանեաց զԱդամ վիշապն ապրագոն և զորձեալ կորուսանէ զյազգս։

ԵՒ ԾԵԾՍ

ճ. Ահա ծով ջրեղէն, որ ահագին որոտմամբ յերկինս բարձրանայր (sic) ալիք նորա. զանդի հողմ անդընդային ի ներքուստ ի վեր խաղեցուցանէր զնա. յորմէ փախչէին խմուտոն նաւավարքն նաւուք իւրեանց. և զծ գետք

15 վիշապք] въ рукописи վիշապք շարագէմք, но надъ начальною и конечною буквою շարագէմք выставлены по знаку ('); знаки эти показываютъ, что слѣдуетъ уничтожить, какъ lapsus calami, все слово, а не лишь буквы շ и ք; въ послѣднемъ случаѣ получилось бы արագէմ съ ликомъ Ары Прекраснаго, эпитетъ, неподходящій къ такимъ созданіямъ, какъ վիշապք чудовища, змѣи.

շխարհս ատառք, որ է զատատ մահու և անիծից։ Նա է ծածկեալ առ Թանձրամած խաւարաւ տգիտութեան մեղաց և ցաւոց. և լցեալ է չարաշունչ դիւաւք, որք նեղեն զմեզ և կորուսանեն և պատառեն զհոգիս մեր։ Նա է ի նմա ծով առատիկ և կորուստ հոգւոց մարդկան. և այլ ոչ եղև մեզ դառնալոյ յետս ի դրախտն. զի մեղք պարիսպ եղև ընդ մեզ և ընդ ա՛ծ. և ապա ոչ եղև հնար մեզ մտանել յեր[կ]ար. քանզի մահն Թագաւորեաց և եկուլ զմեզ. և Ե վաճառականքն, որ առաքեցան յորդութեց անսաք, են զարք ած չարագործաց՝ անհաւատից և անզեղջ մեղաւորաց. որք լցեալ մեղաւք եկին յաշխարհէ առաւի անյուսութեամբ։ Նա հինգն այլ, որք ջերմ արտասուաւք հառաչեցին, լացին և աղաչեցին զած փրկութեան անձանց իւրեանց. նոքա են զարք սրբոցն և բարեգործ արդարոցն. և զունդք ա զղջացելոց ապաշխարողացն. և արծիւն մեծ է բանական հոգին. զոր ետ ած մարդկան. զոր Ս.նդրէաս առաքեալ Թագաւորական արծիւ կոչէ զնոսա. վասն զի պատկեր է այ. և մի Թևն, զոր ած բուսոյց նոցա՝ հաւատքն և գիտութիւնն. քանզի ած եկն և ծանոյց զինքն մեզ և ուսոյց մեզ զած խոնարհութիւն և զգիտութիւն. և երկրորդ Թևն, զոր մեծ նեղութեամբ և աստուածային կարգեցին. է չարչարանք և բարեգործութիւնք և ապաշխարութիւն մեղաւորացն. որք յուսով դառնան առ ած. հառաչանաւք լուացին զմեղս իւրեանց. և զի ահիւ և դողութեամբ Թռե[ա]ն ի վերս յաւն զորդութեան. այն է զի դողան արդարքն ի յահէ

ահէն և եկեալ ընակեցաք յաշխարհս անիծից և ի զատատ խաւարամած մահու և մեղաց։ Որ և լցեալ է ամ՝ ամենայն ցաւաւք հոգւոյ և մարմնոյ՝ չար դիւաւք և առատիկ ալեաւք հոգւոյ. զի պակասեաց ամենայն բարեգործութիւն և է կորուստ մարմնոյ ի ածոյ. և մեղքն եղև պարիսպ ընդ մէջ մեր և այ. վասն որոյ և այլ ոչ կարացաք դառնալ ի հայրենի զաւառն յաշխարհն կենդանեաց՝ ի դրախտն, ուստի կործանեցաք։ Նա յայսմ յաշխարհի չէր հնար մտանել մեզ, զի մեղաւք մահն արքեաց ի վերայ մեր և եկուլ զմեզ։ Նա ահա. Ե. վաճառականքն, որ առաքեցան յորդութեց անսաք. նոքա են ամենայն զարք մեղաւորաց, որ մտացին ի մեղս անյոյսք՝ և լցեալ անհաւատութեամբ՝ անզեղջ և անապաշխար ելին յաշխարհէ ասաի. որք են յիմար կուսանքն։ Նա հինգն այլ, որ ջերմեռանդն արտասուաւք և բազում հառաչանաւք աղաչեցին զած վասն փրկութեան անձանց իւրեանց՝ զի մի կորիցեն, իւրև զիւրեանց ընկերս. և նոքա են զարք ամ՝ բարեգործ արդարոց և ամ՝ զղջացեալ ապաշխարողացն։ Նա մի Թևն, զոր բուսոյց նոցա՝ հաւատքն է և գիտութիւնն. և երկրորդ Թևն, զոր չարչարանաւք և ճգնութեամբ կազմեցին, է բարեգործութիւն և չարչարանք արդարոցն և ջերմ արտասուաւք և ապաշխարութեամբ զղջացեալ մեղաւորացն։ Նա մեծ արծիւն է բանական հոգին. որ է պատկեր այ՝ զոր ոչ ամաչեալ Ս.նդրէաս Թագաւորական արծիւ կոչէ։ Նա այն զի ահիւ և դողութեամբ Թռեան և ցնծացին. զի բարձրացան յաւն զորդւոյթն, այն է զի դո-

տանջանաց եւ ոչ մեղանչէին. այլ ապա-նանեն զխաւս մարմնոյ։ Նշանակէ եւ մեղաւորքն, որք զինեն առ ինձ, զարհուրին ի տառապանելեաց գժոխոցն. եւ ապաշխարութեամբ խուշեն զանձինս ի բերանոյ։ Եւ հեղիկ. հնչմամբ աւրհնեցին զնա. յորժամ բարձրացան քան զորոգայթսն՝ այն է, զի յորոգայթէ վարին. եւ ցնծան հոգիք արդարոցն եւ ապաշխարողացն. յորժամ ելանեն ի մարմնոյն եւ զոհանան զնա. զի ազատեցան ի զառանցերբ կենայս. եւ այլ ոչ երկնչին ի մեղաց եւ ի գժոխոցն. վասն որո եւ քաղցրանայն հնչմամբ աւրհնաբանեն զնա։ Եւ լուսեղէն զաւառն, ուր մարթին արքայութիւն է, որում ցանկան երկրածին որդիք մարդկան. եւ պատուական վաճառն, զոր գտին, զանձն զանձել եւ ազգի ազգի չարչարանքն եւ բարեգործութիւնքն, զոր ասա համբերութեամբ որք յանձն առին, եւ ապաշխարութիւն զղջացելոցն, որք հառաչանաւք հաշտեցուցին զնա. եւ Թագաւոր այնր գաւառին երանելեաց է Քս, արքայն երկնից. որ ի ամեներական աշխարհաժողով հրապարակին կոչէ. զդասս արդարոց եւ առաջի երկնաւորացն եւ երկրաւորացն զովէ եւ փառաւորէ զնոսա. եւ ասէ. Հուան պատմուճանս եւ ականակապ Թագիւ շքեղազարդեալ ցանկալի առնէ զնոսա հայրական աւրհնութեամբն, որ ոչ անցանէ. եւ ի լուսեղէն յանուշահոտ յարագաստն մուծանէ՝ ասելով առ նոսա. Թէ ունիք իշխանութիւն ի վերայ Ճ քաղաքաց, այս ինքն ի վերայ բոլոր հանդատեան արքայութեանն։ Նոյն հանդերձեալ անկապակ յա յորոգայթէ եւ ի չար պատահմանէ. ի փառս

զան ոգիքն յաւէտ փառացն այ եւ ի առակայք տանջանացն եւ ոչ մեղիցեն։ Զարհուրեալ զօղանն եւ զաւր մեղաւորացն ի տառապանելեաց գժոխոցն եւ զղջացեալ ընթեր արտասուաւք լուանան զմեղս բերանոյ, ցնծան յաւուր մահուն եւ հեղ հնչմամբ աւրհնեն զնա. զի առանց մեղաց ելին յաշխարհէ աստի եւ Թռեան վերադոյն քան զամենայն որոգայթ մեղաց։ Եւ լուսեղէն զաւառն, որ մարթին եւ հանդերձեալ, արքայութիւնն է եւ մշտնջենաւոր հանգիստն, զոր խոստացաւ անսուտ բերանն այ։ Իսկ գեղեցիկ եւ պատուական վաճառն, զոր գտին՝ է ազգի ազգի բարեգործութիւնն եւ չարչարանք որդոցն եւ հառաչանաւք ապաշխարութիւն մեղաւորացն։ Եւ Թագաւոր այնր գաւառին Քն է եւ որդն փառաց՝ որ երանէ զդաս ողջակիզմանն եւ զովէ զնոսա ի ամեներական հրապարակին՝ առաջի երկնաւորաց եւ երկրաւորաց ասելով առ նոսա՝ Եթէ աւրհնեալ էք ի Հաւրէ իմմէ եւ ունիք իշխանութիւն ի վերայ տասն քաղաքի. այս ինքն՝ ի վերայ բոլոր արքայութեանն հայրական. եւ մուծեալ յանուշահոտ լուսեղէն հանդերձեալ անվախճան կենդանութեամբ ի փառս համագոյ նր երրորդութեանն, որ է աւրհնեալ յամ բերանոյ։ Եւ արդ՝ ի մեր առէք եւ խնդացարուք զնոսա այս՝ ամ հաւատացեալ ժողովուրդք այ եւ մի վատահանայք ի հաւատքն մերոյ՝ քանզի հաւատքն եւ գիտութիւնն մի Թէն. եւ բարեգործութիւնն երկրորդ Թէն։ Եւ քաղ գինիք՝ որ միաԹեւեան արծիւ ոչ կարէ վերանալ ի բարձունս։ Վկայէ եւ առաքեալն Քս ասելով. ԵԹէ հաւատք առանց գործոց մեռեալ

հոգւոյ և հաւր իմո յաւիտեանս ամէն։ Ով որդեակք, ի միտ առէք զառակս և ի հաւատս միայն մի վստահանայք զանձինս ձեր. քանզի հաւատք և գիտութիւնն մի թեւն է. և բարեգործութիւնն և առաքինութիւնն երկիրորդ թեւն է. և արծուին միաթեւեան ոչ կարէ վերանալ ի բարձունս. վկայէ բանիս եւ առաքելոյն՝ ասելով, թէ հաւատք առանց գործ[ոց] մեռեալ են. Նա և գիր հաւատոյն, ասէ՝ և ասրանն են։ Զնոյնս հրամայէ Քրիստոս յայսմ մեր. թէ որ ասէ ցիս՝ Տէր Տէր, ոչ մտցէ յարքայութիւնն երկնից. այլ [որ] առնէ զկամս Հաւր իմոյ, որ յերկինս է. և ի մանկութենէ ձերմէ քաջ գիտէք. թէ որ և կամ զինչ են կամք երկնաւոր Հաւրն. զի զաւրհանապահ լսէք զհրամանս նորա. քանզի Ած Հայր զայս կամի և սիրէ և խնդրէ ի ձէնջ. որ թշնամեաց բարի առնէք. և զհալածիչն աւրհնէք. զաղքատն և զանանկն և զաւտարն իբրև զՔս տապերեալ ընդունիք. զի նոքա են Քրիստոսի յատակ, որ լուանան և մաքրեն զարատ ի հոգոց ձերոց. և զհարկս տկարացն և զնկերացն (sic) ուրախութեամբ բառնայք զհոգս և զմարմնոյ. և զքահանայս իբրև զհրեշտակ Այ պատուեցէք. զի Ած նոքաւք զմեղս ձեր քաւեսցէ. և մի լինիք դատողք և քննիչք առաջնորդաց ձերոց. զի կա նոցա դատաւոր և ատեան. և զեպիսկոպոս իբրև զՔս յառաքելոցն ընկալարուք և փառաւորեցէք. ի արամութիւն առեալ լուցէք աղաւթելով. և աղաչեցէք զնա դառնալ առ Քն յայն մեր. և զձեզ քան զմն մարդ անպիտան և յանձ համարեսցայք։ Զաղաւթս և զպահս արիութեամբ պահել:

են. Նա և գիրք հաւատոյն և ասացեալն են։ Զնոյնս և յայս մեր Քրիստոս աւետարանաւ հրամայէ. թէ ոչ որ ասէ ցիս Տէր Տէր, մտցէ յարքայութիւնն, այլ որ առնէ զկամս Հաւր իմոյ. և զայս ի մանկութենէ քաջ գիտէք, թէ որն կամ զինչ են կամք Հաւրն երկնաւորի. քանզի Ած կամի և սիրէ և ի մէնջ խնդրէ. որ զհալածիչն մեր աւրհնեմք և թշնամեացն մեր բարի առնեմք. զաղքատն և զաւտարն իբրև յԱյ տապերեալ [ընդունիմք] և զհարկս ընկերացն սիրով և ուրախութեամբ բառնամք։ Իսկ զեպիսկոպոսն իբրև զՔն ընդունիցիմք և զքահանայն որպէս զհրեշտակ մեծարեալ պատուեսցուք։ Ի արամութիւն սիրելեացն և թշնամեացն լսեմք և յուրախութիւն նոցա խնդամք, զմեղաւորն ոչ նախատեմք՝ այլ արտասուաւք աղաչեմք զնա դառնալ առ Քն յայն մեր՝ և քան զմեզ մեղաւորս զմեզ նուաստ և խոտան համարեսցուք՝ և մի լիցուք զանձնապահ տատանեալ՝ այլ զշարաւալից մեղս մեր խոստովանութեամբ փախեսցուք՝ յերեսս անկեալ առ ստո քահանայիցն։ Զահագին դատաստանն Այ և զմեծ ամաւթն և զտանջալի տանջանս զգայոցն մի մոռասցուք և զհանգիստ անծանելի արքայութեանն միշտ ի միտ մեր կալցուք, յամենայն ժամ արթուն լիցուք. որպէս զի մի ըմբռնեսցուք ի կորստական որոգայթիցն, զոր եդեալ է առաջի մեր նենգաւոր փորձ սատանայն Սատանայէլ։ որպէս զի կարող լինիցիմք բարի գործովք ժամանել առ Քն Թագաւորն փառաց։ Եւ քանզի պատմեցաք պարզ և յայտնի բանիւ զխորհուրդ ստուն վաճառականացն և ի ձեռն ութ տակաւոր որոգայթիցն

ցէք. և մի լինիք զանձնապահ տառանաք. այլ անզաղար խոստովանութեամբ զմեղս ձեր փախեցէք յերեսս նորա։ Ո՜վ սուրբ մնհան մի մոռանայք և զահագին ատեանն միշտ առաջի աչաց ձերոց ածէք. խոկ զդժոխսն և զարքայութիւնն անզաղար ի լեզու և ի շրթունս ձեր պահեցէք պատմելով, թէ որպէս թէ կամ զինչ են նորա. և ի վեր այսր մի զգաստ և արթունք եղերուք ի տուէ և ի գիշերի և խնդրեցէք ձեզէն յոյս տալ ձեզ կարողութիւն կալ ընդդէմ ծածուկ պատերազմի չար թշնամոյն մերոյ. որպէս զի մի ըմբռնիցիք ի գառն որոգայթից նորա. զոր թագուցեալ է առաջի ձեր նենգաւոր փորձր աղուեսն. և յաղթանդամ վիշապն աղբարգոն, որ թարգմանի կորուստ. որպէս զի մեծ յաւուրն այն զերծեալք յորոգայթից թշնամոյն. և խաղաղութեամբ ժամանեալ հասանէք առ Քն̃ թագաւորն փառաց յաշխարհն կենդանեաց՝ փրկեալք և ազատեալք յանճառելի առանձինանցն շնորհաւք և մարդասիրութեամբ հանգերձ ևս երրորդութեանն։ որում վայել է փառաբանութիւն և երկրպագութիւն յա̃ եղելոց. ամէն։

Եւ արդ պարզ և յայտնի ցուցաք զխորհուրդ. Ժ. վաճառականացն. և ի ձեռն. Է. առաքաւոր որոգայթին զ. Է. մեղացն ատեալին միոյն երևեցուցաք։ Եւ արդ եկն եհաս ժամանակ. և եթէ պատրաստական, ով եղբարք, զնել առաջի ձեր զ. Է. մեղացն կարգաւ և միմի քննել և մանր որոճալ զնոսա. և նոքաւք կերակրել զհոգիս ձեր. որպէս զութ մեղացն ատեալն ծանուցաք ձեզ. Ո՜վ եղբարք, քահանայք և քնարք ժողովուրդք. զարմեալ ժամ է և եթէ պատրաստական զնել կարգաւ առաջի ձեզ զութ մեղսն և միմի զնոսա մանր քննել և ցուցանել ձեզ զեօթն մեղսն և զեօթն առաքինութիւնսն. որպէս և մայր որդեակը՝ որ զդիմեն կերակուրն մանրէ աստամնեօքն. և ապա տայ մատաղն որդեակին ի բերան տղայոյն և տղայոյն փափկիկ կլանէ զմանրեալ կերակուրն և անվնաս սնանի։ Նոյնպէս առնեմ և ես զայս ութ մեղս և կերակրեմ զհոգիս ձեր կաթամբ առաքինեացն այս։ Եւ այս են. Է. մեղքն. հպարտութիւնն. ոխակալութիւնն. լեղուանութիւնն. որովայնամոլութիւնն. պոռնկութիւնն. շնութիւն[ն]. կախարդութիւնն, անզգութիւնն։ Եւ արդ՝ բարեխօսութեամբ ամենայն սրբոցն՝ աստուածապարգև հոգին այս ծածկեսցէ բան իմաստութեան ի մեղաւք խաւարեալ միտս իմ խաւարել առ ձեզ զհանճար կամացն այս։ Եւ հայրն երկնաւոր՝ լուսոյ բարեմասնութեամբ լցել շնորհեսցէ և միածին որդին այս առաքէ ձեզ զաւրութիւն զօրել սիրով զհրամանս սուրբինացն այս։

12 ձեզէն] въ рукописи ձեւ. — 27 որպէս] въ рукописи между Ե.

և ասեն մարդք փափուկ ադաղոց. քանզի ասեալ զգլխա (sic) կերակուրն մանրէ ատամամբքն խորովէ. և ասեալ մասամբ խորով արկանէ ի բերան ադաղոյն. և մանուկն անաշխատ և անվնաս կլանէ զմանրեալ կերակուրն. զնոյնս և ես ձեզ ասեմ առասանաւք և մանր քննութեամբ յայս. Է. մեղք ժողովեմ և ցուցանեմ ձեզ զէ մեղս զգաքունս և զմարմնաւորս, նոյնպէս ցուցանեմ և զէ բարեգործութիւնս. վասն զի այս. Է. մեղքս են արմատ ամենայն անօրէնութեան, որք են այսոքիկ. Հպարտութիւն. Ախտակալութիւն. Նեղասնութիւն. Որկրամոլութիւն. Զրկանք. Տնութիւն. Կախարդութիւն. Անզգածութիւն։

*Բ. [illegible] ԵՒ [illegible]

[M, 87b — 88b = N, 7a—7b = O, — 11a — — 11b]

Այս բազումք կամեցան ասել զործ ինչ, որ ի վեր է քան զխորագոյնութիւն իւր, հպարտութեամբ՝ և ոչ կարացին ասել ի կատարումն, այլ ի ծաղրութենէ զործոյն ասատակեցան։ Որպէս և արարին աշտարակն կրպակց և խեցգետնեայց. քանզի հպարտացեալ զնացին ամենեքեան [առ որ]ծին և ասեն պնդութեամբ. [ուստ մեզ] թռչել. այսպ՝ թէ ոչ՝ այս[պէս մեռ]ցուք ամենեքեան. և այս ընդէր է, [որ ամենայն] կենդանիք արարածոցս են [և կես]քն թռչունք. և մեք միայն ան[ոտք] և անզաւրք եղաք։ Այս արծիւ[ն] խոնարհ, որ հպարտութիւն երար[ձ] զխոնարհութիւն նոցա և յիմարեցոյց. և ասէ որ֊

*) Притча изъ I-го слова (Ճառ) Вардана на тему: Վասն հպարտութեան *О гордости* (87a — 90b). Начало: [illegible]

ծին. արիւն ներ ՚ի վ[է] գլ[խ]ոյ ներոց. և ես տաց զհաւատացուց[իչ] խնդիրս ներ. և ժողովեաց զամենայն Թռչունս. և առեալ տարաւ զերեսան ՚ի բարձրագոյն վիմի. որ էր անդ ու բարձր և զարդ. և յառա վիմի խորագոյն նոր և մնացանէր. և կարգեաց զԹռչունս ՚ի ծայր վիմին՝ և մէկ ընդ մէջ կացոյց զերեսանն՝ և զխնդրեալսն. և ետ նոցա պատմեան Թռչնոց և բարձրացաւ ար-ծիւն յաղօթս վե[րին և] արար նոցա նոյն զհրաժ Թռ[չնոյն. և] Թռչունքն ըստ առաջնութեանց՝ Թռուցեալ զնոցին՝ [յիւրեանց] տեղիս. և զապր կրա-յիցն և խ[եցգեա]նեացն՝ զոչեցին ուժգին՝ և զաւրութեամբ վառեցին՝ զՀեա [Թռչ]նոցն. և ՚ի Հեռալ յառա վիմին [որո]տալով և մանրեալ փշրեցան ՚ի [փ]ո-րակաակատն. և եղեն գէշ Թռ[չն]ոց։

9 ՚ի վ] N ՚ի վերայ.—10 տարաւ] O եւ տարեալ.—զերեսան] O զնոսա.—10—11 O ՚ի ծայրս բարձրագոյն լեառնցե[ա]լ.—11 վիմի] N վէմ մի.—էր] N отс.—վիմի խորագոյն նոր] N վիմին խորա-նոր.—13 խոցգեաՓին.—15 N ըստ առաջնութեան խրեանց.—16 N խոցգեանաց.—N առմենայն զաւրութեամբ.—17—18 N ՚ի քարակատակարան.—11—18 որ էր... до конца O воспроизводитъ въ иной редакціи, именно: եւ եհաց զնոսա ՚ի ծայրս վիմին. եւ էր վէմ ուղորդ եւ յառա նորա խորանոր. քարակատակատ. եւ Թռչուն արծիւն եւ նոյն եւ նոցա նշան Թռչելս եւ ուժգնեալ. եւ նոքա յեռեալ վազեցին ՚ի ծայրից վիմին եւ ինքն մանրեցան ՚ի քարակատակատն։ Իւ գի պատկե մեծ կորուստ է Հպարտութիւնն նան։

*Գ. ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԹԵՒԵՐՆ

[N, 10b—11a].

Արդ՝ ով Հոգևոր որդեակք իմ զարմնեալ առամ նեղ յայսմի աւրինակ պարզ բանիս՝ որով կարէք ճանաչել զխորհուրդ առակայն անապական մարմնոյն և արեան բանին այ. քանզի սիրեմ զձեզ և ցանկամ փրկութեան ձերոյ և կամիմ ՚ի խոր անկել ՚ի սիրտս ձեր՝ զաւրէնս այ՝ և նորագոյն աւրինակ ձեռացուցանեմ ձեզ՝ որ է այսպէս։

Նա արդ՝ անսկզբնակից և փառակից բանն և ծոցածին որդին այ Նա վրէն վասն փրկութեան մարդկան կամաւ խոնարհեալ զգեցաւ մարմին. և յաւհաղին զիշերին կապեաց երկոտասան թեւս յանկոյ սրբոյ. և զգլուխ թեւոցն արար անզին մարգարտէ և յականց պատուականաց՝ ՚ի շափիւղայէ և ՚ի զմրխտէ և մեծ տառապանաւք և նեղութեամբ ըստ մարմնոյ՝ ուժգին զաւրութեամբ ձձեղէն բազկի իւրոյ եհար զերկոտասան թեւսն ՚ի սիրտս երկոտասան առաքելոցն։ Նա այս բժ.ն պատառն է. զի որոց սիրտքն նորք էին և ազատ յամենայն մեղաց. նա թեւոքն այն՝ ընդ վէն անցեալին զնոսա և միաւորեցին։ Իսկ որոց սիրտն չէր նոր՝ նա թեւն այն ընդ նոսա անցեալ և միաւորեաց զնա։ որպէս և գրեալ է ՚ի նր. աւետարանին, եթէ յետ պատառոյն եմուտ ՚ի նա սատանայ։

Դոյնպէս լինի և այսաւր և յամենայն ժամանակի։

*) Притча изъ слова Вардана *О злопамятствѣ*, по рукописи N.

*Դ. ԱՌԱԿ Ի [illegible]

[M, 101b—102b = N, 16a—16b].

Այս ցուցանեմ ձեզ յայտնի և պարզ աւրինակաւ. թէ այժմ որպէս են որդիք մարդկան ի վերայ երկրի։

Այս որդ ահա՛ եկն ժամանակ՝ և ամենայն բոլորք՝ որ են յաշխարհի. որ ի մրգոց՝ որ ի քարից. որ ի փայտից. որ անշէն. և որք շինեալք. մինչև ի նոյն Թաշնոց ելեալ ժողովեցան ամենեքեան. ի մեծ և ի համատարած դաշտն. որ է մ[աշխարհն] Այլազգաց. և կարգեցաւ [մեծ] և ատեան հանդէս. քանզի [բոլոր] ինչքն առ ինքն գոչէր և որոտ[այր և] ասէր. թէ ես եմ բոլորապայն ք[ան զ]ամենեսեան. և այլք ասենք [յառ]աջ վարէին. և գեէին և փութ[այ]ին ի գնալ. և ասէին. թէ չիք [մեր] նման բոլոր ինչ։ Այս այս մեծ [առ]աջակ՝ և շփոթումն էր յԱյլազգաց դաշտին. և ոչ հաւանէին միմեանց. այլ ամենայն բոլոր պարծէ[ր] յանձն իւր. և նախատէր զընկեր իւր։ Այս ահա՛ կարկին մի ոսկի յանկարծակի յերկնից անկաւ ի մէջ նոցա. նոյն ետ և ժողովեաց զնոսա և ասէ՝ եկայք առ իս և ես ուղղեմ զձեզ և երևեցուցանեմ. թէ ո՞վ է ի ձէնջ բոլոր քան զընկեր իւր։ Այս սկսեալ կարկինաց զնոսա՝ [մի]մի. և ո]ր կարի քաջ պարծէր ի բ[ոլորութ]ի[ւ]ն իւր. նա կարկինն այն [ծնեալ]ն և ինն ծուռ և խիչ և շա[նկն եհ]ան ի նմանէ՝ և սկսեալ յա[մօ]թ արար զնոսա՝ և դադար[եցոյց] զաղաղակ նոցա։

Նմանեալ լինի [յա]ւրն մեծ. զի որ այսաւր զանձն [իւր] ուղիղ կարծէ՝ և զընկերն դատէ. [Ա]յն ժամ արդար կշռովն բաղդամ[մ]եղս և չար բժշո դատնէ ի սիրտ նորա և նա՛ ամաչէ։

Разночтенія N: 10 այս] այսպէս. — 12 անկաւ յերկնից. — 19 նա] նա։

*) Притча изъ слова Вардана на тему: Վասն չարախօսութեան О злоязычіи (стр. 96, b—103 b). Начало: Ով եղբարք [illegible]

*Ե. [illegible]

[M, 108b—109b = N, 19a—19b].

Այս զարմանալ այս [չէ] զարմանալ, ով ժողովուրդք իմ. [թ]է աստուած ի ձեռն մարդկանց զայլ մարդս որդորէ՝ զաւանալ առ նա՝ յաւաւր առաջնորդութեանն. Այս զայս վասն այնորիկ առնէ աստուած. զի ամէներն մարդիկն

Разночтенія N: 2 յորդորէ. — 3 մարդիկն.

*) Притча изъ слова (Ѕ..) Вардана на тему: Վասն [illegible] О [illegible] (стр. 108 b—111 a). Начало: Ով եղբարք [illegible] [лео.] [illegible]

և զնա փառաւորեսցեն և ոչ զմարդն. որպէս և յաւգանեմ ձեզ յայտնապէս և պարզ աւրինակաւ։

Լու արդ՝ ահա աւտանեմք զեծանաւանն. որ ի ձեռն մշակաց գործեն՝ և փշովք դատեն՝ և պահեն զայգիս՝ և զգուշանան. եւ ի ժամ ծաղկելման ողկուզեցն և պտղոցն. ոչ զմշակսն յիշեն և ոչ զփուշսն. այլ տան[աւտեան] շնորհակալ լինին. և նմա [յերկար] կեանք և խաղաղական հ[այցեն յոյժ]։ Նոյնպէս և փառաւորեն մեծ[ամեծ իշ]խանքն ի ձեռն շանց և գեշ[ակեր] թռչնոցն որսան զերէսն և զ[թռչու]նսն. իսկ ի ժամ ծաղկելման պ[արա]գա և անուշահամ մսոյն ոչ [զշու]նսն յիշեն և ոչ զթռչունսն. այ[լ իշ]խանին լինին շնորհակալ. և յոյժ [խն]դրեն յերկար ժամանակաւք վա[ր]ել նմա՝ զիշխանութիւն։

Նոյնպէս և զմեզ. ով ժողովուրդք իմ. ոչ ինձ. այլ յոյժ Տէրոջ շնորհակալ՝ և զնա անհպանելով զովեցէք՝ որ ատրեծ զիս և համբերեաց անեղ՛ր յանցանաց իմոց՝ և յարգորեալ զխաւարեալ միտս իմ. և ետ բան ի լեզու և ի շրթունս իմ. և զաւրացոյց զոգոր[մեղկ բան]ալ և զգել ինձ զգերս զայս. [զի մեղսն ի]նձ և իմոց թողութիւն միշտ [խնդրեսցէ]ք յոյժ։

8 զփուշսն. — 13—14 զիշխանութիւնն. — 17 յարգորեալ. — 19 խնդի.

*Զ. [illegible]

[M, 116a—117b = N, 23b—24b]

Վայ աստուել և բազմապատիկ զիս քան զամենայն մարդ՝ զի ահա՝ կեանքըս մեր՝ անզգուշութիւն յանցանն[աւթեան է]. այս ինքն ասին սուտն [և աստու]ածպէս. նմանեցաք անմնեքեան [յայն խել] և աղվաշ երեց որ[անցն այ]նոցիկ՝ զի յերբեանց ժամանակաւ զհարկւր անձ ատոփ և ընդ [վայր] աշխատեցան։ Քանզի աստծ[ինն] կոչուա ի վարձու արս. որ հմու[ս է]ին բազում որոց. և ատել [վա]րձս հասուց և ուղիղն ձի[ա]նց.

[O]

Նահա ունայնութիւն ունայնութեանց է կեանք մեր յաշխարհիս յայսմիկ. այս ինքն սուտ սոցա. և աստուածպէս նմանեցաք անմնեքեան այն խուլ և յիմար անմիտ երեք արանցն. որ Ճ ամ լցին ի վերա երկրի և զամենայն անօգուտ և ընդ վայր աշխատեցան։

Ա. Քանզի մինն կաղանց վարմ հաւորաց և ուղիղն ձիարաց. և ել նորաւք ի զլուխ բարձրագոյն լերանց. և զայնքան ժամանակս ջանաց որսալ զհողմն և ատել ի սուն խիր և ոչ

Разночтенія N къ M: 6 աղվաշ] ադասալ յիմար.—7—8 ժամանակն.—10 որ] որք.

*) Притча изъ слова Вардана на тему [illegible] О прилежаніи (стр. 111a—124a). Начало: Վա՜յ ինձ մի ժողովուրդք իմ՝ քանզի ահա՝ բազմապատիկ և չարաշնորհ [illegible] [illegible], որ յայտնի և նման ի զամենայն մարդ [рkc. дефект.] և մարդ և նման [illegible] [рkc. дефектив] [illegible] և [illegible] [рkc. дефектив] [illegible], որ է [illegible] [illegible] [illegible].

զի որ տեսին զհրաշալիսն որ չնչին աշխարհի, և զհարիւր ամն տառապանաց քանայ,ն և ոչ կարացին ընթանալ ի հողմոյն առաջս մի, որ և լսաւլ չէշ մի փողրին, որ ասէր չէթ մի ցուցյ, որ վարէր ի կաթոյ անձրևի։ Իւ երկրորդն առեալ ծախս և Թուշակս բազումս և ալ[ու]ասորս. զի ծառայեսցեն նմա. և գնացեալ նստաւ՝ յեզր գեղեցիկ գետոյ միոյ և յօրդորի և ակ[ս]աւ գրել ի վերայ վտակին և ուսանել իմաստութիւն. և գրէր ի վերայ վտակին ճառս ներբողականս և ոչ կարաց մի գիր գրել և կամ մի բան յիշարինել, Թէպէտ և ճգնեցաւ զհարիւր ամն։ Իւ երրորդն կամեցաւ ևս առաւել հանգստանալ և երկուս գործս կատարել քաջութեամբ. քանզի եւս կաղմել աղեղն լայնալիճս. և նետս սղորկս և բարակս. և զօրլոր զիշերն և ի մէջ աւուրն մեծ քանիս առնէր նետաձգութիւնս ի լուսաւորս և յաստեղս յերկնից. որպէս զի հարձամբ նետից ընմբռնեսցէ զնոսա՝ և տարեալ ի տուն իւրն միայն ուտեսցէ զլոյս նոցա և ի ծագել արեգականն մինչև ի հինգ ժամն և ի Է. ժամէն մինչև ի մուտս արեգականն հանկրձէր և զարկէր նմանն սուրհանդակի և ամենայն զաւրութեամբ քաջացեալ վազս առնէր և Թռչէր յառաջ. որպէս զի կոխեսցէ զշուք զլխոյ իւրոյ և յառաջեսցէ քան զնա և այսպէս զհարիւր ամն մեծ ճգնեաց կրեաց տառապանաց և ոչ կարաց հասանել խնդրոյն իւրոյ։

Ահա՝ որդեակք ձեզ պարզ և յայտնի կարաց ընթանալ ի հողմոցն, այլ զանձն և անցանէին, և լսաւ շէշ մի փողր, որ ասէր չէթ մի ի կաթո անձրևին. որ Թռչի, յորժամ գիւղն յերկիր։ Ինչ ի լերանցն ուսոյն ի գերերկրեան և ոչ հասառ ցանկութեան իւրում։

Բ. Իւ երկրորդն կամեցաւ գիր ուսանել. և առ բազում աղատաւորս. և անդուռ զանձս ի պէտս իւր. և նստաւ ի վերա գետոյ միոյ, որ գայր ի լերանցն զօրաւոր վտակաւք և առատակայորձան խաղացմամբ. և քանայր գրել ի վերա վտակաց գետոյն. ուսանել իմաստութիւն և գրել ճառս ներբողականս. և այս է ընդ վայր աշխատել յիւր ժամանակին. էջ և առ ի գերերկրեան գատարել և անշահ։

Գ. Իւ երրորդն կամեցաւ հանգիստանալ. և Բ գործ առ յանձն. զի կատարեսցէ. և յիւր ժամանակին այս էր նորա վաստակն և քանքն. զի ի մէջ աւուրն զաւրաւոր և լայնալիճ աղեղամբ առնէր նետաձգութիւն յարեգակն. զի որսս պատահմամբ հարեալ ընմբռնեսցէ զարեգակն. և առեալ պահեսցէ զնա ի պէտս անձին իւրոյ միայն. Իւ զայն օրն յառաջ և յետոյ հանգրիձեալ և զարկեալ իւրև զշերրին սուրհանդակ. և քաջութեամբ Թեթևընթաց արշաւէր և վազէր քանիս. Դ զի կոխեսցէ զստուեր և զշուք զլխոյն իւրոյ. և որքան որ [և, надъ որ] Թռչէր արագ, ոչ կարաց կոխել զստուեր զլխոյն իւրոյ և այնպէս անցան աւուրքն առաթեամբ. և էջ ողորմելի կենաւք ի հող երկրին։

18 ապաոցեն. — 18 վայլ. — 25 ներբողականս] прибавляетъ: և բանս յորդորականս, — 31 լոյծոյիմ.

տուրինան՝ որով խինդայք. զի այսպէս են կենաք և վարք մեր և ամենայն որդոց մարդկան ի վերայ երկրի. և տառապել յետ կատարելոյ՝ անմխիթարութիւն նոցա։

Ո՛հ որդեակք այսպէս անցանէ է վաստակ և ջանք մեր. և այսպէս զատ տարի եղանեմք յաշխարհէ աստի.

51—52 եւ նա տառապել. — 53 նոցա] նորա։

*Ե. ԱՌԱՍՊԵԼ ԶԱՐԾԱԹԱՍԻՐԻՆ ԾԱՐԱՒՈՒԹԵՆԷ

[M, 120b = N, 25a].

Պատմէ հին առասպելն. եթէ արծաթասիրի միոյ բառ ցանկութեան՝ ամենայն ինչ նորա ասէր զարմանս՝ և նա ազդրաներլ կենաց ի սովոյ և ի ցրտոյ և ի ծարաւոյ տառապեցաւ։

*) Сказка изъ того же слова Вардана (M, 111a—124a).

*Է. ԱՐԾԱԹԱՍԷՐ ԵՒ ԳԱՆՁԻՆ

[M, 120b—121b = N, 25a—25b].

Էր այլ ոմն արծաթասէր՝ որոյ կաղապարս մեծամեծս զօրեին իւր և զարծաթն. և տարեալ թաղեաց զնա՝ այգին իւր՝ և զայն գիտացեալ ծառայք նորա. գնացեալ առին զկաղապարսն և փախեան։ Եւ նա խնացեալ յետ աւուրց և գնաց առ ոմն իմաստասէր և սկսաւ լալ և պատմել զկորուստն իւր և ի նոյն ժամն ներկայութեալ՝ արի չուան ի պարանոցն և կամէր խեղդել ի կսկծոյ և ի սիրոյ արծաթոյն։ Եւ իմաստասէրն թափեալ զնա գնաց ի տեղի կաղապարացն։ Եւ նա՝ եցոյց նմա զչափ կաղապարացն ի քարանց տեղոյն՝ և իմաստասէրն առ զքարինսն, թաղեաց անդ և ասէ առ նա՝ թէ ահա՝ որդեակ իմ, այս են կաղապարքն քո՝ զի այն աւելորդ էր և չէր քեզ ի պէտս անցանելոյ. և դու գնա՝ ի տուն քո՝ և յանհոգս լեր՝ զի այսպէս անշահ և անօգուտ էին կաղապարքն քո՝ որ յուսոյ և յարծաթոյ. և այսպէս մխիթարեցաւ արծաթասէրն։

Разночтенія N: 1 կաղապարս. — իւր] отс.—2 յայգին. — 3 եւ գնացեալ.—6 զնա] прибавл.: ի մեհեան[ա]ն եւ առեալ զնա.—8 եւ թաղեաց։

*) Притча изъ того же слова Вардана *О прилюсненіи* (стр. 111a—124a).

*Թ. ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԵՐԵՒԵՑԱՒ ՄԻՏՔ ՇՆՈՒԹԵԱՆՆ

[M, 126a—128a = N, 29a—30a].

Ասեն եւ զաւ շնութեան յառաջագոյն սկսաւ յորդոց կայենի՝ այս պատճառաւ քանզի որդիքն Սեթայ նախանձէին զորդիքն եւ զաղջկունս կայենի։

*) Разсказъ изъ VI слова (Զաւ) Вардана на тему: Վասն շնութեան *О прелюбодѣяніи* (стр. 124b—132b). Начало: Յառաջագոյն վայ ինձ, եւ ամենայն որդոց ադամայ՝ ով Քրիստոսի բանաւոր հօտոյ՝ քանզի եկեալ հասաք 'ի կիզանող գետն հրեղէն՝ որ է չարաշարման եւ արքայականաց։

խաղ նորա չար խորհուրդ առաջի՛ն. զի կորուսցեն զորդիսն Սեթայ, զի մի այլ եւս նախատեսցեն զնոսա։

Արդ ահա՛ յաւիտեան կեն մի՛ յաւէտ կայենի. եւ խորհրդակցութեամբ պղծոյ դիւացն՝ առաւօտաարեալ կողմանց՝ զարդարանս զդստերացն Կայենի եւ զհիւսակս գլխոյն եւ զզեղ երեսացն եւ զանկերս աչացն եւ զգոյն անձանցն եւ յայն ժամ պճնեզարդեալ եւ դիւանման խենեշացոյց զնոսա։ Արդ դարձեալ յաւիտեան այր մի ի նոյն ազգէ եւ դիւացն ուսուցանութեամբ առաւօտեալ կողմանց զա երգարանս քաղցրաձայնս. զտաւիղս եւ զփողս. զքնարս եւ զծնծղայս. զթմբուկս եւ զջնարս. որ առի չունի. եւ զայլ երգարանս. ժողովեալ ի մի վայր. եւ սկսան հարկանել զանձինսն երգարանօքն եւ զարդարել զդստերսն. ուտել եւ ըմպել եւ սկսան ծափս տալ. կայթել եւ ցնծալ. խաղալ եւ խայտալ. եւ զայս տանէին ի տես որդւոցն Սեթայ. զի պատրաստեսցեն զնոսա։ Արդ զայն տեսեալ որդւոցն Սեթայ՝ եւ փոքր փոքր եռալ եւ շարժեցան ցանկութիւն նոցա՝ պղծոյ դիւացն խորհրդակցութեամբն. եւ արդ մի՛ կարողանային համբերել այնպիսի՝ տեսոյն եւ բնական պատերազմին։ Արդ յայն ժամ որդիքն ամենայն՝ որք էին որդիքն Սեթայ՝ մտեալ առ ազգն Կայենի. եւ խառնակեցան ընդ դստերս նոցա՝ որպէս եւ ասէ աստուածային գիրն. Թէ խառնեցան որդիքն Այ ընդ դստերս մարդկան եւ առաւրացան յոյժ՝ եւ այսու ամենայն ոչ յագեցան չար վիճակին Աստուծոյ՝ այլ դարձեալ ի նոյն յաւէտ ցանկութեան ընտանեցուցանէ զանձինսն մարդ՝ եւ կորուսանէ մինչեւ յաւերն վերջին. ապա յիրաւի դրեցաւ ի որդւոցն, թէ պղծեալ եւ զարդարեալ կինն բնական է դարձեալ դիւացն. նման դստերքն Կայենազգացս՝ որ դիւանման պճնեալ խենեշացան՝ եւ կորուսեալըն եւս հասանել զգլուխ երանահրաշ մեծ մարգարէին Յովհաննու. զի կինն, որ հանէ ի բնական կերպէն, զոր ստեղծ արարիչն, զպատկերս իւր եւ չինէ զերեսս զպատկերն եւ զաչսն՝ նա ոչ ատեանէ զլոյս խաչին՝ յաւերն մեծ. եւ ոչ համբարի ի վէճ ընդ դասս արդարոցն։ Դարձեալ եւ այս յիրաւի դրեցաւ, եթէ զաւանն կոչնական է սատանայի եւ դիւաց նորա. զի քաղցրահնչուկ երգարանօքն յարդարեալ շարժէ ցանկութիւն շնութեան՝ եւ մարմնեղեալ հեշտացուցանէ զմարդն։

Разночтения N: 3 չար] չարաչար.— մի այլ] այլ մի.— 7 զծնծղայս.—9 ազգէն.— ուսմնականութեամբն.— 11 զթմբկուկս.— 13 ըմպել.—14 որդւոցն.— պատրաստեսցեն.— 16 համբերել] отс.— 19 խառնեցան] խառնակեցան.—25 Յովհաննու—ին.—30 շնութեան.

*Ժ. ՄԵԾԱՏՈՒՆ ԵՒ ՔԵՌՈՐԴԻՆ

[N 154a—155a]

Արդ թէ սիրեմք եւ կամիմք լսել զի քահանայք եւ իշխանք եւ ժողովուրդք՝ նա եւ զարշելի եւ մեղաւք լցեալ ծերս ի վերայ խորհրդոյ նորին՝ ցուցանեմ

*) Притча «Богатый Дядя и Племянникъ» находится въ томъ же словѣ Вардана О прелюбодѣяніи, по рукописи N.

Ձեզ պատմեմ պարզ առակաւ՝ Թէ որպէս են պտուղ ծառոց և խորհուրդք ամենայն մարդկան։

Այս որդ՝ առն էր ոմն փարթամ և յոյժ մեծատուն մեծ բարութեամբ լցեալ՝ և ունէր ժառանգ կենաց իւրոց զորդի քեռն իւրոյ։ Այս առն եղև նմա հիւանդանալ, և կոչեաց զմանկունսն. զի խրատեսցէ զնա։ Այս նա եկեալ նստաւ առաջի նորա. և զգլուխն իւր եդ ի ծոցին իւրում։ Այս մեծատունն սկսաւ խրատել զնա և ասէր պտղեկս. Թէ ով որդեակ՝ հայեաց և տես. զի ահա՝ մերձ երթամ յաշխարհէս. զի անցանի և անցաւոր է փառք և հեշտութիւն աշխարհիս. հիւր նման երազոյ. վասն որոյ պատուիրեմ զքեզ, որդեակ, մի մոռանար զաւր մա-հուն և զդժոխքն և հեռացիր յամենայն մեղաց՝ և սիրէ զգործս բարիս մեծ յօժարով և զգուշութեամբ. և այսպիսի բանիւք յորդորէր զնա։ Այս ձանձրացեալ ասէ ցնա. ահա որդեակ, լուեցեր կամ ուսանեցար ի բանից իմոց։ Այս նա հանեալ զգլուխն ի ծոցոյն և ասէ. Է քեռի, ինչ հրամայեցեր և կամ ինչ ասացեր, բնաւ ոչ գիտեմ, Թէ զու ինչ խօսեցար, քեռի։ Այսպա զու ինձ լուէ, որ ես պատմեմ քեզ զործ մի հրաշալի. քանզի այժմ ի Թիւ և ի համար արկի. և ահա ձի. երակս կայ ի փորիս իմում և ամենայն ի սպորոս կուզենոյ և յերանկս իջեալ ժողովի։ Այս ասէ քեռին. վայ ինձ որդեակ՝ զի ես քեզ զլար աստուածային զժողովսն քարոզեմ և զու զերակս փորոյդ ի Թիւ և ի համար բերես։ Այնպէս որդեակ, յայսմ հետէ աւտար ես զու յինէն և եղեր ի ժառանգութենէ իմմէ վասն անմտութեան քո։

Այսպէս եղեն պտուղ ամենայն անզգամ և անզգամ մարդկանց՝ և նստեալ կան ի հեշտութեան մեղաց՝ և զգլուխն, որ է գլուխն, ածեալ և ծածկեալ են ի ծոց չար մեղաց և ախտից, որ լի են չարութեամբ և Թուեն զերակս փորոյն Թերեւաց, որ է շնութեան ցանկութիւնն և արբեցութիւնն, որ է ի սպորոս և յերանկսն. և անզգամաբար զայս խորհին անզգամ մարդկանքն՝ Թէ զինչ ուտիցեմք կամ զինչ ըմպիցեմք՝ կամ որպէս շնացեմք ընդ փափուկ կանայս՝ կամ որպէս զողանայցեմք և զրկիցեմք՝ և կամ զայլ մեղս գործիցեմ[ք]. և զբան և զխրատն Քի և սրբոց նորա, որ է վասն անձանց՝ բնաւ ոչ կամին լսել կամ դնել ի միտ և իմանալ։

*ԺԶ. ԴԻՐՏ, ՈՐ ԴԻՏԷՐ ԶԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ ՈՐԴԻՒՈՅՆ

[M, 152b — 154a = N, 43b — 44b]

Ահա Թէ լսէք մարդկորիս, ես կոչեմ զանձն իմ յանդիմանեմ. զի այլ ձեռամբ զձեզ յանդիմանեցից առակաւք։

Разночтенія N: 1 յայլ. —

*) Притча изъ VIII-го слова Вардана на тему: Վասն անզգաստութեան և լսե՜լ զբանն O непокорніи и благодати раскаянія (стр. 141b—154a). Начало: Ըհա ամենայն բերանս լռե՜ մեզ, ով ժողովուրդք ու՞ր են եղեալ է լսելեաց և անսանելեաց մերոց. զի եկեալ հասաք ի սրբին արա-ցեալն եւ տեսաք զլար եւ զխաւարական ամանացեալ լեալն աշխարհահայեցեալ, որ կայ ի մէջ անձի բարձրացեալ միջեւ ի յանկս երկնից։

Եւ արդ ահա՛ գտանի մի ՚ի չափ երկին միոյ գայ առեալ մէր ՚ի գաւառէն պարսից, որ է մերձ ի Ռաբէնեան. և եկեալ եկաց ի վերայ բարձրագոյն լերին միոյ. և ունէր ձայն մի նման փողոյն Գաբրիէլի և գոչէր ասելով. Թէ զխաչն զԼ՚ուսաւորչի ըմբշխանան զեղջն և զԼ՚ուսաւորչեան և զԳրիգորեանն և զԲ՚արսեղեանց, զԹադէոսի և զՄատթեոսեանց և զայլ ըմբշխարհեաց զարբեռ[ա]քն և զՀնազանդն. և եկայք առ իս և ես այլ առնեմ զամենայն չարս և զհրաշս և զչարչարեալ և զանզգամութիւն, զբոյր և զխաւլ. և զկարգ[ա]ր մեռեալս յարուցանեմ քննութեամբ երկնից: Եւ զայս լուեալ Թաթէոսն արքայք ՚ի վերայ և ՚ի... եկեալ ՚ի լեառն անդանօր զնա՝ քանզի ցանկային մեծ փառաւորութեան պատկերաց զեղջ նորա. զի տեսանի էր Հաւատ նորա և ցանկային ըմբշխել ՚ի նմանէ: Եւ իբրեւ եկին ՚ի գլուխ լերինն մեծ աշխատութեամբ և տեսին զնա. և ահա՛ էր նա տեսանի բարոս և քաղցր և խեղ և կոյր. և ծածկեալ էր Թարախով և չարաւով անձն նորա. և զազրալի է հոտ և տեսակ նորա. և բարկացեալ ասեն ցնա. Թէ ո՞վ ես դու՝ չարերաց ծնունդ, զի՞նչ ընդէր ոչ ըմբշխես. որ զայ[լ]ս խոստանես՝ ողջացուցանել. և այսպէս նախատեցին զնա և տապալեցին:

Վ՚այ ինձ որդեակք իմ. զի այսպէս է ինձ պատահելոց յաւուրն ահագին՝ քանզի ասէ այժմ և յայնժամ ՚ի և ասեն նորա՝ Թէ ո՞վ ես դու՝ ծնունդ չարերաց. զայլս Լանայիր այլ առնել և խոստանայիր մեզ... զքաղցր զեղս իմ և զօզորութիւնս և Հիացուցանէիր զլսողսն. արդ ասա, Թէ դու այս բարի զեղաւքս զի՞նչ ընդէր ոչ ըմբշխեցեր. զի լցեալ ես չարաւալից ապականութեամբ և չար վէրօք. և յայն ժամ ամաչեցեալ պապանձիմ: Ն՚ոյն զայս և առ ամենայննորք՝ ընդ գիտնական և ընդ քահանայ, որ ոչ գնացին ըստ կանոնաց նորա. այլ սիրեցին զցանկութիւն աշխարհի և կատարեցին մեղաւք զկամս մարմնոյ և զմտաց:

8 У начала этой строки въ M стоитъ ... է (это) есть примѣч. — ՚ի գաւառն. — 4 է] отс.— 5 մի] отс. — 7 և զԳաբրիէլի. — 11 փառաւորութեան. — 12 Հաւատ նորա] прибавляетъ: և յաղթութեան մէր բարբառ նորա. — 23 ամաչեցեալ:

II

Ս. ԽՐԱՏԻՆ

[M, 191b—193b = N]

Ն՚ամակին ասացեալ առ իս է և առ իմ նման կեղծաւորքն:

Ի Ն՚երքին Հնդիկս մերձ ի լեառն, որ կոչի Ս՚արկեցեալ Գ՚աւառի, էր էշ մի փոքրիկ և խեղ և ունէր ինքն ձայն քաղցրաՀամ ահեղ և զարմանալի. և եկեալ

Разночтенія N: 1 մեր.—

ի լեռան. զի արամեացի. և զատեալ ամփոփ մի տասանեկեալ՝ կարգեալ եհան զմիրԹ ամփոփման, զգեցեալ զնա և եդեալ ի կերպ ամփոփման։ Այս հաստատեցեալ եկն ի սահմանս մեր՝ յայտնել զանձն իւր յաշխարհի և ի զաւն խանչէր և զօրացր. և սուսանելին անմանց կենդանիքն և ասէին. վասն զի յայտնեցաւ նոր կենդանի ասակայլ, որ կոչի եշտաուծ. զի կերպարանքն ամփոփ է և նոյն եշտ. և եղեալ համբաւ նորա. և Թափեցան անմանց արարածք ի սեալ նորա և զարմանալին յայն՝ զի նոր էր հրաշքն և սարսեալ Թաքչէին կենդա- նիքն և գաղտին յահէ նորա՝ և եկեալ ի վերայ բլրի միոյ զօրացր և խանչէր և հնչեցուցանէր զձայն։ Այս առա հնչեաց հողմն սաստիկ և կործեալ եհան ի նմանէ զմիրԹն ամփոփման. և նա երևեցաւ էջ մի, որպէս և էր։ Զայն տեսեալ կենդանիքն Թափեցան ի վերայ նորա և հարեալ սատակեցին զնա և ասեն, Թէ յայտմես զու արժանի. զի կեղծաւորեալ խաբէիր զմեզ։

Նոյնպէս և ինձ պատա[ահ]եցաւ, ով մարդիկ. քանզի զգեցեալ ունիմ զամփոփմենին, որ է կարգ քահանայութեան և վարդապետական անուամբս խաբեմ զմարդիկ և կեղծաւորութեամբ ձևանամ զիմաստն և բարի ի սոս աշխարհիս և ի ներքոյ լցեալ եմ ամենայն զառանցցն մեղաւք, զոր աստ վկրիասոս, և զօրշահաւ շարաւով, զոր սիրեն զնքն. և սոսա համբաւն իմ հնչէ ի հեռաւոր աշխարհս և զարմացուցանէ զայդէս մարդիկք. և ձմեռն երանեն զիս ի կարասս անձին իմոյ և ցանկան տեսանել զիս և հայել ի զարշելի երեսս իմ և լսել բան ի բերանոյ իմոյ։ Արդ վայ ինձ. յորժամ հնչէ հողմն և փողն ահաւորին զատաստանին՝ յայտ լինել յայտնութեան և կործեալ ի բաց յինէն զամփոփմենին, որ է կարգս զիտութեան, իսկ ես եղկելի անձամբ երևիմ մերկ և զազրալի Թարախով լցեալ. ձմեռն Թքանձեծ ամենեն զերեսս իմ և ասեն. ով զու՝ զարշելի և ատելի սատանայ, որ այլոց լուսաւոր եղեր և զքեզ ի խաւարի պահեցեր՝ ի կամս կատարեալ շանն Սատանայի. և ես պատասխանեալ հայիմ ընդ երկիր և վայ զոչեմ անձին իմոյ մեծ ամօթով։ Նոյնպէս լինի եղկելի և յամօթալի յաւուրն մեծ ամենայն աստուծոյ և քահանայ և գիտնական, որ չար գործովք զայթակղեցու[ց]անէ զմարդիկ ի մէջ աշխարհի։

5 զգեցեալ... ամփոփման] отс.— 6 աշխարհի.— 7 զօրացր.— 8—9 ձայնն իւր.—12 զանձն.— 16 մարդիկ. — 21 մարդիկ. — ամենեցեան. — 24 'ի բաց] прибав.: հանէ. — 26 ամենեցեան։

Բ. ԱՌԻՒԾ ՍՈՒՏ ՀԻՒԱՆԴԱՑԵԱԼ

[M, 193b—195b = N]

Առիւծն ծերացաւ և ոչ կարէր որսալ. սկսաւ մնալ ի այր մի և կոչէր իւր զանասնոց զաւնձն և զօձվաղն. և նոքա ասապրեցին ընդ միմեանս, Թէ եկայք ի սոս և ի սփոփանս Թագաւորիս մերոյ. զի սաստիկ հիւանդացաւ և ամե-

Разночтения N: 2 զանձն. — զօժվաղն. —

նոյն կենդանեաց զայլն ի սեռանել զատա հիւանդն. և զանմարմնոյն միայն անձինն զերկեան առ հիւանդն՝ յառաջին մի կենդանի, որով կերակրէր առաւելն. եւն խոցն, որում աչքն միշտ ի վերայ հայի. և ոչ կամէր մեռանել. նոյն զանմարմնոյն հարկաներին զնա. զի մեռցէ առ առաւելն. և առէ ցնոսա, ով զաւք չարք. զի մեր իշխեցից մեռանել ի յայրս յայս. զի ահա սեռանեմ զհետոյ մեռելոցն, որ այլ ոչ եւ են եղեալ. և նոքա յայժ նեղէին զնա. և վարազն բարկացեալ մանկ-կասար արար զզանմարմնան և ինքն զերծաւ:

Վա՛յ զեղջերուի ասեն իմ, ով որդեակք. զի այրն զերեղմանն է և առած մահն է. և մեք եղաք քան զխլուրդն կոյր և քան զողջմանկր խոցն զարշելի. զի սեռանելովք զընկերան մեր միշտ մեռեալ ի զերեզման և հող դարձեալ և այլ ոչ զանդամ առ մեզ. և մեք բնաւ ոչ խրատիմք և ոչ երկընչիմք յաստուծոյ՝ յի-շելով զահաւորին աւր դատաստանին և ոչ զզաւն տանջանա և ոչ զմեծ անօթն տանջին ի միւս աշնածմբ, այլ կերբե զանմահ պերճանաւք և միշտ որպէս զշուն զարշելի ի փախածն զատանաւք և լինիմք օտարելի զիւացն և ատելի հրեշտակացն. եւ սատակել եւ քան զամենայն մարդ, որ են ի վերայ երկրի,

10 զզանմարմնան.—11 ասիծն. — 15 ամաւթ.

Գ. ՕՐՀ ԵՒ ԽՈՂՈՎ

[M, 195a = N]

Մանեայն երեքն ի մի վայր ժողովեցան և կամեցան ճաշակել և միայն սառուցեան. զի բերեցեն կերակուր, զոր կարասցեն. և արջն ասէր. աղուէ-ցարուք և մի որ յայտին սառուցեր վասն խաղաղի:

Նշանակէ արա՝ և զաւ, ով եղբայր. զի թէպէտ և աւետեաքեան ի չար ճա-նապարհս աղքի աղքի՛ մեղաց երթան և կերակրեն զոգիս խաբեանց զիւացն կերակրով, զաւ փախիր ի նոցանէ և երթ և յաւրինաց նորա ճաշակեաց զան-մահ ողիցըն զթիրխատա սարաշխարութեամբ և յետ այնորիկ մնցես յաւիտեն Աստուծոյ որ է զրախտն աստուածատունկ և ճաշակեաց յանմահ պտղոցն կենաց:

Разночтения N: 1 ժողովեցան եւ] ժողովելով. — 6 երթ] прибав.: յայտին, որ է մեր եկե-ղեցին.—8 Ն] отс.

Դ. ՁՄԵՌՆՈՒՆԻՒՆՉ ԵՐԵ

[M, 195b—196a = N]

Ասի թէ, եթէ կոյ երէ մի, որ ի մասա նմանան երթայ լուանալ զերեսն իւր ջրով և որբէ զկերակուրն և մտանէ յայր մի խորագոյն ի բաց և ննջէ զերիս ամիսս նմանն. և թէ ասկաս մի կերակուր ճնա յորովայնն, առաւելէ զնա, երբ ննջէ:

Разночтения N: 3 ամիս. —

[illegible]

6 [illegible]

[illegible]

[M, 196a—196b = N]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[M, 196b—197b = N]

[illegible]

[illegible]

Разночтения N: 2 [illegible] — 3 [illegible] — 6 [illegible] —7 [illegible] —11 [illegible] —

Նոյն կենդանիք զայլն ի ստանալ զառաւ հիւանդն. և զանապականն միայն անէին զերեկոն առ հիւանդն՝ յաւուրն մի կենդանի, որով կերակրէր ամսիծն. եւն խոզն, որում աչքն միշտ ի վայր հայի. և ոչ կամէր մնանել. խոզ զանապականն հարկանէին զնա. զի մնայ առ ամսիծն. և առէ ցնոսա, ով զաւք չարք. զի մինչ իշխեցից մնանել ի յայրս յայս. զի աշխա ստանանել զհետս մնելոցն, որ այլ ոչ եւս են եկեալ. և նորա յայժ նեղէին զնա. և վարպետն բարկացեալ ժանիս կոտոր արար զզանապականն և ինքն զերծաւ։

Վասն զի զեղծելի անձն իմ, ով որդեակք. զի այրն զերբերդմանն է և ամսիծ մահն է. և մեք եղաք քան զխլուրդն կոյր և քան զողմնակէր խոզն զազրելի. զի ստանանեմք զընկերան մեր միշտ մնալ ի զերբերդման և հող դարձեալ և այլ ոչ զառնան առ մեզ. և մեք ընդ ոչ խրատիմք և ոչ երկընչիմք յաստուծոյ՝ յի-շելով զահագին աւր դատաստանին և ոչ զզատն տանջանս և ոչ զանծ աանքն ատենին ի մեր ատնումք, այլ իբրև զանմահ պերճանամք և միշտ որպէս զշուն զարշելի ի փախածն զառնամք և լինիմք օրէնք զիւրոց և ատելի հրեշտակացն. եւ առաւել ևս քան զամենայն մարդ, որ են ի վերայ երկրի։

10 զզանապականն.—11 ամսիծն. — 15 աանքն.

Գ. ՕՐՁ ԵՒ ԽՈՂԱՐ

[M, 195a = N]

Մահնայն երեքն ի մի վայր ժողովեցան և խամեցան ճաշակել և միայն առաքեցան. զի ընրիցեն կերակուր, զոր կարասցեն. և արջն ասէր. աղաղա-ցարուք և մի որ յայզին առաքէք վասն խաղաղի։

Նշանակէս արա՝ և զու, ով եղբայր. զի թէպէտ և ամենեքեան ի չար ճա-նապարհս ազզի ազզի՝ մեղաց երթան և կերակրեն զոգիս իւրեանց զիւրացն կերակրով, զու փախիր ի նոցանէ և երթ և յաւրինակ նորա ճաշակեաց զան-մահ ոգւոյդ զփրկութեան աստուածաշնորհ. և յետ այնորիկ մնացես յայզին Աստուծոյ, որ է դրախտն աստուածատունկ և ճաշակեաց յանմահ պտղոյն կենաց։

Разночтенія N: 1 ժողովեցան եւ] ժողովեցաւ. — 6 երթ] прибав.: յայզին, որ է յոյս կեն-զանեաց.—8 Է] отс.

Դ. ՁՄԵՌՆԱՆՈՒՆԱԿ ԵՐԵ

[M, 195b—196a = N]

Մի թան, եթէ կայ երէ մի, որ ի մուտս ձմռանն երթայ լուանայ զգեստն իւր ջրով և արբէ զկերակուրն և մնանէ յայր մի խորադոյն ի թաւ և ննջէ զերիս ամիսս ձմռանն. և թէ ատեաւ մի կերակուր ճեա յարուցեն, ասասցէ զնա, երբ ննջէ։

Разночтенія N: 3 ատեաւ. —

Նմանապէս լինի և առ մեզ, ով մարդ աստուծոյ. զի թէպէտև առաւել մեք մեղաք մեղս ի հոգիս մեր, զոր ոչ խոստ[ով]անիմք և ոչ ապաշխարեմք և լիցի ընդ մեզ ի գերեզմանն. և այն ատենի զմեզ և ատենի յանձանց մահն, որ է առաջալի և զաան տանջանք զմախոյն, որպէս վկայեն գիրք աստուածայինք.

6 խոստովանիմք.

Ե. [illegible]

[M, 196a—196b = N]

Ի ծախուածոյն ջուրս գարնան ծնան գորտունք և մեծացան. և ի պակասել ջրոյն եկին առ նոսա գորտքն, որ ի գետս կային, և աղաչեցին զնոսա, եթէ եկայք յանձանց ջուրս և ողորմեցարուք ինձ. զի այդ ցամաքեցա ի տարւոյ արեգակնան. Նա նորա ասեն. չէ հնար թողուլ մեզ զհայրենիս մեր. և փութով ցամաքեցաւ ջուրն և գորտքն սատակեցան.

Նոյնպէս և մեք, եղբարք, սիրեմք զանցաւոր հայրենիս մեր և ոչ լսեմք վարդապետաց և որոց նորա, որ կոչեն զմեզ յանձանց կեանքն և ի հանգիստն. և մեք կամիմք մեռանիմք ի մեղս, և ցամաքի գործ և ինչք կենցաղոյս պատրիկ փութով.

Զ. ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

[M, 196b—197b = N]

Ձմերնակ և ի հեռաւոր յանապատ է մրջիւն ի չափ ոչխար ...ոյ. և առիւծ խառնի ընդ նմա և ծնանի զաւակ, որ կէս առիւծն առիւծ... կէս մրջիւն. և կոչեն մարդիկք զնա մրջիւնառիւծ՝ նա երթայ առ մայրն և ... ուտել ի կերակրոյ նորա. զի հաւնա է և կէս առիւծն առիւծ է. ա... առ հայրն և ոչ կարէ ուտել ի կերակրոյ նորա. զի միս է և կէ... մրջիւնան է. և յերթալն և ի գալն՝ սովամահ լինի, որպէս ա... թէ մրջիւնառիւծ սատակեցաւ.

Ա՛յ ինձ, ով որդեակք իմ, զի այնպէս է անդէրձ և անդարձ ... զի ծնեալ յաստուծոյ արարչութեանն աւրհնեալ մարմնոյն և զարձ յաստուծոյ ստուեր աւազանաւն և մեղաւքն եղև ծնունդ սատանայի. Մեռանիմքն, որ է հաւատքն, ունի զդրուշակէն սատանայի, որ է չար ...րէն գործքն, զոր առնէ. Ա՛յ ինձ զի ոչ կարէ յաստուած մերձենալ. զի մեղաւքն ի գեհեն է կապեալ. և ոչ կարէ ի գեհեն մտանել անմեղեալն. զի հաւատոյն յաստուած է կապեալ. ոչ ի գեհեն է և ոչ յաստուած. ոչ գիտէ. եթէ զինչ առնէ. ջանայ հրաժարել յաստուծոյ և ոչ կարէ. զի գիտէ, որ աստուած

Разночтения N: 2 առիւծն] առիւծ. — և կէս] և կէսն. — 3 զնա մարդիկ. — 6 մրջիւնան] մրջիւնն. — 7 մրջիւնառիւծն. — 11 դրուշակէն] դրուշակէն ..., և ... դրուշակէն. —

ունի է եւ արարիչ ամենեցուն. եւ յարութիւն կայ եւ հատուցումն բարեաց եւ չարի. ընդդէմ հրամայեալ ի գիրս. զի գիտէ, որ չարքն են եւ հակառակ աստուածոյ. եւ ոչ կարէ. զի հեշտասիրութեամբ կապեալ է ի մեղս։ Այս պատճառ երթայ եւ գայ եւ դարձեալ ի վաղն ընկենու եւ ասէ, թէ ազատած է սատանայ եւ քաղցր. եւ յորժամ զատանամ, ընդունիս զիս. եւ նման զայղ զայ մահն յանկարծակի՝ եւ տանի զնա անդարձ ի դժոխքն։

Վասն այսորիկ զգուշասցուք, թէ մրջմնաիւծն սատանեցաք. յորմէ փրկէ զմեզ Քրիստոս աստուած։

16 ունի ես արարիչ է. — 20 յորժամ ես զատանամ

Է. ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԲԵՐԱՆ ԳԱԶԱՆԻ ՄԻ Ի ԾՈՎ

(M, 197b—198b = N)

Այս գազան մի ի ծովէ եւ խիստ ահաւոր է ի թեւոյն եւ ոչ կարէ որսալ. երթայ ի խորշ մի ծովուն. ուր բազում են ձկունքն. եւ նստեալ ընդ վիմով՝ գազանի բանայ զբերանն իւր. եւ հոտ անուշ բուրէ ի բերանոյ նորա եւ լնու զվայրքն. եւ զհետ հոտոյն գնան ամենայն ձկունքն եւ մտանեն ի փոր նորա. զի մեծ է բերանն. եւ նա փակէ զբերանն իւր. եւ այն լինի կերակուր նորա։

Նոյնպէս եւ չար գազանն սատանայ բացեալ գազանի զբերան իւր առաջի մեր՝ անդադար եւ զամենայն զազրալի մեղս ներբերանէ ի սիրտս մեր եւ ի հոգիս եւ հեշտացուցանէ զմեզ ի մեղս եւ անուշահոտացուցանէ ի քիմս հոգոյ մերոյ. եւ մեք ցանկութեամբ գիմեմք զհետ չարահոտ մեղացն. գործեմք եւ իջանեմք ի փոր նորա։ Ով է որ ի մեղս կայ. ի ժանիս եւ յորովայն վիշապին կայ. յորմէ փրկեսցէ զմեզ զամ[են]եսեան Քրիստոս աստուածն մեր։

Разночтенія N: 3 զբերան. — 5 զբերան:

Ը. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ԽՈԶ

(M, 198b—200a = N)

Պատմեցին Թագաւորի միոյ, եթէ կայ խոզ մի բազմածին եւ սատակի աշխարհի. եւ Թագաւորն մեծ ցանկութեամբ առաքեաց իշխանս եւ զանձ, որ գնեսցեն զնեցին զնա. եւ ուրախացեալ Թագաւորն աշխատաւորացն բեհեզեայ ծածկեաց զնա եւ մարգարտաշար գինս մեծագինս կազմեաց եւ կախեաց ի քիթս նորա եւ մանեակ ոսկի ի պարանոց նորա եւ ա՞ղբր անգին ած յականջս նորա եւ նման արեգական պճնազարդեաց զնա եւ եդ նմա զարմանալի եւ ազատաւորս ուրախ պարհել զնա։ Այս նա բաց ընտածին բարուց ի բաց շրջէր ընդ քաղաքան եւ Թաւալէր ի ցեխս գարշելիս եւ զզինան շրջէր անդադար ընդ զաղբոյ

Разночтенія N: 8 ցեխս.— շրջէր.—

ազգս և զարմանալիս լուսոյն և օրհնեն և նա միշտ զայն անձինս։ Այս նորա պատուեցին Թագաւորին զանմահութիւն և զյերութիւն խոցին, թէ անճառ-ծանելի է ի շարէն։ Այս նա բարեկացեալ հրաշալեաց մերկացուցանել զնա ի զարդուցն և Թօղուլ ի կամս իւր։

Նայեցէս անդրն մեր Ախտա Քրիստոս ատարեաց աշակերտս իւր և զնեաց արեամբ զմեզ և լուսաւորէն շնորհաւք սուրբ աւազանին ծածկեաց զմեզ. զի մերկ էաք. և զանձնաւէրի մանկանն էարկ ի պարանոցս հօրաց մերոց և զան-գին զինուոն կարգեաց ի քիթս մատ մերոց և զնուղն հրեղէն եած ի լսելիս մեր և զմատանին հաւատութեան էարկ ի յաջոյ ձեռին մեր և որպէս զինեալ զարդարեաց զմեզ նման հրեշտակացն։ Ով եղբարք, ահա այժմ լաւ և վայ տար անձին իմոյ. զի զայս անճառ և անեղծական փառքս և բարիքս և մեծ շնորհքս, որ ձրի պարգեւեցաւ մեզ, մեք անգոսնար անձնունի ժամ շաղախեմք և աղտեղեմք զայս զարգալի մեղաւք և չարաչար քան զադեանկր խոզն չփեմք ընդ զարշելի մեղան զդինաս. և զմանեակս փառաց Թագաւորին ի շարանս անսու-րէնութեան և կործանեմք զհաստատութեան մատանին և զանեղծական պար-գեւն աստուծոյ, զոր ձրի շնորհեաց մեզ. եւ տաւակել եւ եղկելիս քան զանա-նոյն մեղաւորսն։

12 թողուլ. — 13 զաշակերտս. — 14 արեամբ զմեզ] զմեզ արեամբ իւրով։

Թ. ԲԱԶՈՒԻՐ ԻՒ ՇԱՒՆԸ

(M, 200a—201b = N)

Թագաւոր մի բազում եղեն և զաւարակս և ոչխարս կոտորեաց. զի բազում զեօղանք եկին առ նա ի հեռաւոյն Թագաւորաց. և մատուցին առ ին զխաշինան և զմորթին. արկին ի յաղօթն արխանական և զնացին ի յարկս իւրեանց։ Այս զայն առեաւ շունք քաղաքին ժողովեցան առ աղօտն խնդալով և առեն ցմիմեանս. ով որդեակք. աստուած պատրաստեաց մեզ յոլով բարու-թիւնս. եկայք զշուրսն, որ արխանական է, յառաջնոյն արբցուք. և ապա յետոյ կերիցուք զխաշիսն և զմորթին և բազում աւուրս ուրախացուք. և սկսան ի ջուրն. յոլով աւուրս արբին և ուռուցեալ պատառեցան և զխաշիսն ոչ ժամանեցին ուտել. զի ագահութեան սկսան նեղեաց զնոսա։

Վա՜յ ինձ եղբարք իմ. զի այսպէս եմք և մեք. քանզի Աստուած սկսան նեղէ և տանջէ զմեզ, որ է արծաթսիրութիւն և ագահութիւն։ Վասն որոյ և սոսս քահանայքս և սոսս քրիստոնեայքս սիրանիմք և ջանամք հանապազ զրկել, յափշտակել, ներնկել, գողանալ, ի զուր տուգանել, խաբել, վաշխս առնել, ի շահս և ի կէշիսս մեղանչել, պատճառանս լինել, զոսամք և ուրախանամք, զաղքատան և զորբոց զրկումեմք, զուրեմք և ուտեմք. զի՞մ է հայրենիքս, զատուսս։

Разночтенія N: 3 յաղօթս. — 4 շունք քաղաքին առեաւ. — 13 'ի զուր] զուր. — 14 կէշիս. — 15 եւ զաղքատան. — իմ հայրենիք է. —

ջաղացս և գեղս, ագարակս, այգիս և գրաստս, ըշխանանալք նման խաղից. ի սիրոյ և յողորմութենէ փախչիմք. զգիեմք զմարմինս մեր և կորուսանեմք զհոգիս մեր և ժողովեալ ամբարեմք. զոր կարեմք. և ապա անկանիմք, թէ մեռանիմք. և զի ոչ հաւր փոխանակ ոչինչ և ոչ ծով ջրով և ոչ արքայութիւն արեամբ. Եղբայրք և ոչ մեղաւք և ուշքս մեր ընդ ոչ այգի և հերիք առն և զաստուած ոչ յիշէ և մինչ գեռ ի չարի կամք, զայ մահն յանկարծակի և պատառէ զմեզ, որպէս եղեն շունքն այն. և մնաց աշխարհն իւրեանց յաշխարհս, զոր առնել այլք կամէին. լեն և զմեզ ծծմամբն և զհետ մեր զայ մեղքն և կորուսեալ և ի յանդնդոց անդնդեն արկանել զմեզ վիշտութեամբ աստուածային զրոց։

20 յօդի։

Ժ. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՇԱՒՆ ԵՒ ՇԱՒԵՆ

(M, 201 b—208 a = N)

Թագաւոր մի նստեալ առ եզր ցանկալի գետոյ միոյ՝ և շուն մի նայեցեալ ի ափն կայր առ գետոյն. և Թագաւորն ասացեալ ցնա արի նման հաց մի զեղեցիկ. և նա առեալ զհացն ի բերան իւր և գնացեալ առ գետոյն ի վայր՝ և կանգնեալ առ եզր գետոյն հայեցեալ եւտես զշուքն իւր ի ջուրն շուն մի և հաց ի բերան նորա. և խելքն գնաց յագահութենէն և զհացն մոռացաւ, զոր ունէր, և վազեալ ի գետն. զի առցէ զհացն, որ ի բերան շքոյն երևէր. և ի զամենայն անկաւ հացն ի գետն, որ կայր ի բերան իւր. և գնաց. և նա խեղդեալ յատակս գետոյն և ոչ գտաւ զհացն. զի շուքն իւր էր. և եկեալ ի գետոյն ունայն լայր զաւանակս. զի ի յերկու հացէն զրկեցաւ և անկեալ սատակեցաւ ի ափոյն։

Վա՜յ մեզ անմենայն բերանով, ո՜վ քահանայք և ժողովուրդք աստուծոյ մերոյ. զի այսպէս եղաք և մեք. քան զի ոտնեալ եղաք և ուսուցեալ յաստուածոյ. իսկ աստուած եդև մարդ և կոչեաց զմեզ և եդ ի սիրտս մեր զգիտութիւն իւր և զխոստումն անճառելի փառացն իւրոց և զլոյսն և ի բերանս մեր զհաւատս մին իւր և զարքայութիւն և զխորհրդականութիւնն և զարդարեալ Թագաւոր արար զմեզ անկարաւտ. Իսկ սատանայ զայ՝ զունայն և զյաւիտենն և զաշխարհիս հարստութիւն և զգանձն, զփառս և զհեշտութիւն, զարբեցութիւն և զշնութիւն, զոխանս և զամենայն մեղս զնէ առաջնոյ աչաց մեր և թեթ[և]ացուցանէ իբրև զճշմարտութիւն առաջի մեր խաբելով զմեզ. որպէս զխախահայրն մեր զԱդամ. և կորուսանէ. և մեք Թողումք զճշմարիտ բարիսն, զոր ետ մեզ աստուած և ջանամք առնուլ զսուտ և զյանցաւոր բարիքս, որ է այս կեանքս. և ագահութեամբ և աշխարհասիրութեամբ կորուսանեմք զաստուծոյ բարիսն և զփառսն. և ահայ զայս մեծութիւնս մահն խափանէ փութով. և զրկեցուք յայս կենացս և այն կանխա մերով։

Разночтенія N: 6 ազգէ. — 7 բերանն. — 9 ի յերկու] երկու. — 12 եղաք] կաք. — 13 զգիտութիւնն. — 14 զլոյսն] զլոյսն. — 16–17 հարստութիւնն. — 17 զհեշտութիւնն. — զարբեցութիւնն. — զշնութիւնն. — 23 զրկեցաք։

ԺԱ. ՈՐԴԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԵՒ ԿՌՈՑ

[M, 203a—204b = N]

Թագաւոր ոմն կանգնեաց մեծագոյն կուռս և զգլուխ կռոցն ելից մարգարտով և պատուական ականմբք, որպէս զի յետ մահուան իւրոյ բանայց զերբիս որդւոց իւրոց, թէ աղքատասցին։ Մեռաւ նա և եղև թագաւորութիւն իւր յորդւոց իւրոց. և երէց որդին նորա էառ յինքն զհայրենի կուռքն և սկսաւ ծառայել զնա անուշահոտ խնկովք և ջահիւք և ազնիւ իւղովք և առաւել քան զայլ աստուածս ծառայէր և յաւելոյր ի պատիւ նորա և նա ևս քան զեա աղքատանայր՝ և ամենամաւ լինէր։ Եւ յաւուր միում բարկացեալ և մեծագոյն ուռամբ փշրեաց զգլուխ կռոցն. և հանեալ ի նմանէ ի յերկիր ակունքն և մարգարիտն. և փարթամացաւ աղքատն։

Նոյնպէս լինի և առ մեզ, ով մարդիկք. քանզի որչափ ջանամք, անուշահոտեմք և օրինեմք պայծառացուցանելով [զմարմինս] մեր, նա թշնամի երեւի մեր զարշահոտութիւնն և աղտեղութիւնն. զի ահա աղբանամք լցեալ ախտիւ. և որչափ բուժեմք զմարմինս մեր պարարեալ կերակրովք և ըմպելեօք և հանգուցանեմք զնա փափկութեամբ, որպէս զկին մի պառնիկ և գիրացեալ. կակղեցուցանեմք զնա և փառաւորեմք. նա այնչափ ցանկութիւնն աճեցուցանէ. և զչարն բուսուցանէ ի հոգիս մեր և զաղտեղի մեղաւք խոցոտէ զմիտս մեր և զրկէ զմեզ յաստուածային փառացն և ժառանգորդ առնէ հրոյ գեհենին։ Ապա թէ բարկանամք ի վերայ մարմնոյս և ուռամ[բ]ք պատուիրանացն աստուծոյ և ստանալեաւք զժխոցն հալեալ փշրեմք զնա և զգլուխ նորա և անձեմք զնա խոնարհութեամբ և չարչարեմք ընդ նեղութեամբ և աղաւթաւորութեամբ և բարեգործութեամբ. նա հանէ և տայ ի հոգիս մեր զանգին մարգարիտն և զանձանելի հանդերձն աստուծոյ, զանեղծական փառս և զարքայութիւն յաւիտենից, որ ոչ ապականի. որ և զմեզ արժանի արասցէ այնպիսի փառացն։

Разночтенія N: 4 իւր] отс. — 11 զմարմինս. — 12 յերեւան. — 13 բուժեմք. — 15 այնչափ ցանկութիւնն] զայնչափ և զզարշելի աղտեղութիւնն. — 17 ժառանգորդ. — 18 մարմնոյս. — 19 աստուծոյ. — 22 փառս. — 22—23 զարքայութիւնն.

ԺԲ. ԵՐԿՈՒ ԻՄԱՍՏԱՍԷՐ

[M, 204b—205a = N]

Երկու իմաստասէրք յայտնեցան ի կաւսարշութեան ժամանակին, որ մինն շրջէր յաշխարհի և լայր զամենայն մարդ ի քաղաքի և յիւր տեղի. և միւսն շրջէր ընդ ամենայն տեղիս և ծիծաղէր զամենայն մարդ և զշէն։

Եւ երկուքեան ի գէպ և ստոյգ է. զի լալոյ արժանի են մարդիկք և ծիծաղելոյ. այլ վա՜յ ինձ. զի անճա[ռ] բարոյն զրկեցաք զմեզ չար գործովք մերովք և զժոխոցն մատնեցաք, որ և աստուած փրկեսցէ զմեզ։

Разночтенія N: 3 տեղի] երկիր. — 4 երկուքեանս. — և] отс. — մարդիկ. — 5 անձնա — գործովք. — 6 որ և ... զմեզ] отс.

ԾԳ. ՎՈՍԿԻ ԽԻ ՄԻՋԻՆԻՑ

[M, 205a = N]

Է ասած եղև առաջաշխարհական և ոչ գրեալ ամպոյ ընդ մեզ իւր. զան առ նա. մտանէք և աստ ի հեռաստանէ՝ եթէ զԱստուած և զԱստուծոյ զամեն Նզն .. այլ զկարգն ի յանձն առնու, ոչ համարձակի քեզ և ոչ զամբ ի ամենայն քո։

Ընդ նոյն և զայս, ով որդեակք իմ՝ փախերուք ի չարեաց և ի նենգաւոր մարդկանէ, որպէս ի գիւղ. և մի վստահանայք զանձինս ձեր ի նոսա։

Разночтенія N: 1 առաջաշխարհական.—ոգեալ.—2 մխանդն։

ԾԴ. ՄՈՒՐ ԽԻ ԳՈՒ. ՕՂՈՅՆ.

[M, 206a—207a = N]

Տղայ ամն զողանայր ամպոյ ամպոյ, զինչ պատահէր նմա. և բերէր առ մայրն իւր. և նա ոչ խրատէր զորդին իւր. և նա մեծացաւ և եղև աւազակ ի լեռինս. զի սովորեցաւ ի չարն և անբան չարիս գործեաց. և կալեալ զնա բերին առ դատաւորն և տարան ի կախել զնա. և նա աղաչեաց զդատաւորն. զի բերցեն զմայր իւր. զի անսանիցէ զնա յառաջ քան զմահն իւր։ Գնաց մայրն և լալով կիրքս էարկ և կամեցաւ համբուրել զորդին իւր։ Եւ նա այնժամ ատամամբքն եհատ զքիթ մօրն. և նորա զարմացեալ պատմեցին դատաւորին։ Եւ նա կոչեաց զմահապարտն և ասէ ցնա. զինչ է նոր չարիքդ, զոր արարեր. և նա ասէ. ով դատաւոր, արժանի էր մայրն իմ, զոր արարի ընդ նմա. զի սկսայ ի տղայութենէ գողանալ ամպոյ ամպոյ. և նա ոչ խրատէր զիս. և անձեաց չարն և կորոյս զիս։ Եւ ասէ դատաւորն. թողէք զդա՝ երթալ և առեալ կախեցէք զանօրէն մայրն զորա. և արարին այնպէս։

Այնպէս լինի և յաւուրն դատաստանին. քանզի և ամենայն ծնաւղք, որ ոչ խրատեն և ոչ ուսուցանեն զորդիս իւրեանց ի մանկութենէ պահել զաւրէնս և զհրամանս աստուծոյ և լինել սուրբ և անարատ, անախտական և ողորմած, մարդասէր և աղաւթասէր. նա վրիժառու զմեղս որդոցն ի ծնաւղացն գլուխն կալաւ և ի հուրն ատապէ։ Ով ասաջին ուսուցանող մայրն է աղջկան և խրատողն ի բարին. և այս երբ զորդանց և համանց, լսէ ի քահանայէն և ի վարդապետէն։ Այսն պարտիք ողորմեցարուք ամենայն ծնաւղք անձանց ձերոց և բարեզարդ ուսուցէք զորդիս ձեր ի կամս աստուծոյ. զի որ խնայէ ի գաւազանն, որ է բարի խրատն, ատէ զորդին իւր. և որդի, որ ոչ հնազանդի ծնաւղացն, աստուծոյ է անհնազանդ. և ծնաւղացն ուրհնութիւն իբրև զաստուծոյ է ի վերայ որդոցն. և վայ զնա, որ զծնաւղսն իւր անարգէ և

Разночтенія N: 2 մայր. — 6 փրփս. — 18 խրատող. —

անիծանէ. և երանի է նմա, զոր ծնաւղքն իւր աւրհնեն։ Ո՛վ ի որպէս աստուած արարչագործութեամբ իւրով հայր մեզ կոչի և ի խնամոցն և յաւրհնութենէ նորա մեք ամ[են]քեան վայելեմք հանապազ։ Նոյնպէս և մարմնաւոր ծնաւղքն երկրորդ նմա աստուծոյ պատճառք են յառաջ գալոյ որդոցն։ Մարմնաւոր աւրհնութիւնս իւրեանց ուրախութեամբ բաշխեն զաւակացն. նա՛ թէ պէտ և անարժանք լինին ծնաւղք, սակայն աստուած ի բարին կատարէ. զի հայրական անուն ընկալեալ է, որպէս արարիչն իւր աստուած։

30 աստուած] прибавляет: եւ տէր ամենայնի։

ՃԵ. ՀՈՂԱԳՈՐԾ ԻՇԽԱՆ ԵՒ ԱՐԱԳԻԼ

[M, 207a—208a = N]

Հողագործ ոմն իշխան ցանեաց յերկր գետոյն յոլով բակլայ և ոսպն. իսկ ասպետ և կոմս ընկնելն եկեալ ի խարձէն, որ [առ] գետովն, քաղէին զամենայնն և իշխան տարեալ տիկներս էարկ յերկր գետոյն և ընկէց յորոգայթ նոցա. և թռչունք եկեալ ըմբռնեցան յորոգայթն. և ի միւսում աւուրն ընդ ծագել արևուն գնաց տեսանել զակնատան. և եկեալ զառու գնոսա ըմբռնեալ և զաղնի մահապատ սպան. աստանէլ զնոսա հաւաքար. և ահա արագիլ մի ըմբռնեցաւ ընդ նոցա ա-գուցն յորոգայթն. և հողագործն եկն առ նա. և նա ասէ. ողորմեա ինձ վասն աստուծոյ. զի դու գիտես, որ ես ոչ բակլայ ուտեմ և ոչ ոսպն. այլ զաւձն և զմուկն և զայլ ժրժմանքն ի վատաւակոցն քաղեմ. և ասէ հողագործն ընդ թշնամիսն իմ գտար. վասն որոյ և ընդ նոցա մեռցիս. և սատակեաց զնա։

Վա՜յ ինձ ողորմելւոյս. զի որպէս ասէ աստուած յայս կեանս և յայն. քան զի որ զկախարդն սիրէ և զհարցուկն, ընդ նոսա դատի և տանջի։ Նոյնպէս և որ սիրէ զշարագործ[ս]ն և կամակից լինի նոցա և ոչ յանդիմանէ և ոչ փախչի ի նոցանէ, ընդ նոսա տանջի որպէս գողն և գողակիցն, կաւատն և շնացաւղն և որ նման են սոցա. յորմէ փրկէ զմեզ Քրիստոս աստուած։

Разночтенія N: 1 ոսպան. — 2 որ առ գետովն. — 3 իշխանն. — որոգայթն. — 4 'ի միւս. — 5 գաղնի. — 9 զմուկն (sic). — 11 կեանք, — 15 աստուած] отс.

ՃԶ. ՄՐՋՄՈՒՆՔ ԵՒ ՓԱՅՏՔ

[M, 208a—208b = N]

Ամենայն մրջմունք ժողովեցան և գնացին յայգս ամենայն փայտից. աղաչեցին զնոսա լալով և ասեն. ողորմեցարուք մեզ և տուք տեղի հանգստեան և բնակութեան մեզ ի փորուածս ձեր և ի կեղևս. զի տաւթի նեղեմք ի ցրրտոյ. և ասեն փայտքն. եթէ կարի ևս ծանրագոյն բան խնդրեցէք ի մէնջ, եթէ երդնուք զուք. որ ընդ մեզ այրիք ի հուրն, մեք տամք ձեզ տեղի. և նոքա երդուան՝ և մտեալ բնակեցան, որ և այրին ընդ նոսա։

Разночтенія N: 5 մեք. —

Վա՜յ զեղջերլը անձն իմ՝ ով որդեակք. քանզի այսպէս և մեք երթամք խառնուլ առ չար գեան. և այստ անշէջն մեզ ՚ի չար գործոց և պատճեն զմեզ մեր իւրեանց նշան սիրոյ և երգման. և եթէ ոչ ապաշխարեսցուք, ընդ նոսա ՚ի գեհենն պիտի վկայութեամբ ամենապատիւ աստուծոյ։

8 յանցուցն.—9 'ի գեհեն։

ԾԷ. ԾԻԾԻ ԵՒ ՄԵՂՈՒ

[M, 208b—208b = N]

Ծիծիռն եկն առ մեղուն և լալով աղաչէր զնա և ասէր. աղօթեա ինձ վասն աստուծոյ. զի ձմեռն է և զժուարին ժամանակ. և ահա մեռանիմ ՚ի ցրտոյ. և ասէ ցնա մեղուն. յամառնային ժամանակն զինչ գործէիր, ասա ինձ. որ ոչ ժողովեցեր քեզ կերակուր. և ծիծին ասէ. ամ ինչ ասեմ, երբ էաւ ամառն. ամառն ինձ ամենայն հարսանիք էր և ցնծութիւն. զի նստեալ կայի ՚ի բարձրաբերձ և ՚ի գեղեցիկ ծառոն և երգարանութ յեղանակի զամենայն համապարհորզ և յայժ ուրախ առնէի զնոսա անձանիք։ Եւ ասէ մեղուն. յիրաւի արա մեռանիս ՚ի ցրտոյն, ով դու չար մշակ. և ՚ի բաց վարեաց զնա։

Նոյնպէս եղբարք՝ և որ զհետ հանգստեան և հեշտութեան շրջի յաշխարհս և ՚ի բարեգործութեան կեանքս այս և սիրէ զմեզս և ոչ աշխատի առաքինութեամբ և ապաշխարութեամբ. նա ՚ի յայն ձմեռային կեանքն տարմեալ ձմեռ՝ որպէս զշինար կուռանքն, որ յանձնամն ՚ի վաճառ զնոցին. երբ պայծառն վերջել էր. որ է յայս կենաց վճառն և ապաշխարութեան զառն փակուիլն և հանդերձեալ կենացն ասրուիլն. զոր չէ պարտ այժմ մեզ մառանալ. և Քրիստոսի փառք յաւիտեանս ամէն։

Разночтенія N: 1 աղօթեաց.—5—6 'ի բարձրաբերձ.—6—7 համապարհորզ.—9 եղբարք.—13 վերացեալ։

ПРИЛОЖЕНІЕ III.

ВАРДАНОВСКІЙ СБОРНИКЪ ПРИТЧЪ.

Br = рукопись Королевской Библіотеки въ Берлинѣ (Ms. or. Minut. 272).

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՍԱՑԵԱԼ · ԱՌԱԿ ԲԱՐԻԽՕՍ ·

Ա. Լու մի Թագաւորական ատամիկ նստէր ի լլէն (sic) և կոչէր զնոյ. և լուն ասէ. աղաչեմ զքեզ. մի սպանաներ զիս. զի փոքր է վնասն, զոր քեզ արարի. և նա ասէ, զոր կարացեր, զու արարեր. և սամ (sic) ի ձեռաց խոյս մեռանիս։

Յուցանէ, թէ մի ուժք չար առնէր ի կեանս քո. Նա գործեալ ցու[ց]անէ, թէ պարտ է Թագաւորաց և դատաւորաց զփոքր չարագործս սպանանել, որ երկիցեն մեծամեծ չարագործն։

Բ. Արջմունն ողջորութիւնն ունի. որ զինչ առնանէ ի մարդն, զոր առնէ. զնոյն և ինքն առնէ. եստես, զի ձիձորան ձգեաց զուսխանսն. նմանապէս և ինքն ձգեալ ի վէր ձիանցն. և ըմբռնեցաւ ի նոցանէ. և ասէ յուրում. յիրաւի ըմբռնեցայ յայսր. զի յայն գործն ձեռս արկեցի, զոր չէի հմուտ։

Յուցանէ առակս, թէ՝ ով մարդ, ձեռն մի արկաներ և յանկար գործոյ, որ չես հմուտ և գիտակ. թէ մարմնաւոր, թէ հոգևոր առաքինանի. զի կորուստ լինի քեզ և ոչ շահ։

Գ. Արագիլ մեծ բանութեամբ զայս յանմանութիւն վասն հրամանին ից. որ ասենն. Նա տառապակն ոչ նստի ի կանանչի և ոչ ի կանաչ ծառ. յարժամ իսր ընկերն մեռանի։

Յուցանէ առակս, թէ վասն որդեծնութեան մեծք յանմանութիւն և ոչ վասն պոռ[ն]կութեան։

Դ. Արագիլն և յաղաւն և ծաղկին զծերացեալ հայրն խուրևանց զարմանեն. մինչև մանկանց կամ մեռանի։

Յուցանէ առակս, թէ պարտ է մեծարել և զարմանել զծնօղսն. որպէս ած հրամայեաց. թէ պատուեա զհայր քո և զմայր. զի որ զծնաւղսն անարգէ, զած անարգէ և հայհոյէ։

Ժ. Ե՛գտաւ մի ծաղկից զնոցա խոր և խորտակոց ատելով. մի լսելի՝ այլ պատարագաւ կացցէ ի մարդկանէ. և տատակել յայնժամ՝ յորժամ խանարհի զոր առնուլ և արձակել ի ձեռք. և ասէ ձայն նորա. ով մայրիկ իմ՝ և զինչ արասցուք, թէ յառաջագոյն լինի ասել զդարձ։ Նա ասէ մայրն. ամմ զխոսեմ որ ասպրեցելոց ես.

Ցուցանէ, թէ խրատէ հայրն զորդին և ի պատասխանուն խնամոյ զծառայութեան։

Զ. Ե՛դեւս մի քաղցեաւ և եւետ ի խոր մի բոլ՝ քար և կարծեաց՝ թէ պանիր է. անգեաւ ի ներս և սկսաւ յուտել. և ասէ աղեւան՝ թէ վայ է ինձ. զի ոչ համտեսի պանիրս և ոչ հաց։

Ցուցանէ, թէ՝ ով մարդ, մի անկանիր ի գուբ մեղաց. զի անշահ է մեղքն և անաւգուտ. և յետոյ շատ ապաշաւես և եղուկ տաս անձին քումն։

Է. Ե՛ղեւան ի գետն անգաւ և լինէր գետաստոր. և խաստացաւ մի մարդկային մի խուփ. զի համեցէ զնա ի գետոյն զերծ. և առ ծամման (sic) զերծաւ։ Նա սկսաւ մեռել և փաղփաղել և մատուցաւ զուխան։ Պատրաստալ խաւզայր և խայտայր յերբ գետոյն և ասէր. ով, ինչ կարիք ունիս ի ծովս ինքն. զի յոզս ցնդի. և ահոյ շարժեցաւ ասին գետոյն. և ընկեց զինքն ի գետն. և ապաղակելով գոչէ առ ով. ով ով, ոչ խմայար՝ զի և ես ի խնդիր եղայ մարդկային. որ զգոյ խուսին եւրեկի. զոր խաստացայ։

Ցուցանէ, թէ ոչ է նպաստ մատանել զուխան. զոր ուխտես այլ կ՝ որոց՝ յորժամ ի ներքութեան անգանիս. և յառաջն՝ նա պարծ է փութով կատարել և յիշել զներութիւն. նոյ և զհանգերձեալ ներգութեան (sic) մի մտաւնոյք։

Ը. Ե՛ղեւս մի քաղց, խիստ և եղիս սաստ պող և սկսաւ կաշառել և ասել. և ասէ. վայ ինձ. զի ահաւոր է զանցեալս և աղաղակս յատումն. և փարս (sic) բնօ իրք ոչ իշխանէ։

Ցուցանէ ասաւս, թէ փառք և մեծութիւն աշխարհիս զերդ եղալ է. և միայն զաղաղակին ունի և զրուցանս. և յետոյ ոչ երեւի ուրեք. զի սուտ է և անցաւոր և խաբող, որպէս գերալ քնոյ։

Թ. Եղեւս մի եղիս գրեհ մի. և կարծեաց՝ թէ այս է պատմութեանն Եզովպոս, զոր կարգս խորհրդի բանարկութեան. զի գրեալ է «յլուսաւորէր». և զզեցաւ զնա յաւմանայն. ընդմացեալ այլեւոց զնա. և զգեցաւ ի ձեռանային. առաւելեալ ատենքէր զնոյ և մեկր. և համեալ կանգնեաց զնոյ և սկսաւ ջաւք արկանել ի նոյ. զի կարծեաց՝ թէ ջրոյ աման է. և նոյ ոչ լցօ ջրով. և բարկացեալ աղեւան արկ զնա ի խորս ծովուն. և ասէ՝ երթ ի կորուստ. զի կարի անպիտան ես դու. և ասէ աղեւան. ոչ եղեր զգեստ ամման և ոչ ձեռան. և ոչ ջրի աման. կարծեմ թէ փոր ես ու որովայն ագահ մարդոյ ու ապրեցուցող, որ շատ ուտէ և չյագենայ։

Ցուցանէ, թէ պտղէս անաւգուտ է փառք աշխարհիս. զի ոչ սատ է պխտանաց և ոչ անդ. զի սատ մահն խափանէ. և անդ նոր արարած լինելոց[է]։

Ժ. Զ՛էշն մերձարկեցին ի հարսանիս Թագաւորին. և ասէ էշն. վայ է ինձ. զի ոչ փողահար եմ և ոչ խաղացող. այլա գիտեմ՝ որ ծանր բեռն կայ պատրաստ ինձ։

Ցուցանէ, թէ յորժամ կոչեն զքեզ [ի] բան Ն ի գործ, որ ի վեր է քան զկարողութիւն քո, մի յօժարիր։

ԺԱ. Իշոյն ասէին եռանն, թէ սրբեա լեր և տուր մեզ յօժիտս. զի Թոռն եղաւ քեզ։ Նա ասէ էշն. վայ է ինձ, ով բարեկամք իմ. զի թէ. Ճ. որդի ու Թոռն յայտնի, զծանրութիւն բեռանցն ոչ թեթևացուցանեն ի թի֊կանցս։

Ցուցանէ, թէ ամ ոք ընդ անձին խորհ ապաւ է համարս տալ և զբեռ մեղացն իւրոյն բառնալ։ Նա մի վստահանար զի հոգին քո ի յորդի և ՞ի Թոռ֊քո. այլ դու ջանա և աշխատիր արտասուօք։

ԺԲ. Մայր մի եթող զմանկունս հացն և եկեր զաղջ. և եթող՝ զկաթն և եարք դշարուն։

Մայս այն է, որ Թողու զտարին և զոր ած հրամայէ. և սիրէ զգործ չար, զոր սատանայ յորդորէ. Թողու զանարատ անեկեղին և չնայ։

ԺԳ. Մայր մի խորհեցաւ անկել յայգի և արբանեալ գողանալ. և կախեցան զգետին և անկեան գծնիկ և արբանեան տառատել։ Նա ի ժամ ամբարելոյն՝ մնաց աղ ջրոյ և ամէնահ։

Ցուցանէ, թէ որ զմեղս և զանօրէնութիւն առնէ, յորն ահեղին լինի ողորմելի։

ԺԴ. Հիւսունք մնան ի մայրիս և սիրեն կատարել զծառս և զտունկ. և նորա յառաջելով ասեն. զինչ է այս, զոր գործեն ընդ մեզ։ Նա նոճին ասէ. վայ է մեզ, ով եղբարք իմ, զի ի մերմանէ [է], որ կտրէ զմեզ. զի կոթն ի մայրոյս է։

Ցուցանէ, թէ՝ ով մարդ մի տար դու ի քէն կամաւ զէն սատանայի, որ զայդ և նովաւ սպանցէ զքեզ ծուլութեամբ կամ ագահութեամբ կամ հպարտութեամբ։

ԺԵ. Նստով հարցին նետապրին ի բերանն. նա ասաց և հանաչեց և ասէ, թէ զարմացել ձեռացս կերեց բերանս. արժանէ այսմ գործոյս։

Նոյնպէս և մեզ մեր կամաւ զբանսն ագնեալիկանութիւն և եռիթ առնեն զմեր կամս և զյօժարութիւնն՝ զհեշտութիւն, զհեզզութիւն, զազանիկութիւն, զարբեցութիւն, խեղճիատութիւն, զժամանակ և զայլ մեղաց ան֊ասելու, զոր կամաւք մերով գործեմք և առնեմք ի ձեռն սատանայի. և նոյ առնել զմերն և նովաւ զմեզ խոցէ և վիրաւորէ։

ԺԶ. Ճանճի մի ուրախարար և ծաղրած է։ Նա ահա հարսանիք լեալ փարթամ և մեծագագու մի. և կոչեն սանուատրքն և քծնեցին զճանճին և ասեն. առե[ք] քեզ. Մ. մինչ ցորենոյ և գարի. ծաղր ած ի ժողովս։ Նա ասէ ճան֊ճին. ձեր հրամանք է. իբրև ժողովեցան հանդերձ բազում ժողովուրդ. և

Ծուհին կարեց փոքրիկ մանգիկ մի ու ձգեաց ի վէմ շան մի և զայ յառաւան և ասէ. զծեզ ևնչ ժողով այլ չէ կարեմ տեսանել. և արդ տուք զգրեանն, զոր խառնացուք. և տուել ծիծաղեցոյց զնա:

Նոյն գաւառին, յորժամ կարէք լինենս խօսից ի գիւղօր ժամու:

ձէ. Ի բարձր վկան կաթէ ջուրն զբազում ժամանակս ի վերայ ապա- ռաժ վիմի և փոս առնէ զվիմն:

Ցուցանէ, թէ զպատուիրանքն Աստուծոյ պարտէ լսել մեղաւորաց յամ ժամ և ոչ ձանձրանալ և ոչ անյոյս լինել, թէ ոչ կարեմ առնել. զի յորժամ լսէ մեղաւորն, նա ասելու ասելու սէրը առնէ և կակղէ զսիրտն. զի բազումք ապրեցան ի լսելոյ. և շատք կորեան. զի լսեցին և ի միտ առին. զի որ լսէ և ոչ ի միտ առնէ, նա մեծ մեղք է. և որ ոչ կամի լսել, բազում մեղք է և կորուստ. զի ոչ կամի լսել զօրէնս և զպատուիրանս Այ. զի որ գիտէ զօրէնս և զպատուիրանս ոչ առնէ, մեծ մեղք է:

ձզ. Ճանապարհորդ մի հանդերձ յաղեկաւր մի և ել գնաց և անդ մո- ռացաւ. ձ. դահեկան. Այս նոյն ժամուն զայ երկրորդ մի ընդ այն անցա- նել. և տեսեալ զդահեկանն գնաց փախեաւ ընդ լեառնակողմն. և նոյ դարձ յի- շեաց զդահեկանն իւր և եկն ի տեղին. և ահայ զայր այն ընդ ճանապարհաւն. նոյ կալաւ զնա և ասէ. տուր, զոր առեր թողի. և այլ մարդ ոչ է անցել ընդ այսմ ճանապարհի. և բանագատէր զնա. և նա երդնոյր զատնայես. և նա չառնոյր. և տարեալ զնա առ դատաւորն. և դատաւորն ետ չարչարել զնա. և սատակեցաւ:

Այս նոյն խորհուրդ:

ձը. Մաշմառակն մի ի քաղաք մի և յարեաւ շրջել ի քաղաքին. և եկն մինչև ի մանգործ[ա]նոցն. և հասեալ նման այլ մարձկաց ապարքին. և էր ջրատուն (sic) մի մերձ ի մանգործոցն. և նա եմուտ ի նմա վճարել զպէտս մար- մնոյն. և զողն, որ զայր ծածկաբար զհետ գիւտելոյ նորա վասն զանձին, զոր առնէր կամեցաւ ընդ մեջն. եմուտ փութով զհետ. և եհատ զգլուխ վաճա- ռականին և առեալ զդահեկանն փութանակի և փախեաւ և չիմացաւ ոք: Այս նոյն ժամուն եմուտ մանգործն ի ջրատունն վճարել զպէտս մարմնոյն. և նա զայն տեսեալ. վայ և եհուկ (եգուկ) գոչեաց ընդ անմեղութիւն իւր. և զայն լուեալ ժողովեցան ի վերայ մարդիկք և տեսին զայրն. զի զեռ եւս նոր էր զենեալ. զի խեղդոյր և թաւալէր յարեան. և տեսին զդանակն արիւնաթաթախ ի ձեռն մանգործին և գնացին պատմեցին դատաւորին. և դատաւորն եհատ վճիռ մահու նորա:

ձթ. Այր մի հողագործ շինեաց ակնատ բազումս և որձ ի վաստակս իւր վասն թռչնոց. զի զայլն կաւճ (և ագռաւ) և աղ և քաղէին զցանելոյն. և զոխեան նորա. և առաւօտուն ել գնաց տեսանել զակնատն. նոյ ընկել էին բազումք ի տատրակաց և ի կաքաւոց ի յակնատն. և նոյ սկսաւ կոտրել զաւառա- նան հարկանել զնոսա: Այս արագիլ մի այլ կայր յակնատն. և ասէ լալով

ընդ հողագործն. վասն այս աղաչեմ զքեզ. մի աղանանէր զիս. զի ես ոչ կարեմ եմ, ոչ ասեմ. ոչ սիրեմ ասեմ և ոչ բանիցս. այլ բարեխօսեմ եմ քեզ և քու-զեմ զնոմ ծնձանաս յանդգնութեան քոյ. և ասէ հողագործն. որով զառս զքեզ ընդ թշնամին իմ, ընդ նոցա մեռցիս. և եղաքն զնա։

Ցուցանէ։ Որ բարեխօսեմ լինի և միաւորի ընդ չարագործսն. ընդ նոսին տանջելոց է ի հուր անշէջ. զի զողն և զողակիցն. բաղն և խախարդն ի միա-սին տանջելոց են ի դժոխս։

ԻԸ. Պատան մի յանկարծ եկայ ի փարախ մի. և ահեր եմնանս առ նա զայլ մի. զի կերիցէ զնա. և նա ասէ լալով առ գայլն. ամ երկաս զիս ի ձեռս քո. այսպէս աղաչեմ ինձ և հար զփողն քո. զի լսեմ. և լցցի յանկութիւնս իմ. քանզի լուայ ի հարցն իմոց, թէ սաստիկ փողահար են այգն գայլոց. և նա հաւատաց և մին մի կլկլալով գոչեաց. և ահեր զարթեան շուներն և հա-լածեալ խայծաստեցին զնա, և նա փախեաւ և ելեալ նստէր ի բլուր մի. և լալով կոծէր զանձն իւր և ասէր, թէ արժանի եմ ես այսմ վշտացս. և արդ ո արար իս փողահար. զի ես ի սկզբանէ մսագործ էի Տէր։

...ւցանէ։ Որ զ անխմաստուն մարդիկ խարութեան և լսեն անզգեմ (անզգեաց) բանի... այսպէս լեալ ապաշաւեն, որպէս զգայլն. և շատ ձեռն արկանեն ի գո... ի բանս, որ ոչ է իւրեանց նման և պատշաճ. և անկանին ի նե-ղութ[իւն]

... Աքլաւլք Ը. կռուէին ընդ իրար ի մէջ փողոցին. և մին յաղթեաց ընկեր... ընկեաց զնա. և հպարտացեալ թռեալ և ել ի բարձրագոյն տա-նիսն և ... առ ձենեալ և կուկլուլէլ ի պարծանս անձին իւրոյ. և ահա գայ ի վերուստ յանկարծակի արծիւ մի և առեալ վերացաւ յօդս։

Ցուցանէ, թէ որ խնդայ ի կորուստ թշնամեաց իւրոց կամ ապախանաց, թէ յաղթեցի ընկերին. զայ ի վերայ նորայ նեղութիւն և չարչարանք, որ վայ առ անձին իւրոյ [է]և ահագին աւրն հուրն բաժին. որպէս ասէ Պաւղոս և սաղմոսն, որ փորէ խորխորատ ընկերին իւրոյ, անձամբ իւրով լցցէ զնա. և վէմ հրամայէ, թէ որով չափով չափէք ընկերին, նոյնչափովն չա-փեսցի ձեզ։

ԻԴ. Մուկ մի հպարտացաւ և եմուտ ի սիրտ նորայ հպարտութիւն. և բարձաւ ի նմանէ խնամութիւն։ Պայ առ ուղտն և ասէ. տուր ինձ հրա-ման, որ ի չեռս ատից քո զնեմ զպրկան իմ և տանեմ ինձ զազարս. ասէ ուղտն. արիւն քո ի գլուխ քո. մի խորհիր զմահու գործդ զայդ. և նա ասէ. կարող է ամբառնալ քո և ոչ վնասէ զիս. Ու եդ զոյն իւր ի հետ ատին։ Ու ելն ուղտն ծանր բեռամբն և կոխեաց զնա. և նա ճըխթեալ եղև. և վաղեաց ձրագան ընդ յետոյն նորայ. և զայն տեսեալ ըղտուն ասէ՝ եղբայր. զայ է, որ նեղէ զքեզ. մինչև ելաւ ի քէն։

Ցուցանէ, թէ շատք ի հարստութենէ հպարտանան և կորընչին և ոմք ի փառաց Տէհիս, որ զան նոյա. և ոմք ի ողխութենէ և այլք ի սրբու-

թենէ. Իսկ որ ինքը ունի՝ յորժամ փուշք ՚ՙՀիս գան, նոյ պնդեալ առնուլ խոտարհին. որ զողին յէջ և ի մերձկանէ։

ԻԴ. Մկնիկն մտաւ ի աննենայ թագաւորին և եկեր բազում բարութիւնս և հարստացաւ ի գիրութենէն և գնաց առանձին առ ուղտն. և ասէ. լեր ինձ խնամի. և ուղտն ասէ. գոմէշն յաղթէ ինձ. երթ առ նա. և գնաց առ գոմէշն. և ասէ գոմէշն. ես առանց ջրոյ չապրիմ. երթ առ ամպն. և գնաց առ ամպն. և ասէ ամպն. ես ի հողմոյ հալիմ. և գնաց առ հողմն. և ասէ հողմն. կոյ աշտարակ մի ի լերին յարեւելս և է զաւրաւոր քան զիս. և է անխախտելի. գնաց ուրեմն առ աշտարակն. և առ գ ասէ, որ խնամենանք. և նոյ ասէ. ես ակար եմ. այլ կան ի հիմունքս իմ կենդանիք, որ ծակոտեն զիս և պառառեն զհիմունս իմ. և ես ոչ կարացի յաղթել նոցա. և դու երթ առ նոսա. իբրև եկն առ նոսա. նա մկունք էին իւր նմանիք։

Յուցանէ, թէ ամ մարդ չըլլի մինչև գտանի իւր նմանի. եթէ բարի և եթէ չար։ Իսկ յոր ահազին անզեղջ մեղաւորքն երթան գտանին զնմանիս իւրեանց զդեւն և զամ չարագործս։ Եւ արդարքն գտանին զհանգիստ և զդասս հրեշտակացն և զսրբոցն առաջի ամ յարքայութիւն։

7 առ գ ասէ, որ] въ рукописи առգասր.

ԻԵ. Խաղաղեցան թռչունքն ամ և ընդրեցին զարտուտն և օծին իւրեանց թագաւոր. զի չէր գեղեցիկ և էր արթուն և աստուածասէր կարգաւոր. և առհամենեսեան միաբանութիւն և կարգեաց իշխանս և զօրաւորս. և սկսան գնալ և գան ի գեղջէ միոյ առհամանք. և մանկունքն եղեալ էին որոգայթ վասն ձագուցն. և պատահեցաւ որոգայթն առաջի արտաւտին. և նա ցանկացեալ էառ զհատ ցորենոյն ի կոյտուցն. և որոգայթն անգաւ ի պարանոցն. և նա անշնչացաւ. և եկեալ զօրքն հանին զթագաւորն ի պարանոցէն. և ասեն. ով բարի թագաւոր և իմաստուն կարգաւոր և աստուածասէր, զինչ է այս, որ պատահեցաւ քեզ։ Եւ նա ասէ. ով բարի զօրք իմ. զի ագահութեան և յաւրովայնամոլութեան մեղքն առաւ զինեալս իմ. քանզի խորհեցայ ծածկաբար առնել զհատ ցորենոյն. զի մի ոք տեսցէ։

Յուցանէ. թէ բազում սուտ կարգաւոր և առաջնորդք կորնչին ի դժոխս վասն ագահութեան. արծաթսիրութեան և որովայնամոլութեան և զայթակղեցուցանեն զբազումս։

ԻԶ. Խաղաղեցան թռչունքն և ընդրեցին զսիրամարգն. զի յոյժ գեղեցիկ էր. և օծին իւրեանց թագաւոր. գա ագռաւնին և ասէ. ով բարի թագաւոր, եթէ նեղէ զմեզ արծիւն. դու ինչ կարես առնել աւգնութիւն մեզ։

Յուցանէ, թէ թագաւորին ոչ միայն գեղեցկութիւն պիտոյ է. այլ և քաջութիւն և բազմահնար իմաստութիւն։

ԻԷ. Խաղացին արամեան զթռչունսն ամ ի յերզը զետոյն. և լուացին զզեն-տաւքս իւրեանց. զի զից[են] իւրեանց թագաւոր զզեղեցիկն. և Ճայեակն էր

սնաղցն քան զնամ. քաղելով զպտուղսն փութապէս, որ անգամենին ի նոցանէ. և շարժեալ ի փետուրս իւր և պղծանալով քան զամենեսեան. և զայն ան-մեալ արտաքսեաց ամէն զնա Թագաւոր. Խոց յորժամ Թռչի, յայնժամ հալածէ ի բաց Թագաւորն ի նմանէ զփետուրն. և նոյ ան ձայնոյ, որպէս յառաջ էր։

Ցուցանէ, Թէ ամ մարդ, որ կերծաւորի և ձևանոյ. զոր չէ արժան. և որ զատաւորին ինչքն ժողովէ և ուտէ. զատաստանի օրն ձայնոյ, որպէս և էրն։ Նա սատար իբր Թագի ի նմանէ և երԹա առ մեր խուզ։

ԻԶ. Ասլեան և խեցգետինն եղեն եղբարք և արտաքին գան. հնձեցին և կամեցին և կուտեցին. և ասէ ասլեան. եկեալ ի բլուր մի. և ով որ ի շուտ գայ, նա ուտէ զցորեանն. իբրև եկին, ասէ խեցգետինն. արդ ինձ ակր, եղբայր. և յորժամ կամիս վազել, զու զարի զանկիդ քո առաջի իմ. որ խու-նամ զվազելդ քո. և նորա բացեալ զձիրան. և յորժամ եղբարի զագին. նա փախաւ յագի ասլեանն. և իբրև հասաւ ասլեան ի կալն և դարձաւ յետս հայել, Թէ ուր իցէ խեցգետինն, անկաւ ի վերայ շեղջին. և ասէ բլամիս, այս ինձ. է. զարմացաւ ասլեան։

ԻԷ. Իշխան մին աղեւասկան գնաց յեզր ծովու. ուր ժողովեալ էին բազ-մուԹիւնք ձկանց. սկսաւ ուրախանալ և ցնծալ և ձայնէր զձկունս ասելով. եկէք ի ծովէդ և եկայք առ իս ուրախուԹեամբ. զի այս է ժամանակ լսելոյ ինձ. և բնաւ ոչ լուան և ոչ եկին ի ծովէն և խաղացին։ Ասա ասէ իշխանն արտա-գաց, Թէ հանէք զցանս. և նորա առեալ զուռկան ձգեցին ի ցամաք. և ձկունքն սկսան ի վեր վազել և Թռչել յայսկոյս և յայնկոյս. զի քաղցեին շունչ նոցա։ Ասա ասէ իշխանն. աղորմելի ձկունքն, ընդ վայր և անշահ է խաղալոյ ձեր. զի երեկուցաւ աւրս. և յայն ժամն, որ կոչեցի, ոչ եկիք զուք։

Արդեակ, ցուցանէ զՔնի քարոզուԹիւն. որ կոչէ զմարդաորս ասելով. եկայք առ իս և Թողէք զծանր բեռն մեղաց. և եկէք ի մեղաց ծովէդ. և այս ուր կոծեցարուք և ապաշխարեցէք զմեղս ձեր։ Ապա հնչէ փող Գաբ-րիելին և յարուցանէ զմեռեալս ամ զօրուԹեամբն. և եկեալ առաջի Քնի լալ և կոծել և վա՛յ տալ անձանց մեղաց. և ասէ տէրն. վայ է ձեզ. զի անաւգուտ է լաց և կոծ ի յանդէկոյ ժամու. զի յորժամ կոչեցի ողորմուԹեամբ, զուք ոչ լուեցիք. արդ տարայք ի հուրն անշէջ. զի ժամս իմս անց է։

Լ. Ասլաոտիկ մին յանապատի խորովէր միս. զի կերիցէ. և արծիւ մի առեալ յանկարծակի և տարեալ եդ առաջի ձագուց իւրոց. զի կերիցեն. և կայծ մի կայր կառուցեալ ի միսն. և այրեաց (sic) զբոյն արծուին և զձագս նորաց։

Ցուցանէ, Թէ ամ մարդ, որ զրկէ զայլ ինչ նիւԹ. հուր լինի իւրն այն և զեհ[ե]ան և այրէ զնա՛ հրամանաւ այ։

1 ամ] въ рукописи մի ամ, но մի какъ будто вычеркнуто.

ԼԲ. Ո՛չ եթէ կին մի ունէր աղջիկ մի և սիրով աղջկան զարդարել միրգ և բանջարս. և մայրն խնդութեամբ մաշակէր և ոչ խրատէր զորդին ի կամս իւր. և փոքր փոքր աճեաց [ի] գողութիւն. և բերէր անուանն և այլ ինչ. և եղև ապաշխարութեան ի լերինս և բազում չարիս անէր. և կալեալ զնա՛ տարան ի կախել. և նա՛ ասէր. բերէք զմայրն իմ՝ որ համբուրեմ. և բերին. և նա՛ խածեալ ատամամբքն զքիթ մօրն. և ասէ. ընդէր խածեր զմայր քո. և նա՛ ասէ. ոչ խրատեաց զիս ի տղայութեան. զի այս վտանգս չէր անկեալ. և թագաւորն խնայեալ արձակեաց զնա՛. և կախեց զմայրն։

Յուցանէ, թէ ամ ծնաւղք, որ ոչ խրատեն զորդիս մեռեալ ի կամս իւր. մեղք որդւոցն ի գլուխ ծնողացն է։

ԼԳ. Իշխան մեծ ազնուական. ժ. խող ի բուռս էր արկեալ և շինեալ անգղի արձակ. և ջուր և կերակուր բազում բերէին ծառայքն. և էշքն, որ խողից զարին բերէին, քուրձ ունէին. և քաղցնուին և երթային. զի կերիցեն ի խողից գարւոյն. և պատուաւորքն ի բաց վարէին զքուրձն. և նոքա քաղցեալ կային։ Այս երիկուններ ի զալ ծնաւղացն զանգատ առէին. վա՛յ մեզ. զի ամանամօր լինիմք մինչ ի զալն ներ. և խողիցն առն բանութեամբ ուտել։ Այս մայրքն առէին. համբերեցէք մինչ ի ժամ զենման և տեսէք. իբրև տեսան բերել ի զենումն, սկսան ճչել և գոռալ. և զարհուրեալ քուրձն առեն զմայրսն. զինչ է պատճառն. ասեն մայրքն. ով որդեակ, զկերակ և զզարին կու վճարէն. և քուրձն ի վեր շրջէր զփորսն իւր և ասէր. վա՛յ մեզ տեսէք, թէ մնացել է մեզ հա զարդ կամ կորեկի յանթս կամ ի բաշս կամ ի սմբակս մեր. զի մի և ի մենջ առցեն. ասեն մայրքն. անհոգի՛ս զուք. յայս չարէս մի երկնչիք։

Յուցանէ, թէ արձակ անգղին սա է. և խողքն մեծատունքն են և ագահիկ, որ զամենայն բարին և ի մեզս անզարձ մեռանեն. և մեծ իշխանն վէն է և զենողքն հրեշտակք են. և խոզ՝ որ զատաստանին, որ խնդրեն ի մենջ զհամարս. և զաշելով և որոտալով եղուկ և վայ կարդան և անօգուտ է. զի ի գեհենն տանին։ Այլ յաղաւթ քան զմահ ապաշխարեսցուք և մանր քննեսցուք. ոչ մնա՛ մեղք ի միտս և մարմինս քան զհատ զարդ. վայ ինձ զի ունիմ բեռնաւոր կապած։

19 զհա—] въ рукописи զհաւ.

ԼԴ. Ասէք բազումք երթային ի զործ արքունի. և էր ի նոցա էշ մի սատակ և խմասատուն քան զայլ էշքն. և ամենքն զնա՛ իբրև զհայր և զառաջնորդ պատուէին. և ահա եկ նա՛ ի սար մի և հատանէր և զանեալ ... և ահագին. և յետ կողմն ... մեծամեծս արձակէր։ Պեան այլ էշքն և ասեն. ով պատուական հայր, աղաղէ ձայնդ համարական է. ասա այդ աղաղին նշանակութիւնք, որ յետոյ կողմանէդ ելանէ, զինչ է. ասէ ապա էշն. ով որ-

գետակ, առաւելս ձեր երգնամ և ճշմարիտ ասեմ. զի յառաւելս ձայնիս զօրութեանս բնաւ ոչ կարեմ խոնարհել. Թէ այլ ձայն երկանէ յետոյն կարծեմս։

Ցուցանէ, թէ այնպէս յիմարեցան մարդիկք ի սէր փառաց և ի մեղս և յագահութիւնս, որ զայն, որ յետոյ կենացս կայ մեզ պահած. ահագին տանջանք և հուրն անշէջ և որդն անմահ, բնաւ ոչ յիշեմք և ոչ առնեմք զմտաւ։

ԼԴ. Մարդ գեղջկոյ մանուկ մի խիստ լայր. ասէ մայրն, եթէ ոչ լռես, զայլոյն ընկենում։ Լուաւ գայլն և եկաց մինչև ցերեկոյն. և սպասելով յառաջ և մնաց զօրն ունայն յօրայն. ասէ. կնոջ հաւատալ խաբեցայ։

Մի հաւատար ի բանս և անպատաշաճ յուսացելոց շնորհս։

1 լռես] въ рукописи լսես.—3 հաւատալ] возможно вмѣсто յուսատալ = ի (հ)աւատալ.

ԼԵ. Առիւծ մի ծերացեալ ոչ կարէր առնուլ յորս. և եղև սուտ հիւանդ. և անասունք ամ գային ի տես. և նա՝ ուտէր զնոսա. իսկ աղուէսն զգուշացեալ զհնարսն առ դրանն կայր. և անդստին լսէր զորով (զամէնիր) այցելութիւն. և առիւծն ասէ. հիմ՞ դու միայն արտաքս՝ մնաս։ Ասէ աղուէսն. հետս արգելու զիս. զի մտելոցդ ահա յայտ է. և ելելոցն ոչ ևս։

Խարդախաց խաբէութիւն ահա յայտ է իմաստնոց։

ԼԶ. Եղջիւրն ասէ մայրն. մեծութեամբ յաղթող ես քան զշուն և երագութեամբ վեհ. և եղջերուացդ բազում ընկերակեն զնոսա. զի՞ ի քեզ ի շանց երկնչիք. ասէ եղն. թէ հաչելն լսեմ, ամ խորհուրդ իմ ուրանին։

Ոչ է ինչ բան զօրացուցանէ զբնութիւն երկչոտին։

ԼԷ. Նապաստակք ամ ի մի վայր ժողովեալ ասեն. մեր կեանք ոչ ինչ է. զի արծիւք և շունք զմեզ ուտեն և ամ որ զմեզ յաղթէ. արդ լաւ է հասել ի լիճն և հեղձնուլ։ Իբրև եկին ի լիճն, գորտք ընկղմեցան ի խորս լճին և մի նապաստակացն, որ ծերագոյն էր, ասէ. կացէք. զի են այլ տկարագոյն քան զմեզ։

Թշուառացելոցն մխիթար ի չար ընկերաց։

ԼԸ. Ագռաւն զիւր բնութիւն պարսաւէր, թէ առաջին թևքս թուխ է. և փորոյն երանի տայր, թէ սպիտակ է։ Իսկ փորն ասէ. անձինդ մեղադրեա՛. քանզի ծխով մրոտեցեր զթևդ. իսկ զիս մարդադէտք սպիտակ պահեն. և նա՛ սովամահ գեղերէր ի մարդս և ի գետս՝ թևոցն յուսացեալ փափուկել ի սպիտակութիւն մինչև սատակեցաւ ի սովու։

Ոչ է արժան նորոգ ձևս ձևանալ, որ ոչ է տուեալ ի վերուստ։

4 գեղերէր] въ рукописи -գերէր.

ԼԹ. Էշ մի առիւծ էր. և էր. քանզի արկեալ էր զիւրեւ առիւծենի. և ի հեռաստանէ զամ հօտս ի փախուստ դարձուցանէր. իբրև շնչեաց հողմն, մերկացոյց զնա. զի էշ էր և առիւծ կերպարանէր։

Նա զօր մի մարդ, կարօտ եւ տանջանաց. և ի վարդապետաց ձև կեղծաւորիս։

ԺԸ. Վարպան մեծանալոյն ամբարտաւանէր և ասէր առ այլ անուսումս. բժշկեմ զձեզ. զի ունիմ եմ զ[illegible]. իսկ աղուէսն ասէ. և դու՝ պզգայես հիւանդաս և գեղջին, զքեզ էր ոչ բժշկես։

Ով է արժան յանդիմանել զաւագն. զի անձանց իսկ մեռանի։

ԺԹ. Գայլքն առ ոչխարսն հրեշտակ առաքեցին և ասեն. մինչ պատերազմ ունել մեզ ընդ ձեզ և անհաշտութիւն՝ շունքդ են պատճառ. հաւանեցան ոչխարքն և զշանց պահապանութիւն մերժեցին. և գայլքն գտեալ զնոցա կոտորեցին։

Ուսուցանէ առակս ի թշնամեացն հանապազ զգուշանալ։

Ի. Զուարակք. Գ. ի միասին արածէին. և ի մէջ միաբանութեան պաշտպանեալ էին։ Իսկ առիւծ ոչ կարէր զօրութեամբ հերքել. այլոց արուեստիւ ամծանէր. քանզի բարեկամութիւն կեղծաւորէր և չարախօսութեամբ մերժէր ի միմեանց։

Խրատէ առ բարեկամս հաստատուն պահել զսէր։

ԻԱ. Ագռաւ պանիր ունէր և նստէր ի բարձր ծառի. իսկ աղուէսն հնար առնէր հանել ի նմանէ զպանիրն։ Սկսեալ ի մեծ երանի առնէ նմա. զի՛ թռչնոցն և գեղեցիկ մանուկ. և վայել է քեզ՝ որ ծաղկիս ի գոյնս. այլ և զօրութիւն յայտ զոյ ի քեզ. և եթէ ձայն արձակես. արծիւս զանց առնես։ Վերջացեալ ագռաւն ի գովութենէն. և մեծամտութիւն կամէր ցուցանել. գոչեաց կաղ կաղ. և պանիրն անկեալ որս եղև աղուեսու. և կերեալ ասէ. ձայն եւս զոյ ի քեզ. բայց ի միտս պակասես։

Նա արդ մի պատրիր ի սուտախօսաց գովեստէ։

ԻԲ. Ապուպիկք մեծ իմն խորհեցան քան զինչութիւն. ընդ մարդկան նախանձեցան. և քաղաք շինել ընդ մէջ ամպին պարապոյ. և ծեր ոմն ի նոցանէ ասէ. ոչ խմանայք. եթէ ի ներս բակի լինիմք. և շուրջ պատեալ զմեզ սատակեն։

Պիտոյ լսել ծերոց խրատի։

ԻԳ. Սիրամարգ իգաւէր է. ողոր է, որ զգեղեցկութիւն յայտ առնէ այլոց. և խորհի Թագաւոր լինել։ Ամենայն իմաստունք խրատ տային, թէ չէ պարտ ի սուտ բան հայել. զի ազդար է թագաւորելն. և ոչ լսաց նոցա. և լուեալ բազայի ելեալ եհար զմանկունսն նորա. և բազումք զփետուրն նորա քարշէին. Թագաւորութեան չեհաս և ի թևոցն զրկեցաւ։

Բազումք ի մարդկանէ պատահ[ե]ալ եղեն հրապուրեալք ի բանս յորդորչաց. և այնմ ոչ հասեալք և յիւրեանց անկեալք։

ԻԴ. Ճայն եկեալ առ սագն ասէ. թէ գիշերապէս եմ և դու ողորմակ ես. աղաչեմ՝ զի ուսուցես ինձ՝ զիս նման քեզ ողորմակ լինել. կամակից եղեալ և ասէ. ինձ նման լուացիր ջրով. և քանի լուանայր՝ սևանայր. և դարձեալ

առնէ. զի՞մ ունիս լինել. և ապա կարես ազատել լինել. և նա յանձն ոչ առնէր զի՞նչ ազգին ժառանգել զնոյնն. և ձեռն ի նոյն զեղչերացեալ։

Առակս սա հօգիք պարոնց և[ս] զան առ ք՚հնոյն պաշտօնական. և առնէ ք՚հնոյն զմիրասութեան ամբողջ պահել. և նա լուսայեալ փախէր. և զմիրասութեան խոստովանութեան յանձն ոչ առնէր և ձեռն նոյն սա զանձովն հօգին. զոր չէ արժան զայնպիսին միրատել. որ զհաստատն ոչ պահեն։

ԽԷ. Հաւ ընտանի բանեալ լինի և ապաղակէ. և ամենք մեծ զարդերեին. թէ զի է վայրապար կաչես. և ասաց պատասխանի, թէ զարհուրեալ եմ. զի ոչ բարւոք ըմբռնեք զիս. երբեմն զլխիվայր կախեք զիս և ի բազում ձանձապարհս տանիք. և երբեմն ի կայծակաց խարովեալ ունիք։

Օրինակ արանց նշանակէ. զի ոչ յնոմ ժամ բարի առնեն. թէպէտ և բարեգործութիւն. այլ վշտաւք ներքին զաւակին. և աղաղակեն նոքա։

ԽԸ.[1] Առիւծոյ բերկեալ առիւն առանձինն զայլ զաղանաց. թէ հարկաւոր իմ եք և ես իշխան ձեզ. ընդէր ոչ գայք յերկան. և առեն ցնա. ի քեն ոչ ինչ գտար աւգնութիւն. ոչ յարքէ. ոչ ի յայլէ. և զու խաղ ի մեզ ոչ խնայեցեր. մեզ էր պատուարագէլ արժանէ. որ զայդպիսի չարդ քեզ պատահեց։

Նոյս (sic) է մեծ ապաւինի վասն աստիճանորդաց, թէ քաղաքաց է, թէ տանուտէր, որ չար լինի. և ներքին զհնազանդեալսն. յորժամ ի չար անկանին, պարտ է մեզ զոհութիւն մատուցանել։

1 ԽԸ] Только у этой притчи выставленъ въ рукописи номеръ, но не ԽԸ (48), а ԽԷ (47), красными чернилами.

ԽԹ. Առաջունքն զնացին հաւր տատրակին և առին զնա աղքատ և զձուն. զի կրօնաւոր էր. և ամենք ցուցանէին առաջի կրօնաւորութեանն. և ամենք զանազան խորաթիւ խնդրէին ի նմանէ. և նա ոչ ունէր. Այս առակ ցնոսա. զերկուսեան հակառակ առանձնանմանց։

Խորհուրդ զաւկորութեան աշխարհականաց յայտնէ. զի զկրօնաւորս առանձին և առաջի թագաւորացուցանէն. և զարդ պարապոր կերակուրս խնդրեն. զի անծուխս բնակիցեն. զնոքա զանազան կերակուրս տացեն։

Ծ. Առաւան կամեցաւ պատարագ մատուցանել. և զաղաւնու հրամանաւ. եկ[ի]ն յամարեա[լ]ք. և զենումն նոքա էր մնալ մի հնացեալ. և ապա տեսն նախ ինքն հարկանել և ապա ուլքն. և եկն պատերազմէ և զաղանաց ալք փորեցին. և տեսան նզովել զպատարագս նոցա. և զմատուցանողն եւս. և ասաց, թէ ի [Մ՚ահմեդի] աշակերտացն սուս՝ զպէտք մատուցանել և զաղն պատերազմել։

Նոյնէ առակս, զի զէմ պատարագին ունի զախտն [Մ՚ահմէդ].

5 Մ՚ահմեդի и 7 Մ՚ահմէդ] въ рукописи выскоблены ножемъ.

ԾԱ. Առաւն առաքեաց առ արծիւ. և խնդրեաց զզաւակն հարան. Այս

ասէ. զու տրուրնջ[ե]ան քաղաքաւորաց եւ. և ես գիշերս. պատշաճ է խնամութիւնս. հաւանեցան. և ի լինել հարսանեաց. նա փեսայն ի տանէ լուս [ոչ] կարէր ստանալ. և հարսն ի գիշերի: Եւ ծագք առնէին զնոսա բարեքն. և լուծաւ հարսանիքն:

Ցուցանէ զհաւատացեալ մարդիկ, որ զգաստերս տան այլասեռից խորհրդոյն ի լուսոյ փնի:

Տր. Զ[?]արծիւն ասաչել սիրան Թռչունքն. որ ընդ ձեռամբ նորայ լինին. և առեն. անյապաղ զհարկս քո տացուք. և մի տարաժամ զմեզ զարհուրեցուցանել. Եւ նա՛ զաշխն եզ ընդ նոսայ: Եւ արար խաղաղութիւն բազում ժամանակ: Եւ սկսան ամբարտամբել և ապստանել. և խորհէին էշխանութենէն ընկենուլ. և ձնձղուկն պարծենայր, թէ յաչս նորայ ծրտելով կուրացուցից. և ոլք պարծէին ի զօրութիւնս իւրեանց. և սկսան մարտ ես զնել. և նայն ոչ. ժամժկալեալ. արձակեցաւ ի վերայ նոցայ և զբաղաւմ կոտորեաց ի նոցանէ:

Ցուցանէ տասկս զհաւատացեալ Թագաւորաց և անհաւատից. որ բարեպաշտութեամբ խաղաղութիւն առնեն. և զարձեալ սան և ապստանեն. և պատերազմ՝ շարժեն. և յախտանց լինի նոցա հարկանել անխնայ:

6 նոյն] въ рукописи նոն. — 9 սան] въ рукописи սա. են.

Տր. Հրամանն եղև ի Թագաւորէն ամ[ե]ն կենդանեաց. որ ի ցամաքի են. գալ առ նա ամենեցուն. և եկին անյապաղ: Իսկ քարթաթաւչն և մողէզն և խլուրդն եկին և բերին պարգևս. և ամէն ծառք առնէին. և Թագաւորն մեծարեաց զամենեսեան բատ կարգի. եհարց զքարթաթաւչն. զաւք ինչ տասս ունիք, որ պատուեմ զձեզ. ա[ս]ցեն քիթօշն և մղզն, թէ քարմատ ենք. մտանեմք ի բերդորայս Թշնամեաց. թէ յաղթել ոչ կարեմք, զծիրաս անգր հանեմք: Իսկ խլուրդն ասաց, թէ ի քաղաքս մտանեմք. և ծածուկ խարար'լսէն[ք]. և հաւանեալ Թագաւորն պատուեաց զքամահ[ե]ալն ի բազմաց:

Ցուցանէ պատակս՝ ոչ միայն իշխանաց առնել ընդունելութիւն, այլ և ամէնայն բազմաց: Նմանապէս յիկեղեցիս պէտս ունին մեծամեծաց և անարգաց:

8 եւ հաւանեալ] въ рукописи повторено два раза.

Տր. Սարեկն եա զօրդին յաւուրն քահանայութեան. և շրջէր և մրմնջէր. և քշն խրատ տար մ[?]կութիւն և սաղմոս երգել: Իսկ նա՛ ի պարս յաւելոյր և ասէր, թէ հօր իմոյ արուեստն այս է. և քահանայն մեղեաց զնա՛: Եւ նա էջ ի տուն իւր ուրախութեամբ:

Ցուցանէ տասկս. որ զխոստարանծ խնամեն. և կան յաւուրն ուրախութեամբ: Եւ շարամիտքն հրաժարին ի ճշմարիտ գիտութենէն. և զցանկութիւն հօր իւրեանց կատարեն՝ սատանայի:

ԺԲ. Որ տասն զառակին եղջիւրն Թագաւորք են և խառնակեալ եղեն ընդ որդւոց. եղջիւր ընդ նոցա ազգաւք և խառնակեալ եղեն քինեին. Թէ չեւեք մեղացեալ. բայց զի օրհնացաք մեծին և գերան. և կերպք. և նա մերժեաց զնոսա սիրած զաշերով. և նոցա եւթեալ որդւոցն ձայն. Ի. և մեռուցին քահանայսն. և պատարեալ այնու արգահատցը զնոսա. ասելով՝ ոչ գիտացեք խառնակեանել. զի այն ձեզ Թագաւորք են. և հարուածեցաւ զնոսա։

Օ՝ատաւհ քինոց նշանակէ. զի զգածեիս և զայլս մերժէն յեկեղեցոյ. և զարձեալ ընդունին կաշառաւք. վա՜յ հաւատ ըերյան։

ԺԳ. Ս՝ղեւոն զնայր ընդ ծանապարհ. և եղիա զերբ մի. զնաց առ աղէտս և կարեցաւ քահանայ. և յաւուր տանից բարձրանայն ատաղձէր. և յայլ աւուրս ծուլանայր. և ի գինուլ մեռաւորին զարիւնն լէզայր. երբ մեղադրեին. ասէր. այս նուիրեալ՝ սրբէիս պատաշածի. երբ յայտնեցաւ կեղծաւորութիւնն, զողա փախեաւ։

Ա[յս]ինքն ասաէս զկեղծաւորսն, որ ընդ ... չեն քահանայ. և պատարեն զաղէտան. և թէ մեռ զնեն զարծաց նոցա և ծանաչեն. հալածին զաղա։

ԺԴ. Հարցին զնագաւորակին, թէ ընդէր այնքան պահուաս. և նա՛ ասէ. շունք և արծիւք և մարգիկ որսան զմեզ. յերուակ պարտ է երկնչել։

Ցուցանէ, թէ բազումեն Թշնամիք կենաց մերոց և զգուշանալ պարտ է։

ԺԵ. Ձինաւքաղն ի մեծ պատերզմն ուտեր ձուկն. և առաքսեն իրրև խաւածարակ բանբասէր զնա՛. և նա՛ պատասխանէր. թէ ի վերայ և ի հ[ա]ատոց քահանայիցն ուտէ. ասա՛ այսու լաւ եմ. զի զինի ոչ ըմպեմ։

Զ՝որովայնամոլսն յանդիմանէ. զի բազում ասեն պատճառս զայթագղութեան. որպէս զնա։

ԺՁ. Պայլը ծերացեալ զնաց առ հաւու. և ասէ լալով. աղաչիմ քեզ եմ այժմ. և շատ զմեզ արարեցուցի. և վասն այն կամիմ գալ. և ձեր տանն ամել ածել. զի թողութիւն լիցի ինձ. և զմանկունս ձեր պահեմ ես ի գայլոց. և հաւքն ուրախացան. ասել շանց չմեղանչել նմա՛. և կայր և սպասէր մինչև եղեն զաւակքն մեծ. և սկսաւ մի մի ուտել. և պատառ զնել. մինչև ամենայն բազմաց սատակեցին։

Խորա[է] չհաւատալ, որոց ապխարհել են ի չարն. զի հնացեալ՝ բնութիւն լինի. և առ զործս իւր քարշէ. լինի որդի սատ.

Ի. Աղիս աղուեսն զգայլն կուրացեալ և ասէ. սատուջեռաւդեմ քեզ վարձուց հանդար. և միաւմ աւուր ընկեց ի ջուր ակաւանյ. և նա ոչ հաւատայր. և կամէր վրէժ առնուլ. և երկուցեալ աղուեսն կամէր փախչել. և ոչ կարաց. զի ըմբռնեալ ունէր։ Ասա ասէ աղուեսն ցգայլն. վաղիւն զատիկ լինի. եկ տարայց զքեզ յեկեղեցին և կերիցես մսաղ. և ուրախացեալ գայլն զնացին. և տարեալ զնա՛ արկ շանց. և ասէ գայլն. ո՞վ է մեռեալն, ո՞վ չար ապաշաւոր. և նա՛ ասէ. արդարնիս չարիս և ոչ այլ ինչ վայել է։

Ցուցանէ. զի զգուշացեալք նենգութեանք սատանայի կուրաց ի յայլ

ինչ բարի գործ. զարմանալ չար իրաց. հրապարակին յատակութեան գտանել ի չար. որպէս զայլոցն և ազատաց։

կը. Ծաղիկ և տունջ և գայլ ի վիմաց ընկեր լինել. զի մանկունք եմ[ք]. ընթանեցաք զամ ի մարգկանէ. զի բաց աւրինին զօրս մեր՝ կերակուր մեզ պատրաստէ. և կոչեալ զամ սրբոյն պատառբար. և ներզացա այրն. հնարեցաւ ազատիլ. առնել փայտ մի մեծ. և եդեալ նմա վիմի մի. և ասէ չարածն և ցցայլն. ազնեցէք և դիք զձեռս ձեր ի ներքոյ. և հաստատեալ եդին. առաջ զհիւղն և ձմեռին ի ներքոյ. և առնել զկայինն տիտա ճախճախել։

Ցուցանէ. Յիսէ մշակն. որ չկամենա զգեղ. արձակէ. որ վճռա չքերէ քեզ։

3 պատառբար] въ рукописи պատրէ.

կբ. Ճարպին զոյն առաքակին զանել քաջկեաց և խորն շինեաց. և եզն նաեա երթեալ առ արդարն արագիլն ի դատաստան. և անգ զվիճակս նախատէին. և պարծէին՝ առաքակն ողջախոհութեամբ և կրօնաւորութեամբ և հօրալն պահօք քառասնորդաւք։ Խոկ.ի ցն ասաէ. և հարցանէ զհօրալն. ընդէր առեր շինած։ Ոչ ինչ ասէր. վասն այն առի ինձ։ Եւ հարցանէր զար. ձեալ. զմ. չէ՞ կէր եղեալ. զոր առեր. և ասէ ոչ. և ասէ. ի. հեծան եղեալ էր. և ասէ. եղեալ էր. և հրաման ետ անդրէն զարձուլ. և եթէ ոչ՝ եա առ[ն]զանս առա։

Ծաղիկ հրամայէ զատաստան աւգիզ առնել. և ոչ յայտնի մեծարանել. Ի. Թշնամանել զվիճակս զատախազաց։

կդ. Ծովի հարսանիք էր. և առաքեաց զանկղ կոչել զադաւն. և նա՝ ասէր հրաժարելով. կրօնաւոր եմ և պատւոր. չկարեմ գալ. և նա՝ ներկէր հանել զաւգն. և ազաւն ոչ կամէր. ասէ. Թէ պատուր հանեմ. վաղիւն այլ զգենուլ այնոր. բարի է բնաւ չհանել։

Ծ. կերպարանս արեւտի ունի առակս. զի միշտ սնապարծեացք են. ի բնութիւն մարգկան հայելով զաւարճանան անաւգուտ է. և համաւրող աւգն չափ։

կե. Ծաբաղողն բաղում անգամ աղաղակեաց և ասէ. ամ խոկ զիտէ. զի մի. Ի. ի. բարբառ զարթնոցն բանական է։ Խոկ բաղում ծուլիցն է. և ոչ այնու ծուլքն զարթնուն. բայց զզաստմանն առացին։

Ցուցանէ առակս. զի զրոց վարդապետութիւնն միանգամ. Ի. երկիցս բանական է։

4 վարդապետութիւնն] въ рукописи վարդապետութիւն, безъ титла.

կզ. Ինչ աւգեա. որ ծաղը առնէս. ու կարէ ի բնդիկ իշոյ ախանձէն պատրակ մի մագ. վաղ շորով զինքն պատրոյգ արա. և խոխինի ձիթով ի ծրագն վառէ. ու մէկ մի անուն ի քո սիրելոցն յիշէ. ու յինքն հայի. ախանձ իշոյ Թուղի։

Ծուզանէ անմիտ Թար հարցս. որ լծս ի կամս մարմնոյ։

ПРИЛОЖЕНІЕ IV.

ИЗБРАННЫЯ ПРИТЧИ ИЗЪ АРАБСКОЙ ЛИСЬЕЙ КНИГИ.

Арабская рк. сирійскими буквами (كرشونى), хранящаяся въ India Office (№ 1049), въ Лондонѣ.

من كتاب امثال الثعالب

... الخبزة التى فى فمه و ارما نفسه فى النهر لياخذ الخبزة من ذلك الكلب فما وجد شى لانه كان خيال. فخبزتهٔ اخذها النهر و راح و خرج الكلب بدون جوعان ميت.
فبيان لنا بهذا ان الملك الصالح هو المسيح و الكلب الجوعان هم بنى البشر و الخبز النقى الذى اعطى الملك للكلب هو الذى اعطانا المسيح نعمتهٔ و وصاياهٔ (sic) وجسده الطاهر فالشيطان يروى امامنا اولاً محبة العالم و كل الخطايا اى الطمع و محبة الفضة ونحن نجهد بنصب عظيم فى الكبريا و المجد و فى الاباطيل الزايلة الماضية نجهد حتى نربى و ياتى الموت يخرجنا من الوسط و نحن نبقا حزانة عراية لاننا نتلف الدنيا و الاخرة من طمعنا هاهنا.

1 الخبزة] Этимъ словомъ начинается сохранившаяся часть второй притчи Сборника; предшествующая часть второй притчи, равно вся первая отсутствуютъ за дефектностью рукописи.

المثل الثالث كان ملكًا من ملوك الغرب أمر بنصب كراسى كثيرة. فاتوا اليه الاباجيّة من جميع الملوك وجلسوا امامهٔ: و ها قصلتًا وقعت فى لحيته فقالوا له خدامهٔ ايها الملك ها نبصر بازًا ذهب جالس على غصنًا ذهب. فالملك ما فهم المثل: فراح الخادم ليقيم القصلة من لحينه فامر بقتله: فقام الخادم فى وجهه قائلًا ها نحن نعرف انك ملكًا متعد بالله لكن تريد مثل الديب تقتلنى:
فبيان ان هكذا يجب ان نقاوم الملك و القضا و الضابطين اذا خرجوا و حادوا عن طريق الله و تجاوزوا نواميسهٔ:
المثل الرابع ابن ملكًا واحد وصل آخرهٔ الى الفقر و تعبد زمانًا كثير لاصنام ابوهٔ بتقدمة البخور و الشمع لهم: وكان يطلب منهم اعطى المال وهو دائمًا كان يفقر اكثر م-

الاول. ففى بعض الايام غضب كثيرا فضرب راس الصنم بمرزبة و كسره و وجد مالاً عظيم فى راس هذا الصنم ما كان قد اخفاه ابوهُ هناك.

ثم الويل لى يا ابنى انا الخاطى الشقى لان هكذا بيان لنا من هذا المثل ان كم نتعبد الى جسدك بالانبساط و الرايحة و التنعّم بالخطايا و انت يوم عن يوم تنفر بالروح و تضعف لكن اذا عذبت جسدك بالالام و الجلد و كل الاعمال الروحانية فحينيذٍ تقدر ان تستغنى بالروح و تتخلص من الجحيم.

المثل السادس فكان ملكا و له خنزير محبوب فى بيته و فكر ان يشرفهُ و يمجدهُ فعمل لهُ حزمة ذهب بالف دينار و حلّة ديباج بيضا مثمّنة منسوجة بالذهب و وضعها عليه. و جعل حزمة الذهب فى انفه فلبسهم وخرج باكرًا يدور فى المدينة و يتمرمغ و يتلوث فى كل اماكن النجسة الردية كعادتهُ:

بيان من هذا ان حزمة الذهب هو الثوب النورانى الذى نلبسه فى ماء المعمودية. لان كل الخطاه يتصدون عمل الخطايا و فى كلحين يتلوثون فى اماكن الخطايا و يتمرمغون بها و يلوثون الثوب النورانى اى حلّة المعمودية المقدسة: و فى كل النجاسات و رذايل الخطايا يدنسون الحزمة الطاهرة و الثوب النورانى الذى فى العقل والروح.

المثل السادس عشر ذكروا عن اسكندر الملك الكبير انهُ كان يمضى الى جميع الاماكن بزى ابلجى فبعض الايام مضى الى عند بوبليوس الملك فى صورة ابلجى فاعطاه خمرًا فى كاس من الياقوت فشرب الخمر و حط الكاس فى عبهِ فقال لهُ بوبليوس الملك لماذا عملت هكذا: قال عادت سلطاننا هى هكذا فطاع الملك الى كلامهُ: و اخت بوبليوس الملك كانت حكيمة عرفتهُ انهُ اسكندر: فالت له قوم اهرب من هاهنا الا فى هذه الساعة يمسكوك. و ركب فرسه و هرب من هناك

المثل السابع عشر وان اسكندر الملك لما مات اوصى ان يحملوهُ الى بيتهِ وحملوا الف نفرًا صافى من الذهب والجواهر مملوة امام جنازتى و هو الف رجل و لبسوهم مسوح: و الف فرس قصوا شعرهم و اقطعوا اذنابهم. و رختوهم بالكشوت و القواض و مائة الف نفرًا لبسوهم بالزرع و ارسلوهم امامى: فودوه و عملوا هكذا فنظروا امهُ و امراتهُ و ما حزنوا عليه فسالهم اكابر الدولة قايلين لماذا لم تحزنوا عليه فقالت امهُ ان ابنى كان قد اوصى هكذا حتى يجد علاجًا يخلص به من الموت: فانا عملت هذا كله و ارسلتهُ امامهُ فما خلصوهُ والحزن ايضا ما يخلصه

المثل الثامن عشر وان اسكندر الملك قد وصل الى ساحل الدنيا اى اخرها: فابصر قوم من الحكما قد هربوا من العالم عرايا و اكلهم كان رز و حليب: فقال لهم اسكندر تعالوا معى و انا اعطيكم مالٍ كثير: فقالوا الحكما اين (sic) نحن لنا فرد طلبة انكان تقدر تعطينا اياها فتتبعك فقال الملك ما هى فقالوا الحكما انتقدر تجعلنا لا نموت. فغضب الملك و قال لهم ما انتم حكما: انا رجل و اريد اموت كيف اقدر امنعكم ان لا تموتون فالرجل يمنع ما يمكنه فالذى ما يمكنهُ كيف يقدر يمنعهُ فقالوا الحكما تعرف انك انسان و لازم تموت فلما ذا تخرب العالم: فقال الملك انا لم اخرب لكن الله تعالى ابصر ان كل الناس زاغوا عن الطريق و ما بقا بينهم الا الشر و الضلال. فالله اخذ بيدى ليوقع به العالم. حتى ياتون الى الطريق اى يتوبون: فرضيوا الحكما بكلامهِ و سكتوا

1 ساحل] рук. прибавляетъ البحر, но три точки надъ нимъ, красн. чернилами, указываютъ, что это слово слѣдуетъ выкинуть.

المثل التاسع عشر فاسكندر الملك ركب مع عسكرهْ و وصل الى ساحل البحر فجابوا له رمانة كسروها فملت صينا و لما كان يقطعوا الرمانة كان الما كثير حتى ملو من شرابها صحنًا. ففهم اسكندر و سال لمن هذا المكان: فقالوا لاسكندر الملك هو. ففكر ان يعمل شر فتلف ذلك الصلاح حتى اربعة و خمسة من الرمان ما ملو صحنا و لا عصيرهم ملا الحب. فقال جماعةً ان ملكنا تكدر قلبهُ معنا

المثل التاسع عشر ٢ فقام من هناك و ركب المراكب و سار فى البحر مع عساكرهُ فوجدوا جزيرة و خرجوا اليها و شعلوا نارًا كثير جميعهم فكادت تقلبهم فى البحر ففهموا انها كانت زلحفة و ركبوا مراكبهم: لان الحكما قالوا ان فى العالم ثلاث حيوانات كل ما تعيش كثير تكبر كثير: اولاً هى الزلحفة ثانيًا هى الحية. ثالثا هى السمكة التى نسمى حوت

1 المثل التاسع عشر ٢] Заглавіе это выставлено мною: въ рукописи разсказъ приведенъ подъ однимъ номеромъ съ предыдущимъ.

المثل العشرون اسكندر الملك راح مع عساكرهُ و نزل فى مكان و كان هناك ثلج عظيم: وبدا عسكرهُ يتلف من الجوع فقال الملك اليوم يجب ان نفكر الى غد و لما نخلص من هذه المحنة نفكر فى بعد غد. و قال للعسكر اذبحوا افراسكم (sic) و كلوهم. و لهذا جرت العادة ان المصريين ياكلون لحم الفراس

المثل الرابع و العشرون كان ملكًا و فى خزنتهُ (sic) الف حجر من الحجار الكريمة: و كان فيهم واحدة افضل و ارفع من الجميع و كان له خازن بسيط و فى بعض الايام دخل الخازن

الى الخزانة فابصر هذه الجوهرة الفايقة مشقها و بدلها: فجاز الملك للمخزن ليبصر الجار الكريمة فابصر ان الجوهرة مبدولة فعذب الخازن زمانًا كثير فما قرّ: و الملك ما كان يريد قتلهُ و لا كان يعبر من الجوهرة: فاتى رجل حكيم الى عند الملك قايلًا انا اخرج لك الجوهرة فاخذهُ و حبسهُ عند رجل غشيم مثلهُ: اما الرجل الغشيم سال الخازن عن سبب حبسهِ: فاحكاهُ: فقال الرجل لهُ لاجل حجر تدخل للحبس و تتعذب هكذا: فحاكى الخازن و اعطى الحجر الى الملك.

المثل الخامس و العشرون كان رجلًا تاجر و راحت حولهُ و وقع فى فقر عظيم حتى بقا يشحث من باب الى باب و قد تعلم بها: فيوم قعد فى غرفة ليستريح و ان جاموسًا ذو مرس عابرًا فبرش خبز هذا الفقير و اكله: فضرب الجاموس كثيرا حتى جرحهُ: فابصره اصحابه: و مسكوا الناس قايلين من عمل هذا: فجا الفقير قال انا عملتُ و احكاهم بسبب فقرهُ و قال: ان جاموسكم بعد ما عبر فى بطنه خبز الشحثة ما يجب ان تخلوهُ فى البيت ليكسب بالحلال مثلما انا ما رحتُ لبيتى.

1 عظيم] ms. pyz. عطيم.

المثل الثامن و العشرون كان ملكًا قد اقام عامود عاليًا لمتا. و جعل فوقهُ جوهره ثمينة: و قال ان كلمن يصعد الى فوق العامود و ياخذ الجوهرة اوهبها لهُ: فاجتمع خلق كثير و ما قدر آحد ليصعد فى العامود: فاتى رجل و فرغ لحم رجليهِ. اى اقدامهُ. و مفاصلهُ و يديهِ و اكتافهُ قطع هولاً. جيعا حتى صاروا كالحفرات جوم جوم كالدرج و راح منهُ دم كثير و تعذّب عذابًا شديدًا: فوضع يديهِ و التف على العامود و صعد الى فوق العامود و اخذ الجوهرة فوصفهُ الملك و اوهبهُ الجوهرة

يريبنا هذا المثل ان الملك هو الله تعالى. و العامود الذى اقامهُ الرجال المامورين من الملك هو وصايا الله تعالى. لان قليل اناس يحفظون وصايا الله تعالى كالرجال الذين ما قدروا ان يصعدوا للعامود. و الجوهرة هى الملكوة التى اوعدها الله لحافظين وصاياه. لان كثيرين من الناس اشتهوا الصعود لياخذوا الجوهره فما قدروا لكن الذين يعذبون اجسادهم لاجل ملكوت الله ينالوهُ فالشهداء و الابرار الذين سفكوا دماهم فى حب الرب كالرجل الذى افدا جسدهُ و صعد للعامود بالام كثير و اخذ الجوهرة و اشكال الخيرات

التاسع و العشرون كان ملكا و لهُ غرسٌ جبل حولهُ خندق غميق. فعمل عليه جسرًا من خشب فى الليل بقيمهُ. و بالنهار ينصبهُ: فالذى كان يجى بالليل كان يسقط فى الخندق: و الذى يجى بالنهار كان يعبر الى الغرس:

فالفرس هو الملكوة. و الخندق هو الجحيم: و الجسر المنصوب اعمال الصالحة و النهار هو هذه الحياة: و الليل هو الموت: فالذى له اعمال صالحة يدخل للملكوت. و الذى ما له يسقط فى الجحيم.

المثل الثلاثون قد ذكروا المؤرخين انه كان رجل اعمى وكان خايف من الله جدًا: وكان زاهدًا فيه الحب الالهى فسمع ان اكثر الناس يلتجون بالقديسين و ينالون مقصودهم فتفكر ذات يوم قايلًا اروح الى القديس الفلانى صاحب المعجزات و هو قادر ان يفتح لى عينيى. فاخذ معهُ رجلين من خدامهُ و مضى الى كنيسة ذلك القديس الذى قصد: فتمرمغ امام صورة القديس على الارض و صلى بايمان ثابت و قلب متوجع مقدار: وهو يطلب منه ان يهبهُ النظر لانه صفى الله و قديسهُ فجا القديس و لمس عينيهِ فابصر: فشكر الله الذى يهب الشفا على يدى مختاريهِ: فبعد ما صلى عاد راجعًا الى بيته: فتفكر فى الطريق قايلًا انى ما عرفت ما طلبت من القديس: فربما هذا النظر ما يكون لى فيه خلاص لنفسى: فرجع الى القديس ووقف امام صورتهُ قايلًا اشكر احسانك و فضلك يا قديس الله فان كان هذا النظر الذى وهبتنى اياه احد فيهِ خلاص نفسى فيكون اسم الرب مباركًا الذى وهب على يدك المباركة الشفا لعبدهِ و ان كان نفسى تهلك بسبب هذا النظر فرجع عيناى مثل الاول: لان خير لى ان اعدم الضو فى هذا العالم الفانى واقتنى بالنور الابدى فى السما: فعاودوا عينيه عميان مثل الاول: وعاد الى بيته حامد شاكرا لله: و اما الناس الذين قد راوه قد انفتحت عيناه و عمى فعادت الكلم تتفرج و يقولون كيف صار حتى رجعوا عينيك عميان: فقال الناس يبصرون عجوبة واحدة. وانا ابصرت ثنتين: فخير لى ان اكون هاهنا اعمى وارث حيات الابد من ان يكون لى عينتان واذهب للجحيم:

فعلى هذه الصفة المحبون لله طالبون خلاص نفوسهم يحتملون فى هذا العالم كل المحن و العذابات كرامة لله و خلاصًا لنفوسهم

المثل الواحد و الثلاثون. كان ملكا و ما كان له اولاد ولا من يجلس على كرسيهِ بعدهُ لا ابن ولا بنت: بل كان له ابن اخت وكان يريد يجعله بعدهُ ملكًا عوضهُ و وارثًا لملكه: وكان يحبهُ الملك كثير لانهُ ذو حكمة و معرفة غزيرة: وكان محبا للصلاة فى الغاية: و قد حسدهُ نايب الديوان لما سمع يريد يجلس ملكًا: فاراد ان يحتال على قتلهِ: فبعض الايام قال له النايب اريد انصحك انت فمك فيه رايحة ردية: و انت ما تعرف تروح دايمًا تجلس جانب الملك فيشتم رايحة فمك العاطلة فيرذلك. ام يغضب عليك. فقال الصبى لكن ماذا اعمل قال له النايب لما تجلس بجانب الملك حوّل وجهك منهُ الى جانب الآخر فقال سمعًا وطاعة: و راح النايب الى الملك و قال له ان ابن اختك

يفكر عليك بالشر: فقال الملك انت من اين عرفت قال النايب لما ياتى اليك يحول وجهة منك. لانهُ يريد ياخذ كرسيك و يضبط الملك و انت بالحيات. فدعا الملك ابن اختهُ كعادت محبتهُ لهُ فجا و جلس عند الملك و حول وجهة منهُ: فتحقق الملك و هَم بقتلهِ: لكن خاطر(sic) ما كان يحسن لانه ابن اختهُ فكتب الملك كتاب الى الريس الواقف على كرخانة الحديد و ارسلها وكان فيه مكتوب ان اولا الذى ياتى اليكم خذوهُ و ارموهُ فى اتون النار حتى يحترق و ان قال انا ابن اخت السلطان او نايب الديوان فلا تسمعو ارموهُ عاجلا ليحترق: و الملك ارسل ابن اختهُ الى كرخانة الحديد قايلًا امضى ابصر ماذا يعملون فبينما هو ساير بين الجبال الغير مسكونة امسا عليهِ المسا فسمع صوت خادم الكنيسة يدعى ناس القرية للصلاة: فقال فى قلبه ان الله هو ملك الملوك يجب ان اكون اولًا فى خدمة الله و بعدهُ فى خدمة خالى. فمضى تلك الليلة صلى الى الله و بات هناك: فاما النايب الشقى فكر قايلًا امضى الى الاتون و ابصر ليلاء يخنقو و ارميهِ فى الاتون و ارجع: فركب فرسهُ وحدهُ و راح الى باب الاتون قايلًا رميتم ابن اخت الملك كالامر السلطانى فحينيذ اخذوا النايب و ارموهُ فى الاتون. و لما اصبح الصباح اتى ابن اخت الملك ليسالهم عن عملهم و ابصر النايب قد احترق فى الفرن فتعجب من شغل الله العظيم:

يرينا هذا المثل ان بالصلاة يخلص الانسان من كل الشرور: مثل الثلاثة فتيان الذين خلصوا من الآتون بالصلاة. و دانيال من جب السباع: و ارميا من جب السيان و مار [illegible] المتوّر من جب الافاعى والحيات و كل صلاة الذى صلى هناك قبلت و حلتهُ مستاهل لله: و ربنا ينجينا من جميع التجارب امين.

18 فمضى] въ рук. فمصى. — 19 امضى] въ рук. امصى. — 23 العظيم] въ рук. العطيم.

المثل التاسع و الثلاثون ثعلبا و سلاطان تخاووا زرعوا زريعة جلة و دقوا وبذروا: فقال الثعلب للسلاطان يا اخى نصعد الى هذه النلة جميعًا و كل من ينزل اولًا ياخذ كل البذر. فقال السلاطان سمعًا و طاعة لكن قبل ما نعدى اضرب ذنبك امامى حتى اعلم و نمضى جميعًا. و لما نحظر الثعلب للنزول ضرب ذنبهُ امام السلاطان فمضى السلاطان ذنبهُ و بقى متعلقًا فيه و لما وصل الثعلب راكضًا للبذر التفت الى خلف ليبصر فى اين بقى السلاطان اما السلاطان طلع على البذر قايلًا بسم الله فلما نظرهُ الثعلب على البذر قال له يا ايها الشقى متى جيت الى هاهنا.

يرى ان القول و الفعل الذى يفعلون المرايين هو لهلاك انفسهم. و الضعفا يغلبونهم

وايضًا كثير خطاه يفكرون فى الحكمة ما داموا فى هذا الجسد الضعيف فالدموع تغفر الخطايا وتجعلهم وارثين الخير السماوى .

المثل الثانى و الاربعون فكان حيوان ساكنًا فى ارض غير مسكونة وكانت قرونهُ كالنشار: وكان يدخل فى وسط الطبق ويلعب بقرونهِ من شجرة الى شجرة فانفسخ غصنا والتف بقرونهِ و اراد الخلاص منهُ فما قدر فبدا يزعق باعلا صوتهُ فسمعوا الصيادين واتوا قتلوهُ:

بيان لنا نحن مربطين فى محبة العالم و مجدهُ: و نرتاح فى الخطايا و الشهوات النجسة. فيجدنا الشيطان هالقين ويانى يهلكنا

المثل الخامس و الاربعون كان حيوان فى البحر و لما كان يجوع كان يفتح فمهُ و تفوح منه رايحة طيبة فياتون السمك ويدخلون فى فمهِ و يطبق فمه عليهم وهذا كان ماكولهُ.

يرينا هكذا الشيطان فاتح فمهُ كاسد و تنين: و رايحة الخطية تخرج من فمه و تسبق و تحلا فى انفنا و مشمّ ارواحنا: و نحن بارادتنا نمضى تَبع رايحة جميع الخطايا بفعلنا الخطية ندخل فى فمهِ و بطنهِ. فيطبق فمه علينا و نحن مغموسين فى الخطايا و ما يبقا لنا رجا للخروج من هناك و نحن بغير توبة.

المثل التاسع و الاربعون قد ذكر فى اخبار الآبا القديسين ان لصًّا بعد ما فعل شرور عظيمة. ندم على خطاياه و راح لعند راهبًا يعترف. بعد ما اعترف اراد الراهب ان يضع عليه قانون فقال اللص يا ابونا ما اقدر اوفى القانون ابدًّا. لانى ما اقدر اصوم. ولا انقطع من الزَفر. ولا احسن اصلى. فقال الراهب لكن افعل ما اوصيك بهِ فقال سمعًا: قال الراهب كلما تبصر صليب قايم فى الدروب فاسجد لهُ سجدةً: فرضى اللص و راح وبعد ايام بينما هو ساير فى الطريق فصادف جوقا من الاعدا الذين يريدون قتلهُ فرجع هاربا امامهم: و بينما هو هاربا ابصر صليبًا قايم على الطريق: فذكر قانونهُ وجثى ساجدًا امام الصليب و فيما هو ساجدًا لحقوهُ اعداه و قتلوهُ: و اخذت الملايكة روحهُ صاعدين بها الى الملكوت: وانهُ ترايا للراهب اب اعترافهُ و لما نظر الراهب ان روحهُ صاعدة الى الملكوت حزن حزنًا عظيم. و قال ان هذ اللص الذى فعل طول عمرهُ

الاثم و الخطايا و بسجدة واحدة رجع الى الملكوت لكن انا لماذا اتعب هكذا: ان كانت الملكوت تقدر بمثل هذا شيا جزويًا سهلًا فامضى للعالم و اعيش عيشة لذيذة طول عمرى و خرج من قلايتهُ و مضى و بينما هو رايح استقبلهُ الشيطان و لسعهُ و اخرجهُ الى راس جبل عالى و وضع امامهُ فخة و ارماهُ من راس الجبل الى اسفل و قتلهُ. واخذ روحهُ و انطلق بها للجحيم لاجل فكرهُ الردى و قلّة صبرهُ: لانهُ ما تمم عَزمهُ و قصدهُ الذى ابتدا فيهِ: فلهذا قال ربنا فى الانجيل المقدس الذى يصبر الى المنتهى يخلص.

المثل الخمسون يذكر فى اخبار الرومانيين عن اسكندر الملك انه يومًا ركب مع ارسطاطاليس الحكيم و جاز فى ازقة بلد مقدونيا و الجواويش تصرخ امامه قائلة سهلوا طريق للملك اسكندر و نظر هناك احمقًا واحد و اتى جلس على حجرًا بغير تحرك من هناك فتعجبوا خدام الملك من جهله و حماقته و ارادوا ان يرموه سحبًا من الحجر فنظر اليهم ارسطاطاليس الحكيم فما تركهم قائلًا اتركوا الحجر يجلس على الحجر ولا تقيموهُ لانهُ تحقيق ان الاحمق ليس هو انسان

المثل الخمسون ٢ خبروا عن القطة انها لبست ثياب سود و دخلت فى طقس الرهبنة و ترهبت و قالت للفار انى ما بقيتُ اسفك دم لانى لبستُ ثوب الرهبنة قالوا لها الفار ما نصدقكى لو ابصرنا عليكى حله مار انطونيس فراحت للرهه وسقطت مطرح مكنسة الطحين قائلة عملتُ جلدى هنا مكنسة اتوا الفار قائلين ما نصدقكى يا شقية انكى صرتى مكنسة و بعده راحت الى مسلك الفار و ماتت بالحيلة. اتو الفار قائلين ما نصدقكى يا ذو الغش لو صار جلدكى جراب لانكى ما تتركى عادتكى الردية يرى ان انسان الشقى ما يترك عادتهُ الردية.

1 ٢ المثل الخمسون] Этотъ номеръ, какъ и номеръ слѣдующей притчи выставлены мною: въ рукописи три притчи 50, 50 2 и 50 3 соединены въ одну и снабжены однимъ номеромъ (50).

المثل الخمسون ٣ ايضا عملوا القطة واقفة الشمع فى سراج الذهب عند راس الملك و اطعموها من ماكول الملك و قالوا ان تقطعين عنكى عادتكى الردية فقالت لو طلستمونى بالذهب و اللولو ما اعبر من عادتى لان فم القطة لما يبصر الفار يرتعد و لم يقدر ان يترك نفسهُ للخروج

يرى ان كم تجرب الكذاب الذى ليس عندهُ كلام صدق كامل بل غش و حيلة و لو اروا صلاحًا هو بالمرابة لا تصدقهُ لانهُ لم يقدر يترك كلامهُ المتعود فيه. لان كثير رجلًا صلح يكون حتى يقدر يواضع ارادتهُ و قلبهُ. لان قالت كتب الله فم الكاذب و المتعود يقوا.

المثل الثانى و الخمسون ثلاثة جال و ثلاثة ثعالب تعاوروا جيعًا فوجدوا فى الطريق ثلاثة من الخبز النقى: فالجمال اخذوا الخبز و بدوا ياكلوه بالتذمر و رفعوا روسهم الى العلو: اما الثعالب وضعوا على ارجلهم باكيين فداسوهم الجمال و اطكوهم: يريتنا ان لا نعاشر اكبر منتنا: لان الاكابر ياكلون قوت الرعية و كثير يفترون من كثر حكمهم الزايد ملوك وروسا و قضا هكذا الذين يظلمون (sic) على المحتاجين و يموتون.

المثل التاسع و الخمسون رجلًا قتل قتيل و هرب و عبر فى الما ليقطع النهر: فابصر بجانب النهر اسدًا فهرب و صعد فى شجرة كبيرة: فابصر فى الشجرة حية كبيرة كالتنين موهومة: فمن خوفه سقط من الشجرة لتحت: فخرج من الارض شيًا مثل التنين و ابتلعة: يريتنا ان الخاطى ما يقدر يهرب من امام الله تعالى ان لم يندم و يرجع عن خطاياه ان فى الدنيا و ان فى الاخرة يجد انتقام خطاياه و فعلة كقول ايوب الصديق ان الذى ما يتكل على الشقاوة يكون غير منهوم خصوصا القاتلين.

1 [الخمسون] въ рукописи по ошибкѣ стоитъ الاربعون.

المثل ٧٠ كان رجلًا جاهلاً غشيم وله دينار. فاخذ الدينار و راح للمدينة ليبتاع به حمار. فدار البلد و لم يجد حمار بدينار. فعبر فى السوق و ابصر زبشة كبيرة فنظر بها كثيرًا. و سال ما تكون هذه فعرفوا انه غشيم جاهل. فقالوا لهُ هذه بيضة حمار هندى التى تفرخ حمار هندى غالى الثمن فاعطا الدينار واخذ الزبشة فرحًا. فوصوهُ قايلين انظر لاجل الله ليلاء تنكسر و يهرب الحمار و بينما هو سايرًا فى البدية عثرت رجلهُ بحجر و فلتة (sic) الزبشة من بين يديه و تكندرت و عبرت فى دحلة فكان هناك ارنب فهرب. فركض خلفهُ زاعقًا قايلًا ويلى يا مهر حمار الهند لا تهرب تعال لعند صاحبك زد و اشفق عليّ. بيان ان هكذا جهلت الكهنة و الشعب و عبروا فى الافكار الباطلة الكاذبة لان حياة هذا العالم كالغبار تغيب عنهم وكالنام تذهب. نهتم اننا نجد الراحة فى خطايا العالم فاتخجل بعده و نندم.

المثل ٧٢ كان امراة ارملة و لها بقرة وكان لها ابن من زوجها و له حمار. فذابنًا كان يسرق ماكول البقرة و يطعمهُ لحماره. و الامراة كانت تطلب من الله ليموت الحمار. فماتت بقرتها فجلست تبكى قايلة الويل لى ان صلاتى قد رجعت بالمقلوب فربما الله ما فرق الحمار من البقرة.

يهان ان لا نطلب لقريبنا شر لبلاى باسعك و ابضًا برى اننا نصلى الى الله فترجع بالمقلوب بسبب ان الله ما هو راضى لانهُ يعلم فايدة انفسنا.

المثل الثمانون الثعلب جاع و راح الى جب ابصر فيه حجر بيضة طخوفة لينة. فظن انها قالب جبن فنزل الى الجب و بدا ياكل. فقال ويلى لا ريحة لها و لا طعم.
برى ان لا نسقط فى الخطايا الطغوفين لان ما لهم طعم و هم اشيا زائلة. و بعدهُ نتندم كثير

المثل ٨١ ثعلب وقع فى النهر و وداه الما و كاد ان يختنق فانذر لله كيل من بخور البسة حتى يخرجهُ و يخلصهُ من الغريق. فخلص و خرج بتنفض و بدا يلعب و يفرح فى جانب النهر قايلًا. يا الله ما ذا تفعل فى كيل البخور الذى يودبهِ الهوا. فتحرك النهر و ازدادت لجبة وكاد ان يقلب لجبهُ على الثعلب فصرخ باكيًا قايلًا يا الله ما عرفتْ انى قد خالفتْ عهدك فها كيل البخور الذى نذرتْ لك اجيبة عاجلًا.
برى ان ما يجب لاحد ان ينسى العهد و النذر الذى بنذروهُ لله فى الظليقات (sic) فهو ما بنسامح فى ظيقة اخرى.

المثل ٨٨ رجل عابر الطريق وصل الى عين ما ليستريح فنسى هناك كيس و فيه مائة دينار و راح. و اتى آخر عابر طريق ابصر الكيس فاخذهُ و راح صاعدًا فى جبل. امّا صاحب الكيس فاق انهُ ترك الكيس عند الماء فرجع عاجلًا. فلقى اخر جا ليشرب ماء فقال لهُ اعطينى الكيس لانى الان تركتهُ هاهنا و غير احد ما جا فبدا يحلف و يتمرمر انى ما ابصرتهُ شيًا. فانطلق به الى قاضى الحكم الكبير فعذبوهُ كثيرًا و قتلوهُ فى هذا السبب.

المثل ٨٩ كان رجلًا تاجرًا راح الى مدينة و استراح من تعب الطريق. و قام ليدور فى اسواقها و ياخذ ما يحتاج للقوت. فاخذ وكان قريب السوق بيت خالى و فيه ماء فدخل للمستفرغ و قضى الحاجة. وكان لصًا يتبعهُ قاصدًا الدراهم المربوطة فى وسطهِ. فدخل عاجلًا و قطع راسهُ و اخذ الدراهم و هرب. و ما علم به احد لان السوق كان غلبه. فاتى قصاب ليجوز للمستفرغ فابصر الرجل مقتول هناك فزعق و نحف على هذا المظلوم. فاجتمعوا الناس عليهِ و ابصروا الرجل يتقلب فى دمه و يشخر. لانهُ جديد كان ذبحهُ و ابصروا السكين ملوثه بالدم مرميه. فقالوا ان القصاب ذبحهُ وانت كل العوام و شهدت هكذا على القصاب.

فهذه المثلين فى هذه الغلطة لهم فكرًا واحدًا و نية واحدة. لانهم حسبوا البار منهم و اخر عوض آخر قتلوهُ لان هذا هو كمال الفكر. لان كثيرين من الناس باريين حكم عليهم و يموتوا عبثًا. و القاضى و الشهود و الحضار يقولون فى فكرهم بالحق حكمنا بما يرضى الله. و ما هو عجب من هذا لان القاضى ما هو ملاك ولا نبى حتى يعرف المخفى و يفهم ما فى القلب. لكن يجب للقاضى ان يمتحن الكلام و الضرر و يصبر اياما كثيرة حتى قليلا قليلا يبان و يظهر الحق. لانه ما يجب ان يحكموا على واحد ان لم يكن غريمهُ قباله حتى لا يصدر ضررًا كثير و بالغشى و بالباطل ما يجب ان يختم الحق. لان هذه الخطية ما تغفر عند الله.

المثل ٩٣ كان جبلًا غير مسكون و موجودًا فيه نملة اكبر من غنم

1 غنم] этимъ словомъ начинался, какъ видно изъ скрѣпы рукописи, слѣдовавшій утерянный листъ, который сверхъ остальной части данной — девяносто третьей — притчи заключалъ всю девяносто четвертую и начало девяносто пятой.

فانفرست فى بطنه و بقا ملظوم فى السكة اما الثور تم هاربًا والسكة مربوطة فيه و الرجل فيها مسنود الى ما وصل لباب دار اصحابهُ فخرجوا امامهُ ناسًا كثير قايلين ها الثور وجاب الزارع معهُ

بيان ان الله يعمل عدلًا كثيرًا وياخذ الانتقام قبل القيامة حتى يفهموا الناس ان فى انتقام لجميع فاعلى الظلم

فانفرست] такъ начинается сохранившаяся часть девяносто пятой притчи.

المثل ٩٦ كان رجلًا شحاث قد علق لهُ شقفة لحم فجلس يشويها فى بيتهِ فاتى غفلةً نسرًا فخطفها و راح. و الرجل كان ناقص العقل و مضى فى وسط الطريقة. و صرخ قايلًا ان كان ولد فاجلس و كل. فقالوا لهُ الناس ان النسر اخذها و وداها الى فراخهِ. فراح و وجد النسر قد اطعم اللحم لفراخهِ. و تبقا منهُ شقفةً فاحرق العش و فراخ النسر جميعًا. يرى ان الله يعمل عدلًا كثير لان الذى يقتل الناس بغير ذنبًا فهو يحمل خطاياهم مثلما قال سليمان الحكيم هذا هو الذى يحرق بالنار التى لا تطفى الى حين ما يحكم الله على جميع القاتلين.

المثل ١٠٦ كان رجل قسيس سريانى جيّد حكيم. فتقاتل مع رجل ارمنى لاجل شى جزوى. فقال له الرجل ان تلك الجر تكون فى وجهك و فى اسنانك الاثنين و الثلاثين فتعجب القسيس و سعى راكضًا للبيت و قال لامرانهُ (sic) القسيسة عجلى لاجل الله و

لشعلى ضو و ابصرى عدد اسنانى كم هم. فعدتهم قايلة اثنين و ثلاثين. فاتى لعند ذلك الرجل قايلًا من اين عرفت عدد اسنانى و من قال لك كم هم: فقال انا اعرف عدد اسنانى و اسنانك ايضا كم هم.

بيان انك اذا اردت ان تتشاطر على انسان. قل له انّى اعرف كلما فى جسدى و فى جسدك ايا اولادى حرب الشيطان هو عاما بالحسد يهلك جيعا و يسوقنا الى جهنم و يجعلنا بنين الجحيم.

المثل ١٠٨ فاتى حكيمًا الى مدينة و خرج يطوف فى شوارعها قائلا للناس يا سامعين الصوت انا حكيم و عندى ادوية لجميع الامراض و اشفى المُرضا فاتاه رجل ليتهزى عليه واخذ معهُ ذنب حمار و اخفاه تحت ثيابهُ و قال للحكيم ايُها الطبيب الماهر ان ذيب قد عظَّ حمارى أتقدر تعمل له دوا حتّى يطيب. فقال نعم اتينى بدينار حتّى اخذ دوا لاعمل مرهمًا ابيض و اسود و اجعل عليه فيطيب فالرجل اخرج ذنب الحمار و اراه قائلا هذا هو الحمار أتقدر تعمل له دوا حتى يطيب. فقال الحكيم ايها الرجل الله يقدر يجعل هذا ان يطيب لانهُ هو الخالق. اما انا كيف اقدر اعمل الذنب حمار الذى نيشان بقى منهُ.

فالويل لنا لان اسم المسيحة بقا علينا نيشان كذنب هذا الحمار لاننا بالاسم فقط نحن مسيحين و ليس بالفعل. قد قالوا ان الامان بغير فعل فهو ميت و خالى كالجسد بغير روح فهو ميت. هكذا الامان بغير افعال.

4 [عظَّ] sarbero عضّ.

المثل ١١٠ الاسد دخل فى مغارة صخر و اوصى ان ياتون جيع الحيوانات لافتقادهِ و جعل الدبة حارسة لباب المغارة. فجميع الحيوانات الذين كانوا يدخلون حتّى يبصرون الاسد فكان ياكلهم و ما يخرج منهم احد. لانه قد مرض بالحيلة ليجون الحيوانات ليبصروهُ و هو ياكلهم جيعًا فاتى الخنزير و وقف فى الباب كعادتهُ ساهيًا فى الارض و ما جاز لداخل المغارة. فقالت له البوابة التى هى الدبة جوز لجوا. فقال ما اجوز لان الداخلون ما يخرجون و يبان اثر اقدامهم. فضربت البَوّابة للخنزير قايلة ما تفعل مرسوم الملك. فغضب الخنزير و اقام شعر رقبتهُ كالسكاكين و ضرب للدبة و قسمها بالنصف فماتت و رفضها و اخزاها.

يرينا ان مغارة الصخر هى الجحيم. و الاسد هو الشيطان و الدبة جنوده و الحيوانات الذين دخلوا المغارة و ما خرجوا هم الخطاة الذين ما يرجعون عن خطاياهم. فيسقطون

معذبين في الجحيم بغير خروج. و الخنزير الذى ما جاز للمغارة هو الخاطى الذى يرجع من خطاياه و ما يجوز للجحيم كالخنزير الذى ما جاز لداخل المغارة. فندم الخاطى و بكى و تاب عن فعل خطاياه واخزا الشيطان كما اخزا الخنزير للدبة.

المثل ١١٣ كان رجل غنيًا و كان له مالًا كثير ذهبًا و فضة. فمضى و دفنه في الارض و ابصروه عبيده و عرفوا المكان. و مضوا بالليل و اخرجوه و هربوا. بدا يبكى و ينتف شعره و يعطى الويل لنفسه. و تضايق كثيرًا في الغبن و اخذ حبلا و راح ليشنق نفسه فابصره رجل حكيم قال له لما ذا تشنق نفسك. فقال ان عبيدى قد سرقوا فضتى و ذهبى و هربوا. فقال له الحكيم ايش قدر كانت فضتك و ذهبك. و كان هناك صخرة كبيرة فاروْاهُ قايلةً كان علقدر. اما الحكيم اخذ الصخرة و مضى دفنها موضع المال. و قال للغني هذا مالك موضعه. لان ما كان لك فيه حاجة كمثل هذه الحجر فتسلى الغنى بكلام الحكيم و ترك شنق نفسه.

يرى ان كل انسان الذى يحب الفضة و الذهب فيكون كمثل هذا الرجل الذى ما نفع لا لروحه و لا لجسده. و عوض الفائدة اراد ان يشتنق و يصير قاتل نفسهُ. لان محبة الفضة هي اصل كل الشرور.

المثل ١١٤ كان شجرةٌ في بلاد الهند و كان لها ثمرة حلوة لطيفة و كانت مملوة من الورق و لها فيا لطيف و كان بالقرب منها حيات و عقارب كثيرة و اذا ابصروا الحيات انسان جالس تحت ظل شجرة ما يقربون اليه ولا يلدغوهُ:

بيان ان الشجرة هي الله و الثمرة و الفى هم وصايا الله. و الحيات الشيطان. فاذا ابصر احد بعيد عن نواميس الله فيلدغهُ كالحية

المثل ١١٥ فاجتمعوا عشرة انفار من التجار و سافروا جميعا في طريق واحد. فوصلوا الى بلاد بعيدة. و تلك البلاد مغلية و كثيرة الحيّات و العقارب و فيها ضيقات على اهلها و تجارها محبسين مفتّين و سقط خلفهم بريًّا من النار حتى ما قدروا يرجعون. فخرجوا و مسكوا طريق ظيق و مضوا به قائلين ربما نجد بلدًا حتى نبيع و نشترى فيه. فراحوا سنة في الطريق بضيقة و تعب عظيم و ما وجدوا عمارة ولا ارض مسكونة فبقوا في بكى و نواح و يضربون نفوسهم و عافقهم (?) نفسهم جدًّا و ترابا لهم جاع فضة فتاملوا به و عملوا اخر مثلة. فالخمسة منهم هلكوا والخمسة الاخرين طاروا و ارتفعوا و راحوا الى ارض مضية منورة و ملك الارض ارسل عبيده امامه قائلًا اهلا بمجوكم ها بلادنا كلها بين يديكم في اى مكان تريدون اسكنوا و قبلهم الملك قائل فسمعنا بمجوكم في طريق ظيق.

4 = 9 [ظيق ms. ضيق.

لكن هنا تتسلون. و دخلوا للاسواق و ابصروا تجار الذين كانوا قد اشتهوا ان يبصروهم من زماننا و ابصروا متاع كثيرة و بضائع و خزاين جزيلة ما كانوا مشتهيين ان يشتروا منهم و فرحوا الفرح العظيم.

فيفسر هذا المثل ان العشرة تجار هو ادم و خليقته. و تلك البلاد البعيدة الغالية ذو الحيات و العقارب فهو خروج ادم من فردوس النعيم الى هذه الارض التى فيها الحيات و العقارب اى شيطان و جنوده و ضيقة الارادية بالروح و الجسد و ذلك جنح الفضة الذى ترايا لهم هو الاثمان اى يزول ابن الله من السما الى الارض و اعطى الاثمان للناس. و اما الذين افتكروا و عملوا جنبح اخر مثله. هم الذين فكروا و عملوا الخير والصلاح. جنبح الواحد هو الاثمان و الآخر عمل الصلاحات و الخمسة الذين هلكوا هم الذين فعلوا الانم و هلكوا فى يد الشيطان يسموا الخمس عذارى الجاهلات و الخمسة الذين طاروا هم الذين بكيوا و حزنوا نفوسهم و تعذبوا لاجل ملكوت الله اى الواقفين عن جانب اليمين المدعوات خمس عذارى الحكيمات. و هذه الارض المضية المنورة هى ملكوت السماوات المدينة العظيمة اى اورشليم العالية السماية و الملك هو الله و خدامه وعبيده هم الملايك فلما يموت احد من الصالحين فيرسل الله عبيده الملايكة لتوقيرهُ (sic) هم الذين كانوا طول الايام مرذولين فى هذه الحياة فيتقبّلهم الله قايلا قد اتيتم فى طريقا ظيقا (sic). مثلما هو تعالى قد قال صعبة هى الطريق و ظيق هو الباب المودى الى الحياة وقليل هم العابرين فيه. الطريق الظيق هو العذاب و الذين يصبرون على الشدايد. اما الذين يجدون الحلل الارجوانية الملوكية. هم اعمال الصالحة اى الصوم و الصلاة و الصدقة و المحبة و الصبر وما يشبه ذلك. و اوليك الذين ابصروهم التجار و كانوا مشتاقين ان ينظروهم من زمان. هم الصالحين فى العالم الذين هم مشتاقين ان يبصروا الانبيا والرسل و لآبا و الشهدا الذين ابصروهم فى الملكوت فكانوا مشتاقين ان ينظروهم. و العشرة تجار هم العشرة عذارى. والخمسة الذين هلكوا هم الجاهلات والخمسة الذين طاروا هم الحكيمات

15 الانم] xx. الاثم.

المثل المايه و العشرون لصّ سرق زبشة من بستان و اراد يكسرها وتكلمت الزبشة قايلة لا تكسرنى لان فى وسطى حجار كشن اصبر حتى ارميه و بعدهُ اكسرنى فصدق الرجل فاخذها للبيت و جعلها فى طاقة و تمّت هنالك الى ما عفنت و خربت و نشفت وخرج قلبها لبرّا و تخلصت من العبودية.

فيريبنا ان الانسان اذا وقع فى محنة او يسر يجب ان يقول انا ابن امير او ابن

حولتلى. فيغفوهُ و ما يقتلوهُ حتى يرسلون يشتروهُ. ام يستعبدوهُ لم يموت ام يهرب وهكذا يتخلص من القتل

المثل ١٢١ كان شجرة عالية وكانت اوراقها تنضح اى تفيض عسلاً و رجلاً قد صعد بها يلحس اوراقها و فى الاسفل فارتين يقرضون فى عقر الشجرة. و تحت الشجرة حفرةٌ عميقة و فيها تنين مرعوب مفزع و الرجل ما كان يخاف و ما يبطل من لحس الورق.
بيان ان الشجرة هو العالم و العسل الذى بها هو الخطية و راحة الجسد التى نستعملها باللحس. و الفارتين هم الليل و النهار الذان يقرضون حياة الانسان و الحفرة هو القبر و التنين هو الموت الوبل لنا لاننا نحسب ارواحنا فى راحة و هولاى العثرات امامنا.

المثل ١٣٥ ان الحمار لهُ طبيعة ان يقع دايمًا فى الاماكن العسرة وفى الوحل و ما يمشى فى الطريق. و بين الدواب والبهايم كلهم ما يوجد مثل الحمار جاهل و غشيم. و العرب يدعون الحمار جاهل و الناس يقولون لبعضهم بعض انت جاهل كالحمار.
يرينا المثل ان انسان الذى جربتهُ مرة فهو دايمًا هكذا و يجب للانسان ان يكون على عملهِ متقيد و الشى الذى جربتهُ فرد مره و ما رضيتهُ فلا تجربهُ مرة اخرى لانهُ لجهل من الحمار و عديم المعرفة.

المثل ١٣٨ قالت شجرة الرمان الى شجرة الزيتون انا فىّ رمان حمر و انا احسن منكى. قالت الزيتونة انا هى المثمرة و مفيضة الزيت لضو الناس.
يرينا ان شجرة الرمان هو الملك. و الزيتونة هو الكاهن لان الكاهن هو افضل من الملك لان الكاهن هو مبدد الظلام من نفوس الناس

المثل ١٥٢ كان رجل مديون كثيرًا فكان يتضايق جدًا بسبب انهُ ما كان يقدر على الوفى. وكان يضيقوهُ اصحاب الدراهم فاتى اليه صاحب الدين الواحد و قال لهُ تعال لاعلمك حيلة لتخلص بها من دينك. فلكن دينى تعطيهِ. و قال المديون اِن خلصت من الآخرين دينك يكون الله شاهد بان اعطيهِ. فعلمهُ ان كل من ياتى ليطلب حقهُ منك قول لهُ خام ولا تقول غير كلام ابدًا. فحينيذٍ ياخذوك لعند القاضى فكلما يسالك القاضى قول خام فيقول ان هذا الرجل هو مجنون من تاخذون دينكم اتركوهُ ليمضى بحالهِ. و هكذا عمل و خلص من الدين. فاتى الذى علمهُ يطلب حقهُ قايلًا قد خلصت من دينك بكلام الذى علمتك. الان اعطينى دينى فقال لهُ ايضا خام. فاخذهُ لعند القاضى فسالهُ القاضى ان هذا الرجل يقول انهُ لهُ عندك خمسين ثوب مقصور فانت ما ذا تقول لهُ

عندك ام لا. فقال كلامة الاول عام. فقال صاحب الدين ان مقصور ما عندك فليكن عام كقولك. فهكذا اخذ دينة منة بالعرف و المعرفة.

يرينا المثل ان عاملى الاباطيل ليس فى يوم القيامة وحدهُ يعزلون و يخزون و يبغا انكارهم حكم على انفسهم. بل العار الذى يحتملون عاجنا امام الناس.

المثل ١٥٧ يقول فى الامثال ان رجل مضى الى عند القاضى و قدّم له سندانة سمن قايلاً. غدا اجيب خصمى اندعى معة اجعل الحق بيدى و اعطينى خط الشرع و ثانى يوم اتوا للشرع فجعل الحق بيد الرجل الذى قدّم السمن و عطاه حجه. فراح الرجل و ملا سندانة تبن الى الحلق. و حطّ فوق التبن مغرفتين او ثلاثة سمن و سد فمها و جابها الى القاضى و راح فبعد كم يوم قال القاضى لخادمهِ الليلة اطبخ لنا رز بسمن الذى جاب لنا الرجل. فشعل نار و طبخ وجاب السندانة ليخرج سمن فضرب المغرفة و الثانية طلع تبن. فصرخ الخادم و قال ان سندانة السمن رجعت تبن. فعلم القاضى ان الرجل خانهُ فيومًا اتى عابرًا امام بيت القاضى فدعاه القاضى و قال لهُ ان حجة التى عطيتك فيها نقصان جيبها حتى اكملها لانك رجل فقير لئلا يصير لك غير زمان دعوة فيكذبوك. فقال الرجل ايها القاضى ان كان فى نقص ففى سندانة هو و اما حجتى فهى تمام وما فيها نقصان. فهكذا اختزى بشريعة الغاشة

يرينا المثل ان الذى يعمل الشرع بالغش ام هنا ام هناك يتهزى بهِ

1 ١٥٧] въ рук. ٢٥٧.

المثل ١٥٨ كان رجلًا سايرًا فى طريق صادف ناس قد ربطوا حبالهم و سيرهم فى صخرة ليحركوها. و كل واحد يجر اليه ليحركها الى جانبهِ. اما الصخرة ابدًا ما تتحرك من موضعها. فقال لهم الرجل ايها الرجال جميعكم جروها الى جانب واحد فربما تحركوها و لكن غير ممكن ان تتحرك و تتزعزع اذا كل واحد يجر لجانبه. فما سمعوا منهُ بل عادوا يجرون كعادتهم فلهذا دامت الصخرة غير متحركة:

يرينا المثل ان الصخرة هو السيّد المسيح كقول دانيال النبى و بولس الرسول. و الساحبين كل واحد اليهِ هم المسيحين. لان كل طايفة من المسيحين يريدون يسحّبون اليهم بالضد و العناد. و اما المسيح غير متحرك لعند آحد لان المسيح ما يريد الضد و العناد من المومنين بل يريد محبتهم و اتفاقهم حتى يتحرك المسيح اليهم.

ПРИЛОЖЕНІЕ V.

ФИЗІОЛОГЪ.

B = рукопись № 452 библіотеки Эчміадзинскаго монастыря.
C = » № 1634 » » »
C^2 = » № 1711 » » »
R = » № 28 » » »
S = » № 78 библіотеки Севанскаго монастыря.
P = » № DCXL Императорск. Публичн. Библ., см. Dorn, Catalogue etc., p. 571.
PA = Physiologus Armenius (J. B. Pitra, Spicileg. Solesmense, III, Parisiis 1855, pp. 374—390).

ԲԱՐՈՅԱԽՕՍ

[1 B]

Զբարս խոտորանելիք անասնոց քննեալ և արտաքսանեալ ամենայն քննութեան առնու։ Այլ զանազան կերպարանօք նշանակէ զամենայն զերբարձեալ զերկնային կերպարանսն. և զամենայն առօրանեկեալ աշխարհականաց. և է մի պատճէ՝

Ա. ՎԱՍՆ ԱՐԾՈՒԻ ԵՒ ԶՈՐ ԿԱՅՐ ԱՐԾՈՒՈՅ ՆՄԱՆ

Արծուի ասէ բարոյախօսն. եւ. յորժամ ծերանայ և վատթարի յերկնից աչաց. և չկարիցէ անսնել զլոյս արեգակնն. զինչ հնար հնարիցի իւր զեղեցիկ բնութեանն. երթա խնդրէ յորմ ինչ ընդ յարեւելս. և ի ծագել արեգակնն բանան աչքն. և անտանէ և մանկանայ։

Նորոգեա և դու, ով մարդ. եթէ զհին մարդոյն ունիցիս հանդերձն. զգուշ լեր, զուցէ կուրասցին աչք քո. և թէ կուրացեալ իցես. է առդ ինչ զարմանալի. ուստի ծագեսցի քեզ փրկութիւն՝ Յն Քս. որ և նոյն յարեւելքն կոչի և արեգակն արդարութեան. բանասցէ զաչս քո. և փոխանակ հնոյն նոր հանդերձ զգեցցիս։ Այսպս ուրեմն բարւոք խօսեցաւ բարոյախօսն մի ասա և մի ամ ազգաց նոցա։

1–4 Զբարս . . . պատճէ] ср. PA, p. 374. — 5 վասն արծուի (...) եւ որ կայր արծուոյ նման] это единственное заглавіе, взятое изъ рукописи; къ нему въ рукописи B приписано обычное восклицаніе переписчиковъ Քրիստոս Աստուած:

Բ. ՎԱՍՆ ԱՌԻՒԾՈՒ.

[2 B = 1 P]

Սկսեցաք ասել և վասն առիւծուն, որ Թագաւոր է ամ՟ գազանաց կամ Թէ անասնոց. քանզի յորժամ Յակոբ աւրհնէր զորդիս զՅուդայ և ասէր. կորիւն առիւծոյ Յուդայ:

Գ. բարք են առիւծոյ. մին բարքն, յորժամ գնայ կամ ճեմեսցի. հարկանի նմա յորսորդացն. յագովն զհետսն խառնակէ. զի մի զհետսն երԹիցեն որսորդքն և գտանել ի մորոջն կալցեն զնա:

Նոյնպէս և զքեզ պահէր խնամովք և աներևոյԹ առիւծն. որ յաղԹեաց մահի և մեղաց՝ ծագելով յազգէ Յուդայ և յարմատոյն Յեսսեայ. որ առաքեցաւ ի մշտնջենաւոր Հօրէ. և խառնակեաց զխնամովք և զանխնամովք զհետս իւր:

Բ. բարք առիւծոյ. զի յորժամ ննջէն, բաց մնան աչք նոցա. այս ա՟նունիք ա՟նունԹեցն ասէ. Թէ ես ննջեմ և սիրտ իմ արԹուն է. Թէպէտ մարմնով ննջէր, այլ աստուածուԹեամբն միշտ և հանապազ արԹուն էր և անքուն քուն նմա, Թէ ոչ ննջէ և ի քուն երԹայ պահապանն Իէլի:

Գ. բարք առիւծուն. յորժամ ծնանի մատակն առիւծ. կորիւնն մեռեալ ծնանի. և նստի պահէ զնա. գայ հայրն աւուր երրորդի. և փչեալ ի ճակատն յարուցանէ:

Նոյնպէս ամենակալն Ա՟ծ և հայրն ամենեցուն յարոյց զորդին իւր զանդրանիկ. զՏր մեր զՅն Քն. ապա ուրեմն բարւոք ասաց Յակոբ:

Ср. PA, I, pp. 374—375.—Разночтенія P: 1 до начала заглавіе Բարսղի արարեալ Փիզոլոգոս բանաքննեան բարուց անասնոց.—Սկսեցաք ասել և] բարսղի արարեալ Փիզոլոգոս սկսաւ խօսել.—առիւծու.— 1—2 կամ Թէ անասնոց] отс. — 2 Յակոբ յորժամ աւրհնեաց զորդի իւր. — և ասէր] ասաց. — 4 Գ. բարք] բարսղարեալ ասէ. Գ. բարք. — առիւծու. — մին ... ճեմեսցի] ա. յորժամ ճեմեալ գնա և.—5 հարկանի. —յորսորդաց. —վասն որոյ խառնակէ ագովն զհետսն. — երԹիցեն] փարեսցեն. — 6 գտանել ... զնա] գտանիցեն ի մայրսն և անդրին. — 7—8 Նոյնպէս և զքեզ ... ծածկելով] մինչ։ Պարտ է խնամել զխնամողի առիւծն զաւր մեր Յս Քս. որ. — 8 Յեսսեայ ծնաւ ի մ՟ր կուսէն Մարիամայ. — 9 մշտնջենաւոր. — Հօրէն. ծածկեաց. — և զանխնամսն լի] отс.— զհետ — իւր] прибавл.: որպէս մարգարէն ասէ. խառնաշփոթեաց զերինս և այլ. և մի ի ներքոյ առեալ նորա. և բանն մարմին եղեւ և բնակեաց ի մեզ. և անձանաւ լինել փրկիչ զաւարԹնոցն ասեմ ի փրկանացն. ով է ա[illegible] Թագաւոր փառաց.—10 բ.] երկ բ.—բարք առիւծոյ] բարքն. — զի] отс. — ննջէ առիւծն. — բաց մնան] ի բաց լինին.—նորա. — 10—11 այս ա՟նունիք ա՟նունԹեցն] բան նմա, որ.—11 Թէ] отс.—իմ] прибавл.: և այժ իմ.—է] կայ. — զի Թէպէտ և.—12 ննջէր մարմին է[ր]քէ.—միշտ և հանապազ] отс. — էր] կայր.—13 քուն նմա] որպէս Դաւիթ ասէր.—ննջէր.—ոչ ի.— երԹայր.— իւր.—14 երկ գ. բարքն առիւծոյն այս է.—մատակն] մայրն է.—առիւծն. զկորիւնն.—15 պահէ զնա] պահէ զորդիսն իւր միանչև.—հայր նորա.—յերրորդ աւուրն.—փչէ.—ի ճակատն նորա. — 16 յարուցանէ զնա. — 17 Նոյնպէս և.—և] отс.—ամենեցուն] երկնաւոր. — զորդի իւր զՅն.—17—18 զանդրանիկ ... Քն] զանդրանիկն ամենայն արարածոց յաւուր երրորդի և նորայն ընդ ամենայն իրում.—18 ապա.—Յակոբ] прибавл.: կորիւն առիւծու Յուդայ և ով յարուցանէ զնա. բարիոք խօսեցաւ բարսղարեալ վասն առիւծու և վասն կորեանց նորա:

[illegible]. 1 C² [illegible]

[illegible]

[illegible]

1 C² = 42 C = 1 R = 1 S. Рук. C² началу предпосылаетъ еще заглавіе: [illegible]; это же заглавіе въ R сокращено: [illegible]. — 1 — 2 [illegible] R отс., S [illegible]. — 3 C [illegible], R [illegible], S [illegible]. — C [illegible]. — [illegible]] R, S отс. — [illegible]] C [illegible], R отс. — C [illegible]. — 3—4 R [illegible]. — 4 S [illegible]. — [illegible]] S отс. — C [illegible]. — [illegible]] C [illegible], R [illegible], S [illegible]. — 5 S [illegible]. — S [illegible]. — C [illegible]. — R, S [illegible]. — 5—6 [illegible]] S отс. — 6 C, S [illegible]. — C [illegible], S [illegible]. — [illegible]] C, R [illegible], S отс. — [illegible]] S [illegible]. — R [[illegible]]. — 7 R [illegible]. — C [illegible]. — [illegible] (C [illegible]) [illegible]] S отс. — [illegible]] R, S [illegible]. — R [illegible], S отс. — C [illegible]. — 8 [illegible]] S отс. — [illegible]] R [illegible], S отс. — [illegible]] R [illegible], S [illegible]. — 8—9 [illegible]] S отс. — 9 [illegible]] C [illegible], S отс. — [illegible]] R отс., S [illegible]. — R [illegible]. — [illegible]] C, S [illegible], R [illegible]] S [illegible]. — [illegible]] R [illegible], S [illegible]. — 10 C, S [illegible]. — R [illegible]. — C, S [illegible]. — R, S [illegible]. — [illegible]] C [illegible], R [illegible], S [illegible]. — [illegible]] C, S [illegible], R отс. — [illegible]] R отс. — 11 [illegible]] S [illegible].

12 [illegible] (R [illegible])] S [illegible]. — R [illegible]. — [illegible]] S [illegible], [illegible]. — R [illegible]. — [illegible]] R отс., S [illegible]. — 12—13 R [illegible]. — 13 [illegible]] R, S отс. — S [illegible]. — [illegible]] R, S [illegible]. — 13—14 [illegible] (C [illegible]) [illegible] (R отс.) [illegible]] S [illegible]. — 14 C [illegible], S [illegible]. — [illegible]] R [illegible], S [illegible]. — [illegible]] S отс. — 14—15 [illegible] (R [illegible])] S [illegible]. — 15 [illegible]] R, S [illegible] (S [illegible]) [illegible]. — [illegible]] R, S отс. — [illegible]] C [illegible], S [illegible]. — [illegible] (R [illegible]) [illegible]] S отс. — 15 — 16 [illegible]] S [illegible]. — 16 C, S [illegible], R [illegible]. — [illegible]] R, S [illegible]. — R, S [illegible]. — S [illegible]. — [illegible]] S [illegible]. — 16—17 [illegible] (C [illegible]) [illegible] (C, R [illegible])] S отс. — 17 C, S [illegible]. — R [illegible]. — 18 [illegible]] C [illegible], R, S [illegible]. — [illegible]] R, S [illegible]. — C, R, S [illegible]. — 19 C, R, S [illegible]. — [illegible]] R, S отс.

Գ. ՎԱՍՆ ԹԱՂՍՈՆ

[3 B = 2 P]

Է՛ գազան ինչ փոքր որ է եԹողս սաստիկ յոյժ. որսորդաց չէ հնար զնա ի բուռն արկանել. եղջիւրս ունի երկայնս և սղոցաձևս. մինչև զծառս մեծամեծս սղոցել. և յորժամ ծարաւի՝ գնա յԵ՛փրատ գետ և ըմպէ ջուր. և են անդ պրակք ինչ մանրունք. որ կոչին յերկինքս. և սկսանի սղոցել երէն ընդ երկին պրակսն. և խառնել ծայրք սառացն ընդ եղջիւրսն. կապին ընդ սոսս պրակին. և ի գոչիւն հարկանի. քանզի զերծանիլ կամի. և չէ մեւն հաս իւր. քանզի պատեալ շաղեալ կայ. լսէ զգոչիւն յորսորդն. և գայ սպանանէ զնա։

Եւ դու՝ նահատակեալդ կրօնաւոր, մինչ զեռ վստահ կիր երկուսին եղջիւրք քո. սղոցես զշատախօսութիւն. զարծաթսիրութիւն. զցանկութիւն հակառակորդին. և զպարս սատանայի. զի ուրախ լիցին ընդ քեզ հրեշտակք. և բերկրին զաւրութիւնք. և ի եղջիւրք քո են ի կտակարանք։

Եւ՛ յԼ զգուշ լեր. գուցէ խաղասցես և ողորկեսցես զերկրային պրակսն՝ ընդ սակաւ ինչ վաճառս. ընդ հանդերձս կամ ընդ այլ ինչ բարուց. և շաղկապեալ պատեսցիս յորոգայԹս նոյն. որով դիւրաւ ըմբռնիս ի մահ անհնարին. և զի մի գուցէ զքեզ որսորդն սատանայ ի գինի կամ այլ ինչ վատԹար գործս. և է յամէն սատակեսցէ. ով այր իմաստուն։

Ср. PA, II, p. 375. — Разночтенія P: 1 գազան ... յոյժ] ինչ երէ, որ կոչի ուԹողոսս. սաստիկ է գազանն. մինչ զի. — ոչ է. — 2 ունի եղջեւրս երկայնս և սղոցաձևս. — 3 սղոցել] прибавл.: և կտրել. — ծերանայ] ծարաւի. — գա ի գետն Եփրատի. — 3—4 և ըմպէ ջուր] отс. — 4—5 ինչ մանրունք. որ կոչին ... սղոցել] պրակք սոսոյ. — 5—8 խառնել ... սպանանէ զնա] խառնին սոսոյն ընդ եղջիւրս նորա և կապին եղջիւրքն ընդ սոսոյն և լսէ զգոչիւն նորա որսորդն և գայ սպանանէ զնա։

9 Եւ] պյարդ և. — նահ. կրօն.] ով մարդ, նահատակեա մարտնչող. — կիր] ես. — երկուսին] отс. — 9—10 յեղջիւր[ս քո]. — 10 սղոցել և կտրել ի քէն զշատախօսութիւն, զարծաթսիրութիւն. — 10 — 11 զցանկութիւն ... սատանայի] զմարմնականս աշխարհի. զպարսն սատանայի. — 11 զի] որպէս. — լիցին ընդ] լինին ի. — 12 զաւրութիւնք] ի քեզ զօրութիւնք երկնից. — քո] отс. — են բ. կտ.] հին և նոր կտակարանքն են. — 13—14 խաղասցես ... վաճառս] և դու խաղասցես ընդ սոսոյն, որ աշխարհիս են գործք՝ ընդ հեշտութիւն կամ. — 14 կամ ... բարուց] отс. — 14—15 շաղապեալ պատիս. — 15 յորոգայթս նորա] յորոգայթ Թշնամւոյն. — 15—16 որով... անհնարին] отс. — 16 զի մի] отс. — զսատ. — չար որսորդն. — 16—17 ի գինի ... իմաստուն] ի գինւոյ և ի հեշտ[illegible] ըմբռնեալ և սպանանիցէ զքեզ։

Գլ. 2 C² Է՛ երէ մի մեծ յոյժ և ահագին և անուն կոչի Թէոփաղոս. Ի. եղջիւր ունի իբրև սղոց. և ահագին յոյժ են. ոչ ինչ հնարեաւք կարեն

2 C² = 48 C = 2 R = 2 S. 1 է] C էր. — R երէ. — C մին. — յոյժ] C յոյժ, R отс. — R ահագին յոյժ. — Թէոփաղոս] въ самой рукописи C² впослѣдствіи измѣнено въ Թէոփիղոս, C Թէոփիղոս [illegible], S Թէոփաղոս. — 2 C, S եղջեւր, R եղջիւր. — 3 սղոց. — և ահագին] R յահագին, S отс. — յոյժ են] C յոյժէն, R ամենայն, S отс. — C հնարս, R հնարիւք, S հնարիւ.

որսալ զնա. այլա մրջմունք և ծարաւխա նա. Իսկ որսորդացն զնացեալ ի վտակս ջուրց և զնէն ակնանա ի ջուրն և ի մրգաց խնձորաց ի ծայրն. և ընդ վիճեա ամրացուցանեն զպարանն. և այլա երթեալ զաղան ի ջուրն ծարաւեալ և տեսեալ զխնձորն ի վերա զալով ջրացն երթեալ մտանէ ի նա և ըմպէ ջուր և խաղայ ընդ մրգխն և ուրախանայ և ոչ կարէ զորոգայթն ի ջուրն թագուցեալ։ Իսկ ի Թուչէլն ընթանէ և փակէ ի ներքս. և զառա և վաճէ մինչ զալ որսորդացն սպանանել զնա։

Նոյնպէս և սատանա որսայ զմեզ և դնէ որոգայթ և խաղալիկ. մինչև խաբէ կամ արբեցութեամբ կամ այլ ինչ մեղօք՝ մինչ ընթանեալ սպանանէ յաւիտեան։

3 զնա] C զնայ, S отс.—այլա] C այլայ, S отс.—C, R մրջմունք է, S մրջմունք.—S ծարաւխա է.—նա] C, S նայ, R отс.—Իսկ որսորդացն զնացեալ] S և որսորդքն զնան.—4 վտակս ջուրց] S խորս վտակաց ջրոց.—ակնանա] R ակն ակնանա.—ի ջուրն] C ի ջուր, R отс.—ի մրգաց] R մի (ամփ-) գոց.—R խնձորաց, S խնձորոյ.—R ի ծայրն, S ծայր.—4—5 և ընդ վիճեա (R վիճեայ ամրացուցանեն (C ամրացուցին) զպարանն (R զպարանան)] S отс.—5 և] R отс.—C, S այլայ.—S երթալ.—C, R, S զաղանն.—5—6 S ծարաւեալ ի ջուրն.—6 տեսեալ] C այլայ ա., S ատեալ.—զխնձորն] R զխնձորն.—ի վերա] C ի վերայ, R 'ի ջուրն 'ի վերա.—զալով] R զալ.—ջրացն] R отс., S ջրոցն և.—C, S ի նայ.—7 R ըմպէ.—և խաղայ ընդ մրգխն (R մրգացն)] S отс.—և ուրախանայ (R ուրախանա)] S отс.—կարէ] S զիտէ.—զորոգայթն] C զհնարողութն.—7—8 ի ջուրն թագուցեալ] R отс., S որ ի ջուրն թագուցեալ է.—8 ի Թուչէլն] R, S ի Թառալէն.—և փակէ (C փակէ, R փակի) ի ներքս] S отс.—և զառա] C, S և զառայ, R զառա.—8—9 և վաճէ] C և վայէ, R և վ[այէ], S отс.—9 C, S մինչև.—զալ] C զալը.—C որսորդն.—R սպանանեն.—C, S զնայ։

10 C, S սատանայ.—R որսա.—R զմեզ համապազ, S համապազ զմեզ.—C յորոգայթ.—խաղալիկ] R խաղալիկ ի նմա ինչ, S խաղալ ինչ ի նմայ.—R մինչ.—11 C արբենութեամբ, R, S արբեցութեամբ կամ շնութեամբ կամ գողութեամբ.—կամ այլ ինչ] S отс.—մեղօք] C մեղօք; R հնարս, S отс.—C, R, S մինչև ընթանեալ.—սպանանէ] R սպանէ։

Գլ. ՎԱՍՆ ՀՐԱՀԱՆ ՔԱՐԱՆՑ

[S_2 B = S P]

Են քարինք ինչ հրահանաց՝ արու և էգ. մինչ ի մի միանայ՝ ի բացեա են. չհարկանին ուրեք հրդեհս։

Նոյնպէս եթէ մնա իցեն այր կին. հուր բորբոքի և այրէ զվարս բարութեան. այլ դու՝ աստուածասէր, որ ի նահատակութեան իցես. ուսիր ի Յովսեփայ և ի Կղանիկէէ. թէ ոչ կանանց ոչ յաղթեցան։

Ср. PA, III, p. 376.—Разночтенія P: 1 въ началѣ прибавляетъ բարսուփոսն ասէ.—ինչ] отс.—1—2 ի մի միանայ ի բացեա են] ի զատ են ի միմեանց.—2 չհարկանին] ոչ հանեն.—ուրեք] отс.—հրդեհս] прибавл.: այլ թէ ի մէտ ասեցին զարան յերն. եղանէ հրդեհս և այրէ զվարս բարութ։

3—4 Նոյնպէս ... բարութ] Մնչինա".—4 այլ դու] սոս ով.—ի նահատակութեանց ես.—4—5 ուսիր ... յաղթեցան] Յովսեփն և Սոփոնի արդարք էին. և փախն կանանց ամենայն ի փորձութենէ։

Պէս ա. 3 C³ Լ, և ի յարբին իւր, որ կոչի հրաբար ի լերին. որ ոչ զոք զնաւէ մինչև տանել զնա, ասեն, շփեն զնա ընդ մեծմանս. մինչև հուր եկեալ անշաւէ զերեխս հրդեհեալ։

Նոյնպէս և առասանս ոչ ինչ կարէ տանել, եթէ ոչ ընկեր և համաշունչ լինին. շփին ընդ առասանս. և հուր յարախնամութեան հանէ և այրէ զոգիս և զանգատասանս մարմնոց մինչև յարախտան։

3 C³ = 44 C = 3 R. 1 ի յարբին] R յարբիս. — R իւր ի լերին. — C հրաբար. — ի լերին] R om. — 2 զնա] C զնայ, R om. — ասեն] R om. — C զնայ, R om. — R ընդ մեծմանս զնա. — 2—3 հուր եկեալ] R եկեալ հուր. — 3 անշաւէ . . . հրդեհեալ] եւ այրէ զերեխս։

4 եւ] C om. — C առասանց. — ինչ] R om. — R տանել ինչ. — ոչ] R om. — C համաշնչանք. — 5 R լինին. — շփին (C շփեն) ընդ առասանս (C առասանսցին)] R om. — եւ հուր (C հուրն)] R յարէ եկեալ հուր. — C, R զհոգիս. — 6 R զանգատասան զմարմին. — մինչեւ յարախտան] R մին[չ]եւ ի ման հրդեհ յարախտնից։

Գ₃. ԵՂՋԵՐՈՒ ԵՒ ՍԱՏԻՆ

[4 P]

Լուծ մեղցն ցեղջերուան. Թէ զու մեծ ես և յաղթող քան զշուշան. և արդարութեամբ վէհ ես. պարտէք քեզ ընկերել զնոսա յեղջերս[ւցզ] բաստվք. զի՛ եղև. զի այդ չափ բերես ի քեզ զերեխեաց շանցն։ Իսկ եղջերան պատասխանի տալով [մերն] ասէ. այս՝ ամենայնեմ զարծութիւն հատեալս և յեղջիւրս պանծանամ. այլ եթէ զհաւանեսն միայն լսեմ. վաղվաղակի ամենայն խարհուրդքս տուզին. և յերկիւղէն ի փախուստ դառնամ։

Խորատէ առասպելս. Թէ և ոչ մի ինչ բան զօրէ միխթարութիւն զգացուցանել զքնութեամբ երկչոտան։

Դ₄. ՍԻՍԵՌՆԱՓԵՏԱՑԻՐ ԽՈՏ

[5 P]

Ծ[այ]ն քարոզ ի հասս հասանէր ի յարմնոյ որ առհմանել զալ առ նա. երեել առ զեղեցկութեան ընտրութեան. զի ամենայն հաւուց լեալ թագաւոր, որ գեղեցիկն իցէ. էին այնու հետև ագռաւքն և գետաք. և հաւք ի նոսա զինքեանս պճնէին. թափելով ի նոսա միանգամ ՚ի զարդ մատչէր։ Իսկ ձայն քանզի ոչ ունէր ի բնութենէ իւրում զգեղեցկութիւնն, որով ի զարդ մատչէր. այլ արուեստիւ հնարէր. քանզի զայլ հաւուցն թևս առեալ զիւրն՝ արկեալ զարդարէր. կարէ՛ յայժ գեղեցիկ երևէր իբրև բուրաստան զանազան պայծառութեամբ թևոցն խրախացեալ. և զարմանալի երևէր ամենայն հաւուցն։ Եւ ամենայն հաւք կամէին տալ նմա յաղթութեան։ Իսկ դիշերահաւն իբրև այլոցն ամենեւ իմաստուն էր. յայնժամ զիւր թևն ծանեաւ և մատուցեալ ի բաց եառ և ցոյց ամենայն հաւուցն արար զզծն. մինչև խրաբանչիւրք մատուցեալ զիւրն ի բաց եհան. և ձայն մերկմերկ և ծիծաղելի ամենայն հաւուցն երևէր։

Այլ՝ խրատէ առասպելս, որք մի անզգամ ոք ամի ի բնութեանն խորամանկ բարեկամն համարել և մի արտաքուստ պիտակաւոր զարդուց։

Գլ. ՆԱՊԱՍՏԱԿՔ

[6 Բ]

Նապաստակք ի մի վայր եկեալ ասեն. այս կերակրս մեզ չկերակք են. նա զի արծիւք և շունք ի վերայ մեր հարեալ են [և բազմագլխի ի]րք անձն զմեզ. արդ՝ լաւ է մեզ հաւել անկանել ի ծովս յայս և կորընչել։ Իսկ այս կամ եղև առնենցուն և եկին միաբան ի լճափն և սկսան զեռալ հաւասար. իսկ գորտքն, որ կային լճեզրն. զընթացս նոցա խնացեալ՝ երկիւղիւ աւհարե_ կեալ ընկղմեցան ի խորութիւն լճին։ Իսկ միում ի նապաստակացն, որ ծերա_ գոյնն էր. խնացեալ, որ ինչ եղև. կացէք, ասէ. ով սիրելիք. և զադարեցէք զանձինս ի պարսաւելոյ. քանզի են և այլ երկչոտք քան զմեզ. և մխիթարա_ նէք թշուառացելոցն միթթարութիւն զեռ առաւել երկչոտն։

Խրատէ առասպելս մի լինել յանձն ապաստան. այլ լսել ծերոցն խրատու։

Գլ. ՍԵՒԱԳՈՅՆ ԱԳՌԱՒ

[7 Բ]

Ագռաւն զիւր բնութիւնն պարսաւէր. եթէ ահ եմ և թխագոյն. և փառա_ հաւուն աղխատութեանն երանի տայր. իսկ փառահաւն ասէ ցագռաւն. ո՛չ է արժան քեզ զարմանալ ընդ աղխատութիւնս իմ. այլ անձին քում համարել զայդ մեղս. քանզի դու համապաղ ի քարայս շրջիս և ի բազմիս և մրձո_ ակցէր զթևս քո. իսկ ես ի զետս և ի մարգս և ի զետա[ձորս։ Ա]ռ թուէր իմն ա]գռաւուն. թէ ճշմարիտ ասաց. և երթեալ զեղեքէր ի մարգս և ի զետս զթևսն փոփոխումն ընդունել յուսայր. և զնա ասա ի ասլոյ և ի պար_ զոյ հարեալ՝ սատակէր ագռաւն. և ահն ոչ փոխէր։

Գլ. ԵՂՋԵՐՈՒՆ

[8 Բ]

Իշոյն չէր և առիւծ թուէր՝ զի առեալ էր զմորթ առիւծին. և ի հե_ ռաստանէ ի տեսլենէն մատուցանէր երկիւղ բազմաց հաւուց. և զհօտս և զզայլս և զարջս ի փախուստ դարձուցանէր. և իբրև եւ հազմ ասուրթ և շրջեաց զառիւծենին. և մերկացաւ յառիւծենոյն և յայտնեցաւ պատարանք նորա. ապա ամէքն զինեցին ի նա և սատակ հարկանէին զնա. վասն զի էշ էր և առիւծ կերպարանէր։

Խրատէ առասպելս. թէ բազում խրատոց կարօտես, ով մարդ. և զի_ մրդ զխրատելոց և զիմաստից կերպարանիս ձևս։

Դ$_{8}$. ԲԺԻՇԿ ԳՈՐՏՆ

[9 P]

Գորտն մեծ ձայնիւ աղաղակէր և ասէր ամբարհաւանաբար առ այլ անասունսն. թէ ձեզ բժիշկ կարեմ լինել և զամենայն ախտս բժշկել. զի ուսեալ եմ զԱ՟սկղեպիայն. զայս հաւատացեալ թուէր և հպարտութեամբ ասէր։ Իսկ աղուէսն իբրև այլոցն առաւել իմաստուն էր և զգորտոյն հպարտութիւնն յանդիմանէր. յայտնի ասէր. զի՞ այդպէս դեղին ես և հիւանդոտ մարմին ունիս. որք՝ դեղ[ք] քո զայլս բժշկել կարեն և զքեզ ողջացուցանել ձեռն ոչ են։

Խրատէ առասպելս. թէ ոչ է պարտ յանդիմանել զայլսն. զի բազում անգամ յինքեանց յանդիմանին։

Դ$_{9}$. ԳԱՅԼՔ ԵՒ ՈՉԽԱՐՔ

[10 P]

Գայլք առ ոչխարս հրեշտակագնացս արարին՝ ասելով. թէ հանապազ պատերազմ ունել ընդ մեզ և ընդ ձեզ և յար անհաշտութիւն շունքդ են պատճառ. քանզի զայրացուցանեն զմեզ. և յակամայ թշնամութիւն յուզեն. արդ թէ նոքա ի միջոյ բարձցին. խաղաղութիւն այնուհետև լինի. և չար ի մէնջ ձեզ ոչ լինի. հաւանեցան ոչխարքն. զի չէին մտացիք. և շանցն պահպանութիւն պարպանեցին. իսկ գայլքն ի շանցն ի զատ գտեալ կոտորեցին զնոսա։

Խրատէ առասպելս ի թշնամեացն խրատուէն զգուշանալ։

Դ$_{10}$. ԶՈՒԱՐԱԿՔ ԵՒ ԱՌԻՒԾ

[11 P]

Զ՟ուարակք էր. ի միասին արածէին. և անդ էր առիւծ մի բնակեալ. և յահէ առիւծոյն սիրէին զիրեարս. միաբան առնէին զէլ և զմուտ. և յարածիլն միաբան պահէին զանձինս իւրեանց. իսկ առիւծն զօրութեամբ ոչ կարաց յաղթել նոցա՝ բաժանմամբ կեղծաւորէր. մատուցեալ առ մի մի չարախօսէր և թշնամի առնէր իրերաց. որոշէր ի միմեանց և ըմբռնեալ ապականէր։

Խրատէ առասպելս առ բարեկամն զսէրն հաստատուն ունել։

Դ$_{11}$. ԱԳՌԱՒԻ ՊԱՆԻՐ Ի ԲԵՐԱՆ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

[12 P]

Ա՟գռաւն պանիր ունէր և նստէր ի բարձր տեղւոջ. իսկ աղուէսն ջանայր հանել զպանիրն. մատուցեալ անդ և գովէր ի նա հայեալ երանի տայր նմա

և ասէր. տեսող քո կարի լաւ է և զեղեցիկ մանուկ ես. և վայելէ քո ծաղկել զամացս. այլ և զօրաւոր ես և իմաստութեամբ առաւել. ի վերոյ պտղոյն պարարէր քեզ Թագաւորել հաւուց. և զինչ ասեմ. ասէր. քան զարծիւն լաւ ես. այլ Թէ ձայն կայր քեզ, չէիր յերոց պակաս։ Իսկ ագռաւն զրգռեալ ի գովութիւն աղուեսուն երաց զբերանն և գոչեաց մեծաձայն. և պանիրն ի վայր անկեալ որս լինէր աղուեսուն. և կերեալ ասէր ցագռաւն. ձայն գոյ քեզ ով ագռաւ՝ այլ ի մտաց պակաս ես։

Խրատէ առասպելս մեզ խորշել ի սուտախօսաբանից գովութեան. առաջ բարիքս տայց բարբառախօսն վասն կրծանացն. զի աղբերցին։

Գ. ՎԱՍՆ ԱՂՋԻ

[4 B = 13 P]

Է գազան ինչ ծովու, որ կոչի աղջ. Թէ երկայն ունի. յորժամ տեսանէ զընտա տարաշարժելը. նմանի նաւորդացն և հապաուկի ընդ նաւն վասնամբ. Զ. կամ. Ծ. բայց վասնափի, խանարհեցուցանէ զԹեւսն և ինքն անկանի. և ալիքն առնուն զնա և տանին առ ի խորն անդր։

Նորայն Տիւ օրինակ է. և նաւն սրբոց երկնից. որ ընդ ծով անցին Տիւ և ընդ հայրապետս ըղ զօրութիւնս. և աղջն, որ ոչ անէ այց ընդ նաւն. այնք են, որ առ ժամանակ մի առաքինանան և չկարեն ի զլուխ հանել զառաքինութիւն վասն արծաԹսիրութեան և ամբարհաւանութեան կամ վասն շնութեան և պոռնկութեան և զօշաքաղութեան կամ վասն այլ իրի. և ալիքն, որ են զեղք, տանին ընկղմեն ի ծովն. այս ինքն ղհողին սատանանէն։

Ср. PA, IV, 376.—Разночтения P: 1 գազան ինչ] այլ ինչ գազան է.—երկայն.—անի] пробел.: եւ ըլբանն.—յորժամ] իբրեւ.—2 զնաւս.—նաւորդացն եւ] նաւս յարձակեալ զԹեւսն ՚ի բարձրութիւն տարածանելով.—3 վասնանս. զ.] եւ երԹա առաջաբերս. զ. — բայց] եւ իբրեւ. —լինին.— 4 անկանի] пробел.: յալխառնութեամբ,—առնուն զնա եւ] отс. — զնա յատակս ծովուն իւր.

5 յՏիս.—սրբոց երկնից] առաքինացն.—սրբ.—5—6 ընդ ծով անցին Տիւ] նաւելոյն ընդ ալխարհս.—6—10 ընդ հայրապետս ... ղհողին սատանանէն] հայրապետացն առաւելոյ ոչ կարող յաղթել նմ՚ ։ Իսկ որք ոչ կարեն համբերել մինչեւ խառնս սրբութեանն կրթել ի զարծս բարութեան եւ ոչ հանեն ի զլուխ զառաքինութիւնն կամ պոռնկութեանն կամ զօշաքաղութեանն կամ արբեցութեանն. իբրեւ զնաւսն ընկղմին ի խորս ծովուն։

Գրա. 4 C³ Է գազան ինչ ի ծովու, որ կոչի աղջ. զի հանապազ Թշնամի է նաւաց։

Նաւն օրինակ է աշխարհի. և գազանն սատանայի։

Յորժամ խռնեն և տեսանէ զզալ նաւին, ոչ մերձի մինչեւ կառչի ի

4 C³ = 45 C = 4 R = 3 S. 1 S ի ծովուն.—2 S է նաւց.—C նաւց, R նաւի. — 3 R, S աշխարհի.—3 գազան.—C, R, S սատանայի.—4 S զի յորժամ.—խռնեն] C խռնեալ, S отс.—և] R, S отс.—տեսանէ] R отс.—զզալ] S отс.—R նաւի, S զնաւն.—ոչ] C որ, R отс.—մերձի] R Թողլի, S մերձի ի նաւին.—R մինչ.—կառչի] R նաւն զազարի, S զայ նաւն.—

հանդարտութեան ունկնդիր. և յարժամ խնամս արդեան, թէ խաղաղ է. երթա հե- ռագոյն իբրև վտառանդ մի և անդի արձակեալ՝ զա անցանէ ընդ մէջ նաւին և պատառէ ընդ երկուս և կորուսանէ զգործն ամենայնի, որ ի նաւին կային. և ի խորս ծովուն ընկղմէ։ Խոյ նաւն թէ թեթև է ի բեռանց, ոչ կարէ կորու- սանել. մի՛ վասն արհամարհանացն, որ կոչին գլխինք, որ արհեն զնաւն. և մի՛ վասն թեթևութեան. խոյ եթէ արհամարհանքն հեռացեալ են. այս ինքն հոգին սէր. և նաւն ծանրաբեռնեալ բազում բեռամբ, դիւրաւ կորուսանել. վասն զի թշնամին եղեւ իւր գլխոյ ժամանակ։

Նայեցէք և տեսանէք թէպէտ և զբաղումն որսա. այլ զգլխոյ ժամանակին խիստ ընդդէմ. զի զիւր կամաց զործն կատարեացէ ի նաւս։

5 C յանդարտութ[ա]ն ունկնդիր, R [illegible], S հանդարտ ունկնդ.—և յարժամ խնամս (C [illegible]) ... խաղաղ է] S և [illegible].—C, S երթայ.—5—6 C [illegible], S ի [illegible].—6 իբրև վտառանդ մի] S отс.—C, R, S [illegible]. — R [illegible]. — S [illegible]. — անցանէ] S отс.— ընդ մէջ] S ի [illegible].—7 պատառէ ընդ երկուս (R բ. ս)] S ընդ բ. [illegible].—և] R отс.—զգործն ամենայնի] S [illegible]. — C ի [illegible], S [illegible]. — կային] R, S էն. — 7—8 և ի խորս ծովուն ընկղմէ (C отс., R [illegible])] S отс.—8 C [illegible], R, S եթէ [illegible].—է] S [illegible].—ի բեռանց] S отс.—9 մի] R, S ո՛. — R [illegible], S [illegible].—որ կոչին (R կոչի) գլխինք (C [illegible], R [illegible])] S отс.—որ [illegible] (C [illegible])] R отс.—9—10 և մի (R ո՛.) վասն թեթևութեան] S отс.—10 R [illegible], S [illegible]. — են] R, S է. — R, S [illegible] է.—11 R [illegible].—և] C ի.—C [illegible].—C, S [illegible], R [illegible].—բեռամբ] S [illegible].—C [illegible], R, S [illegible].—12 վասն զի ... ժամանակ] S отс.—13 S [illegible].—C, S [illegible].—S [illegible]] [illegible] (sic) [illegible].—C [illegible].—[illegible]] C [illegible], S [illegible].—C գլխոյ ժամանակ.—14 խիստ] R отс. — ընդդէմ] C [illegible], R, S [illegible].—զի] C отс., S որ. — R [illegible]. — R գործ, S [illegible].—S [illegible].—ի նաւս C [illegible], S отс.

Ե. ՎԱՍՆ ԽԱՐԱԴՐԻ

[5 B = 14 P]

Է թռչուն ինչ. որ կոչի խարադրիոն. զոր և Մովսէս յիշէ Երկրորդ օրէնս։

Բնախօսն ասէ. համակ սպիտակ է. և ամենևին սևութիւն ոչ գոյ ի նմա. այլ փորոյ նորա ըմպէլ ... շլացեալս. և ի Թագաւորաց ունէր յարքունիս գտանի։ Եւ թէ հիւանդ ոք իցէ և ի հիւանդութեան մահու իցէ. երբ տանին զնա, ածանեն և դարձուցանեն զերեսն. և ամենեքեան ճանաչեն, թէ մեռանելոց է. ապա թէ կենաց է հիւանդն. աչքն ընդ երեսն. և զհիւանդութիւն յինքն կլանէ զախտաւորացն. և փարատեալ ցաւն ապրի հիւանդն։

Ср. PA, V, p. 376. — Разночтенія P: 1 въ началѣ прибавляетъ Բարոյախօսն ասէ. — [illegible].—[illegible].—և Մովսէս] отс.—յերկրորդ.—2 [illegible].—3 բոլ. ասէ] отс.—3—4 և [illegible] ... ի նմա] отс.—4 նորա] отс.—4—5 ի Թագաւորաց ... գտանի] [illegible] (sic).—5 եթէ.—[illegible] հիւանդ. — ոք իցէ] отс. — 5—6 և ի հիւանդութեան ... երբ] отс.—6 [illegible] հիւանդին. — [illegible]] [illegible], եթէ հիւանդն մահու իցէ. — [illegible] ի [illegible].—և [illegible]] [illegible]. — 6—7 [illegible]. — 7 հիւանդն] отс. — ընդ երեսն] ընդ հիւանդն и прибавл.: [illegible].—8 [illegible] [illegible]] отс. — փարատեալ ցաւն] отс.

Քարադրն ամա[ն]գամ օրինակ է գեղեցիկ կերպարանին Քրի. որ ամենեքին ախտաւոր էր. և անօթութիւն ոչ գտաւ ի նմա. ձայ և ինքն ասէր. գայ իշխան Սորա աշխարհի և յիս ինչ ոչ գտանէ. քանզի եկն երկնից առ Հրէայս. և մերժեցին աչաց զմիջին. եկն առ հեթանոսս և եբարձ զհիւանդութիւնս և զցաւս մեր ի խաչին. ասաց և մարգարէն ասէ. Ել ի բարձունս և գերեաց զգերութիւն. յարեան եկն. և խորքն զնա ոչ ընկալան։ Այլ թէ ասիցես. քարադրն սպիտակ թռչուն է. և զիարդ օրինակ բերես Քրի. զիշաղքն են սպիտակ են. և զիարդ մեկնէ աւետարանիչն Յովհաննէս և ասէ. որպէս Մովսէս բարձրացոյց զօձն անապատի. նոյնպէս բարձրանալ պարտ է որդւոյ մարդոյ։ Այլ գայ և օձն բարի. զի խորամանկ է. և առիւծն. զի հզօր է. և ոչխարն. զի հանդարտ է։ Քանզի կարծեն ամ արարածք յատութիւն ինչ իցէ. այլ բարի է։

10 քարադրն] հաւմն ախտաւորն.— գեղեցիկ կ. Քի] կենարարին մերոյ գեղեցկութեանն.— որ] զի.— 11 էր] է ամէն.— ոչ գտաւ ի նմա] ի նմա չէր. — զն.— 12 աշխարհի] отс.— քանզի] վասն զի.— երկնից] отс. — հրէայսն.— 13 ալաց զմիջին] զմնութիւն նորա. — և առա եկն. — զհիւ...թիւնս մեր.—13—14 և զցաւս] отс.—14 ի խաչին] և վերացաւ ի խաչն.—և մարգ. ասէ] отс.—15 զգերութիւնս. — յարեան ... ընկալան] և նա պարզեաց, որք ընկալան զնա.— այլ թէ] արդ՝ եթէ ոք.— ասիցէ, եթէ. — 16 քաղադրն.— և] отс.— զիարդ է.— բերես] отс. — Քրի] Քրիստոսի.— ձիւնաղն.— են] ոչ սպիտակն. — 17 են] է. — մեկնէ աւետ. Յովհ. և] отс. — թէ որպէս. — 18 յանապատի. — 19 այլ] արդ. — գայ և] է.— օձն] օձ.— առիւծն] է օձ բարի. — և ոչխարն] է և ոչխար բարի.— 20—21 քանզի ... բարի է] отс.

Վա. 5C² Ի հաւ մի մեծ, որ քառադրան կոչի. ամենեքին ախտաւոր է և ի տունս թագաւորաց հաւքն գտանի. զի յորժամ մեռանէ առ հիւանդն, աշխացեալ հայի ընդ նա և ինքնա. թէ մահու է. դարձուցանէ զերեսն և այլ ոչ ևս նայի. և եթէ կենաց է. նաեւլով քաղէ զցաւն. և սպրի։

Նոյնպէս և Քն առաց. զա իշխան աշխարհիս այսորիկ և այլն. զի Հրէայքն հիւանդացեալ կին մեղաւք. եկն Յն և նոքա զնոսա և դարձոյց զերեսս իւր ի նոցանէ. և մեռան յանխաբանութեան։ Իսկ մեք հիւանդացեալ մեղաւք. յորժամ եկն Յն, ոչ դարձոյց զերեսս իւր ի մէնջ. այլ զհիւանդութիւնս մեր եբարձ և զցաւս մեր բժշկեաց և զարիւն իւր եհեղ վս մեր. և մի որ առիցէ ինչ արխմրանաւ և ակար մնաց. զի աւրինակաւ այդ խնանի.

5 C² = 46 C = 5 R = 4 S. 1 մեծ] R, S отс.—R, S որ կոչի.—C քարադրան, R քաղադրան.— R, S որ ամենեքին.— ախտաւոր է] R прибавл.: և ոչ այլ ինչ անէ 'ի զգն.—2 և] R отс., S որ.— զի] R рук. деф., S отс.—յորժամ] R рук. деф.— մեռանէ] R [ա]ռնին զնա, S առնին.—3 աշխացեալ] R по дефектности рукописи сохранилась лишь часть слова նեալ. — C, S հայի, R անանէ.— ընդ նա (C, S նայ) և ինքնա (C ինքնայ, S յինքնայ)] R отс.—S զերեսս.—3—4 և այլ ոչ ևս (C, S отс.) նայի (C, S նայի)] R отс —4 և] R отс. — C, S թէ.— է] R отс. — C, S նայելով, R նայի և.
5 C, R, S զայս. — աշխարհի և այլն] R, S отс. — զի] R отс.—6 C հրէայք. — կին] R են.— մեղաւք] S отс.—և (C отс.) եկն զնոսա (C զնոսայ)] R, S отс.—C դարձոյց.—7 իւր] R отс.—S նոքա մեռան,—R, S յանխաբան.—R, S հիւանդացեալ էաք.—8 եկն] прибавляють R զմեզ մեղաւք, а S զմեզ. — Յիսուս] C զերեսս, R, S Քրիստոս.—8—9 S զհիւանդութիւն.—9 C եբարձ. — և զցաւս] R զցաւս.—զարիւն] C զարունն, S զար (sic)—վասն մեր] тутъ конецъ притчи по R, S; слѣдуютъ разночтенія C: 10 զի] զխարզ.—

այլ ծով մարգարէին ասէ․ այլ ես որդն եմ և ոչ եմ մարդ․ և այն Յոհաննէս ասէ․ այլ այն բարձրացոյց Մովսէս զաւձն յանապատին․ և զաւ ատս զաւձն․ զի զաւ-գէր է և խորամանկ․ և ատ իւձն․ զի զաւրաւոր է և զէշանէր․ և ոչխարն․ զի համբերող է և ոչ․ և խաբարանչիւր ի տաճարն են․ իսկ մարդն տաճարն ոչ ունի։

11 որդն] որդին.—ծով] отс.—Յովհաննէս.—12 զաւձ. — զաւձ.—13 խորամանկ. — ատաւձն.— զաւրաւոր.—զէշայէր ։

Ձ․ ՎԱՍՆ ՀԱՒԱԼՈՒՍՆ

[6 B = 16 P]

Դաւիթ ասէ․ նմանեցայ ես հաւալուսան յանապատի։

Բնաբանն ասէ զհաւալուսն թռչնոյ․ թէ կարի յորդեսէր է․ և յորժամ հանէ զձագսն․ և աճեսցին մի անգամ, ապտակեն զանգաման հօրն և զմօրն․ և նոքա կոփեն և սպանանեն զնոսա․ և յետոյ ի գութ և ի գորով գարձեալ սուգ առնեն երիս աւուրս, եթէ ընդէ՞ր սպանեցաք զորդեակսն․ և յերրորդ աւուրն գայ հայրն, հերձէ զկողն իւր՝ և յարիւն իջանէ ի մեռելոց մարմին ձագուցն․ և յարուցանէ զնոսա։

Նոյնպէս և տէր մեր ասաց ի բերանոյ Եսայեայ մարգարէի․ թէ որդիս ծնայ և բարձրացուցի․ և նոքա զիս անարգեցին․ արարիչն ծնաւ զմեզ․ և մեք զան հարաք զնա, զարարածս պաշտեցաք և ոչ զարարիչն․ եկն ի խաչ․ երաց զկողս և կաթեցոյց զարիւն իւր ի ճաշակումն կենաց․ և զլուծն ի լուսաւոր միրոնութիւն և ի թողութիւն ապաշխարութեան։

Ср. PA, VI, p. 377.—Разночтенія P: 1 Դաւիթ] отс. — որդին ասէ մարգարէն. — հաւալուսան.—2 բարսաւսոն.—վասն հաւալուսն. — որդեսէր.—2—3 եւ յորժամ] իբրեւ.—3 զձագն.—ատ-կանեն մի] ատեան են, — ապտակեն . . . զմօրն] ապա թեւովն հարկանեն զերեսս հօրն եւ մօրն.— 4 կոփեն զնոսա.—սպանեն.—զնոսա] отс.—եւ յետոյ] ապա. — ի գութ] ի սուգ.—գարձեալ] գառ-նան.—5 առնեն զերիս.—թէ.—սպանեաք.—զորդեակսն մեր.—եւ] ապա.—յերրորդ.—6 գայ.—հեր-ձեալ] եւ նստի ի վերայ եւ ծակէ.—զկողս.—արիւն որ.—ի] ի վերայ. — մարմնոյն] отс.—7 եւ յարուց. զնոսա] կենդանացուցանէ զնոսա, եւ յառնեն ի մեռելոց ։

8 Եսայեաւ.—եւ տէր մեր ասաց] ասաց տէրն.—բերանով.—մարգարէին Եսայեայ.—9 վասն զի արարիչն.—10 զնա զան հարաք.—զարարածս պաշտեցաք] զի պաշտեցին զարարածս. — եկն ի խաչն] ապա եկն եւ ի բարձրութիւն խաչին. եւ.—11 զկողսն իւր.—զարիւն իւր] արիւն եւ ջուր.— ի ճաշակումն կենաց] ի փրկութիւն յաւիտենից արիւնն բուռ նմա, թէ ստ բաժակի, զաւհագոււ եւ նա ի փրկութիւն [illegible].—11—12 եւ զլուծն . . . ապաշխարութեան] իսկ ջուրն, որով լուսաւորեալ հեղե-ցաք կենդանարար աւուրբ աւազանին ։

Զա․ 6 C² Ոմն մարգարէն ասէ նմանեցա ես այն հաւալուսան յանապատի։

Զի հաւ է մեծ հաւալուսանն և յոյժ որդեսէր․ և յորժամ լինին ձագն, ոչ մերձենին ի նոցանէ ծնաւղքն․ այլ կաւսր տանուն բինքն և ձագն և

6 C² = 47 C = 6 R. 1 ոմն մարգարէն . . . յանապատի] R отс. — C նմանեցայ. — C հաւալուսն, также и ниже C о вм. ու.—2 R հաւալուսանն հաւ է մեծ. — եւ] R отс. — C որդեսէր.—C լինի.—3 C ձագն, R ձագքն. — C, R մերձին.— C ծնողքն, R ծնողն. — C ապա, R [ա]պ[ա].—R [կաւսր տա]նու.—3—4 R ձագք[ն եւ ս]կսանին ծագքն (sic).—

սիրամարգին մաղձլցեալ ցանկալ զերիւս ծնուցին. և նա առ քաղց և առ [զա]ղթն ապաւինեալ զնոսն. և հեռանան ի մեծանալ. և յետ է. առաւր զա մնացն և առ զաղթն ցաւէ զնոսն և հանէ արիւն ի կողիցն իւր. և կաթեցուցանէ ի վերայ ծագուցն. և կենդանանան ձագն և թռուցեալ կերակրին։

Նոյնպէս և մեք բացեալ զնոսն իւր ի վէմ խաչին եհեղ զարիւն իւր վասն մեր՝ փոխանակ աղտոյ անձկոյ զարիւնն ոչ խնայեաց. կերակրեաց զմեզ ի մարմին իւր. և զարիւն ոյժ վասն գծողիս։

4 մաղձլցեալ ցանկալ] C մաղձլցեալ (sic) ցանկալ, R մաղձլցեր [дефект.]. — R ծնուցին.—C նոյն.— առ քաղց և առ [զա]ղթն] C առ քաղցն և առ զաղթն, R առ [деф.] մ [деф.] և առ քաղցն.— 5 R ապաւին[ն]է.—R [զ]նոսն.—հեռանան ի մեծանալ] R զն[ա].—R ա[ռաւր].—C զայ.—5—6 R [ա]ռ զթոյն.—6 R զ[նո]ցն.—C արիւն.—R ի կողից իւրոց.—և] R отс.—R ի վերա.—7 կենդանանան (C կենդանանայ) . . . կերակրին] R կենդանանան, ապա թռուցեալ կերակրին։

8 նոյնպէս] R այսպէս.—C, R զնոսն.—ի վէմ] C ի վեր, R 'ի.—9 աղտոյ անձկոյ] рукопись R дефектна, но сохранившаяся часть прибавляетъ ընդ մեր.—զարիւնն] C զարիւնն, R деф.— C, R խնայեաց.—կերակրեաց] R деф.—9—10 R ի մա[ր]մին [իւր և].—10 զարիւն] C զարիւնն, R [զարիւն] իւր.—վասն գծողիս] C վասն գծողիս, R отс.

Ե. ՎԱՍՆ ԲԱՆԻՑ

[7 B = 16 P]

Օրինակ առէն, թէ զգիշերն քաջ սիրէ քան զտիւ։

Այս ասէր մեր Տէր վասն սիրելոյ զմեղ. որ նստեալք ի խաւարի և ի ստուերս մահու՝ զմոլորութեան հեթանոսաց առաւել քան զհրեշտակ. որոց որդեգրութիւն և աւետիք հարցն. և անտի խոյ առէ կենարարն. մի երկնչիր հօտ փոքրիկ. զի հաճէ. այլ թերևս ասիցես՝ թէ բան այդ է ըստ պատուիրանացն և զխարգ բերելոյ օրինակ վասն. առեմ՝ թէ զկենարարն ասէր ատաքեալն՝ թէ այն՝ որ ոչ գիտէր զմեղս. զնա մեր մեղս արար. և խոնարհեցոյց զանձն. զի ընդ ամենայն կերպն. զի կեցուսցէ զամենեսեան։

Ср. ΓΑ, VII, p. 378.—Разночтенія P: 1 въ началѣ прибавляетъ առէ մարգարէն. եթէ են որպէս բու յաւերակի. — զբուսյ առէն, թէ] բարբառեալ առէ վասն բույ, եթէ. — զգիշեր. — զտիւ] զցերեկ։

2 եւ] այնպէս. — 2—4 զմեղ . . . հարցն] զհեթանոսս. որպէս եսայի առէ. ժողովուրդ, որ նստէր ի խաւարի, տեսին զլոյսն մեծ, որ է Քրիստոս մն.—4 և անտի խոյ] որպէս.—առէ կենարարն] փրկիչն մեր.—[մի երկն]չիր. — 5 հաճէ] հաճեցաւ Հայր ձեր տալ ձեզ զար[քայու]թիւն.—այլ] այս.—թերևս ասիցես] թէ ասիցէ որ.—բան] բա. — թուչուն է.—5—6 ըստ պատուիրանացն և] отс.—6 բերելոյ] отс.—օրինակ է.—6—7 առ իր առաքեալքն զկենարարն առէ (sic).—7—8 խոնարհեցոյց զանձն] եթէ խոնարհեցաւ.—8 զի] զի զմեղ բարձրացուսցէ.—զամենեսեան] զմեզ։

Այս. 7 C[2] Այս զարմեալ առէ զբուէ. որ զգիշերն առաւել սիրէ քան զտիւն. և գիշահերէ է և հալածեալ և նա խաւարաւ կերակրի. զի ատամանն

7 C[2] = 48 C = 7 R = 5 S. 1 զարմեալ] R զար и на этомъ полусловѣ прерывается притча за дефектностью рукописи R.—1—2 զգիշերն . . . գիշահեր է] S գիշահեր է. նոյ առաւել զգիշերն սիրէ քան զցերեկն (sic).—2 S է հալածեալ.—և նա (C նայ) խաւարաւ կերակրի] S отс.—2—3 ատամանն . . . է] C ատամանց . . . է, S նոյ ատամանն առաւել է.—

աւրինակ է. զի նա զխաւարին գործն սիրէ և ոչ զլոյսն. զի ոչ կարէ այս- [illegible] զհետ ՔՍի։

Ոչ ի ուխտն աւրինակ է ՔՍի. յորժամ ի լոյս եղանէ և ոչ [illegible] յարքն. զա՛ բան մտանէ ընդ ... զոր ինչ գտանէ, յափշտակէ և կորուսանէ։

3 զի] S om. — [illegible] C [illegible], S отс. — C [illegible], S [illegible] — [illegible] S отс. — C [illegible], S [illegible] — զի ոչ կարէ] S отс. — 4 զհետ ՔՍի] S [illegible]։

5 C [illegible], S [illegible] — S [illegible] — ի յարս] S [illegible] — 5—6 և ոչ [illegible] (C [illegible]) [illegible] S отс. — 6 C [illegible], S [illegible] — [illegible] — S [illegible] — C [illegible], S [illegible] — [illegible] S [illegible] (sic) [illegible] և զոր ինչ գտանէ։

Ը. ՎԱՍՆ ԱՐԾՈՒՈՅ

[8 B = 17 P]

Մարգարէն ասէ Դաւիթ. Թէ նորոգեսցի, որպէս արծուոյ, մանկութիւն քո։

Բնաբանն ասէ վասն արծուոյ. Թէ յորժամ ծերանայ՝ նա ծանրանան թևքն. և շլանան աչքն. և խնդրէ աղբիւր ջրոյ. և շրջի դէպ աղբեր ջրոյ. յեթերն ի բարձրաւանդակ արեգականն. և խորտակի թևքն ի ջերմութենէ արեգականն. և աչացն շլութիւն լուսաւորէ. իջանէ աղբերն, մխրճի երիցս անգամ և մանկանայ։

Եւ դու եթէ ունիս ինչ հին մարդոյն. և վասն իցեն աչք քո. և խնդրես զիմանալի աղբիւրն Այ. որ ասէ. Թէ զիս Թողին աղբեր ջրոյ կենդանութեան. և մխրճիցիս Գ անգամ մշտնջենաւոր աղբիւրն յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ. և մերկանասցես զհին մարդն զարդեալ խաւարն և զգեցցիս զնորն զՆոր ՔՍ։

Ср. PA, VIII, p. 378. — Разночтенія P: 1—2 Մարգարէն ... քո] отс. — 3 Բնաբ. ասէ] сокращенно: [illegible] — [illegible] — 4 [illegible] — և խնդրէ] [illegible] — 4—5 շրջի ... արեգականն] [illegible] — 5 խորտակի [illegible] — 5—6 ի ջերմութենէ արեգականն] отс. — 6 [illegible] — [illegible] отс. — և [illegible] — 6—7 երիցս անգամ] отс. — 7 և մանկանայ։

8 [illegible] և դու, [illegible] — [illegible] — 9 [illegible] — 9—10 որ ասէ ... կենդանութեան] [illegible] — 10 [illegible] — Գ անգամ] отс. — մշտնջենաւոր] ի [illegible] — 11 [illegible] — 12 զՆոր ՔՍ] отс. и прибавл.: [illegible]։

Ըս. 8C[2] Կորիճեալ ասէ. արծիւն յորժամ ծերանայ, [ծանրանա]ն թևքն. շլանա աչքն և վառի. ոչ կարէ որս առնել. Թռչի և ջանայ և ոչ

8 C[2] = 49 C = 6 S. 1 ասէ] S отс. — C, S [illegible] — C [illegible], S [illegible] — 2 C [illegible], S և [illegible] — [illegible] S отс. — S [illegible] — 2—3 Թռչի... ոչ կարէ] S отс. —

կարէ. ապա խնդրէ ախտանս աղբերաց քաղցրահամս և անուշահամս և նշանակէ զանեցին և վերանա յանդս և հաստէ մինչև յարեգակինն այնչափ. որ զխանձնա՝ թէ թևքն և անգամքն մարմնոյն խանձեցան. իբրև զխանձողս. ապա իջեալ լուանա յաղբիւրն բազում անհամ և զարմնալ մտանէ ի քարանձաւս վիմաց ի նեղ տեղի ի գէմ արևելից. և յորժամ ելանէ արեգակինն. գոհանա զնա և խնդրէ նորոգումն մարմնոյ իւրոյ. և սա նմա տայ. զոր խնդրեաց բան մարգարէին. որ ասէ. նորոգեսցի ոյ արծուի զմ։

Դու զու՛ որդեակ. յորժամ ծերանայցես, այսպէս արա ոյ զարծուին թառացեալ. ի բաց մերկացուցանել զհին ապականութիւն մեղաց և լուանալ զհին ապականութիւն մանկութեան և խնդրել յոյ զհին նորոգումն հոգւո և մարմնոյ և ընդ գէմ արևելից հաւել և խնդրել յոյ զթագաւորութիւն և ձեւալ արեգականն արդարութեան ախնուներով վերաստին նորոգմանն և մանկանալ և զօրանալ զաւրութեամբ նոյ։

· 3 C, S ապա.—խնդրէ] S երթայ.—ախտանս] C յախտանս. S om.—C աղբերաց, S յաղբերաց.— C քաղցրահամս և անուշահամս (sic), S քաղցրահամս և անուշահամս.—3—4 S նշանէ.—4 C, S զնո-նայ.—յանդս] S յանդս.—S հաստի.—մինչև] C մինչև յայգն, S om. — C արեգակն. — այնչափ որ] S մինչ.—5 C, S զխանձայ.—թևքն ... զխանձողս] S խանձեցան (sic) և թևքն ամէն.—C, S ապա. — 6 S իջանէ յաղբերն լոյսն. — C, S լուանայ.—յաղբիւրն] C յաղբերն, S om. — բազում անհամ (C անգամ)] S om.—զարմնալ] S om.—քարանձաւս] S քարայրն. — 7 ի նեղ տեղի] S նեղ. — ի գէմ] C գէմ.—C յարևելից, S արևուն.—C, S գոհանայ.—8 S զնորոգումն. — մարմնոյ] S անձին. — C, S իւրոյ.—C տայ, S տայր. — C նմայ. — զոր խնդրեաց] S զխնդրուածս իւր. — 9 C, S արծուի.—զմ] C զմանկութիւն քո, S զմանկութիւնս։

10 S զու ք.—S ծերանայք.—C արա, S արասջիք.—S արծուին.—10—11 թառացեալ] S om.— 11 S մերկացուցէք.—S մեղացն.—11—12 և լուանալ (C լուանայ) զհին ապա. մանկութեան] S om.— 12 խնդրել] S խնդրեցէք. — զհին նորոգումն] S զնորոգումն. — C, S հոգւոյ. — 13 ընդդէմ արևելից (C յարևելից) հաւել (C հայել) և խնդրել յոյ (C զոյ)] S om. — S թագաւորութիւն մեղաց. — ձեւալ] C խնդրել.—14—15 արդարութեան ...զաւրութեամբ (C զաւարթութեամբ) նոյ] S Քրիստոսի, որ զմեզ նորոգէ յաւուր զատկատեանին և վերանալ յաւիտ լուսեղէն ամպոց ընդ առաջ տեառն։ Նմա փառք յաւիտեանս ամէն։

Բ. ՎԱՍՆ ԹՌՉՆՈՑ ՈՐ ԿՈՉԻ ՓԻՒՆԻԿՍ

[9 B = 18 P]

Է թռչուն մի, որ կոչի փիւնիկս. յետ. Ը. ամի գնանք ի ծառան Լիբանանու. և լնու զերկոսին թևսն իւր խնկօք. և երթա առց աւանէ քրմին Ա՛րեգ քաղաքի յանձնեանն փառանաւս կամ ի պաշտմանի, այսինքն արեգ կամ ի քաղաք. և քուրմն իբրև խմանայ, մտանէ լնու զմաքիլսն որթափացուս և

Ср. PA, IX, pp. 378 — 379. — Разночтенія P: 1 въ началѣ прибавляетъ բար.ˮ ասէ.—մի] ի Հնդիկս.—փիւնիկս] արմաւ.—յետ. Ը.] ըստ. Ը. — գնանք] գայ.—'ի ծառան] ի լեառն.— 2 լնու ... խնկօք] բառնա ի վերայ թևոց իւրոց ծառս մեծամեծս. — երթայ. — աւանէ.—3 փառանաւս կամ] om.—ի պաշտմանի] փարմանի — այսինքն] այս ինքն որ է. — արեգ] արեգ ամենա.—3—4 կամ ի քաղաք] om. — 4 խմանայ. — մտանէ ի բագինն և. — զմաքիլսն] փայտ. — որթափացուս] որթոց փայտ[ն].—և] om.—

եղանէ զի քաղաքէն ի բազմինս խոյռվ լուցանէ զկրակն և անձամբ զանձն խոր այրէ. և վաղվաղակի ժամանէ քուրմն և որսնէ զքաղաքին և գտանէ որդն ի մոխիրսն. և երկրորդ աւուրն թեւս զարձեն. և գտանի նոյն թռչուն և յերրորդ աւուր հրամարէ իւրեւ զառաջինն ի քրմէն. և թռչի երթայ բնակէ ի հին տեղին։

Խոսի երթէ թռչունն իշխանութիւն ունի սպանանել զանձն. անմիտք ընդդէմ ամբաստանեն զքանէն ասեն, որ ասէր. իշխանութիւն ունիմ դնել զնա և իշխանութիւն ունիմ առնուլ. փիւնիկիա օրինակ զփրկչին բերէ. քանզի նա երկնից եկն և եբեր զերկուսն թեւն լի խնկոք. անուշահոտութեամբ և երկնաւոր պարգեօք լցոյց զմեզ։

5 եղանէ ... զկրակն] զայս հատն եւ նոււր ի վերայ գիրեալ փայտին եւ հարկանէ զանձն ընդ փայտին.—5—6 անձամբն այրէ զանձն իւր.— 6 ի վաղվաղակին.—քուրմն ի քաղաքին.—ի մոխիրսն] անդ.— 7 թեւս զարձեն յերրորդ աւուրն.—7—8 զաւանի նոյն ... ի քրմէն] отс.—8 թռչի] отс.—երթայ.— բնակէ] отс.—ի հին տեղին] ի տեղի իւր։

9—13 Երթայ եւ այր մեր Քրիստոս զիշխանութիւն ի հայրական ծոցոյ եւ եկ յերկրաւոր մարմին, որ որ. ժ. Ն եր եւ .լ. ամ յայլեցաւ յՆի եւ կանգնեաց զխաչս խոյլն իւրով արեամբ թիւնաւորն եւ իշխանութեամբ աստուածային զհոգին ի վերայ խոյլն քաս նմա, թէ իշխանութիւն ունիմ դնել զանձն իմ եւ իշխանութիւն ունիմ առնուլ զնա. յետոյ ի գերեզմանն զնին. գ. իբ աւուրց հայր յարոյց զնա ի մեռելոց. եւ այժ թագաւորել վերայս եւ նորա քաս ալէն հայր ի բարձունս։

Խոս. 9 C² Դարձեալ ասէ վասն հաւուն. որ կոչի արծուի. ի փիւնիկեցւոց յաշխարհին է. զա առ մեզքին | իբրանանս՝ մնաս ի խուժս անուշս և առաջանանէ զթեւս իւր և աւնու ի խնկոցն և ի փայտիցն և շինէ իւրն բոյն. և ի սպանանելոյն մինչև ի վերջն լինին աւր. Ե. և իւրեւ կատարէ ժամանէ ի ներքս և ուրախանա. և յարէ զիւր անձն և հուր վառէ յիւր անձնէն. և ամփոփի ի աւուն և այրէ զաւուն հանդերձ խորմովն զաւուրս է. և յաւուր երրորդի գտանի անդ որդն մի ի նեխեալ մոխրն. և զարգեալ աւր բոտ աւրէ լինի զաղան իւրեւ զառաջինն։

Ոչ ի ոչ է առ իւրեւ զախտաւորս. այլ այժ և միանձնին աւրինակ արդոյն մեջ. զի ոչ ասաց իշխանութիւն ունիմ դնել զանձն իմ և միւս անգամ առնուլ զնա. որ չափ եա աստուել զա, որ բոտ պատուիրի մեզ երկեալ եա. զի թէ զա, որ հաստատեալ եա զգէզ և վերստին յառաջ, բազում անկամ զաւանէս ի գիրս

9 C² = 50 C = 7 S. 1 S եւ զարձեալ.—1—2 C ի Փիւնիկեցոց, S եւ է ի Փիւնիկեցւոց (sic).—2 S աշխարհին.—է] S отс.—C, S զայ. — C Լիբանանոյ. — մնաս ի խուժս անուշս (C անուշ)] S отс.— S առնու] C առնէ.—ի խնկոցն եւ ի փայտիցն] S ի յանխրամ փայտին եւ առնէ.—իւրն] S отс —4 եւ ի սպանանելոյն մինչեւ ի վերջն լինին աւր. Ե. (C. եՃ.)] S եՃ. աւուրն վՃարի բոյն.—եւ իւրեւ կատարէ] S отс.—4—5 ժամանէ ի ներքս] S նուոյ ի մէջ. — 5 C, S ուրախանայ. — յարէ զիւր անձն] S հարկանէ զայլ.—վառէ] S եղանէ.—S յանձնէն իւրմէ.—5—6 եւ ամփոփի ի աւուն (C աւունն)] S отс.—6 հանդերձ իւրմովն] S եւ թելն ի ներս.—զաւուրս. գ.] S отс. —յաւուր] C յաւուրս, Sյետ. գ. աւուր. — 7 երրորդի] S отс.—անդ] S отс.—S նեհեալ (sic).—S մոխն.—եւ զարգեալ] S զգտեալ եւ.—աւր բոտ (C ատ) աւրէ] S отс.—8 S զառաջինն։

9 է] S էին.—ոչ] C ասյ, S նոքա.—զախտաւորս] C զախտաւորս (sic), S չոյ. աւրինակ.—S արդոյ մեջ.—S միանձնի.—10 ասաց] S ասէ ասէր, թէ. — S եւ իշխանութիւն ունիմ միւս անգամ. — 11 C, S զնա.—C եւ զա.—S պատուիրեն.—11

վասն մարգարէին. զոր հաստատեաց ինձ. և վասն մարգարէն. զի եկեսցէ յաշխարհին. ապա մարդիկք փոխանակ լուսոյն զխաւարսս ասասին զգործս անօրինութեան։

—13 զի թէ զա ... ամեամ (C ամզամ) ... վասն մարգարէն] Տ отс. — 13—14 Տ նկարն յաւղղութիան и на этомъ конецъ. — 14 C ապա մարդիկ. — C լուսոն զխաւարսս.

Բշ. [illegible]

[88]

Աղքատ ամէն նստէր և մեռ խաւարէր ի յանապատին. զի կերիցէ։ Նա որդին մի տայր զնոյ յանկարծակի. և տարաւ զնոյ տարաքի հաղուստ խաւրոյ. զի կերիցեն. և եղծ մի էր կատուցեալ ի միան. և այրեաց զայնն արծաթին և զնաց նի։

Ցուցանէ առակս, թէ ամ մարդ, որ զգեն զդր. զինչ և իցէ զգիտնէս. հոր լինի իւրքն այն. և ի գեհեան այրէ զնոյ հրամանան էր. և իբրաւամբ. վայ ինձ. վայ է։

Բշ. ԽՈԶԻ ԵՒ ԷՇԻ ԵՒ ՔՈՒՌԱԿԻ

[98]

Իշխան ամէն աղնուական. Ճ. խող ի բուռ էր կալեր. և կարգեաց անդ արձակ և ջուր ի ձեռն ծառայից իւրոց։ Նա էշքն որ զգայր խոզիցն բերեքին. քուռակք նոցա քաղցենային և երթային. զի կերիցեն ի զարդ խոզիցն։ Նա պատուհրքն ի բաց վարէին զքուռակքն. և նոքա քաղցեալ մնային մինչև յերեկոյնն. և ի գալ ծնաւղացն գանգատ առնէին եւ ասէին. վայ մեզ. զի ամսամահ կորնչիմք մինչև ի գալդ ձեր. և մայրք ասէին. համբերեցէք որդեակ։ Նա ի ժամանակի զենման խոզիցն սկսան ճչել. և զուայր և խանչել (sic) և որսայր։ Նա զարհուրեալ քուռակներն ասեն. զինչ է աղաղակ այն։ Նա ասեն մայրքն. ով որդեակ, զերբին և զզարդ համարն կուռզեն ի խոզիցն. և քուռակքն զատս իւրեանց բարձ[ր]ացուցանէին և ասէին. վայ մեզ. ասէաք, թէ կայ համ զարդ յատա մեր։ Մի լինի, թէ մեզանէ էլ խնդր[են] զհամարն. և ասեն մայրքն. որդեակ, անէաք զուք յատ չարէք։

Ցուցանէ առակս, թէ արձակ անզէն աշխարհս է. և խոզքն մեծատունքն են և որ զմարմինս բուեն և ի մեզս անզարձ մեռանին։ Նա մեծ իշխան Քնն է։ Խոզ զէնքն ուր գատաստանին է և զէնողքն հրեշտակ են, որ խնդրեն ի մէնջ զհամարն։ Նա զզուշեալ և որսալով. եղուկ և վայ կարգալով ասացին ի գեհեանն. յառաջ քան զմահն քննեցէք մանր զմեզս ձեր և աղաշխարեցէք, որ ոչ մնայ մեղք ի միտս և ի մարմինս, որ է համ զարդ. Վ(այ) ինձ. ա. վայ։

Ժ. ՄԱՅՐ ԵՒ ԳՈՂ ՏՂԱՅՆ

[10 Տ]

Այրի կին մի ունէր տղայ. և սիրոյ տղէն գողանայր մեղր և բանջար. և մայրն խնդութեամբ ճաշակէր. և ոչ խրատէ[ր] զորդին ի կամս իւր. Եւ փոքր փոքր աճեաց գողութիւն. և բերէր անասուն և այլ ինչ և եղև աւազակապետ ի լերինս. և քաղաքս չարիս առնէր. Եւ կալան զնա և տարան ի կախել. և նա ասաց. բերէք զմայրն իմ՝ համբուրեմ. և խածեալ զատամամբ ի լեզու մօրն. և յիմացաւ թագաւոր և ասէ. ընդէր խնդրեցէր զմայրդ քո. Եւ նա ասաց. մի զի ոչ խրատեաց զիս ի կամս իւր ի տղայութենէ. զի յայս վտանգս չէի ան-կեալ. Եւ թագաւոր հրամայեաց արձակել զնա և կախել զմայրն.

Ցուցանէ առակս, թէ ամ ծնօղք որ ոչ խրատեն զորդիս իւրեանց թողուլ ի կամս իւր. մեղք որդոցն ի գլուխ ծնօղացն եղիցի ի յաւուրն դա-տաստանին.

ԺԱ. ԻՄԱՍՏԱԿԱՆ ՕՁԻՆ

[11 Տ]

Էշք թագաւորին երթային ի գործ արքունի. և էր ի նոցա էշ մի ատող և մեծացուցին քան զայլ էշսն. և այլ էշքն իբրև զմայր և սաստիկ պատուէին զնա. Եւ ահեղ եղև նա ի սար մի և խառնեցաւ և գտաւ սատակի և ահագին և ի վերջոյ կողման համթմանք արձակէր. զայն այլ էշքն և ասեն. ով պատուա-կան հայր մեր. առաջին ձայնդ հաստատուն էր. արդ այդ ահագին համթմանքդ, որ յետոյ կողմանէդ ելանէ, զինչ է. ասաց մեզ. և ասէ առաւ էշն. ով որդեակ իմ. առաջի ձեր երդնում և ասեմ զճշմարիտն. զի առաջին ձայնի զաւրութենէս բնաւ ոչ կարեմ յիմանալ, թէ այլ ձայն ելանէ յետոյ կողմանէս.

Ցուցանէ առակս այս, թէ այնպէս յիմացարուք (յիմարեցաք) ամ ազգ մարդկան ի սիրոյ Տիս և ի մեղաց և ի փառասիրութենէ և յագահութենէ և այլ ազգի ազգի մեղացն. զոր առաջի աչաց մերոց կուտեալ եմք. զայն որ յետ այս կենացս կայ մեզ պահած՝ ահագին տանջանքն և զմտաւ ոչ ածեմք.

„Ասաց զոր աւացին իմաստնագոյնքն".

ԺԲ. ԻՇԽԱՆ ԵՒ ՁԿՆԻՆՔ

[12 Տ]

Իշխան մի ազնուական զնայ յեզր ծովուն. ուր ժողովեալ էին բազում ձկունս. և սիրոյ խնդալ և ուրախ լինել և խաղայր. և ձայնէր առ ձկունս և ասէր. ելէք ի ծովէդ և եկայք ուրախացէք ընդ իս, զի այս է ժամ՝ որ լաւք իմն.

և ընտա ոչ եղան ձկունքն և լուեցին նմ[ա]։ Այս առաջ իշխան որսորդացն. հանէք զզատոյ. և նորա առաքեաց հանել ձկեցին ի ցամաքն. և ձկունքն սկսան վէր վաղել և թռչել յարդեաւ և յայնկոյս։ Մինչ զի մեռանէին և ցամքէին շունչք նց։ Այս առէ բարեհեր իշխանն. ով որորմելի ձկունք. զի ընդմէջ է և անշահ է խաղալդ ձեր. զի երեկոյացաւ աւուրս. զի ես յորժամ կոչեցի, ոչ եկիք առ իս։

Այլ որդեակ, ցուցանէ այս գիրք՝ քարոզութիւն, որ կոչէ զմեղաւորսն առելով. եկայք առ իս ծանրաբեռն մեղօք և ելէք ի մեղաց ծովէս. և այս աւր լսեցէք և կոծեցարուք զմեզս ձեր. խոյ մեք յամփշել ոչ լսեմք ձայ և որորց նի և ոչ ելանեմք ի մեղաց ծովէս ի յայս բարի ժամանակս։ Այս ի կա-տարման ժամանակին հնչէ փողն Գաբրիէլի, որ է ուռկան. և յարուցանէ զմեռեալս ձայ զաւրութեամբն և եկեալ առաջի գիր՝ լան և ողբալ և կոծալ և ապաշխարել և վայ տալ անձանց մերոց։ Այս առէ առ մեզ տէրն մեր և ասէ. վայ ձեզ. անաւգուտ է լացդ ձեր. զի ես յորժամ կոչեցի զձեզ ողորմութեամբս. դուք ոչ եկիք առ իս. արդ գնացէք ի հուրն անշէջ. զի ժամանակս իբրաւանց է։

Ժ. ՂԱՐՆ ԾԱՂԻԿԸ

[10 B]

Ի թռչուն ինչ, որ կոչի աղաւ. յորժամ տեսանիցէ զհայր կամ զմայր ծերացեալ կամ աչացն պակասեալ, որդիքն նոցա փետուն զթևս ծնողաց և լիզեն զաչս նոցա և ջերմացուցանեն զնոսա ընդ թևաք իւրեանց և ձագուցա-նեն զնոսա. և մանկանան։

Օրինակ մարդիկք բանական գոլով՝ ոչ սիրեն զծնողսն։

Ср. PA, X, p. 379.

Վա. 19 P Բարու՞ս վս ձագին. թէ իբրև տեսանեն զհայրն և զմայրն իւրեանց ծերացեալ և յաչաց վատեալ. փետեն զհին թևս ծնողացն. և լեզուաքն զաչսն ջերմացուցանեն. և անդէն մանկանան. և բառնան ի վերայ ուսոցն և բառ կամաց ծնողացն զնան. համարեա թէ ասիցես ասեն. եթէ դուք զմեզ [սն]ուցիք՝ ես և մեք զձեզ։

Այս որդ՝ զի որդ մարդիկ աւտենք և խաւսեք ոչ սիրեն զիւրաքանչ-իւր զհայր [և զմայր], որպէս զիրք ասեն. որ բամբասէ զհայր և զմ[այր, մահու] վախճանեսցի. ապա՝ պայծառ է սիրել [զծն]ողս. զի այն է հաճոյ ձայ և մարդկան։

Վա. 10 C² Ի հաւ. որ կոչի յոպոպիկ. երկրպագուաղ է և խանարհ. յորժամ ծերանան ծնաւղքն, առնուն ձագքն զծնաւղս և սկսանին փետել զհին

10 C² = 51 C. — Разночтенія C: 1 երկրպագուաղ. —

փետուրսն. մինչև լինին նորա լըրբըրը. և ատեալ զնեն ի բարձր բոյնս և սփռանին թխել զծնողսն ծնունդքն. մինչև մերկանան զծերութիւն ամ. և նորոգի սոր բաւ ասրէ ամ մարմինն. և իբրև զծնողս նորա փետուր. և լուսաւորի լոյս աչացն և կրկին կերպարանս զաւակաց բազմին մինչև թռուցեալ յերկինս ի վանենն և զհովանեաւն զարդարան. այսպէս ատեալ ձագացն զծնողսն հանեն ի բարձրաւանդակ տեղի և երկինս պտղաննեն ասելով. թէ փոխարէնս ընդ ձեր. և այսպէս հրամանն առնուն ի ծնողացն և [ս]կսանն ամսոնանալ։

Նոյն աւրհնեն է հաւացն ոչ վասն խոբեանց. այլ մեզ ուսուցանելոյ. զի հատուցումն ծնողացն արասցուք ծնընդեանն և ամ բարեաց. զի թաշուն և երկնեար մաղէն ՚ի հրահանգս և յաւրէնս հաստատեալ է. որ չափ եւս առաւել մարդոյ որ ի վեր է քան զամ ամսնաւոր և զբանաւոր։

3 նորայ.—լըրբըրը.—՚ի բարձր բոյնս.—3—4 ընծայտնին.—4 զծնողսն. — 4—5 և. նորոգի սոր բաւ ասրէ ամ] om. — 5 զծնողս. — նորայ. —6 լու. — կերպարանս. — 7 զհովանեաւն. — այսպէս. — ձագերացն զծնողսն.—9 այսպէս.—ի ծնողացն։
10 ուսուցանելոյ.—11 ծնողացն.—12 երկնաւր.—ի հրահանգս. — աւրէնս. — 13 զամենայն և զբանաւոր։

Փոխ. 13 Տ Այ հաւ. մի. զի յորժամ ծերանան ծնողքն. առնուն ձագերն զծնողսն և փետեն զամ փետուրսն. որ լինի մերկ. և ատեալ զնեն ի բոյնս խոբեանց և կերակրեն. մինչև փետուրն բուսանի. և թռուցանեն զծնողսն խոբեանց ի բարձր տեղի և ինքեանք իջանեն յերկիր և երկինս պտղանեն ասելով. թէ ահայ զփոխարէնն ծննդեան և սնընդեան ձերոյ հատուցաք։ Այս այսպէս առնուն հրամանն ի ծնողացն ամսոնանալ։

Այս օրինակին արդար է և ծնողացն և զաւակաց և ոչինչ անիրաւութիւն ոչ առնեն. և խոծ առն և կերակրեն զծնողսն. և երբ ծերանան. զկանայս անցանեն և ի շուրջ ածեն. (վայ ինձ. վայ)։

ԽԸ. ՎԱՍՆ ՑԻՌԻ

[11 B]

Յոբ ասէ. ո՞ եթող ցիռ ազատացեալ։

Բարոյախօսն ասէ, թէ իշայրն երամակ ապականէ. յորժամ ծնանիցին մատակքն արու մարիս. հայրն ծամէ զխարեարսն և մաշէ զնոսա. զի մի՛ ի սերմն ի զարմ բազմանայցէ.

Նահապետքն նախահայրերքն զմարմնաւոր սերմն ունելովքն յանձնացուցանել. իսկ առաքեալքն զհոգևորն սերմն. և զմանկունս ի մաքրակեցութիւն կրթէին և երկնաւոր կեանան հանէին. որպէս ասեն գիրք. աւրհնեալ էր ամուլ, որ ոչ ծնանէիր. գոչեա, որ ոչ երկնէիր։

Cp. PA, XI, p. 379.

ԺԹ. ԿԱՂՈՑ ԻԵԻ

[12 B = 20 P]

Ոսկերաց սրբոյ Յովհաննու առ փարիսեցիս. ծննդոց իժից։

Ոսկեբերան ասէ զիժէ. թէ յորժամ արուն ընդ էգն լինի, ընդ բերան խղանեաց. և էգն յորժամ կլանէ զաւրձն, զփարսաւրն կորէ և սատկանի ի բերան. և քանզի զխաւէ արուն. թէ էգն լինի, ձագանի. բազում անգամ առ նա երթայ. յետոյ իբրև չկարէ համբարձել անձինն. լինի ընդ իգին և սատակի. և իգին քանզի չիք յորովայն, որ ելէ զծնունդ. և յորժամ անձն կորիցեն. ծակեն զկողս մօրն և ելանեն և այնպէս հայրասպանք և մայրասպանք լինին։

Ոսկերաց նմանեցոյց զփարիսեցիսն իժի. զոր օրինակ իժն զհայր և զմայր իւր սպանանէ. նոյնպէս և փարիսեցիք զխմանայլ հայրն և զմայրն իւրեանց՝ զքեռնարար ասէրն մեր զՅիսուս Քրիստոս և զեկեղեցի. նա զնմին կարեն փախչել ի բարկութենէ։

Ср. PA, XII, pp. 379—380. — Разночтенія P: 1 ոսկերաց ... իժից] отс. — 2 ոսկեբերան ասէ] ասացս". — իղին — բերանն. — 3 յորժամ] իբրև. — զաւրձն կլանէ. — զփարսաւրն արուն. — սատկի ի բերան] մեռանի արուն. — 4 և] отс. — էգն լինի] յորժամ ընդ իգին խառնի. — 4—5 առ նա երթայ] երթա և զա առ էգն և յետոյ զաւրձն. — 5 յետոյ] և. — ոչ կարէ. — համբարձել անձին] ժուժկալել զանձնաւորութեան. — սատակի] մեռանի. — 6 քանզի] отс. — որովայն, որով զծնունդն կրեսցէ. — և յորժամ] իբրև. — 7 ելանեն] прибавл.: և սպանանեն զնոսա. — հայրասպանք և մայրասպանք] հայրասպանող և մայրասպանող. — լինին] կոչին։

8 Յովհաննէս ոսկերաց. — իժիցս. — զոր օրինակ] զի որպէս. — իժ. — 8—9 սպանանէ զհայր և զմայր իւր. — 9 նոյնպէս] այնպէս. — փարիսեցիք] և հրէայքն սպանին. — 9—10 զխմանայլ հայրն և զմայրն իւրեանց զքեռնարար] отс. — 10 ասէրն ... զեկեղեցի] զտէր Յիսուս և զառաքեալսն և զմար-գարէսն սպանին և չարչարեցին. բայց հայրն աստուած և մայրն և մայր. սուրբ առաքեալքն և մարգարէքն (sic) [illegible] և հրէայքն [illegible]. — 10—11 նա ... ի բարկութենէ] отс.

Վ...ա. 11 C² Պատմեսցուք աւր վասն իժիցն. զի յորժամ խառնակին, առա-ւելին. և բազում անգամ զա ցանկա և զնա. բայց յորժամ ների ընդ իգին. արուն խառնակին ընդ բերանն. և էգն առնլով կորէ զը. ռ.որին. և սատակի արուն. և էգն կրէ զաւրձն մինչև ի ժամանակ ծննդեանն. ոչ ունի արգանդ. որ ելէ. այլ պատառեն կողքն. և ձագքն արտաքս ելանեն. և սատակի էգն. և նոքա սնանին առանց հաւր և մաւր։

Եթէ յանարգ և ի պիղծ իժոն այնպէս խնամ ածէ. որ չարի են ի մարդ և ի ծննդոց իւր. որ ի վեր է քան զամ։

11 C² = 52 C. = 16 S. 1 զարմանալ] S և այլ. — 8 առաջ. — 1—2 առաւելին] C, S отс. — 2 և բազում] S բազում. — անգամ] C անգամ; S отс. — C զայ, ցանկայ և զնայ, S զան և ցանկանան և զնան. — ների ընդ իգին (C էգին)] S մերձենան. — 3 արուն] C արուն, S отс. — C խառնակին, S խառ-նին. — էգն] S նայ. — առնլով] S отс. — կորէ] C կտրէ. — զը. ռ.որին] C զորորին, S զանձն. — 4 ծննդեանն] S ծնանելոյ. — S և ոչ. — C յորովայն, S որովայն. — 5 ելէ] S ծնանի. — արուն] C արուն, S այլ. — 8 պատառի կողն. — ձագքն արտաքս ելանեն] S զայ ձագն ընդ կողն. — 6 C նոքայ. — C հաւ.

7 եթէ յանարգ (C յանարգն) և ի պիղծ իժոն (C իժուն) այնպէս խնամ (C խնայէ) աստուած] S տես զանարգ իժն, որչափ խնայէ աստուած և պահէ. — 7—8 որչափ ... և (C отс.) ի ծննդոց իւր] S ապա, թէ զմարդն որչափ խնամէ աստուած։

ԺԴ. ՎԱՍՆ ՕՁԻ

[13 B — 21 P]

Տէր մեր Յս ասէ աւետարանին. Թէ եղերուք խորագէտք իբրեւ օձ. եւ միամիտք»,

Բնաբանն ասէ. Դ բարք են օձին.

Մի բարք. յորժամ ծերանայցէ. եւ աչքն վատթարեն. եւ կամի նորոգանալ, ի պահս մնասցէ եւ նահանջեսցի եւ ձգէ զխ̃ տիւ եւ զխ̃ գիշեր. մինչեւ մորթն թուլանայցէ. եւ գնայ քարանձաւս ինչ եւ մտանիցէ անձուկ. եւ ընկենու զմորթին բուռ նեղն, եթէ նեղ է գնայ եւ անձուկ ծակագործն, որ ասեն ի կերանս.

Բ. բարք օձին. զի յորժամ երթայ ի գետ ջուր ըմպել. չտանի զթոյնն իւր ընդ իւր. այլ անդէն է այրի ուրեք ի ծակի թափէ.

Նոյնպէս եւ մեք պարտիմք, յորժամ ժողովիցիմք ըմպել ջուր ի կենդանի եւ անմահ յերգն եկեղեցին. չպարտիմք բերել ընդ մեզ զթոյնն. այս ինքն զբարկութիւն եւ զոխն ցանկութիւն եւ զայլս մի բուռ միաջէ.

Գ. բարք օձին. զի յորժամ տեսանէ զմարդն մերկ. ցանկայ եւ երկնչի [ի] նմանէ. եւ թէ զգեստաւոր տեսանէ ի վերայ ընթանայ.

Եւ մեք զանկերեալս խմացուք. հայրն մեր զՂ.զամ մինչ ի դրախտն էր՝ չկարաց մերձենալ. եւ երբ մերկացաւ ի լուսոյ շնորհաց. այսպէս ետ մերձաց զաւակ եղէ.

Ср. PA, XIII, p. 380.— Разночтенія P: 1—2 ասէ . . . միամիտ] отс.—3 բնաբանն ասէ] բարք.—օձի.—4 մի բարք] ա.—իբրեւ ծերանայ.—եւ աչքն վատթարեն] [illegible].—4—5 եւ կամի նորոգանալ] отс.—5 մնասցէ զ. ի. օր.—եւ նահանջեսցի] отс.—ձգէ ...գիշեր] [illegible].—մինչեւ] իբրեւ.—6 թուլանայ մորթն.—եւ] отс.—քարանձաւս.—ինչ նեղ.—մտանէ անձուկ.—7 ընկենու զմորթն] ձգէ զմորթն եւ [illegible].— իւր. — [illegible]. — 7—8 որ . . . կերանս] отс.—9 բարք օձին. զի] բարքն. — ի գետ կամ յաղբիւր. — ոչ տանի. — 9—10 զթոյնն իւր] զթոյնն.—10 անդ[էն] отс.—ի յայր.—կամ.—ծակի] ի ծակս [illegible].—11 այսպէս. — պարտիմք] отс.—իբրեւ ժողովիմք.—11—12 ջուր [illegible].—12 չպարտիմք բերել] ոչ է պարտ տանել.—12—13 զթոյնն . . . զոխն ցանկութիւն] [illegible].—14 [illegible].—զի] отс.—14—15 ցանկայ եւ երկնչի ի նմանէ] [illegible].—15 թէ զգեստաւոր] եթէ [illegible].—ի վերայ ընթանայ] [illegible].—16 եւ մեք] [illegible].—16—17 ի դրախտն էր] [illegible].—17 ոչ կարաց.—մերձենալ] [illegible]. [illegible] и на семъ конецъ по P.

ՔԻԳ. 12C³ Օձ ի ասեն. Է. բարս բնութիւն ունի. մին այն է, որ կարճ անց է ուրիշաց մերձաւորի. զի նստի ի պայս մնանէ, ոչ կերակուր՝ ոչ ի ջուր, ոչ ի գիշերի եւ յետ պահոցն խնդրէ ծերպս քարանձաւ եւ մերձենալ ի ներքս մտանէ եւ բազում աղաւթս մատուցանէ ... եւ խնդ[ր]է զառնալ ի նոյն մար.

12 C³ = 53 C.—Разночтенія C: 1 բնութեան.—մի.—2 մերձաւորի.—ոչ ի պահս.—ի ջուր [illegible].—3 քարանձաւս.—4 յաղօթս.—խնդրէ.—

մին. այսպէս մերկանա զՀին մարմին և զմորթն նդէ մինչև ի տանն զամ Հնա- ցեալն և նորոգի [ի] նոր լոյս և ի ողջութիւն։

Թէ այնպիսի անարգ գաղանն տղուն. նորոգի այսպիսի յարաշխարհու- թեամբ. որ չափ եւս մարդն։

Երկրորդ բարբն. յորժամ կամին ըմպել ջուր, գնա զԹիւնան ի նեղ- քինս ձգէ և պահէ. զա առ ջուրն ազգէլ զերբանն արտաքս հեղցով. զի մի չարութիւն ի ջուրն վայթել՝ միւս գործիցէ ըմպողացն։

Երրորդ բարբն. յորժամ տեսանէ զմարդն, ուրախանա. զի անհրաժա- րաւոր եզիա և կամճաւոր ի վերայ վազէ. եթէ նանկեան լինիցի. չեշխէ փախ- չել. զի ոչ ունի հրաման. զի յորժամ ի դրախտին էին. ոչ կարոյ կատա- րել զչարութիւն. զի Ադամ [զգեցեալ էր] զառաջին զգեստն. զի յորժամ տեսան զԱդամ մերկ։

Այսպէս և սատանա բաղում անկամ Հնարի կորուսանել զմեզ. զի յոր- ժամ մերկ գտանէ զմեզ յառաջին պատուիրանէն, զիւրաւ ընկղմէ. բաղում ուրինակ կա ի գիրս նրա, զի սատանա չառ ՀեԹեԹանաց արար զմարդն ի կորուստ։

5 այսպէս մերկանալոյ.—6 ի նոր.—ողջունութիւն.—7 այնպէս. — տղուն. — 8 եւս ի մարդս.— 9 ըմպանել.—գնայ.—զԹիւնան. — 10 զայ. — 11 վայթեալ զնայ. — ըմպողացն. — 12 ուրախանայ.— 12—13 անհրաժարաւոր. — 13 յանկեան լիցի. — 15 զգեցեալ էր.—17 սատանայ.—անգամ.—18 յառա- ջուանայն.—19 կա.—յեթեթանաց.—արար։

ՃԻԹ ք. 17Տ Այս աւեն զաւձէ, Թէ գ. բարբ ունի։ Մին այն, որ ազեալ ազգայնելոյ ուրինակ մեղաւորացն։ Օձ ի քարատան առ ի պահս կենաց և ոչ կերակուրի. և յետ պահոցն մտանէ ի քարայծէջն և բաղում աղօթս տանէ առ ձն։ Այս այսպէս մերկանայ զՀին խորիսն մինչև ի տանեան. առն զի այսպիսի անարգ սողուն նորոգի և մարդն ոչ նորոգի յարաշխարհութեամբն։ Այս Բ բարբ. յորժամ կամի ըմպել ջուր, երթայ և զԹիւնն իջուցանէ ի նեղքն, քարի և թաղուցանէ. և գնայ ի ջուր և ազդէ զերբան. և արտաքս ձգէ զչարութիւնն. զի մի միւս գործէ ըմպողացն. և այսպէս ըմպէ զջուրն։ Այս Գ. բարբ. յորժամ տեսանէ զմարդն մերկ, ուրախանայ և ջանայ ի վերայ վազել։ Այս Թէ զգեստ լինի- ոչ կարէ. զի ոչ ունի հրաման. և յորժամ ի դրախտին էին. ոչ կարացին կատա- րել զչարութիւն. զի Ադամայ զգեցեալ էր զառաջին զգեստն։ Նոյն յորժամ եհան սատանայ զԱդամ մերկ ի փառացն իւր և այսպէս արտաքս ի վէր ներ այսպէս և զմեզ բաղում Հնարիւք կամի կորուսանել. յորժամ մերկ գտանէ զմեզ յառա- ջոյին պատուիրանացն, յայնժամ հեշտ կորուսանէ։ Վայ ինձ։

ԺԴ. ՎԱՍՆ ՄՐՋՄԱՆ

[14] B

Մրջիմնն ասէ. երթ առ վատ և [ուսիր] ի նմանէ՝ Սողոմոն։

Բնաւորական ասէ. Գ բարբ են մրջման. Ա. զի յորժամ սողէ մեծարանց

զհետ երթան, իւրաքանչիւր զիւր հատն առնու ի բերանն. և որ ունայնքն են, չասեն ինչ ցբեռնաւորսն, թէ տուք և մեզ. և ոչ բռնի հանեն և ոչ նախանձին. եթէ մրայեալքն մաղձկեցեմք.

Այն իմաստուն կուսանաց օրինակ է. բայց ո՛չ յիմար կուսանաց. որ ոչ երբէք մրացան.

Բ. բարք մրջմանն. յորժամ բերիցէ զհատն յորջն, ընդ մէջ կտրիցէ. թէ գուցէ ձմեռն գայ և անձրև լինի. և բուսանիցի հատն. և սովամահ լինիմ.

Այս դու զհնոյն պատգամն ընտրեա ի հոգեւորէն. գուցէ յերբէք գիրն սպանանիցէ; այլ գիրն կեցուցանէ ըստ առաքելոյ. և դարձեալ թէ օրէնք հոգւոյն ազատեցին զիս. և թէ օրէնքն հոգևորք են. լոկ [յ]օրէնսն առանց հոգւոյ էին հրէայքն. և սովամահք եղեն. և սպանին զոխս և զհայրն իւրեանց զանձ.

Գ. բարք մրջմանն. յորժամ ի յանդան երթա և ելանէ ի հասկն և կեղևէ զհատն. յառաջ քան զելանելն հոտոտի. թէ ցորենոյ իցէ. թէ գարւոյ իցէ, փախչի անտի. և ի ցորեն երթայ. քանզի գարին [գ]ազանաց կերակուր է. որպէս ասէ. փոխանակ ցորենոյ բուսցի ինձ գարի. Այս դուք փախերուք յայնցանէ, որ անասնացուցանեն զանձինս ձեր յամ օտարոտի ուսմանց.

Cp. PA, XIV, pp. 380—381.

ԺԹա. 22 P Սար". վս մրջման. Է. բարք ունի մրջիւն. Ա. բարքն՝ յորժամ առաջին զկնի միմեանց. և իւրաքանչիւրն երթեալ հատ բերիցէ. և կէսքն զատարկ զկնի շրջիցին. ոչ ասեն. ընդէ՞ր մեք ունիմք և դուք ոչ. ոչ նախանձին ընդ միմեանս. մինչև երթան ի տեղին, ուստի նոքա բարձին.

Այս իմաստուն և յիմար կուսանացն օրինակ է, որք ոչ ետուն. այլ ի վաճառականսն առաքեցին.

Բ. բարքն՝ յորժամ երթա յանդաստանն ժողովել հատ և բերել յորջս իւր ընդ մէջն կտ[րէ]. ասէ գուցէ ձմեռն գայցէ. և անձրևք լինին. և բուսանին հատքն. և ես սովամահ մեռանիցիմ.

Գ. բարքն այս է. իբրև ելանէ յանդաստանն ժողովել զհատան. հոտոտի, եթէ գարոյ իցէ եթէ ցորենոյ. ի գարոյն փախչի և ի ցորենն երթայ. քանզի ասէ, թէ գարին անասնոց է կերակուր. որպէս և Յոբ ասէ՝ փոխանակ ցորենոյ բուսցին ինձ գարի.

Այ և դու, ով մարդ, փախիր ի փարիսեցւոցն չար վարդապետութենէն. զի գիրն սպանանէ՝ և հոգին կեցուցանէ.

ԺԵ. ՎԱՍՆ ՅՈՒՇԿԱՊԱՐԿԱՑ

[15 B]

Եսայի ասէ. անդ յուշկապարիկք բնակեսցեն.

Բարոյախօսն ասէ վասն յուշկապարկաց. թէ մահաբերք են և ծովա-

են. և երգեն երգս քաղցրանայս. և ձայնարկուք որ ընդ ատեղեան անցանեն. եթէ լսեն զձայնսն երգոց. այնչափ հեշտանան. մինչ զի և զանձինս խոյ ի ծովն ընկենուն և կորնչին։ Նա է կերպարանք նոցա մինչև ի պորտն կնոջ մարդոյ և միւսն՝ թռչնոյ է. նոյնպէս և այլոցն՝ կէսն իշոյ և կէսն ցլոյ։

Նոյնպէս և ամ մարդ երկդիմեանցն և ի միտ զազրազգեան է [յ]ամ ճանապարհս իւր. զոր և այժմ գտանեն մարդիկ. ժողովեալ յեկեղեցիս և ի միջոց ոչ զազարեալ. ունին զկերպարանս ճշմարտութեան և ի զօրութենէ անտի հեռացեալ են. յորժամ յեկեղեցին մտանեն, զզուանոց կերպարանս ունին. և յորժամ ելանեն՝ զանասնոցն. այնպիսիքն զյուշկապարիկացն և զեշ-շացելոց ունին զօրինակ. և ագահութեամբ պատրեն զանձինս անմեղաց. որպէս ասէ Եսայի. Թէ ապականեն զանձինս բանք չարք։

Ср. PA, XV, p. 381.

Գիլ. ա. 23 Բ Բարոյ". զուշկապար[կ]էն. եթէ մահաբեր զազանքն են և ի ծովու երգեն զերգս քաղցրանայս. և ձայնարկքն որ անցանեն, այնպէս հեշտալի թուի ձայնք նոցա. մինչև ի հեշտութենէ ձայնին անկանին ի ծովն և կորընչին. և կերպարանք նոցա մինչև ի պորտն՝ կնոջ մարդոյ է և կէսն ի նմանութիւն թռչնոյ. նոյնպէս և իշացուլն կէսն ցլոյ է և կէսն իշու։

Այնպէս ամ մարդ երկմիտ անհաստատ է յամ ճանապարհս իւր. որպէս այժմ կան յեկեղեցի, որ ունին զկերպարանս ամբարշտութեան. և քաղցր բանիւք և ամհութեամբ խաբեն զմարդիկք. և ի զօրութենէ անտի ուրացեալք գտանին. իբրև յեկեղեցին մտանեն, զզուանոց կերպարան ցուցանեն. և ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք. այսպիսիք են, որ զյուշկապարկացն օրինակն յանձինս ցուցանեն՝ զխաբէութիւն և զհեշտութիւն. ապականեն զբարս քաղցունս բանք չարք, որպէս ասենն բազումք. վասն այնորիկ ասէ Եսայի. յուշկապարիկք բնակեսցեն։

ԺԶ. ՎԱՍՆ ՈԶՆԻԱՅ

[16 B]

Իջ զեռուն ինչ ոզնի գնդաձև կերպարանօք. և ող նորա պատեալ է ամ փշովք. և փուշն նման է ծովու զեռնոյ. և յորժամ զնայ, որպէս մուկն երկիր

Բարոյախօսն ասէ զոզնոյ. Թէ յորժամ ելանէ [յ]այգիսն որթոյ. արկանէ ի խաղողս զպտուղն և ոփակէ ի զեռսն. և ինքն թաւալի ի վերայ. և փակեն պտուղքն ի խոշսն. և տանել տանի ձագուցն. և թողու լոկ զշուանդան։

Եւ արդ դու ով նահատակեալդ, պահպանեա լեր ճշմարիտ և իմանալի յայգւոյն. որոյ եկեալ հասեալ իցէ պտուղն. այս ինքն բանք պատուիրանացն են ի քեզ. մի տացես Թոյլ ոզնոյ, այս ինքն սատանայի ելանել ի պտուղն քո և կորուսանել զպատպինութիւնդ։

Ср. PA, XVI, p. 382.—5 զշուանդան] въ моемъ спискѣ собственно զշուանդան.

ԺՕ. ա. 32 P Խոր". վասն ողջոյ. եթէ զծնդաբերաց է և զծնդանէ կերակրոբանս ածի. և այն խոր վասնելով և լցեալ է փշօք. և իբրև եկանէ նա յողկոյզ որթոյ. կորզէ և արկանէ ի խոնարհ զպտուղն և շրջի ի գետնին. և իջանէ թաւալի ի վերայ և հատանի պտուղն ի խոցէ փշոցն. և առեալ տանի ձագուց իւրոց և Թող[ու] լոկ զողկոյզն։

Ընդունելս և զու. ով կրօնաւոր նահատակեալդ. որ կաս պտղաբերան ճի՛շտ (sic) այգւոյն. որ եկեալ հասեալ իցէ պտուղն յիմանալի և ի ճշմարիտ հնձանն ժողովեա և շտեմարանեա ի շտեմարանս Թագաւորին. հասեալ ի այդ անդէն վքի. և ժամանեալ ի կեանս յաւիտենից։ Ընդէր տայցես Թոյլ ողջոյն ելանել ի բարութեան քո և ապականել զառաքինութիւն քո. և խոյթող մահու ծախսել վաստակոյ առնեն զառաքինութիւն քո. որպէս ասէ. ողնիք ձագս հանցեն անդ։

ԺԵ. ՎԱՍՆ ԱՂՈՒԵՍՈՒ

[17B = 24 P]

Աղուէսն ասէ բարոյախօսն. թէ ամենևին նենգաւոր է և զրժոխ է անսանձ. յորժամ քաղցնու և չգտանու կերակուր. յանձէ ի ջրցին ուրք. կամ առ յարդ կոյ. և կամ ի նեխիր թաւալի. և երթայ անկանի որպէս ի դաշտի աւրէք. և ի վերայ ներթ չհայի և զշունչն յինքն ամփոփէ. և տատրակնէ զինքն մեռեալ. և համարին թռչունքն. թէ մեռեալ իցէ. և իջանեն յատել զնա. և յայնժամ խորհրդաւորս ըմբռնէ զնոսա. և թափէ զփոր թռչնոյն. և չարաչար սպանանէ և ուտէ զնոսա։

Ընդունելս նենգաւորին սատանայի բաղդատեն որոգայթք. որ անկանին ի ձեռս նորա. մեռանին. այնինքն պոռնկութեամբ. արծաթսիրութեամբ. մինչ զի զմեղաւորս աղուեսոյ նմանեցոյց. և զայլոյն լսաւ ի կենդանեաց. թէ աղուեսուց որջ գոն և թռչնոց. և [յ]Երգոյ երգոյն. թէ կալարուք զաղուեսուն զապականիչս. և Դաւիթ ասէ. բաժին աղուեսու"։

Ср. PA. XVII, p. 382. — Разночтенія P: 1 բար". վասն աղվեսոյ. — զրժոխ է] խորոզ. — 2 յորժամ] երբև. — չգտանէ. — յանձն] երթա գտանէ. — ի ջրհորն] գետս. — 3 առ] отс. — կոյ] отс. — և կամ] կամ. — ի նեխիր] նեխեր. — երթայ] отс. — որպէս] յորպէս ի վերև. — 3—4 ի դաշտի ... չհայի և] отс. — 4 ինքն. — 4—5 տատրակնէ զինքն] զանձն տատրակնէ. — 5 մեռեալ իցէ] отс. — 6 այնժամ խորամանկ յարձակեալ. — ըմբռնէ զնոսա և] отс. — զփորս. — 7 թռչնոցն] նոցա. — չարաչար] չարաչար մահու մեռանի. — սպանանէ] սատակէ. — և ուտէ] отс.

8 նենգաւորին] отс. — և սատանայ փորձ է. — բաղդատ են որոգայթք] և մեղանչող նորա մեռանին. — 8—9 որ ... ի ձեռս] և որք կամին մերձենալ ի մեղաց. — 9 մեռանին] սատակին. — այնինքն] և մերձենին սատանայի. — 9—10 պոռնկութեամբ. արծաթսիրութեամբ մինչ զի] պոռնկութիւնք են և պղծութիւնք և արծաթսիրութիւնք և այլ ամենայն չարիք, որ են. — 10 զմեղաւորս աղուեսուց. — ի կենդանեաց] ի տեառնէ. — եթէ. — 11 աղուեսուց որջք. — Թռչնոց] прибавл.: երկնից բոյնք. — յերգս երգոյն] յԵրգհնութիւնն ասէ. — թէ] отс. — 11—12 մեզ աղուեսունս. — 12 զապականիչս] զապականիչս այգեաց մերոց. — Դաւիթ ասէ] Դաւ". — բաժինք. — աղուեսուց են"։

են. և երգեն երգս քաղցրաձայնս. և նուագք որ ընդ ակղիան անցանեն. եթէ լսեն զձայնս երգոց. այնչափ հեշտանան. մինչ զի և զանձինս խոյ ի ծովն ընկենուն և կորնչին։ Նա է կերպարանք նոցա մինչև ի պորտն կնոջ մարդոյ և միւսն՝ թռչնոյ է. նոյնպէս և այլոցն՝ կէսն իշոյ և կէսն ցլոյ։

Նոյնպէս և ամ մարդ երկրատեսակ և ի միտս զաղփաղփուն է [յ]ամ ճանապարհս իւր. զոր և այժմ գտանին մարդիք. ժողովեալ յեկեղեցիս և ի միջոց ոչ զգաստանալ. ունին զկերպարանս ճշմարտութեան և ի զօրութենէ անտի հեռացեալ են. յորժամ յեկեղեցին մտանեն, զգաստանան կերպարանս ունին. և յորժամ ելանեն՝ զանազանին. այնպիսիքն զյուշկապարիկս և զիշացուլս ունին զօրինակ. և ապահովութեամբ պատրեն զանձինս անմեղաց. որպէս ասէ Եսայի. թէ ապականեն զանձինս բանք չարք։

Cp. PA, XV, p. 381.

ԺԵ. ա. 23 P Բարոս". զուշկապար[ի]կն. եթէ մահաբեր զազանքն են և ի ծովու երգեն զերգս քաղցրաձայնս. և նուագքն որ անցանեն, այնպէս հեշտալի թուի ձայնք նոցա. մինչև ի հեշտութենէ ձայնին անկանին ի ծովն և կորընչին. և կերպարանք նոցա մինչև ի պորտն՝ կնոջ մարդոյ է և կէսն ի նմանութիւն թռչնոյ. նոյնպէս և իշացուլն կէսն ցլոյ է և կէսն իշու։

Նոյնպէս ամ մարդ երկմիտ անհաստատ է յամ ճանապարհս իւր. որպէս այժմ կան յեկեղեցի, որ ունին զկերպարանս աստուածպաշտութեան. և քաղցր բանիւք և ա՞հութեամբ խաբեն զմարդիկք. և ի զօրութենէ անտի ուրացեալք զտանին. իբրև յեկեղեցին մտանեն, զգաստանան կերպարան ցուցանեն. և ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք. այսպիսիք են, որ զյուշկապարիկացն օրինակն յանձինս ցուցանեն՝ զխաբէութիւն և զհերձուած. ապականեն զբարս քաղցունս բանք չարք, որպէս ասեն բազումք. վասն այնորիկ ասէ Եսայի. յուշկապարիկք բնակեսցեն։

ԺԶ. ՎԱՍՆ ՈԶՆԻՈՅ

[16 B]

Է գազան ինչ ոզնի զնմանէ կերպարանաց. և ող նորա փառեալ է ամ փշովք. և փուշն նման է ծովու զեռնոյ. և յորժամ զնայ, որպէս մուկն երթայ։

Բարոյախօսն ասէ զոզնոյ. թէ յորժամ ելանէ [յ]այգեստան որթոյ. արկանէ ի խաղող զպտուղն և ոտանէ ի գետին. և ինքն թաւալի ի վերայ. և փուշին պտուղքն ի խոշոն. և առեալ տանի ձագացն. և թողու լոկ զշուանդակն։

Նա արդ դու ով նահատակեալդ, պահպանեա զքո ճշմարիտ և իմանալի այգին. որոյ եկեալ համաւ իցէ պտուղն. այս ինքն բանք պատուիրանացն ոչ ի քեզ. մի տացես թոյլ ոզնոյ, այս ինքն սատանայի ելանել ի պտուղն քո և կորուսանել զառաքինութիւնդ։

Cp. PA, XVI, p. 382.—5 զշուանդակն] въ моемъ спискѣ собственно զշուանդակն.

Ժ. Օ˴ա. 32 P Բար՞. վասն ոզնոյ. եթէ գնդաձև է և գնդանէն կերպարանս ունի. և ոչ խոր վառեալ և լցեալ է փշոք. և ի բերս եղանի նա յողկոյզ որթոյ. կորզէ և արկանէ ի խոնարհ զպտուղն և շրջի ի գետինն. և ի ճեղքէ թաւալի ի վերայ և կոխէ պտուղն ի խոցէ փուշն. և առեալ տանի ձագուց իւրոց և թաղ[ու] լոյ դշրաւանդն։

Նոյնպէս և դու, ով կրօնաւոր նահատակեալդ. որ կաս պահապան ծիծա (sic) այգոյն. որ եկեալ հասեալ իցէ պտուղն յիմանալի և ի ճշմարիտ հնձանն մաղձեա և չարեմարենես ի չարեմարանս թագաւորին. հասեալ ի սէր անդէն վշտի. և ծածանեալ ի կեանս յաւիտենից։ Ընդէր ասացեր Թոյլ ողջոյն եղանել ի բարուեանս քո և արտաքսել զաղտեղութիւն քո. և խոյթոյք մահու ծածկեալ վառարանդի անեն զաղտեղութիւն քո. որպէս ասէ. ոզնիք ձագս հանգեն անդ։

ԺԵ. ՎԱՍՆ ԱՂՈՒԷՍՈՒ

[17B = 24 P]

Աղուէսն ասէ բարուախօսն. թէ ամենևին նենգաւոր է և զզուելի է անասնոց. յորժամ քաղցնու և չգտանու կերակուր. յածէ ի ճեղքն առեղի. կամ առ յարդ կոյ. և կամ ի մոխիր թաւալի. և երթայ անկանի որպէս ի դաշտի ուրեք. և ի վայր եէթ չնչէ և զշունչն յինքն ամփոփէ. և ձևացուցանէ զինքն մեռեալ. և հաւաքին թռչունք. թէ մեռեալ իցէ. և իջանեն յուտել զնա. և յայնժամ խորէութեամբ ըմբռնէ զնոսա. և թափէ զփոր թռչնոցն. և չարաչար սատակէ և ուտէ զնոսա։

Նոյնպէս նենգաւորին սատանայի բազում են որոգայթք. որ անկանին ի ձեռս նորա՝ մեռանին. այսինքն պոռնկութեամբ. արծաթսիրութեամբ. մինչ զի զՀ՞երովդէս աղուեսոյ նմանեցոյց. և զայլսն լափա ի կենդանեացն. թէ աղուեսուց որջ գան և թռչնոց. և [յ]Երգս երգոցն՝ թէ՝ կալարուք զաղուէսունս զապականիչս. և Դաւիթ ասէ. բաժին աղուեսուց"։

Ср. PA, XVII, p. 382. — Разночтенія P: 1 բար". վասն աղուեսու. — զզուելի է] խորամանկ. — 2 յորժամ] երբեմն. — չգտանէ. — յածէ] երթայ գտանէ. — ի ճեղքն] գետն. — 3 առ] отс. — կոյ] отс. — և կամ] կամ. — ի մոխիր] մոխիր. — երթայ] отс. — որպէս] յորպէս ի վերայ. — 3—4 ի դաշտի ... չնչէ և] отс. — 4 ինքն. — 4—5 ձևացուցանէ զինքն] զանձն ձևացուցանէ. — 5 մեռեալ] отс. — 6 յուտելոյ խորամանկ յարուցեալ. — ըմբռնէ զնոսա և] отс. — զփորս. — 7 թռչնոցն] նոցա. — չարաչար] չարաչար մահուամբ. — սատակէ] սատակէ. — և ուտէ] отс.

8 նենգաւորին] отс. — և սատանայ փորձ է. — բազում են որոգայթք] և մեքենայք նորա մեծամեծք. — 8—9 որ ... ի ձեռս] և որք կամին նմանել ի մարմնոյ. — 9 մեռանին] սատակին. — այսինքն] և մարմնոյն սատանայի. — 9—10 պոռնկութեամբ. արծաթսիրութեամբ մինչ զի] պոռնկութիւնք են և ագահութիւնք և արծաթսիրութիւնք և այլ ամենայն չարիք, որ են. — 10 զՀերովդէս աղուեսոյ. — ի կենդանեացն] ի անասնոց. — եթէ. — 11 աղուեսուց որջք. — թռչնոց] прибавл.: երկնից բոյնք. — յերգս երգոցն] յՍարգմութիւնս ասէ. — թէ] отс. — 11—12 մեզ աղուեսունս. — 12 զապականիչս] զապականիչս այգեաց մերոց. — Դաւիթ ասէ] Դաւ". — բաժինք. — աղուեսուց են"։

Ժող. 13 C² Նմանեալ յորժամ քաղցեսցի՝ հնարս խնդրէ. թէ որպէս կերակրեսցի. երթայ ի լճակ մի և թաւալի ի ցեխն և յարուցեալ գնայ յար-գափուռ և անդ թաւալի և զկերպարանս ալլալէ և զնա անկեալ ի անդի՝ ուր գազանք են հաւուց. և կանգնի ընդ յերկինս ի վեր և զշունչն առ ինքն ամփոփէ և լինի իբրև զմեռեալ. որ ոչ ոք կարծէ զնա կենդանի և ան-ձեռն հաւուցն կարծեն մեռեալ. խառն ծաղրակ ի վերայ զինեցն. զի մի հաւ-ցեալ յաղթ նի խնդրցին. և յորժամ բազմանան և սկսանին ուտել. ամբարշտէ և ընդ նմա զեղ կալեալ. և սկսանի ուտել ամբողջ. մեռեալս յարուցեալ ուտէ զինքն զգենուլ։

Նոյնպէս և սատանայ քննէ կերպարանաւք զգազանաց կորուսանէ։

13 C² = 54 C = 18 S. 1 ...] C ..., S ... — 1—2 ...] S отс. — 2 C ..., S ... — ...] C отс. — 2—3 ... (C ...) ...] S отс. — 3 S ... — 3—4 ... (C ...) ...] S отс. — 4 ...] S ... — 5 ...] S ... — 5—7 ... (C ...) ... (C ...) ... (C ...)] S отс. — 7 ...] S ... — S ... — 8 C ..., S ... — 8 ...] S ... — 8—9 ... (C ...)] S ...։

10 C ... — S ... ։

ԽԸ. ՎԱՍՆ ...

[18 B]

Մարգարէն ասէ ՚ի սաղմոսն. եղէցի նա որպէս ... (Յակոբայ և որպէս ...[Թ]եր ... Աստուծոյ. ասէ յովաղ։

Բնախօսն ասէ զովաղէ, թէ այնպէս բարս ունի. որ ... ... է, բայց միայն ... Թշնամի է. ... է, բայց ... ... Յովակեփայ զերեցիան նշանակէ։ Յովաղն կարի հանգարտ է և ... յորժամ ... կեր ինչ և յագեցի, քուն մտանէ ՚ի մորթն. և յետ երից աւուրց ապա յառնէ։

Նոյնպէս և ... մեր յետ երից աւուր յարեաւ։

Ա․ ... զի յորժամ յառնէ յովաղն, ... բարբառով. և ՚ի բերանոյ նորա բուրէ հոտ անուշ ամ խնկոց։ Ա․ գազանք որ հեռի և որ մերձ են, զհետ երթան բարբառոյ. ... հոտն բուրէ։

Նոյնպէս և ... մեր յարեաւ, ... բուրեաց հոտ անոյշ հրեշ-տակաց և մարդկան և արար խաղաղութիւն [յ]երկինս և երկիր. որպէս ասէ յառաքելոյն։

Ժող. 33 P Բնախօս ասէ վասն ովաղոյ. թէ ... Թշնամի է և ... Թշնամի. ... է որպէս ... Յովակեփա զերե-ցին և զարգարոյն ... ... յորմէ ... Քրիստ. ... ընդ

ոչէ՞։ Իսկ նա ասաց ինչ կերակուր և յագի. ի քան մնանէ ի մեղրոյն. և յետ Է. ից աւուրց ապա յառնէ ի քնոյ խորոց. և իբրև յառնեն. գոչէ մեծա-ձայն. և որ ի մօտ գազանքն են և որ ի հեռս զհետ նորա գնան. վասն զի հոտ անուշ բուրէ ի բերանոյն։

Այս և Տէր մեր Յս Քս յերրորդ աւուր յարեաւ ի մեռելոց. և հոտ անուշ բուրեաց հեռաւորաց և մերձաւորաց. որպէս ովազն բազմանմանի է. նա ապա է իմանալ զիմաստու[թիւն] անուան մերոյ Յի Քի. յորում է ողորմութիւն և կուսութիւն. հաւատք. վասն այնորիկ մարգարէն ասէ վասն նոյ. Թէ պատրաստեցայց իբրև ովազ ի ճանապարհի. քանզի ոչ առանց գիտու-թեան զանազանց և զՔաշնեաց խօսեցան զիրս մարգարէիցն յաղագս բանին. աւրհնեալ է նա։

Cp. PA, XVIII, pp. 382—383.

ԺԹ. ՎԱՍՆ ՎԱՀԱՆԱԿՐԻ

[19 B]

Եւ Դաւիթ ասէ. եկաց նա յամ ճանապարհս, որ ոչ է բարի։

Բարսաւխոսն ասէ՝ է գազան ինչ ի ծովու, որ կոչի վա[հա]նակիրս՝ վիշապաձկան նման է. յառաջին ատամն է կղզի. և ձկնն նման չար գազանի. և չի զգուշեալ նաւորդացն՝ երթան իբրև ի կղզի. անդր հասանեն. ցիցս հար-կանեն և զխարիսխն ընկենուն. և յորժամ կրակ գնեն ի վերայ, ջեռնու ատամն. և իջանէ ընդ յատակս ծովու. և զնաւորդսն նաւս ընդ ինքն տանի յանդունդս և ընկղմէ։

Եւ դու Թէ կապեսցես զայսն քո ընդ սատանայի. ընկղմէ զքեզ ի գե-հեն հրոյն։

Եւ այլ ինչ բարս բնական ունի. յորժամ քաղցի զեռանն, հոտ անուշ բուրէ ի բերանէն. և ամենայն զհոտն ձկունք և երթան մնանեն ի բերանն և ածէ յիրար զյանգունան և կլանէ մանր ձկունս. մանրս իմանալ զանհա-ստատսն. իսկ մեծամեծ ձկունս զհերձաւորսն և զհրեշտս նշանակէ. որք երթան կամեալ մտանեն ի բերան սատանայի ըստ նմա. Թէ եկաց նա յամ ճանապարհս, որ ոչ է բարի. զոր պարտ է կատարելոցն փախչել ի այն ձկնէն. որպէս Յովսէփ ի կնոջէն և Ղեւշան ի ձերացն. Եղեկիա Աբրահամ և Յուդիթ ի Հոպէրեանեաց. Յոնան ի վիշապաձուկ կլանէն. Մովսէս գուսարն ի քա-նանացոց և երանելին Յոբ ի մեծ հակառակորդէն. այս՞ բարիք խօսեցա-բարսաւխոսն վասն վա[հա]նակիրս գազանի։

Cp. PA, XIX, p. 383.

Վկա. 25 P Բարսե". է գազան ինչ ի ծովու. որ կոչի վահանակիր. յայծ ասացելի գազան. և առ ի չզգուշեալ նաւորդացն հանգիստ՝ անդ երթան

իբրև ի կղզի ինչ ապաւինին. հաստատուն զգեցեալ վարսեալ ի նմա. և զխարիսխս նաւին ընկենուն ի ծովն. և իբրև կրակ լուցանեն. առնու զնա և յատակս ծովուն իջանէ. որք ի նա ապաւինեցան։

Այս և այլ ինչ բնական բարք գազանին. իբրև քաղցնու. բանայ զբերան իւր և ի բերանոյն բուրէ հոտ անոյշ. և երթան մանր ձկունքն ամենայն և ի բերան նորա կուտին. և իբրև լնուն բերան նորա ձկամբք՝ անդ առ ամփոփանա զբերանն և կլանէ զձկունսն. բայց մեծամեծքն ոչ մերձենին ի նմանէ։

Զի՞նչ՝ պարտ է խնամել ծով զի՞ս և վիշապն՝ սատանայ. և մանր ձկունքն հրէշտակքն են. հոտ անուշ ցանկութիւն Տիս. իբրև զմեծն մարգիկք ի նա. կլանէ և կորուսանէ։ Պատմեալ վիշապն սատանայ է. զոր մարգարէն ասէ. վիշապն. որ նստի ի ջուրս և ասէ, թէ ջուրքս իմ են. բարձրացեալ Տ. իբրև կղզի. խաբէ որ զմեծն առ նա և ապաւինին ի նա, առնու և իջանէ ի խորս գեհենոյ. վասնզի ոչ պարտ է սատանայ զպատուիրանս իւր. և մեծամեծ ձկունք զերծանին ի նմանէ՝ այսինքն որք կատարելութեամբ և սրբութեամբ ապրեցան ի նմանէ և ի չար ժանեաց նորա։

Ի. ՎԱՍՆ ԿԱՔԱՒՈՅ

[20 B]

Երեմիա ասէ. ձայն արար կաքաւն և ժողովեաց զձագն, զոր ոչ էր իւր ծնեալ։

Բնաւախօսն ասէ զկաքաւէ. թէ զայլոց ձուս թխէ և ձագս հանէ. բանզի առաւելին ձուն զաղանոց. և [յ]իւր բունն առնէ. և չկարէ հանգուցանել թևոցն վասն բազում ձագուց. երթա կուռէ խոյս ինչ և թող առ ցամաքէ. և յանապատի խաղէն հանգերձ թխէ։ Իսկ յորժամ աճեն ձագքն և թռչին. [յ]իւրաքանչիւր ազգս երթան՝ առ իւրեանց ծնողս. և զնա միայն որպէս զանմիտ լքանեն։

Նոյնպէս և սատանայ յափշտակէ զազգս մարդկան խորամանկութեամբն ի ազգայութենէ. և ի չար հասակի ուսանիցին իւրեանց ծնողացն չմտանել. այս ինքն զՔն և զեկեղեցի. և զսատանայ որպէս զանմիտ թողուլ. եթէ պատանիք և շնացող իցեն, երթ առ անէր խոնարհութեամբ և արտասուօք. և արդարանան։

Cp. PA, XXI, p. 384.

Խա. 29 Բ Բնաւ." վասն կաքաւու. եթէ զաղանոց զայլոց ձուս և թխէ. և իբրև ելանէ ձագն, ճանաչէն զմայրն այնինքն և զհետ նորա շրջին։

Այսպէս զաղացաւ սատանայ զմարդն. և իբրև առեալ զանէր մեր Քն, ճանաչեցաք զ. բարեհն մեր ի ձայնէ հօր, որ ասաց. դա է որդի իմ

սիրելի. և շրջիմք զհետ նորա ի տունս և ի գեղջերս և աղքատներք զհա ի տունս և ի գեղջերս։

Իբ. 158 Հայր մի ի ծառայ վկի շինեն բայնս և կերակրեն զնոսա ի թշնամեաց և տալեամ իւրեանց շինեն բայնս և ոչ կերակրեն զնոսն. և յետոյ կալան որ զայլ կալանեն ձեռս զօրանոց և տանի յեւր բայն. և յորժամ հանէ զնոսն և յորժամ լսէ զնոյն մարմնոյ որ զնան է ամեր. երթայ առ նոյ և զօղն ձեռաց զատարին։

Ձի այս առատանայի է աղբինակ. որ զկ՚զամ և զնմ մարդ խարբեալ. վքն խաչեցաւ և ի վշտ խաչին ձայնեաց. և տմ հաւատացեալքս ի նոյ փախեան. և նք են ամեղծուած. և առատանայ զատարի ձեռաց. չկայր նք և ոչինչ։

ԻԸ. ՎԱՍՆ ՕՆՈՓՐԻ

[21 B]

Բարեւք առաց կենարարն յանէառարանին. վայ յղեացն և որ ունիցին մանկունս առանալսա. և Պաւղոս ասէ. անօրէնութեամբ յ և խեղծ զ մին։

Բարեալխօսն ասէ զանկղէ. թէ ի բարձրաւանդակի և ի կարկաչս և ի քարանցս բնակէ և ի կատարս լերանց. և յորժամ կամեցի երթալ ի Հնդիկս և առնու զակն գիւրածին. և ակն այն ընկալդաղարգ է բոլորակ. եթէ կամեցիս շարժել՝ այլ ակ[ն] ի ներս խաղա՝ իբրև զանկակ և ձայն տա. և եթէ երկն համանիցէ նմա՝ երթա նստի ի վերայ ձկան և ծնանի։

Այս զա՛ ով մարդ. եթէ յղանաս ի չարէն առատանայէ. ընկալ յանձդ զիմանալի և գիւրածին ակն. որ է մարմին և յարիւն Ք[րիստոս]ի։ Այս գարձեալ երևելի ակն ծածածին կայան է. որ ունէր յորովայնի զակր մեր զՔ[րիստո]ս. վքն. որպէս ասեան ասէ. թէ՝ զկէն զոր անարգեցին շինօղք. նա եղև գլուխ։

Cp. PA, XX, p. 384.

ԻԹ. ՎԱՍՆ ՄՐՋՄՆԱԹԻՒՆԱՑ

[22 B]

Ասկեթող Թեէմոնցի ասէ. մրջիմնաբիւծն առատկեցաւ առ ի չգոյէ կերակրոյ։

Բարեալխօսն ասէ զմրջիմնաբիւծս. թէ հօր նորա գէմք առիւծ է և մօրն մրջման. հայրն գիշակեր է և մայրն յընդակեր. յորժամ ծնանի մրջիմնաբիւծն. զատնի ի նմա. բ. բնութիւն. կէսն առիւծոյ և կէսն մրջման. ոչ գէշ կարէ ուտել վասն մօրն բնութեան և ոչ հունդ վասն հօրն. և սատակի. զի չգոյ ինչ՝ որ ուտիցէ։

Նոյնպէս եւ մեք մարդ երկիւղ զանգիտայցուք [յ]ամենայն ծածկագործս իւր. այլ չէ պարտ զնալ ընդ երկրաւ եւ ոչ լինել երկիւղ եւ ոչ երկնչել. այլ պահել՝ այս եւ ոչն՝ ոչ։

Cp. PA, XXII, p. 385.

ԻԳ. ՎԱՍՆ ՍԱՄՈՅ

[23 B]

Ուրեմն հրամայեաց մեզ չուսանել զագռաւ եւ որ ինչ նման է նմա։

Բարոյախօսն ասէ զագռաւ. թէ այնպիսի ինչ բարք են, որ զամուսին տարեալ անկանի ի բերանն՝ յղանայ եւ ընդ ականջն ծնանի։

Cp. PA, XXIII, p. 385.

ԻԴ. ՎԱՍՆ ԵՂՋԵՐՈՒԻ

[24 B]

Մարգարէն ասէ. որպէս փափագէ"։

Բարոյախօսն ասէ զեղջերուէ, թէ այնպիսի ինչ բնութիւն ունի. փորը է նման ուլոյ եւ ատամն է գառան յայժ. եւ մի եղջիւր ի գլուխ նորա. եւ չկարէ որսորդն ունել զնա. եւ թէ զկարգ ընթանեցեն, տանիցի. կայ ուր տանին ընկե֊նուն առաջի նորա. եւ նա զիմէ ի ծոց կուսին. եւ ընտանանէ եւ անկ ի պա֊լատ թագաւորին զեղջերուն։

Այս ցուցանէ միածին որդին. որ եկ ի ծոցյ հօր եւ ծագեաց մեզ եղջիւր փրկութեան։

Cp. PA, XXV, p. 386.

ԻԵ. ՎԱՍՆ ԿՂԲԱՑ

[25 B]

Է երէ ինչ. որ կոչի կասորոս թէ որ է կուզը ի ցամաք. հանդարտ եւ յոյժ զգօն է երէն. եւ կարեւորքն բժշկութիւն է. եւ է ի տունս թագաւորաց. եւ որսորդն յորժամ զհետն ընթանայ, կիզըն կարէ զփարեւորն եւ ընկե֊նու [յ]որսորդն. եւ թէ այլ որսորդ լինիցի, ցուցանէ զանդամն. թէ ոչ ունի, թոյլ տան. եւ ի բաց գնայ ի նմանէ։

Այս զու՝ ով նաւհանգստեալ, ընկեա ի քէն զամ հօգս եւ զպաշտօնս մի եւ զամ մեծութիւնս պատարագականս. որ ոչ կարէ մերձենալ առ քեզ չարն սատանայ։

Cp. PA, XXVI, p. 386. 1 կասորոս] надъ симъ словомъ въ рукописи выставлена въ качествѣ глоссы կնդուզ (?) съ значеніемъ قندز (бобръ). — 3 զփարեւորն] въ рукописи объяснено выставленнымъ сверху словомъ ձուկնն (?).

Իմբ. 28 Բ Ընդ". Է՛ գազան ինչ ի ծովու. որում կո[ւ]չեն աստն. և կարեւորքն բժշկութի՛ է աւշայ. որսան զնա բժիշկք. խոյս տայ ի փախչելն կտրէ զկարեւորսն աստամանայքն. իբրև թէ զնէր խնդիրք կատարեցի. և նորա առեալ ի բաց գնան ի նմանէ։

Այն և դու, ով մարդ, տուր զինչ քո և ապրեսցես. զի փրկանք անձն ինչք իւր են։

ԻԶ. ՎԱՍՆ ԲՈՐԵՆՈՅ

[26 B]

Օրէնքն ասէ. թէ մի ուտիցես զբորենն և որ ինչ նման է նորա։

Բնաբա[ւ]ախոսն ասէ զբորենոյ. թէ արու և էգ է. երբեմն արու լինի և երբեմն էգ. պիղծ է գազանն. վասն զի բնութիւնն փոփոխէ. ասաց Երեմիա ասէ. թէ մի որջ բորենոյ իցէ ժառանգութիւն իմ։

Նմանեցէս ամ մարդ երկմիտ գազանապետան է [յ]ամ ճանապարհս իւր և բորենոյ նմանի։

ԻԷ. ՎԱՍՆ ՋՐԱԹԱԹԱՒՉԻ

[27 B]

Ասէ և այլ ինչ կերպ ի Նեղոս գետ ի շան կերպարան. և է Թշնամի կոկորդիլոս գազանին. որ ասին անուանի. որ Թարգմանի ջրաթաթաւչ. զի յորժամ՝ ննջէ կոկորդիլոսն, զբերանն ի բաց Թողու. և իբրև ի գետն շրջին (sic) և Թաւալին ի տղմին աւերգն. գնեն ի բերան կոկորդիլոսին և զնամ փորն և զաղիսն ուտէ։

Նմանեցէս և անհրեւոյթն սատանայ զամենեսեան յափշտակէ ի գժոխս. ապա բարկութ ասաց բարւախոսն վասն շնչոյ գետոյ։

Cp. PA, XXIV, pp. 385—386.

ԻԸ. ՎԱՍՆ ԻՔՆԵՒՄՈՆԻ

[28 B]

Ասէ կայ մի ինչ. որ կոչի իքնեւմոն. որ Թարգմանի հետահան. սա Թշնամի է վիշապի. Թէպէտ և ատելի է վիշապն։

Երկու բարուախոսն ասէ. երԹա ծեփէ զանձն կաւով և զոյ կալի մարտ ընդ վիշապն և ագռայն զբերանն ծեփէ և այնու սպանանէ։

Ասէ փրկիչն մեր ի Հոգոյ եւս զերկրածին բնութիւնս և եղայն զանձն ընդ վիշապն զփարաւոն. որ նստէր ի վերայ գետոյն յԵգիպտոսի։

Cp. PA, XXVII, pp. 386—387.

ԻԹ. ՎԱՍՆ ՊԵՐԻԴԵՔՍԻՈՆԻ

[29 B]

Այս ծառ մի, որ կոչի պերիդեքսիոն. որ թարգմանի եշտապահեալ. և է ի Հնդիկս. և պտուղ ծառոյն քաղցր է քան զմեղր քաղցրութիւն. և աղաւնիք կերակրին ի ծառն և ուտեն զպտուղն. և թշնամի ծառն օձն. զի ի հովանոյն նա փախչի. և ոչ կարէ մերձենալ ի աղաւնիսն. և ոչ ի հովանիս ծառոյն նստել կամ հանգչել. և թէ յարևմտակողմ լինի շուքն. յարևելս փախչի. և թէ յարևելս, նա յարևմուտս. և թէ աղաւնին մեկնեսցի ի ծառոյն. գտանէ զնա օձն և սպանանէ։

Նշանակ օրինակ է Հօր այս. հովանին որդւոյն մեռեալ. աղաւնին հոգւոյն սրբոյ. մի հեռանար ի ուղիղ հաւատութենէ որ ի նոյն երրորդութիւն. զի մի գտցէ զքեզ արտաքոյ այս հաւատութեան և սպանցէ զքեզ սատանայ։

Ср. PA, XXVIII, p. 387.

Իսիա. 27 Բ Ծառ". է՛ ծառ ի Հնդիկս, որոյ անուն պերիդեքսիոն կոչի. գեղեցիկ և վայելուչ և բազմապտուղ յոյժ. և ձէթ իջանէ ի նմանէ. և սիրեն օծանել զհիւանդս. և ողջանայ. և քաղցր է պտուղ նորա քան զմեղր. և ի հովանի նորա աղաւնիք բնակին և ճաշակեն ի պտղոյն։ Իսկ օձք բազում լինին ի անդրէն. զի մեծն առ ի հարկանել զաղաւնիսն. և ընդ հովանեաւ ծառոյն թաքչին աղաւնիքն. և որչափ ի հովանի ծառոյն լինին աղաւնիքն, ոչ կարեն հարկանել օձքն. զի իբրև ի հովանի ծառոյն հասանեն օձքն, սատակին. իսկ եթէ արտաքոյ ծառոյն գտանեն, սպանանեն զաղաւնիսն արտաքոյ հովանոյն։

Արդ՝ ծառն Հօրն ունի զօրինակ և ձիւղքն զորդւոյ և հովանին զսուրբ Հոգւոյն։ Իսկ աղաւնիքն զմարդկան հոգւոց. յորժամ քրիստոնեան զինչ հաւատով և զաւանութեամբ մնա առ Հօր և Որդւոյ և Սբ Հոգւոյն. ոչ կարէ օձն՝ սատանայ ի նոսա մերձենալ. այլ թէ ծուլանա ի հաւատոյն և ելանէ արտաքոյ եկեղեցւոյն և ստանչ խոստովանութեան մնա. յանժամ մերձենայ ի նա սատանայ և կորուսանէ զհոգի նորա։

Լ. ՎԱՍՆ ԿԱՔԱՒՈՒ

[30 B]

Բարբառ ասաց Երեմիա. թէ նմանեցիս դու իբրև կաքաւ ժողովեցեալ յանդապատի։

Բնութիւն այսպէս կաքաւու մեղաւորութեան. և թէ ընդրանեայի վարու-ժանն. էգն [յ]այլ վարուժան չհայի։

Այս հրէից ժողովուրդն է, որ զանօրն փախաց ի խաչին աստեղին։

Ср. PA, XXIX, pp. 387—388.

ԼԱ. ՎԱՍՆ ՏԱՏՐԱԿԻ

[31 B]

Յերգս երգոցն ասէ. ձայն տատրակի լսելի եղև երկրի մերում։ Բարուախօսն ասէ զտատրակէ. թէ մինչ գնայ առանձինն անգի անապատ և սպասն կեղ օրէ. և ի մէջ բազում վարուժանաց չկամի լինել։

Այս կերպարանն մեր առանձինն գնաց ի Թաբոր լեառն. և երևեցաւ նմա Մովսէս և Եղիա. և Հայր վկայեաց։

Cp. PA, XXX, p. 380.

Լ Մա. 30 Բ Բար". վասն տատրակի. թէ յորժամ ամուսինն նորա մեռանի. ամուսնանի ոչ միւսանգամ և ի վերայ դալարոյ ոչ նստի։ Այլ և բան պարկեշտութեան ունի օրինակ միայնակեցաց։ Խոկ. այլոց ոչ զուգի. նշանակէ մարդկան չամուսնանալ ընդ բազում ի չ բոյ կնոջն. վասն զի յարաբերութեան Լուսոյ միայն տուաւ Ադամայ։

ԼԲ. ՎԱՍՆ ԾԻԾԱՌԱՆ

[32 B]

Իբր ծիծառն այնպէս ճչեցի. և որպէս զաղաւնի այնպէս մնչեցի։ Այս զարմանալ թէ տատրակ և ծիծառն ծանեան զժամանակ իւրեանց. ծնանի ծիծառն միանգամ և այլ ոչ ևս։ Այս կերպարանն միանգամ ծնաւ և խաչեցաւ. և թաղեցաւ և յարեաւ. մի ազն. մի հաւատ և մի միութիւն։

Cp. PA, XXXI, p. 388.

Լ Բա. 31 Բ Բար". վասն ծիծառան. թէ իբրև գայ յԾա մեր յետ ձմերոյն. մի անգամ ձագս հանէ և այլ ոչ։ Ոն ասէր մեր Յն ի հօրէ միածին. ի մօրէ երևեցաւ յԾին մի անգամ և վերացաւ առ Հայր։

ԼԲ₂. ՎԱՍՆ ՄԿՆԴԶԻՒՐԻ

[32₂ B]

Կարծեալ բարուախօսն ասէ զմկնդզիւրոյ. թէ տատրակի թշնամի է ամի. որ յորժամ փախչի անձն և մտանէ ի ծակն. և մկնդզիւրան երթա լնու զերբանն ջրով և գայ ի ծակն. ուր անձն մտեալ. և թէ ելանէ՝ կոխէ զնա և սպանանէ. և թէ ոչ՝ ջրովն հեղձու ի ծակն. և այնու սատակի։

Cp. PA, XXXII, p. 389.

ԼԴ. ՎԱՍՆ ԱՐՋՈՅ

[83 B = 14 C² = 55 C = 19 S]

Բարուոքեան ասէ վասն արջոյ. Թէ գազան է և զինչնչաւոր. զզայուն և մարդասէր. մեղուաբոյց յանդիմանիչ է իւր գազանութեամբն. յաղագս հնազանդ բարուցն. զինչ ուսուցանեն, հնազանդի և առնէ ուրախութեամբ. և զիւր առհմանն ոչ ուրանայ. զի յորժամ չնչէ հողմն ցրտագին. և յիմանայ զգալ ձմեռնային եղանակին. գնայ ի վերայ ջուրց և զերբանն բանայ անդ և զջուրն ի փորն առնու և ողողէ զամ աղիս և յորովայն. մինչև զխանձն. Թէ ոչ մնայ աղտեղութիւն և ոչ ինչ. և գնա մտանէ ի բայնն և անկանի որպէս մեռեալ ի քուն, իբրև զամիսս երիս. ոչ շարժի ամենևին. և եթէ մնացեալ իցէ աղտ ի աղիսն, ոչ կենդանանայ. այլ նեխեալ սատակի. իսկ եթէ եւ լուացեալ իցէ. կենդանի մնայ. մինչև գարուն լինի. յայնժամ ի շնչել հարաւին հողմոյն յառնէ և զօհանայ զԱյ և կերակրիլ բռն առհմանի սկսանի:

Այսպէս որչափ պատուել է մարդն Այ. զի Թէ մնասցէ որ առ քահանայն և խոստովանի. այնպէս պարտէ սրբել զամ մեղաց աղտս և ոչ Թողուլ ամե-նևին աղտ ինչ. զի մի կորուստ հոգւոյն գործեսցէ. և այժմ են բաղաքք, որ

1 բարուոքեան] C², C, S отс. — C², C առն ես, S ես ասեմ. — C² վասն արջին, C վասն ար-ջին. — Թէ] S отс. — զինչնչաւոր] C² զինչպիսի, C, S զինչպիսիս. — զզայուն] C² եւ զգայուն, C եւ զգայուն, S отс. — 2 C, S մարդասէր. — S եւ մեղուաբոյց. — է] C², C, S отс. — գազանութեամբն] C² գազանութիւն բնութեամբն, C գազանական բնութեամբն, S գազանական բնութեամբ. — յաղագս] C², C զի յաղագս, S եւ վասն. — 3 C ուսուցանեն. — հնազանդի (C հնազանդի) եւ (C², C отс.)] S отс. — առնէ ուրախութեամբ] S խնդութեամբ առնէ. — 4 ուրանայ] C² ուրանա, S Թողու. — զի յորժամ չնչէ հողմն (C², C հողմ) ցրտագին (C² ցրտին, C ցրտային)] S отс. — և] S երբ. — C² իմանա, S յիմանայ. — 5 զգալ ձմեռնային (C² ձմեռային, C ձմեռնային) եղանակին] S զգալոյ ձմեռան. — C, S գնայ. — ի վերայ ջուրց] S ի ջուր. — զերբանն (C բերանն) բանայ (C² բանա)] S բանայ զբերանն. — անդ] C², C, S отс. — 6 զջուրն ի փորն առնու] C² առնու զջուրն, C առնոյ զջուրն. — ողողէ] S լուանայ. — S զամենայն փորն եւ. — C² աղիսն եւ զորովայնն, C զաղիսն եւ զորովայնն, S զաղիսն եւ զորովայն. — մինչև] C², C մինչ, S եւ. — C, S զխանձնայ. — 7 Թէ] C², C, S որ. — C² մնա, C մնայ. — և ոչ ինչ] S յաղիսն. — և] C, S отс. — գնա] C² երթա, C երթայ, S գնայ եւ. — S ի բայն իւր. — C, S անկանի. — 8 ի քուն] C², C եւ լինի ի քուն. — իբրև] C², C, S отс. — C², C ամիսս, S ամիս. — C², C որ ոչ, S եւ ոչ. — և] C², C отс. — S Թէ. — 9 իցէ] C², C, S է. — C², C աղտեղութիւն. — ի աղիսն] C² յաղիսն, C յաղիսն, S ի յաղիսն. — C² կենդանանա. — այլ նեխեալ սատակի] C², C մինչեւ նեխեալ մեռանի, S отс. — իսկ] C², C եւ. — S Թէ. — 10 C², C լուանայ, S լինի լուացեալ. — կենդանի մնայ. մինչև գարուն լինի] C², C զարթնլի շատ եւ զայն երիս (C այն զերիս) ամիսն մնացեալ կա (C կայ) մինչեւ լինի գարուն, S շատ զարթնու գարունն. — 10—11 յայնժամ ի շնչել հարաւին հողմոյն] C² իսկ ի շնչել հարաւոյն լինի գարուն, S отс. — յառնէ] C², C եւ յառնէ, S отс. — 11 C² զօհանա. — C², C սկսանի կերակրիլ, S կերակրի. — C², C բուռն առհմանն, S отс. — 12 սկսանի] C², C, S отс.

13 C, S այսպէս. — C², C, S որչափ եւս. — C պատուել. — է] C², C отс. — զի] S отс. — C², C եթէ. — մնասցէ] S գնայ. — որ] C², C, S отс. — C², S առ քահանայն и прибавляют C², C եւ խոստովանի, S խոստովանի. — 14 եւ խոստովանի] C², C եւ խոստովանելով(?), S ի խոստովանու-թիւն. — C², C այսպէս. — C², C տեառն, S տեառն. — 14—15 եւ ոչ Թողուլ ամենևին] C², C ոչ Թո-ղացանել, S եւ ոչ Թողու. — 15 հոգւոյն գործեսցէ] C², C ինչ գործիցէ հոգւոյն, S գործեսցէ հոգւոյն. — 15

երթան ի խոստովանութիւն. և զոր բան ասէր էր, թարգմանէին և պահէին խոց յաւիտենից. որ ձեռն է պահէ և յայտնի յաւուր մեծի ատենին։

—16 այժմ (C [illegible]) [illegible] (C², C [illegible]), որ երթան ի խոստովանութիւն (C², C ի խոստովանութիւն երթան) և զոր բան ասէր (C² [illegible], C [illegible]) է (C², C [illegible])] S отс.— 16 S և թէ թարգմանեն.— և պահէին] C², C որ պահեն, S отс.—17 S այն խոց է յաւիտենից.— C² [illegible].— և յայտնի] C², C, S отс.— յաւուր մեծի ատենին] C², C յաւուրն [illegible] մեծի [illegible], S յատենին ի յաւուր մեծ հրապարակին։

ԼԴ. ՎԱՍՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

[34 B = 15 C² = 56 C = 14 S]

Էր հայր մի, որ կոչէր Մարահայ. ի ծովու բնակէր և բանագատ ծնունդս առնէր և բազում աշխատութեամբ ձուկն հանէր մեծագոյնս և առնէր բանէր յատակս յոլովկանաց. հագին եղանէր և ի ջրանէր վասն ծովուն և թշնամեացն. և եկեալ ի վեր հայր ի խորս վերաստ ի վայր՝ թէ գնաց մինչև ի ժամանակ նաւահանգին. և այսպէս աւուրս ընդ իւր յօգնակաւ. և իջեալ հանէր ի վեր ի ցամաք և ի լոյս. և ի լոյս երկրաւոր անուանէր։

Խօսք ... իբրև ... ի ծնունդս երկրային. և քաղցր կամօք հայր և թէ և նախախնամեաց զմեզ. մինչ ի ժամանակ որ եղանեմք ի քաղցր և ժառանգ ընտրութեան. այս ինքն ի լոյս անըստուեր ի վերին յերուսաղէմ. ի մայրն մեր ծնողաց. և անուանեալ կերպարանք ... կերպարանին։

. Cp. PA, XXXIII, p. 380. — 1 մի] C², C отс. — C² [illegible], C [illegible], S [illegible].— 1—2 'ի ծովու . . . առնէ] C², C, S отс.— 2 և] S և [illegible]. — [illegible]] C², C [illegible], S [illegible].— C² [illegible], C, S [illegible].—C², C [illegible].—[illegible]] C², C [illegible], S отс. — 3 C², C ի [illegible].—[illegible]] C², C, S [illegible] ծովուն (S [illegible]).— [illegible]] S [illegible].— եղանէ և 'ի[illegible]] C², C [illegible] և եղանէ, S եղանէ.— վասն ...թշնամեացն] C², C ի ծովուն, որ թշնամիք ոչ [illegible], S ի թշնամեաց ծովուն.— 4 եկեալ (C², C [illegible] եկեալ) 'ի [illegible] (C², C прибавл. ծովուն և) հայր (C² [illegible]) ի խորս (C², C прибавл. ի) [illegible] (C [illegible]) ի [illegible]] S отс.— գնաց] S прибавл. ի [illegible] [illegible] ի [illegible].— 5 C, S [illegible].— [illegible]] C², C [illegible]. — [illegible]] C отс. — C², C [illegible]. — C² [illegible]. C [illegible], S [illegible].—[illegible]] C², C [illegible], S [illegible] ի [illegible].—'ի վեր] C², C, S [illegible]. — 5—6 C² ի ցամաքի, S ի ցամաքն. — 6 և 'ի լոյս] C², C և ի լոյս երկրի, S отс.—'ի լոյս երկրաւոր] C², C, S отс.— S անուանէ և կերպարան [illegible]։

7 [illegible]] S [illegible].—C² [illegible], C [illegible].—'ի ծնունդս երկրային] C², C ի ծնունդս երկրայինս (C [illegible]), S ի [illegible] [illegible]. — և քաղցր կամօք] C², C [illegible] և քաղցր կամօք (C² [illegible]), S [illegible].—C² [illegible].—[illegible]] C² [illegible], C [illegible].—8 և նախախնամեաց] S отс.—C², C, S [illegible].— ի ժամանակ որ] C², C ի [illegible] որ, S ի [illegible] [illegible]. որ. — եղանեմ] C եղ.—8—9 'ի քաղցր և ժառանգ (C² [illegible]) ընտրութեան (C² [illegible]). այս ինքն] C [illegible], S отс.—9 ի լոյս անըստուեր] C², C [illegible] (C [illegible]) ի լոյս [illegible] (C [illegible]), S отс.—C և ի մայրն.—10 անուանեալ] S отс. — S կերպարան [illegible]. — [illegible] (C² [illegible]) կերպարանին] C², C прибавляютъ զի [illegible] (C [illegible]) [illegible] եղանէ և [illegible] (C² [illegible]. [illegible] և [illegible] [illegible] եղանէ և [illegible]) [illegible] ի [illegible] ծովէն և ի թշնամեաց [illegible], այս ինքն ի [illegible] և ի [illegible] (C [illegible]), S отс. и прибавл. զի [illegible], որ [illegible]։

ԼԵ. ՎԱՍՆ ՃՆՃՂՈՒԿԻ ԵՒ ԱԳՌԱՒՈՒՆ

[35 B]

Տէրն ասաց. անուէք զԹռչունս. զի ոչ սերմանեն և ոչ հնձեն. և ի. Ճնճղ. սաղմոսին ասէ. Ո որպէս զնա. Ո տայ կերակուր ձագուց ագռաւուց. և Յոբ ասէ. Ո պատրաստեաց կերակուր ագռաւուց:

Յորժամ հանէ ագռաւն զձագսն ի ձուոյն. երԹայ հայրն և մայրն և մոռանան զնոսա. Թող ի մոռանալ ծնողաց և ոչ կերակրեն. յայնժամ յայս խնամոյն զեղուԹիւն անկանի ի բերանոյն. և որԹն ծնանի ի նեխոց զեղու-Թեան. ժողովին ճանճք և մժղուկք. և ի ճանճոցն կերակրին. մինչև կարող լինին Թռչել և որսալ խորտակս կերակուր:

Իսկ առ մարդիկ լինի ագռաւն և ձագ նորա ի մեղաւորս. քանզի որպէս գոչեն առ Տէր. և տայ նոցա հոգւոյն կերակուր:

ԼԶ. ՎԱՍՆ ՄԵՂՈՒԻ

[36 B]

Է Թռչուն ինչ փանաքի և վաղխս. անախտ և անոյշ. և անկուն. և դու կարծես զնա ի քուն. որ ոչ է քուն. այլ խաղաղի. և խորհի. Թէ զինչ գործեսցէ զգործ. զոր բնիկն ուրինէ. նման վեց անկիւնի Ժա առնէ. և զձագա-րանն իւրեւ զերկինս ի վերայ իւրէ. ի տուէ և ի գիշերի անխափան կա-տարէ և լնու շտեմարանս իւր ամ քաղցրութեամբ ամ ծաղկանց. և զխակ ինքն. Թէ ոչ միայն իւրոյն. այլ ամ սպասաւորացն Տէր քաւական լինի գործն. այլ ունի զբոլոր աշխարհս հրաշանացն իմրեան:

Նոյնպէս է մեզ բանաւորացս նախանձել ընդ Թռչնոյն ընդ այն-միկ. և զամ աշխատութիւնս ժողովել ամ ամպաշտութեամբ և համբե-րութեամբ ի շտեմարանս ամենայն:

Cp. PA, XXXIV, p. 390.

Լ.Օ.ա. 26 Բ [Տար"]. վասն արծուի. Թէ իբրև ծերանայ և վառեն աչք նորա և չանեռանէ զլոյս արեգականն. ապա խորով գեղեցիկ բնուԹեամբն երԹա խնդրէ որմ. է. որ ընդ արևելս հայի. և անդ բնակէ. խ. օր և այդչն այդչն պշուցեալ հայի ընդ արեգակնն. և ընդ ծագել արեգականն բանին աչք նորա և լուսաւորին:

Նոյնպէս և դու. ով մարդ. եԹէ կուրանայցեն աչք սրտից՝ խնդրեա զաղբեր քեզ աւազի ա՚հց և աղօԹից և անդ բնակեա .խ. օրեա ժամանակ. և ապա ծագէ քեզ փրկիչն լոյս հոգւոյ և մարմնոյ և լուսաւորեսցէ զաչս սրտի քո. և փոխանակ հնոյն եղիցիս ն[որ] ի ձեռն հոգւոյն սրբոյ նորոգեալ ի զխաս-Թիւն որդւոյն այ:

Ա. Օր. 16 C² Է Թռչուն մի փառաւոր և վառ․ անմահ․ անհաս և անվախճան․ եթէ որ կարծէ զնա ի քուն, ոչ է․ այլ խաղաղի և խորհի, եթէ զինչ գործիցէ․ նման վերջաւորութեան աշխարհիս տանէ և զզուարթութիւն իւր և զերկինս իմն Թռչէ և ի տուէ և ի գիշերի անխափան կատարէ և լինի զգուշաւորութիւն իւր։

16 C² = 37 C.—Разночтенія C: 2 փառ.—3 զզուարթութ.—4 ի տէն.—լինի.—5 զգուշաւորութ.։

Ա. Օ. գ. 20 Տ Ասէ կոյ Թռչուն մի փառաւորի, վախճան, անմահ. և ոչ է մեռանել ոչ կարէ զնա. և Թէ զինչ գործեսցէ. ի վերջաւորութեան աշխարհիս և յառնէ և զնմանութիւն իւրև զերկինս ի վերայ խաղէ. ի տուէ և ի գիշերի անխափան կատարէ և լինի զամ շատոնութեան իւր քաղցրութեամբ յամ ծաղկանց. մինչև զխոտ նոցա իւրն, Թէ ոչ մեռցի իւրոցն. այլ ամ աղաւաղութեամբ նա բանական է ի հանուրն իւր։

Սզսանին (աղուանին) զոյլոր աւելորդաց հրաժանքս յինքն ընդունէր (-ել) մեզ պարս է մեղուցելոցս ի տուէ և ի գիշերի. գործէր (-ել) զգործն ամ յանուն Քրիստոսի և քաղցրացնաշաւի և անուշահոտ ընծայել զխոստովանն. զի ամ և նր հանապազ առ զօրս գեղեցկացեալ նոյն տալ իւրոց յորդորեն զմեռեալս. ի խնդիր եղանեն անուշահոտ ծաղկանց. նոյնպէս և մեք յորդորեսցուք զմեռեալս ի սէրն ամ և ի պատուիրանս նր. զի ամենայն փառացն արժանաւոր լիցուք ի Քրիստոս ի մի մեր, որ է ամ[ե]նայն յաւիտեան։

ԼԶ. ՎԱՍՆ ՄՈՐԴՈՒՐՑԻ

[21 Տ]

Ասէ կոյ այլ կենդանի մի ի ծովն իբրև զկղզի մեծ և ահագին. ի յերը ծովուն նստի. և քամակն ծեղքած լինի. երբ նստի, բաց կայ. զինչ գնայ, հասեալ գայ. նստի յերը ծովուն և ի բաց լինի ծեղք քամակին. գայ անձրև և կաԹէ ի փորն. և լինի մեծ կաԹն փայլ մարգարիտ։ Կայ կենդանի մի, որ չար խորհի նմա. առնու քար մի և ձգէ ի ծեղք քամակին. որ ի հասեալ չգայ. և գնալ ոչ կարէ. և նա ուտէ զմիս նր. և առնու և ցրուի մարգարիտն ի ծովն. և գնան լեզուօք և առնու զփուշքն երախային, որ նոր ծնեալ լինի ի մարքէն. և ի գլուխն քաշէ և իջանէ ի ծովն և ածէ ձէԹ իմն ծովին ընդ արեւն. և ձէԹն ի յարևէն լոյս տայ ի վայր ի ծովն. և նոյ քաղէ զմարգարիտն.

Այս աւրինակ է նրն կուսին. էր և մարգարիտն Քրիստոս. որ անսերմն ծնաւ ի նմ կուսէն Մարիամայ։

ԼԷ. ՎԱՍՆ ՍՈՂՈՄՈՆԴՐԻ

[37 B]

Է գազան մի վարազաձեւ յորին յԱԹովպացոց. որ հուր հնչէ ի յբերանոյն. որում անուն է սալամանդրոս. և անցանելով ընդ հուր ցրտացուցանէ և շիջուցանէ զնա. և բնակէ յինքն ի հուր։

ԼԸ. ՎԱՍՆ [illegible]

[38 B]

Ի գաւառն ինչ, որպէս եղն թանձրասս. և գիցն ձգէ որսորդացն և այրէ։

ԼԹ. ՎԱՍՆ [illegible]

[39 B]

Ի գաւառն ինչ մարդաձկերաց կեանք. որոց երեսն մարդոյն նման է և ամենայն գազանի և աղբին տիրամանութի և անուն կարկառին է։

Խ. ՎԱՍՆ [illegible]

[40 B]

Ի և այլ կենդանի որպէս զուլխար. և խաբատաշ. և ամենայն գիտարքս. զուրաս. և յայս ոիրք ի ձկանց. երկրակեննաց զօրով լուծ [ի] ծովուն և ուստ զմաղոծեալ ձկանն շուրջ զնա. և որսացեալ լինի և ինքն ի ձկնորսաց։

ԽԱ. ՎԱՍՆ [illegible]

[41 B]

Ի գաւառն ինչ՝ կանանցի ունելով զգլուխն և ձեռս և մէջս. այսպս ամենայն չորքոտանեաց։

ԽԲ. ՎԱՍՆ ԱՅԾԱՄԱՐԴԱՑ

[42 B]

Այծամարդք զգաւառներն մարդոյ ունին. բայց են թու իբրև զա[յ]ծ, եղջիւր[աւոր] և կճղաւոր։

ԽԳ. ՎԱՍՆ [illegible] ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ

[43 B]

Այն և այլազգի կենդանիք մարդադէմք. կիսաձիւք. երկգլխիք. կ ձեռա. նութ. փոքր ոտիւք. կիսաձայնք. կիսագազանք. կիսամարդք. անգլուխք և որ ինչ այսպս նման են։

ԽԴ. ՎԱՍՆ [illegible]

[44 B]

Ուսնդիմսս սովորականք և որ են մերկ իմաստասէրք ամենեքին հան. գերձ ոչ զգեստուն և. անկիրառ ոչ գործեն և մարմին կենդանեաց ոչ ուտեն.

բայց միայն կաթն և բրինձ և այլ սերմանս խոտոյ և բանջար և պտուղ ծառոց. գինի և շաքար. և ասեն, թէ ի պարսից գետայնքն առ նոսա տառապեալ. զոր ընդ խորեանց ասվորութեանց այնպէս մերկացուցեալ՝ տարան առաջի թագաւորին. որոյ տեսեալ կանայս մերկս ի սորասորութեան դրդմեցաւ ի ցանկութիւն. և հրամայեաց ի թագաւորէն զալ նա կանայս ի խառնակութիւն՝ զալ նա երկից անգամ. և զարմացեալ տեսեալ զնոյն ձև առասեալ նմա արքայն, թէ Ձին ձերում անձթ է. պատասխանին եւս ցթագաւորն, թէ անգ ամօթն ծածուկք են. և հրամայեաց ծածկել զնա և ածել յառաջ։ Եւ կոչեալ զեաքանին զարքայից արքայ. ծիծաղեցաւ և ասէ. ձեծ ոչ է մարդկանացս. բայց արքայից արքայ։ Եւ ասէ, թէ մեծաւ ճաշ տուր արքայն ձեր. որք կոչեսց ինձ հանդերձ նմին. և նա զէնեալ բազում կենդանիս. զարշեցաւ արքայն. մերժեաց և ասէ. այս չէ ճաշ, այլ պատերազմ և արեան հեղմունք։ Եւ այս պաշտօն է նոցա. զի առաւօտուն ելեալ երկրպագեն արեգական և ասեն. մեք զերեզ կարծեմք զձ. թէ այլ ով կայ արարիչ քո. նմա լիցի երկրպագութիւն մեր։

ԽԵ. ՎԱՍՆ ՎԱԳԵՐ

[45 B]

Է գազան ինչ նման առիւծու նրբակենդանիթ և երկայն. ի Հնդկաց կողմն է, որ կոչի վագր. զոր օրսան [յ]առաջակողմն շէշ առնել զվաղելոյ կորեանն. քանզի յարագընթաց ասեն զվագրն իբրև զհողմ. և յորժամ իմանայ զփորեանցն առնլն. թէ և յայժ հեռացեալ իցէ, փութով հասանի. և առաջադրն զմի կորիւն անանուն ի վայր զնեն. առ յայժ կորովցն ոչ մանրել ?չնէ զշիշն և ոչ առնուլ. թէ չկնար կորիւնն և հոլովելով առնի. ասեն, թէ զխթակաւ արուեստիւ զզօնացուցանեն իբրև զապիւծն։

Cp. PA, XXXV, p. 390.

ԽԶ. ՎԱՍՆ ՇԱԽԱՐՇԱՆԻ

[46 B]

Է գազան ինչ մեծ քան զփիղ նման ագռաւու և առիւծն. բայց ի պարանոցէն և ի գլխոյն ջորոյ նման ասեն. թէպէտ մեծ է յոյժ. և անուն շաւարշան. ի ոտս ունելով. ի վէժ ոտանն ճանկ[կ]ք են իբրև զարծուոյ և ընդ զնովն ընդ միմեանս խառնէ. և զփիղ լեզուաւն հարկանէ և սպանանէ և առնէ ճանկերն, որ ի վերին ոտն, և զնոյ. և յորժամ ջուր ըմպէ, ցրուէն ի ջուրն հասանի. բայց չնչովն զջուրն ի վեր քաշէ. և յորժամ լսեն զձայն նորա չորքոտանիք, արիւն միզեն։ Եւ վասն միջնորդութեան ասեն, թէ որձն նմին նման է. բայց միայն եղջիւրէն. զի լի գլխովն է մին և մեծ։

ԽԷ. ՎԱՍՆ ՊՏՂԱԲԵՐԻ

[47 B]

Զպտղաբերութիւն հանոյ ասեն, թէ որսան զնա բերանովս այլի. ի բերան այլին թաղչին սերմերքն. և յորժամ զա պտղաբերութիւն՝ առնու զերգն, որպէս չհարէ կենիլ. եղեալ սերմերքն ապականեն զնա։

ԽԸ. ՎԱՍՆ ՎԱՐԴԻՆ ԵՒ ՊՏՂԱԲԵՐԻ

[48 B]

Զվարդի ասեն, թէ վաղէ ի պտղաբերութենէ. և նա չհարէ համբերել ցաւոցն. երթա անկանի ի ծով. և երկրորդեան մեռանին։

ԽԹ. ՎԱՍՆ ՃՌՕՑՆՕՄԱՐԴԻ ՄԱՐԴԿԱՆ

[49 B]

Ասեն ի Հնդկաց կողմն մարդիկ վայրենիք՝ ի փափկաքս բնակեն. և մարթք նոցա որպէս Եթովպաց. որ ի Նեղոս գետոյ լինին. և ի գետոց (տես. նետոց) ոչ խոցին։

Ծ. ՎԱՍՆ ԵՂՋԻՒՐԱՄԱՐԴԿԱՆ

[50 B]

Ասեն և եղջիւրամարդիկ ազգաց որպէս զատիւծապարիկս։

ԾԱ. ՎԱՍՆ ՄԱՐԴԱԿԵՐԱՑ

[51 B]

Է ի Հնդիկս, ասեն, կղզի մի. թէ նաւ անդ լինի երթալոյ և բեռնս ունիցի երկաթի, ընկղմի. և բնակեալ են անդ մարդակերք։

ԾԲ. ՎԱՍՆ ԾՈՎԱԿԻ, ՈՐ Ի ԿԱՊԱԴՈՎԿԻԱ

[52 B]

Ի Կապադովկիայ է ծովակ մի. որ զաւազան կամ եղէգ կախեն մինչև ցերեկն և զիշերի մի թաղուն ի ներս, քար լինի՝ կալեալ ի ջուրն. և այն որ արտաքոյ մնայ, [յ]իւրում բնութեան մնայ։

ԾԳ. ՎԱՍՆ ԾՈՎԱԿԻ, ՈՐ Ի ԹՐԱԿԷ

[53 B]

Ի Թրակէ է ծովակ մի. յորմէ թէ ըմպէ ոք կամ լուանայ, մեռանի։

ՆԴ. ՎԱՍՆ ՄԱՐԴՈՅ, ՈՐ Ի ԴԱՍՏԻՆ ...

[54 B]

Ի փեղլաղմնից է ասելոյ մի․ [Մ]արդն թէ ըմպէ դա․ արքենից։

ՆԵ. ՎԱՍՆ ՋԵՐՄՈՑ Ի ԹՈՒՐՔԱՍՏԱՆ

[55 B]

Կա թուրք մեզ ի փոյթատակարան քաղաքս ընտիր ջերմուկ. զի զզօթի և զզխօսակ և որ գինեհարբ. ի նմա այլ չէ լինի. ի մանկոց և կամ այլ խմելն զգուշանալ. և զանգամանալցն և զայլ հիւանդս բժշկէ. զորս ասեն, թէ պատասխի ամն էր և քոյր ունէր. և երթայցն ի շարաւիքն կոյս. և յանկարծակի փոթորիկ եհաս և զքոյր մանկան վերացոյց մինչև ժամ մի ընդ յօդս և տանէր վերամբարձ. իսկ եղբայրն կշիռ երթայր ի նեղըսց և ոչ ինչ էր ձեռնհաս յօգնել. այլ միայն աղէր․ վայ ինձ, քոյր իմ. և արտասուէր. և թուլացաւ փոթորիկն. և աղջկան երկիր անկեալ բոլորովին անզամօքն ջախջախեալ։ իսկ եղբայրն բերեալ զնա ի շարաւիքն և ի ջրոյ զնա ի ջուրն ջերմուկին. և էրգ ասուրն ողջացաւ։

ՆԶ. ՕՂԱՒՆՍ

[58 C]

Ա՛նգ ազատեան աստղին, թէ զզօ քաղաքութիւնք և զզօ նենգաւորութիւնք մատուցիր և հանապազ մուտ և ել ի զարգարան մեծ հարկաւք։ Ա՛սէ ազատեան. թէ զանկանջօ ասկով կազմէք և ձեռքս ու ասքս ափի խոլխոլանաւք լնոյք. զիմ ազատութիւնս ոչ թողամ։

Ա՛յս ասած ցուցանէ այն ընդաղզոյն մարդոյն, որ հանապազ ջանան և զուրենց կամքն կատարեն յիմ իրք։

ՆԷ. ՈՐՔ ԵՆ ՄԱՐԻ ՕՂԱՒՆՍ

[59 C]

Ա՛ւ այլ ասեն իմաստունքն, թէ յիմար և անմիտ մարդն շատ ելանէ ի սիրտ և պիղծ կորուստ գործէ իւր անձինն, իւր ընկերոջն. բայց որ իմաստուն է. թէպէտ և անարգեն և հայհոյեն զինքն, նոյ անհնին համբերէ և տանու զհամբերութեան վարձքն յոյյ և զփառս և զգարդ առնուն ի մարդկանէ. բայց որ անմիտն է, շատ ելնէ ի սիրտ և կորէ զգլուխն. բայց երբ նստի սիրան, չգտանէ այլ զգլուխն և յետոյ ափշաւն մահոյ չափ է և չէ՛ օգուտ։

Որպէս ասեն իմաստունքն ասած, թէ՛

Նոյին ի պատուհան մի .Ի. ազատնի՛ որձ և մայրի. ժողովեցին զօրեան

ի յարաւոյն ի յասուպքն և լցին ի պատառհանն. սակ որձն ընդ մարին. մի՛ առնէր ի ցօրենէց. Թող ի կուլէրս և յարտաորեայքն առնէք. և զայս որ ծաղրկեցայք, նմանան պահեսք. առաց մարին. հրամանն քո է. առնեմ ի վեր երեկ. նոյ չորացաւ ցօրենն և յերար երեկ և Թերացաւ պատառհան. առաց որձ աղաւնին ընդ մարին, Թէ էր կերար զցօրենն. երդաւա մարինն, Թէ չեմ կերեր. շատատաց որձն, կառաց ի մեղրան, զլուխն կորեաց և սատակեց ծե-ծեաց. նոյ մնաաց մեղրի աղաւնին. յերբ երգաւ և անձրև եբեկ, հայԹ եկաւ ցորեանն և լցաւ պատառհանն. խմացաւ որձ աղաւնին, որ զուր մնաաց մեղրին աղաւնին, և չզխաէր ի խոցոյն, Թէ զինչ առնէր. և հանց ափշաւէր, որ ինքն զինքն լափէր. և չկայր ճարակ և չէր օգուտ վերջի ափշաւն. և զայն զատու ճարակ, որ եդիր զիր աշխատանքն յիր փախքն և ինքն զինքն խեղդեաց։

Նմանէս է որտայնեղ և անմիտ մարդն, որ շատ ելնէ ի սիրտ և սակ սիրտ բան և բերէ իր անձինն կորուստ և իւր ընկերոջն. և չէ օգուտ յետոյ ափշօն։

ԽԸ. ՏՕՍԼ, ՎԱՐԴԱ, ՊԱՏՕՆ ԵՒ ԱՐՏԱՏ

[60 C]

Ես այլ ասեմ խմաստունքն, Թէ որ ինչ ծառոյն, յայս կենալս իւր չունին, այլ զոր աշխարհին, այնեն խարեանց անձին և սան խարեանց հո-գուն. և իրք բնաւ չպահեն. զի զիտեն հաստատուն, որ անեն խարեանց ան-ձին և սան խարեանց հոգուն, այն ձեռս խարեանցն. զի այս կենալս իրքն, որ պահեն, յաշխարհս ձեռս. և չլինի իր հալծաւքին հոգոյն կամ մարմնոյն. մի՛ այն, որ անեն խմաստունքն խարեանց կենացն և սան խարեանց ձեռաւքն խարեանց հոգոյն. բայց որ շլացքն են և անզգութք և յափշտակողք և [ա]գահք որ կուչեն կոպապաշտք. զոր հալածին և զոր այլ և ընդ իրեանց պահեն և կենան խարեանց անձամբն տառք և զնուծ, շատն աղքատի և ոչ. որ լինի խարեանց հոգուն. այլ պահեն և ասեն. վասնենք կամ ծերանամք. զայս ասես առակաւս անենք մեզ և զայլս պահենք և ոչ անեն իրանց կենացն և ոչ իրանց հոգոյն։

Վասն նոցա խմաստունքն ասեն առակս զայս, Թէ՝

Գայլ մի խիստ քաղցեալ էր և գնաց զատու որսորդ մի, որ. աղանձեալ էր զլաւուն մի և շալակէր և երԹայր. նոյ հանդիպեցաւ խերն վարազ մի. նոյ եդիր ի վայր զղլաուանն և եզարկ վարազուն. նոյ վարազն եզարկ և սպան զորսորդն. և մնաւ վարազն և որսորդն. գնաց այն գայլն զատու զերկեքն ի մէկ տեղ մնաւծ՝ զորսորդն և զվարազն և զղլաուանն և շատ ուրախացաւ գայլն. ի վէր վազէր և խնդայր և ասէր. շատ ասուրց կերակուր ունիմ ինձ և ուտեմ և կշտանամ. բայց Թող նստեմ և Թասցիբեմ զիս. և առաց ինքն ընդ իւր միտքն, Թէ շատ ժամանակն խիստ անխելք է. ապա պահելն լա է. նմման կայ (=զայ) և կամ վասնեմ կամ ծերանամ. ապա Թող պահեմ զամէնս. և առ ժամս

հերիք է ինձ ազնուական լոյս. ձգեաց զսերմանն և եկաւ զլար ազնուական և կոչեաց. նա փրթաւ և զաւշակ ազնուականն և զայլսն ծծառանին և նախան զգայլն. և մեռան չորան ի մէջ անդ։

Ո՜վ շլաս մարդն է, որ իրք զօրան (= զօր ամէի). նայ սպանէ և ինքն ազգայն և յայլոցն յափ[շ]տակէ. և ոչ այնէ իւր կենացն և ոչ այլ իւր անձինն ակր և ոչ վա ոյ առյ աղքատի և յետև մեռանի և թողու զամէնն. ոչ լինի իւր հոգւոյն և ոչ իւր անձինն։

ԽԲ. [illegible] ԵՒ [illegible]

[61 C]

Եւ այլ ասեն իմաստունքն. լի է բազում անուանս քան զմարգոյն գեղեց-կութիւն և պայծառ տեսանին. չէ թէ մարգն գեղեցիկ լինի և աչօք տեսանի և պայծառ երես և ինքն զձևոյ բազմ լինի և զձևոյ խառնի և ամէն մար-գոյ վասն ասէ և քշտիկ զմարգն, այնպիսին վասն և սիրտ Թուի ամէն մարգոյ և ոչ թէ միայն մարգոյ, այլ և ոյ Թուի վասն. և այնպիսին չէ, թէ ազէա լինի և քաղցրախօսս և բազում առաջ. այնպիսին թէ և տեսողն և անձամբն վասն լինի. բայց այն բազում բնութեամբն և բազում խօսաւքն առ մարգ և առ ած օրհնած լինի և ընդունած. բայց թէ զամէնայն զիմաստութիւն զիտենայ և լինի գեղեցիկ և բարձրաբարբառ և մեծանայն և ամէնայն տեսով պայծառ և բանքն և խօսքն զձայր և վասն այնպիսին կոչի անմերկա[ւ]ղ. և չէ ոչինչ իրք մարգոյն ազգուա, բայց միայն ոյ երկուղն և բազում բաղքն և բազում անուանս. զի լի է ասիս մի ոյ երկիւղ ի մարգոյն քան զմեծութիւնս և զզանձս բազմաց. և թէ երկիւղ ոչ ունի: իբրև զմեռեալ ասէ և իբրև զչոր փայտ։

Եւ զի անկիտեացն առաջին իմաստնոյեկերքն ասացս, թէ՝

Նստի ի ծառ մի և ի ծղերէն կապած թմբուկ և ծնծղայք մի. իբրև զայր հողմ շարժէր զծղերըն, զիոյնէր թմբուկն և ծընծղայսն և սաստիկ ձայն հանէր. լսէր աղուէս մի ի զայն ձայնն և ասաց. ահայ ուր այս ձայնս կայ, հաւն կենայ շատ ճրագու. երթամ զտանեմ զինքն. նայ կշտացնէ զիս և լնու զիմ քաղցս. զ. (երէք = երեկ) հետ ձայնին և հայեցաւ և տեսաւ զայն թմբուկն և զծնծղայքն. ի վերայ վազէր և սաստիկ խնդայր և ասէր. ի հաւս զտանեմ շատ ճրագու, որ ուտեմ և կշտանամ. և վեր ելաւ և ձգեաց զայն զաւազ-աատալան և պատառեաց զնայ և ոչինչ զտաւ ի նայ, բայց միայն զփայտն և զայն չոր կաշին. զարմացաւ աղուէսն և սաստիկ յուշանչք ասէր, թէ ամէն ձայնդ ինչ էր, որ կայր ի քեզ. լաւ էր, թէ կայր ի քեզ. ա. պատառ ճրագու քան զայս ամէն առակ և ամրինակ ձայնդ։

Ո՜վ այն մարդն է, որ զամէնն զիտութիւն և զիմաստութիւն և զգե-ղեցկութիւն ունենայ և զերկուղն ոյ ոչ ունենայ. ոչինչ է ամէնայն գեղեց-

կութիւն նորա. լաւ է ասել մի երկեղ, որ է Մրջաղան, քան զամենայն գիտութիւն և զգերազանցութիւնս։

Կ. ԵՂԻՇԷԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

[62 C]

Եւ այլ ասեն իմաստունքն, թէ որ ոչ ունի զնէ, պարարէ զնոյ կատարել. զերկրորդ այլ ի կարիք լինի և աղաչէ զնա. նոյ լսէ իր աղաչանաց. ապա թէ խոստանայ ոչ կամ եկեղեցւոյ կամ խաչի կամ սրբոց կամ քահանայի և չկատարէ զխոստումն. երբ այլ լինի ի կարիք և խոստանայ, ոչ լսէ աղաչանաց նորա, թէպէտ և ստէպ աղաչէ և պաղատի։

Եւ մի այնպիսեաց տայցեն իմաստունքն առակս, թէ՝

Նշանակս մի ընդ գետոյն անցանէր և ընկաւ ի պտուտն և կանչէր և ասէր. ով Գէորգ, հաս ինձ և ազատէ զիս յայս տառապանաց. ես բերեմ քեզ կէս մարգ[ար]ան խունկ. հասաւ սբ Գէորգն և եհան զինքն ի գետոյն և ազատեցաւ ի նաւ շարժն և երթայր և նստաւ զարդարելոյ մի և աղանջէր և ասէր. զգէշ և զառատ ասէր, որ քանի յաշխարհս մարդկան կային մարդիկ. նոյ ի վերայ կառաց և ի վերայ ձիոց կային և յաշխարհս լուացեալ էին և մին ուր մարտիրոսացն և ոչ սիրելիք եղան. ամեն հիմայ կաշառք կու տանեն և ապա կուփրկեն զմարդն ի նեղութենէ. ասաց աղուէսն զայս ասէր, յանկարծակի շարժեցաւ փուլ գարն և ի վերայն կուրլէր. կանչէր աղուէսն և ասէր. հասիր սբ Գէորգ. ես բերեմ մարգարան, ողորմեա. հասաւ սբ Գէորգն և ազատեաց զինքն. չեկեցաւ աղուէսն ի լայր. երթայր անհոգ և աղանջէր և ասէր. ահայ տառապս. ասաց է իմ մարգարան խունկս, որ բերեմ քեզ սբ Գէորգ. մի եմ ես. փորձէ եմ ես, խանութապան եմ ես. ասաց է իմ խունկս, ոչ ես ունիմ ոչ քեզ բերեմ. յերբ զայս ասէր և աղանջէր, յանկարծակի հանդիպեցան նմայ որսորդք, թողին ի վերայ նր շներն. նոյ փախէր և կանչէր, թէ վայ զըրբոց պարտականս. է սբ Գէորգ, հասիր. մարգարանին խնդիր կուերթայ, որ տանէի զխունկն. զաւն մի այլ բերեմ քեզ. հասիր. նոյ չհասաւ աւգնութիւն. կալան զնոյ շներն և քարշ քաշ տային. նոյ գոչէր և ասէր. կանչէր և ասէր. թէ վայ զըրբոց պարտականս. կալան զնոյ որսորդքն և կենդանի քերթեցին զնոյ և թողին. ապա երեւեցաւ նմա սբ Գէորգն և ասէ. թէ՝ է շատ խորամանկ, արեամբք ես ներկեալ. բայց մարտիրոս չլինիս. այլ պարտապ միտանի[ս] զաւ։

Նայս այն մարդն է, որ ոչ խոստանայ կամ խաչի կամ եկեղեցւոյ կամ սրբոց կամ մարդոց և յետոյ խաբէ և չ'տայ. նոյ ինքն ստեանի, թէ ինչ ի վերայ այն (sic) Հիսուս Քրիստոս, որ է աւրհնեալ զամենայն (sic) արարածոց իւրոց յաւիտեանս ամէն։

ПРИЛОЖЕНІЕ VI.

ЛИСА И ВОЛКЪ ВЪ ЗАПАДНѢ.

[illegible]

V = рукопись Національной Библіотеки въ Парижѣ (anc. fonds № 125).
Pe = Բազմավէպ (Polyhistor), Венеція, 1881, XXXIX, pp. 193—196.

ԲԱՆՔ

ՎԷՊ ԽԱՐԴԱԽԱՇՏ ԱՂՈՒԵՍՈՒՆ ԵՒ ՉԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆՈՐԱ·

Կայր առանձնակէր մարդ մի բարի
ի Բասրայն մեծ և գովելի.
Որ Պարտէզ ունէր նորա կոչի.
Եւ ունէր նոյ մեծ և վայելուչ այգի մի
Նշէի ազգի և զանազան պտղով լի.
Ծաղկունք ցեղուցեղ գունով
Վարդ ռեհան մանուշակով
Եւ պտղովն քաղցր համ հոտով.
Ծառք սօսիմայրիւ սալւի չինարով.
Ջուրքն ի նոյ գնային խաղալով.
Նոյ և Թռչունք բազմամանց կային,
Որ Թուոյն համար չունէին,
Յամժամս անդ էին,
Քաղցր ձայնիւ երգանային.

Եւ այլ անթիւ և ոլով վայելչութիւն կայր ի նմա, որ մարդ լեզուով չէ կարէ զնոյ պատմել և կամ առել զայն այգւոյն գեղեցկութիւն.

Կայր աղուէս մի խիստ յայար,
Շրջէր ի լեռնականն ի շուրջ կոյ զոր.
Աղօթս առնէր նոյ անդադար
Եւ ի յԱյ ուզէր բարիք հազար.

СКАЗКА СО СТИХАМИ

О ПРОДУВНОЙ ЛИСѢ И ЕЯ ПРОКАЗАХЪ.

(въ стихахъ)

«Въ великомъ и славномъ городѣ, называемомъ Басрою, жилъ хорошій домохозяинъ; у него былъ обширный великолѣпный садъ, полный разновидныхъ и разнородныхъ плодовъ; въ саду цвѣли цвѣты разнообразныхъ красокъ, роза и душистый базиликъ съ фіалкою, урождались плоды съ пріятнымъ вкусомъ и ароматомъ, росли деревья — сосна и кипарисъ съ чинаромъ; воды въ немъ текли рѣзвясь; птицы жили тамъ въ такомъ множествѣ, что имъ не было числа: онѣ не переводились никогда и услаждали слухъ пѣніемъ».

Другихъ прелестей также въ саду было безчисленное множество, такъ что человѣку языкомъ не разсказать всего и не описать красоты того сада.

(въ стихахъ:)

«Въ то же время жила одна чрезвычайно хитрая Лиса: она скиталась въ горахъ, неустанно творила молитву и просила у Бога тысячи благъ;

Եւ էր նա վնասակար չար
Եւ հնարագէտ և իմաստուն մտօք
Զէտ զԽիկար։

Եւ նա էր յայն աղուէսուն թոռներցն, որ հետ Նոյին ի տապան մտան. և անունն զնոր անուն Ալլահ Հասան աղուէս. և գիտէր այն աղուէսն շատ իմաստութիւններ. և զգիրն յոյժ կարդացեր էր. ապա մոռացեր. կարդացեր էր շատ գրքին և ուսեր ի Հնդկաստան զհշմարողականն, զհնարքնջաթերն, զտալիսմերն և զհարքոււթեներն և զփիլիսոփայութեներն. զամէն ուսեր էր. ապա մոռացեր էր. բայց զհնարագիտութիւնն միայն գիտէր և զխաբելն. և ի լեռներն ի շուրջ կայր. ծարաւ և քաղցած կայր. և յաւուր միում մտաւքն խորհուրդ արար. և ինքն ընդ յինքն խօսելով իրեց և ասաց, թէ քանի կենամ ի յայս անշահ ձմեռնային լեռներս, որ ոչ կերակուր կայ և ոչ միխիթարանք. Ելանեմ գնամ ի մէջ շինու և տեսանեմ զաշխարհիս գեղեցկութիւն և գտանեմ զիմ ապրանաց ճարն։ և եկեալ իջաւ ի դաշտն և հանդիպեցաւ ան փառաւոր մարդոյն այգոյն. և տեսաւ զայն սիրուն այգին, լի մրգաւք և ցեղ ու ցեղ պտղով. և յայն ժամ վազեց ի պատն ի վեր և անկաւ ի յայգին ի վէր փորոյն և շուտ մի կանգնեցաւ. և զաչերն ասր և անդր ածեաց խուլ խուլ. և ոչ զոք տեսաւ անձ բայց յինքնէն. և ուրախացեալ գոհութիւն ետ այ. և օրհնեաց զաւրն զայն, որ այնպէսի բարու հանդիպեցաւ. յայն ժամ զմազն գիզացուց

была она коварна, злокозненна, изобрѣтательна умомъ и мудра, какъ Акиръ».

Она приходилась внучкой той лисѣ, которая вошла въ ковчегъ вмѣстѣ съ Ноемъ, а называли ее по имени Лисою Алла-hАсаномъ. Наша Лиса знала нѣкогда много мудрости и была весьма начитана, затѣмъ (все) забыла. Одно время она много перечитала книгъ: она училась въ Индіи арифметикѣ, фокусамъ, талисманамъ, медицинскимъ наукамъ и философіямъ, все выучила, потомъ забыла и умѣла только изворачиваться и обманывать. Такъ скиталась она въ горахъ, жила, поживала, алкала, голодала. Въ одинъ прекрасный день Лиса стала мысленно соображать и философствовать сама съ собою: «Доколѣ буду я, говорила она, жить въ этихъ безплодныхъ горахъ, покрытыхъ льдомъ, гдѣ нѣтъ ни пищи, ни утѣшенія? Выйду — пойду въ селенія, посмотрю на прелести міра и найду для себя средство къ жизни». Лиса спустилась въ равнину и набрела на садъ славнаго мужа; увидѣла она пріятный садъ, полный фруктовъ и разнообразныхъ плодовъ, вскочила тотчасъ же на ограду, упала въ садъ на брюхо, поднялась быстро и повела глазами изподлобія[1]) изъ стороны въ сторону, но кромѣ себя никого не увидѣла. Обрадованная она воздала благодареніе Богу и благословила тотъ день за то, что набрела на такое добро; въ тоже время, взъерошивъ шерсть

1) խուլ խուլ говорятъ собственно про суровый взглядъ человѣка въ гнѣвѣ.

և զագին արտ. ոլորելով ընդհրայ և շուրջ գայր ի յայգւոյն մէջն. և առաւել ուրախութենէն ոչ գիտէր՝ թէ զորն ուտէր. և սրտին բերկրութենէն ոչ գիտէր՝ թէ զինչ առնէր. քանզի ընկէր էր ի վերայ կանանչ խոտերուն և թաւալէր և զերեսն ի վերայ խոտերուն քսէր։ Ապայ ելաւ ի վեր և ասաց. թէ իմաստնին ասացեր են, թէ խիստ ուրախութիւն՝ տրտմութիւն նշանակէ. ոչ լինի, թէ իմ ուրախութիւն ինձ տրտմութիւն բերէ. զգուշութեամբ կենամ, որ ոչ որոգայթիմ. և գնաց ի շուրջ գալ ի մէջ մրգերուն. և սկսաւ և կերաւ շատ միրգ և շատ խաղող, ուստի որ իր պիտոյ. և ասաց, թէ ոչ պարտ, որ ի մրգէս մէն վայելեմ. երթամ զամէն զինչ, որ կայ, տեսանեմ աչաւքս. և տեսանեմ և ուրախանամ. զի այս ալ մէկ ժամանակ մի է. ամէն մարդոյ այսպէս բարի չէ հանդիպել։ Նա գնաց ի ժուռ գալ. և ի մէջ այգւոյն տեսաւ արձակ տեղ մի, որ շամամն էր ցանած և ի շամամին մէջ դմակ մի էր դրած և ի ներքևն ականարգ էր լարած. բայց զականարգն ոչ տեսաւ աղուէսն։ Նաև աղուէսն. ահայ գտայ զիմ առողջութեան դեղն և զիմ կենաց ճարն՝ առաւել հիմայ. որ շատ խաղող եմ կերեր և զխոնաւութիւն զիշացեր է. նա այս դմակս ինձ խիստ աղէկ է. որ հանէ զգիշութիւնս յինէնէ։

Ծափ էզարկ. սիրտն դողաց և զինմ ուրախութիւնն, զոր տեսեալ էր, մոռացաւ ի դմակին սիրոյն և կամէր քարշել զդմակն և

33 դողաց] Po դողաեց·

и скрутивъ хвостъ колесомъ, прошлась по саду; отъ чрезмѣрнаго веселья она не знала, что ѣсть, и отъ сердечной радости не знала, что дѣлать; такъ что бросилась на зеленую траву, валялась и мордой терлась о траву. Затѣмъ она поднялась и сказала: «Мудрецами сказано, что чрезмѣрное веселье предвѣщаетъ печаль. Не дай Богъ, чтобы мое веселье принесло мнѣ печаль; буду настороже, чтобы не попасться въ западню». Пошла она гулять среди плодовъ, принялась ѣсть и поѣла много плодовъ и много винограда, гдѣ только ей хотѣлось. «Не подобаетъ», — сказала Лиса, — «услаждать себя одними фруктами; пойду и осмотрю своими глазами все, что есть въ саду, увижу и порадуюсь, потому что это тоже единственный (въ своемъ родѣ) случай: не всякому человѣку выпадаетъ такое благо». Лиса пошла гулять и увидѣла въ саду открытое мѣсто, засѣянное тминомъ: среди тмина былъ разложенъ курдюкъ, а подъ нимъ разставленъ капканъ, но капкана Лисица не замѣтила. Она сказала: «Вотъ я нашла себѣ укрѣпляющее лѣкарство и живительное средство; особенно теперь, когда я поѣла много винограда, и тѣло пропиталось влажностью, этотъ курдюкъ будетъ мнѣ очень полезенъ: онъ извлечетъ изъ меня влажность».

Всплеснула Лиса лапами, сердце у нея затрепетало, и отъ влеченія къ курдюку она забыла всю испытанную радость, хотѣла оттащить курдюкъ и

առնուլ, և ապա միտս արար և ինքն զինքն ի յետ քաշեաց. և ասաց. Թէ իմաստնոցն ասացեր են, Թէ յագար աղուէսն երկու ոտուքն ի յորսա-նարդն կայ անկանի. չէ աղէկ, զինչ ես կանեմ. զգուշացած կենամ. որ չէ լինիմ առակ. զինչ Ադամ ի մէկ ուտելուն զրկեցաւ ի շատ բարութէն։ Նա ասէ աղուէսն. Թէ իրքս որսոգայթ չէր, նայ դմակն ի չամանին մէջն ինչ կայգէր. չամանն ի չարչնոցն կայ լինայ և դմակն ի խասապնոցն. չամանն ու դմակն ինչ ազգական են իրեարց. չամանին ազգն քարաւան է. զդմակն և զչամանն ի մէկ տեղ ով է տեսեր. զի մէկն ի չարչնոցն է և մէկն ի մսագործոցն. յայս դմակէս վախել պիտի. շահ ու բան չէ կայ ի հոս և խելլոյ. և ասաց զայս բանս, Թէ

Ով առաւել ձգտայ

Նա բան զինչ չափն ի վեր գայ,
Հանց փորձանաց դիպէնայ.
Որ ամէն աշխարհիս առակ լինենայ,
Ի ձեռս հզաւրաց մատնի նայ
Ամենայն տեղ ամօթով լինենայ.
Թուք ու ծաղր ընկերաց լինի նայ
Ու գլուխ ի վար շուրջ կայ գայ նայ.

Նա ապա դարձեալ եմուտ ի ծառոցն ի մէջն և ուտէր զմիրգն. զորն ուտէր և զորն ոտիւքն արորէր և ցրուէր. և ելեալ երթար ի լեառն ի վեր և յիշէր զվայելչութիւն այգոյն և զպարարութիւն դմակին և խելքն ցնորէր։ Նայց եկեալ յանկարծակի տէր այգոյն և տեսաւ

13 իրեարց] Բօ իրերաց. — քարաւան] Բօ քարաւանք։

взять, но потомъ поразмыслила и сама попятилась назадъ со словами: «Мудрецами сказано, что продувная Лиса попадается въ западню обѣими ногами. Не хорошо то, что я дѣлаю. Буду осторожною, чтобы не стать притчею, какъ Адамъ, который лишился многихъ благъ за то, что поѣлъ одну (вещь)». Затѣмъ Лиса сказала: «Если бы тутъ не было козней, то для чего курдюку быть въ тминѣ? Тминъ бываетъ въ зеленной лавкѣ, а курдюкъ — въ мясной. Какое родство между тминомъ и курдюкомъ? Родственникъ тмина — сельдерей. Кто видѣлъ въ одномъ мѣстѣ и курдюкъ, и тминъ? Одному мѣсто въ зеленной лавкѣ, а другому — въ мясной. Надо опасаться этого курдюка. Здѣсь нѣтъ ничего, чѣмъ бы разжиться или нажить ума». При этомъ Лиса произнесла слѣдующее въ стихахъ:

«Кто домогается слишкомъ многаго, гонится за тѣмъ, что выше его силъ, тотъ подвергнется такимъ испытаніямъ, что сдѣлается притчею въ мірѣ, будетъ преданъ сильнымъ и повсюду пристыженный, оплеванный и осмѣянный товарищами станетъ ходить съ поникшей головой».

Затѣмъ Лиса вошла подъ деревья и ѣла фрукты. Часть плодовъ она ѣла, а часть попирала ногами и разбрасывала. Вышедши (оттуда), Лиса отправилась на гору, предалась воспоминаніямъ о прелестяхъ сада и о тучности курдюка и унеслась мыслями въ (міръ) грёзъ. Тогда пришелъ неожиданно хозяинъ сада, увидѣлъ,

զմրգըն կոխած և զխաղող ճապաղած. առաւ գնաց և այլ բեր մեծ դմակ մի եբեր և եդ ի յառն դմակին տեղն և լարեց թակարդան ի ներքըն. և ասաց. կարեմ ափել զվնասակարն իմ. և ինքն գնաց: Իսկ աղուեսն ոչ կարաց հանդուրժել ի դմակին սիրոյն և մնալ ի մի տեղ կենար. վասն որոյ եկն դարձեալ ի յայգին ու տեսաւ զայն մեծ դմակն և կայ թալկանայր ի դէմն, ախ ասէր և հառաչէր, մռընչէր և ոտիւքն զգետինն փորէր: Ասաց. Թող ուտեմ ես յայդմէն. ինձ խիստ օգուտ է. զի մեր հաքիմներն ասացեր են, թէ այնպիսի դմակն ամ ցաւ, որ ի փորն և յաղիսն լինի, ի սիրտն և ի լերդն, ի գլուխն և յականջն, նզլայի, սաւդայի, պլղամի և սաֆրայի, կուլընջի և նկրիսի և այլ ինչ ցաւ, որ կայ, դեղն այս է. լեղի մրգերուն ուտելուն և ի խաղողէն. որ սիրտն պղած լինել այս, դեղն այս է. և ասաց, թէ ամէն անձս ծանդրացեալ է և խորս կոյ խառնէ ի դիմաց դմակին: Նա կամէր վազել ի դմակն և առնուլ գնաց. և այլ վայ ինքն զինքն ի յետ քաշեց. և ասաց, թէ սիրտս կուզէ ի յայս դմակէս. ապայ ինչ պատեհ է. որ հետ իմ սրտիս երթամ, որ կորուսանէ զիս. զի ան մարդն, որ զիր սիրտն յիւր հրամանքն պահէ, նայ շահի զայս կեանքս և զան կեանքն.

5 ափել] Ро ափշել. — 21 պղած] Ро պաղած. — 22 խորս] Ро փորս.

что плоды истоптаны и виноград разбросанъ, ушелъ и принесъ другой курдюкъ — пожирнѣе и побольше, положилъ на мѣсто прежняго курдюка, а подъ нимъ разставилъ капканъ. «Съумѣю словить (*по списку* Ро: одурачить) причиняющаго мнѣ вредъ», сказалъ онъ, и самъ ушелъ.

Лиса отъ влеченія къ курдюку не могла высидѣть на одномъ мѣстѣ и одного часа, почему она опять пришла въ садъ и, при видѣ большого курдюка, обмирала, ахала, охала, рычала и рыла ногами землю. «Что-же? поѣмъ этого курдюка», сказала она: «мнѣ будетъ очень полезно, ибо нашими врачами сказано, что такой курдюкъ исцѣляетъ всякую болѣзнь, бываетъ ли она въ желудкѣ или въ кишкахъ, въ сердцѣ или въ печени, въ головѣ или ушахъ, — онъ лѣкарство отъ [всего]: пасморка, желчи, гноя, меланхоліи, колики, подагры и всякой другой болѣзни, какая только существуетъ; противъ желчи, знобящей сердце, которая возникаетъ отъ объяденія плодами и виноградомъ, лѣкарство — этотъ же курдюкъ». «Все мое существо», продолжала Лиса, «истомилось, и внутренности трепещутъ при видѣ курдюка». Лиса уже собралась броситься на курдюкъ и взять его, но опять попятилась назадъ. «Хотя мое сердце и желаетъ курдюка», сказала она, «однако надо ли идти мнѣ за сердцемъ, чтобы оно погубило меня, когда тотъ только обрѣтаетъ настоящую жизнь и будущую, кто держитъ свое сердце во власти. Нѣтъ!

և չէ պատշաճ, որ ես հետ իմ սրտիս երթամ. այլ զգուշաւոր կենալն աղէկ է. քանզի որ զգուշաւոր կենայ, զբաղդաւորութիւն գտանէ։ Եւ ասայ զայս բանս թէ

Զգուշաւոր կաց, որ յանկարծակի չէ փաթարակիս.
Ի շահուն տեղն զեն բերես աշխարհի առակ լինիս.
Նման առաջին մարդոյն, որ միոյն փոխան յամենէն դու զրկիս
Առակ նշանակի լինիս
Խանգերչ որոգայթ մտանիս.

Եւ այլ վաղ գնաց ի խաղողին և ի մրգին ուտել. ուտէր և վաթէր տափէր, կոխէր և ցրուէր. հետ ուտէր և հետ յիշէր զդմակին գիրութիւն և ի սրտէն ի վեր հառաչէր. և միւս այլ աւուրն գնաց մաւա ի դմակին և ասաց. Թէ իմ սիրտս դադար չի տար և հոգիս կայ ելնէ. ինչ անեմ. Ճար չէ կայ. Թէ մօտենամ, կայ վախեմ. Թէ առակ լինիմ. եղն ի յիւր-մէն կայ կաթէ և գշունչս կայ քաղէ, Թող ուտեմ. զի Թէ մարդն զգլուխն ի կիշուրք չէ դնէ, նայ գանձ չի գտնէր. և վաճառականքն զիւրեանց գլուխն մահու կայ դնեն և ապայ ի ծովն կայ մտանեն. ով զառհամաթ չէ քաշէ, նայ շահ չի գտանէր. և Թէ ի փշէն վախենայ, նայ վարդն չէն քաղէր. զի փուշն ի յարմաւէն ալ կայ լինայ. Մարգարիտն ի ծով կայ լինի և մեծագին ակունքն ի հեռու աշխարհ ու գիժար տեղ կայ լինի. և այլ այսպիսի բանիւ բռոյ-պնդէր զինքն. և

но слѣдуетъ мнѣ идти за сердцемъ, а лучше быть настороже, такъ какъ кто остороженъ въ жизни, обрѣтаетъ благополучіе». При этомъ Лиса произнесла въ стихахъ:

«Будь остороженъ, чтобы нежданно ты не попалъ въ бѣду — вмѣсто выгоды понесешь ущербъ, станешь притчею въ мірѣ подобно первому человѣку, изъ-за одной вещи лишишься всего, станешь притчею въ примѣръ (другимъ) и будешь предавъ западнѣ, изъ которой нѣтъ спасенія».

Лиса опять пошла поѣсть винограда и плодовъ, ѣла она и мяла ногами, попирала и разбрасывала; ѣла она, вспоминала тучность курдюка и вздыхала изъ глубины сердца.

На другой день Лиса отправилась къ курдюку и сказала: «Мое сердце не успокаивается, и душа съ тѣломъ разстается. Что дѣлать? Нѣтъ (разумнаго) исхода. Если приближусь къ курдюку, боюсь, что стану притчею, нѣтъ,— такъ жиръ сочится съ него, и у меня дыханіе спираетъ; давай поѣмъ, ибо, если человѣкъ не рискуетъ своею жизнію, то онъ сокровищъ не находитъ, и потому купцы обрекаютъ себя на смерть, когда пускаются въ море: кто не испытаетъ лишенія, тотъ не обрѣтетъ прибыли. Если шиповъ бояться, то и розы не рвать: шипъ бываетъ и на финикѣ. Жемчугъ обрѣтается на (днѣ) моря, и драгоцѣнные камни находятся въ отдаленныхъ недоступныхъ странахъ», такими и подобными словами Лиса ободряла себя. Наконецъ она

ասէր. Թող ուտեմ ես յիւրմէն. անուշ լինի.

Գիշերն քուն չունիմ յիւր սիրուն
Եւ հանգստութիւն հատեր է զօրն ի բուն.
Կենամ ահամ ու երերում.
Վախեմ. թէ մեռնիմ ի դմակին կարօտուն.
Զի գիշեր ու ցորեկ յերեսս է տեսն նորուն։

Եւ այլ վայ մտայղարձեցաւ ինքն ընդ յինքն և ասէ, թէ չէ իրք՝ զինչ ես կամիմ. որ չէ ընկնիմ ի յորոգայթ և յետոյ ափսոսալն ինչ օգուտ է. պիտոյր ինձ հանց մարդ մի, որ գայր զան դմակն շարժեցէր. որ ես տեսանէի՝ թէ ինչ կայր ի ներքեն. ամ ինչ անեմ. ինչ է իմ ճարն. չեմ իշխեր ուտել ու չեմ կարեր կենալ յիւր սիրուն ի մէկ տեղ։

Բազում աւուրս մտայղարձեցաւ, Թադբիր և հնար գտաւ և ասաց, թէ ուր գտանեմ մարդ մի, որ գայ զայս դմակս շարժէ. որ ես յիմանամ՝ թէ ի ներքեն ինչ կայ. և ասաց, թէ զմիկ դրանամ՝ Եւ դարձեալ ինքն ասաց, թէ այս բանիս ապուշ մարդ պիտի. և ապայ մտայղարձեցաւ, Թադբիր և հնար գտաւ և ասաց, թէ ի կարճ մարդկերն ապուշ մարդ չէ կայ. և յերկայն մարդկերն ապուշ մարդ շատ կայ. և ասաց աղուէսն. ամ թող երթամ՝ ի շուրջ գամ ի յաշխարհս, մաղեմ և

сказала: «Давай поѣмъ его. На здоровье 1)! ([illegible])

Ночью нѣтъ у меня сна отъ страсти къ нему, и покой мой нарушенъ цѣлый день; все время я въ тревогѣ и трепетѣ; боюсь умереть отъ разлуки съ курдюкомъ, ибо образъ его носится передо мною и днемъ, и ночью».

Но тутъ Лиса снова занялась размышленіемъ: «Не дѣло то, что я собираюсь сдѣлать, говорила она; какъ бы я не попалась въ западню, а что пользы раскаиваться потомъ? Мнѣ бы пригодился такой человѣкъ, который бы подошелъ и стрясъ этотъ курдюкъ, чтобы я увидѣла, что находится подъ нимъ. Что дѣлать? Къ чему прибѣгнуть? Я не могу ѣсть курдюка и, томясь за немъ, не нахожу себѣ мѣста».

Лиса размышляла долгіе дни, нашла средство и составила планъ. «Гдѣ мнѣ найти человѣка», разсуждала она, «который подошелъ бы и стрясъ этотъ курдюкъ, чтобы я узнала, что находится подъ нимъ?» «Кого мнѣ подыскать?» прибавила она, и сама же рѣшила: «Для этого дѣла мнѣ нуженъ глупый человѣкъ». Затѣмъ она подумала, нашла средство и составила планъ: «Среди коротышекъ», сказала она, «глупыхъ нѣтъ, а среди долговязыхъ — глупыхъ людей много». «Такъ давай пойду», сказала Лиса, «обрыщу міръ, просѣю (его) черезъ сито,

---

* Ու հնդուարզ կ. ես ուտեմ եւ երթում։

1) Покушаете ли чего либо, напьетесь ли воды, искупаетесь ли въ банѣ и т. п., армянинъ неизмѣнно привѣтствуетъ васъ возгласомъ «անուշ», пріятно въ смыслѣ на здоровье. За отсутствіемъ другого лица, Лиса сама спѣшитъ пожеланіемъ себѣ здоровья.

ծըռնեմ և ի վեր հզեմ. մի թէ գտանեմ յերկայն մօրք մի. և գնաց բաղում աւուրս ի շաւըղ երկու. և յանկարծակի գտաւ ի լեառն յերկայն կապուտ գայլ մի սոված և քաղցած. և տուաց ողջունեն. բարև քեզ, գայլ Աղուշախտայ, գայլերուն գլխաւոր. Անդ շախտայ գայլերուն գլխաւոր,

Զերս գործերի երեսդ թուխ.
Շունչդ պակսի գէտ ծուխ.
Կեանքդ լինի սակաւ և սուղ.
Մորթիդ լորվի քան զհուզ.
Մարմինդ չորանայ քան զապուխտ.
Ազանց մեծաց փառաւոր
Լինի մուշտակ աղվոր.
Զաւրն կենաս հոգ վշտոր.
Քու շարն տանի զքեզ զանդունդք (sic) ի խոր,
Այսօր բարով.
Աչկիդ կաւով.
Աստուած քեզ խռով
Աւուրս ոլով.
Ծեծուիս բրով.
Մեռնիս սրով.
Խեղդիս ի ծով.
Շունք տանին զքեզ քարշելով.
Պատառ պատառ անելով.
Զքեզ ծիծաղին անսալ անելով.
Ափսոս և վայ քեզ ասելով.
Զմորթիդ տանեն շալակով.
Զքեզ այրեն հրով։

Ինչ աղէկ ես։ Ասէ անմիտ գայլն. ահլահ ու սահլահայ (sic) ու մարհաբայ. Ո՜ Աղլահասան աղուէս փոքրիկ. Ուստի կոյ գաս գու քծնելով շան լակոտիկ. Փորդ ուռի քանց զգինու տիկ. Ամուր մեզ քանի մի բարով խապրիկ.

16 Pe հոգ և ի վշտոր. — 34 Pe քծնելով։

вынѣшаю и переверну вверхъ дномъ, можетъ быть, найду долговязаго». (Лиса) вошла, рыскала долгіе дни и вдругъ встрѣтила на горѣ долговязаго сѣраго Волка, голоднаго преголоднаго. Лиса сказала *(по стихамъ)*:

«Привѣтъ тебѣ, Волкъ Аnу-Чахтай, вождь волковъ, чтобы лице твое почернѣло, какъ уголь; дыханіе твое исчезло, какъ дымъ; жизнь укоротилась и стѣснилась; кожа твоя стянулась бы какъ сушеные плоды; иссохло бы твое тѣло какъ копченое мясо, и сдѣлали бы изъ шкуры прекрасную шубу на славу великихъ родовъ; дни твои жить тебѣ въ заботахъ; твое злодѣйство да низведетъ тебя въ глубину бездны. День сей здравствуй, съ гноемъ въ глазахъ, Богъ да будетъ въ гнѣвѣ на тебя долгіе дни, чтобы тебя били палкою, и ты умеръ отъ меча, утонулъ въ морѣ; пусть собаки тащатъ и влачатъ тебя, разрывая на куски, издѣваясь надъ тобой, дѣлая тебя посмѣшищемъ, шкуру снимутъ съ тебя живо, а самого сожгутъ въ огнѣ! Какъ ты прекрасенъ!»

Глупый Волкъ сказалъ: «Ahла, саhла, марhаба[1]), т. е. добро пожаловать! *(по стихамъ:)* О Лиса — коротышка Анла-hАсанъ, откуда идешь ты ласкаясь, щенокъ собаки! Да раздуется брюхо у тебя, какъ бурдюкъ (полный) вина, дай же мнѣ немного добрыхъ вѣсточекъ. Откуда идешь

1) *ahлян ва саhлан* и *марhабан* суть арабскія реченія, употребляемыя и у прочихъ мусульманъ.

ուստի գաս, ինչ խապար. Աղուէս ասաց. է՛ Աբու-Չախտայ գայլ գայլերուն գլխաւոր. քու բարև արևդ, որ մեծ մարդու զաւակ եմ ես. Աբու-Չախմախին որդին եմ ես. իմ հայրն ի յասխաթին գրեր էր, յէր վախճանեցուան ողորմած հոգին. և ասաց, թէ ի խոլէքնուն (խելաւքնուն) հետ ի շուրջ գ՚ւ ալխոյս. և շատ ի մուտ եկի և ւ հրամանքդ զայս խելաւք. և ձեզ բարի անունդ եմ լսեր և ի քեզ եկեր և չէս ղքեզ խելաւք և իմաստուն չեմ տեսեր. և պիտի որ ի քու խելացդ և ի շնորհացդ ի յիս հասնի։ Նա ապայ գայլն շփացաւ ինքն ընդ յինքն և ասաց. Ո՛վ Աբլայ հասան աղուէս խելաւք պտտէիր և ի շուրջ գայիր. ամ եկիր գտար. ինչ աղէկ գտար. հազար բարի եկիր։ Նա աղուէսն երկիր եպագ գայլուն և ասաց. ասացեր են իմաստուններն, թէ. գ. իրք հայֆ է. ի կուրին առջև ճրագն հայֆ է. խելաւք մարդն մուտ յանգէտն հայֆ է. թէ զճրագն ի յարեգակն վառեն, հայֆ է։ Ասէ գայլն առ Աբլայ հասան աղուէս. Թէ զան սուտ են ասացեր, թէ զՅովսէփ գեղեցիկին գայլն կերաւ. զի եղբարքն հիլաթեցին զնայ և ոչ թէ գայլքն կերան։ Նա իմ մեծ հայրն ազատ Ահմատն էր. խիստ յաջող մանուկ էր՝ հանց որ ի մէկ զարկն զերկու պախրէն կը առնուր. և խիստ բարի էր ան ողորմած հոգին. ամ ես ի նորա թոռներուն եմ

ты? Какія новости? Лиса сказала: «Волкъ Ану-Чахтай, глава волковъ, клянусь твоею прекрасною жизнью, я дитя знатнаго рода, я дитя Ану-Чахмаха. Отецъ мой написалъ въ завѣщаніи, когда онъ умиралъ, да смилуется надъ его душею (Господь), и (такъ онъ въ завѣщаніи) сказалъ, что я должна вращаться съ умными, и долго рыскала я (по бѣлому свѣту), пока не нашла твоего степенства: я слышала о твоемъ хорошемъ имени и пришла къ тебѣ, и (признаюсь) я не видывала подобно тебѣ умнаго и мудраго; надо полагать, извѣстная часть отъ ума твоего и твоихъ талантовъ пристанетъ и ко мнѣ». Тогда Волкъ возгордился въ душѣ и сказалъ: «О Лиса Апла-hАсанъ, умно ты искала — рыскала, такъ ты явилась и нашла и какое добро нашла ты! Тысячу (разъ) тебѣ добро пожаловать!» Лиса била челомъ Волку и сказала: «По мнѣнію мудрецовъ, три вещи достойны сожалѣнія — жаль свѣчку передъ слѣпымъ, жаль умнаго человѣка при невѣждѣ и жаль зажигать свѣчку при солнцѣ». Волкъ сказалъ Лисѣ Апла-hАсану: «Лгутъ тѣ, которые утверждаютъ, будто волкъ съѣлъ Іосифа Прекраснаго, ибо братья устроили ему западню, а не то, чтобы волки его съѣли. Мой дѣдъ вождь Аhматъ былъ чрезвычайно сильный молодецъ, такъ что однимъ ударомъ разилъ и хваталъ двухъ воловъ[1]), и хорошъ онъ былъ, да смилуется (Господь) надъ

6 յէր] Բօ յէրր.

1) պախրէ въ діалектахъ, такъ напр. въ Ахалцихскомъ говорѣ значитъ дикая коза. Въ но-

Ըսաւ աղուէսան, լսեր եմ, պարոն, և գիտեմ. ամա ասէ դըներ Թորայէն, Թէ ինչ պէս Թորայ ունիք. ասէ գայլն. մեր Թորայն որ ունինք, այս է. վաղվընէն ելեր որ ի քնուն ի վեր կայ ելնունք. նայ մեք ի դուռան կու նայինք, որ զհետ կայ տեսնունք. ի հետ հետին կայ երԹանք. գառն կամ ոչխար, զինչ որ կայ հանդիպի, նայ կայ առնունք: Ըսաւ աղուէսան. աւրհնեալ ի քոյ վերայ և ի քոյ Թորային վըր.

Քո Թորայն քեզ շնորհաւոր.
Ու քոյ առողջութեան կարի
Ու զքեզ խայԹէ ի կոր.
Քեզ Ճամբայց մոլոր
Ու ձեռքդ չոր.
Խորայ ունիս գու աղվոր:

Ըսաւ գայլն. Ըսպէս հաւան աղուէսո. ամ գու ալ ասէ դըներ Թորայէն, Թէ ինչ պէս Թորայ ունիք: Ըսաւ աղուէսան. մեք խաւարիմ եմք. որպէս յառաջին ասացի, իմ հայրն Աբու չախմախն է և իմ մեծ հայրն Դիմնին ու Քալիլին են. գրած կը, Թէ խարդախութեամբ զառիւծն և զուձն յիրար ձգեցին խռով. մեք հինաԹով ենք զխաղքն ի նազանէկ ուսեր և զխաղքերն: Ըսաւ՝ գայլն աղուէսանն, Թէ դու մեծ ես Թէ քու հայրն: Ըսաւ՝ աղուէսան. այդ հով զրոյց է. քոյ խաւսքն

его душою, а я ему прихожусь внучкой». —«Слышала я, господинъ мой», сказала Лиса; «я знаю, но скажи про вашу религію, какое у васъ Св. Писаніе»? «Наше Св. Писаніе, которое мы чтимъ», сказалъ Волкъ, «таково: рано утромъ, только что встанемъ отъ сна, мы глядимъ въ двери, чтобы замѣтить слѣдъ, идемъ по слѣдамъ ягненка или овцы, что случится, и хватаемъ». «Да смилуется Богъ надъ Тобою и надъ твоимъ Писаніемъ! *(въ стихахъ:)*

Съ твоимъ Св. Писаніемъ поздравляю тебя. Да сокрушится твое здоровье, да ужалитъ тебя скорпіонъ[1]), съ пути да собьешься, да отсохнетъ у тебя лапа! Что за прелесть твое Св. Писаніе!»

Волкъ сказалъ: «Такъ скажи и ты, Лиса Апла-hАсанъ, про вашу Библію, какое у васъ Св. Писаніе?» — Лиса сказала: «Мы — (родъ) древній, какъ раньше я доложила; отецъ мой — Апу-Чахмахъ, а мой дѣдъ — Димна, также Калила(?), и (о моихъ предкахъ Димнѣ и Калилѣ) написано, что они коварствомъ поссорили Льва и Быка; мы (же потомки) очень изобрѣтательны и краснобайству и надувательству выучились у нихъ (по тому Писанію)». Волкъ сказалъ: «Ты старше или твой отецъ»? Лиса сказала: «Это чистая сказка[2])! Твоя рѣчь

слѣдмомъ значенія приходилось мнѣ слышать это слово и изъ устъ Ворнакцевъ, въ Борчалинскомъ уѣздѣ.

1) Необъясненнымъ остается ի, тѣмъ не менѣе предлагаемый переводъ ближе къ истинѣ, чѣмъ прежній (Живая старина, 1891 г., Вып. IV, стр. 154), гдѣ ի փոր понято какъ нарѣчіе; փոր въ смыслѣ փորիՙ употребляется въ діалектахъ.

2) Дословно *холодная сказка*; въ Эчміадзинѣ говорятъ սառն սուտ *холодная ложь* въ смыслѣ *сущая ложь*.

ի յամն մարդկան կայ նստեր, որ մէկ մը ի շուկային մաճեր էր ու շամբէ կը ուտէր, նոյ մարդ մը ալ եկաւ ու ասաց. Թէ չէ ամաչեր որ ի մէջ շամբիդ շու֊կայ կուտես. չես վախեր որ ի խե֊լաց մարդկանց ի քով խօսք կասես։ Ասէ գայլն, Թէ իմ զրուցս ու քուկդ զիրար չէ առին. ես զգլխուն զրոյց կայ առնեմ և դու զադրիցն պատասխանս կուտաս. զեռ զան որ կասեն, Թէ մէն ի սանդուխէն ի վար անկաւ, նոյ էշն զպորտն ձգեց. և մէկ մը հերիսայ կուտէր, նոյ մարդ մը եկաւ ու ասաց, Թէ հերիսը ուտես փորս կը ցաւի. Թէ չէ ապայ իմ գլուխս կը ցաւի ի քու շատ զրուցելէն։ Նա ասէլն նորա փորն կը ցաւի Թէ չէ, ասէ՝ աղուէսն զա֊լուն, Թէ հրամայէ հետ ծառայից եկոյ. որ աղուհաց ուտենք ի մէր տան. ասէ գայլն ընդ աղուէսն. Ապուլ Հասան, զայդ կարգաւ խօսիլը ուսիր ես ուստը. ասէ աղուէսն. յամն իմ օղորմած հօրն հարցէն. ասէ գայլն, Թէ ափարիմ յիւր վերայ. Թէ ինչ աղուէր

напоминаетъ [тотъ случай], какъ кто-то стоялъ среди улицы и ѣлъ кашу. Подошелъ другой и сказалъ: «Не стыдно тебѣ, что среди кашу ѣшь улицу? [Или] Бога не боишься, [почтенный Волкъ], что при умныхъ людяхъ говоришь такія несообразныя слова?» — Волкъ сказалъ: «Рѣчь моя и твоя не пришлись другъ къ другу. Я говорю про гриву, а ты даешь отвѣтъ про хвостъ, [совершенно такъ], какъ говорятъ, что кто-то свалился съ лѣстницы, а ослица выкинула, [или еще—] кто-то ѣлъ hарису[1]), подошелъ нѣкто и сказалъ: «Довольно ѣсть hарисы, у меня желудокъ заболѣваетъ». Нѣтъ-нѣтъ, а у меня голова разболѣлась отъ твоей чрезмѣрной болтливости».

Едва Волкъ успѣлъ сказать фразу «у меня желудокъ заболѣваетъ», какъ Лиса сказала ему: «Изволь пойти съ твоею рабою — откушаешь у меня дома хлѣба - соли!» Волкъ сказалъ Лисѣ Апла-hАсану: «У кого ты выучилась говорить такъ впопадъ?» — «У моего отца, да смилуется [Господь] надъ его душею», сказала Лиса. Волкъ сказалъ: «Молодецъ же онъ, какъ хорошо

---

1) Арабское слово; оно означаетъ кушанье, приготовляемое изъ толченой пшеницы, смѣшанной съ рубленнымъ мясомъ. Въ Арменіи приготовляютъ ее изъ курицы, говядины и вообще всякаго мяса, но по преимуществу изъ козьяго (այծի միս). Мясо не рубятъ, а рѣжутъ на куски. Сваривъ, подсыпаютъ ձաւար особымъ образомъ толченую пшеницу, продолжая все время мѣшать, пока получится кашица. Когда такимъ образомъ кушанье готово, его приправляютъ масломъ, или, смотря по вкусу, ѣдятъ съ корицею и сахаромъ. Такъ стряпаютъ hарису въ Эчміадзинѣ, но среди прочихъ болѣе славится Борчалинская hариса.

է ուսուցեր զինէզ. ասէ աղուէսն. անտրտում կեցիր, իմ տէրդ. ամ հրամայէ և ի յառաջ յարիր. այսօր կէս աւր է ուհացի ժամ է. լուսին ի յախիրն է, Թարէխին ի մարէխին. հանգեղ այսօր հաց ուտելն աղէկ է. ամ պարտ է զպատուութիւնդ ի պատիւ տանիլ. հրամայէ ի հետ ծառայիս եկս: Այսն ժամ ուրախացաւ անմիտ գայլն և ասէ. Ապլալ հասան աղուէսս ամ պարտէ գալ ի պատիւ քո. և բարձրացուց զգաշն և շփացաւ ընդ միտս իւր և կանգնեցաւ ի վեր ոտիցն: Եւ ասէ աղուէսն.

Աբու չախտայ գայլերուն գլխաւոր
Զքեզ տանիմ շաւղը մոլոր.
Բերեմ քեզի շատ բրտաւոր.
Մարդիկ քերթեն զքեզ բոլոր.
Զմորթիդ անեն մուշտակ աղուոր:

Ասէ գայլ[ու]ն, թէ շէն կեցիր, իմ տէրդ. և անկեաւ աղուէսն ի գայլուն առջեն և երթար ձեւձեւլով և գայլն զհետ նորա երթար. և աղուէսն վազէր այր և անդր և զմազն գիզացնէր և զագին անէր զետ զշահրայ և շատ ուրախութիւն անէր յառաջև գայլուն. և խնդալով տանէր զանմիտ գայլն. և հասան ի յան փառաւոր յայգին. և աղուէսն վազեց ի պատն ի վեր և անկաւ ի յայգին և գայլն ի հետ աղուէսուն անկաւ ի յայգին: Եւ տեսաւ զան փառաւոր այգին ուրախացաւ յոյժ: Եւ ասէ գայլն աղուէսուն.

Աբուշախմախի որդի,
Ունիս դու փառաւոր այգի.
Զաւրն կենաս յերկրմանի,
Որ զիս բերեր ի մէջ շէնի.

тебя выучилъ». Лиса сказала: «Живи безмятежно, господинъ мой! Такъ изволь слѣдовать немедленно: теперь полдень и часъ обѣденный. Луна находится въ послѣдней своей четверти, и время пребываетъ въ [созвѣздіи] Марса, слѣдовательно, сегодня кушать хорошо — такъ слѣдуетъ оказать почтеніе твоему благородію: изволь — иди [со мною], съ рабою твоею».

Тогда глупый Волкъ обрадовался и сказалъ: «Лиса Аула-hАсанъ, такъ слѣдуетъ мнѣ идти на твое приглашеніе». При этомъ онъ взъерошилъ щетину, возгордился въ душѣ и всталъ на ноги. Лиса сказала (въ стихахъ):

«Апу-Чахтай, глава волковъ, тебя я поведу окольными путями, приведу къ тебѣ многихъ палочниковъ; люди сдерутъ съ тебя [шкуру] догола, изъ твоей шкуры сдѣлаютъ прекрасную шубу!» И сказавъ волку: «Живи въ довольствѣ, господинъ мой!» Лиса пустилась въ путь передъ нимъ; она шла — прискакивала, а Волкъ слѣдовалъ за нею. Лиса прыгала то въ одну, то въ другую сторону, щетинилась, сгибала хвостъ колесомъ, выказывала много веселья передъ Волкомъ и въ радости вела она глупаго Волка, и они достигли славнаго сада. Лиса прыгнула черезъ ограду и вскочила въ садъ, и Волкъ за Лисою вскочилъ въ садъ и очень обрадовался при видѣ великолѣпнаго сада. Волкъ сказалъ Лисѣ (въ стихахъ):

«О дитя Апу-Чахмаха, у тебя славный садъ! Живи дни свои вѣчно въ трепетѣ за то, что ты меня привела

Վ՚ային պատուոյ զոր խնամ ոլով.
Ճանբայս չունիմ յետ դառնալով.
Վ՚ախեմ՝ մեռանիմ ի հոս սրով.
Այլ չէ տեսանեմ ոչխար բարով։

Եւ աղուէսն հայեցաւ խուլու խուլու, որ մարդ չէ կար ի յայգին. և փութեց մտաւ ի չամանոցն և տեսաւ զդմակն և շուտով ի յետ դարձաւ և եկաւ առ գայլն. Եւ ասէ գայլուն. հրամմեցէ, իմ պարոն, ի սեղանն իմ. և առեալ զգայլն տարաւ մօտ ի դմակն. և տեսաւ գայլն զդմակն և խելքն գնաց և կամէր փաթել և առնուլ զդմակն։ Ասէ աղուէսն գայլուն. պարտ չէ, իմ պարոն, հապարտութեամբ փաթել և առնուլ զդմակն. քիչ մի ի վար նիստ և հանգիր. և գայլն նստաւ ի դմակին եզերն. և գնաց աղուէսն գտաւ ի չամանին մէջն փարչ մի ջուր և առեալ կանգնեցաւ ի դիմաց գայլուն և ասաց. յորժամ ուտես զդմակն, նայ յետոյ ի ձեռացդ ջուր լնեմ, որ լուացվիս. և աղուէսն նայէր ի դմակն և խելքն գնայէր և ոչ կարէր ի մէկ տեղ կենալ ի դմակին սիրոյն։ Ասէ աղուէսն գայլուն.

Պարոն հանգեաւ պիտի,
Որ նստի ի դէմ դմակիս
Չէ գիտէ բնաւ խելի,
Թէ ինչ տի գայ ի գլուխ գայլիս.
Անկերծ որոգայթ անկանիս,
Որ բնաւ խելք չէ ազատիս.
Աւաղ զաւուրց ամէն որ մեռանիս
Կու ի յայս այգիս։

Եւ ասաց գայլուն. Ապա շախտայ գայլերուն գլխաւոր, յառաջ մատիր և կեր ի դմակէդ. և փութեց գայլն ի դմակն. նայ շարժեցաւ ափսանան և անկաւ ի պարանոց գայլուն.

въ населенное мѣсто: великій ужасъ объялъ меня—не вижю пути возвращенія, боюсь, что здѣсь погибну отъ меча, не останусь здравъ, не увижу болѣе овецъ».

Лиса, разглядѣла исподтишка, что въ саду никого не было и бросилась къ мѣсту, поросшему тмином, взглянула на курдюкъ и живо возвратилась; она пришла къ Волку и сказала: «Пожалуйте, господинъ мой, къ моему столу!» и, взявъ Волка, повела къ курдюку. Волкъ увидѣлъ курдюкъ, потерялъ разсудокъ и хотѣлъ прыгнуть и взять его. Лиса сказала Волку: «Не подобаетъ, господинъ мой, бросаться опрометчиво и хватать курдюкъ; присядь чуточку и отдохни!» Волкъ присѣлъ у края курдюка. Лиса удалилась, нашла въ тминѣ кувшинъ воды и, взявъ его, встала на виду Волка. «Когда поѣшь курдюкъ», сказала она, «то потомъ я налью воды тебѣ на руки, чтобы ты омылся». Лиса смотрѣла на курдюкъ; разсудокъ ея терялся въ мечтахъ, и отъ влеченія къ курдюку ей не сидѣлось на одномъ мѣстѣ. Лиса сказала Волку (мысленно): «Такъ-то долженъ сидѣть баринъ передъ курдюкомъ; онъ не чуетъ, что постигнетъ сего волка: попадешь ты въ роковую западню, откуда не выпутаешься никогда. Горе днямъ твоей жизни, ты умрешь въ этомъ саду». Затѣмъ она сказала Волку (вслухъ): «О Аву-Чахтай, глава волковъ, придвинься и ѣшь курдюкъ». Волкъ бросился на курдюкъ; капканъ соскочилъ и палъ на шею Волку;

և թռաւ դմակն և անկաւ յախտանոցն ի զատ։ Եւ աղուէսս գիտացաւ և ասէ. մի թէ յերազս իցէ այս. և ոչ կարաց համբերել ի զմակին սիրոյն. և վազեաց և առաւ զդմակն և նստաւ և կերաւ ի գիմաց գայլուն. հեռ ուտէր և հեռ կայ մղընձկոտր. և ակամարգն նեղէր զգայլն և յայս կուռ և յայն կուռ ցանցէր զակամարգն. և կերաւ աղուէսն զդմակն և ելեալ երթայր ի լեառն ի վեր։ Եղէ՞ գայլն. Ապլայ Հասան աղուէս, զիս անտէր թողեր և ի յուր կերթաս. ասէ աղուէսն. անտէր ես եմ որ ի լեառն ի վեր մէն կայ երթամ. հիմայ քեզի ատէր շատ կայ գայ։ Եւ եկաւ այգեան ատէրն և տեսաւ զգայլն ի յակամարգն. և ժողովեցան բազում մարդիք և քարիւ և փայտիւ և սրով սպանեցին զգայլն և քերթեցին և զմորթին առին. և զլաշն շունքն տարին քարշելով և դէշ դէշ պատառելով և զմորթին արին մուշտակ։

Ցուցանէ առակս, թէ կան շատ նենգաւոր մարդիք, եւ առաւել սատանայ, որ բազում հնարիւք ջանան և զանազան խաբէութեամբ որսան զմարդիք և ձգեն ի յորոգայթ մեղաց և ինքեանք ծիծաղին ի կորուստ մեղաւորացն. և յետոյ մատնին ի հուր գեհենին ի յանշիջանելի տանջանս ինքեանք և արբանեակքն իւրեանց։ Եւ զմեզ ազատեսցէ Քս ած մեր ի յաներևոյթ աղուէսուն, այս ինքն ի սատանայէ և ի պատրանաց նորա. ամէն։

23—24 Ցուցանէ . . . սատ.] Բ օտ.

курдюкъ взлетѣлъ и упалъ поодаль. Лиса взъерошилась: «Не сонъ ли это»? сказала она, и не могла выдержать [болѣе] отъ страсти къ курдюку; она бросилась, взяла курдюкъ, присѣла и ѣла навиду Волка; она ѣла и въ тоже время рычала (отъ удовольствія). Между тѣмъ петля давила Волка, и онъ трясъ капканъ изъ стороны въ сторону; Лиса съѣла курдюкъ и, вышедъ, стала уходить вверхъ въ горы. Волкъ крикнулъ [ей вслѣдъ]: «О Лиса Апла-hАсанъ, ты меня оставляешь безъ хозяина [т. е. безъ призрѣнія]. Куда ты идешь»? — «Это я — безъ хозяина», сказала Лиса: «я, которая ухожу въ горы, къ тебѣ же теперь хозяевъ явится много». Пришелъ хозяинъ сада и увидѣлъ Волка въ капканѣ; собрался народъ, и кто камнемъ, кто палкою и мечемъ избили Волка, содрали съ него шкуру и взяли ее, а тѣло поволокли собаки, таща и раздирая на куски; изъ шкуры [волчьей] сдѣлали шубу.

Сказка эта показываетъ, что есть немало коварныхъ, и преимущественно діаволъ, которые всякими средствами и различнаго рода обманомъ стараются изловить людей и ввергнуть въ западню грѣховъ, сами же смѣются надъ гибелью грѣшниковъ, но потомъ и они предаются огню геены на неунимаемыя муки, какъ сами, такъ служители ихъ. Христосъ Богъ нашъ да избавитъ насъ отъ невидимой лисы, т. е. діавола, и обмановъ его. Аминь.

УКАЗАТЕЛЬ

ИМЕННОЙ И ПРЕДМЕТНЫЙ КЪ I ПРИЛОЖЕНІЮ.

Буква h, транскрипція армянскаго հ, не принята въ расчетъ при составленіи алфавитнаго порядка; буквы a и b при цифрахъ страницъ указываютъ на первый (a) или второй (b) столбецъ. Въ нижеслѣдующій списокъ не включены имена изъ отрывка, писаннаго сокращеніями, на стр. 19, приписки къ рук., на стр. 54 b, и перечня нахарарскихъ фамилій, на стр. 58 a—60 a.